RERUM BRITANNICARUM MEDII ÆVI SCRIPTORES,

OR

CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND

DURING

THE MIDDLE AGES.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS

OF

GREAT BRITAIN AND IRELAND

DURING THE MIDDLE AGES.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

On the 26th of January 1857, the Master of the Rolls submitted to the Treasury a proposal for the publication of materials for the History of this Country from the Invasion of the Romans to the Reign of Henry VIII.

The Master of the Rolls suggested that these materials should be selected for publication under competent editors without reference to periodical or chronological arrangement, without mutilation or abridgment, preference being given, in the first instance, to such materials as were most scarce and valuable.

He proposed that each chronicle or historical document to be edited should be treated in the same way as if the editor were engaged on an Editio Princeps; and for this purpose the most correct text should be formed from an accurate collation of the best MSS.

To render the work more generally useful, the Master of the Rolls suggested that the editor should give an account of the MSS. employed by him, of their age and their peculiarities; that he should add to the work a brief account of the life and times of the author, and any remarks necessary to explain the chronology; but no other note or comment was to be allowed, except what might be necessary to establish the correctness of the text.

The works to be published in octavo, separately, as they were finished; the whole responsibility of the task resting upon the editors, who were to be chosen by the Master of the Rolls with the sanction of the Treasury.

The Lords of Her Majesty's Treasury, after a careful consideration of the subject, expressed their opinion in a Treasury Minute, dated February 9, 1857, that the plan recommended by the Master of the Rolls "was well calculated for the accomplishment of this important national object, in an effectual and satisfactory manner, within a reasonable time, and provided proper attention be paid to economy, in making the detailed arrangements, without unnecessary expense."

They expressed their approbation of the proposal that each chronicle and historical document should be edited in such a manner as to represent with all possible correctness the text of each writer, derived from a collation of the best MSS., and that no notes should be added, except such as were illustrative of the various readings. They suggested, however, that the preface to each work should contain, in addition to the particulars proposed by the Master of the Rolls, a biographical account of the author, so far as authentic materials existed for that purpose, and an estimate of his historical credibility and value.

Rolls House,
December 1857.

EULOGIUM

(HISTORIARUM SIVE TEMPORIS):

CHRONICON AB ORBE CONDITO USQUE AD ANNUM DOMINI M.CCC.LXVI.,

A MONACHO QUODAM MALMESBURIENSI EXARATUM.

ACCEDUNT CONTINUATIONES DUÆ, QUARUM UNA AD ANNUM M.CCCC.XIII, ALTERA AD ANNUM M.CCCC.XC. PERDUCTA EST.

EDITED

BY

FRANK SCOTT HAYDON, B.A.

PUBLISHED BY THE AUTHORITY OF THE LORDS COMMISSIONERS OF HER MAJESTY'S TREASURY, UNDER THE DIRECTION OF THE MASTER OF THE ROLLS.

VOL. II.

LONDON:
LONGMAN, GREEN, LONGMAN, AND ROBERTS.

1860.

106010

Printed by
EYRE and SPOTTISWOODE, Her Majesty's Printers,
For Her Majesty's Stationery Office.

PREFACE.

THE Volume now published contains the Fourth Book and the first half of the Fifth Book of the Eulogium Historiarum, terminating with the conclusion of the account of the British Kings. The second half of the Fifth Book, ending in A.D. 1366, the Kalendary Chronicle down to A.D. 1364, the Genealogy of the Kings of England, and the original Index, completing the work as it exists in the autograph and in the MS. preserved in the Library of Trinity College, Dublin, and in the more ancient portions of the entire MSS. found in the Cotton Collection and the Library of Lincoln's Inn, respectively designated in this edition by the letters A., D., B., and E., together with the Continuation of the Eulogium to A.D. 1413, at present known to exist in the complete Cotton manuscript only, will form the text of the Third Volume of the work.

I. MANUSCRIPTS AND TEXT OF THE FOURTH AND FIFTH BOOKS.

Manuscripts of the Fifth Book collated with the autograph.

THE manuscripts with which the text of the present volume has been collated, in addition to those already described at length in the Preface to the first volume, are two in number:

The Cotton fragment.

C. The MS. Cotton Cleopatra D. II. This is the concluding fragment of a larger MS., containing the Fifth Book of the Eulogium from the words: "De

Manuscripts of the Fifth Book only.

"Italia jam intendimus" (preceded by the initial D. of the first sentence of the Fifth Book, and a portion of the word immediately before this) to the last entry in A.D. 1346, where it terminates in the middle of a page. It is written on vellum in single columns, and the character of the handwriting and style of floriation of the capitals show it to belong to the early part of the fifteenth century. The text agrees very closely with that of the autograph A. already described in the Preface to the First Volume; so closely, indeed, that only a few pages of its various readings have been published. It is foliated in more modern hands than that of its text, at the foot of the first nine leaves, the first number being 34, and at the top, from f. 2 to 108, and a note at f. 58, in an old hand: "li°. 5. "ca. 50," shows it either to have actually formed, or to have been recognized as having once formed, the Fifth Book of some larger work when this note was written. I have not succeeded in discovering the remainder of this MS., but this is the less to be regretted as the MS. itself has no independent value, differing only from A. to the disadvantage of its own text.

Mr. Hindley's transcript.

H. The MS. Mus. Brit. Additional No. 6,914. This is a very legible modern transcript, by the Rev. Haddon Hindley, of part of the Fifth Book of the Eulogium, commencing with the words: "Reges Britonum am-"plius regnare non sunt auditi," at p. 384 of the present Volume, and continuing to the conclusion in A.D. 1366. Mr. Hindley has omitted to state from what MS. the transcript was made. Though the text coincides very closely with that of A., C., and E. (generally, however, deviating with A. from C. and E.), the existence of the marginal note[1] at f. 281 proves

[1] The marginal note refers to the entry for A.D. 1354, in which the Black Prince is called "Edwardus "Quartus a Conquæstu," and is as follows: "Quomodo hæc ita se "habere possunt non video. Ed-"wardus enim Quartus haud ante "annum 1460 regnare incepit." To which Mr. Hindley adds the remark: "Ita in Codicis margine."

that it was not made from either of these MSS., no such note being found in any of them. In addition to this, the MS. is stated by Mr. Hindley to want two large portions,[1] all of which are to be found in every one of the MSS. collated for this edition. Very few, indeed, of the variations of H., which are generally very minute and of the lowest degree of importance, and thus, in the absence of the original, cannot be *certainly* determined to have existed therein, have been published. A careful collation of the texts of these two MSS. establishes the conclusion that they were not transcribed from any of the class of MSS. which furnished the common source of the texts of B. and D., both of them coinciding too closely with A. in all crucial variations to satisfy the conditions necessary to constitute them such transcripts.

Manuscripts of the Fifth Book only.

There is an extensive series of additions to be found in one of the complete MSS., only briefly alluded to in the preceding volume, which demands a more detailed discussion. In the Cotton MS. B., described in the Preface to the preceding Volume, the two last Books of the Eulogium, besides containing numerous marginal notes in modern hands, which have, of course, been uniformly omitted from the printed foot-notes, are very copiously annotated in three different,

Additions to B. in the form of nearly contemporary foot-notes.

[1] The first omission that occurs is at f. 202, and is of the letter sent by Balliol to Edward I., p. 151 of vol. iii. of this edition. Mr. Hindley's note is : "In hoc Codice hic "desunt iii. paginæ linearum pro-"priarum 39, *i.e.* totarum 117." The enumeration of the lines in each page appears to show that the pages in the original MS. are blank and not wanting. The second omission occurs at f. 204, and is of the homage of Balliol at Newcastle. Nearly a page is stated by Mr. Hindley to be blank : "In hoc Codice iterum hic "deficit pene pagina propria." As it is quite clear that both these documents have been added by the author to the autograph A. subsequently to the context, blanks having been originally left for them, it is very likely that the MS. which Mr. Hindley followed was a very early transcript of A. made before the blanks had been filled, perhaps under the author's own eye.

Additions to MS. B.

but nearly contemporaneous, hands of the fifteenth century, denoted in this edition by the letters α, β, and γ. The majority of these notes are written at the foot of the pages of the MS., and consist of additions to the text of the Eulogium, collected from many different sources, often contemporary with the events described, and generally chosen with care and judgment. It becomes a question of some interest to determine whether these additions were in whole or in part transcribed from the text of some original of the Eulogium posterior to the autograph, or are, as they at first sight appear to be, independent notes made to the text of B. by three different readers of that MS. My own opinion is that the latter supposition is the more probable one, and on the following grounds: The additions are divisible into two classes: those which consist of long passages of continuous narrative, and those which are merely short entries for different years in the Chronicle. The first, from the great difficulty of fitting them into the text of the Eulogium as it at present exists, so as to form a new text of decent continuity which might have probably belonged to a second and enlarged "edition" of the work, must, I think, be considered as independent annotations, taken directly from the sources from which they profess to have been taken, and never at any time forming an integral part of the text of the Chronicle; but the second, forming no part of a continuous whole, might, at least on this ground, as well have belonged to the text of such an edition, as to a series of amplifications independent of any original MS. of the work. It seems probable, however, that, if they had been actually copied from a fuller MS. of the Eulogium, some intimation, by way of marks of reference, or in some other manner, would have been given by the scribes that they belonged to the text, in the same way that the original scribe of B.

and the corrector of E. have given notice to their readers of the proper position of passages omitted from the text of those MSS. Such marks occur, however, only in a very few instances, and their presence may be well explained in those instances by other suppositions, so that the balance of probability remains slightly in favour of the independence of the second class of annotations of any text of our author's Chronicle.

Additions to MS. B.

The great majority of these additions are inserted in the text of the present edition. They have been printed in small type in order that they may be distinguished more clearly and readily from the original text of the Eulogium. There are, no doubt, many objections to this method of dealing with later additions to the text of a manuscript, but I think fewer (when the precautions here employed are adopted) than can be brought against the only other methods of treating them;—that of placing them in the foot-notes among the various readings, or that of putting them out of sight in an Appendix. Their great length, and the restriction of the contents of the foot-notes to various readings, which it has been just shown that these additions most probably are not, effectually precluded the possibility of adopting the first of these plans, while the second was inconsistent with the convenience of the reader. As they now stand, in the form of clearly distinguishable supplements to particular sections of the original work, there is no danger of confounding them with the text of any one of the existing manuscripts, while they are at the same time easily accessible.

Inserted in the text of the present edition in small type.

With regard to the relative dates of the three sets of annotations there are very few facts from which any conclusion can be drawn. It appears that a note in the hand (α) has been written below a note in the hand (γ), (p. 263, note [8]), that a note in the hand (β) has been continued below a note in the same

hand (γ), (p. 373, note [5]), and that a note in the hand (α), (p. 243, note [1]), has been written below a note in the hand (β) in the preceding page. But that a note in the hand (γ) has been written below a note in the hand (β) (p. 307), we might perhaps take these three isolated facts as indications of a general conclusion, and infer that the notes were written in the order (γ), (β), (α). It seems, however, more probable that the three annotators made their respective additions to the MS. simultaneously, or nearly so.

Before proceeding to an investigation of the sources of that portion of the Eulogium which is comprised in the present volume, it seems desirable to discuss the evidence which determines the period at which the work was written.

II. Date of Composition of the Eulogium.

Internal evidence proving the latter part of the Fifth Book to have been written contemporaneously with the events narrated.

The internal evidence, which proves the author of the Eulogium to have been contemporary with the events narrated in the latter portion of the Fifth Book, is unusually copious, and establishes the important conclusion that the latter part of the Chronicle of the reign of Edward the Third was not only the work of a person who had lived in the reign, but was actually written in the reign, and most probably while the events which are narrated were taking place.

Division of this evidence.

This evidence may be conveniently divided into two parts, that which depends upon the existence of certain peculiarities in the autograph of the work, and that which is afforded by the work itself, independently of any particular manuscript of it.

That which depends on the peculiarities of

I. The former class of evidence consists in the very striking and frequent variations of the ink and character of the MS. A. in the latter part of the Fifth

Book, commencing about A.D. 1364. I cannot better describe the appearance of this part of the MS. than by saying that it looks exactly like an autograph diary, irregularly kept, in which the entries have been set down sometimes singly, sometimes, but more often, in a number together. The latter entries of the Kalendary Chronicle also, from which it is nearly certain that the portion of the Eulogium which lies between A.D. 1354 and A.D. 1363 was copied, present the same appearance in an even greater degree. These variations will be uniformly noticed in the foot-notes to the entries in which they occur, it is therefore only necessary here to give the inferences which may be drawn from them with regard to the relative times at which the different passages seem to have been written. The portion of the Eulogium extending from A.D. 1354 to A.D. 1363 having been copied from the Kalendar presents few of these variations, and the proof of its claim to be considered a contemporary copy, depending on the date at which the parts which succeed it were written, we now proceed to consider the latter question. Commencing with A.D. 1363 (I use the chronology of the MS.), the first two entries of this year appear to have been written at the same time, which must necessarily have been on or after the latest date, that is, September, A.D. 1363, and the slight difference, such as might arise from the lapse of a few months, between the characters of the last entries in A.D. 1362, and the first in A.D. 1363, tends to show that they were not written simultaneously. The next three entries and the two first words, "Eodem anno," of the sixth are in the same hand and ink, and must have been written after 9th March, A.D. 1363 (or A.D. 1364, if we employ the ordinary reckoning by historical years), but the rest is clearly a correction made at some subsequent period and simultaneously with the last entry of the year and the two first of A.D. 1364. The two next entries

the autograph.

appear to have been written simultaneously and subsequently to the last. The next, belonging to the historical year A.D. 1365, seems to have been written subsequently. The next two entries, both belonging to the historical year A.D. 1364, were written at the same time and subsequently to the last. Afterwards the birth of Edward, son of Edward the Black Prince, belonging to the historical year A.D. 1365, appears to have been recorded. Then, as the ink and character clearly show, the marriage of the princess Isabel. At a subsequent period, perhaps, the mission of Edmund Langley and others to Flanders was set down. About the same time nearly the account of the battle near Adrianople; after which the earthquake at Rhodes, which partly precedes and partly follows it, was inserted. The first entry in A.D. 1366 was written subsequently to this last account, the latter part of it having been corrected apparently about the same time that the death of Simon de Islep was recorded. At some subsequent time it is clear that the death and funeral of William de Edingdon were entered, possibly when the erased paragraph which follows was written down. The two next entries appear to have been written simultaneously, but at a different time to the two which follow them. The two last were perhaps written down together.

The later entries made at many different periods.

The different short entries of which the latter part of the Chronicle consists thus appear to have been written down, one or more at a time, in a manner quite distinct from the earlier chapters of the Fifth Book, and, indeed, of the work itself, much larger portions of which, consisting of several pages, were evidently written by the same pen. There are not many explanations[1] of this difference, and by far the most

[1] That in the earlier parts of the work the author had more leisure and was therefore better able to write large portions of his work at a sitting—that he found a difficulty in getting one authority for the lat-

probable of all is certainly the supposition, which will be found to explain all the other facts, that while the author was compiling in the former parts of his work from previous authorities, in the latter he was recording events with which he was closely contemporary, perhaps even putting them down very nearly in the order in which he heard of them. This is partially true also of a portion of the Eulogium which precedes A.D. 1364; for it is probably a copy from the Kalendary Chronicle, which, from A.D. 1354 to A.D. 1364, may be proved in nearly the same manner to have been written down in small portions at a time.

That which is independent of the autograph.

II. The internal evidence, which is independent of particular MSS., may now be discussed; it consists of the following passages and expressions found in the Fifth Book of the Eulogium:

Asserted date of conclusion.

1. The assertion at the end of the Proem that the work was concluded in A.D. 1362: "Terminatum est " hoc opusculum in anno Domini MCCCLXII. sub rege " Edwardo a Conquæstu Tertio."[1] These words, which of course refer at furthest to that portion of the Eulogium which concludes with the entry for the year A.D. 1362, may be held to prove that *in* A.D. 1362 the author completed the Eulogium as it originally stood; but it by no means follows from this passage alone that the work originally concluded with an entry for A.D. 1362; it might have terminated with an earlier

---

ter part of the Chronicle, and had to jot down one piece from one predecessor and another from another —and so forth, are conjectural suppositions by which the difference might be explained. But, on carefully weighing probabilities *pro* and *con.*, I see no conclusion which is not infinitely inferior in likelihood to that which I have adopted in the text. Obviously the most natural explanation of frequent variations in the ink and character of a Chronicle of events, known on other grounds to have been written very near the period of the events narrated, would be that the entries of events were made as the author became acquainted with them. That other explanations are conceivable only proves that we are dealing with probable and not with necessary matter.

[1] All MSS. which have the Proem concur in this reading.

date. Thus much, however, is clear from the preceding part of the Proem, that what is now the Fifth Book was, or was intended to be, the last division of the work when the Proem was written, and therefore that the work must have terminated with some entry in that division, in spite of the conclusion induced by a curious passage[1] in the autograph, imperfectly corrected, that a portion at least of the Fifth Book was written before that division of the work which is now called the Third Book.

The peculiar manner in which the words "Edwardo" and "Tertio" are written in the autograph will afford us no assistance towards determining the original extent of the work; the only inference which we are compelled to draw from the addition of these two words subsequently to the remainder of the Proem being that already stated in the Preface to the First Volume, that the Proem must have been written before the work was finished, unless we would suppose the author to have been ignorant of the name of the king of England under whom he wrote it.

Thus there appears to be no evidence contained in the Proem to show with what entry the Fifth Book originally terminated. On grounds of general probability, indeed, it is more likely than not that the author would bring his Annals down to his own times, and even to the very date at which he was writing; and this general likelihood will be confirmed in the sequel, where it will be shown that the entry for A.D. 1362 was most probably written in that year itself, and that therefore that entry was most probably the original termination of the Eulogium.

With regard to that portion of the work which extends beyond A.D. 1362, it will appear that the

[1] This passage is in the Fifth Book, and describes the collection of Legends at the end of the Third Book, which it says, "post historiam "Regum Romanorum in libro "tertio *revelandæ* sunt."

latest portion of it was most probably written before A.D. 1367, so far as the species of evidence with which we are now dealing carries us.

The author's use of the present tense:—

2. The occasional employment of the present tense by the author in speaking of certain events in the latter part of the Chronicle. The following are the instances:

With reference to the costume of A.D. 1361 and A.D. 1362.

a. In his attack on the costume which he asserts was worn by the English in the years A.D. 1361 and A.D. 1362, the separate articles of dress are spoken of in the present tense in all the MSS. which contain the passage,[1] no intimation being given that the author is writing at a date subsequent to A.D. 1362. Thus: "Quædam *sunt* longa usque ad talum," "Potius "mulieres quam mares *judicantur*," "*Habent* etiam "capucia," "*Habent* etiam aliud indumentum," "*Habent* "etiam caligas," "Populus *lasciviat*," are among the expressions employed by him on this occasion. Now the phrase with which he commences, "Eodem anno *et* "in anno præcedenti," would have intimated, had he been writing at a later date, that the fashions were confined to those two years only;[2] for if he had been desirous of stating merely the date at which they commenced, the mention of one year would have sufficed to fix it. But had he been writing subsequently, while the costume was still in fashion, he would have employed some such phrases as "etiam nunc habent,"

---

[1] This passage is quoted by Camden in his Remaines (London, 1629, p. 196). Philipot, in some of his editions of the work, adds a reference to an MS. Bodl. Laud., which might thus have been supposed to be a fifth MS. of the Eulogium. Through the kindness of Dr. Bandinel, which I have much pleasure in taking this opportunity of acknowledging, I am enabled to assert that this is not the case. The MS. contains a Chronicle into which this passage has been copied nearly verbatim, no doubt from the Eulogium.

[2] That the duration of fashions in dress was very short we have evidence in a curious passage of the Brute Chronicle attributed to Douglas of Glastonbury (MS. Publ. Libr. Hamburg): "And in this tyme" [15 Edw. III.] "englisshe men so myche "haunted and cleved to þe woodness "and foly of þe straungers þat . . . . "þey ordeyned and chaunged hem "every ȝeer diverse shappes and "desgisynges of clothyng . . . ."

The author's use of the present tense:—

or "in nostris diebus habent," or "hucusque populus "lasciviat," which would have precisely marked his remoteness from the date of which he was writing; while, if the fashion had been discontinued, a past tense would have been certainly used. It follows therefore that he was writing at a date not later than A.D. 1362, and while the costume which he describes was still in fashion. The evidence afforded by the autograph, though not quite conclusive, is still confirmatory of, or at the least not inconsistent with, the supposition that this curious passage was actually written *in* A.D. 1362; for though the ink in which it is written is of almost exactly the same colour as that of the five succeeding entries, a close comparison of the concluding lines of the passage with the first lines of the first entry in A.D. 1363 reveals an appreciable difference in the general appearance of the handwriting of these two portions of the MS., while the forms of some of the letters are decidedly discrepant. The character at the end of the first passage is cramped and stiff, and the letters are longer than usual, while at the commencement of the second the character is free, the letters shorter and more widely separated. In short, there is just such a difference as might have arisen from the lapse of a short interval between the execution of the first passage and that of the second, though it is certainly not a difference which would obtrude itself on the eye of a careless reader of the MS. If the entry for A.D. 1362 were written during that year, it might have been set down as late as 24th March, A.D. 1363, according to the ordinary historical computation; while the two next entries, which appear to have been written at once, and, for similar reasons to those given above, before the following three, cannot have been written before the date of the later, September, A.D. 1363. This interval of a few months would satisfactorily account for the asserted difference between the characters of the two contiguous portions of the MS.

β. In describing the impressment of workmen in A.D. 1364, for the works at Windsor Castle, the author says that they were hired also to carry on the works of another castle called "Schephey" which the king was building when he wrote: "Tum propter illud tum "propter aliud castellum quod de novo *ædificat*[1] quod "dicitur Schephey."

The author's use of the present tense:—With reference to the works at Sheppey Castle.

The first inference to be drawn from this word "ædificat," which is perfectly legible, uncontracted, and neither written upon an erasure nor in any way altered or tampered with, is that it is morally certain that this passage in which it occurs was written during the reign of Edward the Third, since it is that king who is asserted to have been building the castle; but as the castle here mentioned was that which was afterwards known by the name of the Castle of Queenborough, it is further clear that the entry must have been written while that castle was in course of erection, and most probably before the creation of the borough in A.D. 1368, while it was still known as "castrum de Schepheye." Hasted, in his History of Kent, asserts, on the authority of Leland, that Sheppey Castle was commenced about A.D. 1361,[2] and adds that it was finished about six years afterwards, when the king made a visit to it; but he gives no authority for the latter assertion. The first constable of Sheppey Castle was John Foxley who was appointed on the 1st October, A.D. 1365;[3] it appears also that the

[1] This the reading of the earlier MSS. A., E., and of H.; the later MSS. B. and D. read "ædificabat." The phrase "de novo ædificare" is opposed to "reparare" by our author in the Kalendary Chronicle.

[2] The first surveyors and comptroller of works and men "circa "constructionem castri quod infra "insulam de Shepeye de novo fieri "ordinavimus operantes et opera- "turos" were appointed by Patent dated at Westminster 2 April, 35 Edw. III., *i.e.* 2 April, A.D. 1361. See Pat. 35 Edw. III. p. 1, m. 3. The first appointment to impress workmen for the construction of the castle is dated 5 May, 35 Edw. III. See Pat. 35 Edw. III. p. 2, m. 25. On same roll, m. 18, "castrum "nostrum quod in insula de Shepeye "*jam* de novo construi *incepimus*" is mentioned under 21 June.

[3] See Pat. 39 Edw. III. p. 2, m. 11.

The author's use of the present tense:—

king was at "his castle of Shepeye" in the month of May, A.D. 1366, and tested several instruments there,[1] the borough of Queenborough being created by charter 10th May, 42 Edw. III.[2]

A continuous series of accounts of the expenses of the works at the Castle and Vill of Queenborough is to be found from 36 Edw. III. to 41 Edw. III., both included, on the Great Rolls of the Pipe, and from 42 Edw. III. onwards on the Rolls of Foreign Account of the Court of Exchequer preserved in the Record Office; and among the Miscellanea of the King's Remembrancer of the Court of Exchequer in the same Department a few of the original accounts are still to be found. Like all early accounts of fabric expenses, these last are extremely curious and minute, but unfortunately their number is very small. The former accounts, from their greater compendiousness, are comparatively useless for the determination of the actual date of completion of the castle. We can trace in them, year by year, the gradual progress of the works, the gradual increase in the staff of officials resident in the castle, the gradual diminution of the expenditure on the works, but there appears to be nothing in them which tends to show that the assertion of Hasted is true. In the few original accounts there is much which might be employed to prove that the fortifications were not actually completed until late in the reign of Edw. III.[3] There are no accounts of expenses

[1] See Pat. 40 Edw. III. p. 1, m. 8, &c.

[2] See Cart. 42 Edw. III. No. 8.

[3] In proof of this in the "Par-"ticulæ compoti" of Bernard Cokkes, which run from 11 Jan. 41 to 11 Aug. 42 Edw. III., *i. e.*, from 11 Jan. to 11 Aug. A.D. 1368, we find a sum paid "pro lv et "dimidia perticatis j pede & j "quarterio j pedis muri dicti castri vocati Barbican faciendo et per-"ficiendo;" in the "Particulæ com-"poti" of Thomas Stapulle, which run from 7 Nov. 44 to 29 Nov. 45 Edw. III., *i. e.*, from 7 Nov. A.D. 1370 to 29 Nov. A.D. 1371, there is a sum paid "pro iiij. iiij.^xx peciis "petrarum vocatarum bordure pro "caminio supra magnam portam "Barbicani castri prædicti emp-"tis . . . ."

of works at Queenborough to be found on the Foreign Account Rolls for the first six years of the reign of Richard II. Thus our safest conclusion appears to be, that the passage must have been written "regnante "Edwardo Tertio." If Hasted, however, be supposed to have had good reason for his apparently unsupported assertion, and if the king's visit to Sheppey Castle in May, A.D. 1366 be supposed to be that which he mentions, the inference that the passage was written before that date becomes justifiable. It is tolerably certain that, if not written before, it could not have been written very long after the date of the charter, for if it had, our author would, in all probability, not have spoken of Queenborough Castle as the castle "quod *dicitur* Schephey," but as the "castrum de "Quenesburgh."

The author's use of the present tense:

γ. In condemning the number of the episcopal changes which took place about the time of the death of Ralph de Salopia in A.D. 1363, he says: "Vix "ullus de suo beneficio placatus, et sic quasi more "mercimonii dignitates *obtinent* . . . . dicentes illud "cedere in papæ eleemosinam cum tamen symoniam "*colunt*," evidently describing something which was going on when he wrote, and which as evidently, from the commencement of the entry, was the practice to which he is objecting. Had he been writing long after the events, he would assuredly have used a past tense.

With reference to certain episcopal changes in A.D. 1363.

δ. In mentioning the presence of Louis, whom he erroneously calls John, king of Hungary at the battle near Adrianople in A.D. 1364, he says of him: "Parem "in toto mundo bonitatis non hʒ,"[1] the last contraction undoubtedly standing for "habet," his usual abbreviation for "habuit" being "ħuit." This pas-

With reference to Louis king of Hungary.

[1] This is the reading of A., D., E., and H.; B. reads "habuit," from which we may perhaps conclude that this MS. was written after A.D. 1382, as is abundantly evident from the character of the handwriting.

The author's use of the present tense: sage therefore must have been written before the death of Louis, which took place in A.D. 1382. The limit of date here given is much wider than that assigned by the entries hitherto quoted, but if the passage had been the only one of the kind in the Eulogium, it would have been held and justly to have established the contemporaneousness of the author with the period of which he writes.

His use of common report. 3. On several occasions he refers to *common report* as the source of certain information which he gives. He does not begin to employ this source until the year A.D. 1364, and as he no doubt had recourse to it, because no other source was open to him, it becomes an important question if there is anything in the nature of the information itself which would lead to a conclusion as to the kind of report which he follows; if it were tradition or contemporary oral narrative. Now he always introduces these reports with the words "dicebatur," "dictum erat," "dictum fuit," in one instance using "tradunt homines," and in one in "vulgo "ignotum est." It is therefore reports contemporary with the events to which they refer which he uses and to most of which he refers as past. But the form of this reference would be imposed by the grammatical form of the narrative, which describes generally all events as past; while on the other hand the information supplied by the reports might very well have been furnished by better sources if the author had been writing some time after the events. The following are instances of this use of common report.

α. In the notice of the long frost in A.D. 1364–5 he says, "dicebatur *in populo* quod hoc fuit invisum "ad centum annos elapsos."

β. In the account of the marriage of the princess Isabel with Ingelram de Courcy in A.D. 1365 he calls the bridegroom "cuidam magnati . . . dictus do- "minus de Cursi," and adds, "*in vulgo* nomen aliud

"ignotum est," *i. e.* "his other name is not known "among the people." This seems to be the very phrase which a contemporary would use who wrote immediately after the event, and employed the best source at his command. Had he written some time afterwards, it seems very unlikely that the full style and title of the husband of a daughter of Edward III. should have been still unknown even "in vulgo," or that some more authoritative source should not have been open to the chronicler which would have furnished him with the information.

His use of common report.

γ. In the account of the frauds of the Lombard merchants he says, "dictum erat *in populo* quod de- "fraudabant regem de tribus milibus librarum argenti "quolibet anno."

δ. In the account of the proceedings with regard to the marriage between Prince Edmund and Margaret, Duchess of Burgundy, he says, in reference to the Parliament of 20th January, A.D. 1365: "Ea de causa "*tradunt homines* parliamentum mense Januario con- "vocari."

Account of the death of William of Edingdon, written before the appointment of his successors.

4. The account of the death and funeral in A.D. 1366 of William of Edingdon, bishop of Winchester, was of course written after the funeral and most probably before the author had heard the name of the bishop's successor, for he adds to the account the words "cui successit," and leaves a blank after them for the name. When, however, he wrote the last two sentences of the work, which must have been after November, A.D. 1366, it is clear that he had learned the name, for in the last but one he mentions the election of William of Wykeham to the see of Winchester as having taken place "in "fine hujus anni," that is of A.D. 1366; it received the royal assent on 24th October in that year. He adds in the last sentence that it was commonly reported that John Barnet was (or ought) to be translated ("deberet transferri") to the see of Ely. Now if he

Popular talk of the probability of the translation of John

Barnet to Ely noticed.

had written these two passages after having heard of the translation of Barnet, who was postulated to Ely by a Papal Bull, dated 15th December, A.D. 1366, the temporalities being restored to him 24th April, A.D. 1367, it is extremely improbable that he would have preferred chronicling the mere popular talk of the likelihood or desirableness of the translation to stating the fact of the translation itself; it would be a very minute Chronicler indeed who, writing some time after the events, would include in the history of a period the mere report of the probability of an episcopal promotion, which afterwards actually took place, for its own sake only, and accordingly in no other chronicle of the period which mentions the translation is the report in question noticed. It is therefore all but certain that these last entries were written before our author had heard of the election of Barnet, that is, we may fairly assume, before the middle of the year 1367, on the most disadvantageous computation. There is only one fact which appears to weigh against this conclusion, and that is that just after the notice of the election of Wykeham an account of his consecration is promised in a future page ("quomodo consecratus "imposterum plenius explicetur"), as if the author had been aware that it had already taken place. Now as this consecration was not celebrated until 10th October, A.D. 1367, it seems morally certain that if he had heard of it he must also have heard of the election of Barnet. It is far more likely that when the account of the consecration was promised, our author, with many others, expected that it would follow the election very closely, according to custom, and made no allowance for the unusual delay in this instance of the Papal confirmation.

Silence of the author as to important facts

5. The absence of facts from the Chronicle of sufficient importance to have been mentioned, if the author had been writing after they had taken place, affords

presumptive negative proof that he was writing before that period. Two remarkable instances are :—

noticed by other chroniclers of the period.

α. The absence of any reference to the early death, in A.D. 1371, of Edward, son of the Black Prince, after the record of his birth in A.D. 1365. The Continuator of Murimuth notices this in mentioning the birth, in which he has been followed by Walsingham and others.

β. The absence of any allusion to the subsequent marriage, on 19th June, A.D. 1369, of Margaret of Flanders to the duke of Burgundy after the narrative of the negotiations in A.D. 1364 for a marriage between her and Edmund, earl of Cambridge. This subsequent alliance is mentioned at the same time as the negotiations by the Continuator of Murimuth and others.

His reference to the testimony of eye-witnesses.

6. The references to eye-witnesses as his authorities for certain facts are made in such a manner as to afford in one instance a high probability, and in another as conclusive proof, as the matter is capable of, of his contemporaneousness with the facts.

α. He says of the account of the earthquake at Rhodes in A.D. 1364, that it was given by word of mouth of an eyewitness to "uni de commonachis "Malmesburiæ," which very probably means "one of "my fellow-monks of Malmesbury," one of the monks resident there with him.

β. He says of the meteor which appeared in October A.D. 1366, that it was actually described to him by two of his brother monks — "ostensum est nobis per "duos fratres nostros monachos" — who saw it on a journey.[1]

[1] The proof is of course not perfect in either of these cases, even omitting all supposition of falsehood, error, etc. on the part of the author and assuming both assertions to be strictly true; for it is possible in the first case that "commona- "chus" might be applied to a monk

Character of the handwriting of the autograph.

7. Last of all, the character of the autograph belongs undoubtedly to the latter half of the fourteenth century, that is, to the portion of it after A.D. 1350, very probably, indeed, to the reign of Edward the Third, that is, to the portion of it before A.D. 1377, and with sufficient likelihood to the period included between A.D. 1350 and A.D. 1370.

III. Authorities employed in the Fourth Book.

The sources from which the Fourth Book has been compiled are very various, the Polichronicon still furnishing a few particulars, though by no means so many as it contributed to the former books.

This book commences with a short introduction, which is almost verbally identical with the introduction to the First Book of the Polichronicon, varying from that work as represented by the MS. Harl. No. 655, in the addition of the number of famous mountains and celebrated cities in the world. The Polichronicon is still closely followed in the first, second, and third chapters, when it is relinquished for the Thirteenth Book of the Etymologiæ of Isidorus. The first chapter is referred in

---

of the same monastery as the author, who had died before he was born; and in the second that the two "brother monks" saw the meteor before he was born and communicated the fact to him after that event. In neither case would he be strictly contemporary with the events described. But if the passage quoted above, which proves the author to have written an entry in the Eulogium in the reign of Edward III. be used, the case is somewhat altered. The events communicated having happened respectively in A.D. 1364 and A.D. 1366 and Edward III. dying in A.D. 1377, the author must be assumed to have been born before either of the events happened, unless we would suppose him writing an historical work at the request of his Prior at an earlier age than thirteen. When it is further remembered that he finished the work in A.D. 1362 it is proved (not to demonstration) that he was contemporary with both events. Assuming him to have been 30 years of age in A.D. 1362 he might have lived into the fifteenth century.

the Eulogium to two authorities only, S. Augustine, De Civitate Dei, lib. 16, cap. 8, and Pliny, Historia Naturalis, lib. 6, while in the Polichronicon the corresponding passages are correctly referred in addition to Isidorus, Etymol. lib. 14 and lib. 5, and to Pliny, Hist. Nat. lib. 3, cap. 1. The reference to Pliny in the Eulogium appears to have been copied without verification, for it properly belongs to an extract from that author in the Polichronicon, which is not transcribed in the Eulogium: "Asia quantitate "maxima Europa minor, sed par in populorum gene-"rositate numerosa." The second chapter displays similar inaccuracies; a reference to the Topographia of Giraldus Cambrensis is omitted, in consequence of which a passage giving the name "brachium Sancti Georgii" to the Straits of Constantinople, appears to be assigned to Pliny, who also seems to be responsible for a quotation from Isidorus, Etym. lib. 9, which is not quoted from Pliny. In the third chapter, the references to Isidorus, lib. 13, and to Pliny, lib. 2, cap. 99, which are correctly assigned in the Polichronicon to the first paragraph of the chapter, are entirely omitted, while the second sentence of the paragraph itself is unconstruable, from the omission of the latter of two alternatives with which it concludes.[1] A reference to Paulus (Marcus Paulus Venetus, i. e., Marco Polo), lib. 1, of the second paragraph of this chapter, is also omitted. The Eulogium now leaves the Polichronicon, and takes up the Etymologiæ, and the fourth chapter is almost verbally transcribed from lib. 13, cap. 17, of that work. In cap. v. cap. 18 of the same Book is followed,

[1] The paragraph in the Eulogium ends with the words, "sive quia "totum in universitate animosius "est quam in parte;" the words which follow, "sive quia magnitudo "patens vim sideris lunaris efficacius sentit quam angustia coarc-"tata," being omitted. In the same chapter of the Eulogium the quotation from Virgil is corrupt, reading "in plaga" for "implacata."

though not so closely, nor so accurately.[1] The same Book, cap. 19., furnishes the materials for cap. VI., though with a few omissions, which in one instance have produced a mistake.[2]

The chapter, cap. 20, which intervenes in the Etymologiæ between that from which cap. VI. of the Eulogium is copied and that of which a part furnishes the materials for cap. VII., has been omitted by our author, who takes up Isidorus again in the middle of the latter chapter, cap. 21, of the Etymologiæ, following him with tolerable closeness down to the end of it, and appending a brief description of the rivers of England from some unknown source. In cap. VIII. Isidorus is again used, and in cap. IX. a direct reference is made to Book XV. (of the Etymologiæ), now called Book XIV., the second chapter being quoted entire. To this is appended a brief notice of the Post-Diluvian division of the world by the sons of Noah, for which not only Orosius and Isidorus are named as authorities, but also Pliny. It will be seen, on comparison, that this chapter and the two following coincide very closely with the text of a Geographia Universalis by an anonymous author, of which a good but occasionally corrupt MS. of the Fourteenth Century exists in the Arundel Collection in the British Museum (No. 123), and which I shall denote in future by the letter K.[3] This work is really

[1] The reference to Sallust in this chapter is assigned to the wrong passage, as appears by the following paragraph, which is omitted: "Fretum Siciliæ, quod Rhegium "dicitur, Sallustius ex tali causa "vocari scribit, dicens Italiæ olim "Siciliæ conjunctam fuisse," and it is the Syrtes which are said by Isidorus to be "vicinæ Mari Ægyp-"tio" and not Scylla and Charybdis.

[2] In the derivation of "Lu-"crinus," the words of Isidorus being: "Lucrinus dictus autem "[quia olim] propter copiam pis-"cium [vectigalia magna præ-"stabat]." The bracketed parts are left out by our author, who perhaps did not see the connexion here insinuated between "Lu-"crinus" and "lucrum."

[3] A brief enumeration of the readings in which our text differs from the Etymologiæ and coincides

a Geographical Dictionary, compiled from various sources; and it is very probable, on grounds which will be developed as we proceed, that a large portion of the Fourth Book of the Eulogium has been copied from it or some similar work. Reference to it will render intelligible many passages in our text, which the omissions committed by our author in transcribing from it, or from some work closely resembling it, for there are visible here and there indications of an independent source, have rendered unconstruable. It has been as badly abbreviated as the Polichronicon for the First Book, and the same species of errors have been committed in both cases. The next chapter of the Eulogium is almost entirely taken from this Dictionary; for though the quotation from Isidorus, with which it commences, has certainly been transcribed from the Etymologiæ, and not from K., yet as the different authorities subsequently quoted are the same, and follow one another in exactly the same order in both K. and the Eulogium, and as moreover the increments of the text of K. on that of the Eulogium supply omissions in the latter which spoil the sense, it is more than probable that the text of K. represents the source from which our author obtained the larger portion of his materials for cap. XI. Higden quotes only a portion of the authorities

with K. will prove this assertion. In p. 10, l. 8, for "nam" Isidorus has "ex quibus;" l. 9, for "appellatur," "nuncupatur;" l. 12, "pertingit," and l. 13, "se extendit" are omitted in the Etymologiæ; l. 13–17, for "sola quoque . . . intersecat" Isidorus has "unde evidenter orbem dimidium "duæ tenent Europa et Africa, "alium vero dimidium sola Asia. "Sed ideo istæ duæ partes factæ "sunt quia inter utramque ab "oceano Mare Magnum ingreditur "quod eas intersecat;" in l. 20–23, the passage "ita post . . . . ac "Plinius" is omitted by Isidorus. Again, p. 11, l. 1, the words "vero ". . . Orbis" are not in Isidorus; in l. 4, for "habet Ortum . . . . "Oceanum" he has "Ortu solis ". . . Oceano;" in l. 7, the words "et diversas . . . hic inseremus" are not in Isidorus. For "hic inseremus" the MS. K. has "hic "ponemus sequendo ordinem alphabeti."

here used, and those more briefly than our author. The errors committed in this chapter are noticed in the foot-note.[1] In cap. XII.[2] the brief description of Asia in Isidorus is repeated in the actual words of that author. In the succeeding chapters we have an account of the chief divisions of this quarter of the globe. India is described in cap. XIII. The first portion of the account down to the words "impossibile est" is from the Fourteenth Book of the Etymologiæ, the remainder of the chapter being from the Geographia Universalis. The account in K. also commences with the same extract from Isidorus; but, as in almost every instance in which the Eulogium here deviates from K.

---

[1] In p. 12, l. 3, we should read "flammæ" for "flamine;" in l. 5 the quotation from the Master of the Histories (Petrus Comestor) is said to be taken from cap. 2, no special work being mentioned. In K. the words "super Genesim," referring us to the Historia Scholastica, lib. I., where in cap. 13, and not cap. 2, the passage is to be found, are added; in l. 10 before the words "ut usque ad "lunarem" K. inserts "ita altus." The quotation in the same page from Johannes Damascenus is very confused; in l. 17 the words "quasi "quandam regionem beatam in qua "conversatus duceret necessaria" are in K. "*construxit autem* quasi "quandam regionem in qua con-"versatus beatam duceret vitam;" and in l. 19 we have "*eadem* volup-"tate" for "*Edom*, id est deliciis et "voluptate." In p. 13, l. 2, the words "Item Augustinus . . . prop-"ter omnium bonorum abundan-"tiam" should be, as in K., "Item "propter omnium bonorum abun-iam quia, ut dicit Augustinus ". . ." The reference to the De Civitate Dei is also omitted; it should be as in K., l. 14, c. 10. In l. 9 from bottom "Gen. v." should be "Gen. "ii." In l. 6 from bottom the passage: "*et* pertingit ad aerem quie-"tum, *ultra* aerem turbulentum, *in* "*quo est vapor humorum et terminus* "*exhalationum*, quorum fluxus et "progressus corpori lunari *atti*[*n*]-"*git* ut prius; nam secundum rei "veritatem atti[n]git, ad orbem "lunæ altiorem, ut dicit Augusti-"nus . . . ." is represented in K. by the following, omitting common portions: "*id est . . . . post istum* "*. . . . ubi finis est et terminus* "*exhalationum et vaporum humid-*"*orum . . . . approximatur*, sicut "exponit Alexander, nam secun-"dum veritatem attingit in altitu-"dine orbem lunæ, sed circulum "lunarem attingere hyperbolice "[dicitur] ut ejus maxima altitudo "et incomparabilis respectu terræ "inferioris insinuaretur."

[2] Here instead of "nostro Mari" we have "Mari Magno."

it coincides with Isidorus, and sometimes differs from both, we may fairly conclude that the Geographia was not used as the source from which Isidorus is quoted.[1] The rest of the chapter is very nearly verbatim from the Geographia.[2] The account of Ophir in cap. XIV. is abbreviated from the same work.[3] The description of Parthia[4] is made up from both sources, the extract from Isidorus with which it commences being relinquished after the word "nominaverunt" for the Geographia, and taken up again at the words "Huic a "Meridie Mare Rubrum," near the end of the chapter. The intermediate portion is correctly referred, as in the MS. K., to the Sixth Book of the Historia Naturalis; but contains an erroneous reference in margin and text to Isidorus. This has arisen from the substitution in our text of the words "ut dicit *Isidorus*" for "ut dicit *idem*" (sc. Plinius) "et dicitur ibidem"

---

[1] For example, the chapter commences differently in K. and the Eulogium, the latter following the very words of Isidorus; in l. 4 of the chapter, K. reads "habet" for "habens," the reading of Isidorus; in l. 6, K. reads "repertas et fœcun-"dus" for "fœcundas," the reading of Isidorus.

[2] In p. 16, l. 5, "unde dicitur" is substituted for "unde [patet quod "terra est potens et opulenta unde "ut] dicitur [ibidem]." In l. 6 from bottom the text of K. explains the origin of the corruption "qui "Gignosophis*tas* vocantur," for K. reads "quos Gignosophistas vocant."

[3] In p. 17, l. 5 from bottom "Pli-"nius dicit quod hæc," &c., is in K. "Idem Plinius dicit. Hæc," etc., the reference being to an omitted passage. In line 2 from bottom "Paralipomenon v." is "Paralipo-"menon II." in K., and the reference to Rabanus belongs to an omitted passage of K., the assertion assigned to him in our text being there correctly referred to Gen. ii. In p. 18, l. 2, after "quam "Gyon circuit" the words "ut "dicitur Gen. ii." in K. are omitted, and in l. 3 "vicinus" is substituted for "similis."

[4] There are two remarkable corruptions in the former part of this chapter of the Eulogium. The first is the substitution of "vici-"nam" for "invictam virtutem," the second of "attrachantes" for "ita trahentes." These may have of course existed in the MS. of the Etymologiæ followed by the author. An omission of minor importance converts the "Parthi a Scythia ve-"nientes Parthiam occupaverunt" of Isidorus into "Parthi Scythiam "occupaverunt."

(idem ?) "in Glossa super Danielem," which are found in K.

In cap. XVI. Isidorus is the sole source;[1] the omission of Media and Persia leads in cap. XVII. to Mesopotamia; to the account of which in Isidorus a brief supplement from the Geographia is added.[2] The account of Babylonia in cap. XVIII. is undoubtedly copied from the Geographia. This is clear, as well from the arrangement and phraseology being identical in both, as from the facts, among others, that the quotation which professes, with the latter, to be from S. Jerome on Isaiah XI., is really made up from his comment on Isaiah XIII. and XIV., and that the reader is actually directed at the end of the chapter to refer to the account of Chaldæa further on, in the very words of the Geographia, which are inapplicable here, as the account of Chaldæa follows immediately, while in the Geographia it is, of course, separated from that of Babylonia by many pages.[3] This latter account, in cap. XIX., commences in the words of the Geographia with a reference to the Ninth Book of the Etymologiæ, a paraphrase of the words of Isidorus following, in addition to that given from K.[4] Afterwards the Geo-

---

[1] In p. 19, l. 8, the Eulogium reads "invenerunt" for "venerunt."

[2] By the omission of a stop and the consequent running of two distinct paragraphs of the Etymologiæ into one in p. 19, l. 4 from bottom, Arabia Felix is described by our author as the capital of Babylonia. The sentence "Arabia "Eudæmon Babyloniæ regionis "caput" should be "Arabia Eudæ- "mon. Babyloniæ regionis caput "Babylon urbs est, etc." The remainder of the chapter is from K.

[3] In p. 20, l. 12, we have "Gene- "sis XI. qui magnitudinem ejus "describit. Hieronymus, etc.," instead of "Genesis XI. cujus mag- "nitudinem describit Hierony- "mus, etc.;" the account of the dimensions of Babylon being referred to Genesis instead of S. Jerome on Isaiah.

[4] The words of K. are "Chaldæa "quasi Cassidæa a Chaseth filio "Nachor fratre Abrahæ fuit cog- "nominata, ut dicit Isidorus li. ix., "unde Chaldæi dicti sunt a Cha- "seth quasi Cassidæi;" and those of Isidorus: "Chasdim qui nunc "Chaldæi vocantur."

graphia becomes the sole source, the quotations from Orosius being given not in his words, but in the paraphrase of K., with some alterations and omissions.[1] In cap. XX. our author returns for part of the first line to Book XIV. of the Etymologiæ, after which the often-quoted Geographia supplies the remainder of the account of Arabia.[2] The commencement of cap. XXI. appears to have been taken from the Etymologiæ,[3] and not from the Geographia, though the conclusion, commencing "Est autem regio," is undoubtedly, in spite of a few verbal divergences, copied from the latter work. In cap. XXII. Isidorus is copied down to the words "Mare Rubrum," after which the Geographia is taken up and closely followed to the end. The account of Palestine, in cap. XXIII., is certainly taken from the Geographia, and not from Isidorus, as it professes to be.[4] The accounts of Judæa and

---

[1] In p. 21, l. 6 from bottom, "*qui* "interfecit Arbac*em* præfect*um*" ought to be, as in K. "*quem* interfecit "Arbac*es* præfectus," and instead of "unde de cætero periit regnum "Assyriorum" the Geographia more accurately reads: "et tunc "incepit perire regnum Assyrio-"rum. Sed ex toto periit quando "a Cyro et Dario," etc.

[2] In p. 22, l. 3 from bottom, the words, "aliæ tam bestium quam "volucrum dissimilia" are in K. "aliarum rerum silvestrium tam "bestiarum quam volucrum dissi-"milis et varia multitudo."

[3] In p. 23, l. 21, after "Comma-"genam" the words "Phœniciam "et Palæstinam" are omitted; in l. 25 the boundaries of Syria are falsely given, Mesopotamia being placed to the north of it, and the eastern boundary omitted. The words "Armenia, ab Ortu" have been left out between "est" and "Mesopotamia."

[4] In p. 24, l. 5 from bottom, the ancient and modern names of the metropolis of Palestine are transposed, and "Athalena" substituted for "Aschalena" the corruption of "Ascalon" in the Geographia; in l. 2 from bottom we have the chapter of Isidorus "De Vocabulis "Gentium" referred to Book XIV. instead of Book IX. of the Etymologiæ by the omission of the words "Idem autem dicit li. ix." after "Etymologiarum." In p. 25, l. 10, the reference to Origenes De Situ Mundi is not in K., where the previous passages are correctly assigned to Isidorus. The next sentence in K. however commences: "*Originem* "Philistæi primam contraxerunt," the first word of which perhaps may

Galilæa, in caps. XXIV. and XXV., are copied from the Geographia, which adds to the descriptions of Isidorus a supplement from other sources.[1] The account of Cedar, in cap. XXVI., is entirely from the same source.[2] The account of Egypt, in cap. XXVII., is also copied from the Geographia,[3] the extracts from Isidorus with which it commences coinciding on the whole more closely with the text of K. than with that of the Etymologiæ. As a proof of the closeness with which the Geographia is followed, we may instance the repetition in our text of the unnecessary separation in that MS. of a continuous passage of Isidorus into two, a reference to Isidorus being appended to the end of each, and the faithful preservation of a wrong quotation from Orosius, which is specified in the note.[4] The Etymologiæ is again re-

---

have suggested the reference to a careless and rapid abbreviator. Again, the reference to Herodotus for the descent of the Philistines from Casluhim arises from the misplacement of the words "et Hero-" doto" substituted for the "ut dicit" Herodotus" of K. which comes after "Gens illa" and applies only to the character of the people. The "*Mazanæ* insulæ" at the end of the chapter are a transformation of the "*marinæ* insulæ" of the Geographia.

[1] In cap. XXIV. Isidorus and Pliny are made responsible for a passage which belongs to the latter only, to whom it is referred in K. The whole of cap. XXV. is referred to Isidorus who is, however, only responsible for the portion which ends with "fæcunda." The concluding passage in K. is there correctly referred to him but omitted here.

[2] In p. 27, l. 2, for "filii Cedar" primogeniti filii Ismaelis," our author reads simply "filii Cedar," thus rendering the allusion to Ishmael unintelligible; in l. 6, the reference to Isidorus is correctly l. ix. in K.; in l. 10, "Gen. XVI." super glossa" is substituted for "Glossa super Gen. XVI."

[3] In p. 27, l. 3 from bottom, the words: "Ægyptus prius *erat*," are corrupted from "Ægyptus prius" *Æria*" of Isidorus, or "*Eta*" of K., the first sentence being rendered unconstruable by the substitution.

[4] In p. 28, l. 3, the words: "imbribus pluviarum insueta et ignara" are transposed from "imbribus insueta et pluviarum ignara." The words of the Geographia in reference to the quotation from Orosius are: "Secundum Orosium autem duplex est Ægyptus, scilicet, Superior et Inferior, *quæ* in Orientem per longum extendi-

sorted to in cap. XXVIII., where the account of Scythia (Superior) is given in the exact words of Isidorus.[1] The account of Bactria is taken again from the Geographia, as the coincidence of its deviations from that in the Etymologiæ with those in the former distinctly shows. The curious reading mentioned in the note[2] appears to be an actual conjectural emendation of the remarkable corruption of Isidorus which exists in the Geographia, as well as in many MSS. of the Etymologiæ. The first nine words of the account of Hyrcania, in cap. XXX., are from the Etymologiæ, the rest is copied from the MS. K., which is compiled partly from the Etymologiæ, Books XIV., XII., the Historiæ of Orosius, Book II., and the Master of the Histories. The latter authority is mentioned at the end of the chapter, but the reference in K. "in principio Historiæ Evan-" gelicæ" is absurdly shortened to "in principio." The accounts of Iberia and Albania, chaps. XXXI. and XXXII., are still taken from the Geographia; the latter is slightly altered from its original, and has an addition of a few words.[3] The account of Gothia, in cap. XXXIII., is from the same source, as are also

---

" tur." These our author alters into "Duplex . . . Inferior et Supe-" rior, *Inferior* qui in Orientem," etc. The next sentence in both is inconsistent with this, for, following Orosius correctly, it asserts that Lower Egypt "ex Ægypto *Inferiori* " incipit ad Orientem." The Geographia ought to have read " Infe-" rior et Superior, quæ . . . ." and the Eulogium " Inferior et Superior. " *Superior*." In l. 9 from bottom, " fontem Tigris " is " fontem *mgis*" in K., perhaps a corruption of " nigri."

[1] In p. 29, l. 6, "a Septentrione " Mœotides" ought to be " a Sep-" tentrione per Mœotides."

[2] The words of Isidorus after Pliny are: "Hujus partes quæ " *pone* sunt *Paropamisi* jugis " ambiuntur," those of the Geographia: " Hujus partes quæ " *planæ* sunt *pro pane* jugis ambi-" untur;" the two last words are altered in the Eulogium into "ju-" giter coluntur." Only the first and last readings give any tolerable sense.

[3] In the 2nd line of cap. XXXII. " rigida" should be " frigida" as in K.

those of Armenia,[1] in cap. XXXIV., and of Cappadocia,[2] in cap. XXXV. The account of Asia Minor is in the words of Isidorus, and combines his account of Asia Minor and that of its first province Bithynia, which follows it in the Etymologiæ. The account of Canaan in cap. XXXVII. is entirely from the Geographia, the reference to Isidorus, whose words are materially different, having been doubtless copied from that work. The long chapter on Amazonia and the Amazons is also entirely from the Geographia, with a few verbal variations. The account of Phrygia,[3] in cap. XXXIX., coincides very closely with the account in Isidorus, which differs materially from the quotation from the Etymologiæ in the Geographia; this account, which terminates with the word "Ilium," p. 37, l. 5, is followed in *most* of the editions of Isidorus by two distinct chapters, commencing respectively "Lycaoniam" and "Cariam Hermus fluvius discernit a Phrygia;" the first of these is imperfect, consisting only of the first word. Some very ancient MSS. of the Etymologiæ omit it altogether, while some unite the two chapters, and read "Lycaoniam et Cariam Hermus fluvius "discernit a Phrygia." The description of Lydia, in cap. XL., occasionally varies both from that in the Geographia, and from that in the Etymologiæ; it is not difficult, however, to decide from which it was *not* taken,

---

[1] In p. 33, l. 2, "Ararath" is "Arath" in K.

[2] In p. 33, l. 4 from bottom, the passage: "cui subjacet Cilicia et "Isauria [usque ad Cilicum sinum] "qui spectat contra insulam Cy- "prum" is corrupted, the bracketed words being left out, and "spectant" substituted for "spec- "tat." The extract from li. xiv. of the Etymologiæ ends with "a "Persis disjunxit," the following words are an addition in the Geographia from li. ix. of that work.

[3] In this chapter Phrygia is called the daughter of "Europis" instead of the daughter of "Æsopus;" "Corinthus" is substituted for "Coritus," and in the quotation from Homer we have "primus" and "arte" for "primum" and "axe."

for the agreement with the former in the reading "regnorum" is more than balanced by the agreement with the latter in the readings "ditissimi," "Pactoli "unda," "ab Ortu habet," and "Pactolus," and the mistake "Hellespontus," being nearer the "*Helles* "fluvius" of K. than the "*Meles* fluvius" of Isidorus, and the divergencies from both very trifling, the final conclusion remains rather in favour of the supposition that the actual source was the latter, and not the former, work.[1] The accounts of Isauria, Lycia and Cilicia, and Africa, in caps. XLI., XLII., and XLIII., are, however, clearly from the Etymologiæ.[2] The account of Libya in cap. XLIV. is made up from the account of Libya Cyrenensis in the Etymologiæ,[3] and part of the account of Libya in the Geographia. The account of the Pentapolis in Africa, in cap. XLV., is from Isidorus, while that of Pentapolis in Palestine,[4] in the same chapter, is from the Geographia, with some omissions and transpositions. The account of Tripolitana commences in the very words of Isidorus, the second sentences from "Duplex" to "sic dicta" are an interpolation from the Geographia, after which Isidorus is taken up, where he was relinquished and continued to the end.[5] The next chapter, on

---

[1] A few misreadings in this chapter deserve notice. In the second line "antea" has been copied "autem," and subsequently we find "Gala- "tiæ" for "Galliæ," while "ditis- "simi" is absurdly intensified by the addition of "valde" at the end of the chapter, "locupletes" being the reading of K.

[2] In cap. XLII. in the second line "Phœnices *Cetum*" is substituted for "Phœnice *ortum*," and in the fourth "Mare Siccum" is a corrupted form of "Mare Issicum." In cap. XLIII. are a few mistakes in the fourth line "Afra" should be "Africus," and in the fifth "apriea" and "apta" respectively "aprica" and "aperta." In the last line "arborem" should be "ar- "dorem."

[3] In cap. XLIV. "Syrtes *Ma- "jores*" are called "Syrtes *maris;*" and "nuncupata" being omitted at the end of the first sentence, the sentence is unconstruable.

[4] At the commencement of this account we have "quæ et Palæstina "dicta est" for "et Palæstinæ."

[5] The last three words of this chapter are inaccurate and represent Tripolitana as extending to Ethiopia. They should be "usque "Æthiopiam *protendentes*."

Gætulia, is altogether from the Geographia.[1] The account of Byzacena is entirely from Isidorus. The account of Zeugia (or Zeugitana, or Zeugis) is also from Isidorus, who is copied so faithfully that his short note on Gætulia, which follows the description of Zeugis, is set down as part of it, notwithstanding the existence of the description of Gætulia already given in cap. XLVII. The last sentence of the chapter is from the account of Zeugis in the Geographia, and the words "et elephantis et pardis" from some unknown source. The account of Numidia commences in the words of the Geographia, which end with the first line; that which follows, is from Isidorus with a few unimportant omissions and variations.[2] The account of Mauritania[3] commences with a quotation from Isidorus also in the Geographia; but as the latter is not so faithfully copied from the Etymologiæ as our text, it is not difficult to decide which of the two our author has used. As soon as the extract from Isidorus terminates, the Geographia, however, is certainly taken up, the remainder of the chapter being a copy of the paraphrase in that work of Pliny's account of Mauritania in his Hist. Nat. lib. v. The mistakes in the Geographia are here faithfully reproduced.[4] The account of Garamantia is from the Etymologiæ, and the

[1] Called by Isidorus, after Pliny, "Gaulalum gentes," but in K. "Gaulonum gentes;" the "num" of the latter might easily be mistaken for "mini."

[2] The most noticeable of which are the substitution of "perfluit Sar- "diniam" for "intendit Sardi- "niam," and of "Susicatam" for "Rusicatam."

[3] In the account of the boundaries of Mauritania Cæsariensis, Mount Astrinxis is said to be on the East, instead of on the South, as in Isidorus and the Geographia; and in the enumeration of the animal products of Mauritania Tingitana the words "quos sola *Numidia* parturit" are altered from "quos sola *nunc* "*India* parturit."

[4] For example, "*Ancolum gens*" is substituted for "Antololes" and "Ægyptianorum" for "Ægipa- "num" and, by an oversight, the "locus [ne]morosus," near Mount Atlas, where the former race is said by Pliny to dwell, is placed near the moon instead of the mountain itself.

commencement of that of Æthiopia from the same source, and not, I think, from the quotation in the Geographia, for the slight verbal deviations of the latter from Isidorus are not repeated in the Eulogium. The Geographia, however, most probably lay open before our author as he wrote, for he takes it up as soon as Isidorus leaves off, and continues to use it to the end of the chapter.[1] In cap. LIV., notwithstanding the account of Byzacena already given from Isidorus in cap. XLVIII., we have another from the Geographia under the *alias* Braceana, followed by a brief notice of Dothan or Dodan from the same work, the reference there given to the Gloss on Ezekiel XVII. being omitted. In cap. LV. the whole account of Gades is wrongly referred to Isidorus, whose description ends with the word "ceromina," the remainder being from the Geographia; the part here properly belonging to the Etymologiæ sometimes coincides with the text of Isidorus, but more often with the paraphrase of it in the Geographia. The account of Carthago, in cap. LVI., is a confused version of the confused account in the often employed Geographia Universalis. The first words, "Carthago est in Hispania "Africæ provinciæ," represent the following in the original "Carthago nomen est civitatis et provinciæ "Africæ in Hispania," referring, it would appear, to Carthago Nova and Carthago Vetus,[2] (Cellarius, Notitia

[1] In p. 46, l. 11, "a Nilo flumine" is "ab Indo flumine" in K.; in l. 12 "inter Nilum" is omitted after "Ægyptum;" in l. 14 "Epiri" is "Hesperi" in K.; in l. 19 "agnes- "cit" is "augescit" in K.; l. 6 from bottom "plurima multa im- "*munda*" is "omne quod *mandi* "potest" in K. There are various verbal differences towards the end of the chapter of minor importance.

[2] The name of the founder, "Nar "dido," is evidently a corruption of "Dido," and its occurrence in the Geographia is another proof, besides the blunders noticed in the text, that that work was the source of the account in the Eulogium; the passage which gives an account of the foundation of this Carthago in the Geographia is referred to Isidorus, l. 16 (15), from whose brief notice of Carthago Magna it has evidently been enlarged.

Orbis Antiqui. Ed. Schwartz. Lips. 1731–2. vol. I. 108, 111.); but "civitatem hanc cum fuerat nominatissima et non inferior Roma" can only refer to the "alia Carthago" or Carthago Magna in p. 49, the account of which is taken from the Geographia, which follows closely the account of Zeugis in the Etymologiæ, lib. 14, to which it refers, and which is correctly said to conclude with the words "in deserto vagantibus plena." The rest is referred to Pliny in that work; but the absence of any indication of the termination of the account of Isidorus in the Eulogium seems to render Pliny responsible for more than his share. In cap. LVII. we have a second instance of a duplicate account. In cap. XLII. we have an account of Lycia from Isidorus; here an account of Lycaonia, under the name of Lycia, is given from the Geographia, which is entirely wanting in the Etymologiæ; notwithstanding this, it is referred to Isidorus by our author. In cap. LVIII. we have another instance of the same superfluity of information; Lydia is repeated from the Geographia, the former account, in cap. XL., though not certainly taken from the Etymologiæ,[1] being much nearer on the whole to the words of that work than to the present version, which is almost verbally identical with the account in K. This is followed by an account of Lusitania, called Lusitaniel

---

[1] Though this version of the account of Lydia given by Isidorus is in some respects more accurate than that in cap. XL. there are a few fresh mistakes in it worthy of note. Instead of "Pactolus" we have "Pacto" after the new source; and again instead of "Hæc *antea* Moema dicebatur" we have "Hæc prius *Amia Moema* dicebatur," apparently an emendation of "Hæc antea Moema dicebatur" in K.; instead of "Tyrrhenum" and "Tyrrhenia" there are "Circenum" and "Cirrenea," and "Lydis" is substituted for "Lydo." Though the Hellespont is not again asserted to surround Lydia we have "*Helles* fluvius" for "*Meles* fluvius," which suggests the origin of the former blunder.

after the same authority, and attributed to Pliny, the reference in the Geographia being omitted.

A recapitulation of the various provinces in Asia and Africa occupies caps. LX. and LXI. It is professedly taken from Rabanus Maurus, and is to be found in his treatise De Universo, the text of which coincides almost verbally with that of Isidorus, and is here followed with great closeness.[1] We then come, apparently, from the rubric "*Jam* de Europa," to the author's great satisfaction, to the account of Europe in Isidorus,[2] followed, in cap. LXIII., by an account of Scythia (Inferior) from the Geographia, which applies part of the description of the Asiatic Scythia in Isidorus, already given in cap. XXVIII., to that of the European Scythia here given. This is concluded by a short notice of Alania from some unknown source. The account of Dacia,[3] in cap. LXIV., and of Rhætia, in

[1] A few mistakes are worthy of notice. In p. 52, last line, before the words "Syriæ et Phœnice *connexæ sunt*" are omitted these, "Hæc autem duplex est Superior "et Inferior;" in p. 53, l. 5, after "ibi regnante" are omitted "nomen accepit." In l. 9 "insueta" is transformed into "assueta." In l. 10 from bottom, a boundary of Cappadocia is left out, and in l. 7 "attingitur" is converted into "cingitur." In p. 55, l. 14, "Frator" is sometimes read "Fathures," and in l. 19 "cujus metropolis Palæstina "est" is altered from "et civitas "metropolis Palæstinæ est." In p. 56 our author, following Rabanus, refers to Gabalene, having however omitted it. In l. 7 of the same page the words of Rabanus "Marcus ejusdem nominis recordatur" are altered into "Marcus "idem testatur," conveying a false impression. In p. 57, l. 13, the river "Ampsaga" is called "Bagra-"da," and in l. 18, Mauritania Sitifensis instead of Cæsariensis is said to be "colonia Cæsareæ civitatis." In p. 57, l. 3 from bottom, "ab Oriente usque in Ægyptum" should be "ab Occiduo Atlantis Montis ad "Orientem usque in Ægyptum."

[2] In the last line of this description the substitution of "cingitur" for "conjungitur" makes the South of Europe surrounded by the Mediterranean Sea.

[3] A reference in K. to Isidorus Etym. ix. is here omitted before the words: "Daci Gothorum fuerunt "soboles," and the words "contra "omnes innocentes animo sæva" correspond to the following in K: "Si animo sæva contra hostes, "tamen naturaliter pia est et mente "placida erga quoslibet innocentes."

cap. LXV.,[1] are copied from the Geographia; those of Germania and Mœsia[2] are from the Etymologiæ. The account of Pannonia, after the first dozen words, is from the Geographia,[3] as also those of Sclavia,[4] of Græcia, of Lacedæmonia,[5] and probably that of Macedonia,[6] for the quotation from Isidorus contains two words, "nec pluviæ," which, though not in his text, are in the quotation from him in the Geographia, and the quotation from Pliny deviates materially from the words of the Historia Naturalis, and coincides with the paraphrase of them in the Geographia. The short notice of Magnesia[7] is from the same source. In caps. LXXI., LXXII., the same source furnishes the accounts of

---

[1] Here the words "moribus con-"venientia" are probably corrupted from "moribus convenientiam "habens," in K.

[2] Here the words "cæteris hor-"reum" are "Cereris horreum" in Isidorus.

[3] The boundaries of Pannonia are different from those in the Geographia, the latter being given as follows: "Habet Galatiam [ab "Oriente, Greciam a Meridie, Dal-"matiam] et Italiam ab Occidente," etc., and the bracketed words are omitted by our author. In the last line of p. 61 the words "a tribus "fluviis" are "a duobus satis "acribus fluviis" in Isidorus, "and duobus fluviis" in the Geographia.

[4] Here p. 62, l. 10, the word "dis-"persos" is "dispares" in K.; in l. 12 the words "quod parum . . . . "Judæi et Græci" appear to be an original interpolation of our author's; in l. 6 from bottom "eis" is "Teutonicis et Latinis" in K. In p. 63, l. 5, "quæ diversis" is substituted for "quæ a Ruthenis "diversis" in K.; in l. 7 after "clauditur" K. adds "ad cujus "litus terminatur Minor Sclavia et "finitur." And the reference to Isidorus, Pliny, and Herodotus at the end of the chapter is simply "ut dicit Herodotus" in K.

[5] There are many curious blunders here: first, we have "Spetta-"uia" for "Spattania" of K., itself a mistake, for "Spartania;" then, "Sem olim filio" for "Semelæ filio," then "Missenas" for "Messenas" in K., itself a corruption of "Mes-"senios," and lastly, "voto" and "Spartani" for "nota" and "Par-"thenii." The reference to Isidorus with which K. concludes is omitted.

[6] Here, p. 65, l. 2, "posita" is written for "potita," and "Alba-"niam" is omitted after "Hibe-"riam" in l. 3.

[7] The reference in K. to Pliny, "ut dicit Plinius, l. 4, c. 10," is here omitted.

Mœsia[1] and Dalmatia, and Achaia.[2] The account of Arcadia[3] is entirely from the same source. The account of Thessalia[4] is partly from the Geographia, and includes the quotations there from the Eleventh Book of the Etymologiæ in the chapter "De Portentis," and the Thirteenth Book in the chapter before quoted, "De "Diluviis," the text of Isidorus having been evidently taken at second-hand in both cases. The account of Hellas[5] is still from the Geographia, the language of which has been occasionally varied, though in one instance it has been so faithfully followed as to disclose our author's source of information. In mentioning the two divisions of Hellas, Bœotia and Peloponnesus, he asserts, in the very words of the Geographia, that Bœotia has been already described, and promises an account of the latter in a future page. Neither the previous nor the promised account have any existence in the Eulogium, for the chapter on Bœotia *follows* that on Hellas, and no account of Peloponnesus is given at all. In the Geographia, however, these words have a meaning; for Bœotia comes under the letter B., and Peloponnesus under the letter P., the former of which *precedes* the account of Hellas under the letter H., while the latter, of course, comes after it. But for this over-

A passage copied from the Geographia Universalis which has no application in the Eulogium.

[1] Here we have with K. "quam "Danubius usque ad Mare Medi- "terraneum" for "quas Danubius "*a Barbarico* usque ad Mare Me- "diterraneum" and "Daciæ" for "Thraciæ."

[2] In giving the boundaries of Achaia, both the Eulogium and the Geographia omit "Cephaloniam et" after "ab Occasu." The reference to Isid. Etym., l. 16 (15), for the account of Corinth in K. is also omitted by our author.

[3] In p. 66, l. 4 from bottom, "col- "lata" is read for "collocata," and the reference to Pliny, Isidorus, and Varro is not in the Geographia.

[4] In p. 67, l. 4, "Thessalonia" should be "Thessalonica;" the two references to Isidorus are inconsistent, both belonging to the same book, the Eleventh.

[5] Two references in K., one to Pliny for the Mirabilia of the Hellespont, and one to Isidorus for a description of its course, are omitted here.

faithfulness in transcribing, it would have been impossible to have ascertained the source of a great part of our author's geography. The whole of cap. LXXVII.[1] is perhaps from the Geographia, the quotation from the Fourteenth of the Etymologiæ being, however, misplaced. The Geographia is still drawn upon for the account of Italy,[2] which is amplified from some independent source. The account of Rome follows the Geographia, with many omissions and blunders, but after the quotations from Varro and Isidorus, lib. 9. ending "hastam sonat," the author appears to have gone to the text of the Ninth Book of the Etymologiæ. The account of Romania is from the Geographia, with that of Boemia.[3] The notices of Thuringia,[4] Thuronia,[5] Westfalia,[6] Vironia,[7] and Frisia are evidently from the same source, though there are several slight verbal differences between our author's text and that of the

---

[1] The reference here to Isidorus ought to come, as in K., after "particula." The remainder of the chapter perhaps shows traces of a reference to the text of Isidorus rather than to the quotation in K., and the reference to Pliny at the end of the chapter is substituted, with Higden, for a reference in K. to Isidorus, lib. 13 in the chapter "de Aquis."

[2] In this chapter, besides minor omissions, we have first, "ibi latentem" for "ibi latuit," then the boundary "a Meridie Tyrreno "Mari" is left out, with Lake Avernus; again, the river "Eridanus" is called "Eudemus," after the "Eudanus" of K., a very easy corruption, *ri* and *u* only differing by a dot in our author's hand.

[3] In p. 72, l. 11, from bottom, K., instead of "in lingua nostra nomen "ignoratur," reads "et hoc animal "lingua Boemica Loz nuncupatur," for "in Oriente ad Pannoniam," "ex "parte Orientis Moronia et Pannonia," and for "Barnatica, Germanica" "Barastrica Germanica."

[4] In p. 72, l. 3 from bottom, "Navarros" is "Bauaros" in K.

[5] In p. 73, l. 10, "Galliæ" is "Galliæ Superioris" in K., and after "Aquitaniæ pars" comes "antiquitus computata." The reference "Hoc Varro et Rabanus" is not in K.

[6] In p. 74, l. 2, after "ferendis" K. inserts "apta;" and in l. 3, "saltes" is there "fontes salis."

[7] To the account in p. 74, there is added in K. "Hæc terra a Nogardorum gente et Ruthinorum per "fluvium maximum qui Naruere "dicitur est segregata."

MS. Arundel, 123. The account of Gallia [1] in cap. LXXXVII. is also from the Geographia. The direction at the end of the chapter is faithfully copied from that work, where only it has an application, the arrangement of names being there alphabetical. The account of Hispania is from the same source, the quotations from Isidorus and Orosius being in the words of that work, and not in their own, and a mistake of some importance in the quotation from the latter author being reproduced here from the Geographia.[2] The account of Sicilia,[3] in cap. LXXXIX., is copied from the Geographia, as are also those of Cyprus,[4] Wynlandia, Norwegia, Hibernia,[5] and Britannia.[6]

A direction copied from the Geographia which has no application in the Eulogium.

We next come to a supplement introduced by a short original preface, from which it appears that the addi-

[1] The passage "secundum animo- "rum diversitatem," etc., should be, as in K., "secundum enim diversi- "tatem cœli et facies hominum et "colores animorum diversitates "existunt et corporum quantitatis."

[2] In the fifth line of this chapter, "Europam" is read with K. instead of "Galliam;" in the tenth we have "*Transfetam* in regione Africæ "*Nigitaneam*" instead of "trans- "freta . . . Tingitaniam," as in K.; in the sixteenth, Brigancia is called "civitas *Galliæ*" with K., instead of "civitas *Gallœciæ*," and immediately after these words the following words of Orosius (Hist. I. 2): "altissimum pharum et inter pauca "memorandi operis ad speculum [al. "spectaculum] Britanniæ erigit" are abbreviated with K. into "est "ad spectaculum et Britanniæ se "erigit," which is almost nonsense. Instead of "Hoc Isidorus" in p. 77, l. 3, which seems to refer to what has gone before, we ought to read with K., "Idem autem dicit "Isidorus."

[3] Here Siculus is called "rex Ita- "liæ," in Isidorus and in the Geographia he is "Itali frater." Again "Trinacria" is corrupted into "Di- "matria," and interpreted as identical with "Trimatria," and meaning "trinum vel quadrum," instead of "triquadrum." In p. 77, l. 4 from bottom, "Cythanorum" should be "Titanorum."

[4] In p. 78, l. 15, "Cyprus a Sep- "tentrione Mari Pamphylico" is in Orosius, "Cyprus ab Oriente "Mari Syrio, ab Occidente Mari "Pamphylico," and in l. 16, "Ci- "rice" is "Syriæ" in K.

[5] Isidorus is here quoted through the Geographia, the original portions of which are also slightly varied.

[6] The reference in this chapter to Gildas is not in K.; a reference to Pliny in K. is omitted after "Bri- "tannia namque," p. 81, l. 10 from bottom.

tional matter which it introduces is intended to supply the omissions of Isidorus and Rabanus. In spite of this, however, references to both these authors are appended to many of the ensuing notices. The countries are arranged, for the most part, alphabetically, and nearly follow the order of the Geographia, in many cases exactly preserving it.

The first notice is that of Alania; it is copied from the Geographia; an omission seriously altering the sense is noticed in the foot-note.[1] The portion previously given (p. 59) is here left out. The second is of Attica, from the same source.[2] The succeeding notices of Alemannia,[3] Anglia, Aquitania, Brabantia, Andegavia, Belgica,[4] Alvernia,[5] Apulia,[6] Burgundia, Persia,[7] and Pyrena are from the same source. In all, there are slight variations in the phraseology of the Geographia by way of transposition, omission, and condensation. The account of Cantabria is not found in the MS. Arundel. 123; it is varied from the account of the Cantabri in the Etymologiæ, lib. ix. 2. The accounts of Campania,[8]

---

[1] The words "quæ Europa toto "Mari Magno conjungitur" are in K.: "quæ Europa [incipit a flumine "Danai descendens ad Occasum per "Septentrionalem Oceanum et usque "in fines Hispaniæ se extendit; "cujus pars Orientalis et Meri-"dionalis a Ponto consurgens] tota "Mari Magno conjungitur, ... "[ut dicit Isidorus]."

[2] Here the words "hic etiam "totius Athicæ doctor fuit princi-"palis" applied in the Geographia to Plato are transferred to Demosthenes.

[3] In p. 84. l. 13. "contra Danu-"bium" is "citra Danubium" in K.

[4] References to Isidorus and Orosius in K. of the first and second sentences respectively of this chapter are here omitted. The reference to Orosius at the end of the chapter gives him too large a share in it.

[5] Here after "Galliæ" K. has "Lugdunensis."

[6] Here the "Campania" in K. is read "Capitania," and a correct reference in K. to the Etymologia l. 16. (15.) "de nominibus civita-"tum" after the derivation of Brundusium is omitted.

[7] Here (p. 88. l. 4.) with K. "Germaniam" is substituted for "Carmaniam;" and two references to Isidorus in K. one to the Etymologiæ, l. 15. (14.) and one to l. 9, are omitted.

[8] This chapter is very corrupt.

Cos, Eiulath,[1] Idumæa,[2] Corsica,[3] Media,[4] Midelina,[5] Nabathæa,[6] Pamphylia,[7] Pygmæa, Ramathæa, Rucea,[8] Sabæa, Samaria,[9] Sere, Sichem, Taprobana,[10] Trachonitis,[11] and Trogodia are from the Geographia.

We now come to a second division of the supplementary notices, those in Europe and Africa. These, con-

---

In p. 89. l. 9. from bottom, we have "ad" for "inter." Again in l. 6 there is "inter tres maximas civi-"tates scilicet Capuam, Carthaginem "et Romam; ex qua Capua olim "provincia Campaniæ nominata "fuit," while K. reads: "in[ter] tres "maximas civitates Romanorum et "Carthaginem nominata; ex qua "aliquando provincia Italiæ Cam-"pania fuerat nominata."

[1] In p. 90. l. 6 from bottom, after "versus Septentrionem," K. adds "se diffundens," which is necessary to complete the sense. The references to the chapters of Genesis are omitted. The quotation from Pliny is abbreviated from that in K.

[2] In p. 91. l. 5, "Edom vel ab "Esau" is "Edom et ab Esau" in K. and "filii Esau" is "filius Esau "qui Edom cognominatus est." The reference at the end of the chapter in K. is not to Isidorus but to the "Glossa super Abdiam."

[3] Two accounts of Corsica are given in the Geographia, one of which is of Korcisa and the other of Corsica; but neither assigns the island to Asia.

[4] The reference to Isidorus is mis placed here; it should be, as in K. after "parturit" in l. 5. (p. 92.)

[5] This is slightly varied from K. and referred to Isidorus instead of Acts xxviii. Whether it is intended to describe Malta or Meleda depends upon our author's definition of "Mare Adriaticum," which is nowhere given.

[6] In p. 93. l. 1. we have "Asiæ" while K. reads "Arabiæ"; l. 2. "In-"diam" is Judæam" in K.; and in l. 6. before "habet" K. correctly inserts: "de hac dicit Plinius, l. 6. "c. 29. Nabadæi oppidum incolunt "Petram nomine," what follows being applied to Petra by Pliny.

[7] This may be compared with the account of Isauria (p. 37.) which is quoted directly from Isidorus.

[8] Here after "Rucena" K. adds "quæ et Mesiæ" and for the boundaries in our text reads: "*Romano-"rum terminos* est habens ab Oriente, "Gothiam a Septentrione, Panno-"niam ab Occidente, Græciam vero "*a Meridie*." The references to Isidorus in this and the two preceding chapters are wanting in K.

[9] In p. 95. l. 7 from bottom, "tunc . . . . vocabatur" is "nunc . . . . vocatur" in K.

[10] Here (p. 97. l. 5) K reads "jacens" for "latens" and the reference at the end is to Isidorus.

[11] Here (p. 97. l. 6 from bottom) "India" should be "Judæa," l. 3 from bottom, "quæ" is "cujus" in K, l. 2 from bottom, "Myrrhæa" is "Ituria" for "Ituræa" in K.

sisting of accounts of Asturia, Aragonia,[1] Franconia,[2] Francia,[3] Flandria,[4] Gallicia, Idumæa,[5] Korinthia, Lectonia,[6] Livonia, Missena,[7] Normania, Narbonensis,[8] Pictavia,[9] Picardia,[10] Rinchonia,[11] Sarmata,[12] Saxonia,[13]

---

1 In p. 99. l. 11 K. reads "Arro-"gothis quondam" for "Anogothis."

2 In p. 99, last line, K. omits the reference to Orosius.

3 Here (p. 100. l. 4) K. substitutes "a Septentrione Insulam Britanniam" for "ab Occasu Lugdu-"num." The description in K. is much abbreviated by our author.

4 Here (p. 100. l. 10) K. reads "Occidente" for "Oriente," and adds after "Septentrione" the words "ab Occidente Mare Gal-"licum, a Meridie Galliam Seno-"nensem et Burgundiam."

5 In this chapter K. omits the reference to Sallust. There are also slight variations from the account previously given from the same source in p. 91.

6 Here K. for "Scythiæ" reads "Itrhiciæ."

7 Here, after "Recia," K. adds "et terris Rheni a Septentrione."

8 Here K. after "Cap. ix." adds: "appellatur pars Galliarum quæ "Mediterraneo Mari alluitur, quæ "modo Gallia Braccata dicta."

9 This chapter is very corrupt. In l. 2 K. omits "Picti," in l. 4 it reads "imposterum" for "im-"positum." In l. 6. for "versus "Turoniam . . . . . Habet ab "Oriente Hispanos, a Meridie Ocea-"num Britannicum, ab Aquilone "Minorem Britanniam, ab Occi-"dente Sinum Aquitannicum," K. substitutes: "Turoniam . . . "habet ab Oriente, Hispanos a Meri-"die, Oceanum Britannicum ab "Aquilone, Minorem Britanniam "in Sinu Aquitanniæ [ab] Occi-"dente." Again in l. 13 for "se-"cundum Isidorum diversitatem "cœli, facies hominum et colores "corporum, quantitates animorum "diverse habent," K. correctly reads: "ut dicit Is. l. 15., secundum div. "cœli, facies hom. et col., corporum "quant., et animorum diversitates "existunt." The reference to Pliny at the end is also omitted in K.

10 Here, instead of the reference to *Isidorus* De Descriptione Regionum, K. has a reference to *Herodotus* on the same subject; (p. 106. l. 8) after "contigua" K. adds: "et Hannonia "nuncupata."

11 Here (p. 106. l. 14) after "Rheno" the words "qui per ejus "medium fluit" of K. are omitted. In l. 22 "parere non omittit" is substituted for "perire non permit-"tit" in K.

12 Here (p. 107. l. 3) for "armati "incedunt et multas provincias "spoliant," K. has "armati ince-"debant et multas provincias spo-"liabant priusquam eo Dentulus "Danubio prohiberet ut dicit Isi-"dorus l. 9."

13 Here (p. 107, last line) K. reads: "Boemiam" for "Boeciam," and (p. 108. l. 1) inserts "a Septentrione "vero" before "Thuringos," and leaves the boundary "a Meridie" blank.

Selandia,[1] Suecia,[2] Suevia,[3] Thracia,[4] Troja,[5] Tuscia,[6] Wasconia, Venetia,[7] and Islandia[8] (I follow the orthography of the autograph) are all obviously transcribed, with but slight alterations, from the Geographia Universalis, an origin which their generally alphabetical order would have suggested, while, as in the former division, the few departures from that order would appear to be due to additions from the same source, in pursuance of after-thoughts on the part of the compiler. The Geographia is now finally relinquished, after a brief extract in Cap. CLVII.; the remainder of the Fourth Book being entirely drawn from independent authorities, and in the latter portion,

---

[1] Here (p. 108. l. 10) for "fortis" K. reads "fortissimis;" in l. 12 for "ad arbores vero minime" it has "quoad arbores sunt quasi nudæ" sc. glebæ. The reference to Isidorus is omitted in K.

[2] In this notice the boundaries given in K. are omitted. In p. 109. l. 5. "juncta" is "invicta" in K.

[3] Here after "Germaniæ" K. adds "Renensis." In the line from Lucan "salvos" should be "flavos." There is no reference to Orosius in K.

[4] Here (p. 110. l. 3) "ex opposito "Septentrionis" should be, as in K., "a Septentrione vero Hister "obtenditur."

[5] In this notice (p. 110. l. 12) "Scutonius" should be "Erictho- "nius."

[6] Here (p. 111. l. 4) "nam Æmi- "lia" is "Hæc Æmilia" in K.; "ab "*Oriente* habet Pisanum" is "ab "*Occidente* contra Liguriam habet "Pisanam civitatem, Cenas, Lu- "cham;" in l. 7. "quia" is "quæ" in K.; in l. 9 after "Adriaticum" K. reads "et marchiam de Anchonia, "a Meridie Tiberis ripam et "Romam," after "Mediolanensem" K. adds "Liguriam;" in l. 10 for "Romaniam" reads "Romanio- "lam," and in l. 12 for "*et* latitu- "dinis" reads "*minus habens* lati- "tudinis."

[7] In this chapter (p. 112. l. 5) after "Venetia" K. adds "Veneto- rum," for "sub" reads "quæ a," and finishes the sentence with "primitus "extendebatur," and a reference to a Lombard Historian. In l. 9, for "est usque Aquileiam et Dalmatum. "Sclavorum piratarum," K. reads "et usque in Græciam se extendit, "Germanorum fines usque in "Aquileiam tangit, Dalmatum *et* "Sclavorum piratarum." The latter part of the chapter is much more full in K.

[8] In this chapter (p. 112. l. 2 from bottom) K. has "condempnata" for "condensata;" p 113. l. 5 before "esse" reads "dicuntur," there is an omission in the latter half of the notice in the Eulogium.

which relates to Great Britain and a fragment of its history, being executed with much greater care and accuracy than that portion of the work of which we have just completed the review.

The whole of caps. CLVI., CLVII., and CLVIII. have been transcribed from the sixth chapter of the Fourteenth Book of the Etymologiæ, with various omissions and verbal alterations, the most important of which are noticed in the foot note.[1] In one part of cap. CLVII. the Geographia is once again employed, but only for the descriptions of the Cyclades and Corsica, after which Isidorus is the sole authority to the conclusion. In cap. CLVIII. the additional matter promised about Francia is given. It coincides almost *verbatim* with the chapter on Gallia in the First Book of the Polichronicon. The deviations from the account in that work are given in the foot note; some of them are important enough to suggest an

---

[1] In p. 113, l. 3 from bottom, after "nominata" Isidorus adds, "Hæc in aversa Galliarum parte ad prospectum Hispaniæ sita est." In p. 114, l. 3, after "asportata" Isidorus adds "inde;" l. 8, for "contra" Isidorus reads "ultra," and in l. 9, for "XII." reads "XX.;" in l. 13, for "a terra" Isidorus reads "a continenti terra;" in l. 9 from bottom, before "interjecto," he adds "inter se." In p. 115, l. 2, the passage "sunt ibi . . . . ut prætactum est" is original, and refers to the notice in p. 97. In cap. CLVII., p. 115, l. 10, for "insula est *vergens*," Isidorus reads "pars est *ingens*;" l. 5 from bottom, for "in provincia" he has "adjacens provinciæ," and in l. 4, for "Hoc Varro testatur. Ars lanificii, &c.," he has "quæ, ut Varro testis est, arte lanificii, &c." In p. 116, l. 1, from "Numero sunt LIIII." down to "in latum milia XXVI.," has been copied from the Geographia Universalis, already so often referred to, Isidorus omitting the boundaries of the Cyclades. In p. 116, last line, for "Athenæ" Isidorus reads "a Tene." In p. 117, l. 7, "velocitatem *cursuum*" is "celerem *fructuum* maturitatem" in the Etymologiæ; in l. 11, after "Porphyris," Isidorus adds "Cythera autem vocata;" in l. 15, for "a Dionysio" Isidorus reads "ante Dionysias." In p. 119, l. 8, for "dicunt quidam has operari et in ordinem poni," the Etymologiæ has "dictæ autem Græce Stœchades quasi opere in ordinem sint positæ;" in l. 15, for "utiles, metalla" Isidorus reads "medelam."

independent source.[1] Higden, however, was most probably the authority here employed. In caps. CLIX., CLX., and CLXI. we have a very full and detailed account of Hibernia and its inhabitants. The first of these chapters agrees verbally in many places with the account in the First Book of the Polichronicon, in others both that work and the original source which Higden professes to have used, the Topographia Hiberniæ of Giraldus Cambrensis, seem to have been employed, while in many passages there are slight indications of an independent source different from both. It is in this case difficult to decide whether the three distinct sources were all actually drawn upon or whether some single authority was directly copied which embodied them all in the form in which they appear in the

[1] In p. 120, l. 6, for "Superior Burgundia dicitur" Higden has "superius Burgundia, inferius vero Neustria dicitur;" in l. 7, after "Aquitannica" he adds "quæ ab Orientali sibi Rhodano usque ad Occidentalem Oceanum porrigitur;" in l. 12, for "decem" he has "sexdecim;" the passage commencing (l. 13) "Gens Francorum" is referred by Higden to "Giraldus, d. 1. ca. 17;" in l. 14, after "Francorum," he adds "sicut plerique gentes Europæ," and for "Armenon" reads "Antenor namque;" in l. 15, for "per quæ" he substitutes "perque," and in l. 16, for "intrat" has "tenuit," adding "in qua" before "urbem." In l. 8 from bottom, before "Turpinus," he has "Sive ut;" in l. 6, for "misit" "manumisit;" in l. 4, for "quod quilibet" he reads "qui," and for the passage "pro qua oblatione . . . . vocabantur" substitutes "et sic Franci Dionisii et liberi ubique vocabantur." Between this and the commencement of p. 121, a long passage in the Polichronicon is omitted by our author. In p. 121, l. 1, the words "Sicambria, Franco duce" are an evident corruption of "Sicambri, a Franco duce;" in l. 8, after "Arrianos," Higden adds "ab Aquitania;" in l. 15, for "filiis" he reads "fratribus;" in l. 12 from bottom, for "Monte Cassino in Floriacum" he has "Benevento." In p. 122, l. 1, after "sororem" he adds "hoc modo" and omits the next word "quæ" (l. 2); in l. 5 he omits "regnavit et;" in l. 14 the date in the Polichronicon is "769." The passage which commences "Galliam dudum tenuerunt" is referred to Giraldus in the margin of the Polichronicon. In p. 123, l. 7, for "ab Austro Gothi" Higden reads "Austrogothi;" in l. 8, for "vastaverunt et ibi" "vastaturi ibi," and for "oppida versus Alpes. Multum" has "oppida. Versus Alpes multum."

Eulogium, as the Geographia Universalis appears to have been copied for the preceding portion of the Fourth Book. The two latter chapters, cap. CLX. and CLXI., coincide much more closely with the account of Hibernia in the Polichronicon, as represented by the text of MS. Harl. No. 655, though here also there are slight additions, giving greater detail and circumstantiality in a few particulars, to the descriptions of Higden. The arrangement of the chapters in the Polichronicon is somewhat disturbed, however, for after commencing with the account of the first inhabitants in cap. CLIX., and following Higden's order in cap. CLX. and the first half of cap. CLXI., our author, mentioning him as "the monk of Chester," goes back to his discussion on S. Patrick's staff and the snakes in a preceding chapter of the Polichronicon. He then extracts nearly the whole of the chapter again preceding that, quotes the remarks of Higden, again referring to him, upon the account of Chester by William of Malmesbury in another part of the same book, and finally extracts a portion of a chapter upon Ireland, which precedes all the others which he has hitherto quoted. It may perhaps be supposed that the contradictions of the "monk of Chester," which are to be found in this part of the Eulogium, would hardly have been made if our author had been copying him so freely and so recently as has been asserted, and it certainly does seem to need some explanation. But I see no escape from the conclusion that it is Higden and no other person who has been used and vilified. If the account of Hibernia in the Polichronicon had been taken from one source only, the supposition that both authors had used that source independently might have been tenable; but, it is not only Giraldus, but Solinus and Beda, who contribute to Higden's account, and the order in which the extracts are arranged is the same in that work and in the Eulogium. Besides

these suspicious facts, there is another curious circumstance to be noted, and that is that not only are the authorities followed by Higden copied to the same extent and in the same order as in the Polichronicon, but original remarks upon these authorities, though apparently opposed to the opinions of our author, are actually transcribed. Thus, Higden in his chapter "In "quibus rebus sufficit," says, of course on his own authority: "Et quamvis Beda dicit hanc terram vineis "non expertem, et Solinus et Isidorus apibus eam "carere asserunt, circumspectius tamen e diverso scrip-"sissent si eam vineis carere et apum expertem non "fuisse (esse. al.) dixissent." These words our author, who only a few lines above has taken Higden to task for underrating the assertions of Beda, Jerome, and Isidorus, actually transcribes almost exactly, only accidentally omitting "fuisse." It is very probable, however, that some of these inconsistencies may be due to imperfect correction, of which the MS. A. here shows evident signs.

The most important differences between the text of these three chapters and that of the corresponding chapters of the Polichronicon are enumerated in the foot note.[1]

---

[1] The occupation of Ireland by giants, and the invasion of Heberus and Hermonnius (p. 123, l. 16–20,) are placed by both Giraldus and Higden after the Deluge. In p. 124, l. 4, Higden omits "usque hodie," and for "quod sonat lingua Anglicana collectio plurium" gives "ex omnibus linguis collecta." The next sentence is from some other source. The account of the arrival of St. Patrick is not in this part of the Polichronicon; in p. 124, l. 11 from bottom, Higden reads "cccc" for "ccc;" l. 7 from bottom he has "pleraque murata" for "ex muro." In p. 125, l. 4, the reign of Medes is omitted by Higden; in l. 14, for "ultimam monarchiam" he has "ultimum monarcham;" in l. 19, for "quartus" he reads "secundus," and for "xxix," "xl." In cap. clx. the commencement is attributed to Solinus in many MSS. of Higden, but not in the MS. Harl, No. 655, which reads for "fasque nefas" (p. 125, l. 3 from bottom) "fas nefasque," and after "aspera" (l. 2) adds "sanguinem interemptorum prius hausto vultus suos obliniunt." In p. 126, l. 2, the word "agriculturæ" is added by our author, and the construction of the sentence altered. The marginal

In cap. CLXII., the chapter on Scotia in the Polichronicon, which immediately follows in that work the

---

reference to the Topographia of Giraldus in Gale is omitted here before the next sentence, as in MS. Harl. 655. In l. 3 Higden reads "inculta" for "ab aliis nationibus divisa;" in l. 4 omits "simul annexis," and in l. 6 substitutes "faldingis" or "falingis" for "falangis." In l. 8 the words "Equitando . . . comedunt" are equivalent to those which follow "concitandos" (l. 13) in the Polichronicon; in l. 9, 10, the words "sed panellis . . . . vocant" are omitted by Higden, who adds after "calcaribus" (l. 11) "equitando utuntur," and for "quadrifurcata" reads "cameratam" (l. 12). In l. 13, the words "aut trinis" are omitted by Higden, and (l. 15) for "in alia deferunt" he reads "cum alia defecerint in promptu habent." In l. 19, for "arte" he has "specie artium;" in l. 20 for "otium" reads "otio dediti;" in. l. 21, after "divitias deputant," adds "libertate gaudere;" in l. 25, for "illa in montibus" he has "ista spurcissima;" in l. 31, for "Mars quam ars," which occurs, however, in the MS. Harl., Higden has, with Giraldus, whom he follows, "ars quam Mars;" in last lines, for "illum . . . . fœdera conjungunt" Higden reads "Cum illo . . . . primo compaternitatis et consecratæ fraternitatis fœdera jungunt." In p. 127, l. 8, for "dicunt" Higden has "vetus quidem et adhuc frequens querela est" after "cursu fatigando" (l. 10), for which he reads "cursu fatigare," also substituting infinitives for the preceding participles, "sugendo" and "furendo." In cap. CLXI. there are numerous omissions of wonders in our author's list as compared with that of Higden. The Harl. MS. has a duplicate account of many of them. In p. 128, l. 1, the Polichronicon omits the words "dictis suis fidem non dederunt;" in l. 3, for "juncta eis" Higden reads "injuncta;" in l. 7 he omits "desiccata corpora;" in l. 15–16, for "quæ sanctis . . . . infirmati" he has "quod sanctus ille ad salutem pueri sui precibus produxit." In l. 23, after "reverentia" Higden has "semper tectus," or "semper coopertus," which is necessary to complete the sense. In p. 129, l. 14, after "Lagenia," Higden has "est unum stagnum ubi," which is needed, for "aquæ" (l. 16) refers to the lake; after "Colmanni" some MSS. of Higden have "scilicet tercellæ." The next passage, commencing (l. 19) "sunt illius terræ homines," is said to be taken from the Topographia of Giraldus in some MSS. of Higden, a passage which succeeds that (l. 4 from bottom), "unde omnes Sancti . . . nullus martyr" being original, and marked in many MSS. of the Polichronicon with the author's initial. The next passage is referred to Giraldus by Higden in some MSS.; it is rather more circumstantially given by our author, the words "quia de falso . . . . illa jurare" (p. 130, l. 2–4) being omitted in the Polichronicon. The quotation from S. Augustine, which succeeds this in that work, is left out here. In l. 21 Higden has "aucis" for "avibus." In p. 131, l. 1, he adds "fuisse" or "esse" before "dixissent;" l. 14, for "lata" he reads "latera."

chapter headed "De sanctorum" (sc. Hiberniæ) "præ-" coniis," is almost entirely extracted.[1]

In cap. CLXIII. the very remarkable rhyming description of Wallia in the Polichronicon is transcribed entire, save a few omissions which sometimes injure the sense. It is not referred by Higden in the form in which it is presented in his Chronicle to any earlier authority, though of course many of the facts which are mentioned in it must have been taken by him from antecedent sources. It is probable, therefore, that the composition of the verses, such as they are, is entirely due to Higden and not to a predecessor, and therefore that our author obtained them from the Polichronicon and not from any other work to which both he and Higden had independent access.[2]

---

[1] In this chapter (p. 131, last line) some MSS. of Higden read "cincta" for "clausa;" Harl. 655 agrees with our text. In p. 132, l. 3, the marginal reference to the Topographia of Giraldus in the Polichronicon is omitted before the passage commencing "Nunc vero;" and a reference to "Erodotus," in l. 7, before the passage "animo quidem leves . . . . pane vescuntur" is also here left out.

[2] In p. 132, l. 9 from bottom, for "sapientiam" Higden reads "prosapiam;" in l. 5 from bottom, for "ultimo" he has "quarto," which suits the metre, while "ultimo" does not. In p. 133, l. 1, is a most extraordinary corruption, the words "nupto Jovi Carectaræ" being substituted for "rupto soni caractere," and uncorrected in any MS. of the Eulogium; in l. 7, for "culturis et" Higden has "culmis, spicis." In p. 134, l. 11, for "nullis" Higden has "tenis;" after l. 6 from bottom, four whole lines in the Polichronicon are omitted, and after l. 3 from bottom there is a further omission of one whole line. In p. 135, after l. 2 from bottom, is an omission of two lines. In p. 136, after l. 1, the line "Sic præferunt se cæteris. Parent tamen presbyteris" is omitted, without which the next line has no application. In p. 138, l. 2, "Cybinus" is clearly a misreading of "M'linus," the "Cy" standing for "m," for ɣ and ɱ might be easily confounded, and the "binus" for "linus;" two whole lines are omitted before this; in l 15 "rupis" should be "ripis;" after l. 17 a whole line is left out; in l. 24, for "operit" Higden has "comperit," agreeing with "Hugo." In p. 139, l. 8, for "diffidet" Higden reads "dissidet," which the context requires; after l. 11 several lines are omitted, the first of which, "sic Sancti hujus climatis propositi sunt vindicis" is needed to complete the sentence commenced in l. 11.

Still following the Polichronicon, our author, in cap. CLXV., gives a condensed version of the first, third and fourth of the chapters on Britain in that work, those which are headed "De varia Insulæ nuncupa-"tione," "De prærogativis Insulæ attollendis," and "De mirabilibus in ea stupendis." There are various omissions in this chapter, many verbal alterations, some few additions, and an almost uniform neglect of the marginal references to the authorities for the statements made by Higden; the most important of these deviations from the text of the Polichronicon are enumerated in the foot note.[1]

[1] Higden omits the statement that Britain was called Saxonia from the Saxons (p. 139, l. 2 from bottom). His words are: "deinde a Saxonibus sive Anglis eam conquirentibus vocata est Anglia," and adds, "sive ab Angela regina, clarissimi ducis Saxonum filia, quæ post multa tempora eam possedit." In p. 140, l. 2, a reference to Alfridus (Beverlacensis) for the passage "Anglia alter orbis vocabatur . . . . vocavit" is omitted, and the reference to Pliny, just below this, belongs in the Polichronicon to two omitted passages. The extract, by the side of which it is placed in the Eulogium, is correctly referred in some MSS. of the Polichronicon to the Topographia of Giraldus, in some to Beda (lib. 1); in l. 6 the passage "habet etiam . . . etiam argenti" is correctly referred to Beda, lib. 1, by Higden, and in l. 8 the passage "In qua etiam . . . . aptior reperitur" to Pliny, lib. 16 or 18, c. 6; in l. 11 the passage "Gignit hæc insula . . . confert" is quoted from Solinus by Higden, and the passage commencing in l. 16, "incensus ab igne . . . . insidias reprimit," from Beda, lib. 1. Again the following passage, in l. 18, "Ibi oves . . . relinquuntur" is assigned to Isidorus, lib. 15 in the Polichronicon; and the remainder of the page down to the commencement of the verses on England, is in most MSS. of that work marked with the letter R, and thus appears to be original. Here there are two deviations from Higden: in l. 6 from bottom, the words "et stannum" are added by our author, and instead of "cætera bona," Higden reads "æra nivea." The verses themselves are very nearly identical in both works, except that Higden gives two more than are to be found in the Eulogium, and which perfect the sense. They are: "Et cujus totus indiget orbis ope. Insula prædives cujus miretur et optet," and precede the concluding line. The sentence commencing (p. 141, l. 17) "Sunt in Britannia fontes calidi," is referred by Higden to Solinus; the passage which follows it to Alfridus (Beverlacensis). The order of the wonders is slightly changed in this last extract, and there are various verbal alterations.

In cap. CLXVI. we have an abbreviation of the next chapter in the Polichronicon, the heading having been transcribed. There are considerable omissions in this summary.[1]

In cap. CLXVII. our author transcribes, with but slight variations, nearly the whole of the succeeding chapter of the same work, omitting, as before, the marginal references to authorities, except in one instance.[2]

Thus (p. 142, l. 3) for "fons a quo" Higden has "fons in quo nec a quo;" l. 12 for "Flumina in eo stagno . . . tetendit" he has "et LX. flumina fluunt in illud, quorum nullum ad mare progreditur præter unum;" l. 17, for "et missa in stagnum" he has "in cotes." The last sentence in the chapter is referred to the Topographia of Giraldus in the Polichronicon (Dist. II. c. 7).

[1] The passage (p. 143, l. 5) "volunt tamen quidam . . . . debere," is due to Higden himself. In l. 12, the words "quod aliter dicitur Wy" are added by our author, and in l. 3 from bottom, for "juxta Cestriam" Higden reads "ultra Cestriam," and omits the "et ultra" immediately following; and for "sub Colle Carbonum" we find "inter Collem Carbonum et monasterium de Basingwerk" in the text of Gale, while Harl. 655 coincides with the Eulogium.

[2] In p. 144, l. 3, the words "quæ Saxonice dicitur Wyth" are added by our author; in l. 5, the word "Saxonice" is also an original addition, as likewise the words "alio nomine" in l. 6, "sed non qualitatis" in l. 8, and "dicitur modo" in l. 10. The passage (l. 8) "Insula Vecta . . . . miliaria" is referred to Beda, lib. I. cap. 3, by Higden; it is much condensed by our author. The passage (l. 10) "Insula Monia . . . terræ portio" is referred by Higden to the Itinerarium of Giraldus, lib. II. c. 7; the last four lines of it are almost unintelligible in the Eulogium. They are intended to represent the following passage: "Et dicitur cantredus, composito nomine tam Britannica quam Hibernica lingua, tanta terræ portio quanta C. villas continet" The next passage, an original note of Higden having been omitted, still comes from the same work, but the passage (l. 5 from bottom) "Hæc duas in se . . . felicior" is referred by Higden to Beda, lib. II. cap. 9. The passage (l. 3 from bottom) "In ea vigent . . . . nefaria" (p. 145, l. 6) is marked in most MSS. of the Polichronicon as original; it has suffered a few alterations of no importance. The marginal reference "Beda, li. 2" (p. 145, l. 5) either belongs to the description of the Isle of Thanet, and should be lib. 1, c. 25, or to the passage, "Hæc insula . . . . inhabitata," to which it is annexed in the MS. Harl. In l. 9, for "nesciat, tamen aliunde asportantes," Gale reads "nesciat, ejus tamen terra aliunde asportata;" the Harl. MS.: "nesciat, tamen aliunde asportatos."

In cap. CLXVIII. the coincidence of our text with that of the Polichronicon is very close indeed, until we come to the description of the course of the four Great Roads or Ways in Britain, when very important differences between the two works become apparent. Still the coincidences are so numerous as to have suggested to Gale in an Essay on the Four Roman Ways (Leland, Itinerary, ed. Hearne, Oxon. 1749, vol. vi. p. 108) the supposition that Higden and our author copied the "same draught." A fuller collation, however, of the numerous manuscripts of the Polichronicon would be necessary before the question could be satisfactorily decided. The text of the Eulogium approximates far more closely to that of the MS. Harl. No. 655 than to the text of the Polichronicon as represented in the Quindecim Scriptores, as the results of a collation of the two in the foot note will shew.[1] The latter represents the majority of the MSS. of the Polichronicon.

---

[1] In this chapter (p. 145, l. 5 from bottom) "dissensio Belinus" is "dissensio, Belinus" in Higden; in l. 3 from bottom Gale reads "omni" for "cum," the Harl. MS. "cum." In p. 146, l. 3, for "per Batoniam, Circestriam, Cotteswald," Harl. reads "juxta Teukisburi supra Coddeswold;" l. 4, for "per Dunelmiam ad Berwicum" Harl. reads "usque Berwicum." The text given by Gale diverges considerably from this. It adds after "apud Tottenesse" (p. 146, l. 2), "et in fine Scotiæ apud Catenesse determinatur. Verius tamen secundum alios incipit in Cornubia et;" in l. 3, for "per Batoniam, Circestriam" it has "juxta Tetteburiam, supra," and after "Leicestriam" (l. 4) for the remainder of the sentence substitutes: "indeque per vastaplana versus Newark progrediens diutius apud Lincolniam terminatur." In l. 8, after "tendens," Gale adds, "per transversum prioris viæ, videlicet;" Harl. omits this; in l. 9, before "per medium," Gale has "transiens," which Harl. omits; after "Canciæ" Gale adds, "ultra Tamesiam," omitted in Harl.; in l. 10, after "London," Gale adds "ad Occidentem Westmonasterii indeque procedit," Harl. only, "ad Occidentem," for "per" Gale only reads "juxta," and after "Albanum" adds "ad Occidentem per;" in l. 11, after "Toucestriam" Gale adds "Wedinam, ad Austrum," Harl. "Wedon," after "per" Gale only adds "Atherstonam usque ad," before "juxta Salopiam" Harl. adds, "quæ modo Wrekin," and Gale, instead of "juxta Salopiam deinde per," reads "quæ modo Wrekene dicitur. Deinde transcindit Sabrinam juxta

In cap. CLXIX. the rivers of Britain are described. The account agrees very closely with that in the Polichronicon, differing slightly, however, from the text of Gale, and coinciding more closely with that of the Harleian MS. No. 655, which latter I shall in future designate, for the sake of brevity, by the letter L. The chapter was in all probability transcribed from some MS. of the Polichronicon, for it contains passages of which some both in Gale and the MS. L. as well as in other MSS., and some only in Gale are marked as original by the initial R. of Higden's Christian name. The chief variations are enumerated in the foot note.[1]

Wrokcestriam, tendit ad ;" in l. 14, for "Belinstrete" both read "Ermingestrete;" in l. 18, for "Belinstrete" Gale has "Ryknildstrete," and Harl. "Kikeneldstrete ;" in l. 19 after "Boream" Harl. adds "Vulturnalem," and in l. 20 Gale omits "Herford." The quotation from the Polichronicon in the Essay on the Four Roman Ways is from the text of Gale; that from the Eulogium is from the MS. B.; there are a few errors of transcription in the latter quotation.

[1] In p. 147, l. 1, the passage "Fluunt . . . . . Northumbriam" is referred in MS. L. to "Alfridus," *i. e.* Alfred of Beverley, and is found in his Annales, lib. i. The words which succeed "quia omnis terra . . . . dicebatur Northumbria" are not in Gale nor in MS. L. The passage (l. 11) "Thamisia videtur . . . dicitur Tamys" is marked R. in both. The MS. L. omits the words (l. 15) "Nascitur enim . . . Circestriam" which seem to have been abbreviated from a text similar to that of Gale, which reads : "Nempe juxta urbem Tetteburiam, quæ tribus milibus ad Boream Malmesburiæ ponitur, nascitur Thamisia ex quodam fonticulo versus Orientem decurrente ac platæam Fosse transcindente, provinciasque Gloverniæ et Wiltoniæ disterminante, qui secum alios fonticulos profluendo trahens prope Circestriam grandescit." The following passages describing the Severn and Humber are both headed in Gale with the private mark of Higden, passages from William of Malmesbury preceding both; these marks are omitted in L. In l. 5 from bottom the words "inde Saxonice Severn" are introduced by our author, and in p. 148, l. 4, for "urbis Eborum" Gale reads "Eboracensium," L. agreeing with the Eulogium ; in l. 5, for "currit per provinciam Lyndeseie" Gale and L. both read "currit [decurrens, Gale] inde provinciam Lyndeseie quæ olim ad Mercios spectabat a reliqua plaga Northumbrana disterminat," and both omit the words "apud Eyrmyn" in l. 7.

In the two succeeding chapters, caps. CLXX. and CLXXI, we have respectively a list of the ancient British names of the principal cities of Britain, and an account of the site of some of them, with the names of their founders and other particulars. These chapters vary but slightly from the text of the MS. L., and were very probably transcribed from some MS. of the Polichronicon closely approximating to it.[1] In

[1] The opening passage of cap. CLXX. is correctly referred in L. to Beda, lib. i. c. 1. In p. 148, l. 9, Gale and L. read "XXVIII." for "XXIIII.;" the passage commencing "civitatum nomina" is headed "Alfridus" by Gale, but not in L.; in l. 13, for "Caerken" both have "Caerkent;" in l. 14, for "Caerglau" Gale reads "Caerclau," L. "Caerclou," and for "Caerirthei" Gale has "Caercri" and L. "Caerircey," and after "Gloucestria" Gale inserts "Caergolden, Colcestria;" in l. 15, for "Caercerci" Gale has "Caercri" and L. "Caerceri;" in l. 18, for "Caerdorun" both read "Caerdorm;" in l. 19, after "Caersegent" L. adds "id est, Sirecestr'" both omitting the words "Silecestre . . . . devastata" in the next line, and the words "super Oscam fluvium" in the last line. The last three lines of the chapter are headed R. by Gale, but not in L. In p. 149, l. 5, "divitiarumque" is "divitiis" in Gale; in l. 10 for "Tandem Saxones indignati Britonibus" both read "Quam ob causam indignati sunt Britones, sicut refert Gildas. Demum [Tandem, L.] Angli," and both omit the words "quod nomen adhuc retinet" in l. 11, and Gale the words "et Francigenæ" in l. 12. In l. 14, for "rex" Gale reads "regis," and both texts have "Kaerkent" for "Kaerken." In l. 15, for "quidem tamen . . . . distans XII. miliariis" Gale has a passage which asserts the distinction between Dorobernia and Dorovernia or Dovoria; the MS. L., however, coincides approximately with the Eulogium. In p. 150, l. 3, for "Scrobesbure, ... monticulo" both read "Scrobesbure a dumis [fructibus, G.] quondam [om. G.] crescentibus in illo monticulo [colle, G.] Britannice dicebatur Pengwern quod sonat caput abietis;" in l. 8 for "Wynchestre" both have "Wenta sive Wynchestre;" in l. 15, for "Batoniam" L. has "Achamannia;" in l. 8 from bottom the account of York is thus arranged from the De Pontificibus of William of Malmesbury, lib. 3, in both Gale's text and the MS. L.: "Eboracus urbs est ampla ex utraque parte amnis Ouse constructa, Romanæ elegantiæ præferens indicium [judicium, G.] quousque rex Angliæ Willielmus Conquæstor illam cum adjacenti provincia multum deformabat incendio," &c. "Hanc urbem construxit," &c.; the remainder of the passage is much condensed in the Eulogium, and coincides with neither text. In p. 151, l. 9, the words "partem Borealem Angliæ" and "qui constructus fuit consilio Romanorum" are omitted in Gale's text and L.; the conclusion of the

each of these three chapters many marginal references to his authorities inserted by Higden are omitted by our author.

We now come, with Higden, whose arrangement is closely followed, to an enumeration of the shires, provinces, or counties into which England was divided at the date at which our author, or more accurately Higden, wrote the corresponding chapter of his work. It displays some important omissions from the text of the Polichronicon, one of which renders a passage quite unconstruable, and compared with the account in that work is confused and imperfect, notwithstanding a few amplifications.[1]

---

chapter from "Legati Romani ad Arthurum" is much condensed. In this chapter there is a reference of the opening passage to William of Malmesbury De Pontificibus, lib. 2, in L. and Gale; of the second passage commencing "Hanc urbem Brutus construxit" to Geoffrey (of Monmouth) in Gale and not in L.; of the following passage: "Quam ob causam indignati" to Higden in Gale but not in L. References also to Higden, omitted in L., are found in Gale attached to the description of Winchester, and to the notice of the existence of part of the Roman wall at Carlisle. The arrangement of L., which differs from that of Gale, is followed exactly here and elsewhere in the Eulogium.

[1] The opening passage is referred to "Alfridus" in L. In p. 152, l. 5, the words "propter gentis sævitiam," and l. 6 the words "quod idem est" are omitted in the Polichronicon. In l. 8 a very curious omission occurs in our text of the words "olim illa lege quæ vocabatur West-Saxenelaga" after "judicabantur," by which the sentence is rendered incomplete. In l. 13 the words "hæc provincia Eborake . . . . principium Scotiæ" are omitted by Gale, but exist in the MS. L., which instead of the nonsense "quod est principium Scotiæ usque hodie *cum* provincia. Eborak solummodo se extendit ab arcu Humbræ," &c., reads intelligibly "quod est principium Scotiæ. Hodie *tamen* provincia Eborak solummodo," &c. In l. 4 from bottom for "Tyne" L. reads "Tese," and the words "cujus caput . . . . uberrima" omitted in Gale, with the omission of "est hodie" and "civitas . . . uberrima" are in the text of that MS. In p. 153, l. 1, the passage "Plaga tamen Northumbriana olim continebat totam terram quæ est inter Humbriam et Twedam. Cairleylschire continet totam terram de Cumberland. Appelbischire continet in se Westmerlonde. Lancasterschire continet in se quinque modicas schiras," &c., is read in MS. L.: "Plaga tamen Northumbriana olim continebat to-

In the next chapter we find a brief account of the different codes of law attributed to Dunwallo Molmutius or Molmuntius, Martia, Gildas, and Alfred the Great, and an interpretation of several terms occurring, professedly, in the Laws of Edward the Confessor. The whole of this coincides very closely with Higden's chapter "De "legibus legumque vocabulis," the former portion having been, however, considerably abbreviated, and many of the interpretations displaying divergences from those in the Polichronicon, perhaps suggestive of the simultaneous employment of a second original source.[1]

---

tam terram de Cumberland, Appelbischire in qua est terra de Westmerland, Lancasterschire quæ continet in se quinque modicas schiras," &c., In l. 8 the word "ibi" is omitted in L. In l. 9 the words "Hundredus sive tancredus Anglice vel Hibernice" are in L. "Hundredus Latine sive tancredus Wallice et Hibernice." In l. 6 from bottom, after "Gloucesterschir," Gale adds "Wyrcestreschire," omitted by L., and after "Salopschire" both add "Staffordschire." In l. 2 from bottom for "sunt *enim modo* in Anglia" both read "si igitur Northumbrana plaga quæ fuit olim ab Humbra usque ad Twedam hodie pro unica duntaxat provincia [seu comitatu, G.] sicut antiquitus computetur sunt *tantummodo* [solummodo, G.]," and in p. 154, in l. 3, after "Cornubia" Gale adds "et Insulis." The numerals at the end of the chapter vary materially from those given in L., for instead of "LX.M.CCXV." that MS. has "60015," instead of "M. et LXXX.," "62080," and instead of "XL. milia ducenta XI.," "45002." The words (l. 7, 8) "de quibus . . . et XV." are omitted in L. but exist in the text of Gale, which is much condensed and differently arranged from that of the Eulogium or of L. which nearly coincide.

[1] The commencement of this chapter is much condensed. In p. 154, l. 7 from bottom, after the words: "in Saxonicam" both Gale and MS. L. add: "quæ Merchenelaga dicebatur. Ipse quoque Aluredus legem Anglice conscriptam superadjecit quæ Westsaxenelaga vocabatur;" and instead of the passage: "Tertia lex emanavit quæ collecta fuit . . . . quamplurima" read: "Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia lex emanavit quæ Danelaga dicebatur." The list of interpretations shows many deviations from Higden's text which are worthy of record. Thus in p 155, l. 4, for "læsio pacis vel libertatis ecclesiasticæ" both Gale and L. have simply "fractio pacis;" l. 6 for "despleiser" Gale has "desplegure" and L. "desployer;" l. 7 both omit "proprio;" l. 8 for "Forstallyng" Gale has "Forstawing"

In cap. CLXXIV. we have a close transcript of Higden's chapter "De regnis regnorumque limitibus;"[1] followed, as in the Polichronicon, by an account, in cap. CLXXV., almost verbally identical with that in the same work, as represented by MS. Harl. No. 655,[2] of

---

and L. "Forstall," and for "Futsuken" Gale reads "Frithsokne" and L. "Frithsokin;" l. 9 for "aliqua res furata et statim cum latrone capta, pepoudros," both have "tutatio in jurisdictione, seurte en defens;" l. 10 after "Infangthef" Gale adds "pelfindeinward, id est, infra suum" and L. "pelfand inward, infra suum;" l. 11 for "jurisdictiom" Gale has "jurisdictio," and l. 12 Gale reads for "de court, justice de forest," "Gallice, court justice, forfeat ou acheson" and L. "de court, justice forfeat, ou acheson;" for "Soken" both have "Soka" and add "sed Soken [Sokne, G.] dicitur quandoque [aliquando, G.] interpellatio majoris audientiæ;" l. 13 for "fuit" both read "solte," and instead of "ou" add a new sentence "Theam, id est, laudare auctorem" before "renuncier [revocher, G.] garaunt" in l. 14; in l. 15 both omit the words "ou per contek;" in l. 16 after "Blodewite" Gale adds "amerciamentum pro" and for "de sanke" (l. 17) reads "sanguinis," while L. adds after "Blodewite," "amerciment pour" and retains "de sanke;" in l. 17 after "Flittewite" both add "emenda proveniens ex [pro, G.] contentione," both omitting the French translation of the phrase; in l. 18 after "Leirwite" both add "emenda;" in last line both omit "modo cessat," and in p. 156, l. 2, both read "lestage" for "bestage."

[1] The Eulogium in this chapter coincides as usual more closely with the text of L. than that of Gale. In p. 156, l. 9, after "se ipsa" that MS. adds "a Severo usque ad ultimum Municipem Gratianum" &c.; in l. 12 for "maximam tyrannidem" Gale reads "per abductionem Maximi Tiranni," and L. has "Maximum Tyrannum;" in l. 14 for "auxilio eorumdem .... detrusissent" Gale reads: "regem Gurmundum Hiberniæ, cum Pictis suis et ipsos Britones cum Caretico rege suo de Loegria expulsos usque in Cambriam profugassent," while L. only substitutes "et" for "in" in l. 16. In p. 157, l. 3, for "XXX." both Gale and L. read "23," and the last sentence in the chapter is headed wit the initial of Higden in Gale, but not in L.

[2] The following deviations from Gale and that MS. in this chapter, are alone worthy of notice: In p. 157, l. 2 from bottom, both read "Egbertus" for "Edburtus;" in p. 159, l. 10, for "et ad Austrum Hertfordeschire, Estsaxoniam," geographically false, both Gale's text and L. read: "et Hertfordeschire, ad Austrum Estsaxoniam," which is correct; in p. 160, l. 10 from bottom for "XI." both Gale and L. read "LXXI.;" in p. 161, l. 5 from bottom, for "Thamisiæ" both have "flumen Thamisiæ;" l. 4 for "quousque Cornwalliæ" Gale reads "quousque juxta Cornu *Wirhalliæ*" and L.

the kingdoms of the Heptarchy. The mention of the victories of Aethelstan at the end of this account suggests a digression concerning the pilgrimage made by that monarch to the shrine of S. John of Beverley, the miraculous proof of the subjection of the Scots to the English at the castle of Dunbar, an account of the battle of Brunanburg, and the miraculous insertion of a sword into the royal scabbard on that occasion, which are all noticed in the same order by Higden in another part of his chronicle. That this passage has been copied from the Sixth Book of the Polichronicon is rendered very probable, in spite of a few additions, by the fact that a date, A.D. 940, has been affixed to the concluding portion of the extract which actually belongs to an event immediately succeeding in that work but omitted by our author, and which is, moreover, at the same time inapplicable to the incident to which it is applied in the Eulogium.[1]

"usque Cornu Walliæ," and last line for "DCXVI." both have "DCXXVI;" in p. 162, l. 2, for "X." both read "XVIII.," and for "CLXIII." "CCLXIII.," and l. 3 for "Hardredo" "Burdredo;" in p. 165, l. 7, before "Mare Scoticum" L. adds "usque," which Gale omits; l. 8, for "Weriche" L. reads "Werithe" and Gale "Werid;" l. 15 Gale omits the words "ubi nunc est villa Sancti Johannis;" l 16 both omit the words "totum . . . . pertinebat" and add a quotation from Beda, li. 3, c. 2; l. 19 after "DXLVII." both add: "In Deira vero rex Elle anno gratiæ DXLIX.;" and l. 2 from bottom, for "Scottorum et Wallanorum" Gale only reads "Danis, Wallis, et Scotis."

[1] In the Sixth Book of the Polichronicon, under A.D. 934, the materials of this digression are to be found. The text of the Eulogium approximates on the whole rather more closely to that of the MS. L. than to that of Gale, as usual. In p. 166, l. 1, for "dum versus Scotiam transiret," Gale reads "versus Scotiam properabat," and L. "eundo versus Scotiam;" and both omit the words "ipsos inveniens . . . . . versus Scotiam," which follow; in l. 3, for "divertens," Gale has "in eundo;" in l. 7, for "Nam ipsum dimicando contra Scottos," Gale has "Post victoriam vero in redeundo," and L. "Nam in dimicando contra Scottos;" in l. 13, L. alone omits "hodie ad;" and after "ampliavit," for which it reads "ditavit," adds three paragraphs, all omitted by Gale no doubt as being irrelevant. The next sentence, commencing "Arna-

In cap. CLXXVI. we have a fairly accurate transcript of the chapter in the Polichronicon "De Incolarum "moribus," followed (in p. 171, l. 3.) after the words "variatione designetur," with which the First Book of the Polichronicon terminates, by a few original and interesting remarks by our author upon the extravagant rage for dress prevalent among his countrymen in his own day.[1] This subject is again recurred to

laphus paganus," has the date A.D. 937 annexed to it by Gale, and in some MSS. of Higden, and both Gale and L. read "Anlaf" for "Arnalaphus," which latter is nearer the name "Analavus," as spelt by William of Malmesbury (De Gest. Reg. Angl. II.); in l. 18, for "cum socio," Gale and L. read "a socero," and in l. 19, for "vastator potissimus," both substitute "incitatus;" in l. 21, for "occurrens," Gale reads "occurrit," and ends the sentence, the paragraph which follows in his text, consisting of a long quotation from the Gesta Regum Anglorum, describing the Battle of Brunanburgh; the text of L. coincides very approximately, excluding the words "Wiltoniensis episcopi . . . . Danica oriundus," which do not occur in it, with that of the Eulogium. The date, A.D. 940, which is placed in A. near the end of the last sentence in the chapter, belongs and is assigned by Higden to the accession of Martin III., a notice of which follows it in the Polichronicon; this event is, of course, omitted by Gale in pursuance of the plan of his work.

[1] In p. 168, l. 6, from bottom, for "De gestis . . . . erit perorandum," which are nearly the words of Higden, Gale has "Significatis superi[u]s utcunque Wallanorum et Scotorum moribus jam de ritibus permixti Anglorum populi erit perorandum," and L. "Digestis in superioribus," &c., as in Gale. It is most likely that "De gestis" is a mistake for, or was at least suggested by, "Digestis;" at all events, the words of our text are a most inaccurate description of the contents of the chapter, for there is nothing about the "gesta" and "ritus" of the Scots or Welsh in any part of it, these having been already treated in preceding chapters. A reference to the Itinerarium of Giraldus Cambrensis, occurring both in Gale and in L., is omitted opposite the next sentence, and after "gens illa" (l. 4 from bottom) Gale adds "Flandrensis;" l. 3, Gale alone omits the words "apud Roos . . . . . Flandrensis," and for "conjuncti jam Angli effecta," Gale has "quasi Anglica jam convictu est effecta," and L. "convictu jam Angli effecta," both omitting "gens." In p. 169, l. 2, for "terram" both read "terræ," and for "pronicissima," "promptissima;" l. 4, the passage "Hac autem de gente . . . . . certissime declarat' is substituted for "Hac autem de gente [De qua gente. G.] notabile [mirandum. G.] mihi [om. G.] videtur quod in

towards the end of the Fifth Book of the Eulogium.[1]

We now come to the Ecclesiastical Division of England. In cap. CLXXVII. a brief history is given, after Higden, who is on the whole very closely followed,[2] of the most important changes in the situa-

---

armis arietum dextris carne nudatis [et. add. G.] non assis sed elixis, tam [om. G.] futura profutura [om. G.] prospiciant, quam [om. G.] præterita et etiam præsentia [præsentia et præterita. G.]; sed loco absentia, quasi quodam spiritu prophetico [vatidico. G.] et arte miranda, pacis et guerræ signa, regni statum, cædes, et adulteria, rimarum [rimularum. G.] quarumdam [om. G.] et notularum indiciis certissime [om. G.] declarant." The next passage, commencing "Reliqua vero gens," is marked "R." in Gale, but not in L.; in l. 10, for "longis" both have "longius;" in l. 11, for "ita enim . . . . congrediuntur" both have "adeo quoque quietis impatiens, curæ æmula, otium nauseat ut cum hostes externos funditus depresserit, ipsa mutuo [se. add. G.] conterat, et more vacui stomachi, agat in seipsam:" and a marginal reference to the De Pontificibus, lib. 3, is annexed in both. The next two passages are referred to Higden by the letter "R." in Gale, the next but one in L.; in the Eulogium, however, the first is attributed to Giraldus. In l. 9, from bottom, Gale alone omits the words "ad omnem militiæ conflictum apta;" in l. 8, both read "ubi" for "nisi," which is nonsense; in l. 5, both omit "vel audierit," and in last line "esse propriam." In p. 170, l. 3, a reference "Polycratica, li. 6," in Gale for the saying of Pope Eugenius, is omitted; in l. 14, the punctuation is erroneous in the Eulogium, instead of "vernaculus, quod armigeri est armiger, quod militis miles, quod ducis dux, quod regis," Higden reads "vernaculus quod armigeri est, armiger quod militis, miles quod ducis, dux quod regis;" in l. 19, for "conviviis" both Gale and L. read "convictu;" in l. 21, for "tantuli," "Tantali;" in l. 6, from bottom, for "asperitatis," "apparatus."

[1] In the MS. A., a date, part of which has unfortunately been cropped by the binder, has been rudely scratched in the margin at the commencement of the passage in Book IV.; only the figures "13" remain, in a hand contemporary with the author's.

[2] A reference in Gale to "Alfridus" is omitted at the commencement of this chapter; the first passage is rather more full than Higden, but agrees more closely with MS. L. than with the text of Gale The second passage (p. 172, l. 17) is referred, in both Gale and L., to the First Book of the De Pontificibus of William of Malmesbury; in l. 17, after "Saxonum," L. reads "licet," and Gale "quamvis;" in l. 4, from bottom, for "Lichefeldensi episcopo contulit," both read "Liche-

tion of the archiepiscopal sees. In cap. CLXXVIII., still following the Polichronicon,[1] we have an account of the bishopricks of the South Saxons and of the West Saxons; the heading of the chapter is simply "De "Episcopis," as if the author had intended to give an account of the entire episcopacy in one chapter and

---

feldensem episcopum Adulfum," omitting "contulit," which is evidently superfluous; in last line Gale omits "Cantuariæ;" in p. 173, l. 3, both omit the words "tum per guerram tum per dissensiones inter regna." In l. 5, a marginal reference to the Second Book of the Itinerarium of Giraldus, which is in the text of Gale, but not in L., is omitted; in l. 16, for "Meneviæ . . . consecrati" both read "Walliæ a Menevensi fuerunt consecrati, et ipse similiter ab aliis Wallensibus episcopis tanquam a suffraganeis fuerat consecratus;" in l. 20, for "subjectionis" both have "investituræ et subjectionis," and in l. 21, after "Henrici II.," both have "Crucis legatione fungens;" the passage (l. 24) "Ita quod hodie . . . . Eboraci" is equivalent to one marked "R." in the text of Gale. In p. 174, l. 4, Gale omits "Remmesbure et," and L. reads "Remmesbure sive;" after "Sarum" both insert "Wellensis ad Batoniam;" for "Cridinton" Gale has "Cornubiensis," and L. "Cridiensis et Cornubiensis," and for "multi alii per Angliam," both read "Selesiensis ad Cicestriam."

[1] In p. 174, l. 6, before "parochiam," both Gale and L. read "qui," and add after "archiepiscopi" (l. 7) "ab initio suæ institutionis per Cantuariensem Augustinum factæ usque ad dies nostros nusquam sedem mutavit." The heading "De episcopis Occidentalibus" is omitted before the account of them, as well as a marginal reference to Malmesbury in the text of Gale; in l. 7, from bottom, for "Dorcestriæ . . . villa humilis" both read "apud Dorcestriam . . . villam humilem," in l. 5, for "Thamæ" Gale has "Isæ," and both omit the words "tota Westsaxonia . . . . Theodori," which are at the commencement of the chapter. In p. 175, l. 1, for "dictus est urbs Wynchester usque hodie" L. has, G. nearly, "putant quidam urbem Wynchestre denominari;" in l. 3, for "Hedda" L. has "Eata;" in l. 5, Gale omits the words "eo quod fuit ampla," and after "Wiltoniæ" both add "cui [tunc. add. L.] subjecti fuerant [erant. L.] duo pagi Southreiæ et Southampteschire [et Hampton et Insula Vecta. L.]" and in l. 7, for "quibus" both have "cui tunc;" in l. 9, after "Senioris" both add "ad has duas [sedes. add. L.]; in l. 11, for "Creditoun" both read "Cridiensis," and L. for "Devonia" reads "Cornubia," omitting, probably from homœoteleuton, "ad Sanctum . . . . Cornubia," which is in Gale "et Cornubiensis apud Sanctum Petroclum seu Sanctum Germanum cui subjacuit Cornubia;" in l. 15 Gale omits "ut prius," L. reading "ut superius dictum est,"and ending with our text, but Gale specifying in addition the particular changes.

had afterwards changed his mind. In the next chapter we have an account, slightly varied from that given by Higden,[1] of the bishops of the East Saxons, and in cap. CLXXXI. one of the bishops of the Mercians,[2] followed in cap. CLXXXI. by a slight history, after the same authority, of the bishops of Northumbria.[3]

In cap. CLXXXII. we have, still after Higden, an enumeration of the various sees respectively subject to the archbishops of Canterbury and of York.[4]

---

[1] In p. 175, l. 9, from bottom, Gale and L. add "ab initio" after Estsaxones;" l. 7, after "Northfolchiam," "et Southfolc;" after "præfuit," "primo apud urbem Donwick" [Dommic. G.] In p. 176, l. 1, for "Eliensem" Gale reads "Dommuc," and L. "Donwik," and l. 2, for "Elmham" L. reads "Elingham;" the last three lines of the first paragraph in this page of the Eulogium are condensed. In l. 10, for "subjectam ad provinciam" Gale reads "subjecta ad hoc provincia," and L. "subjecta ei provincia," and in l. 13, for "Londoniæ," the latter has "Lincolniensi," and the former "Lincolniæ."

[2] In p. 176, l. 9 from bottom, for "imperavit," both Gale and L. read "imperans;" l. 7, Gale only omits the words "eo quod . . . fuerat;" l. 6, for "Provinciis" both have "Provinciæ;" l. 3, for "tertius ignoratur sed putatur," L. reads "post quos," G. adding "tertius." In p. 177, l. 2, for "Wynsum," both have "Winfridum;" l. 4, for "Modhamford," Gale has "Medehamstede," and L. "Modhamstede;" l. 7, after "Cudwinum," both add "ad Lichefeldiam, Sexwlfum prædictum;" l. 9, L. omits the words "ad urbem Sideneiam;" for "ad" Gale reads "apud," and for "Eliensis monasterii" both have "de monasterio Hildæ," Gale adding "apud Whiteby sumptum." In l. 11, for "Lechecestriam," both have "Lichefeldiam;" and L. adds "et apud Legecestriam;" l. 12, before "depulsus," Gale has "diu," and L. "recenter," Gale adding "successit apud Legecestriam," and then annexing to this the words "quæ modo Cestria dicitur;" after this L. adds, which Gale omits, "sed vi hostilitatis ingruente Wilfridus est ejectus;" in l. 10, from bottom, for "abbas," both have "ambas;" l. 8, for "Vrria" and "Cata," "Witta" and "Eata;" l. 4, Gale only omits the words "quod . . . Lyndeseiæ," and l. 3, after "præsul," L. adds "Legecestriæ."

[3] In p. 178, l. 3, for "præfuit," Gale and L. read "tenuit;" l. 8, for "speciali," both have "papali;" l. 7, from bottom, for "sed Wireryn," both have "seu Whiterne:" l. 6, Gale only omits "confessor," and for "cœnobiorum in Anglia . . . . informator," both read simply "et doctor." In p. 179, l. 1, for "depopulatis Pictis," Gale only has "depopulatione Pictorum;" l. 3, for sedesque," both have "sedes quæ."

[4] In p. 179, l. 5, from bottom, before "Cantuariæ," L. has "Sic igitur in presenti," and l. 4, after

In cap. CLXXXIII. there is first an account, condensed from that part of the Polichronicon which has been drawn upon for the materials of the accounts of Ireland, Scotland, and England, of the various races existing in Britain from the Britons to the Normans.[1] This is followed by a brief history, apparently from the Sixth Book of Higden's work,[2] of the origin of the Norman Invasion. It was probably taken by him from the First Book of the Historia Novorum of Eadmer; but our author has evidently not gone to the original source. At the end of the chapter another account

"episcopos," Gale adds "et quatuor in Wallia." In p. 180, l. 1, after "Southsaxonibus," L. omits "et Insulæ Vectæ," and l. 3, after "Southreiæ," adds these words. In l. 10, after "Cestrens'," both Gale and L. add "sive Coventrens' et Lichefeldens'," and after "Cestriæ" omit "Coventreiæ, Lichefeldiæ;" l. 12, for "dimidiæ . . . Ribel," Gale alone reads "partim Lancastreshiriæ, videlicet, a flumine de Mersee usque flumen de Rippul;" l. 15, Gale only omits "Notingham;" l. 17, after "Hurtforde," L. adds "altera medietas pertinet Londoniæ." In p. 181, l. 1, after "Eborum," both add "hodie." The last paragraph of the chapter is marked "R." in Gale, and the concluding words "et post, ... partibus," not being in that text, nor in L., are perhaps original.

[1] In p. 181, l. 12, from bottom, a reference in Gale to the First Book of Beda is omitted in our text. In p. 182, l. 1, after "Albaniæ," both Gale and L. add "quæ Catenesia dicitur;" in l. 16, a marginal reference to Higden occurs in some MSS. of the Polichronicon; and in L. there is a reference to "Alfridus;" in l. 21, a reference to the Fifth Book, cap. 9. of Beda, is made in Gale and L., and in l. 22 a marginal R. in the text of Gale also occurs. The Normans, who are placed after the Flemings in the Eulogium, are in their proper chronological position in the Polichronicon. The sentence (p. 183, l. 8) "Deficientibus . . . Normannis" is marked R. by Gale.

[2] This is found, so far as I know, only in MS. L. under A.D. 1066, near the end of the Sixth Book. It exhibits but slight deviations from our author's text, the most important of which are:—The omission (p. 183, l. 2, from bottom) of the words "in domo . . . asseruit et;" the addition after "tuleris" (p. 184, l. 3) of the words "et castellum Dovoriæ cum puteo aquæ quem in eo facies ad opus meum servaveris et," and after "novisse" (l. 10) of the words "et te in regni jacturam recessisse." The passage in the Polichronicon ends with "Deum rogo" (l. 12).

is mentioned and the Legend of the Purgation of Queen Emma[1] introduced, which forms the subject of cap. CLXXXIV. The source of this legend is certainly not the Polichronicon, the account there given (lib. VI. cap. 23) being less circumstantial than that in the Eulogium, and differing in some particulars common to both. The accounts in Brompton and Knighton are verbally the same as Higden's. Our author's version of this legend more nearly resembles that given by Polydore Vergil, as quoted in the Acta Sanctorum. The legend is undoubtedly of modern origin, as it does not appear in any of the earlier lives of the Confessor. The date which is given at the end of p. 186, professedly from the Historiæ Britonum, differs in excess from that assigned to the event by Higden by three years.

Following this we have an account of S. Arcuulfus, here called Arnulfus, which may possibly have been taken from the Polichronicon, where it is given under A.D. 698, and is quoted from the Historia Ecclesiastica of Beda (lib. V. cap. 15, ed. Stevenson, p. 372). This narrative has not the slightest connexion with

[1] The introductory portion of this Legend is nearly coincident with the account in the Polichronicon; the latter part, however, deviates considerably from it. In p. 185, l. 16, for "quorundam sibi assistentium," L. has "tamen Godwini;" l. 17, for "filiis," it reads "ei;" l. 18, after "quia," it adds "aliquid ei conferre minus curabat. De Neustria quoque quosdam qui sibi," &c.; l. 19, after "benefecerant," it adds, "remunerando." Omitting many minor differences, in l. 2, from bottom, L. reads "flexerunt" for "fluxerunt," and "nisi" for "ubi;" in p. 186, l. 8, it omits "ut prius asserebat," the existence of which in the account in the Eulogium, where no such prior assertion is to be found, seems to show that the original which our author followed was only partially transcribed; in l. 15, l. 17, and l. 20, L. omits respectively the words "inter duos episcopos deducta," "Gressibus peractis . . . . ad vomeres?" and "coram omni populo gratanter," which give, especially the second sentence, a greater circumstantiality to the account. The mention of the sudden death of the archbishop is not in the Polichronicon.

the portion of the Eulogium which precedes, or with that which follows it, and it appears to have been jotted down on a blank page of his autograph by our author with no particular object, beyond that of recording it, at present discoverable.

We now come, in cap. CLXXXV., to a brief account of the career of Rollo. The date of his invasion of or entry into England given here differs in excess by twenty-one years from that generally assigned to his invasion of Neustria by the English chroniclers, and coincides, within a year, according to Mr. Hardy (Gesta Regum Anglorum. Malmesbury, vol. I. p. 200, note [1]), with that given by the Northern writers. There are frequent verbal coincidences in this brief narrative with the narrative in the Historia Normannorum of William of Jumièges, and occasionally whole sentences correspond in the two, but there are also many important deviations from the Norman writer.[1] The genealogy of the dukes of Normandy, from Rollo to William the Conqueror, which follows in the first part of cap. CLXXXVI., is very confused. The conclusion of the same chapter gives a brief account of the mother of William the Conqueror, his appointment by Duke Robert as regent during his own absence in the Holy Land, and his succession to

[1] Thus, in p. 190, l. 12 from bottom, the phrases "ad Francorum infestationem," "ecclesias succendit," "populum trucidavit," "mulieres captivas abduxit," correspond in the two. The sentence which follows (l. 9) is almost verbally identical with the narrative of Jumièges; in l. 8, the words "qui rex Simplex dicebatur" are an addition by our author; in l. 7, "unanimiter adeunt" is "adeunt unanimiter" in the Historia Normannorum; in l. 2, "quam equitaverat" is replaced by "maritimam ab Eptæ flumine usque ad Britannicos limites." In p. 191, the first paragraph displays many verbal similarities; l. 4, for "cum multis regni proceribus," the Historia has "cum Rodberto duce Francorum trans Eptæ flumen," and after "Rollo" adds "vero citra." In l. 9, for "Rege cum Rollone Rothomagensem regrediens," the Historia has "Rex lætus ad sua regreditur, et Rollo cum Rodberto duce ad Rothomagensis urbis mœnia proficiscitur."

the dukedom of Normandy on the death of his father, all probably condensed from the chronicle of William of Jumièges.

The larger portion of cap. CLXXXVII. is occupied by a narrative, at first very brief, afterwards more detailed, of the events of English history, from the marriage of Aethelred II. and Emma to the death of William the Conqueror. There are many peculiarities in the representations of facts existing in the earlier part of this narrative, which, combined with occasional verbal coincidences, would seem to show that our author either here actually copied the Historia Anglorum of Henry of Huntingdon, or used the same authorities as that chronicler, with the addition of matter from other sources, or at least employed some later authority in which the facts peculiar to Huntingdon and the additional matter had been already combined in the form in which they appear in the Eulogium. With Huntingdon he represents Aelfred, the son of Aethelred and Emma, as having been sent for into Normandy by the English nobles immediately *after* the death of Harthacnut, the Anglo-Saxon chronicle and Florence of Worcester assigning his arrival and martyrdom to A.D. 1036, during the life of Harold Harefoot. With Huntingdon again our author asserts that Edward, the brother of Aelfred, on his brother's death, was summoned from Normandy; whereas, according to the Saxon chronicle, he had arrived in England in A.D. 1041, before the death of his predecessor.

After the account of the marriage of Edward our author appears to have gone to a new authority, for the account of the events subsequent to that union is much more fully given than in the chronicle of Huntingdon, and approaches sometimes very closely to the account in the Gesta of William of Malmesbury, more often to that given in the Historia Major of

Mathew Paris, not however coinciding verbally with either, except occasionally.[1]

The curious extract from the De Civitate Dei of S. Augustine, which concludes the Fourth Book of the Eulogium, bears little relation, save that of contiguity, to the preceding part of the book. It seems, like the notice of S. Arcuulfus, to have been jotted down on a blank page of his autograph MS. by our author, and is to be found in the Third, Fourth, and Fifth Chapters of the Twenty-first Book of the De Civitate. It has a certain value, however, as showing the reading of our author, and his interest in a great spiritual problem, and raises him somewhat above the level of a mere monastic annalist.[2]

IV. Authorities employed in the Fifth Book.

We now come to the Fifth and last Book of the Eulogium, which might be very appropriately assigned to the extensive class of chronicles known as Chronicles of Brute. It is complete in itself, and carries the history of Britain from the migration of the fabulous king Brute into Albion down to the latter years of

[1] Both authorities appear to have been used, as phrases peculiar to either, and not to the other, occur. The account of the arrival of Harold at Ponthieu, his imprisonment and liberation by Duke William, is certainly taken from Malmesbury, and not from Paris, though the words "super . . . . reliquias Sanctorum sanctissimas quod filiam Willielmi adhuc parvulam desponsaret et regnum Angliæ . . . . post mortem regis Edwardi . . . . custodiret; sed reversus in Angliam perjurii crimen [efficitur]" are much nearer the words of Henry of Huntingdon who alone of the three mentions Harold's promise to marry the daughter of William, than to those of the other two. Again, the passage commencing, "In isto namque rege," and ending "aliquandiu regnaverunt" (p. 197, l. 1), is almost in the very words of Paris, which differ from those of Malmesbury considerably. The words "et statim ibidem castellulum construxerunt" (p. 198, l. 10, from bottom) are slightly altered from Paris, who here makes an addition to the details given by Malmesbury. Other passages in the narrative will lead to the same conclusion.

[2] In p. 200, l. 16, before "diuturna," S. Augustine has "qui," which is needed for the sense.

Edward the Third. Compared with the preceding portion of the work, this book is of great value, both as containing an independent contemporary account of the events of the later part of the reign of Edward, and as affording evidence of the carefulness and accuracy of the author in the character of an annalist.

The book commences with a brief original introduction, describing the subjects to be considered, and after giving notices of the first colonisers of Italy, from Solinus and Dares Phrygius and the genealogies of Æneas and Priam, follows the fortunes of the Greek generals who survived the Trojan war. In cap. II. we commence the history of Brute and his successors, which is continued through several chapters down to the end of the present volume. It is founded, like all similar narratives, upon the Historia Regum Britonum of Geoffrey of Monmouth, with which it frequently coincides almost verbally for many long passages, the minute deviations arising sometimes from additions, more often from omissions, very rarely indeed from transposition. The character of these variations, especially of the additions, is such as to show that besides the work of Geoffrey, other sources must have been simultaneously employed,[1] and comparison with the Brut of Laȝamon, and the French Prose Brut (MSS. Reg. 20. A. III.,

[1] There is a symptom of this in the frequent employment of two different forms of the same proper name, the Latin form given by Geoffrey and another generally coinciding with the form to be found in the French Prose Brut. In the passages which are not to be found in the Historia of Geoffrey, the proper names are almost invariably in the latter forms; this is also the case in many passages of the Eulogium which are found, in substance, in Geoffrey, but which in expression approximate more closely to the corresponding passages of the French Brut. Examples of this are the use of "de Hundland" for "Hunnorum" (p. 221), of "Gwentolen" for "Guendoloena" (p. 222), of "Scater" for "Scaterius," and "Rudak" for "Rudaucus" (p. 234), of "Belyn" for "Belinus," and "Bren" for "Brennius" (p. 236), of "Elidur" for "Elidurus" (p. 245), of "Peridur" for "Peredurus" (p. 246), of "Gwider" for "Gwiderius" (p. 257), of "Haumond" for "Hamo" (p. 258), of "Westmer" for "Ma-

Cotton. Domitian. A. X., Harl. 200, etc.) is sufficient to establish the fact that our author either used the latter Chronicle, or had access to the sources from which it was compiled.

The Historia of Geoffrey having been already several times printed, it would be superfluous to exhibit the differences between its text and that of the Eulogium with the same degree of minuteness as in the case of an unpublished MS., such as that of the Geographia Universalis, or the MS. Harl. 655 of the Polichronicon; it will be sufficient to give a summary of the more important deviations from the Historia, with references to the corresponding passages of Laȝamon and the French Brut. It will be remarked by those who give themselves the trouble of collation, that the portion of Geoffrey's work which commences with the life of Merlin, and terminates with the death of king Arthur, has been transcribed with extreme closeness, especially in the MSS. B. and D., the original of which appears to have been carefully collated with the text of the Historia, as the list of various readings will show. From the account of the death of Arthur, to the conclusion of the Historia, the modification of Geoffrey's text in the Eulogium shows few signs of reference to any source but the Historia Britonum.

Commencing with cap. II., we find that in the text of our author there have been additions to the particulars given in the Historia of Geoffrey of Monmouth of the date "[tertio] post Trojæ eversionem [anno]," in p. 205, l. 8;

rius" (p. 262), of "Coil" for "Coillus" (p. 263), of "Allek" for "Allectus," and "Ascliopades" for "Asclepiodotus" (p. 265), of "Wallo" for "Gallus" and "Wallebrok" for "Gallemborne" (p. 266), of "Constans" for "Constantius" (p. 267), of "Meriadok" for "Meriadoco," and "Cadorum" for "Caradocum" (p. 269), of "de Westsex" for "Gewisseorum" (p. 274), of "Katigern" and "Pascent" for "Catigernus" and "Pascentius" (p. 277), of "Rouwen" for "Rowena" (p. 278).

of the passage "senuerat enim Latinus rex et bellum "suscepit Æneas, et filius ejus Ascanius," ib., l. 11; of the words "qui regnavit super Latinos tribus "annis," ib., l. 15; and of the lengths of the reigns of Ascanius, Silvius, and Posthumus, the second of whom is said to have been the son and not the brother of Ascanius by Geoffrey. The remainder of cap. II. differs much from the corresponding portion of the Historia; the account of the expulsion from the islands of the Mare Tyrrhenæum is not in Geoffrey at all, and that of the foundation of Tours is anticipated. Indeed it is more than probable that this chapter was taken from the Historia of Nennius and not from Geoffrey at all. The next chapter deals with events which fill eight chapters of the Historia of Geoffrey; down to the speech of Pandrasus (p. 208) our text coincides much more closely with the French Brut than with Geoffrey, being occasionally rather more full than that work.[1] In the first few lines, however, of the speech of Pandrasus, there is clear proof that the text of the Historia has been used in the confusion of persons there apparent. In Geoffrey the speech is given in the first person; our author, intending to narrate it in the third, commences in

[1] Thus Geoffrey says that the Trojans whom Brute found in Greece (whose number he does not specify) were descendants of Helenus, son of Priam, whom Pyrrhus, son of Achilles, took after the fall of Troy, and ordered to be kept in chains in revenge for the death of his father. The French Brut, on the other hand, gives nearly the same account, in nearly similar words, as the Eulogium. Brute, according to it, "vint en Grece ou il treoua vij. m. homes del linage de Troye . . . . les quels fusrent tenuz trestoutz . . . . en seruage le Roi de Grece pour la mort Achillez qe fuist trahi et occis a Troye. Bruyt etoit durement fort et beals et graunt de soun age et amiable as toutz gens," &c. Again, Geoffrey says not a word about the friendship between Brute and Pandrasus, while the Brut shows how the former became "moult priuee" — almost "secretarius" — to that monarch. The coincidence is equally close down to the point at which the Historia is taken up. The quotations from the Brut are made here and in every instance from MS. Harl. 200.

that, but in the fourth line (p. 209, l. 3) returns to the first, and follows the Historia nearly word for word for several pages. In p. 212, l. 2, we have a substitution of "giganteæ molis et roboris" for "et "audaciæ," recalling the words of Laȝamon.[1] In p. 219, last lines, the date A.M. is an addition to the text of Geoffrey.

In cap. VII. the text of the Historia is again departed from, and the approximation to that of the French Brut is again remarkably close, as will be seen in the foot-note.[2] The words "apud Notingham" (p. 221, l. 18) are added to the particulars in that chronicle. The text of the Historia is again taken up at the words, "Edixit autem regina" (p. 223, l. 4), and followed with tolerable closeness down to the end of cap. IX., save some omissions and transpo-

---

[1] "Corineus wes a strong mon
and he heuede muchele ban.
he wes swa kene he wes swa strong
swilc hit weore an eotand."
(vv. 1372–5).

I need hardly say that I quote the edition of Sir Frederick Madden.

[2] Geoffrey here represents the division of Britain between the three sons of Brute as having been made by themselves after the death of their father. The French Brut coincides in substance and almost in words with the Eulogium: "Et lez filz Bruyt sentreamerent auxint mult finement et quant Bruyt auoit enserche tut la tere de lung et de lee il troua vne tere ioignant a Brutaigne en le North et cele tere dona il a Albanac soun filtz et il la fist appeler Albanic apres soun noun et ore est appelle Escoce. Et Bruyt treoua vne aultre pais deuers la West et cele tere dona il a Kamber autre filtz et il la fist appeler Kambre apres soun noun et ore est appelle Gales. Et qaunt Bruyt auoit regne xx. annz et pluis . . . . donqe morust il en la Cite de Noue Troie . . . . et Locrin lour frere regna," &c. The account of the invasion and defeat of Hymbar, "rex Hunnorum," as Geoffrey calls him, "Roi de Hundland" in the Brut, is also exceedingly close to the account in our text. In the account of the quarrel between Corinæus and Locrinus, Geoffrey makes the friends of both obtain a reconciliation: "amici utrorumque sese interposuerunt;" the Eulogium says that Estrilda was the peace-maker. The Brut here also is coincident with our author: "Meas la damisele Estrild ala par entre et lez acorda.' Again, the tying of the hands and feet of Estrilda and Habran is not mentioned by Geoffrey, it is found, however, in the French Brut: "et lez fist lier peez et mains."

sitions. There is an addition (p. 227, l. 13) of the words, "Ferunt multi hoc templum fuisse ubi nunc "est monasterium Sancti Pauli." In the next chapter there are two large additions: "Heu me quod "unquam . . . . filiæ meæ Cordeillæ!" (p. 230, l. 4–10) and "Nil habeo . . . . de me recolite" (l. 11–15); after the latter Geoffrey is pretty closely followed down to the words, "Ipsis vero navigantibus ". . . et debellandos" (p. 231, l. 25–29). The words "iterum apud Trinovantum coronatus est et in summa "prosperitate—regnavit et" (p. 231, last line) are also added to the details in the Historia; as is the passage, "et infra III. menses . . . . coronata est" (p. 232, l. 5–7). Geoffrey is the authority for the remainder of cap. XI., and for cap. XII. There is an addition at the end of that chapter, commencing: "Primus illorum Scater vocabatur," which is very similar to the corresponding passages in the French Brut, and in Laȝamon's version.[1] The text of Geoffrey is abbreviated in the commencement of cap. XIII., followed more closely in the middle, and at the end there are additions, some of which are found in Laȝamon, some in the Fructus Temporum. The epithets "omnibus amabilis, laudabilis, fortis, formosus, jocun-"dus, facetus, statura procerus" applied to Dunwallo, the words "breviter omnes virtutes quæ humano generi "competebant in ipso vigebant. Huic fuit cognomen "Molmount, sed quare ignoratur," "Ante ipsum "nullus Rex Britannicus corona utebatur. Hic

[1] The former passage runs thus: "Lun auoit a noun Stater et regna en Escoce, le secunde auoit a noun Dowalin" [Piner. La. 4057.] "et regna en Loegres et en tut cele terre qe fust a Locrin le filtz Bruyt, le tierce auoit a noun Raudac et regna en Gales, le quarte auoit a noun Cloten et regna en Corniwaille. Cesti Cloten dust auer eu tut par resoun car homme ne sauoit pluis dreit heyr. Meas ceaux qe estoient pluisfortz de lui et pluis de poar auoient la terre et ne fisrent fors de lui . . . . Meas cesti Cloten auoit vne filtz qauoit a noun Donebaud . . . ."

"ordinavit statera, mensuras, et pondera," "Hic tres "civitates condidit . . . . Lacock" are additions to the Historia.[1]

In the commencement of cap. XIV. the text of Geoffrey is inconsistent with the Eulogium, which is coincident with the French Brut,[2] but the Historia is taken up with the words, "Sed quia discordia" (p. 236, l. 17), and followed with tolerable closeness down to "excitarent" (p. 237, l. 1.); the succeeding passage, describing the voyage of Brennius to Norway, is more detailed than the account in the Historia, which occupies only three lines.[3] The text of Geoffrey seems to have been then taken up, and, with various omissions and a few additions and variations, to have been employed down to the word "submittere" (p. 242, l. 2.)[4] The interpolation "Illud tributum . . . . "toto tempore" (p. 238, l. 27—p. 239, l. 3) is found

---

[1] These passages recall the following verses of the Brut of Laȝamon: He wes feir he wes muchchel, v. 4072; monie þewes gode He haueda on his moda His none wes ihote þus Donwallo Molinus, v. 4076; þet wes þa æeraste mon þe guldene crune dude him on. Here inne Bruttaine, v. 4250. The foundation of Malmesbury, &c., is in the French Brut: "Cesti Donebaud fist feare la ville de Malmesbury, Lacok, et de Tuttebury, et la Deuise."

[2] Geoffrey makes the division of the kingdom a consequence of the contention of Belinus and Brennius for the monarchy. The Brut says: "Apres cesti Donebaud sez deux filtz qil auoit departirent la terre entre eux sicome lour piere auoit dist et ordeyne."

[3] The French Brut says: "Il sen ala en Norwage au Roy Elfinges et lui pria de aide et de socour a conquere tut la tere sur Belyn soun frere et au tiele couenaunt il prendroit sa fille a femme. Le Roy luy graunta." Laȝamon (vv. 4423–9) has a somewhat similar account.

[4] The words "longo tempore inter ipsum et puellam tacite" (p. 237, l. 18) are not in Geoffrey; th Brut has "la damoisele auoit long temps ame le Roi Guthlac." In p. 237, last lines, the words "expectantibus Brenni adventum custodibus . . . . præsentabant" are not quite concordant with Geoffrey's account, who represents Belinus himself as waiting for Brennius; the Brut, however, says: "Ceaux qe gardroient lez riuages ount pris Guthlac et sa amie si lez ount presente a Belin."

in the French Brut;[1] that of the words "qui quidem "liber adhuc manet in abbatia Wintoniæ" seems to be an addition by our author.

The short passage "Ipsis igitur. . . et tracti" (p. 242, l. 3) is an abbreviation, very nearly coincident with that in the French Brut, of two chapters of the Historia. This is followed by an account of the acts of the brothers after their foreign victories inconsistent with that of Geoffrey, who represents Brennius as remaining in Italy, and omits all notice of his foundation of Bristow (Bristol).[2] The words "cujus cæteros actus "et exitum quia Romanæ Historiæ declarant, nequa- "quam tractare curavi" are, however, Geoffrey's, whose chronicle is abbreviated in cap. XVII. very much in the manner in which the French Brut shortens it, with very similar additions.[3]

From cap. XVIII. to the end of cap XXVI. the text of Geoffrey is generally condensed, with a few variations, similar to those in the French Brut, in the

---

[1] In these words: "Et le truage rendu tanqe a temps de Hauelok qe fust Roi de Denmarz et de ceste terre auxi par Goldburgh qil auoit espuse qe fust droit heir de ceste terre."

[2] The French Brut says: "Et puis repeirerent en ceste terre de Brutaigne ou lour Brutouns et demourerent ensemble ou graunt ioie. Et donqe fist Brenne la vile de Bristuit et puis repeira outre meer en sa seignourye demene," &c. "Et Belin demurra en Noue Troie et donqe fist il vne noble porte pres del cawe de Tamise et lappela Billynges-gate apres soun noun."

[3] Thus, while Geoffrey says that Gurgiunt Brabtruc "duxit navigium in Daciam," the Brut calls him "Gormbatruz," and says that he "assembla graunt ost de Brutons et alast en Denmarz." Again, the king of the Basclenses is called "Partholoim" in the Historia Regum, "Pantolaus" by Laȝamon (v. 6203), and "Irlamal" in the Brut; and the passage (p. 243, l. 7, from bottom) "et illam a rege . . . . reddere" is not in Geoffrey at all; Laȝamon has only "we wulleð þine men beon," (v. 6233), but the Brut, "et il deuendroit soun homme lige et lui ferroit homage et fealte." The derivation of the name of Ireland is not given by Geoffrey; the Brut, however, has the passage: "le comte auoit a noun Irlamal et pourceo fist il appeler cele terre Irland apres soun noun demene."

earlier portion.[1] The whole of cap. XXVII. bears strong marks of a recurrence to sources in parts differing both from the Brut of Laȝamon and the French Prose Brut;[2] while caps. XXVIII. and XXIX. are mainly founded upon the Latin text of Geoffrey of Monmouth; the conclusion of the latter, however, deviating from that work with the French Brut.[3]

---

[1] Thus the account of the death of Morvidus displays similar embellishments to those in the Fructus Temporum. In Geoffrey the monster who devoured the king is called simply "inauditæ feritatis bellua," in the Brut it is described as "neir et hidous;" again, Geoffrey says that he used up "omnia tela sua in illam in vanum;" the Brut, "il tendis *son arblast* . . . . mais il ne peot ferir; et qaunt il auoit [tret.] trestutz sez quarols et pour nient, le beste vint a lui graunt esploit," &c. In the account of Gorbonianus nothing is said by Geoffrey of the foundation of Grantham and Cambridge; but the Brut says: "Il fist lez villes de Grauntbrugge et de Grantham et lez fist issint appeler apres soun noun." The succeeding notices of Artogallo and Elidurus in cap. xix. are much nearer the text of the Brut than of the Historia. Afterwards the text of Geoffrey becomes the basis of the Eulogium. The place of sepulture of Elidurus in cap. xx. is not mentioned by Geoffrey, but the Brut gives it, "gist a Carleil." The words "in summa pace" (p. 248, l. 7 from bottom) are an addition to the text of Geoffrey; Laȝamon (v. 7062) says, "oðer wile he heold grið." The words "et armis decoraverat" (p. 257, l. 1) appear to be an addition to the Historia; they are not in any of the six MSS. of the French Prose Brut which I have collated, but Laȝamon (v. 9038) says, "Augustus Cesar hine makede cniht."

[2] The place of sepulture of Kymbeline is not mentioned by Geoffrey; the Brut says, "gist a Londres." The account of the succession of Gwider is almost in the words of the Brut, while the curious episode of Hamo and Gwider is intermediate in particularity between the account in the Brut and the account given by Laȝamon. The dismembering of Hamo is apparently from the French Brut, a source perhaps indicated by the name "Haumond," which is assigned to him in the account of his death in the Eulogium.

[3] The invader Rodrik is said to have come from Scythia by Geoffrey; by the author of the Brut and our chronicler, from Aquitania. There is no mention of Staynesmor as the locality of his defeat in the Historia, but the Brut and the Eulogium both specify it by name. The number of the survivors, the account of the foundation of Berwyk, and the origin of the name "Scot" are omitted by Geoffrey, and all found, in the same connexion and nearly in equivalent words, in the French Brut, as the following extract will show: "Lour [*in extenso*] mestre et lour prince . . . . auoit a noun Brench' [Berengh. MS. Cott. Dom.

The account in cap. xxx. of the reign of Coil differs entirely from that given by Geoffrey, approximating very closely to the notice in the Fructus Temporum.

We now come to a portion of the narrative in which the Historia Regum Britonum appears to have been either relinquished for a time, or at least treated in such a manner as to produce a result closely resembling the account so briefly given in the French Prose Brut. The conversion of Lucius in cap. xxxi. may, perhaps, have been condensed at first hand from the last chapters of Geoffrey's Fourth Book, but commencing with the words "Britannia namque . . . "super se" (p. 264, l. 6 from bottom), which are represented in the Historia by "dissidium inter "Britones ortum fuit," we find our author passing with the Brut at once from the death of Severus to the mission of Allectus, omitting all notice of Bassianus, Geta, and Carausius;[1] the corresponding portion of Geoffrey's narrative occupies two long chapters. The succeeding accounts of the defeat of Allec, the murder of Wallo, the derivation of the name of Wallebrook, the foundation of Colchester, the mission of Constans, the death and burial of

A.X.] et il meintenaunt comensa vne ville ou il poent demourer et auer restet et fist appeler la ville Berewyk qore est appele Berewyk sur Tweed et la demourerent richez et manauntz; meas ils nauoient nules femmes . . . . . Meas lez hommes ne sauoient entendre lez langes dez femmes ne lez femmes sauoient entendre lez langages dez hommes et pourceo parlerent ensemble come sotz, parount ils fusrent appellez Sottes et puis par variaunce et chaunger dez langages ils fusrent appelez Scotes . . . ."

[1] The passage describing Pope Eleutherius as singing "Gloria in excelsis Deo" on the receipt of the message of king Lucius, is not in the Historia. The passage mentioned in the text corresponds to the following in the French Brut: "Apres sa mort nulez de grauntz seignours de la terre ne voleit seoffrir qe aultre fust Roy. Meas vesquirent en contek entre eaux et en estrif bien cinqante annz et plus sauntz Roi." The names "Allek" and "Ascliopades" also coincide with those in the French Brut, and not with those used by Geoffrey, "Allectus" and "Asclepiodotus."

Coel, the reign of Constans,[1] and the early part of the reign of Constantine[2] down to the usurpation of Maxentius, all bear strong marks of a common origin with the corresponding notices in the French Prose Brut. With the words "Quidam enim tyrannus" (p. 268, l. 7) Geoffrey is again taken up, and followed almost verbally down to the words "cum tribus "legionibus." The account of the struggle between Trahern and Octavius shows a trace of Geoffrey's text in the words "Albaniam itinere marino," but subsequently the narrative deviates from the account given in the Historia, approaching,[3] and at last nearly coinciding with the French Prose Brut, the approximation being very closely preserved until we come to the account of the landing of Hengist and Horsa, in cap. XXXIX.[4] After this Geoffrey is closely

[1] Geoffrey says that Constantius "insignivit se regni diademate, duxitque filiam Coel;" the Brut, "fust Constans corone par lenchesoun qil auoit espuse la fille du Roy." The phrase "bene literata," applied to Helena in the Eulogium, is very near the "tresbien lettre" of the Brut.

[2] Geoffrey says nothing of Octovianus, to whom our author asserts that Constantine delegated his powers on leaving Britain for Rome The Brut, as usual, here coincides with the Eulogium: "Baila tut ceste terre en garde a vne counte qauoit a noun Octouian." The combination of the inconsistent accounts of the Brut and the Historia obliges our author (p. 268, l. 5 from bottom) to read "contra *dignitatem Romanam, cui* commissum fuerat regimen insulæ" for Geoffrey's "in *proconsules Romanæ dignitatis, quibus* insulæ regimen commissum fuerat."

[3] It is not Octavius who kills Trahern in the Historia, and it is not at Staynesmore that he is killed in the Brut.

[4] The "Cadorus" of the Brut and Eulogium is the "Caradocus" of Geoffrey. The passage "Cadorus . . . . Britanniam" (p. 269, l. 3 from bottom) is not in either. In p. 271, the object of the message of Conanus to Diamot is differently stated by Geoffrey, who makes the former ask for maidens only, and not men. The French Brut coincides with our author in substance though not in detail. In l. 7, for "Francigenis," Geoffrey reads "Gallis," the Brut "la nation de France." In l. 17 the Danes are omitted by Geoffrey, not so in the Brut. The mission to Rome is said by the former tó have taken place after the assassination of Maximian, and he omits all notice of the martyrdom of SS. Alban and Amphi-

transcribed, with an addition and an abbreviation or two, down to the account of the four battles of Vortimer with the Saxons. The Brut is then again partially coincident with the Eulogium. From the commencement of the chapter which is headed "Incipit Vita Merlini, cum Prophetiis" (cap. XLI.), down to the end of the History of king Arthur, it is clear, as has been already mentioned, that the Historia of Geoffrey has been the sole authority drawn upon for materials, the only addition of any importance being a short account of the discovery of the sepulchre of that prince at Glastonbury, in the reign of king Richard the First, which is appended to the life. Geoffrey is still followed, though not very closely, down to the death of Cadwallo, when we find a brief account of Havelok the Dane, interpolated between that event and the accession of Cadwallader, after which the Historia is the sole source to the end. No correction of the well-known mistake made by Geoffrey in his partial identification of the British king Cadwallader with Caedwalla of Wessex[1] is attempted by our author, who indeed adds to the blunder by actually confounding Ini, the son of Cadwallader, with Ina of Wessex, the son of Caedwalla, at the very commencement of his brief chronicle of the Saxon kings.

balus, of the landing of Gratianus at Portsmouth, of the details of the slaughter of the Pagans, of the escape of Gwanus, and his subsequent invasion of Britain, of his death by the hand of Constantine, of the locality at which the latter was crowned, of the escape of the Pict who murdered Constans the Monk, all of which are noticed in the French Brut.

[1] The marginal note in p. 379 is intended to call attention to this, and *not* to intimate that Cadwallader and Caedwalla were the same person.

V. Sources of the Additions to the MS. B. in the Present Volume.

The authorities employed in the compilation of the additions in the complete Cotton MS. need only be indicated, as the writers of them have in general given references to the works which they have used, and the extracts have been almost always carefully made. The chief sources of the notes printed in the text of the present volume are the Historia Ecclesiastica of Beda and the Gesta Regum Anglorum of William of Malmesbury.

The latter work alone has supplied the account of the kings of Essex in pp. 158, 9, of Wessex in pp. 160, 1, and Northumbria in pp. 167, 8, while both have contributed to those of the kings of East Anglia in pp. 159, 160, of Mercia in pp. 162–5, and of Kent in pp. 367–9. The account of the first colonization of Albion in pp. 216–8 is found in the introduction of many of the Brute Chronicles. The addition in p. 242 is from Geoffrey. That in p. 257 apparently from Martinus Polonus. That in pp. 265, 6 is professedly taken from a Brute Chronicle, as also are those in pp. 302, 7, 66, and perhaps those in pp. 270, 80, 302, and 319, 20. The majority of the additions in the Third Volume have been taken from Petrus Pictaviensis, of whom some account will be given in the Preface, in which the sources of the remaining portion of the Eulogium itself will be considered.

In explanation of the minuteness with which the variations between the text of our author and the sources presumably employed by him have been given in the notes to the foregoing pages, it may be stated that the whole of the text of the Second and Third Volumes had been sent to press before the Editor

became acquainted with the admirable plan adopted by Mr. Luard in the Historia of Bartholomew Cotton. The notes in question are intended to supply the absence of any indications in the body of the work of the exact manner in which the compiler of the Eulogium has used his authorities.

RECORD OFFICE,
24th November 1860.

CORRIGENDA.

In page 97, line 3 from bottom, *for* tetracha *read* tetrarcha.
„ 98, line 4, *for* tetracha *read* tetrarcha.
„ 146, note 13, *should be added* ikneldstre[te], in margin A. faintly traced by the plummet.
„ 158, line 14 from bottom, *after* filius *add* [reliquit regnum Sigeberto Sigebaldi filio qui fuerat frater Seberti. Hic Sigebertus].
„ 158, line 13 from bottom, *after* baptizatus *add* [gentem suam].
„ 165, line 2, *after* DCCCLXXV *add* [B.α.]
„ 168, line 27, *after* est *add* [B.α.].
„ 189, last line, *enclose* B.α. *in brackets.*
„ 193, in fourth marginal note, *for* Aethelred *read* Edward.
„ 203, line 16, *for* Ericthonia *read* Ericthonio.
„ 210, line 10 from bottom, *remove semicolon after* æthereos *and place it after* domos in line 11.
„ 225, line 13, *for* Tuor *read* Iuor.
„ 225, line 17, *for* Ourar *read* Onrar.
„ 258, note 11, *for* supervenit *read* sui peremit.
„ 270, line 6 from bottom, *after* est *add* [B.β.].
„ 305, line 2, *for* quoad *read* queat (?).
„ 307, line 2, *for* ne *read* me.
„ 319, line 9, *after* coactus *place a semicolon.*
„ 325, line 20, *after* habebat *add* [Præterea gymnasium CC. philosophorum habebat.]
„ 327, line 5 from bottom, *before* dicatarum *add* [Deo].
„ 340, line 7 from bottom, *for* invisum *read* in risum.
„ 356, line 7, *for* voluisset *read* valuisset.
„ 362, line 4, all the MSS. *read* maĩabat *incorrectly for* inaĩabat.

EULOGIUM HISTORIARUM SIVE TEMPORIS.

LIBER QUARTUS.[1]

DIVINIS et humanis rebus Julius Cæsar singulariter instructus, ex senatu suo consulatus est omnem Orbem per prudentes viros admetiri. A consulatu igitur Julii usque ad consulatum Saturnii[2] per XXXII. annos missis legatis dimensores viri docti arte gnomonica periti per omnem terram ad præsides, duces, et judices provinciarum, ut describerent et mensurarent terras, aquas, nemora, plana, concava, montes, et colles, itinerarium[3] maritimum, quæ etiam loca navigaturis tangere debuerunt. Et si forte aliquod[4] prodigium occurrerit vel visum fuerit, illud senatui reipublicæ scripto nunciarent. Et sic repertum est quod omnis orbis habet famosa maria XXX., insulas LXXII., montes famosos XL., provincias LXVIII., urbes insignes CCCLXX., flumina LVII., gentes CXXV.[5] Cujus Orbis ambitus est trecenties et quindecies centena milia passuum. Introduction.

Longitudo terræ inhabitabilis[6] est ab Ortu usque The dimensions

[1] *Liber Quartus*] Incipit Liber Quartus. D.

[2] *Saturnii*] Saturni. B.D.

[3] *itinerarium*] iterarium. B.D.

[4] *aliquod*] aliquid. D.

[5] *cxxv.*] 152. B.

[6] *inhabitabilis.*] The *in* written upon an erasure in A.; erased in D.

of the habitable globe.

ad Occasum, silicet ab India usque ad Herculis Columnas in Gaditario Freto, et habet octies quinquies centena LXXVII. miliaria; cujus quidem divisio longitudinis compendior est per mare quam per terras.

Latitudo autem terræ est ab Australi littore Oceani Æthiopici usque ad ostium Thanai fluminis in Septentrione pæne dimidio minor[1] est quam[2] longitudo prædicta, et continet quinquagesies quatercentena LXII. miliaria. Repertum est etiam per hos viros doctissimos profundissimum maris in perpendiculo spatium stadiorum quindecim.

CAP. I.

De Orbis Divisione.

Aug. de Civ. Dei, li. 16. c. 8. A.D.

Of the division of the world.

Plinius, li. 6. A.D.

ORBEM igitur si in tres dividas partes, Asia secundum numerum erit tertia pars, secundum magnitudinem erit dimidia; quæ tendens a meridie per Orientem usque ad Septentrionem Oceano enim concluditur sed ab Oriente ad Mare Magnum finitur. Altera pars Europa a fluvio Tanai descendens per Septentrionem Oceani in fines Hispaniæ ab Oriente et Meridie Mari Magno cingitur, et in Gades Insulas finitur. Tertia pars, Africa, ab Occidente in Meridiem usque ad finem Ægypti protenditur. Hæ duæ partes, Europa et Africa, inter se mari[3] uno brachio distinguuntur, cujus fauces XV. milibus[4] passuum habent in longitudine, et V. milia[5] in latitudine. Inde Mare Mediterraneum surgens per varia brachia distenditur.

---

[1] *minor*] minorem. D.
[2] *quam*] quod. B.
[3] *mari*] maris. B.D.
[4] *milibus*] milia. B.D.
[5] *milia*] om. B.

CAP. II.

De Mari Magno sive Mediterraneo.

MARIS Magni origo est in Occidente apud Herculis Columnas, ubi Oceanus Atlanticus irrumpens in terras fecit Gaditarium Fretum. Mare Magnum fluens ex Oceano vergit in Meridiem, deinde ad Septentrionem; cujus primus sinus funditur in Hispanias; deinde Gallicus per provinciam Narbonensem; mox Ligustrus urbem Januam. Posthac[1] Tyrrhenus Italiam attigit, deinde[2] Creticus qui in Pamphyliam et Ægyptum tendit; inde Hellespontus qui versus Septentrionem magnis amfractibus retortus; sed juxta Græciam apud Bosphorum,[3] in angustiam septem stadiorum restringitur; ubi rex Xerxes pontem fecit de navibus ut Græciam ingrederetur. Ibi enim tam strictum est mare inter orbes Asiæ et Europæ, ut avium cantus, canum latratus invicem audiant[4] nisi ventus impediat. Mare illud dicitur Brachium Sancti Georgii, quod urbem Constantinopolim præterfluit. Inde tam per Asiam quam Europam[5] procedit per Alidos insulam in Europa,[6] inde diffusus per Pontum, per Thraciam, et Missiam[7] ad Aquilonem tangit Mæotides Paludes, et fluvium Thanay recipit. Inde versus Orientem expansus transit juxta Asiam Minorem usque ad fines Hiberiæ et Armeniæ, et est illud mare dulcius quam alia, *propter flumina accurrentia. In quo quidem* sinu sunt insulæ Colchos, Patmos, et quædam aliæ.

Of the Mediterranean Sea.

Isidorus Ethi. li. 9. A.D.

Plinius, li. 6. c. 1. A.D.

---

[1] *Posthac*] Post hec. B.D.
[2] *deinde*] deñ. B. deinde. D.
[3] *Bosphorum*] Bosorum. A.B.D.
[4] *audiant*] audiantur. B.D.
[5] *Europam*] per. præm. B.
[6] *Europa*] Europam. B.D.
[7] *Missiam*] i. e. Mœsiam.

Isidorus Ethi. A.D.

Et sicut terra, cum una sit, pro diversis locis et causis, variis appellatur vocabulis, ita hoc Mare Magnum sive Medium, pro diversis regionibus, insulis, oppidis[1] et eventibus diversimode nominatur.

Cap. III.

De Mari Oceano et de Gurgitibus.

Of the ocean.

Oceanus in circuli modum Orbem ambit. Respirantibus in profundum ventis, aut revomit[2] maria aut absorbet.[3] Omnis quoque æstus magis inundat in Oceano quam in Mari Magno, sive quia totum in universitate animosius est quam in parte.

Sunt plures aquarum voragines juxta marium margines, e quibus duæ sunt in Mari Mediterraneo inter Italiam et Siciliam, scilicet, Scylla et Charybdis; de quibus Virgilius:

Virgilius. A.D.

"Dextrum Scylla latus, lævum in plaga Charybdis."

Sunt et aliæ voragines in Oceano, quarum una in Occidentali Britanniæ parte quod Umbilicum Maris dicitur. Alia quoque inter Britanniam et Angliam, quæ bis in die naturali fluctus sorbere et rursum evomere, navesque[4] attrahere et rejicere tanta velocitate dicitur, ut sagittarum lapsum imitari videantur.

Cap. IV.

De Sinibus Maris.

Of gulfs.

Sinus maris dicuntur majores maris recessus, ut in Mari Magno, Ionius; in Oceano, Caspius, Indicus, Persicus, Arabicus, qui et Mare Rubrum, quod Oceano

---

1 *oppidis*] oppidis. add. A. erased.
2 *revomit*] renovat. B.D.
3 *absorbet*] obsorbet. B.D.
4 *navesque*] naves. B.D.

ascribitur. Mare Rubrum vocatum[1] eo quod roseis undis sit infectum, quia omnis terra quæ circumfluit pelago rubra est, et colori sanguineo proxima, et ideo quicquid adhæsit[2] in colorem cadit. Ibi enim gemmæ rubeæ inveniuntur. Hoc mare in duos sinus scinditur; ex his, quæ[3] ab Oriente Persicus appellatur, quia oram illius Persæ[4] habitant. Alter Arabicus dicitur, eo quod sit circa Arabiam. Of gulfs.

Cap. V.

De Æstibus Maris.

Æstus ad Oceanum pertinet, fretum ad utrumque mare. Æstus enim dicitur maris accessus, vel recessus, quasi[5] inquietudo. Fretum dicitur eo quod semper in se fervet, ut Mare Gaditarium vel Siculum, quod modo dicitur Sicilium vel Siciliam. Nam antiquo tempore simul conjuncti[6] fuerunt[7] et una terra, et sub uno rege; sed medio spatio secato et per humilitatem mare æstuante vel fervente, divisio fit terrarum in spatio arctissimo ad spatium trium milium[8] dividens Siciliam et Italiam; nam Sicilia circumgyratur mare.[9] Dicunt quidam quod ibi sunt duæ[10] maris voragines, scilicet, Scylla et Charybdis, quod tamen minime credi potest. Sallustius dicit quod ter in die et nocte[11] evomit et obsorbet.[12] Hæ enim Mari Ægyptio vicinæ sunt.

Isidorus Eth. l. 13. A.D.

Of the tides.

Sallustius. A.D.

---

[1] *vocatum*] est. add. B.D.
[2] *adhæsit*] adhæret. B.D.
[3] *quæ*] q̃. A., with the contraction for *ue* in *que* attached subpuncted.
[4] *Persæ*] p̧. se. B.
[5] *quasi*] qz. i. e. quia ? D.
[6] *conjuncti*] conjuncta. B.D.
[7] *fuerunt.*] A caret follows in A.
[8] *milium*] miliariorum. B.D.
[9] *mare*] mari. B.D.
[10] *duæ*] om. B.D.
[11] *nocte*] in. præm. B.D.
[12] *obsorbet*] absorbet. B.D.

Cap. VI.

De Lacis.

Of lakes.

Sunt autem et quædam maria quæ non miscentur Oceani fluctibus, aut Mari Magno, et dicuntur laci et [1] stagna. Lacus dicitur receptaculum in quo aqua retinetur, nec fluctibus miscetur, ut Lacus Asphalti, Lacus Benacus, et Larius,[2] et cæteri quos Græci *limen* vocant, id est, *stagna;* et dicitur *lacus* quasi aquæ *locus.* Asphaltum quasi Mare Mortuum dicitur, eo quod nihil gignit vivum, neque vitam habentem recipit, sed[3] et quæcunque mergenda viva quacumque ex parte tentaveris, statim resiliunt et quamvis vehementer illisa confestim excutiuntur. Sed neque ventis movetur, resistente turbinibus bitumine, neque navigationis [4] patiens est quia omnia vita carentia in profundum merguntur. Lucernam accensam ferunt supernatare, extincto lumine statim demergi; [5] quicquid bituminis est libenter recipit. Longitudo ejus usque ad vicina Sodomorum stadiis cl. quinque. Latitudo usque ad Zoaros Arabiæ continens stadios dcc. et lxxx.

Lacus Tiberiadis in Judæa, quam Herodes Junior ob honorem Tiberii Cæsaris condidit, ad salutem corporum omnibus salubrior, continens in latitudine stadia [6] cxl., in longitudine xl.; in Sacra Scriptura vocatur [7] Genesar vel Mare Tiberiadis.

Lacus Benacus in Italia et Venetia ex quo fluvius

---

[1] *et*] vel. B.

[2] *Larius*] barius. B.D.

[3] De Mortuo Mari. in marg. A.D.

[4] *navigationis*] navigantibus. B.D.

[5] *demergi*] demergitur. B.D. The contraction for *ur* is added above the *i* in A.

[6] *stadia*] stadios. B.D.

[7] *vocatur*] notatur. B.

Nimius[1] nascitur; qui lacus magnitudine sui tempestates imitat[2] marinas. Of lakes.

Lucrinus[3] et Avernus sunt laci Campaniæ; dictus[4] Lucrinus[3] præ copia piscium, Avernus dictus eo quod aves supernatare non possent.

Cap. VII.

De Fluviis.

Quidam autem fluviorum propriis ex causis nomina acceperunt, ex quibus nonnulli notandi sunt qui in historiis celebres nominantur. Of rivers

Geon fluvius est de Paradiso exiens, universam Æthiopiam cingens, et terram Ægypti irrigat annuatim. Hic apud Ægyptios Nilus vocatur.

Ganges est fluvius, quem Sacra Scriptura Phison nominat, de Paradiso exiens ad regiones Indorum. Ganges autem vocatus[5] a Gangaro rege Indiæ; fertur enim et Nili modo super terras erumpere.

Tigris fluvius est Mesopotamiæ de Paradiso exiens ad Assyrios; nam post multos circuitus in Mare Mortuum decidit. Vocatur autem hoc nomine propter velocitatem ad instar bestiæ nimia pernicitate currentis.

Euphrates fluvius de Paradiso exoriens, gemmis ditissimus, de Mesopotamia[6] per mediam Babyloniam fluit. Hic a frugibus vel uberitate nomen accepit; Hebraice *eufrata* fertilitas interpretatur. Mesopotamiam[7] in quibusdam locis ita irrigat sicut Nilus Alexandriam.

Indus est fluvius Orientis qui Rubro Mari accipitur.

---

[1] *Nimius*] corr. Mincius.

[2] *imitat*] imitatur. B.D. Probably *mutat* in A.

[3] *Lucrinus*] Lucernus. B.D.

[4] *dictus*] dicitur. B.

[5] *vocatus*] vocatur. D.

[6] *Mesopotamia*] Mesopothamia. A. Mesopotomia. B.

[7] *Mesopotamiam*] Mesopotomiam. B.

Of rivers. Hydaspes[1] fuit rex Medorum antiquissimus ex quo amnis Orientis nomen accepit; qui quamvis fluvius Persarum dicitur, tamen contra Orientem decurrit.

Isid. Eth. li. 14. A. Bactrus fluvius Orientis a rege Bactro vocatus;[2] Oaxis fluvius Persarum; Araxis amnis Armeniæ; Orontes fluvius Syriæ; Jordanis Judææ fluvius; Eusis Caucaseis montibus fusus; Cydnus[3] amnis Ciliciæ ex Tauro Monte progrediens; Pactolus fluvius Asiæ; Hermus[4] Asiæ amnis; Meander amnis Asiæ flexuosus.

Tanais fluvius, a Tano rege Sicarum[5] dictus, inter duas mundi partes medius currens in Pontum fluit. Inachus Achaiæ fluvius Argolicos irrigat campos. Padus ex tribus fontibus Italiæ oritur. Tiberis Italiæ fluvius a Tibri rege Albanorum dictus, nam antea Albula vocabatur; Tibris in versibus vocatur, in sermone quotidiano Tiberis dicitur. Danubius Germaniæ fluvius; Rhodanus fluvius Galliæ; Rhenus a societate Rhodani; Iberus amnis Hispaniæ; Mineus fluvius Galliciæ;[6] Tagum flumen Cartagiæ;[7] Bœtis fluvius Bœticæ provinciæ; Sabrina fluvius quod[8] discernit Angliam et Kambriam.

Tama isa[9] est amnis dividens partem Angliæ Orientalem, et fluit per Londoniam, et cadit in Mare Boreali;[10] capit autem originem de uno fonticulo juxta Cirencestriam et ibi vocatur Isa; deinde fluens usque[11] ad vicum qua vocatur Tame, et[12] est ibi nomen compositum de duobus rivis, et vocatur Tamise, ab illo composito.

---

[1] *Hydaspes*] Idapses. A. Idaspes. B.D.

[2] *vocatus*] vocatur. B.

[3] *Cydnus*] Cignus. A.B.D.

[4] *Hermus*] Erinus. A.B.D.

[5] *Sicarum*] Sitarum. B.

[6] *Galliciæ*] Gallaciæ. B.D.

[7] *Cartagiæ*] Cartagine. B.D.

[8] *quod*] qui. B.D.

[9] *Tama isa*] Tamaisa. B.D. De fluviis Britanniæ. in marg. A.D. De Temisia. in marg. B.

[10] *Boreali.*] Crossed out in D. *Australi* being substituted *prima manu.*

[11] *usque*] om. B.D.

[12] *et*] om. B.D.

Humbria[1] fluit per Beverlacum, et discernit magnam Angliæ partem, scilicet, Northambrorum.[2] Of rivers.

Trenta aqua velocissima, et inde nominatur, quia omnia terit ad quod[3] attigit; per medium Angliæ perfluit. Sunt et aliæ aquæ fluviales quæ provincias et regiones discernunt, ut inter Angliam et Scotiam in Oriente Tweda, in Occidente Sulwath, juxta Carliolum ad latitudinem[4] trium leucarum per XL. miliaria, et descendit in Mari Oceano. Est et alia quæ vocatur Tyne juxta Novum Castrum. Est alia[5] sub Blakehoumore[6] quæ vocatur Tees. Est alia juxta Eboracum, nomine Ouse, quæ descendit in fluvium Humbre et ibi nomen amittit. Est alia sub Leycestria, nomine Soerus, quam aquam Gildas[7] multum commemorat. Sunt aliæ quamplurimæ de quibus tædiosum esset propter prolixitatem enarrare.

CAP. VIII.

De Diluviis.

Diluvium dicitur quasi omnia delens vel destruens, Of deluges. unde sub Noe fuit[8] primum, quod omnia delevit præter receptos in Arca. Secundum fuit in Achaia in temporibus Jacob patriarchæ et Oggii regis. Tertium fuit diluvium in Thessalia temporibus Moisi et Amphionis, qui tertius post Cecropem regnavit; quod diluvium majorem partem hominum absumpsit,[9] paucis per refugia montium salvatis, et maxime in Monte Par-

---

[1] *Humbria*] Humbra. B.D.
[2] *Northambrorum*] Northābroꝝ. A. Northanhimbrorum. B.D.
[3] *quod*] quæ. B.D.
[4] *latitudinem*] altitudinem. B.
[5] *alia*] et. præm. B.D.
[6] *Blakehoumore*] Blakehowmore. B.
[7] *Gildas*] Tildas. D.
[8] *fuit*] erat. B.
[9] *absumpsit*] assumpsit. B.

Of deluges. nasso, in cujus finibus Deucalion [1] creditur regnasse. De aquis primo loquelam fecimus, quia in mundo plus occupant quam terra facit.[2] Ideo de [3] terra et qualiter se dividit et in tribus partibus se extendit,[4] scilicet Asia, Europa, Africa vel Libya, intendimus determinare.

CAP. IX.

De Orbe.

Of the division of the world.

ORBIS, ut dicit Isidorus, libro XV., trifarie est divisus, nam una pars Asia, alia Europa, alia [5] Africa appellatur, quas tres partes Orbis veteres nostri non æqualiter diviserunt. Nam Asia a Meridie per Orientem usque ad Septentrionem pervenit, Europa a Septentrione ad Occidentem pertingit,[6] Africa ab Occidente per Meridiem se extendit; sola quoque [7] Asia unam partem continet, scilicet, habitabilis nostri medietatem; aliæ vero, scilicet, Africa et Europa, aliam medietatem sunt sortitæ.[8] Inter has autem partes ab Oceano Mare Magnum progreditur easque intersecat,[9] quapropter si in duas partes Orientis et Occidentis Orbem dividat, in una parte erit Asia, in alia vero Africa et Europa; ita post Diluvium a filiis Noe fit mundi divisio. Inter quos Sem cum posteritate sua Asiam, Japhet Europam, Cam Africam possederunt; ut testantur Orosius, Isidorus ac Plinius.

---

[1] *Deucalion*] Theucalion. A.B.D.
[2] *facit*] om. B.D.
[3] *de.*] Interlined in A.
[4] *extendit*] ostendit. B.
[5] *alia*] tertia. B.
[6] *pertingit*] pervenit. B.
[7] *quoque*] que. B.D.
[8] *aliæ vero . . . . sortitæ*] om. B.
[9] *ab Oceano . . . . intersecat*] Twice in D., but once crossed out.

CAP. X.

ASIA vero, quæ media pars creditur esse Orbis, ex nomine cujusdam mulieris est appellata, quæ antiquitus tenuit imperium Orientis. Hæc in tertia parte [2] orbis disposita, ab Oriente habet ortum solis, a Meridie Oceanum, ab Occasu nostro [3] mari finitur, a Septentrione in lacu Mæotidi [4] et fluvio Tanai terminatur. Habet autem multas provincias et diversas gentium nationes, vita et moribus mirabiles, figuris corporum sicut et affectibus mentium mirabiliter discernentes, quarum nomina et situs breviter hic inseremus.

Isid. li. 15.[1] A.B.D.

Of Asia.

CAP. XI.

PARADISUS locus est in Orientis partibus constitutus, cujus vocabulum ex Græco in Latinum vertitur *hortus*. Hebraice enim Eden dicitur, quod in nostram linguam [5] sonat *deliciæ*, et vocatur *hortus deliciarum*. Est enim omnis generis lignis et pomiferis arborum,[6] ibi etiam habens lignum vitæ. Non ibi frigus, non æstas, non hyems, sed aeris perpetua temperies. In cujus medio fons prorumpens totum nemus irrigat. Dividiturque in quatuor nascentia flumina. Cujus loci aditus post peccatum homini penitus negatur. Septus est enim undique rumphea [7] flammea, id est, muro igneo accinctus, ita ut ejus [8] globo lunari jungatur incendium.

Isidorus, li. 14. D.

Of Paradise.

Isid. Eth. l. xiiii. A.

---

[1] 15] corr. 14?

[2] *parte*] parte. add. A.

[3] *nostro*] Magno. B.D. The text is verbatim from Isidorus.

[4] *Mæotidi*] Næotidi. A.B.D.

[5] *nostram linguam*] nostra lingua. B.D.

[6] *arborum*] add. consitus. from Isidorus Etymologiæ, l. xiv. cap. iii.

[7] *rumphea*] i. e. romphæa.

[8] *ejus*] cum. add. A.; erased.

Of Paradise.

Cherubin quoque, id est, Angelorum præsidium, in arcendis malis spiritibus cum rumphea [1] flagranti ordinatum est, ut homines flamine,[2] boni vero Angeli malos submoveat [3] ne cui carni vel spiritui transgressori aditus Paradisi pateat.

Magister Historiarum de Paradiso. B.

Magister Historiarum, capitulo secundo, dicit sic: Plantavit Deus a principio creationis Paradisum herbis, arboribus, et Locum Deliciarum vocavit, et hoc in mundi principio. In Oriente est ille locus amœnissimus, longo terræ et maris tractu a nostro habitabili segregatus, ut [4] usque ad lunarem globum attingit, ubi et propter situs altitudinem, aquæ Diluvii non pervenerunt.

Johannes Damascenus de Paradiso. B.

De Paradiso autem dicit Johannes Damascenus: Quia vero ex visibili et invisibili creatura conditurus erat [5] Deus hominem, secundum suam propriam imaginem, sicut quendam regem omnis terræ, et omnium quæ sunt in terra, quasi quandam regionem beatam in qua conversatus duceret necessaria; et iste locus divinus est Paradisus,

Mag. Hist. A.D.

Dei manibus in eadem voluptate in Oriente plantatus, omni terra celsior positus, temperate et tenuissimo aere circumfulgens, floribus et plantis ornatus [6] et bono odore plenus; omnium bonorum promptuarium, universæ pulchritudinis, lætitiæ, et gaudii repletus. Hæc Magister Historiarum.

Beda. Strabus. A. Strabus Beda. B. Strabus et Beda. D.

Item Strabus et Beda dicunt quod Paradisus est locus in Oriente positus, interjecto Oceano et montibus oppositis [7] a regionibus quas incolunt homines secretas [8] et remotissimus ;[9] est vero pertingens in altitudine usque ad circulum ipsius [10] lunæ, locus conveniens homini innocenti propter ejus

[1] *rumphea*] i. e. romphæa.

[2] *flamine*] flānie. A. flamine. B.D.

[3] *submoveat*] submoveant. B.D.

[4] *ut*] et. B.D.

[5] De Paradiso. in marg. A., in the author's smaller hand, not interlined in rubric. Johannes Damascenus de Paradiso. in marg. B. De Paradiso. in marg. D.

[6] *ornatus*] ornatur. B.

[7] *oppositis*] appositis. B.D.

[8] *secretas*] corr. secretus ?

[9] *remotissimus*] remotissīs. A.B.D.

[10] *ipsius*] illius. B.

Of Paradise.

summam temperiem, quid non ibi frigus nec[1] æstus, sed summa temperies utrorumque. Item Augustinus de Civitate Dei propter omnium[2] bonorum abundantiam, Quis enim, dicit, timere aut[3] dolere poterat in tantorum bonorum affluentia, ubi non aberat[4] quicquid bona voluntas adipisceret;[5] nec inerat quod carnem aut hominis viventis animum offenderet, vel in aliquo molestaret. Item propter summam hilaritatem, nam universæ pulchritudinis erat promptuarium; unde Johannes Damascenus testatur tam arborum quam florum pulchritudo immarcessibilis. Nam arbores comam non perdunt, flores non marcescunt. Item propter summam jocunditatem, quod[6] attestatur fructuum dulcedo, quia ibi est omne lignum visu pulchrum, et suavissimum ad vescendum: Genesis II. Item attestatur lucis plenitudo, nam puritati[7] aeris claritas lucis proportionatur, ut dicit Beda. Item propter solis[8] fœcunditatem, quod attestatur fontium irrigantium multitudo; unde, Genesis II. Fons ascendebat et Paradisum[9] irrigabat, qui in quatuor flumina est divisus, Genesis V. Item propter loci securitatem, quod attestatur situs ejus altitudo; nam lunarem tangit circulum, secundum Bedam, et secundum Isidorum; et pertingit ad aerem quietum, ultra aerem turbulentum, in quo est vapor humorum et terminus exhalationum,[10] quorum fluxus et progressus corpori lunari attigit, ut prius; et, secundum rei veritatem attigit ad orbem lunæ altiorem, ut dicit Augustinus de Civitate Dei. Item propter ejus incor-

---

[1] *nec*] neque. B.
[2] *omnium*] oīm. A.B. hoīm. D.
[3] *aut*] vel. B.D.
[4] *aberat*] haberat. D.. the *h* erased.
[5] *adipisceret*] concupisceret. B.D.
[6] *quod*] q̃ꝫ. A. qꝫ (with ã above). B. quam. D.
[7] *puritati*] puritate. B. puritatis. D.
[8] *solis*] corr. soli ?
[9] *Paradisum*] paᵐ. A. ꝑ aᵐ. D. per annum. B.
[10] *exhalationum*] exaltationum. B. exal . . . ationum. D.

Of Paradise. ruptitatem[1] quod attestatur existentium[2] ibi vitæ longitudo, nam Elyas et Enoch vivi et incorrupti usque hodie dicuntur. Magister Historiarum dicit nihil vivum ibi potest mori. Non enim est hoc mirandum de Paradiso,[3] cum in Hibernia scimus insulam esse in qua nullus hominum mori potest, nec corpora mortuorum apportata putrescunt, sed si senio sint infecti extra insulam deferuntur et statim moriuntur.
Plinius. Isid. A.D. Est enim opinio Gentilium ut dicit[4] Plinius et Isidorus ubi loquitur[5] de Insulis Fortunatis, inter quas est una omnia fere procreans bona; omnes fructus in collibus et montibus semper virescunt et frondescunt, unde error illorum [qui] propter solis fœcunditatem eas insulas Paradisum esse putant, quod enim credere est erroneum cum predictæ Insulæ Fortunatæ sunt in Occidente, contra lævam Mauritaniæ in Oceano collocatæ.[6] Hoc[7] Isidorus. Paradisus in Oriente in altissimo cacumine, de quo aquæ cadentes maximum faciunt strepitum et lacum, et in suo casu tantum faciunt fragorem quod omnes incolæ juxta casum aquæ Basilius. A. natæ, surdæ sunt.[8] Hoc Basilius in Hexameron. A quo quatuor flumina exoriuntur, ut prætactum est de fluviis.

Cap. XII.

De Asia.

Of Asia. Asia ex nomine cujusdam mulieris ita appellata est, quæ apud antiquos imperium tenuit Orientis. Hæc in

---

[1] *incorruptitatem*] īcorupti^tem. A. incorruptibilitatem. B. incorruptitatem. D.

[2] *existentium*] viventium. B.

[3] *Paradiso*] ꝑa^o. A.D.

[4] *dicit*] d^t. A. dicit. B.D.

[5] *loquitūr*] loq^{t}r. A. loqūt^r. B. loquuntur. D.

[6] *collocatæ*] collatæ. B.D.

[7] *Hoc*] h'. A. Hæc. B.D.

[8] *surdæ sunt*] om. B., surdi sunt. in marg. B. referred to its place by a caret.

tertia Orbis parte disposita est. Ab Oriente ortu solis, a Meridie Oceano, ab Occidente Mari Magno finitur; a Septentrione Mæotide lacu, et Tanai fluvio terminatur. Habet autem provincias multas et regiones, quarum nomina et[1] situs breviter expediam. Of Asia.

Cap. XIII.

De India.

India[2] vocata ab Indo flumine, quo[3] ex parte Occidentali clauditur. Hæc a Meridiano Mari protecta usque ad ortum solis, et Septentrione[4] usque ad Montem Caucasum, habens gentes multas et oppida. Insulam quoque Taprothanem gemmis et elephantis refertam, Crisan et Arginen auro et argento fœcundas. Habet et fluvios magnos Indiam rigantes. Terra Indiæ Favonii spiritu saluberrima. In anno bis metit fruges. Gignit autem tincti coloris homines, elephantos[5] ingentes, bestiam rhinoceron,[6] psittacum avem, ebenum[7] quoque lignum et cinnamomum, piper, et[8] calamum aromaticum, et ebur, lapides pretiosos cujuscumque generis. Ibi sunt montes aurei, quos adire propter dracones et griphas et alia monstra homini impossibile est. Est autem India inter omnes mundi regiones, major, opulentior, populosior; unde mira de Indorum multitudine et potentia recitat Plinius, in[9] libro VI. capit. XIX. Dicit enim quod sunt reges in India quorum aliqui habent sub[10] se CCC. milia armatorum, Of India.

---

[1] *et*] om. D.
[2] De India. in marg. D.
[3] *quo*] quod. B.D.
[4] *Septentrione*] Septentrionē. B.D
[5] *elephantos*] elephantes. B.
[6] *rhinoceron*] ronoceron. B.
[7] *ebenum*] hebenum. A. helenū B.D.
[8] *et*] om. B., and the comma (,) after *cinnamomum*.
[9] *in*] om. B.D.
[10] *sub*] om. B. Interlined in D.

Of India. aliqui VI.C. equites et X.M. elephantorum, qui per omnes dies stipendiantur; unde multarum opum est maxima conjectura. Alii habent peditum XL. milia, et equitum M., et elephantorum DCC., et hi homines ad[1] bellum sunt parati; unde dicitur: Indorum quidam[2] tellurem exercent, quidam militiam, quidam mercenarii, quidam regnant et imperant, quidam regibus assident, alii judices, alii religiosi boni, alii sapientiæ et disciplinæ. Plinius libro VI., capite III.: India, inquit, in longo protractu versus Æthiopiam, in miraculis abundat. In India gignuntur multa[3] monstra, canes cæteris[4] grandiores, arbores tantæ longitudinis quod sagittis superari nequiunt. Hæc autem faciunt ubertas solis, temperies cœli, et aquarum abundantia. Ficus arbor in tantam ibi[5] se extendit latitudinem, quod sub umbra unius fici turmæ militum possunt discumbere. Arundines etiam[6] ibi sunt tantæ proceritatis, ut inter singula nodula alveo navigali trinos homines interdum ferant. Sunt autem[7] ibi homines magnæ staturæ ad altitudinem V. cubitorum extendentes, qui nec exspuunt, nec dolore capitis afficiuntur, nec dentium, nec oculorum, nec immoderato calore solis eorum corpora læduntur, sed potius indurantur. Philosophi illorum qui Gignosophistas[8] vocantur ab ortu solis usque ejus occasum oculis immobilibus solem intuentur in locis ubi major[9] est solis ardor: hoc est in montibus. In quibus etiam montibus sunt homines qui habent adversas plantas, et digitos in pedibus octonos.[10] Sunt ibi homines canina capita

---

[1] *ad*] ab. A.

[2] *quidam*] quidā. A.D. qⁱa. B.

[3] *multa*] multa. add. A. Nota in marg. A.D.

[4] *canes cæteris*] cæteris canes. A., the *a* and *b* being in the author's hand, but in blacker ink than that of the context. (a over cæteris, b over canes)

[5] *ibi*] om. B.

[6] *etiam*] enim. B. et. D.

[7] *autem*] aū. A. enim. B. autē. D.

[8] *Gignosophistas*] Gignosophistæ. B.D. corr. Gymnosophistæ.

[9] *major*] magis. B.

[10] Monstra. in marg. A.D.

habentes, qui ferarum pellibus vestiuntur; latrant ut canes, aliter non loquuntur,[1] venatu et aucupio vivunt; unguibus et dentibus sunt armati, in magna sunt multitudine, plusquam CXX. milia, ut tradit Plinius. Sunt etiam ibi[2] feminæ quæ semel pariunt et non ultra, et geniti statim canescunt. Sunt ibi[3] homines in fine Orientalis Indiæ, circa ortum Gantes, sine ore, vestiti frondium lanugine, qui solo odore narium vivunt, nec comedunt nec bibunt, sed solummodo odorem florum silvestrium et malorum naribus attrahunt, et inde vivunt. Sunt et alii qui diutissime vivunt et nunquam senescunt, sed quasi in ætate media moriuntur. Sunt et alii qui in juventute canescunt, et in senio nigrescunt. Hæc et multa alia recitat ibi Plinius mirabilia et monstruosa. Of India.

CAP. XIV.

De Provincia Ophyr.[4]

OPHIR[4] est provincia in India ab Ophir, uno de posteris Heber, nominata, quæ et[5] Terra Aurea[6] antiquitus appellabatur, eo quod montes habet aureos, quæ[7] a leonibus et aliis sævissimis animalibus incoluntur. Plinius dicit quod hæc provincia mittit ad alias regiones aurum, argentum, lapides, et ligna pretiosissima,[8] bestias, aves, et arenam auream ad vendendum. Rabanus, Paralipomenon[9] v. capit. VIII., dicit quod Ophir fuit filius Jectan,[10] Jectan filius[11] Heber. Est Of Ophir. Pli. A.

[1] *qui ferarum . . . loquuntur*] om. B.
[2] *ibi*] om. B.D.
[3] *ibi*] enim. præm. B.D.
[4] *Ophir*] Osyr or Osir. A.B.D.
[5] *et*] etiam. B. in. D.
[6] *Aurea.*] The *e* interlined in B.
[7] *quæ*] q̃. A. qui. B.D. The dot over the *i* in D. in very faint ink.
[8] *pretiosissima*] pretiosa. B.D.
[9] *Paralipomenon*] pali^on. A.B.D.
[10] *Jectan*] ? Jeccan. A. Jectan. B.D.
[11] *Jectan filius*] filius. D.

Of Ophir. enim illa regio vicina terræ Eiulath,[1] quam Gyon circuit, et ei in montibus aureis et speciebus aromaticis et in gemmis est vicinus.[2] Hoc Plinius.

Cap. XV.

De Parthicæ Provincia.

Of Parthia. PARTHIA ab Indiæ finibus usque Mesopotamiam generaliter nominatur; propter vicinam Parthorum et Assyriorum et reliquæ proximæ regiones in ejus nomen transierunt.

Sunt in ea Arachosia,[3] Parthia, Assyria, Media, et Persida,[4] quæ regiones invicem conjunctæ initium ab Indo flumine sumunt et Tigri flumine clauduntur locis asperis et montuosis sitæ; habent enim discreta nomina a propriis auctoribus attrachantes.[5] Arachosia[3] ab oppido suo nuncupatur. Parthi Sithiam[6] occupaverunt, eam ex suo nomine nominaverunt.

Pli. l. vi. A.D. Est et Parthia multis rebus prodigiosis et monstruosis miranda; ibi feroces bestiæ, pardi, tigri, aspides, et serpentes, natura sævissima. Gens dura et crudelis, et victu parca, pro omni pulmento et condimento contenta[7] sale et cardamomo, ut dicit Isidorus de Persarum regione[8] et Partharum capit. VII. de bestia quæ similis erat urso. Huic a Meridie Mare Rubrum, a Septentrione Hyrcanum solum, ab Occidua solis plaga Media. Isid. l. 14. A.D.

Regna sunt in ea XVIII.; porrecta sunt a Caspio Monte usque ad terram Scithariorum.

---

[1] *Eiulath*] ? Evilath.
[2] *vicinus*] vicina. B.D.
[3] *Arachosia*] Aracusia. A.B.D.
[4] *Persida*] Persia. B.
[5] *attrachantes*] tracta. B. attractata. D.
[6] *Sithiam*] i. e. Scythiam. An erased *a* precedes in A.
[7] *contenta*] contecta. B.
[8] *regione*] regionibus. B.D.

CAP. XVI.

De Assyria Provincia Indiæ.

ASSYRIA ab Assur filio Sem ita vocata, qui eam regionem post[1] Diluvium primus incoluit. Hæc ab Ortu Indiam, a Meridie Mediam tangit, ab Occiduo Tigrim, a Septentrione Montem Caucasum, ubi portæ Caspiæ sunt. Of Assyria.

In hac regione primus usus purpuræ inventus est. Inde primum crinium et corporum unguenta invenerunt et odores et fumigationes, quibus Romanorum et Græcorum effluxit[2] luxuria.

CAP. XVII.

De Mesopotamia.

MESOPOTAMIA Græcam etymologiam possidet; quæ duobus fluviis ambitur. Ab Oriente Tigrim habet, ab Occiduo Euphratem. Incipit autem a Septentrione inter montes Taurum et Caucasum, a cujus Meridie sequitur Babylonia, deinde Chaldæa, novissime Arabia Eudæmon Babyloniæ regionis caput. Est autem illa regio multum ampla tam in latum quam in longum, abundans in frugibus et pascuis, pecudibus et armentis, in divitiis et metallis locuples valde. Of Mesopotamia. Isid. l. 14. A.D.

[1] *post*] post. add. A.

[2] *effluxit.*] The *x* interlined in A.

Cap. XVIII.

De Babylonia.

Of Babylonia.

Babylonia Asiæ est provincia in Chaldæa, cujus caput est urbis[1] Babylon, a qua[2] regio nomen habet. Hanc præterfluunt Tigris et Euphrates, quæ de Paradiso habent ortum.

Est autem regio omnium frugum et fructuum fertilissima, et vinifera, aromaticis arboribus et herbis plena, gemmarum, metallorum et copiis ditissima, camelis, equis, asinis, et aliis jumentis abundantissima, feris ac bestiis monstruosis plenissima in desertis habitantibus. Cujus metropolis quondam dicta fuit Babylon, id est, confusio, eo quod ibi[3] lingua ædificantium turrim Babel est confusa, Genesis xi., qui magnitudinem ejus describit. Hieronymus super Isaiam xi., Babylon, inquit, est metropolis Chaldæorum, cujus muri xvi. milia passuum erant per quadrum ab[4] angulo in angulum, quæ est simul xliiii. Duabus leucis et duabus partibus unius leucæ muri in altum tendebantur. Ibi erat turris trium milium passuum in altitudine, id est duarum leucarum a lato in arcum coangustata, cujus materia fuerunt lateres cocti ex bitumine indissolubili, unde nec igne nec aqua dissolvi potest.

Ibi imperabat[5] rex potentissimus, scilicet Nabugodonosor, qui inter cæteras mundi nationes quas Chaldæorum subjecit imperio, Judæam captivavit; propter quod Babylon sub Baltazar nepote suo per Cyrum[6] et

---

[1] *urbis*] urbs. B.D.
[2] *qua*] quo. B.D.
[3] *ibi*] om. B.
[4] *ab*] de. B. De altitudine turris Babel. in marg. A.D. In A. written subsequently to the text, and not underlined.
[5] *imperabat*] imperat. B.D.
[6] *Cyrum*] Tyrum. B.

Darium reges Persarum et Medorum penitus destructa fuit. Locus autem ubi quondam fuit Babylon est desertus[1] et nihil continet nisi bestias monstruosas. Quære infra de Chaldæa. Of Babylonia.

Cap. XIX.

De Chaldæa in Asia.

Chaldæa quasi Cassidæa a Caseth filio Nachor dicta, qui frater fuit Abrahæ, ut dicit Isidorus libro ix., unde Chaldæi dicti sunt qui prius Cassidæi vocabantur; et est regio maxima sita juxta Euphraten, in qua est campus Durath,[2] in quo convenerunt gigantes post Diluvium, et de consilio Nemroth turrim ædificaverunt vocatum Babel, a qua civitas ædificata vocata est Babylon, unde tota regio Babylonia in posterum nuncupatur. Of Chaldæa.

Orosius[3] dicit Ninum regem primum fuisse Assyriorum, quo occiso, uxor ejus Semiramis, totius Asiæ regina, Babyloniam quam Nemproth inceperat perfecit et eam ampliavit, et instauravit, et urbem principalem Assyriorum illam[4] instituit, quod[5] stetit inconcussum per M. et C. et LXIIII. annos, usque ad Sardanapalum, qui interfecit Arbacem præfectum Medorum, unde de cætero periit regnum Assyriorum. Nam a Cyro[6] et Dario Babylonia ita est destructa quod vix credi poterat apud mortales quod tam fortis civitas capi posset; fuit enim omnium mundi[7] civitatum fortior in muris. Habebat autem[8] aquam circa se fluentem prægrandem

---

1 *desertus*] desertū. B.
2 Nota. in marg. A.D.
3 *Orosius*] Erosius. B.
4 *illam*] illud. B.
5 *quod*] quæ. B.D.
6 *Cyro*] Tyro. B.
7 *mundi*] om. B.
8 *autem*] enim. B.

Of Chaldæa.

quod si muri deficerent aqua resisteret. Muri[1] vero[2] nunquam deficere potuerunt quia adhuc patent eorum vestigia prægrandia; nam habent in latidudine[3] L. cubitos, in altitudine quater totiens, ambitus ejus circularis stadiorum CCCC. et LXXX. Murus de coctili latere fuso bitumine. Extrinsecus fossa lata aquis crispantia[4] ad frontem[5] murorum.

Portæ C. erant in murorum circuitu et defensorum habitacula æque disposita miræ magnitudinis et fortitudinis. Abjecta omni fortitudine, victa, capta, et subversa est. Orosius enim dicit quod illo anno quo Babylonia cœpit destrui, eodem anno Roma cœpit fundari, ut postea plenius dicetur; et quando præ senio cœpit deficere primum[6] regnum Orientis, incepit pubescere regnum Occidentis.

CAP. XX.

De Arabia, Asiæ Provincia.

Of Arabia.

ARABIA appellata, id est, sacra vel thurifera. Hoc Isidorus libro XIIII. Ibi abundant arbores thuriferæ et species odoriferæ, propter quam sacram fragrantiam aromatum Græci eam Eudomenon vocant, Latini Beatam appellant. In ejus saltibus myrrha et cinnamomum et balsamum crescunt. Ibi nascitur avis phœnix et aliæ[7] tam bestium[8] quam volucrum dissimilia. In Arabia est diversitas gemmarum, ut dicunt[9] Isidorus, Plinius, et Orosius; scilicet,[10] sardonyx de triplici na-

---

1 De structura Babyloniæ. in marg. A.D.

2 *vero*] om. B.

3 *latitudine*] latitudinē. B. latitudīe. A.D.

4 *crispantia*] crispanti. B.

5 *frontem*] fontem. B.

6 *primum*] om. B.

7 *aliæ*] alia. B.D.

8 *bestium*] bestiū. A.B.D. corr. bestiarum.

9 *dicunt*] dicit. D.

10 *scilicet*] om. B.

tura, gemma iris multiplex. Inveniuntur gemmarum vires ubi inveniuntur dracones et aspides, in quorum aspidum corporibus inveniuntur lapilli pretiosissimi, et præcipue in terra Saba quæ est pars terræ Arabiæ super sinum maris parum coangustata et versus suum ambitum consummata. Of Arabia.

Cap. XXI.

De Syria, Asiæ Provincia.

Syriam quidam Syrus nomine suo eam[1] nominavit. Of Syria. Hæc ab Oriente fluvio Euphrate, ab Occasu Mari Mediterraneo in Ægypto terminatur, habens a Septentrione Armeniam et Cappadociam, a Meridie Sinum Arabicum; situs ejus porrectus est in immensam longitudinem, in lato angustior. Habet in se provincias Commagenam, Isid. l. 14. A. a vocabulo Cammage[2] urbis nuncupata; a cujus Septentrione est Mesopotamia, a Meridie Syria, ab Occasu Mare Magnum.

Est autem regio copiosissima, fertilissima in frugibus et[3] fructibus, in pecudibus, in equis, in asinis, in camelis ditissima.[4] In ceris et speciebus aromaticis invictissima, civitatibus et castris plantata. Nobilissimis fluviis, lacubus et stagnis irrigua. Portus maris habens[5] saluberrimos et præcipue in Phœnicis et Palæstinis civitatibus. Illa vero gens sæva est et belligera et in multis regionibus diversis mercimoniis occupata. Multas etiam habet gentes quarum quidam[6] habitant

[1] *eam*] ēa. A. The *a* added by the author subsequently to the context.

[2] *Cammage*] Commage. B.

[3] *et*] in. D.

[4] *in asinis, in camelis ditissima*] in asinis ditissima et camelis. B.D.

[5] *habens*] habet. B.D.

[6] *quidam*] quædam. B.D.

Of Syria. in desertis, ut Nabathæi et Saraceni; quidam[1] in montanis, quidam[1] in nemoribus et vastis planis, ut narrat Herodotus.

Cap. XXII.

De Phœnicia.

Of Phœnicia. Phœnix, Cathini[2] frater, de Thebis[3] Ægyptiorum in Syriam profectus, apud Sidonem[4] regnavit, eamque provinciam ex suo nomine Phœniciam appellavit. Ipsa est ubi est Tyrus, ad quam Isaias loquitur. Habet autem[5] ab Oriente Arabiam[6] et a Meridie Mare Rubrum, ab Occidente Mediterraneum, a Septentrione Montem Libanum. Terra illa uberrima in frugibus, in[7] fructibus, in lacte, in oleo, in melle fœcundissima. Est enim montuosa et campestris, fontibus et[8] aquis[9] irrigua; in montibus metalla diversi generis fodiuntur.

Cap. XXIII.

De Palæstina.

Of Palestine. Palæstina a Philistæa civitate quondam dicta[10] cujus civitas metropolis Athalena antiquitus dicta, nunc autem Philistiim vocitatur,[11] ex qua tota regio Palæstina vel Philistæa priscis temporibus vocabatur, ut dicit Isidorus, libro XIIII. Etymologiarum, capit. III. de Vocabulis Gentium. Philistæi sunt illi qui et Palæstini,

---

[1] *quidam*] quædam. B.D.
[2] *Cathini*] corr. Cadmi.
[3] *Thebis*] Thebeis. B.D.
[4] *Sidonem*] Idonem. B.D. The *s* nearly obliterated in A.
[5] *autem*] om. B.
[6] *Arabiam.*] Interlined in A.
[7] *in*] et. B.
[8] *et*] in. D.
[9] *aquis*] aqua. B.
[10] *dicta*] est. add. B.D.
[11] *vocitatur*] vocatur. B.

quia literam p sermo Hebræus non habet, sed pro eo Graeco utitur; unde Philistæi pro Palæstinis dicuntur, et a sua utique civitate quæ quondam Philistim[1] vocata est; primo enim[2] dicebantur[3] Allophili, id est, alienigenæ, eo quod semper filiis Israel fuerunt alieni, et longe ab eorum societate et genere separati. Ab Oriente habet Mare Rubrum, a Meridie Judæa excipitur, a plaga Septentrionali[4] Tigrorum finibus clauditur, ab Occasu Ægyptio limite terminatur, ut dicit Origenes de Situ Mundi.

Of Palestine.

li. xiiii. Isid. Eth. A.

Isid. Eth. li. 14. D.

Philistæi primam originem contraxerunt a filio Canaan, Chelusius[5] nomine; a quo primitus sunt egressi Philistini et Cacazatini, ut dicitur Gen. x.; et Herodoto.[6] Gens illa astuta et callida et molesta super regno Israelitico et infestata quia prosperitati Judæorum invidebat, tamen quia de soli[7] sui felicitate et de Mazanarum insularum suo dominio subditarum fortitudine et potestate nimium præsumebat.

CAP. XXIV.

De Judæa.[8]

JUDÆA, regio Palæstinæ, ex nomine Judæ appellata,[9] ex cujus tribu reges fuerunt. Hæc prius Chanaan dicta est a filio[10] Cham, sive a decem Chananæorum gentibus, quibus expulsis eandem terram Judæi possederunt. Initium vero ejus longitudinis a vico Arfa usque ad vicum Juliadem porrigitur in quo Judæorum ac Tyriorum communis habitatio

Of Judea.

---

[1] *Philistim*] Philistiim. B.
[2] *enim*] autem. B.D.
[3] *dicebantur*] om. B.D.
[4] *Septentrionali*] ∧ne. B.
[5] *Chelusius*] Chelusine. B.D.
[6] *Herodoto*] Erodot9. A.B.D.
[7] *de soli*] soli de. B.D.
[8] *De Judæa*] om. D.
[9] *appellata*] est. add. B.D.
[10] *filio*] filiis. B.

Of Judea. fuit. Latitudo ejus a Monte Libani usque ad Tiberiadis Lacum extenditur. In medio autem Judææ civitas Hierosolyma est, quasi umbilicus totius terræ; variis opibus terra illa prædives, frugibus, fructibus, valde fertilis; aquis illustris[1] opima; balsamis abundans et metallis; cedris, palmis, cypressis, et aliis arboribus insignis; plena vineis et malo granatis[2] et olivis; lacte et melle manans; unde Judæi Terram Promissionis illam fuisse crediderunt. Isidorus et Plinius dicunt illam longe lateque diffusam. Ægypto et Arabiæ vicina, asperis dispersa montibus, quam Jordanis amnis perfluit,[3] et Galilæam a cæteris Judæis dividit; habet etiam fontes calidos et salubres; habet etiam in fine Mare Mortuum, quod nihil gignit nisi bitumen, a quo Jordanis ebibitur.

Cap. XXV.

De Galilæa.

Of Galilee. Galilæa est regio Palæstinæ, eo quod homines candidos gignit sic vocata;[4] est enim duplex, Inferior et Superior, et sunt contiguæ adinvicem Syriæ et Phœnici adhærentes. Terra illa fructibus, frugibus[5] uberrima et fœcunda, aquis est irrigua; nam a Jordane flumine perfunditur in aliqua sui parte. Lacus habet plures et maximos, utiles et salubres, qui pro sui piscium multitudine[6] maria nuncupantur. Hoc[7] Isidorus.

---

[1] *illustris*] illust^is. A.
[2] *malo granatis*] malogranatis. B. malog^rnatis. D.
[3] *perfluit*] perfluebat. B.
[4] *vocata*] est. add. B.D.
[5] *fructibus, frugibus*] frugibus, fructibus. B.D.
[6] *multitudine*] multitudine. add. A., crossed out.
[7] *Hoc*] Hoc. A.D. Hæc. B.

Cap. XXVI.

De Regione Cedar.

Cedar nomen regionis est in qua habitant Ismaelitæ, qui fuerunt filii Cedar. Hismael fuit filius Abrahæ ex Agar, ancilla Ægyptia, unde verius vocantur Agareni quam Saraceni, quamvis de usurpato nomine frustra se esse de Sarra genitos glorientur; Isidorus, libro XIIII. Domos non ædificant, sed tanquam feriales[1] homines per vastas solitudines evagantes in tabernaculis habitant. De prædis et venationibus victitant, et ideo onager vocatus fuit Ismael, quia prædator, Genesis XVI. super glossa:[2] Hic erit[3] homo ferus, etc. Methodius Martyr dicit quod futurum est ut adhuc semel congregati exeant de desertis, et obtinebunt[4] orbem terræ per octo menses, et vocabitur via illorum angustia. Nam civitates et regna subvertent, in locis sacratis sacerdotes occident, ibidem cum mulieribus dormient, et de sacris vasis bibent, et ad sepulchra Sanctorum jumenta ligabunt pro nequitia Christianorum qui tunc erunt. Hæc et multa alia recitat quæ habitatores[5] Cedar, id est, Ismaelitæ, in orbem terræ sunt facturi. Of Cedar.

Cap. XXVII.

De Ægypto.

Ægyptus prius erat ab Ægypto Danai fratre postea ibi regnante nomen accepit. Hæc ab Oriente Syriæ sub Rubro Mari juncta est, ab Occasu Libyam habet, Of Egypt.

---

[1] *feriales*] ferales. B.D.
[2] *glossa*] glo^{a}. A. glosȝ. B. glos'. D.
[3] *erit*] er^{t}. A. erat. B.D.
[4] *obtinebunt*] ottinebunt. B.
[5] *habitatores*] The *to* interlined in A.

Of Egypt. a Septentrione Mare Magnum, a Meridie introrsus procedit, protendens se usque Æthiopiam. Hoc Isidorus, libro XIIII. Est autem regio illa imbribus pluviarum insueta et ignara; Nilus solus eam circumfluens irrigat et sua inundatione ipsam fœcundat, ut ferax frugibus multam partem terrarum frumento alit, cæterorumque negotiorum adeo est copiosa ut mercibus necessariis pæne orbem impleat. Finis Ægypti est Canopia, a Canope gubernatore Menelai ibi sepulto sic dicta hucusque, unde Isidorus, libro XIIII. Hæc primitus Messania a filio Cham nominata est. Hæc regio multas habet provincias particulares, et multas civitates famosas, ut Memphis, ab Ephalo Jovis filio ædificata, et Cairus metropolis Ægypti, Bletas, Alexandria et multæ aliæ. Duplex est Ægyptus secundum Orosium, scilicet Inferior et Superior. Inferior qui in Orientem per longum extenditur, cui est a Septentrione Sinus Arabicus, a Meridie Oceanus. Nam ab Occasu ex Ægypto Inferiori incipit ad Orientem, et Mari Rubro terminatur, XXIIII. continens nationes. Hæc autem deserta multa, scilicet Ægyptus Superior, monstruosa multa continet, id est, pardi, tigri, satyri, basilici,[1] aspides horribiles et serpentes; nam in finibus Ægypti, juxta fontem Tigris creditur esse caput Nili fluminis qui Ægyptum præterfluit. Nascitur enim in ea quædam fera[2] sævissima nomine[3] cinoroceros, qui[4] corpore est modica, et membris iners atque pigra, caput habens grave et semper in terra pronum. Tantæ autem ven[eno]sitatis est et perniciei, quod nullus eum recte in facie videre possit quin statim sine remedio expiret. Eandem enim naturam habet basiliscus. Hoc Plinius, libro VIII. capit. XXII. In Ægypto enim maxime abun

---

[1] *pardi, tigri, &c.*] pardos, tigros, &c. B.D.

[2] *fera*] feris. B.

[3] Nota. in marg. A.D.

[4] *qui*] quæ. B.D.

dant cocodrilli, ypothami,[1] id est, equi fluviales et potissime circa fluenta Nili, qui potius vescuntur carnibus humanis quam cæteris victualibus. Of Egypt.

CAP. XXVIII.

De Scythia.[2]

SCYTHIA[2] regio vel Gothia nominata a Magog filio Japhet, cujus terra olim ingens fuit. Nam ab Oriente habet Indiam, a Septentrione Mæotides Paludes, inter Danubium et Oceanum usque ad Germaniæ fines porrigebatur; postea vero minor effecta a dextra orientis parte qua Oceanus Siricus[3] tenditur usque ad Mare Caspium quod est ad Occasum, dehinc[4] ad Meridiem usque ad Caucasi jugum deducta est. Ei Scythiæ[5] subjacet Hyrcania ab Occasu, habent pariter multas gentes, propter terrarum[6] infœcunditatem late vagantes, ex quibus quidam agros[7] incolunt, quidam carnibus hominum et sanguine vivunt. Scythiæ plures terræ locupletes sunt, et plures vastæ. Dum enim in plerisque locis auro et gemmis affluant, ferarum immanitate raro fit hominum accessus. Smaragdi nobiles in patria illa abundant; habet autem flumina magna, scilicet, Oscorum, Fasiden[8] atque Araxen.[9] Of Scythia.

---

[1] *ypothami*] ypothani. B.
[2] *Scythia*] Sitia. A. Sithia. B.D.
[3] *Siricus*] Ciricus. B.D.
[4] *dehinc*] deinde. B. dehic. A.D.
[5] *Scythiæ*] Sitia. A. Sythiæ. B.D.
[6] *terrarum*] terræ. B.D.
[7] *agros*] terram. B.D.
[8] *Fasiden*] Falsiden. B.
[9] *Araxen*] Arexen. B.

Cap. XXIX.

De Regione[1] *Bactriæ.*[2]

Of Bactria.

Bactria regio est in Asia, cujus fluvius nomine Bactrus patriæ nomen attribuit: Isidorus, libro xiiii. Hujus partes quæ planæ sunt, pro pane jugiter coluntur; adversæ autem Indii flumine vastantur. Mittit autem Bactria camelos fortissimos nunquam pedes atterentes. Hoc Plinius.

Cap. XXX.

De Hyrcania.[3]

Of Hyrcania.

Hyrcania a filia Hyrcana[4] dicta,[5] quæ Scythiæ subjacet; regio est latissima, habens sub se gentes xliiii., moribus et lingua differentes. Nam, ut dicit Orosius, quod se extendit a Monte Caucaso usque Scythiam; de gentibus vero quidam de venationibus vivunt, quidam edunt carnes humanas; habet[6] ab Oriente Mare Caspium, a Meridie Armeniam Majorem, a Septentrione Albaniam, ab Occasu Hiberiam. Est autem silvis aspera, immanibus feris copiosa, ut pardis, panteris, grifis, tigridibus et similia.[7] Gignit etiam[8] aves quæ dicuntur hyrcanæ, quorum pennæ de nocte relucent, et tales aves in Germania inveniuntur. Johannes Hyrcanus, tempore Machabæorum, illum populum devicit;

---

[1] *Regione*] om. B.D.
[2] *Bactriæ*] Bactria. B.D.
[3] *De Hyrcania.*] Written in rubric in A., in a later hand than the author's.
[4] *Hyrcana*] Harcana. B.
[5] *dicta*] est. add. B.D.
[6] *habet*] enim. add. B.
[7] *similia*] similibus. B.D.
[8] *etiam*] enim. B. autem. D.

hic fuit filius Simeonis summi sacerdotis; unde a populo illo Johannes Hyrcanus nominatus est, ut dicit Magister Historiarum in principio. Of Hyrcania.

Cap. XXXI.

De Hiberia Regione.[1]

Hiberia est regio Asiæ prope Pontum, ad Armeniam juncta. In hac regione nascuntur herbæ quæ utiles sunt tincturæ. Hoc Isidorus, libro XIIII., capit. de Asia. Of Hiberia.

Cap. XXXII.

De Albania.

Albania Asiæ Majoris est provincia, a colore populi nuncupata, eo quod albo crine nascuntur. Rigida est regio illa respectu aliarum quæ Asiæ subduntur. Ab Oriente habet Mare Caspium, et surgit per ora Septentrionalis Oceani usque ad[2] Mæotides Paludes, per loca deserta et incultissima[3] se extendens. Huic terræ ingentes sunt canes, animo et corpore tam feroces ut leones, pardos, tigros, elephantes perimant; hominibus mitissimi sunt et amantissimi; unde Plinius, capitulo De Canibus, testatur de cane misso ad regem Alexandrum, qualiter canis in stadio occidit leonem, aprum, et elephantem. Albaniæ gens oculos habet glaucos, in pupilla depictos, ita quod[4] de nocte melius videant quam de die. Hoc idem Solinus. Of Albania.

---

[1] *Regione*] om. B.D.
[2] *ad*] om. B.D.
[3] *incultissima*] inculta. B.D.
[4] *quod*] ut. B.D.

Cap. XXXIII.

De Gothia.

Of Gothia. Gothia Scythiæ[1] Inferioris est provincia, quæ, ut creditur, a Magos[2] filio Japhet ita est vocata; Isidorus dicit quod antiqui potius eas Gethas quam Gothas vocaverunt; fuit quondam gens fortissima, mole corporum ingens, armorum genere terribillima; de quorum sobole maxima pars Asiæ et Europæ creditur esse nominata. Nam eorum soboles sunt Daci et multæ aliæ nationes, ex parte Occidentis, Gætuli in Africa, Amazones in Asia ex Gothorum prosapia processerunt. Est autem usque hodie regio latissima, ab Aquilone habens Norgwegiam et Daciam, in aliis lateribus Mari Oceano circumdatur. Habet illa regio
Pli. li. ix. A.D. quamdam insulam nominatam[3] Gothlandiam,[4] a Gothis dicta,[5] quia ab eis fuit antiquitus habitata,[6] et est frugifera, pascuosa, aquosa, piscosa, omni genere mercium negotiosa; nam diversa mercimonia ab aliis regionibus ad illam insulam sunt delata, et inde Germaniam, Galliam, Britanniam, Hispaniam, navigio per Oceanum deducuntur.

Cap. XXXIV.

De Armenia.

Of Armenia. Armenia ab Armenon Jasonis filio Thessali comite est vocata, qui amisso Jasone collecta multitudine qui passim vagabant, Armeniam cepit, et eam suo nomine

---

[1] *Scythiæ*] Sitiæ. A.D. Sythiæ. B.
[2] *Magos*] Magog. B.
[3] *nominatam*] nomine. B.
[4] *Gothlandiam*] Gothlondia. B.
[5] *dicta*] dc̃a. A. dicta. B.
[6] *habitata*] ædificata. B. inhabitata. D.

nominavit,[1] ut dicit Isidorus libro XIIII. Hæc terra antiquitus vocabatur Ararath, in qua fugerunt filii Sennacherib quando ipsum in templo Dei sui orantem interfecerunt, ut Historia Regum plenius declarat; et est ibi mons in quo Arca Noe quiescit. Sita est autem Armenia inter montem Tauri et Caucasi, a Cappadocia usque ad Mare Caspium protenta; habens a Septentrione Montes Terraneos, ex quibus fluvius Tigris nascitur, ut dicunt Plinius et Isidorus. Duplex est Armenia, Inferior et Superior, sicut et duæ Panoniæ quæ utræque mira et monstruosa animalia nutriunt. Terra enim Armeniæ vel Tigrim vel Euphraten litora attingit, herbis, frugibus, nemoribus, et hortis et cæteris fructibus fœcundissima. Multas feras sævissimas gignit, tam repentes[2] quam gradientes; unde Plinius, libro secundo.

Of Armenia.

Cap. XXXV.

De Cappadocia.[3]

Cappadocia[4] est provincia in Majori Asia, in capite Syriæ collocata; ab Oriente Armeniam, ab Occasu Asiam Minorem, ab Aquilone Themiscirios[5] campos tangit, quos habuerunt Amazones; a Meridie Taurum montem, cui subjacet Cicilia[6] et Isauria qui[7] spectant contra insulam[8] Cyprum; ibi Albis amnis per ea fluit, qui quondam regionem Libdiæ[9] a Persis disjunxit; est autem ibi urbis[10] Mozeta. Hoc Isidorus.

Of Cappadocia.

[1] *nominavit*] vocavit. B. nominavit. D., the *omin* erased, and *oca* substituted.

[2] *repentes*] repantes. A. reptantes. B.D.

[3] *Cappadocia*] Capodocia. B.

[4] *Cappadocia*] Capadocia. B.

[5] *Themiscirios*] Hemiscirios. A.B.D.

[6] *Cicilia*] Scicilia. B.D. corr. Cilicia.

[7] *qui*] quæ. B. q̃. D.

[8] *insulam*] om. B.D.

[9] *Libdiæ*] Libiæ. B.D.

[10] *urbis*] urbs. B.D.

Cap. XXXVI.

De Asia Minori.[1]

Of Asia Minor.

Asia Minor ab Oriente Cappadocia cingitur, ab aliis partibus undique mari circumdatur; a Septentrione Pontum habet Euxinum, ab Occasu Propontidem, a meridie Mare Ægypti. Provincias habet Bithyniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphyliam, Isauriam, Lyciam, et Ciliciam.[2] Asiæ Minoris prima provincia in Ponti exordio ad partem orientis solis aversa[3] Thraciæ jacet, multis nominibus antiquitus vocata. Nam primo[4] Hebicia,[5] deinde Migdonia, tertio, a Bithyno[6] rege, Bithynia. Ipsa enim et Major Phrygia est. Nichomedia urbs est in ea, ubi Hannibal fugiens, sumpto haustu veneni, animam expiravit.

Cap. XXXVII.

De Cananæa Regione.[7]

Isid. l. ix. A.

Cananæa regio est in Syria, quæ a filiis Canaan filii Cham post Diluvium est possessa. Et fuerunt ex eis decem nationes, ex quibus septem fuerunt de semine Canaan, in quibus maledictio Cham fuit quasi jure hæreditario radicata, et ideo a filiis Israel præcepto Divino,[8] sunt deleti.

---

[1] *Minori*] om. B. Minore. D.
[2] *Ciliciam*] Ciliciniam. A.D. Cylitiniam. B.
[3] *aversa*] adversa. B.
[4] *primo*] prima. B.D.
[5] *Hebicia*] Ebicia. B. Ebricia. D. corr. Bebicia.
[6] *Bithyno*] Bithono. B.
[7] *Regione*] om. B.D.
[8] *Divino*] Domini. B.D.

Cap. XXXVIII.

De Amazonia.

Of Amazonia and the Amazons.

Amazonia regio est, partim in Asia, partim in Europa. Fuerunt Amazones Gothorum, qui exierunt de Syria Inferiori feminæ quæ,[1] maritis suis dolo interfectis, virorum suorum arma sumentes, hostes virili animo aggressæ de nece virorum suorum debitam sumpserunt ultionem. Omne enim masculinum a sene ad parvulum peremerunt, feminas semper reservantes et hostium spolia dividentes; deinceps pariter simul sine masculorum consortio vivere decreverunt. Quæ duas reginas loco[2] regum eis elegerunt, quarum nomina,[3] prima[4] Marsepia, et altera Lampeta. Prima cum exercitu procedens contra hostes, altera rempublicam gubernabat. Effectæ sunt enim tam feroces brevi tempore bellatrices, quod magnam partem Asiæ fere centum annis dominio suo subjecerunt. Inter illas nullus masculus vivere vel morari permissus est, præter quod[5] ex finitimis gentibus maritos sobolis gratia elegerant ad quos statutis temporibus accedentes prolem conceperunt. Sed, tempore conceptionis completo,[6] maritos a se recedere et alias mansiones quærere coegerunt. Masculos filios vel mactabant vel certo tempore patribus transmittebant; filias semper reservantes et eas ad venandum et sagittandum informantes, et ne[7] in sagittarum ictibus mamillarum grossitie impedirentur, eis in septimo, ut dicitur, anno mammas

[1] De bellis mulierum. in marg. B.
[2] *loco*] locū. B.
[3] *nomina*] om. B.D.
[4] *prima*] vocata est. add. B.D.
[5] *præter quod*] propter quod. B.
[6] *completo*] expleto. B.D.
[7] *ne.*] Interlined in A.

Of Amazonia and the Amazons. exurebant, et ideo Amazones dicti[1] sunt, id est, sine mammis. Hoc Isidorus, libro IX. Has unimammas olim vocati sunt,[2] quarum feritatem primus edomuit Hercules, deinde Achilles;[3] usque ad internecionem penitus sunt deletæ, sed hoc potius per amorem quam vigorem, sicut in Gestis Græcorum continetur. Alexandro[4] Magno ab eis tributa postulanti regina Amazonum ita respondit: De tua prudentia, O rex, mirandum est quod cum feminis dimicare statuisti; quia si a[5] nobis, favente fortuna, te succumbere contingat, merito eris confusus, cum a mulieribus sis devictus. Quod si iratis nobis diis, nos[6] devincis, parum tibi cedit[7] in honorem quod de mulieribus triumphasti. Super cujus responsione rex admiratus dixit; Decens fore non per gladium et furorem mulieres vincere sed potius per amorem allicere, propter quod libertatem eis concessit, et ipsas per amicitiam subjugavit.

Cap. XXXIX.

De Phrygia.

Of Phrygia. Phrygia dicta est a Phrygia Europis filia, quæ et Dardania dicta est, a Dardano, Jovis filio, de quo Homerus ait:

"Quem primus genuit cœlesti Jupiter arte."[8]

Hic profectus de Corintho civitate, primus venit in Phrygiam. Est autem regio Troadi superjecta a parte Aquilonis Galatiæ, a Meridiano vicina est Lycaoniæ,

---

[1] *dicti*] dictæ. B.
[2] *vocati sunt*] vocaverunt. B.D.
[3] *Achilles*] Alexander. D., on an erasure, and in a seemingly different hand.
[4] Nota. in marg. A.D.
[5] *a*] Interlined in A.
[6] *nos*] om. B.D.
[7] *cedit*] cedet. B. sedet. D.
[8] Versus. in marg. D.

ab Oriente Lydiæ adhæret,[1] ab Occidente Hellesponto,[2] cujus regio Troja est, quam ex suo nomine Trous appellavit; hic fuit pater Ganymedis. Duæ sunt enim Phrygiæ, scilicet, Major et Minor; Major Smyrnam habet, Minor Ilium, Lycaoniam, Cariam, quam Hermus fluvius discernit a Phrygia. Of Phrygia.

Cap. XL.

De Lydia.

Lydia antiqua sedes regnorum, quam Pactoli unda perfluit et ditat torrentibus aureis. Hæc autem Mæonia dicebatur, quæ dum pro[3] brevitate duos fratres reges, Lydum et Tyrrhenum ferre non posset, Tyrrhenus cum ingenti multitudine profectus loca Galatiæ occupavit et Tyrrheniam nominavit. Lydia a fratre suo Lydo[4] ita nominatur. Conjungitur ab Occidente Minori Phrygiæ, ab Ortu Smyrnam habet urbem, quam Hellespontus[5] cingit, cujus campos Pactolus et Hermus circumfluunt, arenis aureis ditissimi valde. Of Lydia.

Cap. XLI.

De Isauria.

Ex situ loci Isauria nominatur, eo quod undique pateat aperta; aurarum flatibus commovetur; urbem metropolim Seleuciam[6] habet; patria est perfrigida. Of Isauria.

---

[1] *a Meridiano . . adhæret*] om. B.
[2] *Hellesponto*] Hellesponte. B.
[3] *pro*] om. B.D. Nota contra duos fratres. in marg. B.
[4] *Lydo*] Liddo. A. Lidda. B.
[5] *Hellespontus*] Hellespontes. B.
[6] *Seleuciam*] Se leuciam. B.

CAP. XLII.

De Cilicia.

Of Cilicia.

CILICIA a quodam Cilice[1] nomen traxit, quem Phœnices Cetum[2] vocant; antiquiorem Jove illum asserunt. Plurima jacet campis, recipiens[3] Lyciam ab Occiduo, a Meridie Mare Siccum, a tergo Montis Tauri juga. Hanc Cydnus amnis perscindit. Matrem urbium Tarsum[4] habet. In ea Corycus[5] oppidum est, unde crocus plurimus et optimus venit, spiramine flagrantior, et colore plus aureo. Lycia nuncupatur eo quod ab Oriente Ciliciæ adjuncta[6] sit. Ab Ortu habet Ciliciam, ab Occasu et Meridie mare, a Septentrione Cariam. Ibi est Mons Chimæra qui nocturnis horis ignem evomit, sicut Ætna in Sicilia, Veseus[7] in Campania. In Asia non sunt plures regiones inventæ.

CAP. XLIII.

[*D*]*e*[8] *Africa quæ est Secunda Pars.*

Of Africa.

AD secundam mundi partem quæ Africa nominatur stylum divertamus, nam in illa mundi parte paucæ sunt regiones inventæ. Libya dicta est quia Libs inde flat, id est, Afra. Africa dicta est quasi

---

[1] *Cilice*] Celice. D.

[2] *Cetum*] Tetum ? B.

[3] *recipiens*] Recipit. B.D. Nota. in marg. A.D.

[4] *Tarsum*] Tersum. B.

[5] *Corycus*] Coritis. A.B.D. De croco. in marg. A.D.

[6] *adjuncta*] juncta. B.

[7] *Veseus*] *i.e.* Vesuvius.

[8] *De.*] The *D* is omitted in A. The title is in rubric in A.B.D.

apriea,[1] eo quod sit[2] apta[3] cœlo vel soli, id est sine horrore frigoris. Alii[4] aiunt Epaphum Jovis filium, qui Memphim condidit in Ægypto, ex Cassiopa uxore filiam procreasse nomine Libyam, a qua illa pars mundi nominata est Libya,[5] quæ postea in Africam[6] regnum possedit. Alii enim dicunt Africam appellari ab uno ex posteris[7] Abrahæ de Chetura procreata,[8] qui vocatus est Afer. Incipit autem a finibus Ægypti pergens juxta Meridiem[9] per Æthiopiam usque Atlantem Montem. A parte Septentrionali Mediterraneo conjuncta Mari clauditur, et in Freto Gaditano finitur, habens provincias tales: Libyam Cirenensem, Pentapolim, Tripolim, Byzantum, Carthaginem, Numidiam,[10] Mauritaniam, Tingitaniam, et circa arborem solis Æthiopiam. Of Africa.

Cap. XLIV.

De Libya.

Libya Cyrenensis pars Africæ est prima, a Cyrene urbe metropoli in ea parte. Huic ab Oriente Ægyptus, ab Occasu Syrtes maris et Troglodytæ,[11] a Septentrione[12] Mare Libycum, a Meridie Æthiopia, et Barbarorum variæ nationes et solitudines inaccessibiles, quæ basiliscos serpentes[13] creant. Hucusque Isidorus de Libya, libro xiiii. Etymologiarum. Est enim illa terra Of Libya.

---

[1] *apriea*] aprica ?

[2] The first word of f. 12. l. 4. A. headed : Africa.

[3] *apta*] aperta ?

[4] *Alii*] autem. add. B.

[5] *filiam . . . Libya*] om. B.D.; these words occupy a single line of A.

[6] *Africam*] Africa. B.D.

[7] *posteris*] p̃teritis. B.D.

[8] *procreata*] procreato. B.D.

[9] *Meridiem*] An *o* is interlined in A. after the first *e*.

[10] *Numidiam*] numentũ. B.

[11] *Troglodytæ*] Trogoditæ. A.B.D. passim.

[12] *Septentrione.*] The *ten* interlined in B.

[13] *serpentes.*] The *r* interlined in A.

Of Libya. valde fervida, multa in diversis locis generans monstruosa et venenosa, et multa pretiosa, ut puta gemmas, margaritas, aurum, argentum, frumentum, vinum, oleum, et varia aromatum genera. Primam originem contraxerunt habitatores Libyæ a Phuth, tertio filio Cham, unde fluvius currens per Libyam et Mauritaniam Phuth dicitur, a quo omnis regio Phutensis nominatur. Hoc[1] Glossa super Gen. XI.

CAP. XLV.

De Pentapoli.

Of Pentapolis in Africa.

PENTAPOLIS Græca lingua est a quinque urbibus[2] nuncupata, scilicet Berenice, Centrica,[3] Cyrene, Ptolemaida,[4] Apollonia; unde Ptolemais et Berenice a regionibus nominatæ sunt. Est autem Pentapolis Libyæ Cyrenensi[5] adjuncta, et in ejus finibus deputata. Hoc Isidorus, libro XIIII. Est autem alia Pentapolis in confinio[6] Arabiæ, quæ et Palæstina dicta est, a quinque civitatibus impiorum, qui igne cœlesti fuerunt consumpti et in lacum bitumineum conversi, quod et nunc Mare Mortuum dicitur, quia nullum gignit vitale, nec quicquam nutrit de genere viventium. Nam neque pisces neque aves neque navigia patitur, quia omnia vita carentia in eo statim demerguntur.[7] Candela accensa supernatat, extincta demergitur in profundum. Hæc provincia ante consumptionem ita fuit locuplex quod inter ejus lapides sapphiræ[8] et aliæ

Of Pentapolis in Palestine.

---

1 *Hoc*] ħ. A. hæc. B.D.

2 *urbibus*] civitatibus. B.

3 *Centrica*] Cent^i^ca. A.B.D. Teuchira?

4 *Ptolemaida*] Ptholomaida. A. Tholomayda. B. Tholemaida. D.

5 *Cyrenensi*] Cirensi. B.

6 *confinio*] confinibȝ. B.

7 *demerguntur*] dimerguntur. B.D.

8 *sapphiræ*] saphiri. B.D.

gemmæ inveniebantur, et inter ejus glebas aurum; unde Job XXVIII. In istius maris ripa circa vicina Sodomorum crescunt poma aspectu pulchra, gustu fœtida et amara: unde Glossa super Secundam Epistolam Petri, capit. II. Of Pentapolis in Palestine.

CAP. XLVI.[1]

TRIPOLITANAM provinciam Græci ita nominant. Duplex est Tripolitana, una in[2] Phœnice a Tripoli civitate famosissima, quæ propter nimiam sui[3] fortitudinem totius patriæ est defensio et munimen. Alia est in Africa inter Pentapolim et Byzantium sita, a tribus magnis urbibus sic dicta. Hæc ab Oriente habet Syrtes Majores et Troglodytas, a Septentrione Mare Adriaticum, ab Occasu Byzantium, a Meridie Gætulos et Garamantas; usque Æthiopiam protendit. Of Tripolitana.

CAP. XLVII.

De Gætulia.

GÆTULIA[4] Africæ est provincia[5] a Gæthis dicta, quia de Gothorum reliquiis processerunt. Gæthi vero, ingenti agmine congregato, navigio usque ad Libyæ partes pervenerunt, ibique sedes suas usque hodie posuerunt, et ideo a Gothis Gætuli nuncupati sunt. Juxta illos habitat quidam[6] natio qui[7] vocatur Galomini, a Meridie usque ad[8] Oceanum Hesperium Of Getulia.

---

[1] De Tripoli. as a heading in B.D. It is added in marg. A. by another hand.
[2] *in*] a. B.
[3] *sui*] suam. D.
[4] *Gætulia*] Gætula. B.D.
[5] *Africæ est provincia*] est Asiæ provincia. B.
[6] *quidam*] quædam. B.D.
[7] *qui*] quæ. B.D.
[8] *ad*] om. B.D.

Of Getulia. pervagans et discurrens in desertis. Gaulon enim eis hoc nomen dedit, quæ est juxta Æthiopiam, ubi nec serpens nascitur nec vivit. Sunt autem in fine Africæ populi quasi bestialiter viventes, qui Garamantes dicuntur, a Garamante Apollinis filio nominati, qui ibi ex suo nomine Garama[1] oppidum condidit, qui gens,[2] ut dicit Plinius, fere a consortio humanitatis sunt remotæ.[3]

Cap. XLVIII.

De Byzacena.

Of Byzacena.

Byzacena regio ex[4] duobus nobilissimis oppidis nomen sortita est, ex[5] quibus unum Adrumetus vocatur; hæc sub Tripoli est, patens passuum cc. vel amplius milia, fœcunda oleis, et glebis præpinguis, ita ut jactata semina incremento pæne centesimo fruges producant.

Cap. XLIX.

De Zeugia.

Of Zeugitana.

Ubi Carthago Magna est ibi Zeugis est. Ibi enim[6] est vera Africa inter Byzantium et Numidiam sita, a Septentrione Mari Siculo juncta, a Meridie usque ad[7] Gætulorum regionem porrecta;[8] cujus proxima

---

[1] *Garama*] Garania. A.B.D.
[2] *qui gens*] quæ gentes. B.D.
[3] *remotæ*] remoti. A.; corrected in paler ink into *remote*.
[4] *ex*] e⁹. A., with an *x* added by another hand.
[5] *ex*] e. B.D.
[6] *enim*] om. B.
[7] *ad*] om. B.D.
[8] *porrecta*] producta. B.

quæque[1] frugifera sunt, ulteriora bestiis feris et[2] serpentibus plena atque onagris[3] magnis in deserto vagantibus et elephantis et pardis. Gætulia Africæ est pars Mediterranea. In Zeugia monstruosa inveniuntur et mira. Of Zeugitana.

CAP. L.

De Numidia.

NUMIDIA regio est in Africa, Carthagini contigua, ab incolis passim vagantibus sic vocata, eo quod nullam haberent certam sedem. Incipit a flumine Amsica,[4] et in Zeugia desinit; ab Oriente habens Syrtes Minores, a Septentrione mare quod perfluit Sardiniam, ab Occasu Mauritaniam Sitifensem, a Meridie Æthiopiam. Regio illa campis præpinguis: ubi nemora sunt, feras producunt,[5] ubi jugis ardua, equos onagros procreat. Marmor eximium ibi invenitur, quod Numidicum dicitur. Habet autem urbes præcipuas, scilicet, Hippone[m], Regnum[6] et Susicatam.[7] Hoc Isidorus. Of Numidia.

CAP. LI.

De Mauritania.

MAURITANIA a colore populorum[8] sic vocata; Græci enim nigrum *mauron* vocant. Sicut enim Galliam[9] a Of Mauritania.

---

[1] *quæque*] q̃que. A. queqȝ. B. quoque. D.
[2] *et*] om. B.D.
[3] *onagris*] onegris. B.
[4] *Amsica*] i.e. Ampsaga.
[5] *producunt*] producentia. B.D.
[6] *Regnum*] corr. Regium.
[7] *Susicatam*] Susitam. B.
[8] *populorum*] populi. B.D.
[9] *Galliam*] Gallia vel Albania. B.D. *a vel* on an erasure in D.

Of Mauritania.

candore populi, ita Mauritaniam[1] a nigredine[2] nomen sortita est. Mauritaniæ[3] prima provincia est Sitifensis, quæ Sitifen habet oppidum, a quo vocabulum regio traxisse perhibetur. Mauritaniæ Cæsariensis coloniæ Cæsarea civitas fuit, ex qua nomen provinciæ datum est. Utræque enim provinciæ vel conjunctæ, ab Oriente Numidiam habent, a Septentrione Mare Magnum, ab Occasu flumen Mulvam, ab Oriente Montem Astrinxin, qui discernit inter fœcundam terram et arenas jacentes usque Oceanum. Mauritania Tingitana a Tingi ejus provinciæ[4] metropoli vocata est, cujus ultima Africæ exsurgit a montibus septem, habens ab Oriente flumen Mulvam,[5] a Septentrione Fretum Gaditanum,[6] ab Occiduo Oceanum Atlanticum, a Meridie Gaulalum quæ sunt gentes usque ad Oceanum errantes. Regio illa gignit feras, simios, ursos, dracones, serpentes, struthiones, olim elephantes, quos sola Numidia parturit: usque huc Isidorus Etymologicus. In Mauritania[7] est Ancolum gens, qui[8] habitat juxta Atlantem Montem versus[9] Oceanum in loco moroso scabris fontium irrigua, ubi sponte de terra[10] nascuntur omnia fructuum genera ut nunquam satietas desit voluptatibus incolarum. Est autem ille locus elatus super nebula et circulo lunari vicina, et dicunt locum illum noctibus micare crebris ignibus, Ægyptianorum ac Satyriorum lascivia[11] in tibicenorum ac fistularum cantu que tympanorum et cymbalorum sonitu perstrepere, sicut celebrati auctores prodiderunt. Crescunt ibi arbores magnæ proceritatis, quorum[12] sunt poma odo-

---

[1] *Mauritaniam*] Mauritania. B.D.
[2] *nigredine*] populi. add. B.D.
[3] *Mauritaniæ*] Maur. A.D.
[4] *provinciæ*] provincia. B.
[5] *Mulvam*] Mineruam. B.D.
[6] *Gaditanum*] Gaditarium. B.
[7] *Mauritania*] Mansus or Mausus. B.
[8] *qui*] quæ. D.
[9] *est Ancolum . . . versus*] om. B.
[10] *de terra*] om. B.D.
[11] *lascivia*] laciuia. A.
[12] *quorum*] quarum. B.D.

rifera, cypresso similia, qui[1] tenuo[2] lanugine sunt obducta. Ibique crescit herba quæ dicitur Euphorbia,[3] a suo inventore sic nominata, cujus lacteus succus miris laudibus extollitur, ad claritatem visus et contra serpentum ictus mire juvativum. Hoc Plinius. Of Mauritania.

Cap. LII.

De Garamantia.

Garamantia regio est, cujus caput oppidum fuit Garama; est autem inter Cyrenen et Æthiopiam. Ibi enim est fons qui friget calore diei, et calet frigore noctis. Of Garamantia.

Cap. LIII.

De Æthiopia.

Terra illa dicta est a colore populorum,[4] quos solis vicinitas torret, denique vim sideris probat hominum color. Est enim ibi jugis æstus, nam quicquid ejus est sub Meridiano cardine est, circa Occiduum montuosa est, arenosa in medio, ad Orientalem plagam deserta. Cujus situs ab Occiduo Atlantis Montis ad Orientem usque Ægypti fines porrigitur, a Meridiano Oceano, a Septentrione Nilo flumine clauditur. Plures habet gentes diverso vultu et specie horribiles, ferarum atque serpentium referta multitudine. Illic est bestia rhinoceros, basiliscus, et camelopardus dracones ingentes, ex quorum cerebro gemmæ extrahuntur. Jacinctus Of Ethiopia.

---

[1] *qui*] quæ. D.
[2] *tenuo*] corr. tenui.
[3] *Euphorbia*] Euphroba. B.
[4] *populorum*] populi. B.D.

Of Ethiopia. quoque et chrysoprassus[1] ibi reperiuntur; cinamomum[2] ibi colligitur. Duæ sunt Æthiopiæ, una circa solis Ortum, altera[3] circa Occasum in Mauritania. Hucusque Isidorus. Æthiopia Mauritaniæ contra Occasum et illa Hispaniæ magis est vicina. Deinde Numidia, tandem Carthaginis provincia, postea Gætulia, et ultimo contra cursum solis in Meridie est Æthiopia exusta, ultra quam dicunt fabulose esse Antipodes. Nam ita dicit Isidorus, quod a Chus filio Cam denominati sunt, unde traxerunt originem. Nam Chus Hebraica lingua Æthiops dicitur. Hi quondam a Nilo[4] flumine consurgentes juxta Ægyptum et Oceanum in Meridie sub solis vicinitate insederunt, quorum multi sunt populi, sicut Epiri, ex parte Occidentis Garamanti et Troglodytæ et cæteri de quibus Plinius narrat, libro v., cap. x. Æthiopum gentes a quodam nigro flumine ita sunt vocati, quod naturam cum Nilo in omnibus servat; nam consimiles gignit calamos et papyros, eodemque tempore agnescit. In ejus desertis monstruosi vigent homines, nam quidam[5] solem orientem et occidentem dira imprecatione intuentur, continue enim soli maledicunt propter ejus ardorem eis valde gravem. Troglodytæ enim specus excavant, et illos loco domorum inhabitant; serpentes comedunt et plurima multa[6] immunda; illis etiam stridor potius[7] est quam vox. Alii pecudum matrimonia[8] utuntur, sine lege cum mulieribus inhabitant; et tales sunt Garamantes. Alii nudi incedunt et nullo exercitio occupantur, et illi dicuntur Grafasantes. Alii dicuntur capita non habere,

---

i u
[1] *chrysoprassus*] csopssus. A. crisoprassus. B.D.

[2] *cinamomum.*] Something has been erased in B. between the *c* and the *i*.

[3] *colligitur . . . altera*] om. B.D These words occupy a single line of A.

[4] *Nilo*] malo. D.

[5] *quidam*] quidem. B.

[6] *plurima multa*] multa alia. B.D.

[7] *potius*] potior. D.

[8] *matrimonia*] matrimonio. B.D.

sed os et oculos in pectori insitos et infixos.[1] Sunt et alii Satyri, qui figuram habent humanam, sed usum fandi non habent, et quoad mores inhumani. Sunt ibi bestiæ natæ sine auribus, ut elephantes. Sunt et alii qui trinos vel quaternos habent in fronte vel in pectore oculos, eo quod præcipua sagittarum contemplatione utuntur. Quidam enim ex eis leones et pardos venantur et eorum carnes crudas comedunt, vel assum[2] sole. Rex vero illorum unum solum oculum habet in fronte. Alia gens Æthiopum solis locustis vivunt, humo et sale induratis; et hi quadragesimum annum non[3] excedunt. Hoc Plinius. Of Ethiopia.

Cap. LIV.

De Braceana.[4]

Braceana[4] est regio in Africa ex duabus civitatibus vocabulum sortita, unde una Andrometus,[5] altera Byzacum[6] vocitatur. Hæc fœcunda est glebis et oleris,[7] cujus humus pinguis ita est, ut jactata ibi semina usque granum centesimum multiplicantur.[8] Of Braceana (Byzacena ?).

[D]odan[9] regio est in Æthiopia in parte occidentali elephantibus abundans et ebore et aliis feris quamplurimis; lignum ebeninum ibi abundat.

---

[1] *insitos et infixos*] sita et infixa. B.D.

[2] *assum*] assas. B.D.

[3] *non.*] Interlined in B.

[4] *Braceana*] Graciana. B.D. corr. Byzacena.

[5] *Andrometus*] Andme°t. A. corr. Adrumetum. See Cap. 48.

[6] *Byzacum*] Bizantum. B.

[7] *oleris*] oleribus. B.D.

[8] *multiplicantur*] multiplicatur. B.

[9] *Dodan*] The D. is omitted in A. De Dodane. in marg. A., in a different hand from that of the text. It is a heading in B.D.

CAP. LV.

De Insula[1] *Gadis.*

Of the Island of Gades.

GADIS insula dividit Africam et Europam, in fine Hispaniæ sita, in qua Hercules posuit columnas mirabiles aureas in faucibus Maris Tyrrhenæi. Est autem a proxima terra C. et XX. passibus separata, quam Tyridæ Rubro Mari profecti occupantes in lingua sua *Gadis*, id est *septum* nominaverunt, pro eo quod mari sit undique circumsepta; ibi crescit arbor palmæ, de gummo cujus fit gemma ceromina. Illa insula ita speciebus[2] referta, quod multæ[3] mundi partes de eo[4] ditantur. Hoc Isidorus.

CAP. LVI.

De Carthagine.

Of Carthage.

CARTHAGO est in Hispania Africæ provinciæ, et est duplex in[5] Hispania, scilicet, Major et Minor, et utrumque condidit Nardido. Ille de Phœnice proficiens[6] urbem condidit, et eam primo *Cacadam* lingua Phœnicia nominavit, quæ postea per syncopen Carthago nominata est: unde tota provincia ita vocitata est. Civitatem autem hanc cum fuerit nominatissima et non inferior Roma Scipio cum Romanorum exercitu[7]

---

[1] *Insula*] om. D.
[2] *speciebus*] est. add. B.D.
[3] *multæ*] multi. B.
[4] *eo*] ea. B.
[5] *in.*] Interlined in A., but from the confusion between the upper part of the *i* and the large *D* of the heading just above it, it is difficult to say what the contraction above the *i* is meant to represent.
[6] *proficiens*] profectus. B.D.
[7] *exercitu*] Interlined in A., *prima manu.*

illam penitus destruxit. Postea a Romanis recondita est. Hoc Isidorus Etymologicus. Est et alia Carthago in vera Africa inter Byzacum et Numidiam sita, a Septentrione Mari Siculo juncta et a Meridie usque ad Gætulorum regionem porrecta; cujus pars proxima est valde frugifera, oleis et fructibus fœcunda, metallis plena; pars vero ulterior circa Numidiam bestiis et serpentibus, onagris magnis in deserto vagantibus plena. Ibi elephantorum et aliarum bestiarum magna multitudo. Hoc Plinius. Of Carthage.

CAP. LVII.

De Lycia.

LYCIA sinus maris est et portus, cujus major civitas Lystra dicitur, a qua de Syria Pamphylia in Italiam navigatur, ut patet in Actibus[1] Apostolorum XXVIII. Hæc regio alio nomine dicitur Lycaonia, cujus civitates fuerunt Lystra et Lerden,[2] ad quas Paulus et Barnabas ab Iconio fugerunt, ubi, sanato viro diu languente, Lycaonitæ Apostolos Jovem et Mercurium vocaverunt, et eos adorare voluerunt.[3] Hoc Isidorus et Actus Apostolorum XIIII. Of Lycaonia?

CAP. LVIII.

De Lydia.

LYDIA sedes regnorum est antiqua, quam fluvius Pacto[lus] excolit, in divitiis et torrentibus aureis. Hæc prius Amia Moema[4] dicebatur, quæ dum pro brevitate Of Lydia.

---

[1] *Actibus*] Ac͞t. A.
[2] *Lerden*] Derben. D.
[3] *voluerunt*] noluerunt? B.
[4] *Amia Moema*] Annamoema? B.D. corr. Mæonia?

Of Lydia. vel parvitate duos fratres reges, scilicet Lydum et Circenum,[1] ferre non posset, hinc Circenus per sortem cum ingenti multitudine profectus loca Galliæ occupavit, et eam Cirreneam[2] nominavit; Lydiam[3] autem[4] a Lydis[5] qui remanserat[6] in provincia nominata est. Conjungitur ab Occidente Minori Phrygiæ, habens Smyrnam urbem ad Orientem, quam Helles fluvius cingit, cujus campos Pactolus et Hermus circumfluunt aureis arenis locuples.

Cap. LIX.

De Lusitaniel.[7]

Of Lusitania. Lusitaniel est provincia Hispaniæ: regio illa metallis est referta, et præcipue de auro et plumbo. Hoc Plinius.

De habitata terra Asiæ et Africæ, et de locis inhabitatis, ubi hominum conversio[8] nulla est, modicum tractavimus secundum nostros auctores; sed quia propter dictaminis prolixitatem omnia in scriptis tædet redigere aliquantulum de utraque particula licet renovare sive repetere. Si[9] enim in opere præcedenti aliquid omisimus ut[10] in ista repetitione supplere valeamus, Europam omnino dimittendo cum omnibus[11] suis sequacibus, quoadusque de duabus partibus præcedentibus perfecte finem fecerimus.

---

[1] *Circenum*] corr. Tyrrhenum.
[2] *Cirreneam*] Circeneam. B.D. corr. Tyrrheniam.
[3] *Lydiam*] Lydia. B.D.
[4] *autem*] om. B.D.
[5] *Lydis*] corr. Lydo.
[6] *remanserat*] remanserant. B.D.
[7] *Lusitaniel*] Lisitaniel. B.
[8] *conversio.*] The *con* doubtful in A. conuersac̄o. B. 9ūsac̄o. D.
[9] *Si*] ut si. B.D.
[10] *ut*] om. B.D.
[11] *omnibus*] om. B.D.

CAP. LX.

Repetitio Asiæ et Africæ secundum Rabanum; de Regionibus.

PARADISUS regio est cœlestis; qui locus neque in terra neque in mari situatur[1] sed ultra nebulas tempestuosas erigitur in Oriente, cujus vocabulum ex Græco in Latinum *hortus* vocitatur; Eden Hebraice *deliciæ* interpretantur,[2] quibus conjunctis facit *hortum deliciarum*. India proxima dicitur terra Paradiso; ab Indo flumine nomen sortitur. Parthia ab Indiæ finibus usque Mesopotamiam generaliter nominatur. Assyria vocata[3] ab Assur filio Sem, qui eam regionem post Diluvium primus incoluit. Cedar Hebræum nomen est, quod nostra lingua *tenebræ* interpretatur. Media et Persida a duobus regibus ita nominantur,[4] scilicet Medo et Perseo, qui eas provincias bellando aggressæ[5] sunt. Persida tendens[6] ab Ortu usque ad Indos, ab Occasu Mare Rubrum habet, ab Aquilone Meridiem,[7] ab Austro Carmaniam quæ Persidæ annectitur. In Persida ars magica primo inventa est. Nembrod enim Persos docuit ignem colere. Mesopotamia duobus fluviis circumdatur, nam ab Oriente Tigrim habet, ab Occiduo Euphraten. Babylonia a civitate Babylon[8] nuncupatur; hanc Nempbrod gigas primo incepit sed non consummavit. Arabia appellata,[9] id est, sacra, eo quod sit regio thurifera, odorem creans; hinc eam Græci Eudæmon nominavere, nos vero eam Beatam

Of Asia, after Rabanus.

[1] *situatur*] situantur. D.
[2] *interpretantur*] interpretatur. B.
[3] *vocata*] est. add. B.D.
[4] *nominantur*] nominatur. B.
[5] *aggressæ*] aggressi. B.D.
[6] *tendens*] tendit. B.D.
[7] *Meridiem*] al. Mediam.
[8] *Babylon*] Babylonia. B. Babylonio. D.
[9] *appellata*] est. add. B.D.

Of Asia, after Rabanus.

dicimus. Syria quidam Syrus nomine et indigena suo vocabulo eam perhibetur nuncupasse. Commagena prima provincia Syriæ a vocabulo Commage urbis[1] nuncupata est, quæ[2] quondam ibi metropolis habebatur. Hujus a Septentrione Arabia,[3] ab Ortu Mesopotamia, a Meridie Syria, ab Occasu Mare Magnum. Palæstina provincia Philistiim urbem metropolim habuit,[4] quæ nunc dicitur Ascalon, ex qua civitate omnis circa eam regio Palæstina est nuncupata. Hujus ab Oriente Mare Rubrum occurrit, a Meridie Judæa excipitur, a Septentrione Tyriorum finibus clauditur, ab Occasu in Ægypto terminatur. Judæa regio Palæstinæ ex nomine Judæ appellata;[5] hæc prius Chanaan dicta[6] a filio Cham sive a decem Chananæorum gentibus; quibus expulsis, eandem terram Judæi possederunt. Initium longitudinis a vico Arfa usque ad vicum Juliadem, in quo Judæi et Tyrii communiter habitant;[7] latitudo ejus a Monte Libani usque ad Lacum Tiberiadis; in medio Judææ civitas Hierosolymitana. Samaria regio Palæstinæ ab oppido nomen accepit, civitas quondam regalis in Israel, quæ nunc ab Augusti nomine Sebastia nuncupatur. Hæc regio inter Judæam et Galilæam media[8] jacet. Ituræa et Trachonitidis regiones sunt, quarum tetrarcha fuit Philippus frater Herodiadæ, sicut in Evangelio legitur. Trachonitis autem dicitur terra juxta desertum Arabiæ, quod Ostrenæ[9] jungitur. Ituræa vero Syrum est, et interpretatur *montana*. Galilæa regio est Palæstinæ sic vocata eo quod homines gignit candidiores quam Palæstina; Syriæ et Phœnice connexæ sunt. Pen-

---

[1] *urbis*] urbs. B.
[2] *quæ*] quia. B.D.
[3] *Arabia*] al. Armenia.
[4] *habuit*] habet. B.D.
[5] *appellata*] est. add. B.D.
[6] *dicta*] fuit. add. B.D.
[7] A grotesque profile is traced opposite this in marg. A., in rubric, most probably contemporaneously with the text.
[8] *media*] medio. B.
[9] *Ostrenæ*] al. Bostræ.

tapolis regio[1] in confinio Arabiæ et Palæstinæ sita est,[2] a quinque civitatibus dicta, quæ ob malefactis[3] eorum cœlesti igne consumpti sunt. Ægyptus quæ prius Acria[4] dicebatur, ab Ægypto Danai fratre postea ibi regnante; hæc[5] ab[6] Oriente Syriæ et Rubro Mari conjungitur, ab Occasu Syriam plenam[7] habet, a Septentrione Mare Magnum, a Meridie[8] retrorsus incedit, protendens usque Æthiopias.[9] Regio illa cœli imbribus[10] assueta, et pluviarum ignara.[11] Scythia et Gothia a Magog filio[12] Japhet fertur cognominata. Armenia dicta[13] a Jasonis Thessali comite Armeno, qui amisso rege Jasone et collecta multitudine ejus quæ passim vagabatur Armeniam cepit et suo nomine eam nominavit: sita est inter Taurum et Caucasum a Cappadocia usque Caspium Mare porrecta. Cappadocia in capite Syriæ sita, ab Oriente Armeniam tangit, ab Occasu Asiam Minorem, ab Aquilone Mare Cimericum et Themiscirios[14] campos quos habuerunt Amazones. Cilicia et Isauria usque ad Cilicum Sinum tendit[15] qui spectat contra Insulam Cyprum; terra illa ultra omnes alias equos nutrit. Asia Minor ab Oriente Cappadocia cingitur, ab[16] [aliis] partibus fere mari circumdatur; habet in se septem civitates principales, quarum nomina sunt hæc: Ephesum, Smyrnam, Pergamum, Thyatiram, Sardis, Philadelphiam, Laodiceam;[17] habet provincias: Bithyniam, Phrygiam, Galatiam, Lydiam, Cariam, Pamphyliam, Isauriam, Lyciam. Galatia a priscis Gallorum gentibus dicta, a quibus

Of Asia, after Rabanus.

---

[1] *regio*] est. add. B.D.
[2] *est*] om. B.D.
[3] *malefactis*] malefacta. B.D.
[4] *Acria*] Aeria. B.D.
[5] *hæc*] om. B.D.
[6] *ab*] ab. add. A.
[7] *Syriam plenam*] al. Libyam.
[8] *Meridie*] me. præm. A.
[9] *Æthiopias*] Æthiopiam. B.
[10] *imbribus*] nubibus. B.D.
[11] *ignara*] est. præm. B.D.
[12] *filio*] om. B.
[13] *dicta*] est. add. B.D.
[14] *Themiscirios*] Hemisterios. A.B.D.
[15] *tendit*] tend^t. A. tendunt. B.D.
[16] *ab*] a. B.D.
[17] *Ephesum, Smyrnam*, etc.] Ephesū, Smirnā, etc. A. Ephesus, Smirna, etc. B.D.

Of Asia, after Rabanus.

fuit occupata, nam Galli in auxilium a rege Bithyniæ evocati regnum cum eo patrata victoria diviserunt; sicque deinde Græcis admixti, primum[1] Gallo-Græci, nunc ex antiquo Gallorum nomine Galatæ dicuntur, et eorum regio Galatia nuncupatur. Phrygia dicta a Phryga,[2] Europæ[3] filia. Hæc vero Dardania a Dardano, Jovis filio, de quo Homerus multa scribit. Duæ sunt Phrygiæ, Major et Minor. Major Smyrnam habet, Minor, Ilium et Lycaoniam. Lydia a Lyda regis fratre qui in provincia remanserat nominata est, ab Oriente Minori[4] Phrygiæ, ab ortu Smyrnæ conjungitur. Isauria ex situ loci nominatur, eo quod undique aperta aurarum flatibus pateat; urbem metropolim Seleuciam habet. Cilicia a Cilice quodam nomen traxit, quem ortum Phœnice dicunt, antiquioremque[5] Jove eum fuisse asserunt; matrem urbium Tarsum habet. Lycia dicta quia Ciliciæ juncta;[6] ab Ortu habet Ciliciam, ab Occasu et Meridie mare, a Septentrione Cariam. Ibi est Mons Chimæra,[7] quæ in nocte ignem exhalat; sic[8] Ætna in Sicilia, et Veseus in Campania. Alba regio est Idumæorum, quæ nunc Gabalena[9] dicitur. Argog regio regis Basan supra Jordanem, in sorte dimidiæ tribus Manasse, et est usque hodie vicus juxta Gerasam urbem Arabiæ, distans xv. milibus[10] ab ea contra Occidentem. Æthiopum regio ab Indo flumine consurgens juxta Ægyptum in Nilum et Oceanum, in Meridie[11] sub ipsa solis vicinitate, jacet. Cene regio principium Idumæorum. Cedar regio Saracenorum ut supra, a filio Ismael ita nominata; Isaias et Jeremias in visione Arabiæ hujus vocabuli recordantur. Cotha

---

[1] *primum*] primo. B.D.

[2] *Phryga*] Frigia. A., the second *i* having been erased.

[3] *Europæ*] corr. Æsopi.

[4] *Minori*] Minoris. B.

[5] *que*] quoque. B.

[6] *juncta*] iuñcta. A.

[7] Nota. in marg. A.D.

[8] *sic*] s^c. A. sicut. B.D.

[9] *Gabalena*] Cabalena. B.

[10] *milibus*] miliaribus. B.D.

[11] *Meridie*] Meridia. B.

regio est Assyriorum. Chanaan filius Cam terram obtinuit a Sidone usque Gazam, quam Judæi deinceps possederunt, ejectis Chananæis. Decapolis, sicut legimus, est regio decem urbium trans Jordanem, circa Hippum et Pellam et Gadaram. Eiula regio est ubi aurum pretiosissimum, quod Hebraice dicitur Zaab, et gemmæ pretiosæ, carbunculus smaragdusque nascuntur. Effrata regio est Bethleem civitatis David, in qua natus est Christus; est autem in tribu Juda; plurimi putant ipsam in tribu Benjamin, ubi sepulta est Rachel, quinto miliario ab Ierusalem in eo loco, qui a LXX. Interpretibus vocatur Hippidromus. Elath regio et civitas est Esau, principium Edom, a Petra X. miliario[1] contra Orientem. Frator regio est Ægypti juxta Ezechielem et Jeremiam, in qua profugi habitaverunt Judæi. Gerara, ex cujus nomine Gerararitica[2] regio, est trans Doram, procul ab Eleutheropoli xxv. milibus[3] ad Meridiem; erat enim olim terminus Chananæorum ad partem Australem, cujus metropolis Palæstina est. Gella[4] regio est allophilorum, et interpretatur nigra. Gessur regio est alienigenarum in Syria. Galilææ duæ sunt, e quibus una dicitur Galilæa Gentium, vicina finibus Tyriorum, ubi Salomon xxv. civitates donavit Hiram regi Tyriorum[5] in sorte tribus Neptalim. Altera[6] Galilæa dicitur juxta Tiberiadem et stagnum Genasareth in tribu Zabulon. Gemel regio Idumæorum; hanc Sampson destruxit et blada illorum[7] combussit, ligando faces ardentes ad vulpium caudas, et illis oberrantibus patriam devastaverunt. Hermon regio Hebræorum quam obtinuit Jesus. Hanc quondam tenuerunt Evæi et Amorræi. Idumæa regio Esau, quæ ab Edom nomen accepit.

Of Asia, after Rabanus.

[1] *miliario*] miliorio. B.
[2] *Gerararitica*] Geraritica. B.
[3] *milibus*] miliaribus. B.D.
[4] *Gella*] Sella. B.
[5] *ubi Salomon .. Tyriorum*] om. B.
[6] *Altera*] Alter. B.
[7] *illorum*] eorum. B.

Of Asia, after Rabanus.

Lobeth regio principum in eadem de qua, ut supra dixi, Gabalene. Messen regio Indiæ in qua habitaverunt filii Jectan, et filii Heber. Macha regio regis Gessur. Masaga et Maon Moabitarum sunt regiones, ut scribit Jeremias. Magedan regio[1] ad cujus fines, secundum Mathæum Evangelistam, Dominus pervenit prædicando et ulterius non processit; Marcus idem testatur. Nabaioth regio est de qua scribit Jeremias. Ophir regio est qui[2] nomen accepit ab uno de posteris Hebèr ita vocatus.[3] Philistiim[4] regio fuit, nunc[5] vocatur Ascalon et juxta eam regio Palæstinæ. Pontus regio multarum gentium juxta Mare Ponticum, quod Asiam et Europam discriminat. Reblatha urbs est quæ nunc Antiochia dicitur. Saron (cujus Isaias meminit dicens: In paludes versus est Saron) regio est inter Montem Thabor et stagnum Tiberiadis; omnis terra Cæsareæ usque ad oppidum Joppe, Saronas dicitur. Theman regio principum Edom, in terra Gabaletica, a Theman filio Eliphaz filio[6] Esau sortita vocabulum. Distat enim villa Theman ab urbe Petra, ubi Romanorum præsidium residebat, a v. milibus;[7] sciendum autem quod omnis Australis regio Hebraice Theman dicitur. Thalassar regio est Syriæ. Hæc de Asiæ regionibus dicta sufficiant, nunc de Africa breviter dicamus.

Cap. LXI.

Repetitio Africæ.

Of Africa, after Rabanus.

Africa quasi Libya dicta[8] eo quod inde Libs flat. Pentapolis a quinque urbibus nuncupata,[9] scilicet,

[1] *regio*] est. add. B.D.
[2] *qui*] quæ. B.D.
[3] *vocatus*] vocato. B.D.
[4] *Philistiim*] Philistijm. A. Philistum. D.
[5] *nunc*] quæ. præm. B.D.
[6] *filio*] filii. B.
[7] *milibus*] miliaribus. B.D.
[8] *dicta*] est. add. B.D.
[9] *nuncupata*] est. add. B.D.

Berenice, Sceptria,[1] Apollonia, Ptolemaide,[2] Cyrene; est autem Ptolemais Libyæ Cyrenensi adjuncta et in ejus finibus deputata.[3] Tripolitanam provinciam de numero trium magnarum urbium Græci dicunt esse nominatam, scilicet: Sabrata, Leptis, Magna Œca.[4] Byzacena ex duobus oppidis[5] nobilissimis dicta, de quibus unum Adrumeta vocatur. Hoc sub Tripoli est. Zeugis ubi Carthago Magna est, et fera Africa, inter Byzantium et Numidiam sita. Gætulia autem Africæ pars est Mediterranea. Numidia ab incolis sic passim vagantibus dicta[6] eo quod nullam certam habet[7] sedem, lingua eorum sedes incertæ et vagæ *numidicæ* dicuntur; incipit a flumine Bagrada et in Zeugitanum limitem desinit. Mauritania vocata[8] a populorum colore dicta, Græci nigrum *mauron* vocant; sicut Gallia a populi candore, ita Mauritania a populi nigredine nomen sortitur,[9] cujus prima provincia Sitifensis est; colonia Cæsareæ[10] civitatis fuit; utræque provinciæ sibi conjunctæ sunt. Garamantis regionis caput Garama oppidum fuit, est autem inter Cyrenensem et Æthiopiam, ubi est fons qui calore diei frigescit, et frigore noctis calet. Æthiopia dicta[11] a colore populi, quos solis vicinitas torret, denique vim sideris prodit[12] color hominum; est enim ibi jugis æstus, nam quicquid ejus est sub Meridiano cardine est; circa Occiduum[13] montuosa est, in Medio arenosa, ad plagam Orientalem deserta; cujus situs ab Oriente usque in Ægyptum tenditur, a Meridiano Oceano, a Septentrione Nilo flumine clauditur. Extra tres orbis partes, quartæ[14]

Of Africa, after Rabanus.

---

[1] *Sceptria*] Teuchira?
[2] *Ptolemaide*] Tholomaida. B.
[3] *deputata*] nuncupata. B.
[4] *Sabrata, Leptis, Œca*] Sabreta, Lepta, Eota [Cota. B.] A.B.D.
[5] *oppidis*] civitatibus. B.
[6] *dicta*] est. add. B.D.
[7] *habet*] habeat. B.
[8] *vocata*] est. add. B.D.
[9] *sortitur*] sortita est. B.D.
[10] *colonia Cæsareæ*] coloniace saree. A.
[11] *dicta*] est. add. B.D.
[12] *prodit*] probat. B.D.
[13] *Occiduum*] om. D.
[14] *quartæ*] corr. quarta.

Of Africa, after Rabanus. est pars Oceani in Meridie, quæ[1] solis ardore nobis incognita est, in cujus finibus Antipodes fabulose inhabitare produntur.

Cap. LXII.

Jam[2] de Europa.

Of Europe. Europa a Septentrione usque ad Occidentem pertingit. Fuit enim Agenoris Libyæ regis filia, quam Jupiter ab Africa raptam advexit Cretam, et tertiam Orbis partem ex ejus nomine appellavit. Iste est Agenor Libyæ filius, ex qua[3] et Libya, id est, Africa, fertur cognominata; unde apparet Libyam prius accepisse vocabulum quam Europam. Europa autem in tertiam partem orbis divisa incipit a flumine Tanai, descendens ad Occasum per Oceanum Septentrionalem usque in fines Hispaniæ; cujus pars Orientalis et Meridiana a Ponto consurgens toto Magno Mari cingitur et in[4] Insula Gadis finitur.

Cap. LXIII.

De Prima Regione Europæ.

Of Scythia. Scythia[5] est maxima et Europæ regio prima, cujus pars superior est in Asia, inferior inter Mæotidis Paludes, incipiens inter Danubium et Oceanum Septentrionalem,[6] et usque Germaniam protelatur. Hoc Isidorus libro xiiii. Hujus prima pars est Alania,[7] deinde Mæotides Paludes, post Gothia, post Dacia, post Rhætia,[8] deinde Germania; ubi multam partem

---

[1] *quæ*] qui. B.

[2] *Jam*] om. B.

[3] *qua*] quo. B.

[4] *in.*] Interlined in A.

[5] *Scythia*] Sitia. A. Sithia. B.D.

[6] *Septentrionalem*] usque in fines Hispaniæ. add. B.

[7] *Alania.* Albania. B.

[8] *Rhætia*] Retia. A.D. Letia. B.

Suevi coluerunt. Habet itaque Scythia[1] plures regiones, quarum quædam sunt locupletes, quædam inhabitabiles. In multis auro gemmisque affluunt, et in multis rarus hominum accessus. Smaragdus et crystallus ibi optimus et purissimus.[2] Fovet monstruosos in multis locis, et feras immanes, ut, lynces,[3] tigros, ursos sævissimos, leones, griphos, pardos, et maxime in Hyrcania regione. Of Scythia.

Alania[4] regio est inter Paludes Mæotidis, serpentibus et aliis bestiis aquaticis venenosis et monstruosis plena. Of Alania.

Cap. LXIIII.

Dacia[5] regio est in Europa a Danis Græcis, ut dicitur, primitus occupata, multis insulis et provinciis subdivisa, Germaniæ contigua, cujus genus vel gens[6] quondam ferox[7] et valde bellicosa, propter quod Britannicis et aliis insulis et regionibus dominabantur. Daci Gothorum fuerunt soboles, in antiquo vocabantur Dagos, de Gothorum genere procreatos[8] a quibuscunque primitus fuerunt procreati; populosa gens est et elegantis staturæ, coma pulchra, gens facie decora, et generaliter formosa,[9] contra[10] omnes innocentes animo sæva. Of Dacia.

---

[1] *Scythia*] Syria. B.

[2] *optimus et purissimus*] optimi et purissimi. B.D.

[3] *lynces*] linthes. A.B.D.

[4] *Alania*] Albania. præm. B. as a heading. Alania. præm. D. as a heading, corrected from Albania.

[5] *Dacia*] De Dacia. præm. B.D. as a heading.

[6] *gens*] gem. B.

[7] *ferox*] feroz. A.

[8] *procreatos*] procreati. B.D.

[9] *formosa*] formasa. A.

[10] *contra*] g (with a written above). A. ?

Cap. LXV.

Of Rhætia.

Rhætia [1] regio est quam Rhenus [2] circumfluit et ab eo sic dicta.[3] Est enim terra habens multas civitates et oppida fortia, cujus gleba est frugifera et vinifera; in multis locis gens fortis et animosa, vita et moribus convenientia [4] cum Germanicis; non enim ita inhiat spoliis et rapinis ut gens Germanica.

Of Germania.

Germania [5] a Danubio inter Rhenum fluvium Oceanumque conclusa, circumci[n]gitur [6] a Septentrione et Occasu Oceano, ab Ortu vero Danubio, a Meridie Rheno fluvio dividitur. Terra illa dives viris ac [7] populis immanibus; unde propter fœcunditatum gignendorum populorum Germania dicta est. Gignit aves Hyrcanias, quarum pennæ noctu perlucent.[8] Mittit etiam gemmas, crystallum, succinum, calliacum viridem, et cerauinum candidum. Duæ sunt enim Germaniæ, Superior [9] juxta Septentrionalem Oceanum, Inferior circa Rhenum.

Of Mœsia.

Provinciarum [10] autem quas Danubius a Barbarico ad Mediterraneum Mare secludit,[11] prima, Mœsia [12] est, a messium proventu vocata, unde eam veteres cæteris horreum nuncupabant. Hæc ab Oriente ostiis Danubii jungitur, ab Euro Thraciæ, a Meridie [13] Macedoniæ, ab Occasu Histriæ copulatur.

---

[1] *Rhætia*] Reucia. A.B.D. De Reucia. præm. B.D. as a heading.

[2] *Rhenus*] Remis. A.B.D.

[3] *dicta*] est. add. B.D.

[4] *convenientia*] corr. conveniens.

[5] *Germania.*] De Germania. præm. B.D. as a heading.

[6] *circumcigitur*] circumcingitur. B.D.

[7] *ac*] et. B.

[8] *noctu perlucent*] in nocte relucent. B.D.

[9] *Superior*] scilicet. præm. B. et Inferior; Superior. add. B.D.

[10] Misia. in marg. A. De Missia [Nusia B.] præm. B.D. as a heading.

[11] *secludit*] se cludit. B.D.

[12] *Mœsia*] Misia. A.D. Chisia. B.

[13] *Oriente . . . a Meri*] om. B.D., both joining *ab* and *die*.

CAP. LXVI.

De Pannonia.[1]

POST Mœsiam Pannonia proxima est, unde ager Noricus[2] frigidus et parcius fructuosus est; Europæ[3] est provincia, ab Hunis quondam occupata, unde ab illo populo Hungaria est vocata, quæ duplex est secundum Orosium. Major est in Ulteriori Scythia ultra Paludes Mæotides constituta, a quo Huni venationis causa primitus[4] exeuntes, et per longa spatia cervorum damorumque[5] vestigia insequentes tandem in Pannoniam invenerunt,[6] qui reversi ad propria collecto agmine in Pannoniam redierunt. Et expulsis inde incolis a primæva sua origine, nomen genti et patriæ indiderunt. Hoc Herodotus. Est autem hæc provincia pars Mœsiæ[7] quam Danubius fluvius perfundit. Hoc Isidorus Etymologicus. Habet Galliciam[8] et Italiam ab Occidente et Germaniam a Septentrione. Est enim[9] terra ampla et fertilis, irrigua fluviis, venis aureis et aliis metallis ditissima, habens montes maximos, in quibus diversa marmorum genera inveniuntur, sal optimum,[10] pascua uberrima; ideo Pannonia nominata est. Gentes in se continet diversas, non solum lingua verum etiam moribus et vita differentes. Hoc Herodotus. Dicit enim Isidorus: Pannonia a Penninis Alpibus, quibus ab Italia secernitur, sic vocata.[11] Regio fortis est, et in solo læta, et a tribus fluviis vallata; habet ab Ori-

Of Pannonia.

---

[1] *De Pannonia*] in marg. D. De Nusia Pannonia. præm. B. as a heading.
[2] *ager Noricus*] Agernoricus. B.D.
[3] *Europæ*] Europa. B.
[4] *primitus*] om. B.
[5] *damorum*] damarum. B.D.
[6] *invenerunt*] venerunt. B.D.
[7] *Mœsiæ*] Messiæ. A. Misiæ. B.D.
[8] *Galliciam*] Galaciam. D.
[9] *enim*] autem. B.D.
[10] *optimum*] optimus. D.
[11] *a Penninis Alpibus . . . sic vocata*] a Pennis Alpibus nuncupata, quibus ab Ytalia cecernitur. B. D.

Of Pannonia. ente Mœsiam, ab Euro Histriam, ab Africa Penninas Alpes, ab Occasu Galliam Belgicam, a Septentrione Danubium, quæ[1] Germaniam præterfluit. Hanc Histriam vocant terram, quam juxta Pannoniam Danubius[2] circumfundit.[3]

Cap. LXVII.

De Sclavia.

Of Sclavia. Sclavia pars est Mœsiæ multas continens regiones, nam Sclavi sunt Boemi, Wandali, Rutheni, Dalmatæ, et Corinthi; quæ omnes in linguis se intelligunt, et in pluribus similes, quoad linguam quoad[4] mores. Quoad ritum sunt dispersos,[5] nam quidem[6] illorum ritum adhuc retinent Paganorum, quidem[6] cultum Græcorum, quod[7] parum distat a Judæis; unde Apostolus: Non est[8] distinctio Judæi et Græci; quidem[9] vero cultum Latinorum. Omnes hæ regiones glebæ sunt optimæ, frugiferæ, pomiferæ, viniferæ, melliferæ, et in aliis opibus locupletæ.[10] Omnes pro parte majori in coma sunt tonsi, exceptis Reucenis et illis qui cum eis sunt commixti. Est enim duplex: Major dicitur, Dalmatia, Sarma,[11] Corinthia; continent enim multas regiones. Et horum incolæ quidem[12] sunt maritimæ,[13] quidem[14] juga montium et condensa nemorum, quidem[14] campestria excolunt et exarant. Gens severa, aspera et in-

---

1 *quæ*] corr. qui.
2 *Danubius*] Danubiū. B.
3 *circumfundit*] circumfudit. D.
4 *quoad*] et. præm. B.D.
5 *dispersos*] dispersæ. B.D.
6 *quidem*] quidam. B.D.
7 *quod*] qui. B.D.
8 *est*] om. B.D.
9 *quidem*] quidam. B.D.
10 *locupletæ*] locuplete. A, locupletes. B.D.
11 *Sarma*] Sarina. B.
12 *quidem*] quidam. B.D.
13 *maritimæ*] maritimi. B.D.
14 *quidem*] quidam. B.D.

culta, circa divina minus intenta, piraticam ducens vitam, prædam exercens per mare et per[1] terras. Alia, quæ dicitur Minor, quæ a finibus Saxoniæ protenditur ad Rucenes Wandales linguæ sunt, populos habens Boemos, et hæc Sclavia dicitur Poemitania, quæ diversis amnibus[2] clauditur, quodammodo a Gothis et a Danis, quodammodo maris[3] promontorio clauditur. Est autem illa regio omnibus bonis abundans, ut ad Terram Promissionis possit comparari; gens fortis corpore, dedita agriculturæ, et piscaturæ, gens illa Dei incola ad proximum pacifica, et hoc est propter mixtionem et societatem quam quotidie habent cum Germanis. Ista autem affirmant[4] Isidorus, Plinius et præcipue Herodotus. Of Sclavia.

Cap. LXVIII.

De Græcia.

Græcia a Græco rege sic vocata,[5] qui eam incoluit, et suo nomine nominavit, unde Isidorus Etymologicus libro XIV. Sunt ejus provinciæ septem, et hoc[6] in Occidente scilicet, Dalmatici, Epiri,[7] Hellades, Thessalia, Macedonia, Achaia; et duæ in mari, scilicet Cheta et Cyclades. Est enim regio lata multis[8] aliis nominibus nominata, terrarum et marium divitiis opulenta, multorum regnorum domina, militiæ nutrix, philosophiæ inventrix, omnium bonorum[9] artium magistra, cujus gens antiquitus fuit bellicosa, dono sapientiæ prædita, sermone disertissima, legibus subdita, circa extraneos pia, incolis pacifica, domes- Of Greece.

[1] *per*] om. B.D.
[2] *amnibus*] amnis. B.
[3] *maris*] a. præm. D.
[4] *affirmant*] firmant. B.
[5] *vocata*] est. add. B.D.
[6] *hoc*] hæc. B.
[7] *Epiri*] Spiri ? B.
[8] *multis*] om. B.
[9] *bonorum*] bonarum. B.D.

Of Greece. ticis quieta, contra hostium injurias intolerabilis et infesta, sicut in libro de Græcorum Laudibus narrat Varro.

Cap. LXIX.

De Lacedæmonia.[1]

Of Lacedæmonia. Lacedæmonia quæ alio nomine dicitur Spettauia,[2] in finibus Græciæ juxta Thraciam est provincia in Europa, cujus habitatores dicuntur Lacedæmones, a quodam Lacedæmone Sem olim filio. Hi, in bello contra Missenas, timentes ne diuturnitate prœlii spem prolis amitterent, præceperunt ut eorum virgines cum juvenibus domi relictis concumberent, et sic ex promiscuo virginum concubitu juvenes nati, ex voto[3] materni pudoris Spartani vocantur. Hoc Isidorus.

Cap. LXX.

De Macedonia.[4]

Of Macedonia. Ab Ematho rege Emathia dicta est, sed Macedo Deucalionis nepos postquam ibi dominabatur, vocabulum mutavit et eam Macedoniam nominavit. Ab Oriente Mari Ægæo est confinis, a Meridie Achaiæ,[5] ab Occasu Dalmatiæ,[5] a Septentrione Mœsiæ.[5] Fuit enim patria Alexandri Magni. Regio aureis venis et argenteis opima. Ibi[6] est Mons Olympus qui excellenti vertice tantum extollitur, ut in ejus cacumine nec nubes, nec venti, nec pluviæ sentiuntur. Hoc Isidorus.

---

[1] *Lacedæmonia*] Laocedæmonia. A.D. Macedonia. B.

[2] *Spettauia*] Spettonia or Spettovia. B.? corrupted from Sptania, *i.e.* Spartania from Spartani.

[3] *voto*] The *to* interlined in A.

[4] *Macedonia*] Emacia. B.D.

[5] *Achaiæ, Dalmatiæ, Mæsiæ*] Achaio, Dalmatio, Messio. A.B.D.

[6] *Ibi*] Iste. B.D.

Plinius libro IIII.[1] capit. xi. dicit: Macedonia est Emathia, terrarum imperio est posita. Hæc Asiam, Armeniam, Hiberiam, Cappadociam, Syriam, Ægyptum, Taurum, Caucasum est transgressa. Hæc in Bactris, Medis, Persis, est dominata. Hæc Orientem totaliter possidet. Hæc est illa Macedonia cujus uno die Æmulius Imperator LXX. urbes direptas vendidit. Hoc Plinius. Of Macedonia.

Magnesia[2] Græciæ est provincia inter Thessaliam et Macedoniam, multas continens gentes et oppida et civitates. Magnesia.

CAP. LXXI.

De Mœsia.[3]

MŒSIA[3] a proventu messium vocata, et est prima provinciarum quam Danubius usque ad Mare Mediterraneum includit; ab Oriente Danubio jungitur, Euro Daciæ, a Meridie Macedoniæ, ab Occasu Histriæ. Hæc Isidorus. Of Mœsia.

Continet illa regio plures gentes, civitates, et oppida; frugibus ferax, in vineis abundans, venis subterraneis, lapidibus et metallis.

CAP. LXXII.

De Dalmatia.

DALMATIA regio est et[4] Græciæ provincia, a Delum ejusdem provinciæ civitate maxima sic nominata; Of Dalmatia.

---

[1] *IIII.*] 14. B.

[2] De Magnesia. præm. B.D. in rubric, as a heading.

[3] *Mæsia*] Messia. A.B.D. est. add. B.D. after latter.

[4] *et*] est. add.

Of Dalmatia. habet ab Oriente Macedoniam, a Septentrione Mœsiam,[1] ab Occasu Histriam, a Meridie Mari Adriatico terminatur. Gens illa fortis et robusta, prædis dedita et rapinis, piraticam ducunt vitam.

Cap. LXXIII.

De Achaia.

Of Achaia. Achaia Græciæ est provincia in Europa, ab Achæo quondam rege antiquitus appellata. Hæc provincia fere tota est insula. Nam a Septentrione Macedoniæ jungitur, a Meridie Ionium,[2] ab Occasu Cassiopas Insulas. Hujus provinciæ caput est Corinthus, locus invictissimus, navi ad ipsam vix patet accessus (hoc Isidorus) propter[3] situs altitudinem et munitionis fortitudinem et maris vicinitatem. Hanc condidit Corinthus, Orestis[4] filius, quam Græci Corinthiam vocant, id est, reipublcæ administrationem.

Cap. LXXIV.

De Arcadia.

Of Arcadia. Arcadia est provincia inter Ionium[2] Mare et Ægæum collata, quam Arcas Jovis filius, devictis incolis, a[5] suo nomine Arcadiam nominavit. Ipsa vero in posterum a quodam rege Sicyonio Sicyonia est appellata. Hoc autem Plinius, Isidorus et Varro.

---

[1] *Mœsiam*] Misseam. A.B.D.
[2] *Ionium*] Iouinum. A.B.D.
[3] *propter*] Propter. B.
[4] *Orestis*] Horesti. A.B.D.
[5] *a*] eam. præm. B.

Cap. LXXV.

De Thessalia.

Thessalia Græciæ est provincia a rege Thessalo nominata; a Meridie Macedoniam habet. In eo multa sunt flumina et oppida, quorum caput Thessalonia est. In Thessalia[1] est Mons Parnassus quondam Apolino[2] consecratus. Fuit enim Thessalia Achillis patria, et origo fuit Laphitarum,[3] qui, ut canit Isidorus, libro xi., quod[4] fuerunt primi domitores equorum[5] cum frænis, et post in dorsis eorum insedere; propter quod milites Thessalorum Centauri dicti sunt. Isidorus libro xii., capit. iii. de Portentis. Moisi enim temporibus unum diluvium accidebat in Thessalia in quo aquarum illuvies majorem populi partem absumpsit, paucis per refugia montium liberatis et maxime in Monte Parnasso, in cujus circuitu Deucalion tunc regnabat, qui ratibus confugientibus præ diluvii timore benigne fovebat et super Parnassi juga eos aluit; propter quod dicunt Græcorum fabulæ Deucalionem genus hominum de lapidibus reparasse. Hoc Isidorus. Of Thessaly.

Cap. LXXVI.

De Helladia.

Hellas Helladiæ est provincia in Græcia a rege Hellena Deucalionis [et] Pyrrhæ filio dicta, a quo et Of Hellas.

---

[1] *Thessalia*] Thessalonia. B.D.

[2] *Apolino*] corr. Apollini. Appolinotarum. B.D.

[3] *consecratus. . . . . Laphit*] om. B.D.; the *tarum* of *Laphitarum* having been actually joined on to the *Apolino* ten words above it. There can hardly be a stronger proof than coincidence in an error so peculiar as this of the common origin of B. and D. from a third MS. not identical with A.

[4] *quod*] om. B.D. Primi equites. in marg. B.

[5] *equorum*] om. B.

Of Hellas. post Hellenes[1] Græci sunt vocati. In hac provincia est Athenis civitas, mater artium liberalium, nutrix philosophorum; unde Græcia nihil carius quondam habuit. Duplex est Helladia, scilicet, Bœotia et Peloponnesus;[2] de prima, qui[3] et[4] Bœotia[5] prius[6] dictum est, de alia dicetur. Huic Helladi subjacet Hellespontus ubi multa sunt mirabilia. Crates Pergamæus dixit ibi homines fore quos vocat Ophiades,[7] quorum contactu sanantur ictus serpentium, et sola manu apposita extrahunt quæque mortifera et venenosa. Dicit enim Varro salivam quorumdam hominum ibi habitantium medere languentibus. Est autem Hellespontus Maris Mediterranei sinus, in Septentrione retorquens magnis anfractibus[8] juxta Græciam et Illyricum in angustiis VII. stadiorum confringitur.[9] Quidam rex fecit ibi pontem de navibus et sic Græciam intravit et debellavit. Denominatur sinus ille ab Helle,[10] sorore Phryxi,[11] quæ fugiens novercales insidias decidit in mare et mortua est; cujus casu mare et terra vocabulum suscepit[12] et nomen. Hoc Plinius et Varro.

Cap. LXXVII.

De Bœotia.[5]

Of Bœotia. Bœotia[5], provincia Helladis, Græciæ est particula, a bove[13] dicta. Hoc Isidorus, libro XIIII. Dum Cadmus, Agenoris filius, Europam sororem suam a Jove raptam ex præcepto patris quæreret nec invenit, hic

---

[1] *Hellenes*] Enelles. A.B.D.
[2] *Bœotia et Peloponnesus*] Boecia et Poloponensis. A.B.D.
[3] *qui*] quæ. B.D.
[4] *et*] est. B.D.
[5] *Bœotia*] Boecia. A.B.D.
[6] *prius*] primitus. D.
[7] *Ophiades*] Ephiades. B.
[8] *anfractibus*] amfractibus. B.D.
[9] *confringitur*] stringitur. B.
[10] *Helle*] Ellex. A.B.D.
[11] *Phryxi*] Frigii. A.B.D.
[12] *suscepit*] sumpserunt. B.D.
[13] *bove*] bove. add. D. on an erasure.

patris iram formidans confirmato animo exilium elegit. Nam bovis forte conspectæ vestigia amplexus sedem ubi soror recubuerat invenit, sicque Bœotiam de[1] nomine bovis nominavit,[2] ubi Thebas urbem construxit in qua olim civilia bella tonuerunt. Ibi nati sunt Apollo et Hercules Major, et[3] ille Thebanus; eadem Aonia vocitatur, a quodam fonticulo Apollini[4] et Musis consecrato. In hac terra est quidam lacus furialis, quod qui de eo biberit furore libidinis inardescet. Hoc Plinius. Of Bœotia.

Cap. LXXVIII.

De Italia.

Regio magna est Italia in Europa, a Græcis olim occupata, ideo Magna Græcia est appellata; post a Saturno Saturnia est vocata. Deinde Saturnus a sedibus expulsus[5] per Jovem ibi latentem[6] ab eo Latium est appellatum,[7] et sic trinomius est locus ille. Ultimo ab Italo[8] rege Italia nominatur. Cujus situs in longitudine amplius[9] quam[10] latitudine, a Circio in Eurum extenditur, ab Aquilone Mari Mediterraneo clauditur, ab Occasu Alpium jugis finitur. Terra in rebus omnibus pulcherrima, soli fertilitate, pabuli ubertate gratissima; lacus immanes ut Lucernum et Bennacum, fluvios nobiles ut Eudemum,[11] Padum, Tyberim, Hircanum et alia.[12] Gignit etiam gemmas ut ligurium, Of Italy.

---

[1] *de*] ex. B D.
[2] *nominavit*] appellavit. B.D.
[3] *et*] erased in D.
[4] *Apollini*] Apollonii. B.
[5] *Saturnus . . . . expulsus*] Saturno a sedibus expulso. B.D.
[6] *latentem*] latitantem. B.D.
[7] *appellatum*] appellata. B.
[8] *Italo*] Italio. B.
[9] *amplius*] amplior. B. ampliore. D.
[10] *quam*] in. add. B.D.
[11] *Eudemum*] Eridanum?
[12] *alia*] alios. B.D.

Of Italy. gagatem, margaritas, corallum et beam[1] quoque serpentem, et lyncem feram, et multas avium species singulares. Hæc regio dicitur Hespera ab stella vespertina vocata Hesperus, ita et Hispania, eo quod Græci navigando in Italiam et Hispaniam in noctibus illam stellam considerant; sed Hispania[2] dicitur Hespera Ultima quod[3] ultimo loco sub Occasu est locata. Hucusque Isidorus. Inter omnes regiones Europæ Occidentales Italia obtinet principatum; iusulas habet nobiles, et portus maris insignes, cunctis divitiis locupletes, civitates populosas bene munitas, auri et argenti copia abundantes. Est autem contra Orientem, Septentrionem, et Occidentem altissimis Alpibus circumcincta et montium jugis vallata, ex quibus oriuntur nobilia flumina, scilicet, Rhenus, Danubius, quæ[4] Germaniam præterfluunt, et Rhodanus cum Samnia et multa alia, quæ Galliam maxime[5] Lugdunensem, Narbonensem, et Belgicam in multis locis percurrunt. Multa de Italia ad præsens omittimus quæ in posterum plenius dicemus.[6]

CAP. LXXIX.

De Roma.

Of Rome. ROMANA provincia, ut ait Varro, fere totum mundum superabat et dominabatur; nam partes orbis plurimas Romanorum potentia edomuit.[7] Fuit quondam

[1] *et beam*] leam. B. corr. boam. Isid. Etymol. 14. Migne. tom. lxxxii. p. 807.
[2] *Hispania*] in. præm. B.
[3] *quod*] eo quod. B.D.
[4] Nota. in marg. D.
[5] *maxime*] om. B.
[6] Nota. in marg. A.
[7] *edomuit*] edomabat. B.D.

minima pars Italiæ. Roma primo nomen accepit[1] a Saturno, unde Saturnia dicta est; a Latino rege postea vocati sunt Latini, et fuit rex Italiæ. Ultra vocati sunt Romani a Remo et Romulo, sed, Remo occiso, Romulus tenuit principatum, a quo postea vocati sunt Romani. Romulo regnante per longa[2] tempora, a Sabinis vocati sunt Romani Quirites, eo quod Romulus semper cum hasta equitabat, nam lingua Sabina *quiris* hastam sonat. Italus quoque et Sabinus et Sicanus fratres fuerunt, ex quibus nomina populis et regionibus imposita sunt; nam ab Italo Italia, a Sabino Sabæi, a Sicano Sicanii, Siciliensis dicti sunt. Romani vero imperii vel gentis probitates calamus describere non sufficit ad plenum. Of Rome.

Cap. LXXX.

De Romania.

Romania dicitur Romanorum gens novanea vel nova. Ab eo enim tempore quo Constantinus sedem imperii ad Constantinopolim Turciæ[3] urbem de Roma transtulit, omnis Græcorum regio Romania, id est, Nova Roma vocata fuit, ut dicit Rabanus; ideo[4] vulgariter Græci non se Græcos vocant sed Romanicenses. Of Romania.

Cap. LXXXI.

De Boemia.

Boemia pars est Messiæ in plaga Orientali juxta Germaniam posita in Europa, quæ a montibus magnis Of Bohemia.

---

[1] Primum nomen Romæ. in marg. B.

[2] *longa*] multa. B.D.

[3] *Turciæ*] Traciæ. B.

[4] *ideo*] idē. B.

Of Bohemia.

et silvis densissimis undique est circumsepta. A Germania et Pannonia et nationibus aliis per montes, silvas et flumina est divisa. Est autem regio illa fertilis et glebis uberrima, vadis, pratis, campis, planitiis, nemoribus, vineis, auro, argento, stagno, et omnibus aliis bonis ditissima, fontibus et fluviis irrigua; Albia fluvius eam irrigat; in ejus montibus abundant pinæ et abietes, herbæ innumerabiles, non solum pascuales, verum etiam aromaticæ et medicinales; feræ ibi abundant, scilicet, ursi, pardi, cervi, apriolæ, bubali, et inter has feras est quædam habens magnitudinem bovis,[1] quæ ferax[2] est et sæva; habet enim magna cornua cum quibus se non defendit, sed habet sub mento amplum folliculum in quo aquam recolligit et currendo illam aquam mire calefacit, quam super venatores vel canes sibi appropinquantes projicit; qua[3] ejecta, illos fortiter exurit; in lingua nostra nomen ignoratur. Hæc terra secernit se in Oriente ad Pannoniam, ex parte Euri Aquilonaris Polonia, ex parte Meridiei Austria, ex parte Occidentis Barnatica, Germanica, et Missenensi marchia circumdatur et ambitur.

Cap. LXXXII.

Thuringia.[4]

Of Thuringia.

Thuringia Germaniæ est provincia, media[5] inter gentem[6] Saxonum et Francorum et Westfalorum; ab Oriente Boemos habent Saxones, Francones et Navarros a Meridie, Suevos ab Occidente, Westfalos ab Aquilone. Contra hostes gens dura et severa, populus

---

[1] Nota. in marg. A.
[2] *ferax*] ferox. B.D.
[3] *qua*] quæ. B.D.
[4] *Thuringia*] De. præm. B.D.
[5] *media*] medea. A.
[6] *gentem*] gentes. B.D.

numerosus, elegantis staturæ, fortis corpore, constans mente, terram habens fere montibus circumdatam, et interius planam et frugiferam, et vineis fructiferam; oppida multa, castra fortia, non solum in montibns, sed et[1] in planis. Amnis, stagnis, lacubus, armentis, gregibus valde plena. In ejus montibus diversa inveniuntur mineralia et metalla, ut canit Herodotus, qui secreta confinia Germaniæ nullatenus permisit inscrutata.

Of Thuringia.

CAP. LXXXIII.

De Thuronia.

THURONIA Galliæ est provincia, Aquitaniæ pars, a Thurone civitate inclyta sic vocata, in qua sacerdotum gemma Martinus sanctissimus requiescit. Est autem sita super amnem Ligurim qui eam præterfluit et irrigat. Terra illa fructifera, frugifera, saluberrima, pascuosa, nemorosa; gens robusta, audax, benifica in opere, modesta in sermone. Hoc Varro et Rabanus.

Of Touraine.

CAP. LXXXIV.

De Westfalia.[2]

WESTFALIA Germaniæ Inferioris est provincia, Saxoniam habens ad Orientem, et Turingiam ad Meridiem, Rhenum et Colonam[3] ad Occidentem, Oceanum et Frigium[4] ad Aquilonem. Duobus nobilissimis fluminibus in ejus extremitatibus cingitur, scilicet, Visera et Rheno. Nam Rhenum tangit versus Occidentem et Septentrionem, Viseram vero versus Orientem.[5]

Of Westphalia.

---

[1] *et*] etiam. B.
[2] *Westfalia*] Westwallia. B.
[3] *Colonam*] Coloniam. B.D.
[4] *Frigium*] corr. Frisiam ?
[5] *Orientem*] Occidentem. B.D.

Of Westphalia.

Terra illa nemorosa, pascuosa, plus in gregibus alendis quam in frugibus ferendis, amnis et fontibus multum irrigua; saltes[1] et montes, metalla[2] multa ibi sunt, glandes, nuces, et[3] poma, et omnis fructus arboriferus ibi abundat;[4] feris, porcis, vaccis, et cæteris jumentis ibi in copia multa; populus procerus, formæ communiter elegantis, fortis corpore, audax mente, militiam habens copiosam, atque mirabiliter animosam, ad arma continue paratam; civitates et oppida et castra habet fortissima, tam in planis quam montibus.[5]

Cap. LXXXV.

De Vironia.

Of Vironia.

Vironia provincia est parvula ultra Daciam in Oriente sita, graminosa, nemorosa, aquis et montibus etiam[6] perfusa, cujus gleba fruges sunt. Gens ferax[7] et sæva, quondam barbara, incomposita et inculta; nunc inter Danorum regna suscepta est, et eorum legibus subjecta, a Danis et Germanis pariter tota inhabitata.

Cap. LXXXVI.

De Frisia.

Of Frisia.

Frisia provincia est in inferioribus[8] Germaniæ sita, super litus Oceani tractu longissimo, quæ in fine Rheni incipit et in Mari Danitico terminatur; cujus incolæ Frisones et Germanici nuncupantur. In habitu

[1] *saltes*] saltus. B.D.
[2] *metalla*] The *lla* interlined in A.
[3] *et*] om. B.
[4] *abundat*] abundant. B.D.
[5] *montibus*] in. præm. B.D.
[6] *etiam*] om. B.
[7] *ferax*] ferox. B.D.
[8] *inferioribus*] partibus. add. B.

et moribus a Germanis multum differunt, nam fere omnes in coma circulariter sunt attonsi, quia quanto nobiliores, tanto rotundiores arbitrantur attondi. Est enim gens fortis, animo sævus, corpore ferox, agilis opere,[1] lanceis ferreis utens pro sagittis; terra pascuosa, palustris, irrigua, cespitibus aut boum desiccatis stercoribus sæpe utens pro focalibus. Gens libera, vix ad aliam gentem subjecta; morti se exponentes gratia libertatis, potius mori eligunt quam in servitutem redigi, ideo dignitates militares abnuunt, et aliquos inter se[2] erigi in sublimi non permittunt sub militiæ titulo. Subsunt tamen judicibus quos annuatim de seipsis eligunt, qui rempublicam[3] inter ipsos ordinant et disponunt.[4] Castitatem multum zelant, impudicitiam severius puniunt, filios et filias usque ad completum adolescentiæ terminum castos servant, et tunc, datis[5] nuptui, paucos generant soboles, sed fortes et communiter robustos. Of Frisia.

Cap. LXXXVII.

De Gallia.

Gallia Europæ est provincia, inter Pyrenæos Montes et Oceanum Britannicum constituta, quæ a candore populi antiquitus est sic vocata. *Gala* enim Græce *lac* dicitur Latine, ideo Sibylla eos Gallos nominavit, id est candidos.[6] Secundum animorum diversitatem et corporum quantitatem Roma graves generat, Græcia leves, Africa versipelles, Gallia feroces et ingenio acros. Hoc Isidorus, libro IX. Ab Oriente habet Germaniam, ab Occidente Hispaniam, ab Aquilone in Oceano Bri- Of Gaul.

---

[1] *opere*] written upon an erasure in B.

[2] *inter se*] om. B.D.

[3] *rempublicam*] rempublica. D.

[4] *disponunt*] disponant. B.

[5] *datis*] dati. B.D.

[6] *candidos*] candos. B.

Of Gaul. tannico terminatur. Hæc quondam fuit trifaria, scilicet, Belga, Celtica,[1] et Togata ; sed has provincias Franci nunc inhabitant, a quibus Francia nominatur quære[2] in litera f.

Cap. LXXXVIII.

De Hispania.

Of Spain. Hispania prius ab Hibero[3] amne nuncupata Hiberia, post ab Ispalo fluvio Hispania vocitatur. Olim Ispera dicebatur ab Espero stella vespertina, et hoc per longa tempora. Est autem sita inter Africam et Europam, a Septentrione Pyrenæis Montibus est clausa, cæteris partibus mari est undiqne conclusa; omnium frugum fœcunda, gemmarum et metallarum[4] copiis ditissima, plura habet flumina et provincias multas, scilicet, Terraconensem, Carthaginensem, Liticinam,[5] Galliciam, Bœticam,[6] et Transfetam[7] in regione Africæ Nigitaneam. Duplex est Hispania, scilicet, Citerior et Ulterior. Hucusque Isidorus. Hujus Hispaniæ angulus proprior est qui[8] spectat ad Orientem; a dextris est Aquitania, a sinistris Mari Belgico coarctatur, et Narbonensium finibus inseritur. Secundus ejus angulus porrigitur ubi Brigancia,[9] civitas Galliæ, est ad spectaculum et Britanniæ se erigit. Tertius ejus angulus est quo Gades insulæ sunt intentæ, ad Africum Atlantem Montem, interjecto sinu Oceani, prospiciunt. Hucusque Orosius. Hispaniam vero in multis commendat Plinius, et maxime de metallis. Dicit enim quod fere in toto auro abundat et argento, ære, ferro, stanno,[10] plumbo tam albo quam nigro.

---

1 *Celtica*] Seltica. B.

2 *quære*] q̃re. A. quære. D.

3 *Hibero*] Ibero. D.

4 *metallarum*] metallorum. B.D.

5 *Liticinam*] Liticiam. A. Liticiniam. B. Lusitaniam ?

6 *Bœticam*] Boeciam. A.

7 *Transfetam*] transfretum. D.

8 *qui*] quam. B.D.

9 *Brigancia*] Bigancia. B.D.

10 *stanno*] stagno. B.D.

Plures habet regiones: populus multus et bellicosus et fortis, quorum quidem[1] dicuntur Græcorum soboles, alii eorum successores. Hoc Isidorus. Habet etiam provincias[2] notas nobis, ut Galliciam quæ[3] sibi vendicat Græcam originem, Asturiam sic dictam eo quod montibus contra Asturium flumen und[iqu]e sit circumseptam; habet et Celtiberiam[4] a Gallis Celticis[5] super Hiberium flumen residentibus sic vocata. Of Spain.

Cap. LXXXIX.

De Sicilia.[6]

Sicilia a Sicano rege primo Sicania nominata est; deinde a Siculo rege Italiæ Sicilia vocata,[7] qui[8] antiquitus Dimatria dicebatur; *Dimatria* vel *T[r]imatria* Græce *trinum* vel *quadrum* Latine significat,[9] quasi inter tres quadras divisa. Hæc ab Italia freto modico est divisa ad Africum Mare prospectans. Terra frugifera, auro, cavernis abundans, fistulis penetrabilis, ventis et sulphure plena, unde ibi Ætnæ Montis æstuant incendia; in cujus fretu Scylla est[10] Charybdis, quibus aut navigia absorbentur aut[11] colliduntur. Fuit enim quondam patria Cyclopum et postea nutrix Cythanorum;[12] frugum sterilis, civitatem principalem habet Syracusam, fontem habet Arethusam[13] et Alphæum[14] fluvium genitorem equorum. In eo primo[15] inventa est Of Sicily.

---

[1] *quidem*] quidam. D.
[2] *provincias*] multas et. add. B.
[3] *quæ*] om. B.D.
[4] *Celtiberiam*] Seltiberiam. B.
[5] *Celticis*] Celticie. B.
[6] *Sicilia*] Cilicia. D.
[7] *vocata*] est. add B.
[8] *qui*] quæ. B.D.
[9] *significat*] sigat. A.
[10] *est*] et. add. B.D.
[11] *aut*] a^t. A.
[12] *Cythanorum*] corr. tyrannorum or Titanorum. ? Isid. Etym. xiv. De Insulis.
[13] *Arethusam*] Aracusam. A.B.D.
[14] *Alphæum*] Albeum. A.D. Albium. B.
[15] *primo*] prima. B.

Of Sicily. insula Comoedia; agathes lapis inventa[1] est ibi, corallum gignit album, et sales qui igne sunt solubiles, in aquis crepitantes. Omnis ambitus clauditur spatio trium milium stadiorum.

Cap. XC.

De Cypro.[2]

Of Cyprus. Cyprus est insula quæ regio dici potest; a Cypro civitate nominatur; ipsa est et Paphon[3] quæ quondam fuit Veneri consecrata; quondam fuit famosa et maxime de metallis. Æs[4] dicitur fuisse ibi repertum, et primo usui aptum. Terra illa vinifera, cujus vinum forte valde. Civitates multas modo habet nobiles, cujus metropolis est Nichotia. Terra illa mari undique clausa, sed interius silvis, pratis, campis, vineis, frugibus plena, fontibus,[5] paludibus irrigua, multis divitiis Orosius, A. et deliciis opulenta. Orosius dicit de Cypro Insula: Cyprus a Septentrione Mari Pamphylico, ab Aquilone Cilicio, a Meridie Cirice et Phœnicis Pelago circumdatur; cujus spatium in longo tenet CLXXXV. milia passuum, in latitudine CXXV. milia passuum.

Cap. XCI.

Wynlandia.[6]

Of Finland. Winlandia est patria juxta montana Norwegiæ versus Orientem sita, super litus Oceani; non multum fertilis nisi in graminibus et silvis. Gens illa

---

[1] *inventa*] inventus. B.D.
[2] *De Cypro*] om. B.
[3] *Paphon*] Pathon. D.
[4] *Æs*] et. B.D.
[5] *fontibus*] om. B.D.
[6] *Wynlandia*] De. præm. B.D.

barbara, agrestis, sæva, magicis artibus occupata; unde navigantibus per eorum litora vel apud eos propter venti defectum moram trahentibus ventum venalem offerunt et vendunt. Globum de filo faciunt[1] et nodos multos in eo connectunt, secundum quod ventum volunt habere fortiorem vel leviorem; quibus propter incredulitatem illorum[2] illudentes dæmones aerem quæsitant et ventum majorem vel minorem[3] excitant, secundum quod plures nodos de filo extrahunt vel pauciores; et quandoque ita ventum commovent ut illi miseri fidem adhibentes submerguntur. Of Finland.

Cap. XCII.

De Norwegia.

Norwegia Europæ provincia est latissima, mare[4] fere undique circumcincta; sub Aquilone distenta, Gothorum regionibus contigua, ab Oriente et Meridie a Gothis dividitur per unum fluvium quæ[5] Alba vocatur. Regio est asperrima, montuosa, nemorosa, cujus incolæ et de piscatura et venatione[6] plus vivunt quam de pane. Raro extat ibi annona propter frigoris magnitudinem. Sunt ibi feræ multæ, ursi albi, castores qui et fibri[7] dicti sunt; multa sunt ibi mira[8] et monstruosa. Fontes sunt ibi in quibus si lignum immittitur in lapidem convertitur. Æstivo[9] tempore sol videtur occumbere in parte Aquilonari; in hyeme sol non ibi videtur, ideo incolæ terrarum eo Of Norway.

---

[1] *faciunt*] et vendunt. add. B.
[2] *illorum*] eorum. B.
[3] *vel minorem*] om. D,
[4] *mare*] mari. B.D.
[5] *quæ*] quod. B.D.
[6] *venatione.*] The *ve* erased in D.
[7] *fibri*] fribri. D.
[8] Mira twice in marg. D.
[9] *Æstivo.*] The *sti* has been touched up by another hand in A. Mirabilia [Mir.] in marg. A.

Of Norway. tempore cum candelis operantur. Frumenti, vini, olei, nisi aliunde deferatur,[1] expers est. Gens[2] patriæ sunt ingentis staturæ, venustæ formæ, et magnæ[3] roboris, piratæ validæ sunt et magnæ animositatis. Ab Oriente habet Gallaciam, a Septentrione Islandiam,[4] ubi mare perpetue congelatur, ab Occidente Hiberniam et Britannicum Oceanum, a Meridie Daciæ et Gothiæ finibus terminatur.

Cap. XCIII.

De Hibernia.

Of Ireland. Hibernia Oceani est insula in Europa, Britannicæ Insulæ vicina, spatio terræ ampliori quam Britannia, sed fructu fœcundior. Hæc ab Africa in Boream porrigitur, cujus partes priores in Hiberum Cantabricum Oceanum tendunt, unde ab Hibero Oceano Hibernia nominata est.[5] Est enim campis, frugibus, fructibus uberrima; fontibus, fluviis irrigua; pratis et silvis amœna; metallis et gemmis fœcunda. Lapis gagates ibi invenitur, margarita candida, et lapis iris, qui soli apposita[6] format in aere arcum cœlestem. Regio illa valde est temperata; raro est ibi nimietas frigoris vel calor ardescens. Omnia venenosa terram illam fugiunt; lana Hibernica[7] et animalium coria fugiunt venenosa. Multa sunt ibi mirabilia quæ postea plenius sunt recitanda in capitulo de Hibernia. Mare enim Hibernicum versus Britanniam ex toto anno est

Solinus, A. D.

---

[1] *deferatur*] afferatur. B.D.
[2] *Gens*] gentes. B.D.
[3] *magnæ*] magni. B., evidently corrected from *magne*.
[4] *Islandiam*] Irlandiam. B. Nota. in marg. A.D.
[5] Unde nominatur Hibernia in marg. B.
[6] *apposita*] appositus. B.
[7] *lana Hibernica*] lanam Hibernicam. B.D.

inquietum et vix navigabile; diffunditur autem per cx.[1] milia passuum in latum. Hucusque Solinus. Gens illa inculta et victu parca, animo sæva, vultu ferox, affatu aspera, erga suos liberalis, affabilis, et benigna et maxime illi qui habitant in montibus. Gens illa pomis, glandibus, nucibus, carnibus, lacticiniis contenta est; pro potu lacte et aqua placatur. Ludis et venationi[2] potius dedita quam labori, ut in posterum plenius dicetur. De Wallia et de Scotia postea dicendum est. Of Ireland.

Cap. XCIV.

De Britannia.

Britannia Oceani est insula in Europa per longum in Boream extenta. Habet in longum passuum milia et octoginta;[3] in latum mcc.[4] A tergo, unde Oceano[5] infinito patet, Orcades habet insulas, quarum xx. desertæ sunt, et xiii. incoluntur. Britannia namque inter Septentrionem et Occidentem jacet opposita Germaniæ, Galliæ, Hispaniæ, maximo intervallo. Hæc primo Albion[6] vocabatur, forsan propter albas rupes insulam circumdantes. Hoc Gildas. Deinde a Bruto Britannia dicta est, tandem a Germanicis ipsam[7] obtinentibus Anglia est vocata. Est enim alia Britannia, quæ Minor vocatur, super Oceanum Aquitanicum sita, in partibus Galliarum, quæ olim a Britonibus Majorem Britanniam relinquentibus propter inopportuni- Of Britain.

---

[1] *cx.*] 120. B.D.
[2] *venationi*] venationibus. B.D.
[3] *octoginta*] 800 in D. in a different ink on an erasure followed on the termination of that erasure by 80 in same ink as context.
[4] *mcc.*] 300. D.
[5] *Oceano*] in. præm. B.D.
[6] Primum nomen terræ Angliæ. in marg. B.
[7] *ipsam*] eam. B.D.

Of Britain. tatem[1] Germanorum, vel vi et armis per Britones suscepta, et ab eis inhabitata, quia usque huc nomen et genus Britonum ibi perseverat. Et quamvis hæc Britannia in multis laude sit digna, non ideo potest filia matri comparari, ideoque Minor Britannia bene[2] potest dici, quia nec numero populi nec merito soli potest Minor Majori coæquari. Hoc Solinus et Plinius. De urbibus Britanniæ Majoris et de provinciis in posterum est dicendum.

Cap. XCV.

De Provinciis in Isidoro non nominatis.

Of the countries omitted by Isidorus and Rabanus.

Secundum Isidorum et Rabanum plures provinciæ in tribus mundi partibus in eorum libris non sunt numeratæ; Plinius vero plura commemorat, quorum nomina sunt recitanda, licet tamen non sint posita in sua mundi parte, sed aliquando ordine retrogrado vel ordine præpostero; de quibus Plinius commemorat non sunt oneranda, ponit tamen insulas quæ sunt provinciæ et regiones, ut Britannia et Cyprus et Cicilia et multa alia.[3]

Cap. XCVI.

De Alania.

Of Alania.

Alania prima pars est Scythiæ,[4] quæ prima et maxima pars est Europæ, quæ Europa toto Mari Magno conjungitur et in Insulam[5] Gades finitur; pars igitur

---

[1] *inopportunitatem*] inportunitatem. B. ĩportunitatem. D.

[2] *bene*] om. B.

[3] *multa alia*] multæ aliæ. B.D.

[4] *Scythiæ*] Sitiæ. A.B. Sithiæ. D. in ink and character different from context.

[5] *Insulam*] Insula. B.D.

Scythiæ[1] est Alania quæ ad Mæotides Paludes pertingit et usque ad Daciam se protendit. Est autem regio latissima, multas et sævas continens barbaricas nationes, sub frigido climate constitutas, ab Oriente declinans ad Aquilonem. Of Alania.

Cap. XCVII.

De Attica.

Attica provincia est quæ et Græcia antiquitus dicta est, cujus metropolis est Athenis, quæ quondam philosophorum fuit mater et artium liberalium nutrix; unde Græcia nihil habuit clarius, nihil nobilius quam studio scientiæ operam inpendere. Hoc Plinius. Hanc Demosthenes eloquentia per longa sæculorum tempora illuminabat; hic etiam totius Atticæ doctor fuit principalis. Hoc Sallustius. Areopagita Pauli discipulus super omnia Demosthenem commendat,[2] cujus sapientiæ profunditas totius fere partes sæculi decoravit. Hoc Egiphanius[3] de Dionysio. Of Attica.

Cap. XCVIII.

De Alemannia.

Alemannia nobilis et generosa regio est in Europa, a Lemanno fluvio sic vocata, juxta quod illius terræ incolæ primo habitaverunt, qui a fluvio Lemanno Alemanni dicti sunt. Hæc Germania dicta est. Hoc Isidorus, ubi dicit post Daciam quæ finis est Scythiæ[1] Inferioris, occurrit Germania, ab Oriente habens Da- Of Alemannia.

---

[1] *Scythiæ*] Sitiæ. A.B.D.
[2] *commendat*] commendavit. B. commendabat. D.
[3] *Egiphanius*] corr. Epiphanius?

Of Alemannia. nubium, a Meridie Rhenum fluvium, a Septentrione et Occasu Oceanum. In Germania sunt homines magnæ staturæ, viribus fortes, audaces et animo feroces, indomiti, rapaces, venationibus occupati, facie decori, et coma flavi, animo liberales, jocundi et hilares,[1] et potissime Saxones, de quibus Isidorus, Saxonum, inquit, gens in Oceani finibus constituta, virtute et agilitate habilis et præ cæteris piratis præstantius, et valentissimum genus hominum est. Non enim solummodo per terram hostibus sunt infesti, verum etiam per mare ipsos debellant et opprimunt. Sunt et aliæ provinciæ in utraque Germania quæ non minus laude sunt digna, ut Austria, Barcaria contra Danubium, Suevia, Alsaria circa Rhenum; multæ aliæ quæ[2] enumerare esset tædiosum. A Saxonicis Germanicis Angli processerunt, quorum progenies et successio Britanniam Insulam possidet, quorum linguam et mores Anglorum gens usque hodie in pluribus imitatur. Hoc Beda in Gestis Anglorum.

Cap. XCIX.

De Anglia.

Of Anglia. Anglia Oceani est insula maxima quæ circumfusa mari a toto orbi[3] undique est divisa; quam succedente tempore quidam proceres de Trojæ excidio discedentes, facta classe ut fertur[4] Palladis oraculo, ad prædictæ insulæ litora pervenerunt, qui contra gigantes illam terram possidentes diutius pugnaverunt. Ipsis devictis, insulam suo dominio subjugarunt,[5] et eam a Bruto Brutanniam[6] nominaverunt; a cujus Bruti prosapia

---

[1] *hilares*] liberales. præm. B.
[2] *quæ*] quas. B.D.
[3] *orbi*] orbe. B.D.
[4] *fertur*] dicitur. B.D.
[5] *subjugarunt*] subjugaverunt. B.D.
[6] *Brutanniam*] Britanniam. B.D. Britannia a Bruto in marg. B.

reges potentissimi processerunt, quorum opera magnifica si quem[1] audire desiderat, Historiam Britonum perlegat. Residuum de Anglia quære in fine quarti libri. Of Anglia.

CAP. C.

De Aquitannia.

AQUITANNIA est Galliæ potens provincia in Europa. Fluvium habet liberum, Ligerim nomine. Terra siquidem fertilis et amœna, omnibus bonis opulenta, campis, nemoribus, pascuis, pratis perlucida, castris et munitionibus bene firmata, omni genere metalli, præter plumbum et æs, ditata. A Circe habet Oceanum qui Sinus Aquitannicus appellatur, ab Occasu Hispaniam, a Septentrione et Oriente Galliam et Lugdunensem,[2] ab Euro et Meridie provinciam Narbonensem. Hoc Orosius et Isidorus. Of Aquitania.

CAP. CI.

De Brabantia.

BRABANTIA Germaniæ finalis est provincia, quæ Galliæ Belgicæ est contigua, Rhenum habens ab Oriente, Britannicum Oceanum et Flandriam ab Aquilone, Inferiorem Galliam ab Occidente, Superiorem Franciam a Meridie, multa habens oppida et[3] famosa; terra fertilis et populosa, gens venusta et formosa, contra hostes bellicosa, et in conflictu animosa. In placitis gens benigna et quieta. Hoc Rabanus. Of Brabantia.

---

[1] *quem*] qūe. A. quem. B. corrected into *quis*, probably *prima manu*. quē. D.

[2] *Lugdunensem*] Lugdunum. B.D.

[3] *et*] om. B.D.

CAP. CII.

De Andegavia.

Of Andegavia.

ANDEGAVIA Galliæ est provincia, Aquitaniæ vicina, usque Minorem Britanniam se porrigit. Terra illa similis Aquitaniæ in vineis et frugibus.

CAP. CIII.

De Belgica.

Of Belgica.

BELGICA Galliæ provincia[1] in Europa, a Belgis civitate sic dicta. Hæc ab Oriente habet Germaniam et flumen[2] Rheni, ab Euro Alpes, a Meridie provinciam Narbonensem, ab Occasu Lugdunum, a Circio Oceanum Britannicum, a Septentrione Angliam. Hæc regio frugibus et fructibus fœcunda, et vineis in pluribus uberrima;[3] multum populosa, et gens ferocissima; amnis et fluviis irrigua; nemoribus, pratis, pecudibus, et jumentis plena; pauca habens monstruosa præter ranas et colubres. Hoc Orosius.

CAP. CIV.

De Alvernia.

Of Alvernia.

ALVERNIA Galliæ est provincia, cujus civitas major Mons Clarus nominatur. Hæc ab Euro habet Germaniam, ab Austro Italiam, ab Occidente Narbonensem provinciam, a Septentrione Gallicam Belgicam. Est autem terra illa silvestris, montuosa, pascuosa, feris et pecudibus referta, omnibus bonis plena.

---

[1] *provincia*] est. præm. B.
[2] *flumen*] a flumeni. D.
[3] *uberrima*] fœcunda. B.

CAP. CV.

De Apulia.

APULIA regio maxima est in Italia, pars Europæ ab Insula Siciliæ[1] per maris brachium separata. Terra multum populosa, auro, argento referta; frumento, vino, oleo, opulenta; civitatibus nobilissimis, castris, oppidis præmunita, contra Meridiem finis est Europæ.[2] Fontes dicitur habere calidos infirmis medicinales. Metropolis illius provinciæ Brundusium dicitur, quam Græci quondam ædificaverunt, et dicitur a *Brunda* Græce quasi *caput* Latine. Terra enim formata est ad modum caput[3] cervi; huic a latere jacet Capitania mater frugum, nam ejus gleba fertilissima est ad frugum multitudinem producendam, ex cujus abundantia multæ provinciæ transmarinæ sustentantur. Of Apulia.

CAP. CVI.

De Burgundia.

BURGUNDIA pars est Galliæ Senonensis, quæ ad[4] Alpes Pedanos se extendit, et est a Burgis dicta, secundum Isidorum. Terra illa in pluribus locis montuosa, aquosa, pascuosa, fœcunda, et in multis sterilis et arida, et inaquosa, et juxta Alpes maxime frigida, propter frequentes imbrium inundationes. Plures sunt incolæ juxta Alpes qui ex frequenti usu nivialium efficiuntur sub mento turgidi et strumosi. Of Burgundia.

---

[1] *Siciliæ*] Ciciliæ. A.
[2] Finis Europæ in marg. A.
[3] *caput*] capitis. B.D.
[4] *ad*]. Twice in D.

Cap. CVII.

De Persia.[1]

Of Persia. PERSIA sive Persida regio est in Asia, inter Parthorum regna deputata; habens ab Ortu Indos, ab Occasu Mare Rubrum, ab Aquilone Mediam, ab Austro Germaniam. In[2] primo in Persida orta est ars magica, ad quam Nemproth gigas post confusionem linguarum adiit, ibique Persos ignem colere docuit; nam ibi homines solem colunt ut deum, qui ipsorum lingua Hel[3] dicitur. Est enim dicta Persia a Persido rege ibi regnante, qui de Græcia in Asiam transiens[4] barbaras gentes gravi ac diurno prœlio edomuit et Persos gentem subjectam vocavit. Hoc Isidorus de Vocabulis Gentium. Persæ ante tempus Tyri ignobiles vocabantur, et quasi nullius momenti habebantur, Medi potentissimi semper fuerunt. Est enim Persida regio latissima, populosa, in qua civitas nobilis nomine Elam est sita, ab Elam filio Sem a quo primo processit gens Persarum. Ab Elam Persæ primitus Elamitæ vocabantur. Est[5] et alia civitas famosa in Persida, nomine Elemaida.[6]

Cap. CVIII.

De Pyrena.[7]

Of Pyrene. PYRENA provincia est in Europa, terra alta et montuosa; qui Montes Pyrenæi[8] dicuntur, tendunt se a

---

[1] *Persia*] Persida. B.

[2] *In*] om. B. origo artis magicæ. in marg. B.

[3] *Hel*] Bel. B.D.

[4] *transiens*] veniens. B.D.

[5] *est*] enim Persida regio latissima. add. B. from above.

[6] *Elemaida*] Elemanda. B.

[7] *Pyrena*] Pirana. B.

[8] *Pyrenæi*] Pireni. A B.D.

Meridie in Occiduum, dividentes ab invicem maximas regiones. Habet ab Oriente Germaniam, a Meridie Italiam, ab Occidente Hispaniam, ab Aquilone Galliam. Est autem Pyrena multorum et magnorum fluviorum nutrix, ferarum tuitio; fontes habet metallinos, habet etiam munitiones et castra plura et diversa, tam in lingua quam moribus.[1] Of Pyrene.

Cap. CIX.

De Cantabria.

Cantabria [2] Hispaniæ est provincia, ab urbis vocabulo sic vocata; hujus gentis animus est pertinax ad latrocinandum, et ad bellum pronus, ad verbera patienda semper paratus. Hoc Isidorus, libro IX. Huic vicina est Celtiberia. Of Cantabria.

Cap. CX.

De Campania.

Campania Italiæ est provincia, ad Romanum territorium et Apuliam collocata,[3] cujus metropolis quondam fuit Capua, a capacitate sic dicta, eo quod ejus terra [4] omnem vitæ fructum [5] capiat. Unde et caput est urbium Campaniæ, inter tres maximas civitates, scilicet, Capuam, Carthaginem, et Romam; ex qua Capua olim provincia Campaniæ nominata fuit. Multæ sunt aliæ civitates famosæ, locupletes, et populosæ ad provinciam Campaniæ succumbentes, ut Of Campania.

---

[1] *moribus*] in. præm. B.D.
[2] *Cantabria*] Tantabria. B.
[3] *collocata*] collata. B.D.
[4] *terra*] terram. D.
[5] *fructum.*] Interlined in D. in different ink.

Of Campania.

Neapolis et Puteolis, ubi balneæ Virgilii sunt habitæ in honore. Abundat enim illa terra in omnibus bonis frugiferis, fructiferis. Est alia Campania in Salvina Galliæ Senonensis provincia, cujus caput est civitas[1] Tretensis.

De Asia.

CAP. CXI.

Choa vel Choos.[2]

Of the Island of Cos or Coos.

CHOA vel Choos[3] insula est adjacens provinciæ Atticæ, in qua Ypocras[4] medicus natus est; et hæc insula arte lanificii prima claruit. Equos enim nutrit laudabiles, in quibus antiquitus Salomon gloriabatur, ubi dicit[5] Regum IIII. de Salomone.

CAP. CXII.

De Eiulath.

Of Eiulath.

EIULATH est provincia in Superiori India, ab Oriente incipiens longo terrarum tractu versus Septentrionem, dicta ab Eiula, filia Heber patriarchæ Hebræorum. Hoc Glossa super[6] Genesim. Hanc regionem Gantes fluvius, qui alio nomine dicitur Phison, circumdat. Plinius enim dicit: Gantes Indicus fluvius multos et quasi infinitos in se recipit amnes navigales, ut

---

[1] *caput est civitas*] civitas est caput. B.

[2] *De Asia. Choa vel Choos*] [b] Choa vel Choos. [a] De Asia. A. De Asia. B. De Choa. D.

[3] *Choos*] Chos. D.

[4] *Ypocras*] i.e. Hippocrates.

[5] *dicit*] dicitur. B.D.

[6] *super*] semper.

Ydapsen, Cantabriam, Ysepim. Stadios L. continet in latitudine ille fluvius, in altitudine passus quindecim. In hac terra multæ sunt regiones particulares, in quibus elephantorum multitudo abundat. Of Eiulath.

CAP. CXIII.

De Asia[1] *Idumæa.*

REGIO Idumæa est in Arabia, ab Edom vel ab Esau, filio Isaac, dicta. Nam filii Esau, expulsis Heræis, terram illam inhabitaverunt, et eam Idumæam de cætero vocaverunt. Est autem Idumæa per quædam deserta a Palæstina[2] separata, cujus fines usque ad Mare Rubrum se extendit.[3] Est enim terra fortis et montuosa, sub forti calore solis constituta, et ideo incolæ terræ illius contra solis ardorem faciunt domos subterraneas et speluncas. Hoc Isidorus. Of Idumæa.

CAP. CXIV.

De Korcisa in Asia.[4]

KORCISA est insula a quodam duce sic nominata, distans a Sardinia[5] triginta milium[6] freto contracto contra aspectum Italiæ. Insula est pascuis fertilissima. Est autem multis promontoriis angulosa, gignens latissima pabula. Of the Island of Corsica.

---

[1] *Asia*] om. D.
[2] *Palæstina.*] The *a* interlined in B.
[3] *extendit*] extendunt. B.D.
[4] *in Asia*] om. B.D.
[5] *Sardinia*] Sardina. B.D.
[6] *milium*] miliaria. B.D.

CAP. CXV.

De Media.[1]

Of Media.

MEDIA[1] a Medo rege est dicta, qui provinciam illam primitus est ingressus; habet autem Media[1] ab Occasu Parthiam, a Septentrione Armeniam, ab Ortu Montes Caspios; a Meridie Persidam habet; hæc regio sola medicam arborem parturit. Regio illa opulenta multis fluminibus irrigua, civitatibus et oppidis præclara, multorum populorum domina, cujus reges Magnam Babyloniam ac Chaldæorum imperium antiquitus devicerunt. Hoc Isidorus.

CAP. CXVI.

De Insula Midelina.

Of the Island of Malta.

EST in Mari Adriatico insula quædam, per quam de Syria in Cypro et in Italiam navigatur; ad quam difficilis est accessus propter bitalissim, id est, litus in mare extensum ex terræ causa vel arena interjecta, unde naves periclitantur, ut Actus Apostolorum cap. xxviii. tam in textu quam in glossa, et quamvis inhabitantes sunt barbari, circa naufragium patientes[2] sunt, humani et mites. Ad hanc insulam pervenit Paulus Romam navigando. Hoc Isidorus.

---

[1] *Media*] Medea. A.B.D. | [2] *patientes*] om. B.D.

CAP. CXVII.

De Nabathæa.

NABATHÆA Asiæ est provincia, a Nabaioth filio Ismaelis sic dicta, et est inter Arabiam et Indiam. Surgit ab Euphrate et porrigitur usque ad Mare Rubrum. Hoc Isidorus, libro XV. Est enim terra fertilis frugibus, fructibus, pecudibus; pretiosis lapidibus et metallis referta; habet duo M. passuum in latitudine. Montibus inaccessis circumdatur, amne[1] fluente. Hoc Plinius, libro VI. xxix,[2] et Orosius.[3] Of Nabathæa.

CAP. CXVIII.

De Pamphylia.

PAMPHYLIA, qui et Isauria dicitur, eo quod flatui omnium aurarum sit exposita, ut dicit Isidorus. Hæc provincia est in Minori Asia, et habet urbem metropolim quæ Seleucia nuncupatur, quam Seleucius Antiochus, qui Antiochiam condidit, fundavit. Est autem regio maritima inter Siciliam et Bithyniam, a qua in Italiam per Cyprum navigatur. Of Pamphylia.

CAP. CXIX.

De Pygmæa.

PYGMÆA est regio in India versus Orientem in montanis contra Oceanum sita, in qua habitant Of Pygmæa.

---

[1] *amne*] et. præm. B.D.
[2] *xxix.*] et. præm. D.
[3] *xxix. et Orosius*] et Orosius. 29. B.

Of Pygmæa.

Pygmæi homines. Nam Plinius dicit quod in quarto anno generant, et in septimo senescunt, et vix octavum annum excedunt. Ipsi, collecto exercitu, pugnant contra grues et equitant super arietes, nidos eorum et ova frangunt, ne hostes eorum multiplicentur. Hoc Plinius de hominibus monstruosis, et Isidorus.

Cap. CXX.

De Ramathæa.

Of Ramathæa.

Ramathæa quæ dicta est Canzota, regio est juxta Decapolim, a Ramathaim civitate appellata, in qua natus est Samuel propheta; alio nomine Armathia[1] est vocata, de qua fuit Joseph vir justus qui Christum sepelivit cum Nichodemo; est enim sita in Judæa de tribu Effraim, in altissimis montibus sita, ideo Ramathæa vocitatur, id est, Excelsa. Terra illa, licet montuosa, frugibus et[2] vineis et olivis est uberrima, fontibus irrigua, aere saluberrima, et a remotis multum speculanda. Hoc Isidorus.

Cap. CXXI.

De Rucea.[3]

Rucea sive Rucena provincia est in Minori Asia; habet ab Oriente Gothiam, a Septentrione Pannoniam, ab Occidente Græciam. Cum Boemis et Sclavis concordat in idiomate. Hæc in quadam sui parte Galatia est vocata, ad[4] quam Paulus Apostolus Epistolas dirigebat. Hoc Isidorus.

---

[1] *Armathia*] i.e. Arimathæa.
[2] *et*] om. B.
[3] *Rucea*] Ramathea. B.
[4] *ad*] a. B.

CAP. CXXII.

De Sabæa.

SABÆA regio est in Arabia, a filio Chus sic vocata; haec a Septentrione Chaldæam[1] appropinquat, ab Occasu Sinu Arabico terminatur, a Meridie Æthiopiæ est vicina. Est enim regio thurifera, nam in ejus saltibus myrrha, cinamomum, thus, et aromatorum[2] genera sunt. Regio quidem locuplex in speciebus et pretiosis lapidibus et metallis. Ibi est phœnix avis et alia[3] mirabilia quæ in illa regione ab auctoribus referuntur. In illa provincia dominabatur[4] regina Saba, quæ totius Africæ suis temporibus obtinuit principatum. Hoc Herodotus. Regina fuit Ægypti et Æthiopiæ. Of Sabæa.

CAP. CXXIII.

De Samaria.

SAMARIA regio est Palæstinæ, vel ab oppido vel a metropoli civitate antiquitus sic dicta. Nam Samaria quondam fuit civitas regalis in Israel,[5] quæ tunc ab Augusto Sebastia vocabatur. Hæc media regio inter Judæam et Galilæam jacet. Ab illa patria gens Samaritanorum nomen est sortita, unde a Samaria dicti sunt Samaritani, scilicet, captivi, quia Samaria idem quod custodia est;[6] quia captivato populo Israel in illa patria fuit derelicta regibus Assyriorum ad custodiendum. Hoc Isidorus. Of Samaria.

---

[1] *Chaldæam*] Chaldææ. B.D.
[2] *aromatorum*] aromatum. B.D.
[3] *alia*] The last *a* interlined in A.
[4] *dominabatur*] dñatr. B.D.
[5] *Israel*] Anglia. B.
[6] *est*] om. B.

CAP. CXXIV.

De Provincia Sere.

Of Sera. SERES est provincia in Oriente, a quodam oppido sic dicta, ubi de arboribus lana colligitur et exinde sericum operatur; unde poeta;

"Ignota[1] facie sed noti vellere Seres."

CAP. CXXV.

De Sichimia.

Of Sichem. SICHIMIA modica terra est in Samaria, a Sichem filio Emor, qui eam primo inhabitavit sic vocata. Nam Sichem prius dicta[2] postea Neapolis vocitatur. Hæc, ut ait Hieronymus super Gen. XVIII. fuit portio terræ quam Jacob dedit filio suo, quæ fuit in tribu Effraym ubi sepultus est Joseph, cujus mausolæum usque hodie apparet; quam terram pecunia gravi labore acquisitam Jacob comparavit. Emit enim C. agnis possessionem illam. Ibi fuit terebinthus super[3] quo Jacob abscondit idola filiorum suorum, et tunc de Sichinia[4] ascendit in Luzam cognomento Bethel. In hoc loco pascebant fratres Joseph greges suos; ibi non invenit eos Joseph sed in Dotaym, ubi ipsum spoliantes Ægyptiis vendiderunt. Abimalech filius Jeroboam Sichiniam destruxit. In hoc territorio fuit fons Jacob, juxta quem Dominus fessus ex itinere requievit, et potum de illo[5] fonte a muliere[6] postulavit, et mu-

---

[1] *Ignota.*] The *ta* is interlined in A.
[2] *dicta*] est. add. B.D.
[3] *super*] sub. B.D.
[4] *Sichinia*] Sychima. B.
[5] *illo*] om. B.
[6] *a muliere*] ab illa muliere. B.

lierum de fornicatione increpavit. Illa respondit se virum non habere. Et ille: Amen, dico tibi septem viros habuisti, et illum quem nunc habes non est tuus vir. Of Sichem.

Cap. CXXVI.

De Tabrotana.[1]

Tabrotana est insula Indiæ latens ad Austrum, ex quo Oceanus Indicus incipit; patet in longitudine octingentis LXXV. milibus passuum, in latitudine vero LXXXV. milia stadiorum. Scinditur autem amnis, tota repleta margaritis et gemmis; pars ejus bestiis, elephantibus est repleta, partem vero homines tenent. In hac insula dicunt quidam duas æstates et duos[2] hyemes in uno fore anno et bis floribus vernari. Insula illa omni viret tempore, et folia omnia omni tempore sunt virentia et nunquam cadunt. Hoc[3] Orosius. Of the Island of Taprobane.

Cap. CXXVII.

De Traconitida Regione.

Regio Traconitida est in India, cui præfuit Philippus frater Herodis. Totum enim[4] regnum Hebræorum divisum fuit in quatuor tetrarchias, quarum prima fuit Galilæa quæ fuit Herodis tetracha; secunda et tertia fuit[5] Myrrhæa et Traconitida cui[6] præfuit Philippus, utriusque regionis tetrarcha existens; Of Trachonitis.

[1] *Tabrotana*] or Taprobane.
[2] *duos*] corr. duas.
[3] *Hoc*] Hæc. B.
[4] *enim*] autem. B.D.
[5] *fuit*] fuerunt. B.D.
[6] *cui*] corr. quibus.

Of Trachonitis. quarta fuit Abelina regio, cui præfuit Lisanias frater Herodis et Philippi; ita enim divisum[1] fuit regio Judæorum ad illorum superbiam destruendum. Hoc[2] Glossa super Lucam: tetracha Philippus.

CAP. CXXVIII.

De Trogodia.

Of the region of the Troglodytæ. TROGODIA regio est in Æthiopia,[3] cujus incolæ dicuntur Trogoditæ,[4] quia tanta præ cæteris pollent celeritate, ut feras pedum cursu insequuntur[5] et capiunt. Ibi crescit optima myrrhæ species. Hæc regio cum sit in Æthiopia tangit tamen fines Arabiæ.

Nunc de omissis Europæ et Africæ est dicendum.

CAP. CXXIX.

De Asturia.[6]

Of Asturia. ASTURIA est provincia in Citeriori Hispania, in confinio Europæ et Africæ constituta, unde et Astures sunt dicti qui prope flumen[7] Isturium inhabitant, quorum terra silvis et montibus est circumvallata. Hoc Isidorus.

Illius incolæ respectu aliorum hominum sunt animo placidi,[8] liberales, et benigni.[9] Terra quidem fertilis, vino, frumento, et oleo minus[10] abundans; terra qui-

---

[1] *divisum*] divisa. B.D.

[2] *Hoc*] Hæc. D.

[3] *Æthiopia*] Europa. B. Erased in D.

[4] *Trogoditæ*] corr. Troglodytæ.

[5] *insequuntur*] insequantur. B.D.

[6] *De Asturia.*] Stands above the rubric *Nunc de omissis, etc.* in A. om. B.D.

[7] *flumen*] fluvium. B.D.

[8] *placidi*] placidæ. B.D.

[9] *benigni*] benignæ. B.D.

[10] *minus*] nimis. B.D.

dem frigida et[1] ad fructum gignendum minus apta. Abundant ibi milium[2] et castaneæ supra modum. Crescit ibi multus fructus arborum, et plura genera pomorum, unde loco vini faciunt eis potum. Feris silvestribus et domesticis pecudibus sunt opulenti; populus generaliter est agilis, hilaris, voce canora, animo jocunda;[3] populus in prœliis militaris, staturæ et formæ elegantis. Ad loquendum procax, et ad deridendum libens. Of Asturia.

Cap. CXXX.

De Aragonia.

Aragoniæ provincia est in Hispania, vineis et frugibus fœcunda, fontibus et fluviis irrigua, ab Anogothis inhabitata. Gens enim Gothorum ibi quondam habitabant,[4] unde Aragonia quasi Aragothia vocati sunt; quam perfluit Hibris fluvius a quo metropolis nominatur. Of Aragonia.

Cap. CXXXI.

De Franconia.

Franconia Germaniæ est provincia, a Francis in ea habitantibus ita nominata, cujus metropolis est Heliopolis,[5] sita super amnem Mogum; ab Oriente habet Thuringiam, a Meridie Danubium, ab Occasu Sueciam, a Septentrione Rhenensem provinciam, cujus metropolis est Maguntia, sita super Rhenum, quem Mogus subintrat. Est autem terra vinifera, frugifera, silvis decora, et plurimum populosa. Hoc Orosius. Of Franconia.

---

[1] *et*] om. B.
[2] *milium*] mulium. B.
[3] *jocunda*] corr. jocundo.
[4] *habitabant*] habitabat. B.
[5] *Heliopolis*] corr. Helenopolis.

CAP. CXXXII.

De Francia.

Of Francia. FRANCIA, quæ et Gallia, a Francis Germanicis primitus nominata, ab Oriente habet fluvium Rheni et Germaniam, ab Euro Alpes, a Meridie provinciam Narbonensem, ab Occasu Lugdunum, a Circio Oceanum Britannicum. Hæc, cum multas habeat[1] civitates famosissimas, Parisius[2] inter omnes obtinet principatum. De commendatione istius provinciæ plura sunt in posterum dicenda.

CAP. CXXXIII.

De Flandria.

Of Flandria. FLANDRIA provincia est Galliæ Belgicæ, habens Germaniam ab Oriente, Britanniam a Septentrione. Hæc provincia, quamvis situ sit parvula, bonis singularibus est referta. Gens elegans in corpore et robusta, multiplex in sobole, in mercimoniis locuplex, facie venusta et generaliter decora, affectu pia et blanda, gestu matura, habitu honesta, in opere lanificii præclara; per cujus industriam magna pars illius patriæ in lanificiis subvenitur, Nam lana de Anglia ad illas partes transmissa mirifice operatur et aliis regionibus transmittitur. Est enim terra plana, in multis locis frugifera, palustribus profunda, in quibus effodiuntur glebæ quæ ad comburendum sunt necessariæ.[3] Nam ex his fortis ignis et calidus fieri solet, magis efficax quam ex lignis; sed inutilior et vilior quoad[4] cineres,[5] et gravior ad redolentiam et odorem.

---

[1] *habeat*] habet. B.
[2] *Parisius*] Perisius. B.D.
[3] *necessariæ*] necessaria. B.
[4] *quoad*] quod ad. B. quo ad. D.
[5] *cineres*] cines. B.

CAP. CXXXIV.

De Gallicia.

GALLICIA provincia est in Hispania, a candore populi illius regionis sic nominata, præ cæteris hominibus illi dicuntur esse albiores. Terra illa frugifera, Oceano vicina. Homines illius provinciæ Græcam sibi ascribunt originem. Nam, commisso bello Trojano, plures ex Græcis ad Galliciam dicuntur aufugisse[1] unde proles exoritur usque ad præsens. Of Gallicia.

CAP. CXXXV.

De Idumæa.

REGIO Idumææ est in Arabia, ab Edom, hoc est, ab Esau filio Isaac[2] nominata. Nam ipse, expulsis incolis, terram illam inhabitavit, et illam Idumæam vocavit. Est autem per quædam deserta a Palæstina separata, cujus fines usque ad Mare Rubrum se extendunt. Est enim[3] terra fortis, montuosa, sub forti solis calore constituta, et ideo incolæ illius terræ faciunt sibi domos subterraneos[4] et speluncas. Hoc[5] Glossa super Abdiam et Sallustius testatur. Of Idumæa.

CAP. CXXXVI.

De Korinthia.

KORINTHIA provincia est modica Germaniæ, habens Pannoniam ab Oriente, Italiam ab Occidente, Danu- Of Carinthia.

---

[1] *aufugisse*] affugisse. B.D.
[2] *Isaac*] om. B.
[3] *enim*] autem. B.D.
[4] *subterraneos*] subterraneas. B.D.
[5] *Hoc*] Hæc. B.

Of Carinthia.

bium a Septentrione, Dalmatiam a Meridie. In una parte montibus cingitur, in alia ad Mare Adriaticum terminatur. Terra fortis et fertilis et ditata omnibus bonis. Est enim[1] propter Alpium vicinitatem frigida, nivibus et pruinis frequentata, ubi propter frigiditatem aquarum resolutarum homines ibi sunt gutturnosi et turgidi et strumosi. Sunt ibi multi ursi, bisontes, et aliæ bestiæ mirabiles. Sunt ibi glires[2] comestibiles, qui quamvis sint de genere murium comeduntur quia pingues.

CAP. CXXXVII.

De Lectonia.

Of Lectonia. [Leitland?]

LECTONIA Scythiæ est provincia, cujus populi[3] robusti, feroces, et bellicosi. Est enim terra in quibusdam locis frugifera, palustrosa, nemorosa, fontibus et aquis irrigua, multis paludibus munita, paucas habens alias munitiones præter flumina et paludes; et ideo in æstate vix potest illa regio impugnari, sed solum in hyeme quando flumina congelantur.

CAP. CXXXVIII.

De Livonia.

Of Livonia.

EJUSDEM regionis et idiomatis Livonia provincia est, qui[4] a finibus Germaniæ est divisa longo Maris Oceani interjecta.[5] Gens olim barbara, nam deos adorabant et non Deum unum; idola eis[6] responsa dabant.

---

[1] *enim*] om. B.
[2] *glires*] gliri. B.
[3] *populi.*] Interlined in A.
[4] *qui*] quæ. B.D.
[5] *interjecta*] interjecto. B.D.
[6] *eis*] ejus. B.D.

Cadavera mortuorum sepulturæ non tradebant,[1] sed facto rogo in cineres comburebant, eis pro viatico oves et alia animalia exhibebant, servos et ancillas et cætera animantia cum mortuo comburebant, credentes sic incensos ad quandam vivorum regionem pertingere, et ibidem domino feliciter ministrare.[2] Hæc patria taliter a dæmonibus delusa,[3] Dei potentia et Germanorum instinctu sunt revocata. Of Livonia.

Cap. CXXXIX.

De Missena.

Missena provincia est Germaniæ, cum Polonia et Boemia conjuncta. In Oriente cum Bayona, in Meridie cum Saxonibus et Thuringis, in Occidente cum Recia. Est enim terra ampla, nunc plana nunc montuosa, fertilis multum et pascuosa, aquis optimis irrigua. Civitates habet fortes et oppida, castra bene munita. Cujus gens locuplex in frugibus, in pecudibus, et metallis. Est autem gens pacifica et benigna, et omnibus bonis referta. Of Misnia.

Cap. CXL.

De Normania.

Normania, quæ et Neustria,[4] a Noricis populis sic dicta, qui navigio de Norwegia venientes litus Oceani Gallici obtinuerunt, qui tandem provinciam inhabi- Of Normandy.

---

[1] *tradebant*] dabant. B.D.
[2] *ministrare*] ministrasse. B.
[3] *delusa*] illusa. B.
[4] *Neustria*] the *u* interlined in A.

Of Normandy.

tantes eam Normaniam vocaverunt. Habet autem Oceanum Britannicum ad Eurum, Sinum Aquitanicum ad Occidentem, Galliam ad Meridiem, et Oceanum ad Aquilonem. Terra illa frugibus et bestiis fructifera; campis, nemoribus, pratis insignis; portubus maris nobilis; feris et pecudibus fertilis; civitatibus et oppidis valde fortis; cujus metropolis dicitur Rotomagum, quæ est civitas nobilis super flumen Secani sita; cujus gens est populosa, fortis,[1] et bellicosa, in habitu modesta, in affatu urbana, in affectu pia et pacifica, in esu modesta et quasi parca.

Cap. CXLI.

De Narbonense.[2]

Of Gallia Narbonensis.

Narbonensis provincia, ut dicit Plinius, libro iii., cap. ix. quod amne[3] Narbo ab Italia est diserta et ab Alpium jugis. Nulla est ei provincia præferenda in cultu virorum, in dignitate morum, in plenitudine opium; breviter Italia potius quam provincia dici deberet. Flumina habet nobilissima, inter quæ Rhodanus, Galliarum fluvius, illam provinciam perfluit. Stagna[4] habet multa, portus et promunctoria plurima,[5] inter quæ Marcilia obtinet principatum. Totius Narbonensis provinciæ longitudo continet ccc. et lxx. milia passuum, latitudo vero cc. et xlviii. milia passuum, ut tradit Agrippa philosophus. Hucusque Plinius.

---

[1] *fortis*] et. præm. B.
[2] *Narbonense*] Provincia. præm. D.
[3] *amne*] amnis. B.D.
[4] *Stagna*] Stangna. A.
[5] *plurima*] multa. B.D.

Cap. CXLII.

De Pictavia.

Pictavia Galliæ Narbonensis est provincia, quam Picti, Angli, Scotti navigio impetentes antiquitus inhabitaverunt, et tandem regioni et genti ex sua antiqua prosapia nomen impositum reliquerunt. Hoc Herodotus. Provincia hæc[1] per longum Oceani[2] porrecta[3] versus Turoniam quam perfluit Ligeris fluvius. Habet ab Oriente Hispanos, a Meridie Oceanum Britannicum, ab Aquilone Minorem Britanniam, ab Occidente Sinum Aquitannicum. Hæc provincia[4] omnibus bonis referta,[5] maris portibus dotata, cujus gens et lingua moribus Galliarum est admixta.[6] Animo et ingenio cæteris vicinis suis sunt acriores, nam secundum Isidorum [secundum] diversitatem cœli, facies hominum et colores corporum, quantitates animorum diverse habent.[7] Inde Romanos graves, Græcos leves, Afros versipelles, Gallos natura feroces et ingenio acriores prævidemus, Et ideo Pictavi sunt corpore robusti, facie venusti, animo audaces, in[8] incessu agiles, ingenio callidi atque astuti; et hoc[9] Herodotus et Plinius.

Of Pictavia.

Cap. CXLIII.

De Picardia.

Picardia Galliæ Belgicæ est provincia. Hoc Isidorus de descriptione regionum. Est enim terra illa in

Of Picardia.

---

[1] *hæc*] h̄. A.B.
[2] *Oceani*] Oceanum. D.
[3] *porrecta*] est. præm. B.
[4] *provincia*] p̄ria. A.B.D.
[5] *referta*] est. præm. B.D.
[6] *admixta*] adjuncta. B.D.
[7] Nota. in marg. A.
[8] *in*] om. B.D.
[9] *hoc*] om. B.D.

Of Picardia. omnibus fructibus et frugibus abundans, multis civitatibus, oppidis, castris, villis munita, sicut est Belgica, Beluaca, Ambiana, Attrabata, Torneya. Habet autem hæc provincia Rhenum fluvium Germanicum ab Oriente, Britanniam Majorem ab Aquilone. Est autem duplex Picardia, scilicet, Superior, quæ Galliæ est propinqua, et alia Inferior, quæ Flandriæ, Reciæ, Brabantiæ, est contigua. Gens utraque decora facie, decentis staturæ, ingenii dociles, animo audaces, et leves, intellectus clari, affectus pii, idioma grossior[1] aliis Galliæ nationibus. Hoc Herodotus.

Cap. CXLIV.

De Rinchonia.

Of Rinchonia. Rinchonia est terra modica, a civitate Maguntina sic dicta, super ripam Rheni inter montes protensa; unde a Rheno Rinchonia est vocata. Licet terra sit modica, ex utraque Rheni parte usque montium cacumina mirabiliter fœcunda est et amœna, quia hortus inæstimabilis voluptatis tam dulcem glebam et tam pinguem profert quod fructus et fruges mira fœcunditate et celeritate producit, ut in uno agro arbores pomiferas diversi generis et nuces gignit et parturit; et tamen propter tantam fructuum multiformitatem fruges parere non omittit. Arborum diversitas vineta non impedit, immo unus et idem agellus fruges pariter et nuces, vina, corbas, poma, pira, et multa alia fructuum genera producere non desistit. Fontes calidi morbis mortalium medicinales ibi de terræ visceribus oriuntur. Multa sunt alia commoda quæ recitare per singula esset prolixum.

---

[1] *grossior*] grassior. B.

CAP. CXLV.

De Sarmata.

Of Sarmatia.

SARMATA barbarorum est terra, quæ[1] a studio armorum sunt dicti Sarmati,[2] nam patentibus campis armati incedunt et multas provincias spoliant. De Gothis et Gibidis processerunt, et hi prœlio tam pedestri quam equestri usi sunt.

CAP. CXLVI.

De Saxonia.

Of Saxonia.

SAXONIA provincia est in Germania, cujus incolæ ex Græcis processerunt, nam in multis prœliis Thuringos expulerunt, qui tunc usque ad litus Oceani habitabant. Gens illa semper fuit bellicosa, audax mente, fortis corpore, staturæ magnæ. Est autem Saxonia, quoad omnes fructus fertilis et ferax, nunc montes nunc plana, nunc pascua, nunc cultura, gregibus et armentis fœcunda. In montibus mineriis abunda, auro et argento opulenta, et cupro et ære. Est enim ibi mons in quo effodiuntur lapides qui non sine igne fortissimo sunt resoluti, quibus resolutis in æris substantiam[3] convertuntur. Flumina sunt ibi multa et peroptima. Fontes habet salsos ex quibus sal album[4] coquitur. Mons est ibi magnus cujus lapides redolent ut violæ. Ibi sunt multæ feræ, tam bestiæ[5] rapaces, quam veneticæ; habet Boeciam ab Oriente,

---

[1] *quæ*] q^i. B. qui. D.
[2] *Sarmati*] Armati. B.
[3] *substantiam*] sb̄am. A. substantiam. B.D.
[4] *album*] albus. B.D.
[5] *bestiæ*] om. B.

Of Saxonia.

Westfaliam ab Occidente, Frisones ad Oceanum, Thuringos ad Meridiem. Hæc et alia laude digna sunt in Saxonia.

CAP. CXLVII.

De Selandiâ.

Of Zeeland.

SELANDIA est terra maritima, ad modum insulæ, fluminibus et brachiis marinis circumdata; habet Holandiam ad Orientem, Flandriam ad Meridiem,[1] Oceanum ad Occidentem, Britanniam ad Septentrionem. Sunt autem ibi plures insulæ brachiis marinis ab invicem distinctæ et separatæ. Sunt enim illæ insulæ fortis[2] aggeribus et rupibus munitæ contra fluctus marinos impetuosos; quarum gleba valde ferax est quoad segetes, ad arbores vero minime; non enim possunt radices in terram immittere propter maris salsuginem, et ideo plantati[3] arbores deficiunt et arescunt. Est autem gens pacifica, in cultum[4] Dei assidua, populosa, divitiis opulenta, gens magnæ staturæ, fortis corpore, audax mente, inter se pacifica et quieta, omnibus benifica, nullis[5] molesta, præter quando hostium insolentia[6] sit coacta. Hoc Isidorus.

CAP. CXLVIII.

De Suecia.

Of Suetia.

REGIO Sueciæ est Inferioris Scythiæ in Europa. Est autem quoad solum frugifera, vineis expers, in

---

[1] *Meridiem*] written upon an erasure in B.

[2] *fortis*] fortibus. B.D.

[3] *plantati*] plantatæ. B.D.

[4] *cultum*] cultu. B.D.

[5] *nullis*] nulli. B.D.

[6] *insolentia*] violentia. B.

pascuis uberrimis alios defectus recuperans. Gens valida et robusta, cujus potentia quondam totius fere Asiæ et Europæ partem maximam multis temporibus edomavit; quos aggredi Græcorum gens extimuit: Julii enim Cæsaris juncta potentia superatis[1] Gallicis, Almannicis, et Britannicis cum Danis, et Gothis, Noricis, et Aquilonaribus populis congredi formidavit. Hoc in Historiis Romanorum. Ex illorum prosapia Amazones processerunt, ideo populus ille deletus, ut dicit Isidorus. Of Suetia.

Cap. CXLIX.

De Suevia.

Suevia Germaniæ est provincia, cujus gens magnum dominium in Germania habere consuevit. Isidorus in capit. de Vocabulis dicit quod Suevi sunt pars Germanorum in fine Septentrionis. Unde Lucanus :—[2] Of Suevia.

"Fundit ab extremo salvos Aquilone Sueves."

Et est Superior et Inferior; Inferior contra Rhenum protendit, Superior contra Alpes et Danubium, utraque terra optima. In campestria gramina[3] nobilissima, in montibus castra fortia, aurum, argentum, et plura metalla effodiuntur. Hoc Orosius.

Cap. CL.

De Thracia.

Thracia est provincia in Græcia, ad quam veniens Tyrus filius Jaseph[4] a suo nomine, ut dicitur, ipsam Of Thracia.

---

[1] *superatis*] s̃ratis. A. superatis. B.D.
[2] Versus in marg. A.D.
[3] *gramina*] Germania. B.D.
[4] *Jaseph*] Japheth. B.D.

Of Thracia. Thraciam nominavit. Alii a sævitia incolarum Thraciam appellatam dixerunt. Ab Oriente habet Constantinopolim, ex opposito Septentrionis, a Meridie Ægæo Mari adhæret, ab Occasu Macedonia illi subjacet; quæ regio olim diversas gentes habebat, scilicet,[1] Messagetæ,[2] Sarmatæ, et Scythæ, et aliæ multæ nationes. Ebrum flumen Thraciam perfundit, et gentes barbaras nutrit.

CAP. CLI.

De Troja.

Of Troy. PROVINCIA Trojana primitus a Dardano fuit nominata Dardania. Dardanus a Græcia profectus pervenit ad Phrygiam, et ibidem[3] primus regnavit: post quem filius ejus Scutonius. Deinde nepos ejus Trous, a quo civitas et patria primo nomen sumpsit, et Troja vocabatur; post cujus excidium multi Trojani, facta classe, per diversas mundi partes sedes sibi quæsierunt, et multas nationes expellentes pro eis habitaverunt; unde ex ipsorum[4] progenie reges potentissimi prodierunt, ut testantur historiæ.

CAP. CLII.

De Tuscia.

Of Tuscia. TUSCIA[5] Italiæ est provincia, inter Ligures et Romam collocata, cui difficilis patet accessus præ montibus et

---

[1] *scilicet*] quarum nomina sunt. B.D.
[2] *Messagetæ*] Magessetæ. B.
[3] *ibidem*] ibi. B.
[4] *ipsorum*] eorum. B.
[5] *Tuscia*] Thuscia. A.

fluviis, et vocatur Tuscia[1] a thuris frequentia. Nam in exequiis mortuorum thura ibi cremare solebant, quia, ut dicitur, in Tuscia[1] aruspicia primitus sunt inventa, nam Æmilia in antiquo nominabatur.[2] Ab Oriente habet Pisanam[3] et Florentiam, a Septentrione Urbem Veterem, contra Orientem Aretenum,[4] contra Meridiem Turchoniam,[5] Parusium et Assisum, quia Valli[6] Spolitanæ contiguæ sunt[7] et vicinæ; ab Oriente,[8] Mare Adriaticum; ab Occidente, Mediolanensem; a Septentrione Romaniam et provinciam Paduanam. Est autem regio illa multum protensa in longitudine ab Ortu versus Occasum, et latitudinis ab Aquilonari ad Australem. Est enim montuosa et fortissima quoad situm, fertilissima et saluberrima[9] quoad cibum et solum. Crescunt ibi odorifora et aromatica quæ terram illam maxime locupletant. Fontium calidorum in ea scaturentium abundantia, ipsam gratificat et ditat. Of Tuscia.

Cap. CLIII.

De Wasconia.

Provincia Wasconiæ est antiquitus comprehensa sub Aquitania, juxta Pyrenæum[10] sita, a Vescæo oppido nominata. Habet montes Pyrenæos[11] in uno sui latere, in alio Mare Oceanum, in tertio planitiem Provinciæ Tholosanæ, in quarto Pictavis appropinquat. Terra silvestris et montuosa, frugifera, vinifera, ita quod regiones propinquas et vicinas insulas in[12] vini Of Wasconia.

---

1 *Tuscia*] Thuscia. A.
2 *nominabatur*] vocabatur. B.D.
3 *Pisanam*] Hispaniam. B.
4 *Aretenum*] Aracenum. B. Arecenum. D.
5 *Turchoniam*] Thusconiam. B. Thurconiam. D.
6 *Valli*] Valle. B.D.
7 *sunt*] est. B.D.
8 *Oriente*] habet. add. B.D.
9 *saluberrima*] uberrima. B.D.
10 *Pyrenæum*] Pirenū. B.D.
11 *Pyrenæos*] Pirenos. B.D.
12 *in*] om. B.

Of Wasconia. copiam redundare facit. Hanc regionem Gerona fluvius a Tholosana separat, quæ Wasconiam præterfluens juxta Burdigalem metropolim urbem Wasconiæ Oceanum intrat. Hoc Isidorus, libro IX.

Cap. CLIV.

De Venetia.

Of Venetia. Venetia ab antiquo dicitur provincia sub litore Maris Adriatici, ubi Venetia civitas nunc est sita, usque ad Padum fluvium, quæ[1] dividit civitates inter Pagainenses et Mediolanenses. Multas habet civitates cujus potestas per longissimos maris tractus est hodie usque Aquileiam et Dalmatum. Sclavorum piratarum prædam tyrannicam compescit[2] et reprimit.[3] Insulas et portus, promunctoria et maris sinus sub ejus dominio existentes justissime regit subditos ab hostibus potentissime protegit ac defendit, rempublicam et civilem justissime regit. Nullam sectam divinis contrariam institutis infra suos terminos manere dissimulat aut permittit. Hujus provinciæ et præcipue civitatis Venetiæ probitates æstimo superfluum enarrare, cum jam omnibus mare navigantibus sit ratificatum.

Cap. CLV.

De Islandia.

Of Islandia. Regio Islandiæ ultima est in Europa, ultra Norwegiam sita, perpetua glacie condensata in remotioribus ejus finibus; protenditur autem super litus Maris

---

[1] *quæ*] quod. D.
[2] *compescit*] compescuit. B.D.
[3] *reprimit*] repressit.

Oceani versus Septentrionem, ubi mare præ nimio frigore congelatur, habens ab Oriente Scythiam Superiorem, ab Austro Norwegiam, ab Occidente Oceanum Hibernicum, ab Aquilone Mare Congelatum; et est dicta Islandia quasi terra glacie, eo quod ibi esse[1] montes nivei in glaciei duritiam congelati; ibi crystallum invenitur in magna copia. Ibi sunt ursi albi et ferocissimi. Terra illa est sterilis valde quoad fruges, exceptis paucis vallibus in quibus crescunt avenæ, gramina; unde tota illa[2] vivit communiter de piscibus, de venationibus, et de carnibus pro parte majori. Oves pro frigore ibi vivere non possunt, ideo illius terræ incolæ de ferarum et ursorum pellibus, quos venatu capiunt, contra frigus se vestiunt: alia vestimenta non habent, nisi aliunde deferantur. Gens illa multum corpulenta, robusta et valde alba, piscationi dedita et venationi.[3] Of Islandia.

Cap. CLVI.

De Insulis.

Insulæ dictæ sunt eo quod *in salo* sunt[4] positæ, id est in mare.[5] Ex his quæque sunt positæ et maxime notissimæ, quas plurimi veterum studio solerti indagaverunt, notandæ sunt: Of the Islands of the ocean. Britannia Oceani insula interfuso[6] mari a toto orbe divisa,[7] a vocabulo suæ gentis nominata; cujus circuitus quadragies octies LXXV. milia.[8] Magna in eo sunt flumina, fontes calidi, metallorum larga copia; gagates lapis et margaritæ ibi sunt. Tha- Of Britain.

---

[1] *esse*] sunt. B. esset. D.
[2] *illa*] patria. add. B.D.
[3] *venationi*] venusta. B.
[4] *sunt*] sint. B.
[5] *mare*] mari. B.D.
[6] *interfuso*] interfusa. D.
[7] *divisa*] est. præm. B.D.
[8] *milia*] miliaria. B.D.

Of the Islands of the ocean.

natos insula Oceani freto[1] Gallico a Britannia est separata, dicta Thanatos a morte serpentum; unde asportata terra quoquo gentium vecta sit et aspersa, angues illico perimit. Tile[2] ultima Oceani insula inter Septentrionem et Occidentem, a sole nomen habet, quia in ea æstivum solstitium sol facit, et nullus ultra eum dies est; unde pigrum et concretum mare ejus est. Orcades insulæ contra Britanniam positæ numero XXXIII., quarum XII. desertæ et XIII. incoluntur. Scotia eadem et Hibernia Britanniæ proxima ab Hibero dicta. Gades insula in fine Bœticæ sita dirimit Europam ab Africa, in qua Herculis Columnæ visuntur. Est[3] autem a terra CXX. passibus divisa. Nascitur in ea arbor similis palmæ, cujus gummi vitrum infectum ceranniam gemmam reddit. Fortunatæ Insulæ a vocabulo dictæ quasi felices et beatæ, unde Gentilium error et sæcularium poetarum carmina propter soli[4] fœcunditatem et varium fructuum et herbarum ubertatem, easdem esse Paradisum putaverunt. Sitæ sunt in Oceano contra lævam Mauritaniæ, Occiduo proximæ et interjecto mari discretæ. Gorgones[5] insulæ Oceani obversæ promontorio quod vocatur Esperacerus, quas coluerunt feminæ aliti[6] pernicitate;[7] distant autem a continenti terra bidui navigatione. Hesperidum insulæ vocatæ a civitate Hesperido quæ fuit in finibus Mauritaniæ; sunt autem ultra Gorgones sitæ, in quarum hortis fingunt fabulæ draconem pervigilem aurea mala servantem. Crisse et Argire[8] insulæ in Indico Oceano sitæ, adeo fœcundæ copia metallorum ut plerique au-

---

[1] *freto.*] The *to* interlined in A.

[2] *Tile*] i.e. Thule.

[3] *Est.*] Twice in B.

[4] *soli*] solis. traced in marg. A. in a different hand from that of the text.

[5] *Gorgones*] al. Gorgades.

[6] *aliti*] alitæ. B.D.

[7] *pernicitate.*] The accent over the second *i* in A. is in blacker ink than that over the first and of the context.

[8] *Crisse et Argire*] i.e. Chryse et Argyre.

ream superficiem et argenteam habere prodiderunt. Tabrotana[1] insula Indiæ subjacens ad Eurum; sunt ibi duæ æstates et duo hyeme;[2] omni tempore virent folia, ut prætactum est. Hucusque sunt Oceani insulæ.

Of the Islands of the ocean.

Cap. CLVII.

Ab Hellesponto usque ad[3] Gades in Mari Magno insulæ constitutæ. Cyprus insula a civitate Cypro quæ in ea est nomen accepit; ipsa est et Paphus Veneri consecrata, in Mari Carpathio, Austro vicina, famosa quondam divitiis et maxime æris.[4] Creta Græciæ insula est, vergens contra Peloponnensem; est enim inter Ortum et Occasum longissime porrecta, a Septentrione Græciæ æstibus, ab Austro Ægyptiis undis perfusa; habuit quondam centum urbes nobiles, unde Ecantopolis[5] dicta est; prima remis et sagittis claruit, prima literis jura indixit, turmas equestres prima docuit,[6] studium musicum ab ideis dactylis in ea est cœptum. Ibi serpens nulla,[7] larga est vitibus et arboribus. Spalangos[8] venenatos gignit, et lapidem qui ideus[9] dactulus[10] dicitur. Abydos insula in Europa, super Hellespontum posita, angusto et periculoso mari separata; in quo Xerxes rex pontem fecit de navibus et in Græciam transivit. Coos insula in provincia Atticæ, in qua Ipocras[11] medicus natus est. Hoc Varro testatur. Ars lanificii in ornamentum feminarum prima claruit.[12] Insulæ Cyclades antiquitus Græciæ fuerunt; quidam tamen sic eas vocatas dicunt propter

Of the Islands of the Mediterranean.

---

[1] *Tabrotana*] al. Taprothana vel Taprobana.
[2] *duo hyeme*] duæ hyemes. B.D.
[3] *ad*] om. B.D.
[4] Nota. in marg.. A.D.
[5] *Ecantopolis*] Erancopolis. B.D. corr. Hecatompolis.
[6] *docuit*] edocuit. B.
[7] *nulla*] nullus. B.D.
[8] *Spalangos*] al. Phalangos.
[9] *ideus*] idulus. B.
[10] *dactulus*] dactylus. D.
[11] *Ipocras*] i.e. Hippocrates.
[12] *claruit*] ibi. præm. B.D.

Of the Islands of the Mediterranean.

scopulos qui in earum sunt circuitu. Numero sunt LIIII., tendentes a Septentrione in Meridiem; habent L. milia passuum a Septentrione in Meridiem et L. milia passuum ab Oriente in Occasum; præterea, ut dicit Orosius, ab Oriente est Rhodus, a Septentrione[1] Tenedo, a Meridie Capados,[2] ab Occasu Cytheras, ab Oriente litoribus Asiæ finiuntur, ab Occidente Mari Icario, a Septentrione Mari Ægæo, a Meridie Mari Carpasio. Corsica est insula corpore angulosa; habet portum urbis Romæ, a Meridie Sardiniam,[3] ab Occasu insulas Baleares, a Septentrione Ligusticum sinum, et tenet in longum CLXII.M. passuum, in latum milia XXVI. Delos[4] insula in medio Cycladum sita, et dicta Delos eo quod post diluvium regis Oggi temporibus, cum orbem multis mensibus[5] nox obnubilasset, ante omnes terras primus[6] radiis solis est illuminata. Sortita est ex eo nomen, eo quod ibi sol prius sit manifestata, nam Græci *delon* manifestum vocant. Ibi primitus visæ[7] sunt coturnices, quas[8] Græci *ortigias* vocant. In hac insula Latona enixa est Apollinem et Dianam. Delos enim nomen est civitatis et insulæ. Rhodos prima insula Cycladum est ab Oriente, in qua rosæ capitulum inventum est, cum ibi civitas conderetur; ex qua et[9] urbs et insula Rhodos est appellata. In hac urbe fuit[10] colossus (id est, statua,[11]) æreus LXX. cubitorum altitudine. Fuerunt et alii colossi minores,[12] numero C. Tenedos, una ex Cycladibus, a Septentrione sita, in qua olim civitas Athenæ

---

[1] *Septentrione*] est. add. B.D.

[2] *Capados*] Carpathos?

[3] *Romæ, a Meridie Sardiniam, &c.*] Romæ a Meridie. Sardiniam &c. A. corr. Romæ ab Oriente, a Meridie Sardiniam, &c.

[4] Nota. in marg. A.D.

[5] *mensibus*] noctibus. B.

[6] *primus*] prima. B.D.

[7] *visæ*] visi, B.D.

[8] *quas*] quos. B.D.

[9] *et*] om. B.D.

[10] *fuit*] om. B.D. Nota. in marg. A.

[11] *id est statua*] Written over *colossus* in A. in the author's hand without any mark referring it to a place in the text. id est status? D. om. B.

[12] *minores*] om. B.D.

condita est; unum nomen insulis et urbe fuit. Nam *Thenes* Græce *infamatus* Latine, quia cum noverca sua concubuit, inde fugiens hanc insulam et[1] cultoribus reliquit.[2] Inde Tenes[3] ipsam obtinuit, unde nomen exortum est. Carpathos[4] insula una ex Cycladibus a Meridie posita[5] contra Ægyptum, a quo Mare Carpathium appellatum est, vocata[6] propter velocitatem cursuum. Est enim inter Ægyptum et Rhodum. Ex hac insula dicuntur magnæ naves[7] et spaciosæ processisse.[8] Cythera insula una ex Cycladibus ab Occiduo sita, cui[9] nomen prius fuit Porphyris,[10] eo quod Venus ibi nata sit. Icaria una ex Cycladibus, quæ mari Icario nomen dedit. Dicitur autem Icaron Cretensem ibi interiisse naufragio, et de exitu hominis nomen loco[11] impositum, Naxon insula a Dionysio dicta, quasi Dionaxon,[12] quod[13] fertilitate vitium cæteras vincit[14] insulas; est enim a Delo XVIII. milium[15] spatio separata, ex qua olim Jupiter fertur adversus Titanas fuisse profectum. Cyclos ex numero Cycladum una, omnium insularum rotundissima, unde ita nuncupata.[16] Paron a Parea[17] dicta; historia dicit Philomelum et Plutonem a Jasone natum[18] fuisse, et ex Philomelo Pareatam genitum, qui de suo nomine Paron insulam et oppidum nominavit. Gignit marmor candidissimum; mittit etiam sardam lapidem, marmoribus præstantiorem. Chion insula Syra lingua appellatur insula, eo

Of the Islands of the Mediterranean.

---

[1] *et*] om. B.D. corr. a?
[2] *reliquit*] corr. obtinuit?
[3] *Tenes*] decies. is traced in marg. A. by a different hand from that of the text.
[4] *Carpathos*] Carpacos. A.B.D.
[5] *posita*] est. add. B.
[6] *vocata*] vocatum. B.D.
[7] *naves.*] Interlined in A. in the author's hand in blacker ink than that of the context.
[8] *Est enim . . . . processisse*] om. B.D.
[9] *cui*] cujus. B.D.
[10] *Porphyris*] Pophireus. B. Porphirus. D.
[11] *loco*] est. add. B.D.
[12] *Dionaxon*] Dianaxon. B.
[13] *quod*] quia. B,
[14] *vincit*] Twice in D. the first erased.
[15] *milium*] miliarium. B.D.
[16] *nuncupata*] est. add. B.D.
[17] *a Parea*] apea. D.
[18] *natum*] natos. B. natis. D.

Of the Islands of the Mediterranean.

quod ibi mastix gignitur; Syri enim *Cio* masticum[1] vocant. Samnum[2] insula est in Mari Ægæo, ubi nata est Juno, ex qua fuit Sibylla Samna[3] et Pythagoras Samnus, a quo philosophiæ nomen inventum est. In hac insula prius inventa sunt vasa fictilia, unde vasa Sampnea[4] dicta sunt. Sicilia a Sicano rege nominata est Sicania; deinde a Siculo fratre Itali est vocata Sicilia; prius autem dicta est Trinacria, propter tria promontoria, scilicet, Pelorum, Pachynum, Libbæum.[5] *Trinacre* Græcum est[6] quod Latine dicitur *triquadra*, quasi in tres quadras divisa. Hæc ab Italia modico freto discreta, Africum Mare prospectans,[7] auro abundans, ventis et sulphure plena;[8] unde ibi Ætnæ montis extant incendia; in cujus freto Scylla est et Charybdis, a quibus navigia absorbentur aut colliduntur. Fortis patria fuit, quondam Cyclopum et post nutrix tyrannorum. Metropolim habet Syracusas; gagates ibi multus et corallum multum. Omnis ambitus ejus clauditur stadiis tribus milibus; Sallustius autem dicit Italiæ conjunctam fuisse Siciliam, sed medium spatium impetu maris divisum per angustiam scissum. Taplum[9] insula stadiis x. a Sicilia remota et planior. Æoliæ[10] insulæ sunt Siciliæ ab Æolo Hippotæ filio, quem poetæ ferunt regem ventorum fuisse. Varro dicit ipsum fuisse rectorem harum insularum, et quia ex earum nebulis et fumo futuros prædicabat[11] flatus ventorum; unde ab imperitis visus[12] est ventos in sua potestate tenuisse. Eædem insulæ Vulcaneæ dicuntur, eo quod ipsæ, sicut Ætna, ardeant.[13]

---

1 *Cio masticum*] Chiomasticum. B.D.
2 *Samnum*] corr. Samos.
3 *Samna*] Samina. B. corr. Samia.
4 *Sampnea*] Samina. B. corr. Samia.
5 *Libbæum*] corr. Lilybæum.
6 *est*] om. B.D.
7 *prospectans*] prospectat. B.D.
8 Nota. in marg. A.D.
9 *Taplum*] corr. Tapsus.
10 *Æoliæ*] Coliæ. B.
11 *prædicabat*] prædicebat. B.D.
12 *visus*] visum. B.
13 *ardeant*] ardent. B.D.

Sunt autem IX. habentes propria nomina quarum prima dicitur Liparus, secunda Gerara[1] eo quod collibus emineat. Reliquæ vero Strongyle, Didyme, Erifusa, Festia,[2] Fenicus,[3] Sevoni.[4] Monstripodæ Sonoræ[5] quia nocte ardent Æoliæ dicuntur. Sstoecades[6] insulæ Massiliensium LX. milium[7] spatio a terra in fronte Narbonensis provinciæ ubi Rhodanus fluvius in mare intrat; dicunt quidam has operari et in ordinem poni. Sardus Hercule procreatus cum magna multitudine a Libya profertus[8] Sardiniam profectus eam sic nominavit. Terra patet in longitudine milia[9] CXL., in latitudine XL. In ea neque serpens gignitur neque lupus, sed solifuga[10] tantum, animal exiguum, hominibus perniciosum; venenum ibi non habetur. Fontes habet calidos infirmis utiles, metalla præbentes, ferens furibus cæcitatem. Ebosus insula Hispaniæ, non procul ab Ronio,[11] quasi Eborus; nam LXX. stadiis ab eo distat; cujus terram serpentes fugiunt; huic Colubraria est contraria, nam illa fœtat[12] cum anguibus. Baleares Insulæ sunt Hispaniæ, Aphrodisiades et Gemnaside,[13] Major et Minor; unde vulgariter Majorica et Minorica nuncupantur. In his insulis primitus inventa est funda cum qua emittimus lapides, unde Baleares dictæ sunt; *belli* Græce dicitur *mittere* Latine, unde *balista* quasi *missa* et fundabulum. Unde Virgilius: "Balearis verbera fundæ." Hoc Isidorus Etymologicus de Insulis et earum naturis.

Of the Islands of the Mediterranean.

---

[1] *Gerara*] al. Hiera.
[2] *Festia*] al. Hephæstias.
[3] *Fenicus*] al. Phœnicusa.
[4] *Sevoni*] al. Evonimos.
[5] *Monstripodæ Sonoræ*] om. B.D.
[6] *Sstoecades*] Scoecades. B. Stoecades. D.
[7] *milium*] miliarum. B.D.
[8] *profertus*] profectus. B.D.
[9] *milia*] om. B. miliaria. D.
[10] *solifuga*] soli fuga. B.
[11] *Ronio*] Roma. B.D. corr. Zanio.
[12] *fœtat*] fœtet. B. fœdet. D.
[13] *Gemnaside*] corr. Gymnasie.

Cap. CLVIII.

How Gaul acquired the name of France.

De Gallia qualiter nomen amisit et Francia vocatur ostendamus. Gallia quondam apud Julium Cæsarem fuerat tripartita, modo ob varios rerum eventus a Rheno fluvio usque Secanam fluvium Gallia Belgica seu Francia proprie dicitur; inde usque Ligurim Gallia Lugdunensis, quæ nunc Superior Burgundia dicitur. A Ligerim[1] usque Garronam[2] fluvium Gallia Aquitannica. Cujus pars superior a celsitudine montium qua præminet Celtica dicitur. A Garrona usque Fretum Mediterraneum seu Pyrenæos Montes Gallia Narbonensis dicitur, quæ partim Gothia, partim Wasconia dicitur. In omni prorsus Gallia sunt provinciæ decem, quarum omnium melior est Aquitannia. Gens Francorum a Trojanis duxit originem. Armenon[3] post captam Trojam cum suis profugis per Paludes Mæotides, per quæ[4] fluvium[5] Tanai Pannoniam intrat, urbem Sicambriam fundavit; a quo dicti sunt Sicambri, quorum duces fuerunt Trogotus et Francus, a quo Franci[6] nominati sunt. Turpinus de Gestis Karoli ait: Postquam Karolus, subjugata Hispania, Parisium remeasset, volens honorare Beatos[7] Jacobum et Dionysium misit omnes servos per Galliam de cujus dominio forent quod quilibet quatuor nummos ad fabricam ecclesiæ Beati Dionysii offerret, pro qua oblatione concessit[8] eis libertatem, unde liberi in Gallica lingua Franci vocabantur.

---

[1] *a Ligerim*] Aligeri. D.

[2] *Garronam*] Garconam. B.

[3] *Armenon*] Origo Francorum in marg. B. Armenē. D.

[4] *quæ*] quas. B.D.

[5] *fluvium*] fluvium. B. corrected into *fluvius*.

[6] Quomodo hoc nomen Francia primo nominatur. in marg. A.D.; in faint ink in D.

[7] *Beatos*] Beatum. B.D.

[8] *ecclesiæ . . . . concessit.*] Omitted in the text of D. but added in the margin.

Eo tempore Sicambria, Franco duce, sive a feritate dicti Franci, regem sibi Ferramundum filium Marco creaverunt et terram a Sicambria usque Rhenum fluvium subegerunt. Quo defuncto, Clodoweum filium ejus substituerunt. Post hæc Rhenum transeuntes usque Ligerim totam terram a Romanis abstulerunt. Medio tempore, prædicante Beato Remigio, Clodoweus rex Christianus factus est, Gothos Arrianos jussu Romanorum ibi existentes depulit. Quo mortuo, Childebertus filius Clodowei cum tribus filiis suis[1] propriis, scilicet, Theodorico, Glodomiro, et Clotario regnum tenuit, tempore quo papa Gregorius floruit; post quem Clotarius frater ejus[2] qui Beatam Rhadegundam desponsavit. Post eum Childericus, filius ejus, cum tribus filiis suis Cariberto, Gundiano, et Sigisberto: post Childericum Clotarius ejus filius, qui genuit Dagobertum et Batildem ejus sororem. Sub isto Dagoberto fuit Pippinus major domus regiæ, tempore Heraclii imperatoris. Post Dagobertum, Clodoweus filius ejus, cujus tempore translatum est corpus Sancti Benedicti de Monte Cassino in Floriacum. Post Clodoweum, Hlotarius[3] filius ejus regnavit, post quem frater ejus Theodoricus; Ebronius tunc fuit major domus regiæ, qui Beatum Leodegarium[4] trucidavit. Post quem Clodoweus filius ejus, cui Childebertus frater ejus junior, cui Dagobertus filius Childeberti, post quem regale genus Franciæ defecit.[5]

How Gaul acquired the name of France.

Post ipsum Daniel clericus, quem Franci Childericum vocaverunt, sed mutato nomine; post quem Theodoricus propinquus ejus, cui successit Hildericus frater ejus, qui ob inertiam solio depositus et clericus factus in monasterio private vixit. Sic defecit linea Ferramundi

---

1 *suis*] om. B.D.
2 *frater ejus*] om. B.
3 *Hlotarius*] Clotarius. B.D.
4 *Leodegarium*] Leadigarum. D.
5 Genus Franciæ defecit. in marg. D.

How Gaul acquired the name of France.

per viros, sed mansit[1] per Batildem Dagoberti sororem, quæ nupsit Ausberto, qui genuit Arnaldum, cujus filius Arnulfus duxit filiam ducis Pippini, qui major erat in domo Dagoberti fratris ejusdem Batildis. Isto Arnulfo episcopo facto Angesilus[2] filius ejus regnavit et genuit Pippinum qui Vetulus seu Brevis[3] dictus est qui Pippinus genuit Karolum Martellum vel Cutidem nominatum, qui Karolus genuit Pippinum Secundum et Karlomanum[4] postea monachum.

Hic Pippinus II. ex Batilda prædicta regium genus ducens, post depositionem Hilderici voto totius militiæ et auctoritate Zakariæ papæ rex Francorum effectus est. Qui genuit Karolum Magnum, qui post obitum patris sui anno DCC.[5] . . . . in regem erigitur,[6] quem Romani postea advocatum Beati Petri præfecerunt. Deinde patricium, deinde imperatorem et Augustum, a quo tempore regnum Constantinopolitanum a Romanis defecit, et ad Francos transiit.[7]

Galliam dudum tenuerunt fortes Coloni qui totius orbis dominatores Romanos multiplici bello protriverunt.[8] Tandem subacta[9] est sub Caio Julio et per Romanos occupata per CCCC.[10] circiter annos,[11] usque ad ultima Valentiniani tempora, quando ex diversis mundi partibus gentes eam invasit.[12] Primo namque Wandali et Huni, post Suevi et Burgundi, post Gothi et Si-

---

[1] Femina suor . . . . fit in regno F[ranciæ]. in marg. B., the omitted portion having been taken up in binding.

[2] *Angesilus*] Angelisus. B

[3] *Brevis*] Bernis or Bervis. B.D.

[4] *Karlomanum*] Carolum magnum. D.

[5] *DCC.*] 7. A. followed by 69 erased. 7. B.D. Pater Karoli Ma[gni] in marg. B., the bracketed part having been taken up in binding.

[6] *erigitur*] eligitur. B.D.

[7] Regnum Constantinopolitanum transiit a Romanis ad Francios. in marg. D.

[8] *protriverunt*] contriverunt. B.D.

[9] *subacta*] sublata. B.

[10] *cccc.*] $\overset{c}{4}$. A.

[11] Nota quomodo Gallia dominabatur et postea opprimebatur. in marg. D.

[12] *invasit*] invaserunt. B.D. Afflictio Galliæ. in marg. A.D.

cambri, ultimo Norwagenses et Dani, sedes suas in ea fecerunt.

How Gaul acquired the name of France.

Sunt[1] in ea istæ provinciæ: Flandria, Brabantia, Picardia, Normannia, Pictavia, Aquitannia, Minor Britannia, Andegavia, Wasconia, Burgundia, Salvia, Alvernia, Minor Campania.

Burgundia a burgis dicta, eo quod ab Austro Gothi Italiam vastavere et ibi fecerunt burgos, et oppida versus Alpes. Multum enim est frigida, quia ibi incolæ ex frequenti usu aquarum nivealium efficiuntur sub mento[2] turgi[di] et strumosi. In Francorum etiam regno juxta Castrum Placense est fons masculorum usibus congruens, feminarum nequaquam. Cujus aqua nulla arte, nullo igne potest calefieri.[3]

Cap. CLIX.

Of Ireland.

De terra Hiberniæ quod est omissum inserere non est pudendum. Dicitur enim quod ante Diluvium a gigantibus fuerat occupata. Supervenientibus[4] eis duo fratres Hispannici, scilicet, Heberus et Hermonnius, qui[5] magnam stragem in[6] gigantibus ingesserunt.

Deinde post Diluvium terra illa fuit inhabitata a quodam magnate qui fuit Prehennii[7] nepos, qui turrim construxit cum Nemprotide, qui magnas vocabatur Gatelus; hic post linguarum confusionem apud turrim in diversis[8] linguis fuit peritus.[9] Hic duxit filiam Pharaonis regis Babylonis in uxorem, nomine

[1] Provinciæ de Gallia. in marg. A.D.

[2] *sub mento*] om. B.D.

[3] Nota fontem mirabilem. in marg. D.

[4] *Supervenientibus*] Supervenientes. B.D.

[5] *qui*] om. B.D.

[6] *in*] om. B.D.

[7] *Prehennii*] Prehennius. ? D.

[8] *diversis*] multis et. præm. B.

[9] *peritus*] valde. præm. B.

Of Ireland. Scotam, ex quibus descenderunt Hibernienses;[1] unde illo rege per centum et XL.[2] annos vivente vocati sunt terræ habitatores Gatuli a rege Gatelo sic nominata.[3] Hic idioma illorum composuit quod usque hodie *Gattelak* dicitur, quod sonat lingua Anglicana[4] *collectio plurium*. Manebant enim ibi per M.DCCLXVIII. annos; et, ut fertur, ex aeris rarefactione omnes infra tres menses extincti sunt.

Tandem Gurguncius[5] Belini regis Britanniæ filius, de Dacia per Orchades Insulas navigans de Hispania Basclenses mare sæviente quassatos adinvenit; qui locum habitationis a rege petentes ad Hiberniam tunc vacuam illos transmisit, rege eis ductores[6] de suis annuente; ex quo patet illam terram ad dominium Britanniæ pertinere.

Arrival of S. Patrick. Post longa tempora venit Sanctus Patricius Sancti Martini Turonensis episcopi sororis filius, et eis fidem Christi edocuit. A cujus adventu usque ad tempus[7] Sedlundii[8] regis XXXIII. reges per annos CCC. in Hibernia regnaverunt. In hujus Sedlundii[9] tempore Norwagenses, duce Turgesio, terram illam occupaverunt, factis per loca fossatis profundis, castella simplicia, duplicata, et triplicata ex muro, adhuc integra et vacua, erexerunt. Sed populus Hibernicus de castellis non curat, silvis utitur pro castris, paludibus pro fossatis.

Britannici dicunt Gurmundum de Africa Hiberniam sibi subjugasse, et illa fossata et muralia fecisse. Hibernici vero nihil de eo sentiunt, sed quod patriam vastavit et depopulavit, omnino alia attribuunt Tur-

---

[1] Origo Hiberniensium. in marg. B. and in different ink: et quare dicitur Hibernia supra fo. 7.

[2] *XL.*] 5. B.

[3] *nominata*] nominato. B.D.

[4] *Anglicana*] Latina. B.D.

[5] Hybernia sub dominio Britanniæ. in marg. B. Quomodo Hibernia ad Britaniam pertinet. in marg. D.

[6] *ductores*] ductorē. B.D.

[7] *ad tempus*] adventum. B.

[8] *Sedlundii*] Sedlundi. B.D.

[9] *Sedlundii*] Sodlundi. B. Selundi. D.

gesio. Gurmundus postea Britanniam destruens et Galliæ adiens ibi interiit. Turgesius in Hibernia ob amorem unius mulieris dolo jugulatur. Of Ireland.

Turgesio occiso, Medes rex Hibernicus regnavit per annos XXX., quousque sub pacis obtentu et mercationis exercendæ de Norwegiæ partibus tres fratres mercatores cum eorum sequela Hiberniæ advenerunt; quorum nomina sunt: Amelanus, Siracus, et Yuorus. De consensu Hiberniorum otio deditorum maritima loca occupantes,[1] Dubliniam, Waterfordiam, et Limericum construxerunt; qui tandem numero succrescentes contra indigenas rebellarunt et usum securium, quod Anglice dicitur *Sparth*,[2] ad terram illam primo portaverunt. Et sic a tempore Turgesii usque ad ultimam[3] monarchiam Roderici Connacciæ[4] regem, in Hibernia reges XVII. regnaverunt. Et sic in universo a primo Hermione qui cum gigantibus congressus est ultimo usque Roderico,[5] quem subjugavit rex Henricus Angliæ quartus XXIX. anno ætatis suæ, regni sui XVII., ab Incarnatione Domini M.CLXXII.[6] rexerunt Hiberniam reges CLXXXI. non coronati, non uncti, non hæreditarii, sed potestate succedentes.

CAP. CLX.

GENS terræ illius barbara, bellicosa, inhospita, in culta, fasque nefas pro eodem ducunt. Gens illa habitu singularis, victu parva, animo sæva, affatu aspera, carnes, fructus pro esu capiunt, lacte pro potu contenti Characteristics of its inhabitants.

---

[1] Diuelyn. Waterford. Limerik. in marg. A.D.

[2] *Sparth*] Sparth. in marg. A.D. The *th* in A. is the Anglo-Saxon "*th* hard" of Rask.

[3] *ultimam*] ult[m]. A. ultimum. B. On an erasure in D.

[4] *Connacciæ*] Connaxiæ. B.

[5] *Roderico*] Rodericum. B.D.

[6] Nota. in marg. D.

Ireland:—Characteristics of its inhabitants.

sunt. Gens illa ludis et otio dedita, plus venationi quam labori agriculturæ intendunt. Gens illa post ortum dure nutritur, moribus et vestibus ab aliis nationibns divisa; laneis braccis et caligis simul annexis, capuciis strictis trans humeros deorsum cubito tenus protensis, et vice palliorum nigris faldingis utuntur.

Equitando frænis non utuntur nisi cum quibus equi vel equæ pabula comedunt. Non scellis sed panellis utuntur, quod lingua eorum *pilin* vocant; non ocreis, non calcaribus, sed virgam in manu gerentes in parte superiori quadrifurcata ad equos concitandos. Inermes pugnant binis lanceis aut trinis cum securibus amplis; una manu tantum confligunt, lapides pugillares in alia deferunt.

Their indolence.

Gens illa silvestris, agriculturam spernens, pascuis tantum utens; barbis et comis[1] et præcipue in occipitio nutriunt; non lino non lanificio nec aliquo mercationis genere, non ulla mechanicarum arte[2] vitam producunt; sed otium delicias reputant, labore carere divitias deputant. Tympano et cithara cum æneis chordis[3] pro musica gaudent. Scotia vero lyra, tympano, et choro, raro viala; Wallia, tibicina, lyra et choro.

Gens illa in montibus nondum Deo decimas solvunt, non rite matrimonia contrahunt, non incestus vitant, sed fratres fratrum uxores ducunt; proditionibus insistunt. Insidias sequuntur. Securim in manu pro baculo portant, qua sibi considentes præoccupant.

Their fickleness.

Gens illa versipellis, inconstans, varia, versuta, cujus magis timenda est Mars quam ars, malitia[4] quam militia; non in bello fortes, non in pace fideles. Illum[5] quem dolo volunt opprimere dicunt se esse compa-

---

[1] *barbis et comis*] barbas et comes. B. barbas et comas. D.

[2] *non ulla . . . . arte*] om. B.

[3] *chordis*] cordibus. B.

[4] Malitia. in marg. A.

[5] *Illum*] Illi. B.D.

triotæ,[1] fraternitatem consecrant, fœdera conjungunt, in qua[2] alter alterius sanguinem sponte fusum sitiunt; alumnos et collactaneos[3] aliquantulum diligunt, fratres et cognatos persequuntur, vivos decipiunt, mortuos ulciscuntur.

Ireland:— Characteristics of its inhabitants.

In hac gente quamplures viri sedendo, mulieres stando urinam emittunt. In[4] hac terra et in Wallia vetulas quasdam in formam[5] leporinam dicunt se transmutare, ubera vaccinea sugendo, alienum lac furendo, leporarios magno cursu fatigando.

In hac insula multa sunt miranda. de quibus aliqua paucula tangam, quæ quidem in illis partibus adhuc visuntur.

Cap. CLXI.

De Mirabilibus Hiberniæ.[6]

Est in parte Boreali Hiberniæ insula viventium in qua mori nemo potest, sed cum detenti diutino fuerint languore, ad proximam deferuntur insulam, et statim moriuntur.

Ireland:— The wonders of.

Est alia insula in qua mulieres parere non possunt, concipere possunt.

Est et alia in qua mortuorum corpora putrescere non possunt.

Est lacus in Ultonia insulam continens bipartitam, pars una visitationibus Angelorum assueta, altera Dæmonum incursibus[7] fatigata, in qua est Purgatorium Sancti Patricii, quod quidem obtinere precibus meruit ad confirmationem dicti sui, dum populo incredulo de

The Purgatory of S. Patrick.

---

[1] *compatriotæ*] compatriotas. B.D.
[2] *qua*] quibus. B.D.
[3] *collactaneos*] coll̄ctaneos. A. collectaneos. B.
[4] Pro venatoribus. in marg. A.D.
[5] *formam.*] On an erasure in D.
[6] *De Mirabilibus Hiberniæ*] om. B.
[7] *incursibus*] cursibus. B.D. De Insulis Angelicis et Diabolicis in marg. A.D.

Ireland:— The wonders of.

justorum gaudiis, de[1] malorum pœnis prædicaret, dictis suis[2] fidem non dederunt. Si quis, ut asserunt, hujus loci tormenta ex juncta eis[3] pœnitentia sustinuerint, pœnas Infernales nisi fuerit impœnitens non subibit.

Est in[4] insula in solio Conacti a Sancto Brandano consecrata muribus carens, ubi humana corpora non humantur nec putrescunt sed desiccata corpora reservantur sub divo incorrupta.

Est fons in Momonia cujus aqua si quis abluitur, pro parte vel pro toto canus efficitur.

Econtra in Ultonia est fons, si quis illa intinctus fuerit, de cætero non canescet.

Apud Glindoletam juxta oratorium Sancti Keyuini salices poma proferunt, magis salubria quam sapida, quæ sanctis suis precibus a Domino impetravit pro salute servi sui infirmati.

Est lacus in Ultonia satis piscosa,[5] ex quo Banna fluvius usque in Oceanum Boreale se transfundit. Huic lacui talis initium casus dedit celebre.

Quondam apud loci illius incolas fuit vitium cum brutis animalibus coeundi, pro quo vitio Deus[6] voluit ulcisci; unde fons quidam fuit in illis partibus qui dum ex prisca reverentia discoopertus relinqueretur, tanta statim inundatione fons ille exuberabat[7] quod totam provinciam submergebat; unde contigit ad fontem mulierem aquam hausisse, qua necdum fonte signato, muliere ad parvulum vagientem festinante, fons iste ita evomuit ut mulierem cum parvulo submersit et totam provinciam stagnum fecit. In hujus rei argumentum piscatores hujus terræ testes sunt. Nam turres, domos, tecta, ecclesias, more illius patriæ[8] fabricata in præsentem diem serenis temporibus sub aquis visuntur.

---

[1] *de*] et. præm. B.D.

[2] *suis*] suis. add. A.

[3] *juncta eis*] injuncta ei. B. juncta ei. D., the *s* having been erased.

[4] *in*] om. B.

[5] *piscosa*] piscosus. B.D.

[6] Vindicta Dei. in marg. A.D.

[7] *exuberabat*] exsuperabat. B.

[8] *patriæ*] terræ. B.

Apud[1] Australem Hiberniam in provincia Ossoriensi quolibet septennio per imprecationem cujusdam sancti abbatis duo conjugati, scilicet, vir et mulier, a finibus propriis et a forma propria exulare coguntur. Nam formam lupinam utriusque sexus induentes, completo septennio si fuerint superstites, aliis duobus loco illorum subrogatis, ad pristinam redeunt tam patriam quam naturam.

Ireland:—The wonders of.

Est lacus in illa terra quod si[2] palus ligneus in ea[3] figatur, pars quæ in terra est erit ferrea; quæ in aqua, lapidea; quæ super aquam, lignea manet.

Est enim[4] ibi lacus in quem si projeceris virgam coruli, convertitur in fraxinum, et econtra.

In Lagenia sunt aves Sancti Colmanni manibus hominum assuetæ, quibus si injuria fiat, aves non redeunt, et aquæ statim amarescunt et fœtent, et injuriator vindictam non evadet, nisi satisfactio condigna[5] subsequatur.

Sunt illius terræ homines præ aliis impatientes et ad vindictam præcipites, unde Sancti illius terræ præ cæteris regionibus vindicis animi esse dinoscuntur. Clerus terræ hujus castitate pollet, orationi vacat, abstinentiæ per diem artificialem indulget, noctem assidua potatione fœdat, ita ut pro miraculo habetur,[6] quod ubi vina dominantur, Venus non regnat.

The vindictiveness of the Irish.

Et sicut inter eos mali sunt pessimi, ita boni quamvis pauci[7] sunt optimi.

The great excellence of the few good Irish.

Prælati in corrigendis excessibus sunt desides, contemplationi et otio vacantes, non prædicationi nec correctioni; unde omnes Sancti terræ hujus pæne sunt confessores, et nullus martyr.

In hac etiam terra sunt baculi curvi, campanæ, libelli, et alia hujusmodi, sicut in Wallia, pro reliquiis

[1] Nota inauditum. in marg. A.D.
[2] *si.*] Two erased words, the latter subpuncted, follow in A.
[3] *ea*] eo. B.D.
[4] *enim*] om. B.
[5] *condigna*] digna. B.D.
[6] *habetur*] habentur. D.
[7] *quamvis pauci*] om. B.

Ireland:— Sacred relics in.

habita, ita ut sacramenta vel juramenta super hoc multo magis quam super Evangelia vereantur; quia de falso super illis juramento pluries vindicta insequitur, ideo verentur super illa jurare. Inter quæ præcipuus videtur baculus Jesu apud Dubliniam, per quem, ut aiunt, Sanctus Patricius de illa patria vermes ejecit venenosos; sed monachus Cestriæ,[1] novus chronographus[2] dicta[3] antiquorum vilipendit in aliquibus, scilicet, Bedæ, Hieronymi, et Isidori. In suo libello dicit quod probabilius est illam insulam ab initio ab hujusmodi venenosis fuisse destitutam. Nam omnia venenosa illuc allata statim moriuntur.

S. Patrick's staff.

The monk of Chester disregards ancient authorities.

Natural products of Ireland.

Terra hæc[4] magis vaccis quam bobus, pascuis quam frugibus, gramine quam grano, fœcunda abundat; hæc[5] terra salmonibus, murenis, anguillis et cæteris marinis piscibus abundat. Aquilis, gruibus, pavonibus, coturnicibus, nisis, falconibus et accipitris locupletatur. Lupos, vulpes, mures nocivos[6] habet. Araneas, sanguisugas, lacertas habet innocuas, mustelas parvas sed valde animosas.

Habet etiam aves quas vocant bernaces,[7] avibus silvestribus similes, qui[8] de lignis contra naturam sunt abjecti; quibus viri religiosi tempore jejuniorum vescuntur, eo quod de coitu vel de carne minime creantur. Abundat[9] terra illa melle et lacte, vinis non vineis, sed quamvis Beda dicat eam vinearum non expertem, et Solinus et Isidorus apibus eam carere asserant, circumspectius e diverso scripsissent si eam vineis carere

---

[1] *Cestriæ*] om. B.D.

[2] *chronographus*] Cestriæ. add. B.D.

[3] The first word of f. 41. A. headed: De Hibernia et Scotia. Monachus Cestriæ in marg. A. written upon an erasure of which the words, De Hybernia, are now legible.

[4] *hæc*] illa. præm. D.

[5] *hæc*] illa. B.

[6] *nocivos*] nocivo. B. nocuos. D.

[7] *bernaces*] bᵓnaces. A. bernaces. B.D.

[8] *qui*] quæ. B.D.

[9] Nota. in marg. A.

et apium expertem non dixissent. Item Beda dicit caprearum venatu illam insulam fore insignem, cujus oppositum tenet ille novus compilator[1] Cestriæ monachus, qui dicit quod constat eam semper capreis caruisse. Item reprobat dicta magistri Willielmi Malmesburiæ ubi dicit ipsum somniasse quando scribebat proprietates antiquarum civitatum Angliæ, qui forte aliquid de Cestria ubi ille madidus monachus moram traxit, conscripsit, cujus vituperatio sibi cedit[2] in opprobrium et Willielmo in honorem. Unde quidam poeta:

Ireland:—Natural products of.

The monk of Chester attacks William of Malmesbury.

"Laus[3] est discretis a pravis vituperari," etc.

Terra illa inæqualis est,[4] montuosa, ventosa, mollis et silvestris, per lata maritima valde demissa, intra montanas[5] sabulosa, alias ita pabulosa ut pecora, nisi interdum a pascuis arceantur, ad periculum agit satietas. Indigenarum ibi sanitas continua; advenarum quoque[6] propter humiditatem nutrimentorum fluxus ventris periculosus[7] est; carnes ibi vaccinæ salubres, porcinæ nocentes et præcipue patriæ incolis.[8]

Cap. CLXII.

Scotia est promontorium et pars Borealis Britanniæ Majoris, a qua marinis brachiis in Australi parte separatur; in partibus reliquis undique clausa mari.

Of Scotland.

[1] *compilator*] compositor. B.D.
[2] *cedit*] sedit. D.
[3] Versus. Solin . . . . in marg. A. Versus. Solinus. in marg. D.
[4] *est*] om. B.
[5] *montanas*] montana. B.D.
[6] *quoque*] utique. B.
[7] *periculosus*] periculosū. B. *us* on an erasure in D.
[8] *Abundat terra illa . . . . patriæ incolis*] written in A. in a blacker ink and more irregularly in lines more close together than the preceding and succeeding passages. The parchment is exceedingly thin, and the surface rough, as if it had been scraped.

Of Scotland. Olim vocabatur Albania; post a Pictis inhabitantibus Pictauia dicta est, secundum quosdam per spatium MCCC. annorum. Nunc vero Scotia dicta a Scottis de Hibernia venientibus et in ea regnantibus, per spatium CCCXV.[1] annorum usque ad tempus Willielmi Rufi fratris Malcolini. Isid. Eth. li. ix. A.D. Hujus terræ incolæ propria lingua Scotti dicuntur; animo quidem leves, quamplures barbari, silvestres satis; sed nunc cum Anglis admixti, ritum Anglorum frequentant sæpissime. In[2] Scotia homines illi[3] sunt in hostes sævi, secundum robur et virtutem illorum. Detestantur in lecto mori, nam[4] segnitiem deputant. In campo interfici arbitrantur gloriam. Parci sunt in victu, diutius famem sustinent. Raro ante solis occasum comedunt. Carnibus, lacticiniis, piscibus, fructibus, magis quam pane vescuntur. Giraldus. A.D. In hac terra Beatus Andreas et ejus memoria plurimum colitur, ut narrat Giraldus in Chronica sua.

Cap. CLXIII.

Of Wales.

Nunc venio ad Walliam, ad Priami sapientiam,
Ad Magni Jovis sanguinem, ad Dardani progeniem.
Sub titulis his quatuor, terræ statum exordior:
Primo, de causa nominis, secundo, de præconiis,
Tandem de gentis ritibus, ultimo, de mirabilibus.
Hæc terra, quæ nunc Wallia[5] dicta, quondam est[6] Kambria,
A Kambro, Bruti filio, nam hanc rexit dominio.
Sed post est[7] dicta Wallia a Guallare reginula,
Regis Ebranci filia ad hæc nupta confinia,

---

[1] *cccxv.*] 350. B.
[2] The first word of f. 41. v. A. headed: De Scotia.
[3] *illi*] ille. A.
[4] *nam.*] Added in marg. A., and referred to its place in the text by a caret.
[5] *Wallia*] est. præm. B.D.
[6] *est*] fuit. B.D.
[7] *post est*] postea. B. post ejus. D.

Seu[1] a Guallone procere, nupto Jovi Carectaræ; Of Wales.
Reperies ad literam denominatam Walliam.
Cujus circumferentia, quamvis minor sit Anglia,
Par tamen glebæ gloria in matre et in filia.
Terra fœcunda fructibus et carnibus et piscibus,
Domesticis, silvestribus, bobus, equis,[2] et ovibus;
Apta cunctis seminibus, culturis, et graminibus;
Arvis, pratis, nemoribus, herbis gaudet et floribus,
Fluminibus et fontibus, convallibus et montibus.
Convalles pastum proferunt, montes metalla conferunt;
Carbos sub terræ cortice, viror crescit in vertice;
Calcem per artis regulas præbet ad tecta tegulas.
Epulorum[3] materia, mel, lac, et lacticinia,
Mulsum, medo, cervisia, abundant[4] in hac patria;
Et quicquid vitæ congruit, ubertim terra tribuit.
Sed ut de tantis dotibus multa claudam sub brevibus:
Stat hæc in orbis angulo, ac si Deus a sæculo
Hanc[5] daret promptuarium[6] cunctorum salutarium.
Hæc Wallia dividitur amne quæ Tewy dicitur,
Northguallos[7] ab Australibus scindit certis limitibus.
Austriva pars Demecia, Aquilo Venedocia;
Prima sagittis prævalet, hastis secunda præminet.
In hoc præcinctu Walliæ, tres olim erant curiæ;
Ad Caermerthin[8] primaria, in Anglesey est alia,
Tertia in Powisia[9] Penguerne[10] quæ nunc[11] Salopia;

---

[1] De patriæ præconiis. in marg. A.D.
[2] *equis*] et. præm. B.D.
[3] *Epulorum*] Epularum. B.D.
[4] *abundant*] abundat. B.D.
[5] *Hanc*] Hac. D.
[6] *promptuarium*] promunctorium. B.D.
[7] *Northguallos*] Narthguallos. B. D.
[8] *Caermerthin*] Written with Anglo-Saxon *th* in A.
[9] *Powisia*] Powysia. D.
[10] *Penguerne*] Penguerinus. B. Penguernus. D.
[11] *nunc*] est. add. B.D.

Of Wales. Septem quondam pontifices, nunc quatuor sunt præsules.
Quondam suis principibus parebant, nunc Saxonibus.

Cap. CLXIV.

Communitas[1] nam patriæ differt a ritu Angliæ
In vestibus et victibus, et cæteris quampluribus.
His vestium diurnia sunt chlamys et camisia,
Et crispa femoralia sub vento, nive, pluvia:
Plura non ferunt tegmina, quamvis brumescat Borea.
Sub istis apparatibus, spretis[2] linthiaminibus,
Stant, sedent, cubant, dormiunt, pergunt, pugnant, prosiliunt.
Hi sine supertunicis, collobiis, et tunicis,
Capis, nullis capuciis, nudatis semper tibiis,
Vix aliter incederent, regi licet occurrerent.
Hastis,[3] sagittis brevibus pugnant in certaminibus,
Validiores[4] pedites ad pugnam sunt quam equites;
His silvæ sunt pro turribus, paludes pro aggeribus,
Fugam ut pugnam capiunt, cum opportunum sentiunt;
Hos dicit Gildas fragiles, et nec in pace stabiles.
Gens diu famem sustinens, communem victum diligens,
Coquorum artificia non quærunt ad edulia;
Nam panem ordeacium odit et avenacium;
Raro frumentis vescitur, vix furni flammis uritur.
His pultes ad legumina, pro epulis acumina;

---

[1] De ritu, de gestu. in marg. A. and a heading in D.

[2] *sprctis*] spetis. A. with an *r* interlined after the *p*.

[3] Nota. in marg. A.

[4] The first word of f. 42. l. 4. A. headed: De Wallia.

Butyrum, lac, et caseus, prolongus et tetragonus, Of Wales.
Hæc sunt eorum fercula quæ ponuntur ad pocula
Medonis et cervisiæ quibus instant quotidie ;
Vinum putant præcipuum quando sit magis rubeum ;
Potando gens hæc garrula, vix[1] cessat fari frivola.
Ad[2] mensam et post prandium sal, porri, sunt solatium ;
Sed et paterfamilias hoc reputat[3] delicias,
Caldarium cum pultibus dare circumsedentibus,
Taxando partiunculas, servans sibi reliquias.
Hoc eis nocet nimium ad carnis infortunium,
Quod contra jussum physicum edunt[4] salmonem calidum.
Domos demissos[5] incolunt, ex virgulis quas construunt
Distantibus limitibus, non prope ut in urbibus.
Cum devastarunt propria, vicina quærunt atria,
Edendo quod inveniunt, posthæc ad sua redeunt,
Vitam ducentes otio, sopori, et incendio.
Mos cunctis est Wallensibus aquam dare hospitibus,
Si primo pedes laverint, pendunt quod bene venerint.
Ita quieti victitant[6] *quod raro bursam bajulant.*
His pecten et pecunia[7] pendunt ad femoralia ;
Sed cum adhorrent[8] nimium ani pudendum sonitum,
Mirum quod ante ostium habent latrinas stercorum.
Extollunt Trojæ sanguinem de[9] quo ducunt originem ;

---

[1] *vix*] non. B.
[2] Nota. in marg. A.
[3] *reputat*] reputa. B.D.
[4] *edunt*] comedunt. B.D.
[5] *demissos*] demissas. B.D.
[6] *victitant.*] The *ti* interlined in A.
[7] *pecunia*] pc̃cia. A. pecunia. B.D.
[8] *adhorrent*] abhorrent. B.D.
[9] *de*] a. B.

Of Wales.

Propinquos satis reputant quos centum gradus separant;
Nam summos Dei famulos venerantur ut angelos.
Merlini vaticinium et frequens sortilegium
Hos consuevit fallere, et ad bella perducere.
Mores brutales Britonum olim usi, nunc Saxonum,
Commutantur in melius, ut patet luce clarius.
Hortos et agros excolunt, ad oppida se conferunt,
Et loricati equitant, et calceati peditant;
Urbane se reficiunt et sub tapetis dormiunt,
Ut judicentur Anglici nunc potius quam Wallici.
Hinc si quæratur ratio, quietius quam solito
Cur illi vivunt hodie, in casu sunt divitiæ,
Quas cito gens hæc perderet si vicissim confligeret;
Timor damni hos retrahit nam nil habens nil metuit.
Et, ut dixit satyricus, "cantat viator vacuus,
Coram latrone tutior" quam phaleratus ditior.
Ad Bregheynoc est vivarium satis abundans piscium,
Sæpe coloris varii comam gerens pomerii;
Structuras[1] ædificii sub aquis visuntur inibi,
Sub lacu cum sit gelidus mirus auditur sonitus.
Si terræ princeps venerit, aves cantare jusserit,
Statim depromeut modulos; nil concinunt ad cæteros.
Juxta Kaerleon mœnia ad duo miliaria
Stat rupis fulva nimium contra solarem[2] radium,
Quam Goldclif gens nominat, ut aurum quia rutilat,
Nec frustra fit in rupibus flos talis sine fructibus.
Si foret qui per intima terræ venas et viscera
Transpenetraret, sedula novisset arte prævia;

---

[2] *structuras*] structuræ. B. structura. D.

[3] *solarem*] solare. B.

Of Wales.

Occulta latent plurima Naturæ beneficia
Quæ hactenus incognita humana pro incuria
Per posterorum studia patebunt ab notitia,
Quod antiqui necessitas hoc nobis dat sedulitas.
Itidem in Demecia apud Kerdif[1] est insula
Juxta Sabrinum pelagus Barri dicta antiquitus,
In cujus parte proxima apparet rima modica,
Ad quam si aurem commodes[2] sonum mirandum audies;
Nunc quasi flatus follium, nunc martellorum sonitum,
Cunctis ferri fricamina, fornacis nunc incendia;
Hoc non erit difficile ex fluctibus contingere
Marinis subintrantibus hunc sonum procreantibus.
Apud Pemrok[3] est regio quam dæmonum illusio
Vexat jactando sordida et exprobrando vitia,
Qui[4] nullis valet artibus fugari neque precibus
Quin quando terram agitat gentis casum prognosticat.
Ad Trucmaur[5] in West Wallicis est tumulus mirabilis,
Qui se conformem cuilibet advenienti exhibet;
Ubi si arma integra relinquantur in vespera,
Confracta proculdubio invenies diluculo.
Ad Nenyn[6] in Nortwallia[7] est insula permodica,
Quæ Berdisseia dicitur, a monachis incolitur;
Ubi tam diu vivitur quod senior præmoritur.
Ibi Merlinus[8] conditur Silvestris, ut asseritur.
Duo fuerunt igitur Merlini, ut asseritur:
Unus dictus Ambrosius ex incuba progenitus,

---

[1] *Kerdif*] Kerdyf. B.D.
[2] *commodes*] comedes. B.
[3] *Pemrok*] Penbroke. B.D.
[4] *Qui*] Quæ. B.D.
[5] *Trucmaur*] Truomaur. B.D.
[6] *Ad Nenyn*] Aneynyn. B.A.D. corr. Ad Neuyn.
[7] *Nortwallia*] Northwallia. B.D.
[8] Mortuus Merlinus in marg. A.D.

Of Wales.

Ad Kaermerthin[1] Demeciæ sub Vortigerni[2] tempore;
Est alter de Albania Cybinus quæ et Scotia.
Repertus est binomius Silvestris, Calidonius
A silva Calidonia qua[3] prompsit vaticinia;
Silvestris dictus ideo quod consistens in prœlio
Monstrum videns in aere mente[4] cœpit excedere,
Ad silvam tendens propere, Arthuri regis tempore,
Prophetavit apertius quam Merlinus Ambrosius.
Sunt[5] montes in Snowdonia cum summitate nimia,
Ab imis usque verticem vix transmeatur per diem,
Quos Cambei[6] vocant *Eriri*,[7] quod sonat *Montes Nivei;*
Hi Walliæ pecoribus sufficerent in pascuis.
In horum summo[8] vertice sunt duo lacus hodie,
Quorum unus erraticam in se conclusit insulam,
Ventis hinc inde mobilem, rupis appropiabilem,
Ita ut armentarii mirantur se jam provehi.
Dat alter lacus parthios cunctos omnes monoculos.[9]
Rothelan in confinibus Tetyngil est fons modicus,
Qui non marinis moribus die bis[10] undat[11] fluctibus,
Et undis crebro deficit, undis vicissim sufficit.
In Mænia North Walliæ, quæ Anglesey est hodie,
Est lapis, sicut didici, consors humano femori,
Qui quanto licet spatio asportetur ab aliquo,
Nocte per se revertitur; hoc operit, ut legitur.
Hugo Comes Salopiæ, Henrici Primi tempore,
Probandi causa lapidem ligavit ad consimilem
Catenis quam rudibus, et projecit in fluctibus;
Qui statim sub diluculo visus est loco pristino.
Hunc semel quidam rusticus ligavit suis cruribus;

---

[1] *Kaermerthin*] Carmerym. B.D.
[2] *Vortigerni*] Vortigini. B. Vortegirni. D.
[3] *qua*] quæ. B.
[4] *mente*] mentem. B.
[5] *sunt.*] The *s* omitted in D.
[6] *Cambei*] Cambri. D.
[7] *Eriri*] Criri. B.D.
[8] *summo*] summa. B.D.
[9] *monoculos.*] The *no* interlined in A.
[10] *die bis*] diebus. B.D.
[11] *undat*] inundat. B.D.

Statim femur computruit, lapis ad locum rediit. Of Wales.
Si opus fiat Veneris juxta procinctum lapidis,
Lapis sudorem faciet et proles non proveniet.
Est rupis audientium sic dictus per contrarium,
Ubi si sonum feceris cornu, vel exclamaveris,
Hac parte non percipitur sonus qui illac editur.
Est et alia insula huic loco contigua,
Hæc eremitas continet quorum si quisquam diffidet,
Statim mures accumulat escas eorum devorat,
Nec cessat[1] hæc molestia donec cessat discordia;
Sicut et in Hybernia gens extat melancholica.
Ad Basingwerk fons oritur, fons sicut vulgo dicitur,
Qui tantis bullis scaturit, quod mox injecta rejicit.
Tam magnum flumen procreat ut Cambriæ sufficiat;
Ægri qui dant rogamina reportant medicamina.
Rubro guttatos lapides in scatebris reperies,
In signum sacri sanguinis quem Wenfridæ virginis
Guttur truncatum fuderat; qui scelus hoc patraverat
Jam nati et nepotuli latrant ut canum catuli,
Donec Sanctæ suffragium poscant ad hunc fonticulum,
Vel ad urbem Salopiæ ubi quiescit hodie.

CAP. CLXV.[2]

BRITANNIÆ Majori primo nomen fuit Albion, ab albis rupibus circa[3] maris litora a longe apparentibus; tandem a Bruto eam acquirente Britannia dicta est; deinde a Saxonibus, Saxonia; ab Anglis ultimo Anglia; sive, secundum Isidorum Etymologi- Of Britain.

---

[1] *cessat*] cesset. B.
[2] De Britannia Majori. præm. B.D. as a heading in rubric.
[3] *circa*] om. B. supplied in marg. by another hand.

Of Britain. arum, dicta est Anglia quia in orbis angulo sita.[1]

Isidorus. A.D. Anglia olim alter orbis vocabatur, quam Karolus Magnus cameram[2] suam præ omni bonorum copia vocavit.

Plinius. A.D. Sicut Gallia Britanniam, sic Britannia Hiberniam vincit serenitate sed non salubritate; habet etiam hæc insula venas metallorum, æris, ferri, stanni,[3] et[4] plumbi et etiam argenti. In qua etiam sub cortice soli inventum est genus terræ quod *marlam* vocant, quæ super terram sparsa,[5] fœcundior et uberior redditur, et cunctis seminibus aptior reperitur. Gignit

Solinus. A.D. hæc insula lapidem gagatem, cujus colorem si requiras niger genuinus est; si naturam, aqua ardet, oleo extinguitur; si potestatem, attritu calefactus applicata detinet; si beneficium, hydropicis eam[6] potantibus sanitatem confert. Incensus ab igne serpentes fugat, et portantibus dæmonum insidias reprimit.

Ibi oves lanigeræ, ferarum et cervorum multitudo, pauci lupi, ideoque[7] oves in caulis tuti[8] sine custodia relinquuntur. Est ibi argilla[9] alba et rubea,[10] ad componendum vasa fictilia et tegulis tingendis accommoda.[11] Denique lanam ejus zelat Flandria, coria et pelles Normannia, ferrum et plumbum et stannum Wasconia, mineras et sales Hibernia, cætera bona ejus universa sitit Europa. Unde in laudes[12] quidam metrice sic prorupit, nomine Henricus:—

Anglia terra ferax, et fertilis angulus orbis,
Anglia plena jocis,[13] gens libera digna vocari,

---

[1] *in orbis angulo sita*] in orbis an gulosa. B. in urbis angulosa. D.

[2] Isid. Anglia Camera Karoli. in marg. B. in same hand as interlineation above.

[3] *stanni*] stangni. D.

[4] *et*] om. B.D.

[5] *sparsa*] aspersa. B.

[6] *eam*] eum. B.

[7] *ideoque*] ideo. B.D.

[8] *tuti*] tutæ. B., the *i* corrected into an *e* in blacker ink than that of the context.

[9] The first word of f. 42 v. (bis) A. headed: De Britannia

[10] *rubea*] rubra. D.

[11] *accommoda*] commoda. B.D.

[12] *laudes*] ejus. add. B.D.

[13] *jocis*] locis. A., the top of the *l* erased.

Libèra gens cui libera mens et[1] libera lingua, Of Britain.
Sed lingua melior liberiorque manus.
Anglia terrarum decus et flos finitimarum
Est contenta sui fertilitate boni;
Externas[2] gentes consumptis rebus egentes
Quando fames lædit, recreat et reficit.
Commoda terra[3] satis mirandæ fertilitatis
Prosperitate viget, cum bona pacis habet.
Anglorum portus Occasus novit et Ortus;
Anglia classes habet quod loca multa juvet,
Et cibus et census[4] magis communis habetur;
Nam de more viri sunt ibi magnifici.
Illa quidem longe celebri splendore beata
Glebes lacte favis supereminet insula cunctis,
Insula prædives quod[5] toto non eget orbe,
Delicias Salomon, Octovianus opes.

Sunt in Britannia fontes calidi morbis mortalium medicinales. Sunt in ea plura mirabilia; sunt enim apud le Stonhenge lapides miræ magnitudinis in modum portarum elevatæ,[6] nec liquide perpenditur qualiter aut quomodo sunt ibi constructi.

Aliud est apud Cherdhole, ubi tanta concavitas est sub terra quod ingredientes ampla spatia videntes, lacus et flumina fluentes, neque altitudinem neque finem concavitatis usquam viserunt.

Sunt in ea fontes salis longe a mari, quorum aquæ per totam hebdomadam salsæ sunt usque ad horam nonam Sabbati, et dulcescunt usque in diem Lunæ; a quibus decoquitur sal candidum et subtile.

Est in ea stagnum quod homines in eum facies vertentes, violenter ad se illos attrahit[7] et etiam

---

[1] *et*] cui. B.D.

[2] *externas.*] The *r* interlined in A.

[3] *terra*] terræ. B.

[4] *census*] sensus. B.

[5] *quod*] quæ. B.

[6] *elevatæ*] elevati. B.D.

[7] The first word of f. 43. A., headed: De Britannia.

Of Britain. equos et cætera animantia; avertentes[1] se a lacu non nocet, etiam si prope sint.

Est in ea fons a quo non fluit rivus, et tamen in ea capiuntur quatuor genera piscium; habet etiam[2] fons xx.[3] pedes in latitudine, totidem in longitudine, nec tamen est profundum[4] sed usque ad genua, ripas altas habens ex omni parte.

In regione Wenta est fovea, a qua ventus flat incessanter, ita ut nemo possit subsistere ante eam.

Est in ea stagnum sexaginta insulas habens habitabiles, quarum quælibet rupibus ambitur; ubi aquilæ in qualibet insula nidificant. Flumina in eo stagno fluunt et non[5] refluunt; unum parvum flumen de omnibus his in mare tetendit.[6]

Est in ea stagnum quod lignum facit durescere in lapidem, si per annum in ea permanserit; unde formantur ligna et missa[7] in stagnum.

Est in cacumine cujusdam montis sepulchrum, cui siquis accederit[8] et se demetierit inveniet mensuræ suæ quantitatem; et si peregrinus vel aliquis fessus se ad tumulum inclinaverit, illico nullum sentiet in membris tædium vel gravamen.

Juxta monasterium Wymbornense prope Batoniam est nemus fructuosum cujus ligna si in aquam vel in terram vicinam per annum jacuerint in saxum convertuntur.

---

[1] *avertentes.*] The *s* written upon an erasure in A.
[2] *etiam*] hic. B.D.
[3] *xx*] 12. B.
[4] *profundum*] profundus. B.D.
[5] *non*] om. B.D.
[6] *tetendit*] tendit. B.D.
[7] *missa*] mittuntur. B.D.
[8] *accederit*] accesserit. B.

CAP. CLXVI.

De Partibus Insulæ principalibus.

BRITANNIÆ insula post Bruti tempora tres cœpit habere partes principales, scilicet, Loegriam, Cambriam, et Albaniam. Of the principal divisions of Britain:

Loegria vero dicta[1] a Locrino Bruti primogenito; volunt tamen quidam Loegriam ultra fluvium[2] Humbræ[3] nullatenus extendi debere. Loegria.

Secunda pars Albania ab Albanacto Bruti filio nuncupata. Albania.

Tertia pars Kambria[4] a Kambro[5] Bruti filio juniori;[6] hanc ex Orientis parte flumen Sabrinæ quondam sequestrabat ab Anglia. Hodie enim flumen Dee apud Cestriam in Borea et flumen Vaga quod aliter dicitur Wy apud castrum de Strogoyl in Austro Walliam[7] ab Anglia secernit. Insuper et rex Offa ad perpetuam regnorum Angliæ et Walliæ memoriam et divisionem habendam, fecit fossam per longum quæ ab Austro juxta Bristollum sub montibus Walliæ jugiter se extendit in Boream, fluviosque Sabrinæ et Dee in eorum pæne primordiis transcendit. Et sic usque ad[8] ostium fluminis Dee juxta Cestriam et ultra juxta castrum de Flynt sub Colle Carbonum in mare se extendit. Cambria.

---

[1] *dicta*] est. add. B.D.

[2] *fluvium*] flumen. B.D.

[3] *Humbræ*] Humbriæ. B.

[4] *Kambria*] Cambria. B.D.

[5] *Kambro*] Cambro. B.D.

[6] *juniori*] juniore. B.D.

[7] *Walliam*] Walliam. add. A., subpuncted.

[8] *ad*] om. B.D.

Cap. CLXVII.

De Insulis adjacentibus ad Britanniam.

Of the islands adjacent to Britain.

The Isle of Wight.

Tres enim insulas habet Britannia sibi propiores quasi tribus principalibus insulæ partibus correspondentes. Ad Austrum Loegriæ jacet Insula Vecta quæ Saxonice dicitur Wyth.[1] Ad Boream Walliæ jacet Insula Monia, quod[2] Saxonice dicitur Anglesey. Ad Occasum Scotiæ jacet Eubonia Insula quæ alio nomine dicitur Man. Omnes fere ejusdem sunt quantitatis, sed non qualitatis. Insula Vecta continet in se triginta miliaria in longum; distat a litore per sex miliaria. Insula Monia quæ dicitur modo[3] Angleseie[4] brevi maris brachio quasi duobus miliariis[5] separatur a Venedocia; continet enim[6] hæc insula tres tancredas terræ. Et dicitur tancreda spatium terræ c. villas continente,[7] et est[8] nomen compositum tam Saxonice quam Hibernice, *tancredus* quasi *tanta terræ portio.*

The Isle of Anglesey.

The Isle of Man.

Tertia insula Eubonia dicta,[9] quæ alio nomine dicitur Man, inter Hiberniam et Scociam in umbilico maris adjacet. Hæc duas in[10] se continet insulas, quarum prior ad Austrum et situ amplior et ubertate[11] felicior.[12] In ea vigent sortilegia et superstitiones atque præstigia, nam[13] mulieres ibi vendunt ventum navigaturis quasi sub tribus fili nodulis inclusum.

---

[1] *Wyth*] Wygth. B.D.

[2] *quod*] om. B. quæ. D.

[3] The first word of f. 43 v. A. headed: De Britannia.

[4] *Angleseie*] Anglesey. B. Angleseye. D.

[5] *duobus miliariis*] duo miliaria. B.

[6] *enim*] om. B. Nota. in marg. A.

[7] *continente*] continens. B.D.

[8] *est*] ejus. B.D.

[9] *dicta*] est. add. B.D.

[10] *in*] inter. B.D.

[11] *ubertate.*] The *te* interlined in A.

[12] *felicior*] fertilior. B.D.

[13] Monstrum. in marg. A.

Of the islands adjacent to Britain.

Ibi frequenter ab indigenis videntur enim[1] de die[2] homines prius mortui et decapitati ambulare, et conspectibus vivorum[3] sensibiliter apparere; ut autem alienigenæ et adventitii hæc videre possint, ponunt pedem suum super pedes incolarum et tunc vident illa nefaria. Hæc insula ab initio a Scottorum gente fuerat inhabitata.

Beda. li. 2. A.

Thanatos insula juxta Canciam, sic dicta a morte serpentium, quos dum ipsa nesciat tamen aliunde asportantes vermes interimit.[4] Gleba plurimum ferax, uberem creditur contraxisse benedictionem in adventu Beati Augustini proto-doctoris Angliæ ibidem applicando.

CAP. CLXVIII.

De Platæis Regalibus Britanniæ.

Of the four great roads in Britain.

DUNWALLO MOLMUNCIUS, rex Britonum vicesimus tertius sed primus legifer, inter cætera splendoris sui præcepta statuit ut aratra colonum, templa deorum, viæ regiæ ad civitates ducentes immunitate confugii gauderent, ita ut nullus reus ad ista pro tuitione confugiens per quemquam invaderetur; verumtamen quia procedente tempore de viis regalibus, cum non essent certis limitibus distinctæ, orta est dissensio.

Belinus[5] vero, filius Molmuncii prædicti, ad subducendum omne ambiguum, quatuor regales vias[6] cum privilegio munitas[7] per insulam sterni fecit. Quarum viarum prima et maxima dicitur Fossa,[8] ab Austro in

The Fosse.

---

[1] *enim*] om. B.D.
[2] *die*] in diem. add. B.D.
[3] *vivorum*] virorum. B.D.
[4] *interimit*] interm̃t or interiũt. B.
[5] *Belinus*] '*B*' omitted in D.
[6] *vias.*] Interlined in B.
[7] *munitas*] emunitatis. B.D.
[8] Fosse. in marg. A.D.

Of the four great roads in Britain. The Fosse. Boream extensa, quæ incipit in angulo Cornubiæ apud Tottenesse,[1] tendens per Deuoniam, Somersetiam, per Batoniam, Circestriam, Codeswald, juxta Coventreiam,[2] usque[3] Leicestriam, per Lincolniam, per Dunelmiam, ad[4] Berwicum; tandem in fine Scotiæ apud Catenesse[5] determinatur.

Watling-street. Secunda via principalis dicitur Watlingstrete,[6] tendens ab Euro Austro in Zephyrum Septentrionalem. Incipit enim a Douoria, per medium Canciæ juxta London, per Sanctum Albanum, Dunstapulam, Stratfordam, Toucestriam, Lillebourne,[7] per Montem Gilberti, juxta Salopiam, deinde per Stratton, perque[8] medium Walliæ, usque Cardigan; ad Mare Hibernicum terminatur.

Beling-street. Tertia via dicitur Belinstrete[9] tendens[10] a Zephyro in Austrum. Incipit enim a Meneuia in West Wallia et protenditur usque ad portum Hamonis, quæ[11] modo dicitur Southampton.[12]

Ikeneld-street. Quarta via dicitur Belinstrete,[13] tendens ab Africo in Boream. Incipit enim a Meneuia, et procedit per Herford, Wigorniam, Wicum, Bermingham,[14] Lichefeld,[15] Derbi, Chesterfeld,[16] per Eboracum, usque ad ostium Tinæ[17] fluminis quod nunc Tynemouth dicitur.

---

1 *Tottenesse*] Totnesse. B.
2 *Coventreiam*] Coventriam. B.
3 *usque*] om. B.
4 *ad*] per. B.
5 *Catenesse*] Cattenesse. B.
6 *Watlingstrete*] Watlyngstrete. B. Watlingstret. in marg. A.D.
7 *Lillebourne*] Lilleboūr. A D. Lilleborn̄. B.
8 *perque.*] An erasure follows in A.
9 *Belinstrete*] Belingstrete. B. Belyngstret. in marg. A.D.
10 *tendens*] ab Affrico in Boream. add. B., crossed out.
11 *quæ*] qui. B.D.
12 *Southampton*] Southamptoñ. B. D.
13 *Belinstrete*] Hykeneldstret. B. Hikeneldstret. D. Hykeneldstret. in marg. D.
14 *Bermingham*] Bermyngham. B.
15 *Lichefeld*] Lychefeld'. B.
16 *Chesterfeld*] The *l* interlined in A.
17 *Tinæ*] Tynæ. B.

Cap. CLXIX.

De Fluminibus Britanniæ.

Fluunt per Britanniam multa etiam[1] ingentia[2] flumina, per quæ et ex universis pæne nationibus transmarina[3] per totam navigio feruntur insulam commercia; sed præ cæteris tria famosa flumina præcellunt, scilicet, Tamisia, Sabrina, et Humbra, quorum alveis[4] omnia per ampla ostia Oceani marinum fleuma[5] influens et refluens[6] tres insulæ principales provincias quasi tria regna disterminat,[7] scilicet, Loegriam, Cambriam, Northumbriam; quia omnis terra inter Humbram et Twedam in antiquo tempore dicebatur Northumbria. Thamisia[8] videtur componi a duobus fluminibus, quæ sunt Thama et Isa; Tham[9] vero currit juxta Dorcestriam[10] et ibi cadit in Ysiam; inde totus fluvius a suo exortu usque ad mare dicitur Tamys.[11] Nascitur enim de quodam fonticulo juxta Tettebury prope Circestriam.

Of the rivers of Britain.

The Thames.

Sabrina Britannice dicitur Habren, ab Hibren filia Estrildis, quam Guendoloena regina submersit in ea, sed per corruptionem Latina lingua dicitur Sabrina, inde Saxonice Severn. Oritur enim in medio Walliæ et transit primo versus Orientem usque Salopiam, inde vergit ad Austrum usque Brigges, inde Wigorniam,[12] et Glouerniam, inde Bristollum ubi cadit in Mare[13] Occidentali; fuit quondam terminus inter

The Severn.

---

[1] *etiam*] et. B.D.
[2] *ingentia*] insignia. B.D.
[3] *transmarina*] transmarinam. B., the *m* erased.
[4] *alveis*] The *e* interlined in B.
[5] *fleuma*] The *u* is interlined in A.
[6] *et refluens*] om. D.
[7] *disterminat*] disterminant. B. D.
[8] *Thamisia*] Tamisia. B.
[9] *Tham*] Tama. B. Thama. D.
[10] *Dorcestriam*] Dorchestriam. B.D.
[11] *Tamys*] Tamisia. B. Thamisia. D.
[12] *Wigorniam*] Wygorniam. B.
[13] *Mare*] Mari. B.D.

Of the rivers of Britain. The Humber.

Cambriam et Loegriam, sicut Tamisia inter Canciam et Estsaxoniam.

Humbria ab Humbar rege Hunorum in ea submerso nomen sortitus[1] est. Ab Australi parte urbis Eborum primo arcualiter currit per provinciam Lyndeseie,[2] fluvius autem Trente in eam cadens apud Eyrmyn multum eam auget.

Cap. CLXX.

De Antiquis Urbibus Britanniæ.

Of the ancient cities of Britain.

Britannia quondam erat civitatibus nobilissimis xxiiii. insignita, præter castella quamplurima, quæ et ipsa muris, turribus, portis, serris erant instructa[3] firmissimis. Civitatum nomina hæc olim erant: Caerlud, id est, London;[4] Caerbrank, Eborum; Caerken, Cantuaria; Caergorangon, Wigornia; Caerlirioirn,[5] Leycestria; Caerglau, Gloucestria; Caerirthei, Chichestre, quæ olim dicebatur Cissancestre; Caercerci, Cirencestre; Caerwent, Wintonia; Caergrant, Cantabrigia; Caerleyl,[6] Lugubalia;[7] Caerperis, Porcestria; Caerdorun,[8] Dorcestre; Caerludcoyt, Lincolnia sive Lindicolnium;[9] Caermerthyn,[10] urbs Merlini; Caersegent, non longe a Radingo posita, Silecestre nominata, modo fere devastata; Caerlegion urb[s][11] Legionum super Oscam fluvium; Caerbadoun,[12] Batonia; Caerpa-

---

[1] *sortitus*] sortita. B.D.

[2] *Lyndeseie*] Lyndesey. B.

[3] *instructa*] constructa. B.D.

[4] *London*] Londoñ. B.

[5] *Caerlirioirn*] Caerlirion B.D.

[6] *Caerleyl*] Caerleil. B.D.

[7] *Lugubalia*] Lugobalia. B. Lugdbalia. D.

[8] *Caerdorun*] The *u* doubtful in A. Caerdormi. B.

[9] *Lindicolnium*] Lindecolinum. B.

[10] *Caermerthyn*] With the Anglo-Saxon *th* in A.D. Caermeryn. B.

[11] *urb*] urbs. B.D.

[12] *Caerbadoun*] Caerbadon. A., the circumflex being placed distinctly between the *o* and the *u*, and not over the *u* as when a letter omitted after the *u* is indicated. In all the cases in which the terminations *ton* or *don* have been treated in a similar manner in A. they have been extended in the text into *toun* or *doun*. The

adur, Schepftonia sive Schaftesburi.[1] De istarum urbium majoribus et quibusdam aliis ad cognoscendum obscurioribus[2] hic per ordinem est dicendum. Of the ancient cities of Britain.

Cap. CLXXI.

De Civitatibus Britanniæ Principalibus.

Londonia est civitas super Tamisam[3] fluvium posita, opima civium divitiarumque negociatorum commerciis. Hanc urbem Brutus construxit primam omnium urbium Britanniæ, in memoriam Trojæ amissæ vocans eam Trinovantum, id est, Novam Trojam. Rex vero Lud vocavit eam nomine suo, Caerlud. Tandem Saxones indignati Britonibus vocabant eam Saxonice, London,[4] quod nomen adhuc retinet. Normanni et Francigenæ[5] Londres eam vocitabant. Of the principal cities of Britain: London.

Cantuariam construxit rex Rudhudibras, filius Leil rex Britonum VIII., quam tunc vocavit Kaerken,[6] post ab Anglis Dorobornia vocata;[7] quidem[8] tamen adhuc contendunt illud esse proprium nomen Douoriæ a Cantuaria distans XII. miliariis. Canterbury.

Lincolnia caput provinciæ Lindeseye;[9] a quo constituta primo fuerit ignoratur; propter nominis interpretationem præsumitur quod rex Lude eam fundaverat. *Caer* enim Britannice sonat *civitatem*, *Coid* silvam; inde videtur dici *Caerludcoid*, quasi nemorosa urbis,[10] Lud vel urbs nemoris Lud. Lincoln.

Notingham[11] ponitur super flumen Trente;[12] olim vocabatur Snotingham[13] quod sonat *mansio speluncarum*. Nottingham.

---

situation of the circumflex is very distinctly marked in A. Caerbadon. B. Caerbadon̄. D.

[1] *Schaftesburi*] Scheftysbury. B.

[2] *obscurioribus*] The *ori* interlined in B.

[3] *Tamisam*] Tamisiam. B.D.

[4] *London*] London̄. B.

[5] *Francigenæ*] Francigenes. B.D.

[6] *Kaerken*] Caerken. B.

[7] *vocata*] est vocitata. B.D.

[8] *quidem*] quidam. B.D.

[9] *Lindeseye*] Lyndesey. B.D.

[10] *urbis*] urbs. B.D.

[11] *Notingham*] Notyngham. B.

[12] *Trente*] Trent. B.

[13] *Snotingham*] Snotyngham. B.

Of the principal cities of Britain. Shrewsbury.

Salopia inter confinia Angliæ et Cambriæ posita super Sabrinam in collis vertice, quæ Anglice vocatur Scrobesbure,[1] Britannice dicebatur Pengwern,[2] a dumis crescentibus in illo monticulo; fuit aliquando pars terræ Powisiæ.[3]

Winchester.

Wyntoniam urbem construxit rex Britonum Rudhudibras[4] prædictus quam vocavit Caerwent. Hæc post ab Anglis vocatur Wynchestre a quodam Wyne ibidem pontificante, cui tota Westsaxonia subjecta fuerat. Fecit quoque idem rex urbem Paladur, quæ nunc Scheftonia[5] dicitur, ubi tradunt Britones aquilam vaticinasse.

Bath.

Batoniam urbem fecit rex Bladud, nonus rex Britonum, filius Leil; quam rex nomine suo Cairbadoun[6] nominavit; post Angli Batoniam eam appellabant.

Gloucester.

Gloycestriam Claudius Cæsar in nuptiis filiæ suæ construxit et eam Cladiocestriam[7] nominavit, quam regi Britonum Arvirago copulavit.

Leicester.

Leicestriam[8] construxit rex Britonum decimus Leir filius Bladud super amnem Soram, quod est medium Loegriæ.

York.

Eboracum urbem construxit rex Ebrancus Britonum quintus, quam urbem Willielmus Conquæstor multum deformabat incendio, ita ut videntes muros et ædificia nudos[9] astantes[10] ingemiscant; Romanæ elegantiæ præferebat indicium. Fecit idem rex castrum in Albania, nomine suo vocans Castrum Puellarum; modo dicitur Edanburg' a quodam rege Edan ibi regnante tempore Edfridi regis Northumbrorum.[11] Fecit

Edinburgh.

---

[1] *Scrobesbure*] Scrobesbur^9. A. Serobesburi. B.D.

[2] *Pengwern*] Pengwern̄. B.

[3] *Powisiæ*] Powysiæ. B.D.

[4] *Ruthudibras.*] The *di* interlined in A.

[5] *Scheftonia*] Schephtonia. B. the latter *h* interlined. Shephtonia. D.

[6] *Caerbadoun*] Caerbadoñ. B.D.

[7] *Cladiocestriam*] Claudiocestriam. B.D.

[8] *Leicestriam*] Leycestriam. B.

[9] *nudos*] nuda. B.D.

[10] *astantes*] astantia. B.D.

[11] *Northumbrorum*] Northimbrorum. B.

aliam civitatem in Borea nomine Alcluyd[1] cujus muri vestigia patent adhuc, licet incognita; fundata erat super ripam[2] de Sulwath et anno Domini DCCCLXX., a Danis omnino destructa. Amnis ille olim separabat Britones et Pictos.

Of the principal cities of Britain.

Carleil est civitas in Borea quam condidit rex Britonum decimus, Leir nomine; habet hæc urbs quamquam partem muri illius famosissimi, qui transcindit[3] partem Borealem Angliæ, qui constructus fuit consilio Romanorum.

Carlisle.

Calco[n][4] sive Cairthleoun, seu Cairlegioun, seu Cairusch, ubi Usca fluvius[5] cadit in Mare Sabrinum juxta Glammorgan constituta est a Belino rege Britonum, quæ multo tempore metropolis fuit Demeciæ, id est, Southwalliæ; urbs antiqua et authentica et a Romanis muris coctilibus circumdata, ubi pristinæ nobilitatis adhuc multa[6] apparent vestigia. Legati Romani ad Arthurum missi in manibus ramos olivarum portantes regi Arthuro[7] ibi epistolas dedere. Multa sunt alia quæ non oportet iterare, sed de contentis in Anglia personare, quot reges, quot legum conditores, quot comitatus, et quot regna.[8]

Caer-leon.

CAP. CLXXII.

ANGLIA[9] continet in se XXXII. sciras,[10] id est provincias, quæ hodie dicuntur comitatus, exceptis[11] Cornubia cum insulis. Nomina comitatum sunt ista:

Of the counties of England.

---

[1] *Alcluyd*] Alcluid. B.

[2] *ripam*] petram. B.D.

[3] *transcindit*] transcendit. B.D. The MS. A. is rubbed here.

[4] *Calco*] Calcoñ. B.D. The MS. A. is much rubbed here.

[5] *fluvius*] fluviũ. A.B.D.

[6] *adhuc multa*] adhuc multa. præm. A. crossed out.

[7] Arthurus. in marg. B.

[8] *quot regna*] regna. D. fuerunt. add. B.D.

[9] The first word of f. 45 v. A. headed: "De Comitatibus."

[10] *sciras*] shiras. B. schiras. D.

[11] *exceptis*] excepta. B.D.

Of the counties of England.

Kent, Southseax,[1] Southrai, Hamptschir,[2] Barkschire,[3] quæ sic denominatur a quadam nuda quercu in foresta de Wyndesore ad quam solebant provinciales convenire[4] et Wiltschire[5] quæ quondam dicebatur provincia Severiana propter gentis sævitiam, Somersete, Dorsete, Deuenschire[6] vel Deuonia quod idem est. Hæ novem provinciæ Australes prædictæ quatenus flumen Thamense eas[7] secernit a reliqua Anglia judicabantur.

Estsex, Midelsex,[8] Southfolke,[9] Northfolke,[10] Hertfordschire,[11] Cantebrigeschire,[12] Bedefordschire, Bockynghamschire,[13] Huntyndounschire,[14] Northamptounschire,[15] Leycestreschire, Derbischire,[16] Notynghamschire, Lincolneschire,[17] Eborakeschire; hæc provincia Eborake quondam continebat totam terram Northumbriæ, ab arcu Humbræ fluminis, adusque[18] flumen Twede quod est principium Scotiæ usque hodie cum provincia.

Eborak[19] solummodo se extendit ab arcu Humbræ[20] usque ad flumen[21] de Tyne. Northumberlond,[22] cujus caput est hodie Novum Castrum super Tynam, civitas speciosissima et multis glebis uberrima, se extendit a flumine[23] Tyne usque ad flumen Twede[24] quod est

---

[1] *Southseax*] Southsex. B.D.

[2] *Hamptschir*] Hamteshyrꝰ. B. Hamptechire. D.

[3] *Barkschire*] Barkeshirꝰ. A. Barkeshirꝰ. B.

[4] *convenire*] pervenire. B.D.

[5] *Wiltschire*] Wiltschirꝰ. A. Wylteshyrꝰ. B.

[6] *Deuenschire*] Deuenschirꝰ. A. Deuenshyrꝰ. B.

[7] *eas*] eam. B.

[8] *Midelsex*] Midlesex. B.

[9] *Southfolke*] Southfolkꝰ. A. Southfolk. B.D.

[10] *Northfolke*] Northfolk. D. In all the succeeding counties the *schire* in the text is extended from *schirꝰ* in A. while B. has, in all these cases but the first, *shyrꝰ*, and D. *shire.*

[11] *Hertfordschire*] Hertefordshirꝰ. B.

[12] *Cantebrige*] Cantebrigg. B.

[13] *Bockyngham*] Bokyngham. B.

[14] *Huntyndoun*] Huntyngdon̄. B.

[15] *Northamptoun*] Northamton̄. B.

[16] *Derbi*] Derby. B.

[17] *Lincolne*] Lyncoln. B.

[18] *adusque*] usque ad. B.D.

[19] *Eborak*] Eborakꝰ. B.

[20] *Humbræ*] Humbriæ. B.

[21] *flumen*] The *u* interlined in A.

[22] *Northumberlond*] Northumbyrlonde. B.

[23] *flumine*] flumen. D.

[24] *Twede*] Tweed. B.

principium Scociæ. Plaga tamen Norhumbriana olim continebat totam terram quæ est inter Humbriam et Twedam. Cairleylschire[1] continet totam terram de Cumberland.[2] Appelbischire[3] continet in se Westmerlonde.[4] Lancasterschire[5] continet in se quinque modicas schiras[6] quæ sunt Westderbi,[7] Salfordia, Leylondia,[8] Blakburnschire,[9] et territorium Lancastriæ; quæ etiam usitato ibi vocabulo vocantur hundredi sive wapentakes. Hundredus sive tankredus Anglice vel Hibernice continet in se centum villas. Wapentake Anglice idem est quod arma capere, eo quod in primo adventu novi domini solebant domini tenentes arma sua domino reddere pro homagio. Isti[10] XVI. prædictæ Orientales et Boreales olim judicabantur lege illa quæ Deuelaga dicitur. Of the counties of England.

Oxenfordschire,[11] Warwikschire,[12] Gloucesterschir, Herfordeschir,[13] Salopschire, Chesterschire,[14] istæ octo mediterraneæ schires[15] et Occidentales judicabantur olim[16] Mercia lege quæ Anglice Merchenlaw[17] dicitur.

Sunt enim modo[18] in Anglia XXXII. schires;[19] si vero plaga Northumbrana dividatur in sex provincias quæ

---

1 *Cairleylschire*] Caerleilshyr᷒. B.

2 *Cumberland*] Cumberlande. B.

3 *Appelbischire*] Appelbyschyr᷒. B.

4 *Westmerlonde*] The first two syllables upon an erasure in A. Westmerlande. B. Westmerland. D.

5 *Lancasterschire*] The first three syllables upon an erasure in A. Lancastreshyr᷒. B. Lancastshire. D.

6 *schiras*] shyras. B.

7 *Westderbi*] Westderby. B.D.

8 *Leylondia*] Leilondia. D.

9 *Blakburnschire*] Blakburnshyr᷒. B. Blacburnshire. D.

10 *Isti*] Istæ. B.D.

11 *Oxenfordschire, &c.*] Oxenfordshyr᷒, &c. B., except the third which is *Gloucestreshir᷒*.

12 *Warwikschire*] Warwykshyr᷒. B. Warwykshire. D.

13 *Herforde*] Herford᷒. A. Herford. B.

14 *Chesterschire*] Cheshire. D.

15 *schires*] shyres. B.

16 *olim*] judicabantur. add. B., crossed out.

17 *Merchenlaw*] Mercheandlaw. B.

18 *modo*] om. B.D.

19 *schires*] shyres. B.

Of the counties of England.

sunt Eborakschire,[1] Duremschire, Northumberlond,[2] Carleylschire,[3] Appelbischire,[4] Lancastreschire, tunc sunt in Anglia, excepta Cornubia, XXXVII. schires[5] sive provinciæ sive comitatus. Has[6] omnes provincias Willielmus Conquæstor fecit describi et per hedas sive carucatas dimetiri et tunc inventæ[7] sunt comitatus[8] in Anglia XXXVI. et dimidium, feoda[9] militum LX.M.CCXV., de quibus habent religiosi XXVIII.M. et XV. Villæ in Anglia M. et LXXX. Ecclesiæ parochiales in Anglia XL. milia ducenta XI.

CAP. CLXXIII.

The laws of England.

PRIMUS legifer in Anglia fuit Dunwallo Molmuncius. Deinde Martia[10] regina Britonum legem edidit. Has duas leges Gildas historicus de Britannica lingua transtulit in Latinam, et rex Aluredus postmodum[11] in Saxonicam. Tertia lex emanavit, quæ collecta fuit per Aluredum regem de duabus prioribus cum additione sua quamplurima.

The laws of Edward the Confessor.

Sanctus[12] Edwardus ex his tribus legibus unam legem communem edidit, quæ usque hodie Leges[13] Edwardi nuncupantur;[14] de quibus nonnulla[15] vocabula ad hæc[16] frequentata cum eorum expositionibus

---

[1] *Eborakshire, &c.*] Eborakshyr[9]. &c. B.

[2] *Northumberlond*] Northumbyrlonde. B.

[3] *Carleylschire*] Caerleylshir[9]. B.

[4] *Appelbi*] Appelby. B.

[5] *schires*] shyres. B.

[6] De provinciis, de feodis, de villis, de ecclesiis parochialibus. in marg. A.D.

[7] *inventæ*] inventi. B.D.

[8] *comitatus*] om. B.D.

[9] The first word of f. 46, A. headed: De conditoribus legum in Anglia. Nota. in marg. A.D.

[10] *Martia*] Mercia. B. Marcia. D.

[11] *postmodum*] om. B.D.

[12] *Sanctus*] Scs. A. Secundus. B.D.

[13] *Leges*] Lex. B.D.

[14] *nuncupantur*] nuncupatur. B.D.

[15] *nonnulla*] nulla. B.D. corrected in margin D. in different hand into *nōnulla*.

[16] *hæc*] hoc. D. with the *o* corrected.

The laws of Edward the Confessor.

inserere[1] dignum duxi[2] scilicet, Mundebriche,[3] id est, læsio majestatis, blemir[4] donoure;[5] Bourchbriche,[6] læsio libertatis aut septi,[7] blemur[8] de court ou de clos; Grithbriche,[9] læsio pacis vel libertatis ecclesiasticæ; Miskennyg,[10] variatio loquelæ in curia; Schewyng, mercimonii propositio, despleiser de marchandise;[11] Hamsoken,[12] insultus factus in domo proprio;[13] Forstallyng, obsistentia facta in regia strata; Futsuken,[14] aliqua res furata et statim cum latrone capta, pepoudros; Infangthef, capere reum, id est, dedens[15] le soen atachement de larran; Sake, jurisdictiom de court, justice[16] de forest; Soken,[17] id est, secta curiæ; Walgarenthef, fuit de laron eschape[18] ou renuncier garaunt, et quandoque dicitur sequela nativorum; Fithwite,[19] ferire per melle ou per contek; Wardwithe,[20] sursise de garde; Blodewite,[21] effusione de sanke; Flittewite,[22] amerciment pour tencer;[23] Leirwite,[24] pro concubitu mulieris nativæ; Giltwite,[25] amendement[26] de trepas;[27] Scotwite,[28] symbolum ad opus ballivorum domini; Hidage vel tailage[29] est tallagium de hydis terrarum; Danegeld[30] est tallagium datum Danis, modo cessat, id est, de qualibet bovata[31]

---

[1] *inserere*] om. B.D.
[2] *duxi*] explicare. add. D. in another hand.
[3] *Mundebriche*] Mundebrigge. B.
[4] *blemir*] blemur. B.
[5] *donoure*] donour⁹. A. denour⁹. B.D.
[6] *Bourchbriche*] The first *r* interlined in A. Bourchebrigge. B. Bourchbrige. D. Leges Sancti Edwardi. in marg. A.D.
[7] *septi*] cepti. A.B.D.
[8] *blemur*] blemir. D.
[9] *Grithbriche*] Grythbryche. B.
[10] *Miskennyg*] Miskennyng⁹. B.
[11] *marchandise*] merchendise. B.D.
[12] *Hamsoken*] Hampsokeñ. B. Hamsokene. D.
[13] *proprio*] propria. B.D.
[14] *Futsuken*] Futsokeñ. B.
[15] *dedens*] deden. B.
[16] *justice*] justicie. B.D.
[17] *Soken*] Sokeñ. B.
[18] *eschape*] escape. B.D.
[19] *Fithwite*] Fythwyte. B.
[20] *Wardwithe*] Wardewythe. B.
[21] *Blodewite*] Blodewyte. B.
[22] *Flittewite*] Flittewyte. B.
[23] *tencer*] tenser. B.
[24] *Leirwite*] Lerewyte. B.
[25] *Giltwite*] Gyltewyte. B.
[26] *amendement*] amendent. B.
[27] *trepas*] trespace. B. trespas. D.
[28] *Scotwite*] Scottewyte. B.
[29] *tailage*] taylage. B.
[30] *est tallagium de hydis . . . Danegeld*] om. D.
[30] *Danegeld*] Banageld. B.
[31] *bovata.*] Written in A. above *carucata* which is subpuncted.

The laws of Edward the Confessor.

terræ tres denarii;[1] Wapentake et[2] hundred[3] idem sunt; Bestage, consuetudo exacta in nundinis et mercatis; Stallage, exactio pro statione in platæis tempore nundinarum.

Cap. CLXXIV.

Quanto tempore Britones dominabantur in Britannia.[4]

The successive occupations of Britain by:— The Britons, The Romans, The Scots and Picts, The Saxons,

Britanniæ monarchia a primo Bruto usque ad Julium Cæsarem stetit apud Britones inconcussa; a quo quidem Julio, usque ad Severum, hæc insula Romanis fuit vectigalis et subacta. Reges tamen habuerunt ex[5] se ipsa. Romanis tandem, propter itineris longitudinem seu propter inevitabiles aliunde occupationes, regnare desistentibus, Scotti et Picti Britanniam omni armato milite per maximam[6] tyrannidem vacuatam diutius afflixerunt, quousque Saxones a Britonibus contra Pictos invitati auxilio eorumdem Pictorum regisque Gurmundi Hiberniæ, ipsos Britones cum rege eorum Caterico de Northumbria in Mediterranea Angliæ expulsos usque in Walliam detrusissent; sicque Angli victores effecti, prout provincia potentior erat, reges proprios constituentes,[7] terram Angliæ in VII. regna successive diviserunt, quæ tamen paulatim postmodum defecerunt, donec rex Saxonum Athelstanus, cæteris particulis in unum contractis, unica gauderet monarchia.

The Danes.

Dani enim a diebus Ewlfi, patris Aluredi, usque ad tempora Sancti Edwardi Tertii, per CLXX. circiter an-

---

[1] *tres denarii*] iij. d'. A.B.D.

[2] *et*] id est. D.

[3] *hundred*] hundrede. B.

[4] *Britannia*] Anglia. B.

[5] *ex*] a. B.D.

[6] *maximam*] max^{m}. A. maximum. B.D.

[7] *sicque . . . constituentes.*] om. B.D.

nos terram hanc jugiter infestabant sed per XXX. annos in ea[1] continue regnaverunt.

Postmodum vero Sanctus Edwardus Tertius XXX. annis. Et post eum Haroldus IX. mensibus regnum tenuit.[2] Post quos Normanni in ea usque hodie præsiderunt;[3] quamdiu[4] imposterum tenebunt novit Ille cui nihil latet. De VII. vero regnis prædictis eorumque[5] limitibus, quando inceperunt, quantum[6] duraverunt, aliquantulum breviter[7] hic perstringam.[8]

The Normans.

Cap. CLXXV.

Quot Regiones[9] *fuerunt in Britannia.*[10]

Primum regnum fuit Cantuariæ ab Australi Oceano usque ad flumen Tamisiæ protensum, in quo primus Hengistus sub anno Domini, secundum Dionysium, CCCCLV. regnare cœpit; et duravit illud regnum per annos CCCLXVIII., sub regulis XV., donec Baldredo expulso Edburtus, rex Westsaxonum, illud regnum annecteret regno suo.

Of the kingdoms in Britain (England). The kingdom of Kent.

[1] *ea*] eo. B.

[2] *tenuit*] tenuerunt. B.D.

[3] *præsiderunt*] præsident. B.D.

[4] *quamdiu*] A short erasure precedes in A.

[5] *que*] . q̃ A.

[6] *quantum*] quanto tempore. B.D.

[7] *breviter*] om. B.D.

[8] Divisio regnorum Angliæ. in marg. A. De hoc regno et ejus regibus vide in li. v. in margine. in marg. B. in the hand (a) of the additions.

[9] *Regiones*] Reges. B.D.

[10] *Britannia*] Anglia. B.D. At the foot of that page and column of B. in which this chapter commences, written in a hand (α) nearly contemporary with that of the text of that MS., begins a series of additions to the descriptions of the kingdoms, &c., in the Eulogium. They extend over the feet of eleven pages of B., and are written continuously in consecutive paragraphs. These have been broken up in the printed text and appended to those portions of the Eulogium of which they were evidently intended by the writer to serve as separate amplifications. The order in which these paragraphs succeed in B. will be evident from the following list of their commencing sentences: 1°. "Regno Westsaxonum." 2°. "Reges Merciorum." 3°. "Reges Orientalium Anglorum." 4°. "Reges Orientalium Saxonum." 5°. "Reges Northamhumbrorum."

The kingdom of Sussex.

Secundum regnum fuit Southsaxonum, habens Canciam ab Oriente, ab Austro mare et Vectam Insulam, ab Occidente Hampteschire,[1] ab Aquilone Southreiam, in quo loco primus Elle cum III. filiis, XXX. ab adventu Anglorum anno cœpit regnare; quod quidem regnum cito post in aliorum jura transivit.

The kingdom of Essex.

Saeberht. A.D. 597.

Tertium regnum fuit Estsaxonum, habens ab Oriente mare, ab Occidente pagum Londoniæ, ab Austro Tamisiam, ab Aquilone Southfolke. Cujus reges a Saberto primo usque ad tempora Dacorum per X. regulos fere semper aliis regibus parebant, frequentius et diutius regibus Merciorum subjacebant, donec rex Westsaxonum Egbertus regnum illud suo annecteret imperio.

Its commencement. Circiter A.D. 526.

Sleda. A.D. 587. Saeberht. A.D. 597.

Seaxred and Sigeweard. A.D. 616.

Sigiberht. I. A.D. 623.

Suuithhelm. A.D. 660. Sigheri and Sebbi. A.D. 665.

Suaebraed. A.D. 693.

Reges Orientalium Saxonum dominabantur in Estsexa et dimidia Hertfordensi. Eodem fere tempore quo cœpit regnum Orientalium Anglorum surrexit regnum Orientalium Saxonum, qui habuerunt reges per successionem multos, sed aliis regibus [et maxime] Merciis subjectos. Primus Sledda a Wodenio decimus, cujus filius Sedberhtus, nepos Ethelberti regis Cantuariorum, fidem Christi suscepit, prædicante Sancto Mellito, qui primus Londoniæ fuit episcopus. Seberhto mortuo, filius ejus Sexredus, et Sewardus Mellitum episcopum Londoniæ Christianissimum expulerunt, nec multo post a Westsaxonibus occisi tyrannidis in Christum debitas pœnas susceperunt. Succedens eis Sigebertus, cognomento Parvus, Sewardi filius, hortatu regum Oswii et Northamhumbrorum a Finiano episcopo baptizatus, [ad fidem] quam cum Mellito episcopo Londoniæ abjecerant per episcopum Ceddam reduxit, qui postquam gloriose administratum regnum, gloriosius illud reliquit. A propinquis fuit interemptus; qui cum interrogarentur quare hoc facerent, responderunt se iratos fuisse et inimicos regi pro eo quod Evangelii præceptum[2] sequeretur, hostibus serenus parceret et injurias obsecrantibus mox dimitteret, nec delinquentes si pœniterent rugato et duro vultu suspenderet. Cui successerunt Swithelmus, Sigherius, et Sibbi qui erat religiosus; actibus, crebris precibus et piis eleemosinarum fructibus plurimum intentus vitam privatam et monachicham cunctis regni deliciis et honoribus præferens monachus factus est: et postea alii regnarunt, inter quos Swefredus, propter Evangelium, uxorem et omnia relinquens mo-

---

[1] *Hampteschire*] Hampteshyr. B.

[2] *Evangelii præceptum*] Evange^{m} precepti. B.

nachus factus est. Illi successit Selredus Sigeberti Boni filius xxxviii. annis; quo perempto, præest Orientalibus Saxonibus Swythredus qui eodem anno quo Cantuaritas Egbertus rex Westsaxonum debellavit et ab eodem expulsus regnum vacuefecit. Londonia tamen cum circumjacentibus regionibus Merciorum regibus quamdiu imperaverant paruit. [B. *a*.] Selraed. A.D. 709. Ecgberht. A.D. 824.

Quartum regnum fuit Estanglorum continens Northfolke, Southfolke, habens ad Orientem et ad Aquilonem ad Circium[1] Cantebrigeschire,[2] ad Occidentem fossam Sancti Edmundi, et[3] ad Austrum Hertfordeschire,[4] Estsaxoniam. Currebat hoc regnum sub xii. regulis donec, occiso rege Edmundo, Dani utrumque regnum, scilicet, Estanglorum et Estsaxonum sibi usurparunt. Quibus tamen Danis aut fugatis aut abjectis rex Edwardus Senior ambo regna illa suo conjunxit imperio. The kingdom of East Anglia. Eadmund slain. A.D. 870.

Reges Orientalium Anglorum dominabantur in pago Grantebrugensi, Northfolk, et Southfolk. Primus et maximus apud Orientales Anglos rex fuit Redwaldus a Wodenio, ut scribitur secundum Willielmum Malmesburiensem, [decimum genu nactus;] omnes Australes Anglorum et Saxonum provinciæ citra Umbrum fluvium cum suis regibus ad ejus nutum spectabant. Iste Edelfridum regem Northamhumbrorum pro Eadwini favore trucidavit. Idem Eadwino suadente baptizatus, consilio uxoris a fide discessit; habuit posteriora pejora prioribus, ita ut Christo servire videretur et diis. Cui successit Eorpwaldus qui incorruptam Christianitatem complexus immotum spiritum Deo effudit, a quodam Gentili innocenter peremptus; et iii. annis provincia in errorem versa est, donec regnaret frater ejus Sigebertus. Beda de Gestis Anglorum li. i.[5] cap. 15, dicit quod idem Sigesbertus fuit vir per omnia Christianissimus, qui, vivente fratre, cum exularet in Galliis, fidei sacramentis eruditus est, et reversus scholam instituit, in qua pueri literas erudierunt, et tandem relictis regni negotiis monachus factus est, et Egrico[6] cognato suo thronum suum reliquit, cum quo a Penda rege Merciorum sociali bello mortem obtinuit. Cui sucessit Anna qui, secundum Bedam, li. iii. cap. 17, fuit filius Eni de genere regio, vir optimus et religiosus; habuit filiam Etheldripam, quæ habuit maritum regem Australium Saxonum Reodwald. A.D. 599. Eorpwald. A.D. 624? Sigiberht. A.D. 631. Egric. A.D. 634. Anna, A.D. 635.

[1] *Circium*] circuitum. B.D.
[2] *Cantebrigeschire*] Cantebrigeshyr℗. B.
[3] *et*] Interlined in A.
[4] *Hertfordeschire*] Hertfordshyr. B. Hertfordshire. D.
[5] *i*] corr. ii.
[6] *Egrico*] Egrito. B.

Tonberht, et postea regem Northamhumbrorum Egfridum XII annis; perpetua tamen mansit virginitatis integritate gloriosa, et tandem monasterium ingressa facta est abbatissa; cujus corpus post sexdecim annos mortis ejus incorruptum inventum est a Sexburga, sorore ejus, quæ ei in monasterio successit. Huic Annæ a Penda rege interfecto successit frater ejus Edelhere, occisus a rege Northambrorum Oswio cum Penda rege Merciorum, et postea diversi regnarunt. Tandem successit Sanctus Egelbertus, quem Offa rex Merciorum dolose[1] interemit. Pauci post eum regnaverunt in Orientali Anglia potentes usque ad Sanctum Edmundum, pro violentia Merciorum, qui anno regni sui sextodecimo ab Iguar Pagano peremptus est, anno Domini DCCCLXXI. Extunc in Orientali Anglia desiere regnare Angli annis L. Novennio sine rege Paganis vastantibus provincias subjacuit. Postea in Orientali Anglia Guthrum Danus regnavit annis XII. tempore Wlfredi. Guthrum habuit successorem æque Danum nomine Edrich, qui cum regnasset annis XIV. peremptus est ab Anglis, eo quod inciviliter egisset in eos; nec eis libertas assurrexit Danorum, comitibus vel eos prementibus vel in Westsaxonum reges amentibus, donec Edwardus, filius Alfredi, ambas provincias, expulsis Danis, liberatis Anglis, suo, scilicet, Westsaxonico imperio adjecit, anno post occisionem Sancti Edmundi L., regni sui XV. [B. *a*.]

Ethelher. A.D. 654. — S. Aethelberht slain. A.D. 793. — Eadmund. A.D. 854. Slain. A.D. 870. — Guthorm. A.D. 879. — Eohric. A.D. 891. Slain. A.D. 905. — Eadweard the Elder. A.D. 918.

The kingdom of Wessex.

Quintum regnum fuerat[2] Westsaxonum omnium regnorum durabilius, habens ab oriente Southsaxoniam, ab Aquilone flumen Thamesiæ,[3] ab Austro et Occidente Mare Oceanum; in quo cœpit regnare Cerdicus cum filio suo Kenrico, anno Domini, secundum Dionysium, DXIX., ab adventu Anglorum in Britanniam XI.; in quod quidem regnum cætera Anglorum regna paulatim[4] coierunt.

Cerdic arrives in Britain, A.D. 495. — Obtains the supremacy of Wessex. A.D. 519.

Regno Westsaxonum nec magnificentius, nec diuturnius ullum Britannia vidit; cujus primus rex fuit Cerdicus qui in Britanniam venit anno Dominicæ Incarnationis CCCCXXV.[5]: post mortem Hengisti octavo, ipsoque die a Britonibus bello exceptus vir veteris militiæ non difficulter arietantem multitudinem concudit et fugere compulit. Hic denique crebras cuicumque victorias extendens anno post adventum XXIIII. in Occidentali parte monarchiam adeptus est, qua XVI. annis functus fatum complevit; cui successit Hen-

[1] *dolose*] dolore. B.
[2] *fuerat*] fuit. B.D.
[3] *Thamesiæ*] Tamysiæ. B.
[4] *paulatim*] om. B.D.
[5] *ccccxxv*] cccc 25. B. corr. ccccxcv.

ricus filius ejus, secundum Willielmum Malmesburiensem, qui fuit patre non inferior virtute; XXVI. annis regnavit. Cui successit Edaulinus filius ejus, cujus robur in prœliis fuit Angliæ stupori, Britonibus odio, utrisque exitio; sed tandem conspirantibus tam Anglis quam Britonibus apud Wodensdych', cæso exercitu, regni sui anno XXXI. in exilium secessit; cui successive successerunt filii fratris ejus tres et alii, secundum Willielmum Malmesburiensem.

Cynric. A.D. 534.

Ceawlin. A.D. 560.

Ceawlin expelled. A.D. 591.

Kenwalkius rex Westsaxonum adeo religiosus ut antecessorum suorum in Wyntonia (et ibi sepultus est) templum pulcherrimum construxit, ubi nunc est sedes episcopalis; qui non solum in ecclesiasticis verum etiam in sæcularibus rebus ita munificus extitit ut nihil patrimoniorum cognatis negaret; filio enim fratris pæne tertiam partem regni dedit; et post annos regni sui XXXI. moriens regni arbitrium uxori suæ Sexburgæ reliquit, quæ regnum vix per annum obtinuit; cui non deerat spiritus ad regendum, nam prorsus omnia facere optime noverat, nil præter sexum a viro discernens, secundum Willielmum Malmesburiensem; cui successit Oswynus rex.

Cynewealh. A.D. 643.

Sexburh. A.D. 673.

Aescwini. A.D. 675.

Cedwalla, rex Westsaxonum, fuit successor Oswyni et Centonis, pariter regnantium; cui Cedwallæ Yne rex successit, qui habuit filias sanctimonialem Suthburgam apud Wynbourne, Quenburgam et Edelburgam; deinde alii multi regnarunt. Egbrihcus conscendit[1] thronum regium omnibus ante se in Westsaxonum regibus merito præferendus, qui toti Britanniæ annis XXXVII., et mensibus VII. nobiliter imperavit. Regnum Westsaxonum continebat Wyltes', Berkes', Dorsets', Somersets', Deuoniam, Cornubiam, Hamptes', Surreiam, et Suthsexiam quæ per se modico tempore fuit regnum. [B. α.]

Caedwalla. A.D. 685.

Ini. A.D. 688.

Sextum regnum fuit Merciorum cæteris magis spatiosum, cujus limites fuerunt ab Occasu, Dee juxta Legecestriam[2] et flumen Sabrinæ juxta Salopiam usque Bristolliam, ad Ortum Mare Orientale, ad Austrum Thamisiæ[3] usque London,[4] ad Aquilonem vero flumen Humbriæ usque ad flumen Mersee,[5] quousque Cornwalliæ descendat in Mare Occidentale. In hoc pago cœpit regnare primus Penda, filius Wibbæ, anno Domini, secundum Dionysium, DCXVI., ab adventu

The Kingdom of Mercia.

Penda. A.D. 626.

---

[1] *conscendit*] contendit. B.

[2] *Legecestriam*] Leicestriam. B.

[3] *Thamisiæ*] Tamisiæ. B.D.

[4] *London*] Londoñ. B.

[5] *Mersee*] Mercee. B.D.

Anglorum CLXXV. Stetitque hoc regnum incussum[1] sub regibus X. per annos circiter CLXIII. usque ad ultimum Coluulfum[2] cui Dani, expulso Hardredo rege, regnum tradiderunt custodiendum. Edwardus vero Senior, rex Westsaxonum, expulsis Danis, regnum Merciorum suo copulavit imperio. Erat enim hoc regnum in sui primordio in tres partes divisum, in Occidentales Mercios, in Mediterraneos, et Orientales.

Ceoluulf. A.D. 874.

Reges Merciorum dominabantur in his pagis: Gloucestrensi, Wigorniensi, Warwicensi, Cestrensi (et Cestria tunc vocabatur Civitas Legionum), Derbensi, Staffordensi, Scrobburiensi, Herefordensi, Hundedensi, Bedefordensi, Northamptonensi, Lincolniensi, Legestrensi, et Snotingensi. Secundum Willielmum Malmesburiensem, anno Dominicæ Incarnationis DCXXVI., post mortem Hengisti anno CXXIX. Penda filius Bibbæ, a Wodenio decimus, stirpe inclytus, bellis industrius, fanaticus, et impius apud Mercios regis nomen præsumpsit. Edwinum et Oswaldum reges Northamhumbrorum, Sigebertum, Egricum et Annam reges Orientalium Anglorum, in quibus generis claritas et vitæ sanctitas coæquabat, temeritate nefaria extinxit. Kenwalkium, regem Westsaxonum, bello bis terque lacessitum in exilium compulit, omnibus occasionibus cædium inhians, et velut corvus ad nidorem cadaveris advolans; ad recuperandum regnum magno emolumento fuit, ita per annos XXX. in cognatos grassatus nil adversus exteras gentes memorandum commisit, sed invenit tandem effrænis cupiditas idoneum meriti finem; siquidem ab Oswino qui Oswaldo successerat magis per Dei virtutem quam per manum militarem infernalium numerum animarum auxit. Habuit ex regina Keneluuitha[3] filios Wedam, Wulferum, Edelbertum, Mewaldum, Mercelinum, filias Kyneburgam et Kyneswitham sancta continentia excellentes. Ita parens Domino semper rebellis sanctissimos cœlo fructus effudit.

Penda. A.D. 626.

Beda de Gestis Anglorum, libro III. cap. 20, dicit quod idem Penda rex non prohibuit quin in insula, etiam in Merciorum natione, Verbum Dei si qui vellent audire prædicaretur, quin potius odio habebat et despiciebat eos quos fide Christi imbutos opera fidei non habere deprehendit, dicens contemnendos eos esse et miseros qui Domino suo in quem crederent obedire contemnerent. Cui successit Weda filius ejus in parte regni ex dono Oswii Australibus Merciis prælatus, ejusdem Oswii etiam patre vivente gener; nam filiam ejus ea conditione accepit ut Christianitatem cum

Peada. A.D. 656.

---

[1] *incussum*] inconcussum. B.D.

[2] *Coluulfum*] Coluuifum. B.

[3] *Keneluuitha*] corr. Kinesuuitha.

provincia amplectens idolis renuntiaret, quod fecisset nisi tam læta principia mors per insidias uxoris impediret. Tunc Oswinus regnum suscepit, quod sibi et victoriæ in patrem et affinitatis jure in filium competere videbatur; sed animositas provincialium non ultra biennium potuit ferre regnantem; expulsis ejus ducibus tunc successit Wlferus, Pendæ filius, qui, secundum Willielmum Malmesburiensem, et Bedam, li. III. cap. 23, ne spem civium falleret sedulo satagebat magnis animi et corporis viribus utilem [se] ostendere, denique Christianitatem vix in regno suo palpitantem innuit. Hic a rege Westsaxonum afflictus injuriam propulsans ipsum dominio Wethtæ insulæ mutilavit, eandemque ritus sacrilegos anhelantem inflectens non multo post regi Australium Saxonum Edelwalkio, quem in baptismo suscepit, gratia fidei dedit; verum enimvero hæc et quæcumque ejus bona inficit gravis simoniæ nota quod primus regum Anglorum sacrum episcopatum Londoniensem cuidam Wynæ ambitiose daret. Wulfero post XIX. annos defuncto successit Edelredus rex frater ejus tam in religione quam pugnandi exercitatione celebrior. Iste Edelredus, secundum Bedam de Gestis Anglorum, li. V. c. 12. anno Dominicæ Incarnationis DCLXXVII., adducto maligno exercitu Canciam vastavit, ecclesias et monasteria sine reverentia pietatis et Divini timoris fœdavit; tandem, anno regni sui XX., in Harderna regulariter tonsus, prius in monachum, mox in abbatem alteratus est. Cui successit Kenredus vel Cenredus, filius Wulferi, qui pietate in Dominum, probitate in patriam perinsignis, morum sinceritate vitam cucurrit, quintoque regni anno Romæ monachus factus ad limina Apostolorum in precibus, jejuniis, et eleemosinis usque ad diem permansit ultimum; regnum Merciorum sic nobilissime præfuerat, sed nobilius multo sceptrum relinquens maxime miserando exitu militis compunctus. Qui, secundum Bedam de Gestis Anglorum, li. V. c. 13, cum confiteri scelera sanus superbisset, in mortis janua constitutus, vidit dæmones auctores ad supplicia quibus animum indulserat. Cui successit Celredus, filius Edelfredi per VIII. annos. Cui successit Edelbaldus, qui regno alta pace XLI. annis perfunctus, et novissime a subjectis occisus fortunæ rotam volvit. Hic etiam multas libertates ecclesiis et monasteriis concessit, ac auctoritate literarum et testimonio cirographorum æternæ memoriæ firmas esse constituit, ita inquiens:—Ego Edelbaldus, rex Merciorum, pro amore cœlestis patriæ et remedio animæ meæ, studendum esse prævidi ut eam per bona opera liberam efficerem ab omni vinculo peccatorum. Dum enim mihi Omnipotens Deus per misericordiam clementiæ, absque ullo antecedente merito, sceptrum regiminis largitus est: ideo libenter ex eo quod dedit retribuo. Hujus rei gratia donationem me vivente concedo, ut omnia monasteria et ecclesiæ regni mei ab omnibus vectigalibus publicis et operibus absolvantur, nisi in structionibus arcium et pontium quæ nulli unquam relaxari possunt. Præterea habeant famuli Dei pro-

Wulfheri. A.D. 657.

Aethilred. A.D. 675.

Coenraed. A.D. 704.

Ceolraed. A.D. 709.

Aethilbald. A.D. 716.

priam libertatem in fructibus silvarum et agrorum et in captura piscium, nec munuscula præbeant nisi voluntaria, sed liberi Deo serviant, etc. Cui successit rex Offa.

Offa. A.D. 757. Offa rex, abnepos Pendæ, secundum Willielmum Malmesburiensem, vir ingentis animi et qui omnia quæ mente concepit efficere proposuit; regnavitque XXXIX. annis; regem Westsaxonun Kunewlfum palam congressus palmam leviter obtinuit; regem Egelbrihtum fraudulenter decapitari fecit, regnumque Orientalium Anglorum quod tenuerat indebite pervasit. Hic reliquias Beati Albani, usque ad id tempus obscure reconditas, reverenter elevari et in scrinio quam regia magnanimitas poterat gemmis et auro decorato componi præcepit, basilica pulcherrimi operis ædificata et monachorum congregatione adjuncta. Hic sedem archiepiscopatus Cantuariensis in Lichesfeldam transferri conatus est, et Lambertum archiepiscopum, multis laboribus fatigatum, crebraque Sedis Apostolicæ et nova et vetera edicta proferentem. Tandem omnium prædiorum quæ inter terminos suos erant, et episcopatuum ditione, privavit et obtinuit ab Adriano papa quod omnes episcopi Merciorum ecclesiæ Lichefeldensi ut archiepiscopatui subjicerentur, viz.: Wigorniensis, Legecestrensis, Sidnacestrencis, et Herfordensis, et episcopi Orientalium Anglorum, Elimanensis et Damacensis. Remanserunt archiepiscopo Cantuariensi Londoniensis, Wyntoniensis, Roffensis, et Seliciensis sed nec in his ejus rapacitas stetit sed multarum ecclesiarum prebendas publicus expilator abrasit.

Ecgfrith. A.D. 796. Offæ successit Egferhtus qui sedule paternæ immanitatis vestigia declinans privilegia omnium ecclesiarum, quæ genitor attenuerat, prona devotione renovavit. Cui successit Kenwlfus rex, vir magnus et virtutibus famam supergrediens, nihil quod livor digne carperet unquam commisit, domi religiosus, bello victoriosus; cujus laudes merito nitent in altum quamdiu æquus arbiter in Anglia invenietur. Hic Cantuariensem ecclesiam in pristinam libertatem refecit, et regem Cantuaritarum Eghbertum Pren vinctum abduxit, et apud Wynchecombe, ubi ecclesiam quæ adhuc superstes est Deo ædificaverat, ipso dedicationis die regem captivum ad altare manumittens libertate donavit; aderat ibi munificentiæ regis applausor Cuthredus, quem ille Cantuaritis regem præfecit; sonabat basilica plausibus, platæa discursibus, eo quod[1] ibi in conventu XIII. episcoporum et X. ducum nullis largitatis pateret repulsa quin omnes secundum sui status exigentiam quasi plenis marsupiis vel donariis abirent; illud etiam monasterium cum magnis redditibus ampliavit. Cui successit Sanctus Kenelmus filius ejus, secundum Willielmum Malmsburiensem, ac nomen et decus martyrii adeptus, apud Wynchechumbe juxta patrem est sepultus. Postea multi alii regnaverunt, et tandem principatus Merciorum per quandam Gentilis viri insaniam subito effloruit, et

Coenuulf. A.D. 796.

Cenelm. A.D. 821.

[1] *eo quod*] eo eo quod. B.

quasi per miseram semiviri regis ignorantiam[1] omnino emarcuit, anno Dominicæ Incarnationis DCCCLXXV. A.D. 875.

Septimum fuit regnum Northimbrorum, cujus limites fuerunt ab Ortu et Occasu Oceanus, ab Austro flumen Humbre descendendo versus Occidentem per fines comitatum Derbi[2] et Notyngham usque ad flumen Mersee. Ab Aquilone vero Mare Scoticum,[3] quod Scotica lingua dicitur *Forth*, Britannice *Weriche*, Anglice *Scottis See*. Hoc enim regnum primitus fuit divisum in provincias, Deiram,[4] scilicet, ad Austrum, et Berniciam ad Aquilonem, quæ duo regna flumen de Tyne tunc temporis dividebat. Nam regnum Deirorum a fluvio Humbre usque ad flumen Tyne se extendebat. Regnum vero Berniciorum[6] a flumine Tyne[5] usque ad Mare Scoticum, ubi nunc est villa Sancti Johannis, porrigebatur; totum enim intermedium ad regnum Berniciorum[6] pertinebat.

The Kingdom of Northumbria.

Divided into Deira and Bernicia.

Their respective limits.

In Bernicia[7] cœpit primus regnare Ida, anno gratiæ, secundum Dionysium, DXLVII. Hæc duo regna sub duobus regibus, ut præmittitur, interdum divisa, quandoque sub uno rege redintegrata[8] cucurrerunt sub Anglis regibus circiter XX. per annos CCCXXI. Dehinc Osberto et Elle IX. anno regni eorum per Danos occisis, terra vacavit sine rege VIII. annis. Extunc regnaverunt in ea Dani[9] XXXVI. annis, usque ad monarchiam regis Athelstani, qui sub anno Domini DCCCXXVII., subactis Scottorum[10] et Wallanorum regibus, Angliæ monarchiam primus omnium solus obtinuit.

Ida. A.D. 547.

Death of Osberht and Ella.

Victories of Aethelstan over the Scots and Welsh. A.D. 926.

---

[1] *ignorantiam*] ignōm. B. potius ignaviam.

[2] *Derbi*] Derby. B.

[3] Nota. Mare Scoticum. in marg. A.D.

[4] *Deiram*] Duram. B.

[5] *usque ad flumen . . . . flumine Tyne*] om. B. supplied in marg. by a later hand.

[6] *Berniciorum*] Bernicorum. B. D.

[7] *Bernicia*] Hibernia. B. erased in D.

[8] *redintegrata*] redintegra. B.

[9] *Dani*] Interlined in A. De Athelstani miraculis. in marg. A. Lower in D.

[10] *Scottorum*] Scotorum. B.

Rex Athelstanus, dum versus Scotiam transiret, ipsos inveniens rebelles eorum superbiam prostravit. Rex versus Scotiam divertens, Sanctum Johannem de Beuerlaco peregre visitavit, super cujus altare cultellum pro vadio posuit, promittens quod si victor rediret, cultellum digno pretio redimeret; quod et implevit. Nam ipsum dimicando contra Scottos rogavit Dominum[1] ut prece Sancti Johannis Beuerlacensi[2] aliquod signum evidens[3] ostenderet, quo præsentes et futuri possent cognoscere Scottos de jure debere Anglis subjugari. Unde rex cum gladio suo quendam scopulum lapideum percussit juxta Castrum de Dunbarre, quod usque hodie ad mensuram ulnæ ictus concavatur. In redeundo[4] quoque, peracta victoria, rex Athelstanus territorium Sancti Johannis de Beuerlaco possessionibus et libertatibus ampliavit.

Arnalaphus paganus, rex Hiberniæ multarumque[5] insularum, cum socio suo rege Scottorum Constantino, vastator potissimus,[6] ostium Humbre fluminis cum valida classe ingreditur; cui rex Athelstanus cum fratre suo Edmundo apud Brunanburge occurrens bello a principio diei protracto usque ad vesperam, V. regulos, VII. duces, cum plebe innumera occiderunt; reges vero Arnalaf et Constantinum ad naves fugere compulerunt.

Battle of Brunanburgh. A.D. 938.

Ad[7] hoc bellum peragendum precibus Sancti Odonis Wiltoniensis episcopi (post de Wiltonia ad Dorobor niam est promotus) de stirpe Danica[8] oriundus, vagina regis tunc vacua, et cultrum bellicose de manu sua illapsum in vagina quoque sua gladius divinitus illapsus est.

[A.D.]940. A.D.

[1] *Dominum*] om. B.D.
[2] *Beuerlacensi*] Beuirlacens'. B.
[3] *evidens*] om. B.D.
[4] De Athelstano. in marg. A.D.
[5] *que*] om. B.
[6] *vastator potissimus*] vastatore potentissimo. B.D.
[7] Miraculum. in marg. B.
[8] *Danica*] Danitica. B.D. with the *ti* erased in D.

Reges Northamhumbrorum dominabantur in omni regione quæ est ultra Humbrum fluvium usque ad Scotiam. Anno Domini DCXLVII.[1] Ida regnare cœpit, primus rex, XII. annis. Cui successit Alla vel Alle, qui fuit primus rex Anglorum; cujus tempore de tota Anglia pueri venales Romam deducti saluti omnium compatriotarum occasionem dederunt, tempore Beati Gregorii, tunc Sedis Apostolicæ archidiaconi, post papæ, dicentis: Convenit ut Angli *angelis* similes *de ira* eruantur, et *Alleluia* doceantur cantare. Qui misit Beatum Augustinum in Angliam pro fide sustinenda. Post Alle regnavit Edericus, filius Idæ; cui Aedelfredus, rex Northumbriæ potentissimus, gloriæ cupidissimus, plus omnibus Anglorum primatibus gentem vastavit Britonum; unde motus Aedan, rex Scottorum, venit contra eum cum immenso et forti exercitu, sed cum paucis victus fugit. Post Eadwanus filius Allæ et alii ut infra,[2] li. 5to. Tandem regnavit Adelwaldus, filius Mollonis, misere occisus; post quem per XXXIII. annos, cessante rectore, provincia illa prædæ et risui finitimis fuit. Quibus transactis hanc regionem cum cæteris obtinuit rex Westsaxonum Egberhtus abnepos . . . .[3] regis Westsaxonum, anno Domini DCCCXXVII., regni sui XXIII. Hic pater Adelwlfi tota Britannia potitus XXXVII. annos et menses VII. Wyntoniæ est sepultus per filium suum Ethelwulfum, quem quidam Adhelwlfum vocant, qui fuit discipulus Beati Swithini Wyntoniensis, qui ex gradu subdiaconi in regem translatus est, concedente Leone papa Quarto. Ab isto Ethelwulfo, rege Anglorum, Chronica sursum versus usque ad Adam lineam regum, secundum Willielmum Malmesburiensem, tenuit; sicut Evangelistam Lucam de Domino Jesu Christo recitasse cognovimus. Ethelwlfus fuit filius Egbrihti, Egbrihtus Edmundi, Edmundus Eafe, Eafe Eoppe, Eoppe fuit filius Ingildi fratris Inæ regis, qui ambo fuerunt filii Kenredi, Kenredus filius Cedwaldi, Cedwaldus Cudæ, Cuda Caudwini, Caudwynus Ceaulini, Ceaulinus Henrici, Henricus Cerdicii, qui primus fuit rex Westsaxonum, Cerdicius Helisii, Heliseus Helsii, Helsius[4] Henwii, Henwius Wigii, Wigius Freinini, Freininus Fridegarii, Fridegarius Brondii, Brondius Beldegii, Beldegius Wodenii, de quo processerunt reges multarum gentium; Wodenius fuit filius Fridewaldi, Fridewaldus Fridelaphii; Fridelaphius fuit filius Finni, Finnus Godulfi, qui fuit Gecii, qui fuit Gercii, qui fuit Beorini, qui fuit Steldii, qui fuit Sceaff, qui regnavit in regione quæ vocatur Vetus Anglia, unde Angli venerunt in Britanniam, inter Saxones et Gothos constituta. Sceaf fuit filius Hermadii, qui fuit Stermadii, qui fuit Hadræ, qui fuit Gaulæ, qui fuit Bedegii, qui fuit Stresii; hic, ut dicitur, fuit filius Noæ in Arca natus.

The Kingdom of Northumbria.
Alla. A.D. 560
Aethelric. A.D. 588.
Aethelfrith. A.D. 593.
Eadwini. A.D. 617.
Mull Aethelwald. A.D. 759.
Ecgberht. A.D. 827.
Genealogy of the kings of Wessex.

---

1 *DCXLVII.*] 647. B. corr. 547.

2 *infra.*] This is very doubtful. The reference is perhaps to the Eulogium.

3 Nota. Egberhtus primus monarcha Angliæ in marg. B.

4 *Helsius*] Heslius. B.

Aetheluulf. A.D. 839. Anno Domini DCCCXXXVIII. iste Ethelwlfus regnum sortitus est annis XX. et mensibus V.; natura lenis et qui sub quiete degere magis quam multis provinciis imperare mallet; denique regno Westsaxonum contentus, cætera quæ pater subjugaverat appendentia Ethelstano filio contulit, qui, id est Ethelstanus, quando et quo fine decessit incertum est. Hic Ethelwlfus, rex Occidentalium Saxonum, sustentatoribus duobus, scilicet, Swithino Wentano[1] et Athelstano Sireburniæ episcopis, fretus, ad Dei cultus conversus decimam omnium hidarum regni sui Christi famulis concessit, eaque pauperes vestiri et cibari præcepit, omnique anno CCC. mareas auri Romam misit, quarum C. Beato Petro, C. Beato Paulo ob luminaria, et C. Apostolico ob donaria compenderentur. Aetheluulf goes to Rome. A.D. 855. Hic Romam adiens tributum quod Anglia pensitat de unaquaque domo, nummum argenteum, Sancto Petro obtulit coram Leone IIII. papa, qui antea Alfridum suum filium ad se missum honorifice suscepit, et in regem unxit. Idem Ethelwlfus est sepultus Wyntoniæ; Aethelbald. A.D. 858. post cujus decessum Ethelbaldus filius ejus in Westsaxonia, Ethelbertus in Cancia regnaverunt, anno Domini DCCCLVIII., secundum Willielmum Malmesburiensem. Idem Ethelbaldus, ignavus et perfidus, patri ejus thorum polluens post quinquennium Sireburniæ est sepultus, et exinde totum regnum Aethelberht. A.D. 860. ad alterum est devolutum, scilicet, Ethelbertum, qui dulciter strenueque regnum moderatus post quinquennium est sepultus Sireburniæ. Hujus tempore manus piratarum appulsa in Britanniam Wyntoniam urbem populosam direptioni dedit; sed Igo princeps eorum a ducibus regiis multis suorum amissis, ultra mare volitavit. Death of Aethelred. A.D. 871. Ethelredus rex, tertius filius, Wynburnæ sepultus est.

CAP. CLXXVI.

De Ritu Gentis Anglorum.[2]

Of the character of the English. DE gestis Wallanorum et Scottorum et de ritibus eorum, et quomodo permixti sunt populi[3] Anglorum, jam erit perorandum. Et quidem gens illa ad Occidentem Walliæ, apud Roos et Hauerforde, dudum transmissam originem Flandrensis[4] conjuncti[5] jam Angli, effecta gens fortis est et robusta assiduo belli

---

[1] *Wentano*] Perhaps Wentonie.

[2] De gente Anglorum. in marg. B.

[3] *populi*] populo. B.D.

[4] *Flandrensis*] Flandrensibus. B.D.

[5] *conjuncti*] A minim erased follows in A.

conflictu Cambrensibus infestissima, ad subeundum terram marisque pericula pro lucro captando pronicissima, vicissim pro loco et tempore nunc ad aratra nunc ad arma accommoda. Hac autem de gente notabile mihi videtur quod quodammodo spiritu prophetico an fanatico futura præsagiant pacis et guerræ, cædes et adulteria notularum indiciis certissime declarat. Reliqua vero gens Anglorum Loegriam inhabitans, utpote insulana,[1] permixta et a primitivis scatebris longis derivata, proprio motu et sine alieno[2] hortatu facile flectitur ad opposita, ita enim ut cum extraneis non congreditur, inter seipsos, more vacui stomachi se ipsum corrodentem, ita inter se congrediuntur. Of the character of the English.

Gens vero Australis quietior et mitior, Borealis vero mobilior et ferocior, gens inter media participii vicem tenet. Giraldus in Itinerario. A.D.

Gens ista Angligena, præ cæteris nationibus cibis et potibus dedita, in victu et vestitu nimium[3] sumptuosa; quod quidem vitium a diebus Danici regis Hardekanuti,[4] qui bis bina fercula in cœnis jusserat apponi, creditur contraxisse. Their love of eating and drinking.

Gens hæc tam pede quam equo expedita, ad omne genus armorum accommoda, ad omnem militiæ conflictum[5] apta. In bellicis congressibus,[6] nisi fraus abfuerit,[7] solet lauream[8] reportare.[9] Gens itaque ista curiosa satis ut noscat aut narret mirabilia quæ viderit vel audierit. Regiones[10] rimatur, in solo proprio vix locupletior, in longinquis magis felix. Nova nancisci melius novit quam hæreditaria conservare; hinc est quod late per orbem dispergitur, putans sibi omne solum patriam esse propriam. Their military aptitude, and success in war.

---

[1] *insulana*] insula. B.D.
[2] *alieno*] aliorum. B.D.
[3] *nimium*] nimis. B.D.
[4] *Hardekanuti*] Hardknuti. B.D.
[5] *conflictum*] est. add. B.D.
[6] *congressibus*] conflictibus. B.
[7] *abfuerit*] affuerit. B.D.
[8] *lauream*] lanceam. B.
[9] *reportare*] apportare. B.D.
[10] Nota. in marg. A.

Of the character of the English. Eugenius Papa. A.D. Their fickleness.

Gens ista ad omnem industriam idonea, sed ante factum importunus et præceps, post factum sagacior; facile deserit quod inciperit.[1] Proinde est quod Eugenius dixit, gentem Anglicanam ad quæcunque vellet idoneam fore, nisi levitate animi impediretur. Et sicut Hannibal negabat Romanos posse vinci, nisi in propria patria, ita et[2] gens Anglicana dum peregrinatur invincibilis est, sed in sedibus propriis facilius expugnatur.

Their proneness to discontent with their own station in life.

Gens enim ista ad aliena noscenda vel experienda valde curiosa, quæ sua sunt [nihili] faciens vituperat propria, commendat aliena, de statu sui gradus vix unquam contenta. Quod alteri congruit libenter in se transfigurat, unde fit ut vernaculus, quod armigeri est armiger, quod militis miles, quod ducis dux, quod regis est in se repræsentat. Immo[3] nonnulli eorum omne genus circueuntes,[4] in nullo genere sunt, omnem ordinem atte[m]ptantes[5] nullius ordinis sunt. Nam in gesta[6] sunt histriones, in affatu citherones, in conviviis nebulones, in quæstu caupones; in apparatu sunt tyrones, in lucris Argi, in laboribus tantuli, in curis sunt Dædali, in cubilibus sunt Sardanapali, in templis simulacri;[7] in curiis tonitrua, solis privilegiis et præbendis electos se fatentur; sed etiam in cunctis Angligenis tanta vestium varietas et asperitatis multiformitas inolevit, ut neutri generis pæne quilibet censeatur. Ex qua re bene prophetavit quidam anachorita, tempore regis Etheleredi,[8] in hunc modum: Angli, quia proditioni, ebrietati, et negligentiæ domus Dei dediti sunt, primo per Danos, secundo[9] per Normannos, tertio per Scot-

Confusion of ranks in the present costume of the English. An ancient prophecy.

---

1 *inciperit*] inceperit. B.D.
2 *et*] om. B.D.
3 *Immo*] Ideo. B.
4 *circueuntes*] circumeuntes. B.D.
5 *atteptantes*] attemptantes. B.D.
6 *gesta*] gestis. B.D.
7 *simulacri*] simulacra. B.
8 *Etheleredi*] The *eredi* written on an erasure in A. Etheldredi. B. Prophetia in marg. A.
9 *secundo*] 2. A., a figure having been erased after it.

tos, quos reputo vilissimos, erunt conterendi; adeo quoque varium erit sæculum ut varietas mentium multimoda vestium variatione designetur. Timendum est enim pro hujusmodi vestium variatione in superbiendo, pro cautelis et adulationibus jus in injuriam,[1] sensum in fallaciam commutando, et cætera omnia quæ bona suo jure esse deberent in pessimum convertendo, nobis eveniant flagella quæ genti Angligenæ eveniebant tempore Ethelredi[2] regis, qui filius fuit regis Edgari[3] ex Ethelfrida uxore secunda. De quo rege ferunt Dunstanum dixisse, dum eum apud Kyngestoun coronaret quodam die Dominico post Pascha: Quia inspirasti ad regnum per mortem fratris tui Edwardi, non deficiet a regno tuo sanguis et gladius, donec populus ignotus superveniet[4] te exterminando, in ultimam redigens servitutem, nec expiabitur delictum nisi longa vindicta. Timendum est enim ne talis vindicta eveniat Angligenis in[5] tempore instanti ob nimiam lasciviam superbiæ, luxuriæ, et calceamentorum vestimentorumque varietatem; unde cissores, sutores, quod in uno anno operantur, in alio a populo omnino recusatur.

Of the character of the English. Some fear of its fulfilment in the writer's own time, in consequence of the rage for dress in England.

Cap. CLXXVII.

Quot sedes episcoporum olim fuerunt in Anglia.

Lucii regis Britonum tempore, Eleutherius papa misit Fuganum et Damianum in Britanniam ad regem cum familia sua baptizandum, in anno Domini CLXXXIIII., qui sancti viri templa idolorum destruentes, et eorum ministros qui lingua Britannica archiflamines

Of the ecclesiastical division of England.

[1] *in injuriam*]. Written *iiuria* at first in A., and converted into *iuiuria* by the interlineation of *iu*.
[2] *Ethelredi*] Etheldredi. B.
[3] *regis Edgari*] Eggari. B.
[4] *superveniet*] supervenient. A., corrected by erasure. superveniat. B.D.
[5] *in*] om. B.D.

et flamines[1] vocabantur; quorum loco substituerunt archiepiscopos[2] et episcopos, templa vero ecclesias consecraverunt. Tres archiepiscopos inter cætera ordinaverunt, ubi prius fuerant tres archiflamines:[3] primum Londoniæ, secundum Eboraco, tertium Caerlegion in Cambria; loco flammeorum[4] episcopos statuerunt. Unde metropoli Londoniæ tota Cornubia et tota Loegria usque fluvium[5] Humbar cum omnibus suis episcopis subjecti erant. Eboraco tota Northumbria ab arcu Humbre[6] cum reliqua parte Albaniæ, cujus præsulatus[7] nunquam fuit immutatum; alii duo archipræsulatus pluries fuerunt subversi. Urbi Legionum quæ est super Uscam fluvium subjacuit tota Cambria, ubi tunc fuerunt septem episcopi, nunc enim[8] quatuor est insignita; flumen Sabrinæ secernit Loegriam a Cambria.[9]

Three archbishoprics instituted in Britain by Fuganus and Damianus. A.D. 181.

Tempore Saxonum Beatus Gregorius privilegium archiepiscopale Londoniis concesserat;[10] Augustinus vero cum sedulitate hospitis sui regis Ethelberti civiumque Cantuariensium caritate concaptus,[11] post mortem Gregorii sedem archiepiscopalem ad Cantuariam[12] transtulit, quæ stetit inconcussa usque ad tempus Offæ regis Merciorum. Hic Offa Cantuaritis[13] offensus et infestus honorem primatus ab eis tulit, et Lichefeldensi episcopo contulit, annuente papa Adriano muneribus fortassis inclinato, archiepiscopali pallio[14] pro tempore suo insignivit; quod tandem sub Kenulfo rege Can-

S. Augustine fixes the archiepiscopal see at Canterbury. A.D. 602.

Offa removes it to Lichfield. A.D. 785-6.

Coenuulf restores it to Canterbury. A.D. 803.

---

[1] *archiflamines et flamines*] arflāmes et flāmes. A.D.

[2] De primis archiepiscopis in Anglia. in marg. B.

[3] *archiflamines*] arflāmi. A. Archiflāmes. D.

[4] *flammeorum*] flammeum. B.D.

[5] *fluvium*] ad flumen. B.D.

[6] *Humbre*] Humbriæ. B.D.

[7] *præsulatus*] officium. add. B.D.

[8] *enim*] autem. B.D.

[9] *Cambria*] Cambriam. B.D.

[10] *concesserat*] concessit. B.D.

[11] *concaptus*] conpactus. B.D.

[12] *ad Cantuariam*] Cantuariæ. B.D. De sede archiepiscopali Cantuariæ. in marg. B.

[13] *Cantuaritis*] Cantuariatis. B.D.

[14] *pallio*] om. B. supplied in margin.

tuariæ restitutum est. Eboraci honor usque hodie stetit inconcussus, quamvis Albania processu temporis tum per guerram tum per dissensiones inter regna ab ejus subjectione se subtraxit.

The metropolitan see transferred from Caerleon to Menevia by king Arthur.

Ab Urbe Legionum usque ad Meneviam quæ est ad Occidentem Demetiæ, supra Mare Hiberniæ sita, translata est sedes metropolitana, tempore Sancti David archiepiscopi, per regem Arthurum; ubi steterunt XIII. archiepiscopi usque Sampsonem. Hic etiam ingruente flava peste per Cambriam quam ictericiam vocant, sumpto secum pallio Armoricam Britanniam adiit, et sedi Dolensi præsedit; a quo tempore usque ad tempus Henrici Primi, regis Anglorum, sederunt Meneviæ, quæ nunc David[1] dicitur, XXI. episcopi pallio carentes, forte paupertatis causa, cum tamen usque ad hoc tempus episcopi Meneviæ a suis suffraganeis Wallensibus ibidem fuerunt consecrati, nulla penitus professione vel subjectione facta alteri ecclesiæ. Cæteri succedentes episcopi, regio urgente mandato, Cantuariæ consecrationem suscipiunt. In cujus subjectionis signum Bonefacius Cantuariæ archiepiscopus, tempore Henrici II., in ecclesiis cathedralibus Kambriæ[2] primus omnium Cantuariensium archiepiscoporum missam solemniter celebravit. Ita quod hodie in tota Anglia duo tantum sunt primates, scilicet, Cantuariæ et Eboraci.

The see loses its archiepiscopal power during the episcopate of Bernard.

The provinces of Canterbury and York.

Cantuariæ XIII. in Anglia et IIII. in Wallia subjecti sunt episcopi. Eboraco duo tantum, scilicet, Dunelmia et Carliolum. Sedes vero omnium episcoporum aliqualiter explanabo, ut potero. Advertendum est ad notitiam dicendorum quod in primitiva Anglorum ecclesia præsules[3] in locis humilibus, utpote contemplationi congruis, sedes suas[4] statuerunt; sed tempore regis Willielmi Primi, ex canonum decreto edictum[5]

The council of London

[1] *David*] dd^{9}. A. David. B.
[2] *Kambriæ*] Cambriæ. B.
[3] *præsules*] plures. B.D.
[4] *suas*] suos. B.
[5] *edictum*] editum. B.D.

ordains the removal of the sees from obscure towns to cities.

est ut sedes episcoporum de villulis ad urbes migrarent, unde factum est ut Dorkcestre[1] ad Lincolniam,[2] Lichefelde[3] ad Cestriam, Tetforde ad Norwicum,[4] Remmesbure[5] et Schirburn'[6] ad Sarum, Cridinton[7] ad Excestriam; et multi alii per Angliam.

Cap. CLXXVIII.

De Episcopis.[8]

Of the bishoprics:— Rochester.

Rofensis episcopus parochiam non habet, ut dicitur, sed est capellanus archiepiscopi.

Chichester. Bishops of Selsey.

Cicestrensis[9] episcopus qui tantum Southsaxonibus et Vectæ Insulæ præsidet, primo Seleseiæ[10] sedem habuit tempore Theodori archiepiscopi, et a primo Wilfrido usque ad ultimum Stigandum cccxxxiii. annis sub xx. episcopis ibidem duravit; tempore regis Willielmi mutatur ad Cicestriam per Stigandum.

Bishops of Wessex. Birinus. A.D. 634.

Primus Westsaxonum episcopus Birinus largiente rege Westsaxonum Kyngesilo[11] sedem episcopalem Dorcestriæ statuit, villa[12] humilis ad Austrum Oxoniæ inter collapsus duorum fluminum,[13] scilicet, Thamisiæ et Thamæ;[14] tota Westsaxonia fere fuit ab initio una provincia usque ad adventum Theodori. Birino mortuo, Kenewalcus rex Westsaxonum sedem statuit Wyntoniæ ubi Agilbertus, natione Gallus,[15] præsedit primus.

Aegilberht. A.D. 650.

Agilberto postea expulso, præsedit quidam Anglus[16]

---

[1] *Dorkcestre*] Dorchester. B.
[2] *Lincolniam*] Lyncolniam. B.
[3] *Lichefelde*] Lychefelde. B.
[4] *Norwicum*] Norwycum. B.D.
[5] *Remmesbure*] Remusbur'. B.
[6] *Schirburn'*] Schyrburn̄. B.
[7] *Cridinton*] Cridington̄. B.
[8] *De Episcopis*] om. B.
[9] *Cicestrensis*] Cicistrensis. B.
[10] *Seleseiæ*] Selesei. B.D.
[11] *Kyngesilo*] Sygesilo. B.
[12] *villa*] est. add. B.D.
[13] *fluminum*] fluuiū. A., the *i* clearly accented.
[14] *Thamæ*] Tamæ. B.
[15] *Gallus*] Gallicus. B.D.
[16] *Anglus*] Anglicus. B.D. unde dicitur Wyntonia. in marg. B.

nomine Wyne, a quo dictus[1] est urbs Wynchester usque hodie. Ipso tandem expulso successit Leutherius nepos prædicti Agilberti, post quem Hedda aliquamdiu locum tenuit. Eo defuncto, Theodorus archiepiscopus duos fecit præsules in Westsaxonia, eo quod fuit ampla: Danielem Wiltoniæ, et Aldhelmum Schirburniæ, quibus subjacuerunt sex pagi, scilicet, Barocus, Wiltonia, Somersetia, Dorsetia, Deuonia, Cornubia.[2] Deinde tempore Edwardi Senioris additæ sunt aliæ tres, edicto Formosi papæ, scilicet, Wellia cui subjacuit Somersetia, Credintoun[3] cui Deuonia; ad Sanctum Patroclum vel ad Sanctum Germanum Cornubia. Nec multo post addita est sexta sedes apud Ramesbur'[4] cui Wiltonia subjacuit. Postremo regis Willielmi edicto, ut prius, omnes istæ præter Wyntoniam de villulis[5] translatæ sunt ad urbes.

Wini. A.D. 661. Leutherius. A.D. 670. Hedda. A.D. 676. Daniel, bishop of Winchester, and Aldhelm, bishop of Sherborne. A.D. 705.

Cap. CLXXIX.

De Orientalibus Episcopis.

Estsaxones usque modo semper paruerunt Londoniensi episcopo, sed provinciæ Estanglorum quæ continet Northfolchiam[6] præfuit unicus episcopus nomine Felix. Hic fuit Burgundus et stetit XVII. annis; post quem Thomas V. annis; post quem Bonefacius XVII. annis. Deinde Bisi per Theodorum instructus[7] quousque prospera valetudo permitteret, provinciam solus rexit; post quem duo episcopi per CXLIII. annos usque ad tempus Egberti regis Westsaxonum provin-

Bishops of East Anglia. Felix. A.D. 630. Thomas. A.D. 647. Berctgils. A.D. 652. Bisi. A.D. 670. The see divided, A.D. 673.

---

[1] *dictus*] dicta. B.D.

[2] *Cornubia*] et. præm. B.

[3] *Credintoun*] Credyngtoñ. B.

[4] *Ramesbur'*] Rēmysbur'. B. Rēmesburi. D.

[5] *villulis*] villis. B.D.

[6] *Northfolchiam*] Northfulchiam. B.

[7] *instructus*] instctus. or instttus. (u written above) A. instructus. B.D.

into Domnoc and Elmham. — The see transferred to Thetford. A.D. 1078. — And finally to Norwich.

ciam illam rexerunt, unus apud Eliensem,[1] alter apud Elmham.[2] Post dies tamen Lodecani regis Merciorum mansit tantum una sedes apud Elmham[2] usque ad quintum annum Willielmi regis Conquæstoris, qui de Elmham[2] sedem transtulit ad Tetforde;[3] postea, tempore Willielmi Rufi, licentia regis habita, sedem de Tetford[3] transtulit ad Norwicum, ubi hucusque residet, per quendam Herebertum tunc episcopum.

The see of Ely created. A.D. 1108.

Sedem Elyensem,[4] quæ huic prope est, rex Henricus Primus IX. regni sui anno instituit subjectam ad provinciam Cantabrigiæ, quæ prius fuit pars episcopatus Lincolniæ; in cujus recompensationem dedit rex episcopo Londoniæ regiam urbem de Spaldwik.[5]

CAP. CLXXX.

De Episcopis Merciorum.

Bishops of Mercia. — Diuma. A.D. 655-6. — Ceollach. A.D. 658. — Trumhere. — Jaruman. A.D. 662. — Ceadda, bishop of Lichefield, A.D. 669.

SICUT Merciorum imperium semper fuit amplissimum ita in plures episcopatus[6] divisum, animositate præsertim regis Offæ, qui XL. annis Merciis imperavit, ad Lichefelde[7] transtulit honorem metropolitanum, annuente papa Adriano, eo quod Cantuaritis[8] rex offensus fuerat. Provinciis enim Merciorum et Lindissarum primis annis Christianitatis tempore regis Wlferii unicus fuit episcopus, qui fuit apud Lichefelde.[9] Dunia primus, Celath secundus, ambo Scotti; tertius ignoratur, sed putatur Trumherus,[10] quartus Jaramannus, quintus Cedda; sed tempore regis Ethelredi, fratris

---

[1] *Eliensem*] Eliens'. A.B.D. A blank appears to have been left for this word in A., which is written in much paler ink than the words immediately preceding and following

[2] *Elmham*] Elyngham. B. Elingham. D.

[3] *Tetforde*] Thetforde. B.

[4] *Elyensem*] Eliensem. B.

[5] *Spaldwik*] Speldwyke. B.

[6] *episcopatus*] est. add. B.D.

[7] *Lichefelde*] Lichef'. A.B.D.

[8] *Cantuaritis*] Cantuariatis. B.

[9] *Lichefelde*] Lich'. A.B.D.

[10] *Trumherus*] Thrumherus. B.

Wlfherii,[1] Cedda mortuo, Theodorus archiepiscopus substituit Wynsum, qui quondam fuit diaconus Ceddæ, quem post propter inobedientiam deposuit et abbatem de Modhamford, Sexwlfum nomine, substituit. Theodorus vero archiepiscopus, post quartum Sexwlfi annum, provinciæ Merciorum v. episcopos ordinavit: scilicet, Bosel ad Wigorniam,[2] Cudwinum ad Lechecestriam[3] quæ nunc Cestria dicitur, Ethelwinum ad Lindeseiam, ad urbem Sideneiam,[4] Ethlam monachum Eliensis monasterii ad Dorkcestriam. Sexwlfo defuncto apud Lechecestriam,[5] successit Hedda, Wlfridus de Northumbria[6] depulsus vi hostilitatis; sed rege Alfrigo mortuo in pristinum statum apud Haugustaldum[7] est restitutus; ipso prius ejecto, Lichefeldiæ præfuit præsul, sed ipso ad sedem priorem revertenti, Hedda abbas rexit parochias. Post quem Alwinus; quo defuncto, tres facti sunt episcopi, scilicet, Cotta Lechecestriæ,[8] Vrria Lichefeldiæ, Cata adhuc in Dorcestria remanente,[9] cujus sedem, eo defuncto, præsules Lyndeseiæ[10] per CCCLIIII. annos tenuerunt, donec Remigius, licentia regis Willielmi Primi, sedem transtulit Linconiæ, quod[11] tunc caput erat Lyndeseiæ;[12] tempore tamen regis Edgari, Leofwinus præsul conjunxit ambas parochias simul quoad vixit,[13] scilicet, Legecestriæ et Lindeseiæ.

Winfred. A.D. 673.

Sexwulf. A.D. 674.

Division of the see by Theodore. A.D. 680.

Headdi, bishop of Lichefield. A.D. 691.

Aldwini, Wor. A.D. 721.

Totta, bishop of Leicester. A.D. 737.

Remigius, bishop of Dorchester removes his see to Lincoln. A.D. 1072-1092.

Lefwine unites the sees of Lindisse and Leicester. A.D. 954-9.

---

[1] *Wlfherii*] Wlferii. B.D.

[2] *Wigorniam*] Wygorniam. B.D.

[3] *Lechecestriam*] Leicestriam. B.D.

[4] *Sideneiam*] Sydeneiam. B.

[5] *Lechecestriam*] Lech⁹. A.B.D.

[6] *Northumbria*] Northū. A.B.D.

[7] *Haugustaldum*] Haugulstandum. B.

[8] *Lechecestriæ*] Legecestriæ. B.D.

[9] *remanente*] manente. B.D.

[10] *Lyndeseiæ*] Lindeseiæ. B.

[11] *quod*] quæ. B.D.

[12] *Lyndeseiæ*] Lindescy. B.

[13] *quoad vixit*] om. B.D.

Cap. CLXXXI.

De Episcopis Northumbriæ.[1]

Bishops of Northumbria. Paulinus. A.D. 625. Bishop of York. A.D. 627. He flees into Kent. Ecgberht recovers the pall. A.D. 735. Wilfred. A.D. 664. The diocese divided, A.D. 678, and Bosa ordained to York; Eata to Lindisfarne. Tunberht, bishop of Hexham. A.D. 680. Alfredus. A.D.

Genti Northumbriæ unica sedes primitus fuit, scilicet, Eborum; quam Paulinus primus a Dorobornensi episcopo Justo ordinatus fuit, ubi septem annis præfuit. Deinde, occiso rege Edwino,[2] turbatisque rebus, recessit navigio Paulinus ad partes Canciæ, sumpto secum pallio, unde episcopatus Eborum cessavit XXX. annis, usus vero pallii per annos CXXV. vacavit, donec Egbertus episcopus, frater regis, auctoritate speciali pallium recuperavit. Tricesimo post recessum Paulini anno Wilfridus institutus est ad sedem Eborum; sed ipse post decimum officii sui annum expulso, Theodoro Doroborniæ episcopo, ex regis Oswi[3] assensu, Bosam ad Eborum ordinavit, Tumbertum ad Hagustaldam ecclesiam, Eatam[4] ad Lindifarnensem, quæ nunc Halieland nuncupatur; quam sedem Sanctus Aidanus primo Scottis fundavit. Cadhedum[5] de Lyndeseia reversum præfecit Theodorus ecclesiæ Ripensi, in qua Wilfridus quondam abbas fuerat.[6] Trumwyne destinavit ad terram Pictorum in finibus Anglorum juxta Scociam, in loco qui dicitur Candida Casa; sed Witerlyn, qui dicitur Sanctus Ninianus Confessor, natione Bruto, primus fundator[7] cœnobiorum in Anglia, doctor et baptista primus in Britannia, et præcipue in partibus Boreæ informator exstiterat; sed omnes sedes, excepta Eborum, paulatim defecerunt. Nam sedes Candidæ Casæ, quæ tunc ad Anglos spectabat, aliquot annis sub X. epi-

[1] *De Episcopis Northumbriæ*] om. D.
[2] *Edwino*] Edwyno. B.
[3] *Oswi*] Oswy. B.
[4] *Eatam*] Catam. B.
[5] *Cadhedum*] Chadhedum. B.D.
[6] *fuerat*] fuit. B.D.
[7] . . mus fundator cœnobiorum in Anglia. in marg. B., the omitted portion having been burnt off.

scopis duravit donec, depopulatis Pictis, a ditione Anglorum omnino deficeret.[1] Haugustaldum et Lindifarnum, sedesque vicissim unica erat, sub novem episcopis xc. ferme annis usque ad adventum Dacorum duravit. Quo in tempore, sub Hingwar[2] et Hubba, Ardulfus episcopus diu cum corpore Sancti[3] Cuthberti vagabatur usque ad dies Alfridi regis Westsaxonum, quando sedes Lindifarnium[4] translata fuit ad Cumbrebrigh'; locus ille nunc[5] dicitur Hubbeforde[6] super Twedam. Tandem XVII. anno regis Egelredi, filii Edgari, sedes illa usque Dunelmiam translata est per Edmundum episcopum et corpus Sancti Cuthberti[7] ibidem[8] reconditum. De cætero sedes Lindifarnii et Haugustaldi[9] omnino defecerunt.

Bishops of Northumbria.

Eardulf, bishop of Lindisfarne, removes that see to Chester-le-Street. A.D. 875.

Aldwine, bishop of Chester-le-Street, removes that see to Durham. A.D. 995.

Posthæc autem Henricus I., nono regni sui anno, sedem novam apud Kaierleil[10] instituit, quæ quondam Lugubalia dicebatur.

Creation of the bishopric of Carlisle. A.D. 1132.

Cap. CLXXXII.

De Numeris Sedium Episcoporum Angliæ.

Cantuariæ metropolis sub se habet in Anglia XIII. episcopos:

The sees subject to the province of Canterbury.

Rofensem, soli Canciæ præsidentem.

Londonia, qui præest Estsaxiæ[11] et Midelsaxiæ[12] et medietati Hurtfordschire.[13]

---

[1] *deficeret*] defecerit. B.
[2] *Hingwar*] Hinguar. B.
[3] *Sancti*] om. D.
[4] *Lindifarnium*] Lindifernium. B.
[5] *nunc*] om. B.D.
[6] *Hubbeforde*] Hubforde. B.
[7] *Cuthberti*] vagabatur usque ad dies Alfridi. add. B., crossed out.
[8] *ibidem*] ibi est. B.D.
[9] *Lindifarnii et Haugustaldi*] Lindif' et Haugust.' A.D. Lindifarn' et Haugustald'. B.
[10] *Kaierleil*] Caerleil. B.
[11] *Estsaxiæ*] Estaxiæ. A. Est Saxoniæ. B.D.
[12] *Midelsaxiæ*] Midilsaxiæ. B.
[13] *Hurtford*] Hertford. B.

Cicestria, Southsaxonibus et Insulæ Vectæ præsidentem.

Wyntonia, Hamteschire[1] et Southreiæ[2] præsedet.[3]

Sarum præest Dorsetiæ, Barocensi, et Wiltoniæ.

Bathonia, qui[4] præest Somersetiæ.

Excestria, Douoniæ[5] et Cornubiæ.

Wigornia,[6] qui[7] præest Glouerniæ, Wigorniæ,[6] et dimidiæ[8] Warwinke.[9]

Herfordensis præest Herfordiæ et Salopiæ.

Cestrensis præest Cestriæ, Couentreiæ,[10] Lichefeldiæ,[11] Staffordiæ, Derebiæ, et dimidiæ Warwinke[12] et parti Salopiæ, et dimidiæ Lancastriæ usque[13] flumen de Ribel.

Lincolnia, qui[14] præest provinciis inter[15] Humbriam et Thamisiam, scilicet, Lincolne, Notingham,[16] Leicestre, Northampton,[17] Huntingdoun,[18] Bedeforde,[19] Bokingham,[20] Oxonia, et dimidiæ Hurtforde.[21]

Heliensis[22] præest Canteburgeschire[23] præter Merlonde.[24]

Norwicum præest Merlonde,[24] Northfolk,[25] Southfolk.[26]

Habet etiam Cantuaria in Wallia quatuor suffraganeos, scilicet, Landeuensem, Meneuensem, Bangornensem et Sancti Asaph.

---

[1] *Hamteschire*] Hampteschyrᵒ. B.
[2] *Southreiæ*] Southrai. B.
[3] *præsedet*] præsidet. B.D.
[4] *qui*] om. B.D.
[5] *Douoniæ*] Deuoniæ. B.D.
[6] *Wigorn . . . .*] Wygorn . . B.
[7] *qui*] om. D.
[8] *dimidiæ*] Barkschyrᵒ. add B. crossed out.
[9] *Warwinke*] Warwyk'. B.
[10] *Couentreiæ*] Couentriæ. B.
[11] *Lichefeldiæ*] Lychefeldiæ. B.
[12] *Warwinke*] Warwynk'. B.
[13] *usque*] ad. add. B.
[14] *qui*] om. B.D.
[15] *inter*] Cambriam et. add. B.
[16] *Notingham*] Notyngham. B.
[17] *Northampton*] Northamtoñ. B.
[18] *Huntingdoun*] Huntingdoñ. B.
[19] *Bedeforde*] Bedford'. B.
[20] *Bokingham*] Bokyngham. B.
[21] *Hurtforde*] Hertford'. B.D.
[22] *Heliensis*] Eliensis. B.
[23] *Canteburgeschire*] Cantebᵘg-schir'. A. Cantebrigschyr'. B.D.
[24] *Merlonde*] Mershlond'. B.
[25] *Northfolk*] Northfolk'. B.
[26] *Southfolk*] om. B.D.

Metropolis Eborum tantum duos sub se habet episcopos: Dunelmensem et Carduliensem. The sees subject to the province of York.

Cum ergo duo sunt primates in Anglia, unus totius Angliæ primas, quæ est Cantuaria, alter[1] Angliæ primas quæ est Eborum, quid unus alteri debeat in quibus ve subjaceat satis diffinitum est coram rege Willielmo Primo, quod[2] stetit usque ad tempus ultimi Henrici, et post, coram Rege Edwardo a Conquæstu Tertio, fit amicabilis diffinitio pro ambabus partibus.

CAP. CLXXXIII.

Quot nationes ab initio fuerunt in Britannia.

BRITONES, notum est, primi fuere habitatores, qui anno Heli sacerdotis Judæorum XVIII., et tempore Silvii Posthumi[3] Latinorum regis, post Trojam eversam anno XLIII., ante Urbem Conditam Romæ anno CCCCXXXII., Britones incolas habuerunt de tractu Armorico advecti; Australes insulæ partes diu tenuerunt. Of the different nations in Britain.

Contingit tempore Vespasiani[4] gentem Pictorum de Scythia navigasse, et flatu ventorum oras Boreales Hiberniæ ingressi sunt; ubi in multitudine copiosa Scottos invenerunt. Nam cum terra illa ambas gentes sustinere non potuit, miserunt Scotti Pictos ad Septentrionalem partem Britanniæ, opem contra adversarios promittentes. Tempore Vespasiani[5] Cæsaris, apud Britones regnante Mario filio Arviragi, Rodericus rex Pictorum cœpit Albaniam devastare, quem Marius occidens dedit devicto populo qui cum Rodrico[6] ve- Galfridus. A.B.D.

[1] *alter*] altera. B.D.

[2] *quod*] q̃. A.

[3] *Silvii Post.*] Interlined in B.

[4] *Vespasiani*] Vaspasiani. A. Written upon an erasure. The word being traced in the margin.

[5] *Vespasiani*] Vaspasiani. A. Vespesiani. B.

[6] *Rodrico*] Roderico. B.D.

Of the different nations in Britain.

nerat Borealem partem Albaniæ ad inhabitandum. Iterum Gratianus et Valentinianus, fratres et in[1] imperio consortes, gentem Gothicam Pictorum in rebus bellicis fortem et strenuum, beneficiis et blanditiis allectam a Scythiæ finibus ad Britanniam direxit, ac Britones inermes et omni militia nudati a Pictis subpeditantur; sicque Pictæ[2] accolæ factæ[3] sunt in parte Aquilonari Britanniæ. Et sic Britannia duas continet in se nationes.

The Scots. Beda. li. 1. A.B.D.

Processu temporis Scotti, duce Renda, de Hibernia venientes vel ferro vel amicitia sibimet juxta Pictos longo spatio terrarum sedes statuerunt. Secernebat civitas Alcluid juxta Carliolum[4] Pictos et Scottos a Britonibus, tota die autem Britones infestabant, et sic tertia natio venit in Britanniam.

The Saxons.

Saxones a Britonibus tandem invitati contra Pictos et Scottos fines suos dilataverunt; Pictos et Scottos in fugam vertentes, et Britones in Kambriam[5] exulantes, totam terram usque Mare Scoticum occupaverunt, et sic quarta insulæ Britanniæ natio addita est, quia Angli-Saxones a Germania originem duxerunt. Angli-Germanici longo tempore vocati sunt; verumtamen Egbertus rex West-Saxonum jussit omnes indigenas vocari Anglos, circa annum Domini DCCC.

The Danes. Alfridus. A.B.D.

Dani vero a tempore regis Egberti usque ad Sanctum Edwardum Confessorem ferme per annos CC. hanc insulam occuparunt,[6] et sic quinta natio Angliæ orta est.

The Flemings.

Flandrenses, tempore regis Henrici Primi, in magna copia juxta Mailros ad Orientem Angliæ plagam habitationem accipientes septimam insulæ gentem[7] fecerunt. Jubente tandem idem[8] rege Henrico, Flandrenses

---

[1] *in*] om. B.D.
[2] *Pictæ*] Picti. B.D.
[3] *factæ*] facti. B.D.
[4] *Carliolum*] Karliolum. B.
[5] *Kambriam*] Cambriam. B.
[6] *occuparunt*] occupaverunt. B.D.
[7] *gentem*] nationem. B.
[8] *idem*] eodem. B.D.

ad Occidentalem Walliæ partem apud Hauerforde sunt translatæ,[1] et sic illa natio in Anglia habitavit, qui[2] est sexta; dicitur enim septima quia Willielmus Conquæstor prius venerat. Beda. li. 5. cap. 9. A.B.

Tandem Normanni sub duce Willielmo subjugatis Anglis terram usque hodie possidentes sextam in insula[3] gentem fecerunt; ordine retrogrado computantur, cum tamen ante Flandrenses fuerunt. Deficientibus itaque omnino Pictis et Danis, his quinque nationibus in præsenti Britannia[4] inhabitata est, scilicet, in Albania Scottis, in Cambria Britonibus, in Westwallia Flandrensibus, per totam Angliam Saxones mixti cum Normannis. The Normans.

Origo causæ qua dux Willielmus Angliam petiit hæc est: Orta aliquando inter regem Edwardum Confessorem et Godwinum comitem gravi discordia, comes exilio pellitur, qui tandem reconciliatus dedit regi obsides pro pace firmanda, Wilnotum filium suum et Hatum filium Swani filii sui, quos obsides[5] rex[6] Edwardus statim duci Willielmo Normannorum misit custodiendos. Mortuo Godwino medio tempore, Haraldus filius ejus licentiam petiit a rege ut visitare posset fratrem suum et nepotem in transmarinis partibus, et forsan reducere si posset; vix a rege licentiam obtinuit. Nave tandem ascensa et mare[7] tumescente jactatus est in Poncium, quem consul terræ illius duci Willielmo tradidit. Ipsis una die fabulantibus ait dux Willielmus Haraldo: Ab olim cum rex Edwardus et ego juvenes essemus in domo regis Franciæ nutriti mihi cum juramento asseruit et fide interposita pollicitus

The origin of the Norman invasion.

Banishment of Godwin. A.D. 1051.

Death of Godwin. A.D. 1053.

---

[1] *translatæ*] translati. B.D.
[2] *qui*] quæ. B.D.
[3] *insula*] insulam. B.D., the *m* erased in D.
[4] *Britannia*] Written upon an erasure in A.
[5] *obsides*] statim. add. B., crossed out.
[6] *rex*] Ricardus. add. B., crossed out.
[7] *mare*] mari. B.D.

est, quod si rex foret, et hæredem non haberet, jus regni sui in me transferret; tu quoque in hoc negotio si opem mihi tuleris, modo nepotem tuum, et cum in Anglia regnaturus venero fratrem tuum incolimem[1] recipies, et quicquid a me rationabiliter postulaveris obtinebis. Sensit Haraldus periculum imminere, allatis reliquiis juramentum præstitit ad præmissa servanda. Recepto nepote suo, Angliam rediit, et cuncta per ordinem regi ostendit. Cui rex: Nonne dixi tibi me ab olim ducem Willielmum novisse; præsentio[2] ex hoc clades regno venturas, quæ ne in[3] diebus meis contingant Deum rogo. Et sic Willielmus vendicavit jus regni Angliæ. Quidam volunt quamdam affinitatis speciem inter Robertum ducem[4] patrem Willielmi et Emmam filiam regis Franciæ,[5] matrem regis Edwardi, fuisse redactum,[6] sed tamen verior est causa illa quæ prius ostensa est. Qualiter autem Emma, regis mater, purgata fuit de falsis criminibus sibi impositis nunc est ostendendum.

Cap. CLXXXIV.

Death of Cnut. A.D. 1035.

Emma regina, mortuo marito suo Knuto, cui secundo nupta fuit, regnum ad opus filii sui Hardknuti, quem de Knuto susceperat, gubernavit. Erectus est enim[7] alius[8] in regem per consensum Orientalium Anglorum. Emma cum filio suo Hardknuto exulati sunt in Flandriam; qui honorifice a comite Flandriæ suscepti sunt. Regnavit tamen in Anglia[9] Haraldus, cognomento

Banishment of Emma by Harold. A.D. 1037.

---

[1] *incolimem*] incolumem. B.D.
[2] *presentio*] præcenseo. B.
[3] *in*] om. B.D.
[4] *ducem*] om. B.D.
[5] *regis Franciæ*] erased in D.
[6] *redactum*] redactam. B.D.
[7] *enim*] autem. B.D.
[8] *alius*] alium. B., the circumflex being erased, the dot under it, usual in this MS., left, and an *s* added in blacker ink than the context.
[9] *Anglia*] Flandria. præm. B. crossed out.

Harefote. Emma vero de primo marito suo Egelredo duos filios susceperat, scilicet. Alfredum et Edwardum; qui Edwardus post tempora regnavit; quos duos filios Knutus rex suscepta Emma in uxorem misit in partibus transmarinis ad educandos. Emma secundo regina plures promovit, alios episcopos, alios comites, alios barones, qui sibi fuerant favorabiles tempore exilii sui, inter quos Godwinum comitem præcipue dilexit.

Regibus tandem mortuis et Anglia orbata magna facta est dissensio in patria, Godwino comite superstite; qualiter miserunt pro filiis regis Egelredi coronandis, Gesta Britannica satis declarant. Tandem Edwardus regnat; hic enim nihil agens[1] perperam nisi alieno consilio ductus, mortuo Godwino, matrem[2] propriam nec plene colebat, nec publice confundebat: de consilio quorundam sibi assistentium pretiosa quæque de matre sua cepit, vel quia nimis dura fuit filiis ante susceptum regnum, vel quia plures qui sibi prius benefecerant advocabat. Inter quos[3] quidam Robertus monachus, quem primo fecerat episcopum Londoniæ, post archiepiscopum Cantuariæ; cujus consilio rex ipse simplex matrem despoliavit, et propter nimiam episcopi Wyntoniæ familiaritatem, Alwinum nomine, bonis omnibus privata[4] in monasterio de Wharwel[5] detrudebat; Alwinum[6] vero episcopum incarceravit.

Edward the Confessor. A.D. 1042.

His ill-treatment of Emma.

Emma siquidem laxius custodita scripsit episcopis Angliæ, in quibus confidebat quod plus de præsule Wyntoniæ et ejus dedecore quam de propria verecundia pœnitebat, affirmans se Dei judicio ferrique candentis examine episcopum fore injuste diffamatum. Convenientes vero episcopi regem ad rogata fluxerunt ubi Robertus archiepiscopus obstetisset;[7] Quomodo, inquit,

[1] *agens*] habens. B.
[2] *matrem*] On an erasure in B.
[3] *quos*] Added in marg. A. and referred to its place by a caret.
[4] *privata*] privatam. B.D.
[5] *Wharwel*] Wharwell. B.
[6] *Alwinum*] Alwynum. B.
[7] *obstetisset*] obstitit. B.D.

fratres, feram illam non feminam audetis[1] defendere, quæ filium suum regem diffamavit, quæ amasium suum lubricum Christum[2] Domini[3] nominavit,[4] quæ in necem filii sui Alfredi consulavit, quæ venenum regi nostro Edwardo procuravit, ex quo illa vult pontificem purgare, quis eam a talibus impositis purgabit? Si enim pro episcopo quatuor passus et pro seipsa quinque, ut prius asserebat, super novem ignitos vomeres[5] nudis pedibus et plenis vestigiis transire,[6] ab impetitione ista absoluta evadat.

Præfigitur illico examinis dies quo rex et cæteri proceres, excepto solo Roberto, convenerunt. Nocte præcedenti[7] diem judicii ad sepulchrum Sancti Swithini[8] in orationibus[9] regina Emma vigilabat. Die[10] sequenti inter duos episcopos deducta Emma velatis oculis ignitos vomeres novem nil læsa pertransiit. Gressibus peractis dixit regina ejulando: O Deus, quando veniemus ad vomeres? Tunc rex ingemiscens et veniam petens disciplinas[11] ab episcopis et matre coram omni populo gratanter suscepit, et omnia ablata ab episcopo restituit. Unde regina dedit Sancto Swithino[12] novem maneria pro IX. vomeribus et episcopus totidem ex parte sua. Robertus de Anglia fugiens cito[13] post morte subita præventus interiit.

Acta sunt hæc in anno Domini M.LVII., secundum Historias Britonum.

---

[1] *audetis*] audes. B.

[2] *Christum*] Xp̃m. A. The X erased or rubbed.

[3] *Domini*] dñi. A., the *i* clearly accented.

[4] *nominavit*] denominavit. B.

[5] *vomeres*] voluerit. add. B. voluit. add. D.

[6] *transire*] ambulare. B.

[7] *præcedenti*] præcedente. B.

[8] *Swithini*] Swythini. B.

[9] *orationibus*] or . . . . bus. A., rubbed.

[10] Miraculum de purgatione. in marg. B.

[11] *disciplinas*] disciplinam. B.D.

[12] *dedit Sancto Swithino*] om. B., added in marg. B. and referred to its place by a caret.

[13] *cito*] subito et præm. B.

Circa illa tempora venit in Britanniam Arnulphus, quidam Gallorum episcopus, qui locorum sacrorum limina investigabat. Hierosolymam tandem venerat, et lustrata omni Terra Promissionis, Damascum, Constantinopolim, Alexandriam, et multa alia, multasque maris insulas adierat; tandem navigio patriam rediens, tempestate marina ad Occidentalia Britanniæ litora appulsus est, ubi ab Aniano abbate Lindifarniæ, post ibidem episcopante, susceptus, de nece Martyrum et de [1] eorum locis, de bona Confessorum conversatione, de Virginum castitate, et de earum perseverantia multa perdocuit, quæ inposterum Beda, discipulus Benedicti [2] Bisope primi fundatoris monasterii Dunnelmiæ, scrutatis [3] bibliothecis prædicti sancti episcopi [4] Aniani, in scriptum [5] redegit ut modo fit; et vocatur Martilogium,[6] quasi Sermo Martyrum, quod hucusque in cismarinis ecclesiis quotidie [7] usitatur. Anianus vero prius per [8] longa tempora quod in scriptis ex relatu Arnulfi episcopi redegit, Alfrido regi Northumbriæ transmisit legendum, a quo dicitur Bedam sumpsisse materiam quam postea patenter transmisit [9] ecclesiis ad legendum.[10] [A.D.] 695. A.D.

---

[1] *de*] om. B.D.

[2] Nota. Martilogium compilatur. in marg. B.

[3] *scrutatis*] epistolis. add. B.

[4] *episcopi*] om. B.D.

[5] *in scriptum*] ut scriptum. B. ut scriptum est. D. The *est* interlined.

[6] *Martilogium*] Martirilogium. B.D.

[7] *quotidie*] om. B.D.

[8] *prius per*] post. B.D.

[9] *transmisit*] transmit. A.

[10] The remainder of the page on which this narrative terminates is blank in A.; on the next commences the *Vade Mecum in Tribulatione* of John de Rupe Scissa, which is omitted in this edition, as being irrelevant, and not intended to form part of the work by the author. After the conclusion of the epilogue to the *Vade Mecum* the *Eulogium* is continued as in the text. The following portion of the present Book is written in the MS. A. in much blacker ink than that in which the preceding part of the Book and the commeneement of the Fifth Book are written: the character is also different, though clearly that of the author. Both the ink and the character closely resemble those in which the con-

Aelfred. A.D. 871. Alfredus rex hic Christianissimus pro nulla re voluit exire ante finem missæ; unde quadam die dum Danenses infestarent eum, et ipse noluit exire ante missam, missa completa exiens cum paucis occidit regem Coseg cum lancea, et filium regis cum gladio, et alii corruerunt. Ipse vero sustinuit IX. bella contra Danenses in uno anno, sed tandem sibi remansit victoria. Willielmus Malmesburiensis de Gestis Regum Anglorum, li. 2, dicit quod anno Domini DCCCLXXII. idem Alfredus, filius Ethelwlfi junior, XXVIII. et semis annis laboriosissime regnavit. Hic omnium poetarum Saxonicorum peritissimus fuit, et inter omnes antecessores et successores suos sapientissimus, in armis strenuus, in consilio providus, in servitio Dei evigilantissimus, in exequendis judiciis indagator discretissimus. Hic cum a Danis undique premeretur, assumpto robore quinque sibi regna conjunxit, civitatem Londoniam cum cæteris circumjacentibus recuperavit, et partem regni Merciorum adquisivit. Primus regum Anglorum super totam Angliam solus regnare cœpit. Mortuus autem in magnifica ecclesia Wyntoniæ sepelitur, sed demum in Novo Monasterio, quod nunc Hida vocatur, translatus est a filio suo Edwardo, qui ei successit in regno; idem fuit primus Edwardus.

Hic Alfredus, tempore Martini papæ II., primus omnium regum totius Britanniæ regnum et diadema a Beato Leone papa suscepit. Hic eleemosinis intentus per Sigelinum Sireburnensem episcopum Romam et ad Sanctum Thomam in Indiam multa munera misit; qui idem rediens eximios splendores gemmarum et liquores aromatum et partem Dominici Ligni a papa Martino regi transmissam reportavit. Monasteria etiam plurima construxit, scilicet, Adelingiam, et Novum Monasterium in Wyntonia, scilicet Hidam, ubi Grimbaldum abbatem constituit. Viginti quatuor horas diei et noctis ita dividebat per combustionem candelæ ut de singulis moneretur officiis sicut fecit Aluredus rex ut infra. Item dimidiam portionem omnium censuum juste adquisitorum monasteriis suis delegavit, cunctos præterea redditus in duas æquas partes dividebat: rursusque primam in tres, quorum primam ministris suis curialibus, secundam operatoribus, quos jugiter in novarum ædium instructionibus mirabili modo habebat, tertiam advenis distribuebat. Secunda pars reddituum ita dividebatur ut prima portio detur pauperibus regionis suæ, secunda monasteriis, tertia scholasticis, quarta transmarinis ecclesiis. Justorum judiciorum exquisitor,

---

clusion of the Second Book, of the Third Book, the Legend of St. Thomas, and many additions to the Index are written in A. The *Vade Mecum* is omitted in B. and precedes the Kalendary Chronicle in D. It occupies exactly the same place as in A. in the MS. E.

perperam actorum asperrimus corrector. Semper suum gestabat libellum, id est, Psalterium, ut si quando vacaret, arriperet et vigilanti oculo percurreret.

Edwardus rex devicit regem Scottorum, et factus est ei homo legius; et habuit tres filios, qui successive regnaverunt, scilicet, Edelstanum, Edmundum, et Eadredum. Iste Edwardus regnum obtinuit, secundum Willielmum Malmesburiensem, anno Domini DCCCC. primo et regnavit XXIII. Literarum scientia multum patre inferior, sed regni potestate incomparabiliter gloriosior. Iste duo regna, scilicet Merciorum et Westsaxonum conjunxit, Merciorum nomine tenus, commendatus duci Ethredo. Mercios, Orientales et Occidentales Anglos, et Northumbros qui cum Danis jam [in] unam gentem coaluerant, et Scottos qui ad Aquilonares partes inhabitant, et Britones quos nos Wallenses dicimus, bellis profugatos suæ ditioni subegit, nec unquam in aliqua pugna humiliorem manum habuit. Iste cum Danis sæpe congrediens multis eorum occisis cæteros omnes aut a regno expulit aut in ditionem suscepit, regnavitque super omnes usque ad Humbrum. **Eadweard the Elder. A.D. 901.**

Ethelstanus rex, secundum Willielmum Malmesburiensem, libro secundo, gloriosus rex Angliæ fuit et anno Domini DCCCCXXIV. regnare cœpit et regnavit annis XVI., nihil ignobile habens. Omnes antecessores devotione et triumphorum suorum splendore obscuravit. Huic Adhelstano Halardus rex Noricorum misit navem rostra aurea et velum purpureum habentem, densa testudine clypeorum et aureorum intus circumgyratam et de aliis donis vide infra libro quinto. **Aethelstan. A.D. 924.**

Hic Ethelstanus Guthfredum, regem Northamhimbrorum, a regno expulit; et anno Domini DCCCCXXXVI. totius Angliæ monarchiam suscepit, solus et absque contradictione; quod Alfredus et Edwardus propter Danorum invasiones ferre non valebant. Ipse Constantinum regem Scotiæ regno cedere compulit, quem postea sub se regnare permisit dicens: Gloriosius est regem facere quam regem esse.

Iste Adelstanus multa bona ecclesiis avido more contulit, et ecclesiæ Batoniensis præcipuus benefactor extitit. Hic in ecclesia Malmesburiensi requiescit. Hujus Adelstani tempore remotus est Dunstanus. Iste Athelstanus cedere compulit Cornubienses ab Excestria, aliter Exonia, quam ad id temporis æqui cum Anglis viris inhabitabant. Terminum provinciæ suæ citra Sabrinam[1] fluvium constituens, sicut Wallensibus amnem Waiam posuerat. Civitatem prædictam turribus immunivit. B. *a*.

---

[1] *Sabrinam*] corr. Tambram.

Cap. CLXXXV.

Qualiter autem devolutum fuerat regnum Angliæ ad hæredes Normanniæ hic ostenditur.

Rollo and his race.

Anno Domini DCCCXCVII., tempore Ethelredi regis Angliæ, quidam Paganus, Rollo nomine, miles strenuus, natione Danus, congregata multitudine navium et maxime Paganorum, in Angliam applicuit, omnino fortunæ se committens, ut vi et armis hæreditatem adquireret, et eam suo dominio subjugaret. Sed Anglici statim eidem occurrentes cum eo prœlium commiserunt et multis eorum interfectis ad naves fugam ceperunt. Illi autem per mare aliquandiu navigantes, hinc[1] et illinc patriam considerantes, tandem in partibus Franciæ applicuerunt.

Rollo takes Rouen. A.D. 876.

Primo civitatem Rothomagensem invaserunt, expulsis ejus habitatoribus et, occisis, ceperunt, et eam[2] Normanniam vocaverunt. Civitates et castella et oppida quæ modo dicuntur Normannia Rollo viriliter conquisivit et occupavit. Spolia multa suis commilitonibus distribuit, sicque ad Francorum infestationem prorumpens, ecclesias Christi succendit, populum trucidavit, mulieres captivas abduxit.

Charles the Simple sends the archbishop of Rouen to Rollo.

His denique Franci calamitatibus oppressi, quæstuosis clamoribus Karolum regem Franciæ, qui rex Simplex dicebatur, unanimiter adeunt conquerentes populum Christianum propter ejus vecordiam Paganorum incursibus deperisse. Quorum rex querimoniis vehementer commotus, misit Franconem[3] archiepiscopum Rothomagensem ad Rollonem, mandans quod si Christianus efficeretur, totam terram quam equitaverat cum Gilla filia sua se[4] illi fore daturum.

---

[1] *hinc*] et. præm. B.D.

[2] *ceperunt et eam*] eam ceperunt. B. ceperunt eam et. D.

[3] *Franconem*] Franconem. B. the *nem* on an erasure. Francorum. D.

[4] *se*] om. B.D.

Archiepiscopus vero Rolloni regiam [1] voluntatem nuntiavit, cujus verba Rollo de consilio suorum gratanter suscepit. Die statuto, ad Sanctum Clerum convenerunt, scilicet, rex Francorum cum multis regni proceribus, et Rollo cuneis bellatorum armatus; ibidem inter eos pax firma conligatur,[2] Rollone regi fidelitatem faciente, et rege cum filia sua Gilla Rolloni cum tota illa terra quæ nunc dicitur Normannia concedente.

Peace is made at St. Clair-sur-Epte between Charles and Rollo.

Rege cum Rollone Rothomagensem regrediens,[3] ab archiepiscopo Francone cum omnibus suis baptizatus est; quem dux Robertus de sacro fonte suscipiens nomen suum ei imposuit, et Robertum post eum nominavit; fuit enim ille Robertus [4] dux Rothomagi; et alius Robertus [4] dux magnificus Normanniæ.

Rollo is baptised and takes the name of Robert. A.D. 912.

Rollo regis filiam Gillam [5] more Christiano solemniter desponsavit, in anno Domini DCCCCXIII.,[6] sed illa paucos post annos sine liberis discessit. Robertus maritus ejus Popam, filiam Comitis Silvanectensis, propter suam pulchritudinem desponsavit, de qua filium et filiam procreavit. Rollo sive Robertus ducatum Normanniæ XXII. annis in summa pace educavit.

He marries Gisla, daughter of Charles.

CAP. CLXXXVI.

AB isto Roberto primo duce processerunt duces Normanniæ subsequentes. Primo,[7] scilicet ab ipso,[8] processit Willielmus dictus Longspey, qui post fuit [9] dux, et Gerloch ducissa Aquitaniæ. A quo Willielmo Ricardus dux dictus Sine Timore. A [10] quo Ricardus

The dukes of Normandy. William Longue-Epée. A.D. 927. Richard-sans-Peur. A.D. 943.

---

[1] *regiam*] reginam. D.
[2] *conligatur*] colligatur. B.D.
[3] *regrediens*] regrediente. B.D.
[4] *Robertus*] om. B.D.
[5] *Gillam*] om. B.D.
[6] *DCCCCXIII*] 313. B.D. 912. in marg. B. in a late hand.
[7] *Primo*] Primus. B.D.
[8] *ipso*] isto. B.D.
[9] *fuit*] fit. D.
[10] A vertical line precedes this in A. a quo. in marg. A.

Richard II. A.D. 996. dux, Robertus archiepiscopus Rothomagensis, Maugerius comes Curbuliensis, Willielmus comes de Angy, Emma regina Angliæ uxor Ethelredi[1] regis, Hawisia comitissa Britanniæ, Matilda ducissa Kartagiæ;[2] a Richard III. A.D. 1026-7. quo Ricardo[3] Ricardus dux, Robertus dux, Willielmus monachus, Alicia comitissa Burgundiæ, secunda comitissa Flandriæ, tertia obiit virgo, Mangerus archi- Robert the Devil. A.D. 1027-8. episcopus Rothomagensis, Willielmus comes de Archis. A[4] quo Ricardo,[5] Nicholaus abbas Sancti Andoeni et Robertus dux. A qua Emma,[6] Alfredus, qui proditus fuit per Godwinum[7] comitem Canciæ et Edwardus rex et Confessor. A qua Hawisia, Alanus et William the Conqueror. Eudo duces. A quo Roberto Willielmus, cognomento Bastard, rex et Conquæstor Angliæ.[8]

---

[1] a qua. in marg. A.

[2] a qua h . . . . in marg. A., the remainder having been shaved off in binding. Britanniæ. Matilda ducissa Britanniæ. add. B.

[3] a quo ro . . . in marg. A., the remainder have been cut off in binding. Perhaps intended as a correction of the " A quo Ricardo.'

[4] *A*] A vertical line precedes in A.

[5] *Ricardo*] Ric°. A.B.

[6] a quo. in marg. A.

[7] *Godwinum*] Gogwinum. B. Gogwynū. D.

[8] A genealogical table, shewing the descent of Edward III. from Rollo, accompanies the Eulogium in the MSS. A. D. and E. It exhibits important differences from this confused account in the text. It runs as follows:—Rollo, Paganus de Dacia natus, longo tempore debellavit regem Franciæ Karolum Grossum nomine, qui post conversus ad Christi fidem baptizatus est, et filiam regis desponsavit, et sic pace confirmata rex dedit ei quoddam vastum in parte Aquilonari Franciæ, et illam Normanniam nominavit, et ipsum ducem præfecit; qui post baptismum Robertus vocatus est, qui in Paganismo Rollo dicebatur.

A quo processit { Willielmus Longspey—A quo+— / Gerlok ducissa Aquitaniæ.

+— { Ricardus dux; ——————A quo—— { Ricardus dux;—A quo—†
Robertus archiepiscopus Rotomagensis; | Robertus dux;—a quo—*
Maugerius comes Curbiliensis; | Willielmus monachus;
Willielmus comes de Angy; | Alicia comitissa Burgundiæ;
Emma regina Angliæ uxor regis | Secunda comitissa Flandriæ;
Ethelredi;——————Do quibus— | Tertia obiit virgo;
Hauwisia comitissa Britanniæ;—a qua— | Maugerius archiepiscopus Rothom'.
Matildis ducissa Cartagiæ; } | Willielmus comes de Archis;
| Alredus proditus per Godwinum;
| —Sanctus Edwardus Confessor et Rex.
| ——Alanus et Eudo duces.

† Nicholaus abbas Sancti Audoeni;
* Willielmus Bastard, conquæstor et rex Angliæ. etc.

Istum Willielmum generavit[1] prædictus Robertus dux Normanniæ ex Helena concubina; cujus speciositatem in chorea tripudiantis casu considerans, eam quasi uxorem unice diligens in concubinatu aliquandiu detinebat. Dux vero Robertus, pater dicti Willielmi, Hierosolymam profecturus apud Fiscanum ducatus sui ad colloquium convocavit. Ibique Willielmum filium suum ætatis septem annorum hæredem sibi constituit, et omnes suos dicto Willielmo fidelitatem fecit jurare. Robertus pater ejus, peregrinatione sua transmarina laudabiliter completa, dum rediret ad patriam circa Alpes diem clausit extremum. Cui succedens Willielmus, filius ejus, in omnes adversarios suos, qui ipsum in puerili ætate despexerunt, ita desævit adultus ut non solum propria ad statum pristinum reduxit, verum etiam ex damnis alienis sua commoda fieri procuravit.

Robert appoints William his successor.

Cap. CLXXXVII.

Ethelredus rex naturalis Angliæ Emmam filiam Ricardi ducis Normanniæ desponsavit, ex qua genuit[2] duos filios, scilicet, Alredum et Edwardum. Mortuo eorum patre, Swanus rex Danorum Angliam sibi subjugavit, et multis annis tyrannice in eadem regnavit. Quo defuncto, Cnuto filius ejus regnavit pro eo, qui omnes de semine regio generatos interimere nitebatur. Quod audientes filii regis Etheldredi, scilicet, Alredus[3] et Edwardus, et mortis periculum imminere, ad Ricardum ducem Normanniæ eorum avunculum latenter fugerunt, et a duce honorifice suscepti sunt.

Aelfred and Edward, sons of Aethelred and Emma.

Accession of Cnut. A.D. 1014.

Aelfred and Aethelred escape to Normandy.

Tandem rex Knuto Emmam reginam, matrem Alfredi[4] et Edwardi, desponsavit, ex qua genuit filium

Cnut marries Emma. A.D. 1017.

[1] *generavit*] gen°. A.B.D.
[2] *genuit*] genit. A.
[3] *Alredus*] Aluredus. B.D.
[4] *Alfredi*] Aluredi. B.D.

Harthacnut.

nomine [1] Hardeknutum, regem Angliæ et Daciæ, qui regnavit in Anglia duobus annis. Et in flore juventutis suæ apud Lambhity [2] subito moriebatur.

His death. A.D. 1042.

Aelfred sent for.

Proceres ergo regni Angliæ tunc a dominio Danorum liberati hilares sunt effecti, qui omnes unanimiter, Godwino comite ignorante, pro Aluredo primogenito filio Etheleredi [3] regis nuntios transmiserunt. Ille autem cum esset patre Anglicus, matre Normannus, aliquos parentes ex parte matris, multos ex commilitonibus propriis a Normannia in Angliam secum adduxit. Iter arripiens, mare sulcans, apud Sandwicum applicuit. Godwinus vero comes cum esset callidus et proditor sævissimus in mortem Aluredi imaginabatur.

Treachery of Godwine.

Cumque dictus Godwinus, comes Canciæ, dicti Aluredi et tantorum Normannorum cognovisset adventum, venit cum filiis suis obviam ei, in fide sua vice proditoris illum suscipiens; propositum suum in ipso et in suis commilitonibus in sequenti nocte complevit. Nam post data pacis oscula et læta convivia, in tempeste noctis silentio, cum Aluredus et ejus consocii sopori membra dedissent in cubilibus [4] suis, inermes capti [5] sunt omnes. Manibus eorum post tergum [6] ligatis ducti sunt [7] per ordinem [8] usque montem qui vocatur Gyldefordesdoun.[9] Et ibi in via regia sic ligati [10] illos decimavit. Numeravit enim novem et eos decapitavit et decimum vivum reservavit.

Facta ista decimatione dolenda videbatur Godwino

---

[1] *filium nomine*] om. B.

[2] *Lambhity*] Perhaps the *y* is meant for *th* in A. Lambhythe. B.D.

[3] *Etheleredi*] Ethelredi. B.D.

[4] *cubilibus*] cubiculis. B.D.

[5] *capti*] om. B., added in marg. and referred to its place by a caret.

[6] *tergum*] terga. B.D.

[7] *sunt*] omnes. add. B.

[8] *per ordinem*] om. B.

[9] *Gyldefordesdoun*] Gydefordesdown̄. B.

[10] *ligati*] ligatos. B.D.

proditori quod numerus vivorum[1] fuerat[2] excessivus; jussit[3] eos eodem modo quo prius iterum decimari. Et facta secunda decimatione pauci superstites remanserunt. Aluredum vero cum paucis sibi reservatis apud Helyensem[4] deduxerunt. Ibi Aluredum occiderunt. Primo oculis erutis, postea viscera[5] per umbilicum distracta,[6] modo martyris occubuit, et ibidem sepultus.[7] Milites suos superstites ibidem Godwinus perniciose occidit. Et hæc causa fuit prima quæ animum[8] Willielmi ad iracundiam provocabat. Death of Aelfred at Ely.

Proceres[9] autem regni hæc audientes et vehementer de morte Aluredi condolentes, miserunt in Normanniam nuntios et obsides pro Edwardo fratre juniore, rogantes quod paucos secum adduceret, et sic eum in regem felicissime stabilirent; quod et ita factum est. Edward sent for. A.D. 1043.

Secundo autem regni sui anno, in sui et regni auxilium, filiam dicti Godwini proditoris, nomine Editham, duxit in uxorem, quem[10] carnaliter nunquam cognovit. He marries Eadgithe. A.D. 1045.

Mortuo Godwyno in mensa regis morte turpissima, ut decet proditori,[11] rex Edwardus dedit possessiones Godwini Haraldo filio suo, quia frater suus senior tunc Death of Godwine. A.D. 1053.

---

[1] *vivorum*] minorum. D.

[2] *fuerat*] erat. B.D.

[3] *jussit*] et. præm. B.D.

[4] *apud Helyensem*] ad Eliensem. B.D.

[5] *viscera*] visceribus. B.D.

[6] *distracta*] distractis. B.D.

[7] *sepultus*] est. præm. B.D.

[8] *animum*] aim̃. A.D.

[9] Godwinus cum rege Edwardo in convivio discumbens apud Hodiam vidit intrasse pincernam cum cipho regis, unoque pede lapso in alium se recepit et perstitit, nec omnino lapsus est. Videns comes dixit ridendo: Tunc adjuvit unus frater alium. Dixit rex: Sic juvaret frater meus . . . . si liceret pro te. Ad quod com[es]: Sic vescar hac panis buccella quam in manu teneo ut mors mihi fiat, et æterna perditio, si in morte fratris tui culpabilis existo. Hoc dicto offa quam in os mittebat strangulatus oculos ad mortem convertit. Inde Haraldus qui regi astabat mox eum sub mensa subtraxit, et apud Wyntoniam sepelivit. Hæc ide[m] Pictavensis.(?) in marg. B. in hand (*a*).

[10] *quem*] quam. B.D.

[11] *proditori*] proditorem. B.D.

A.D. 1053. temporis in exilium mittebatur. Contigit quoque quod cum dictus Haraldus apud Bosham[1] moram brevem fecerit,[2] die quadam scapham unius piscatoris, recreationis causa, ingressus est; tempestate maris subito exorta compulsus est invitus ad Pontiuum applicare, qui ibidem captus et comiti Pontiui præsentatus in carcere custoditur. Imponebatur ei quod tanquam explorator advenisset.

Harold, son of Godwine, driven across the sea by a storm, imprisoned,

Haraldus autem cogitans[3] quomodo posset eum[4] cautius de carcere liberare, misit ad Willielmum ducem Normanniæ, dicens se a rege Edwardo ad ipsum esse destinatum ut ardua sibi negotia revelaret. Addidit etiam se in comitis Pontiui[5] vinculis detineri, quominus regia mandata exsequantur. Et sic Willielmo pro eo mittente Haraldus a vinculis liberatus est, et Willielmo duci Normanniæ liberatus est.[6] Juravit etiam[7] Haraldus Willielmo duci Normanniæ super Evangelia et alias reliquias Sanctorum sanctissimas, quod filiam Willielmi adhuc parvulam desponsaret, et regnum Angliæ eidem quasi proximiori de sanguine post mortem regis Edwardi omni salvo jure custodiret; sed reversus in Angliam perjurii crimen[8] efficitur.

and released by William duke of Normandy.

Harold's oath.

Mortuo namque sancto rege Edwardo, et apud Westmonasterium in ecclesia quam construxerat honorifice tumulato, proceres regni fluctuantes et tractantes[9] quem sibi regem præficerent regnaturum. In isto namque rege Angliæ linea regum hæreditaria defecit. A Serdicio[10] namque primo rege Westsaxonum ex Anglis, ab annis quingentis et septuaginta uno annis[11] non legitur linea regalis interrupta fuisse, præter

Death of Edward the Confessor. A.D. 1066.

---

[1] *Bosham*] Bossam. B.

[2] *fecerit*] fecit. B.

[3] *cogitans*] om. B.

[4] *eum*] se. B.D.

[5] *Pontiui*] Pontiuii. B. A short erasure follows in A.

[6] *est*] om. B.

[7] *etiam*] et. D.

[8] *crimen*] criminis reus. B.D.

[9] *et tractantes*] tractabant. B.D.

[10] *Serdicio*] Sederico. B.D.

[11] *annis quingentis . . . . . annis*] anno 571. B.D.

A.D. 1066.

paucos Danos qui peccatis exigentibus aliquandiu regnaverunt. Quidam enim procerum Willielmo duci Normanniæ favebant. Quidam vero Edgaro filio Edwardi, dicto Irenside, qui fuit rex naturalis Angliæ. Quidam vero Haraldo propter suam potentiam et aliorum absentiam favebant. Haraldus vero fide extorta a minoribus regni capiti proprio imposuit diadema. Et sic fracto juramento contra ducem Willielmum et contra omnia jura regalia, quia de sanguine regio non duxit originem, regnum Angliæ usurpavit. Sed justo Dei judicio infra annum regnum perdidit et vitam. Frater enim ejus, Tostius nomine, regi Noricorum adhæsit, ut ei auxilium præstaret contra fratrem suum juniorem. Qui quidem rex Noricorum fulcivit Tostium in fratrem seniorem cum CCC. cogonibus bene armatis [1] in Angliam applicantes cum prædictis multis usque Staunforde [2] pervenerunt. Quo cognito, rex Haraldus cunctis viribus collectis illuc [3] festinanter accessit et eos [4] viriliter expugnavit.

Harold seizes the crown.

Tostig invades England.

Battle of Stamford Bridge.

Rege enim Noricorum, Haraldo nomine, devicto, et Tostio fratre regis Angliæ occiso, cum aliis multis interfectis, rex Anglorum Haraldus omnem prædam in proprios usus convertens nulli quicquam communicavit. Commilitones sui plurimum indignantes et avaritiam principis detestantes ab omni regis familiaritate et servitio unanimiter recesserunt.

The avarice of Harold.

Rex igitur Anglorum Haraldus de tanto triumpho in superbiam elatus, de rege factus [5] tyrannus inter ipsum et ducem Willielmum de pacto sacramentis firmato nihil cogitans. Sed cum Willielmus Haraldum regnum Angliæ contra juramentum cognovisset usurpasse, per nuntios suos leniter de violatione [6] fidei

William sends to Harold.

---

[1] *armatis*] qui. add. B.D.
[2] *Staunforde*] Stamfordiam. B.D.
[3] *illuc*] om. B.D.
[4] *eos*] om. B. interlined.
[5] *factus*] est. add. B.D.
[6] *violatione*] læsione et. præm. B.

A.D. 1066. increpavit,[1] affirmans comminando infra annum se debitum redditurum. Haraldus vero vilipendens dicta nuntiorum illos vacuos ad propria remisit. Willielmus vero auditis nuntiorum responsionibus vehementer cœpit indignari; sed ne justam causam bellandi temeraria præsumptio diminueret ad[2] papam Alexandrum nuntios destinavit ut susceptum negotium auctori[ta]te[3] Apostolica firmaretur; ostendens papæ per ordinem suæ causæ processum. Papa enim considerans causas transmissas misit duci Willielmo vexillum regium in Angliam dirigendum. Quo accepto, Willielmus omnes Normanniæ proceres convocavit et super dicto negotio sententias singulorum requisivit.

William obtains the consent of Alexander II.

Cumque omnes progressum ejus ad Angliam conquærendum multis promissionibus animassent, gavisus est valde dux Willielmus. Et sic eo die ab invicem discesserunt ut mense Augusti ad portum Sancti Walerici[4] cum equis et armis convenirent in Angliam transituri. Congregati autem ad terminum præfixum universi et naves post prandium ingressi, cursu rapido, Deo prosperante, applicuerunt. Et statim ibidem castellulum construxerunt. Willielmo duce ad portum applicante omnem exercitum a præda cohibuit; ipsi vero per XV. dies quiescentes maxime refocillati sunt.

He departs from S. Valeri in August. A.D. 1066.

He restrains his army from plunder.

Rex enim[5] Haraldus cum Willielmi ducis adventum cognovisset, auxilio militari omnino destitutus, cum paucis stipendiariis ex militibus conprovincialibus versus Hastinges[6] iter arripuit. Communitas vero Angliæ, ut prædictum est, ab eo omnino recessit.[7]

Harold marches towards Hastings.

---

[1] *increpavit*] eum. præm. B.D.
[2] *ad*] et. præm. B., crossed out.
[3] *auctoritate*] auctorite. A.D.
[4] *Sancti Walerici*] mense Augusti. add. A., interlined in a later hand, and referred to its place by a caret.
[5] *enim*] autem. B.D.
[6] *Hastinges*] Hastynges. B.
[7] *Recessit*] recesserat. A. the *erat* erased and corrected into *it* in fainter ink than that of the original word.

Cumque frater Haraldi, Grut nomine, cum[1] Normannorum fortitudinem cognovisset et fratris sui Haraldi impotentiam, dixit fratri suo regi: Consulo in ista necessitate quod differas et te aliquantulum[2] subtrahas donec vires congregaveris, ne forte perjurus pugnans mortem vel fugam incurras. Noluit Haraldi temeritas fratris sui sano consilio acquiescere, sed[3] potius malens mori in bello quam ignominiose fugere a Normanno. A.D. 1066. The advice of Guerth to Harold.

Haraldus rex non formidans juramentum Willielmo duci olim præstitum, læsa conscientia vexilla regalia in die Sancti Kalisti[4] papæ displicuit.[5] Ibi ceciderunt[6] fratres ejus duo, scilicet Grut et Lewyn, cum multitudine maxima Anglicorum, inter quos ipse sagitta vulneratus in oculo lethaliter occubuit. Et sic contritus est Haraldi regis exercitus et triumphavit numerus Normannicus. The battle of Hastings 14 October

Facta strage Willielmus in die Natalis Domini Londoniis est coronatus et rex acclamatus. Iste feras et venationes multum amabat. Iste fuit fortissimus persecutor latronum et prædonum, ita quod nocte ac die homines ac feminæ, etiam onerati si fuissent auro et argento, in pace transirent. Discessit ætate non sexagenarius et ad Cadomum sepultus.[7] Omnia alia facta sua a tempore coronationis suæ usque ad obitum suum in Francia, et aliqua paucula de gestis suis ipso duce existente, in quinto libro intitulantur ordine debito post mortem Sancti regis Edwardi et Confessoris.[8] Coronation of William the Conqueror. 25 Dec. His death. 6 Sept. 1087. For his other deeds, see Book Fifth.

[1] *cum*] Interlined in A. in different ink.

[2] *aliquantulum*] te. add. B., crossed out.

[3] *sed*] om. B.D.

[4] *Kalisti*] Kalixti. B.D.

[5] *displicuit*] displicavit. D.

[6] *ceciderunt*] ceciderũ. A.

[7] *sepultus*] est. præm. B.D.

[8] This chapter ends in the middle of a line in A.; four blank lines follow completing a page. Incipit liber quintus, in rubric follows on the same page in B. The following chapter is omitted in B., and in D. precedes the Kalendary Chronicle at the commencement of the volume which contains the Eulogium.

S. Augustine on the Immortality of the soul.

In libro vicesimo primo[1] de Civitate Dei, Augustinus probat animam non posse mori[2] propter quamquam dolorem; non enim pro se dolorem patitur sed propter acta corporea; unde quidam Platonis discipuli dicunt animam mori cum corpore, cujus contrarium probat Augustinus per plura exempla tam naturalia quam innaturalia. Et probat quod non sunt aliqua innaturalia,[3] ubi dicit quod ea quæ placita sunt corditori,[4] licet monstruosa,[5] non sunt contra naturam; ut salamandra quod vivit in igne, quod apud nos videtur impossibile, sed quia Deus ita suam ordinavit naturam quia sine igne vivere non potest.

The salamander.

Aug. de Ci. Dei. A.D.

Fire does not consume all things.

Et alibi dicunt quidam ignem omnia consumere, cujus contrarium probat Augustinus XXI. libro de Civitate Dei, cap. IV.,[6] ubi dicit: Montes Siciliæ famosissimi diuturna necessitate usque nunc ac deinceps flammis semper æstuant, et semper integræ perseverant; satis sunt testes idonei non omne quod ardet absumi. Hoc exemplum ponit pro anima.

Mirabile. A.D.

Remarkable property of the peacock's flesh.

Aliud[7] ponit mirabile quod dicit in curia sua probatum, et nisi vidisset non crederet, carnem scilicet pavonis sive coctum sive crudum[8] sine igne assum[9] nunquam putrescere, nec vermibus scaturire, nec fœtore nec putredine maculari. Currente dierum spatio XXX. vel XL. et post hominibus oblatum olfactum neminem offendit. Per annum vero reservatum nisi quod aliquantum[10] siccioris corpulentiæ et contractioris fuerit.

---

[1] *vicesimo primo*] 22. A. the top of the latter 2 is erased so as to convert it into a 1. The page (f. 56v.) is headed: "l. 4."

[2] *mori*] more. A., the *e* converted into something resembling an *i* by erasure.

[3] *Et probat . . . . . innaturalia*] om. D.

[4] *corditori*] conditori. D.

[5] *monstruosa*] A small inverted caret follows in A. at the upper end of the *a*. Nothing is written in the margin however.

[6] *cap. iv*]. The numeral is Arabic in A. and was originally a 9. ca. 9. D.

[7] *Aliud*] Aliut. A.

[8] *coctum sive crudum*] coctam sive crudam. D.

[9] *assum*] assam. D.

[10] *aliquantum*] aliquantulum. D.

Dicit etiam quod paleæ tantam vim habent ut nives obrutas in pilis per annum conservant. Et poma immatura per aliquod tempus immissa maturescere festinant.

The same property possessed, in a lower degree, by other bodies.

Mirum est quod Augustinus[1] de calce vivo meminit. Revera quia includit in se calorem ignem latentem, verum si madefiat ab aqua, vel[2] hujusmodi liquore, statim emittit calorem igneum quem habet in se absconsum, non illuminantem sed comburentem; et comparatur ille ignis igni infernali, qui comburit et non consumit sed urit. Si tamen illi calci apponatur oleum, propter illud non extinguitur, quod videtur esse mirabile, ex quo quod liquor est humidus et favens ad omnia incendia; sed quia *nobis notum* nobis non est mirabile.

Quick-lime: emits heat when moistened: may be compared to the fire of Hell: *is not extinguished by oil.*

Eodem libro *dicit* quod sunt *fontes* in *Garamantia* quod tempore nocturnali *ita ignescunt* quod *nullus* hominum illos[3] audeat appropinquare præ *nimio* calore. Et tempore diurnali ita frigescunt quod sunt impotabiles omnibus animalium usibus.[4]

Fountains which are hot by night and cold by day.

---

[1] *Mirum . . . . Augustinus*] On an erasure in A.

[2] *vel*] ab. add. D.

[3] *illos*] illis. D.

[4] Four blank lines follow in A. completing the page.

LIBER QUINTUS.

Cap. I.

De Britannia.[1]

Introduction.

De Veteri et[2] de[3] Novo Testamento modicum tetigimus, et de partibus longinquis et[4] transmarinis; de Italia jam intendimus.[5] Primo, qualiter fuerit inhabitata, qualiter antecessores nostri Trojani pervenerunt ad Italiam, qualiter de stirpe eorum processimus nos Britannici, quomodo inhabitata primo[6] fuerat Britannia, et de insulis famosis forinsecis in Mari Oceano, et quod[7] regioni Anglicanæ fuerunt ab antiquo subjectæ et tributariæ. Sed quia in insulis his illegalibus moram trahere non expedit, procedamus breviter transcurrendo. Solinus, historiographus et orator, qui plures patrias circuiens[8] et investigans, Italiam primo inhabitatam ab Armenone[9] filio Alani, filii Japhet, filii Noæ, dicit fuisse; qui viventes more bestiali terrarum radices comedentes, et fructus arborum campestrium et silves-

The first inhabitants of Italy, according to Solinus.

---

[1] *De Britannia*] om. B. Incipit Liber Primus in Historiis Britonum. D.

[2] *et*] etiam et. B.D.

[3] *de*] om. B.

[4] *et*] etiam. B.D.

[5] *De veteri . . . . . . intendimus*] om. C. erased. The initial D and the last two letters of *intendimus* with the last stroke of the *m* remain.

[6] *primo*] om. B.D.

[7] *quod*] corr. quæ.

[8] *circuiens*] circumiens. B.D.

[9] *Armenone*] Ermenone. B.

trium, veluti nuces, glandes, poma, olera, et cætera virentia, nullam culturam usitantes, neque ædificia scientes, omnia illis communia reputantes, non aliquid[1] proprium vendicantes, sed more bestiali generaliter viventes.[2]

According to Dares Phrygius.

Unus enim alius orator nobilis et antiquus, Dares Phrygius nuncupatus,[3] qui gesta, bella, partum, editum, pacem, guerram fortissimi ac[4] illustrissimi Alexandri, regis Macedonum, conscripsit, hic enim dicit Dardanum ex Jove et Electra, filia Atlantis principis,[5] esse natum. Ab Italia enim ex responsis deorum locum mutans Samothraciam insulam delatus est, et ex hinc Phrygiam[6] devenit, quam Dardanus a suo nomine Dardaniam nominavit. Hoc autem Solinus affirmat.

Ericthonius; Trous; Troy named from him.

Ex Dardano venit Ericthonius, filius ejus, qui post ipsum regnavit; ex Ericthonia Trous, qui justitia et pietate laudabilis fuit. Ille,[7] quia memoriam nominis sui faceret æternam, illam terram Trojam appellari jussit.

The sons of Trous. Ilus, Assaracus.

Capys.

Laomedon. Priam.

Duos autem Trous habuit filios, scilicet, Ilum et Assaracum. Ilus,[8] quia primus erat, post patrem suum regnavit; Assaracus autem privatus discessit. Genuit[9] tamen Assaracus filium, nomine Capen, ex quo Anchises natus est, pater Æneæ qui fuit. Ilus vero genuit Laomedon,[10] qui fuit pater Priami regis Trojæ, sub quo[11] capta est Troja, sicut scribit Dares Phrygius, qui commemorat in fine historiæ suæ ex ducibus Græcorum XLVII. superfuisse, qui ad Trojam de pugna evaserunt, de quibus VII. commemorat, scilicet, Ulys-

---

[1] *aliquid*] aliud. B.
[2] *viventes*] vivebant. B.D.
[3] *nuncupatus*] est. add. B.D.
[4] *ac*] et. C.
[5] *principis*] om. C.
[6] *Phrygiam*] Frigam. C.
[7] Troja no[minata] est. in marg. A.; the remainder having been cut off in binding. Troja nominata est. in marg. D.
[8] *Ilus*] autem. add. B.
[9] *Genuit*] autem. add. B.
[10] *Laomedon*] An erased letter stands between the *o* and the *m* in A.
[11] *quo*] om. C.

sem,[1] Diomeden, Ajacem Locrum, Menelaum, Nestorem, Agamemnonem, Neoptolemum.

Ulysses.

Ulysses[1] omnia maria sulcans per annos xx., vix tandem Ithacam patriam venit;[2] Diomedes, filius Tydei, apud Thebaidas bello interiit; Ajax Locrus a Troja navigans juxta Caphareum montem fulminatus est; Menelaus et Nestor ubi devenerunt incertum habetur;[3] Agamemnon ab Ægistho[4] quem Clytemnestra[5] uxor mœchii[6] habebat, occisus est; Orestes ejus filius in ultionem patris matrem occidit, idemque Neoptolemum filium Achillis, qui et Pyrrhus dicebatur, occidit, eo quod ei uxorem suam Hermionam,[7] filiam Helenæ et Menelai, abstulerat.

Agamemnon.

Neoptolemus.

Neoptolemus vero occidit Polyxenam virginem pulcherrimam, filiam regis Priami, quam Achilles valde dilexerat, qui ob amorem illius virginis in Troja dolo occisus est; capta Troja jugulatur virgo Polyxena super tumbam Achillis vindicando mortem ejus.[8]

Æneas vero Hecubam reginam, Cassandram,[9] Polyxenam absconderat, ut si posset vitam illarum salvasse; pro qua absconsione exulatus est a Græcia et a Troja. Remansit in ruinis patriæ Antenor, proditionis signifer, sed expulerunt eum et posteros ejus filii Hectoris, adjuvante Heleno patruo suo, qui regnabat in Chersoneso post eversionem Trojæ anno xxv., quo tempore post Sampsonem Hely sacerdos judicabat populum Israel.

Porro qualiter Æneas Italiam venerat, et qui fuerunt successores ordine debito[10] postmodum explicemus.[11]

Dares Phrygius. A.

Tempore quo Troja diruta est, Labdon apud Hebræos

---

[1] *Ulysses*] Ulixes. A.C. Ulexes. B.D.
[2] *venit*] invenit. B.D.
[3] *habetur*] est. B.
[4] *Ægistho*] Eristo. A.B.C.D.
[5] *Clytemnestra*] Clithamestra. A.C.D. Chithamestra. B.
[6] *mœchii*] corr. mœchum.
[7] *Hermionam*] Herimonam. B.
[8] *mortem ejus*] om. B.D.
[9] *Cassandram*] mortem ejus. add. B.D.
[10] *debito*] ordine. add. C.
[11] *explicemus*] explicabimus. B.D.

regnat tertium agens annum sui principatus; apud Assyrios Tantanes regnabat; apud Egyptios Thous; expletis[1] his[2] a mundi principio continens[3] annos IIII.M.XIX., a Diluvio vero M.LXXVII., a nativitate Abraham DCCCXXXV., quod[4] fuit annus XLIII. Nini regis Assyriorum; a nativitate Moysi CCCCX.; ante urbem conditam CCCCIIII.

Date of the fall of Troy. B.C. 1183.

Cap. II.

Arrival of Æneas in Italy. B.C. 1180.

ÆNEA a Troja exulato, tertio post Trojæ eversionem anno venit Italiam, ibique a rege Latino honorifice susceptus est. Invidebat enim regi Latino Turnus, rex Rutilorum, qui cum eo congressus est; senuerat enim Latinus rex, et bellum suscepit Æneas, et filius ejus Ascanius. Dimicantibus illis prævaluit Æneas, et Turnum superavit et occidit; perempto eo regnum[5] Italiæ et Lavinam filiam regis Latini suscepit, qui regnavit super Latinos tribus annis. Post illum Ascanius, filius ejus, XXXIII. annis; post quem Silvius, frater Ascanii, annos XII.; Posthumus autem[6] annos XXIX., cujus frater erat Bruto.[7]

He defeats Turnus.

Ascanius.

Silvius.

Posthumus brother of Brute.

The History of Brute.

Bruto concepto in utero matris avus ejus consulans cum uno mago de puero concepto, ut prius tactum est; magus enim de sua vaticinatione non fefellit, nam matrem in partu occidit, patrem ictu sagittæ truncavit cervum venando, non de industria sed casu, pro qua re ab Italia expulsus est; ipse vero maria sulcans ad insulas[8] Maris Tyrrhenæi[9] pervenit. Tandem inde

---

[1] Excidium Trojæ. in marg. A.
[2] *his*] om. C.
[3] *continens*] continentes. B.D.
[4] *quod*] qui. B.C.D.
[5] *regnum*] regno. C.
[6] *autem*] Twice in A.
[7] *Bruto*] corr. Brutus?
[8] *insulas*] om. B.
[9] *Tyrrhenæi*] Tireni. B.D.

The History of Brute.

expulsus[1] causa occisionis Turni regis, quem Æneas proavus suus occiderat; inde autem fugatus casu pervenit in Galliam,[2] ibique civitatem Turoniæ condidit, quæ usque hodie Toures[3] nominatur, ubi corpus Sancti Martini multis miraculis coruscat. De illa civitate plenius in posterum dicetur.

Cap. III.

Brutus vero Silvii filius, postquam patrem occiderat, ab[4] illa terra fugatus est cum omnibus sibi adhærentibus. Brutus vero dolens pervenit ad Græciam; ibi invenit VII. milia hominum de stirpe Trojæ in magnum servitium subjugati,[5] quos rex Pandrasus,[6] propter mortem Achillis, qui dolo et fraude in Troja fuerat[7] occisus, relegavit.

Brutus, licet juvenis, omnibus fuit amabilis, in sermone affabilis, corpore decorus, statura procerus, aspectu venustus, et ab omnibus honoratus. Rex igitur Pandrasus[8] de gestu suo audiens, ipsum secum retinuit cum omni honore, ita quod fuit regis secretarius. Tandem Trojani qui fuerunt in servili angustia detrusi ad Brutum conquesti sunt dicentes: Satis tibi inest de fortitudine, de decore, de vigore, de audacitate, quomodo potest tua magnanimitas sufferre injurias quas videtis[9] homines sustinere de tua stirpe, de tua patria procreati?[10] Esto nobis in dominum

[1] *expulsus*] est. add. B.D.
[2] *Galliam*] Italiam. præm. B. crossed out.
[3] *Toures*] Towres. B.
[4] *ab*] de. B.
[5] *subjugati*] subjugatos. B.D.
[6] *Pandrasus*] Pandas. A.C. Pandras. B. passim.
[7] *fuerat*] fuit. B.
[8] *Pandrasus*] Pandas. A.C.D.
[9] *videtis*] vides. B.D.
[10] *procreati*] procreatos. B.D.

The History of Brute.

et tibi erimus in populum; nam, si velis, potes magnum tibi honorem et tuis de te prodeuntibus acquirere[1] in isto opere.

Brutus tandem motis visceribus de eorum conquestu secrete de regis curia se segregavit, sequente se populo Trojano ac congaudente; creverat enim multum populus Trojanus in medio tempore. Rex vero Pandrasus talia[2] audiens, vehementer admirabatur, jurando quod totus populus Trojanus cum duce eorum Bruto in ore gladii consumeretur. Trojani in montibus latitantes adventum regis Pandrasi[3] in pugnam semper expectantes,[4] Brutus cum populo suo a domino rege petiit quod libere et sine læsione de terra sua possent transire, rex vero contradicens et eis magnam pugnam promittens.[5]

Pandrasus[6] autem magnum colligens[7] exercitum, manu armata Trojanos aggreditur. Trojani viriliter resistentes et [8] intra se ad alterutrum dicentes:[9] Melius fore feliciter mori quam infeliciter vivere. Jam congrediuntur, galeæ dissipantur, scuta et lanceæ franguntur, cerebrum diffunditur, cruor in rivolis curritur,[10] ex utraque parte multitudo magna prosternitur, victoria enim Trojanis remittitur.

Rex autem Pandrasus[11] captus et in custodia detentus,[12] Brutus cum suis consulatur quid de rege sit faciendum. Dicunt quidam: Excorietur; quidam: Comburetur; quidam: Trahi et suspendi; quidam: Decapitari; quidam: Carcere perpetuo detrudi. Ultimo

---

[1] *acquirere*] adquirere. B.D.

[2] *talia*] om. C.

[3] *Pandrasi*] Pand^a^si. A.C. Pandrasi. B.D.

[4] *expectantes*] expectant. B.D.

[5] *promittens*] abire non concessit. add. B.D.

[6] *Pandrasus*] Pandras. B.D.

[7] *colligens*] colligentem. C.

[8] *et*] om. B.D.

[9] *dicentes*] dicebant. B.D.

[10] *curritur*] currit. B.D.

[11] *Pandrasus*] Pands. (with superscript a) A.C.D. Pandras. B.

[12] *detentus*] est. add. B.D.

The History of Brute.

loquitur unus miles antiquus,[1] natione Trojanus, dicens: Omnes has rationes minime valere. Tunc Brutus: Dic tuum propositum, et si cedat in rempublicam adquiescemus tibi. Cui miles: Si dicta mea[2] communi populo sint necessaria, accipiantur; si non, recusentur. Volo quod rex filiam suam pulcherrimam det Bruto et quod parare[3] faciat C. naves de thesauro, de armis, de victualibus, quantum possunt portare pro VII. annis, de frumento, de vino, de oleo,[4] de carnibus, de aliis[5] victualibus humani[6] naturæ convenientibus, et quod Brutus cum tota sua familia de terra regis Pandrasi[7] libenter discedat et alibi terram et mansionem sibi et suis provideat. Prædictus enim miles, Mempricius nomine, omnia ista verba quasi ore prophetico demonstrabat, dicens quod nec pax nec amor verus fieret inter Græcos et Trojanos. Nam ipsis[8] cogitantibus[9] de patre, de fratre, de nepote, de consanguineo, de affine, et ultimo de omnibus progenitoribus suis occisis, et nos ex parte nostra de[10] oppressione, de subjectione servili diutina, asseruit quod vinculum amoris inter has duas nationes[11] nunquam innodaretur, sed semper quilibet machinaret confusionem alterius quousque unus populus[12] omnino destrueretur.

Brutus et sui huic consilio favebant et regi Pandraso revelabant. Rex cum suis proceribus consulens pro vita sua habenda omnia rogata concessit, et multa plura voluntate spontanea.[13] Multum vero[14] condoluit de filia sua pulcherrima, Inogwen[15] nomine. Profert enim rex se solatium habere quod filiam suam tantæ

[1] *antiquus*] senior. B.D.
[2] *mea*] Interlined in A. mos. C. which it strongly resembles in A.
[3] *parare*] parari. B.D.
[4] *de oleo*] om. B.D.
[5] *aliis*] om. C.
[6] *humani*] humanæ. B.D.
[7] *Pandrasi*] Pandᵃsi. A.C. Pandrasi. B.
[8] *ipsis*] ipsi. B.D.
[9] *cogitantibus*] cogitantes. B.D.
[10] *de*] ex. B.
[11] *nationes*] om. C.
[12] *populus*] Interlined in A.
[13] mltū. in marg. A.
[14] *vero*] enim. B.
[15] *Inogwen*] Ignogwen̄. B.

probitatis adolescenti daturus sit, quem ex genere Priami et Anchisæ procreatum et nobilitas quæ[1] in ipso pululat et fama nobis cognita declarat. The History of Brute.

Quia ergo tantus juvenis tanta probitate mihi resistere potuit, do ei[2] filiam meam Inogwen[3] carissimam, do ei aurum, argentum, et quicquid itineri ejus[4] dixeritis[5] esse necessarium. Et si a proposito vestro divertentes cum Græcis commanere volueritis, tertiam regni mei[6] partem ad inhabitandum vobis concedo. Sin[7] autem promissa mea cum effectu prosequar, et ut securiores sitis, vobiscum quasi obses manebo donec omnia perficiantur.

Conventione facta, naves per universam Græciam collectæ sunt et præsentantur, numero CCCXXIIII.,[8] qui[9] omni genere farris onerantur; et Inogwen Bruto maritatur. Peractis cunctis rex liber abit,[10] Troes ab ejus potestate secundis ventis abscedunt. At Inoguen in excelsa puppi stans sæpius inter brachia Bruti in extasi collabitur. Fusis cum singultu lachrymis parentes deserere conqueritur, nec oculos a litore avertit,[11] dum litora oculis patuerunt; quam Brutus blanditiis mitigans nunc[12] dulces amplexus nunc[12] basia dulcia innectit. Nec cœptis suis desistit, donec fletu fatigata sopori submittitur.

Inter alia duobus diebus et una nocte prospero ventorum flatu concurrunt; applicuerunt in quandam[13] insulam Loegriam vocatam, quæ antiquitus ab incursione piratarum vastata a nemine inhabitabatur. Illuc ergo misit Brutus trecentos armatos ad explorandum quid

---

[1] *quæ*] qui. C.
[2] *ei*] eo. C.
[3] *Inogwen*] Ignogwen. B.
[4] *ejus*] om. C.
[5] *dixeritis*] duxeritis. B.D.
[6] *mei*] om. B.D.
[7] *Sin*] Si. C.
[8] *cccxxiiii.*] Written 300. 24 in A.C.
[9] *qui*] quæ. B.D.
[10] *liber abit*] libenter abiit. B.D.
[11] *avertit*] divertit. B.D.
[12] *nunc*] n. A. (with c written above)
[13] *quandam*] quadam. C.

The History of Brute.

inhabitaret; qui nihil invenientes nisi feras, quas[1] cæde magna afficiunt, venerunt ergo ad quamdam civitatem desertam, in qua templum Dianæ rep[er]erunt.[2] In eodem imago deæ responsa dabat, si forte ab aliquo peteretur. Onerati vero venatione revertuntur ad naves, patriæ situm et civitatem sociis prædicant;[3] suggerunt duci templum adire atque a dea illa inquirere quæ patria eis sedem certæ mansionis præberet. Habito omnium assensu Brutus assumpsit secum Gerionem augurem et XII. majores natu, petivitque templum cum [eis][4] quæ[5] ad sacrificium necessaria erant. Quo ubi ventum est ante aditum vetusto ritu tribus diis, scilicet, Jovi, Mercurio, et Dianæ, tres focos statuerunt. Singulis singula libamina dederunt. Ipse Brutus ante aram deæ vas sacrificii, plenum vino et sanguine candidæ cervæ, dextra tenens erecto vultu ad effigiem Dianæ, silentio imposito, in hæc verba dissolvit:—

Diva[6] potens nemorum, terror silvestribus apris,
  Cui licet amfractus ire per æthereos;
Infernasque[7] domos terrestria jura resolve,
  Et dic quas terras nos habitare velis;
Dic certam sedem qua te venerabor in ævum,
  Qua tibi virgineis templa dicabo choris.

At cum[8] novies dixit, quater aram circuivit, vinum quod tenebat in foco transjecit,[9] atque procubuit super pellem candidæ cervæ, quam ante aram extenderat, invitatoque[10] somno tandem obdormivit. Erat tunc quasi hora noctis tertia, qua dulciori sopore[11] mortales

---

[1] *quas*] illas. B.D.

[2] *repererunt*] reperunt. A. repererunt. B.D.

[3] *prædicant*] prædicunt. B.D.

[4] *eis*] om. A.C.

[5] *quæ*] Interlined in A.

[6] Oratio Bruti ad Dianam. in marg. A.D. Versus in marg. D.

[7] *Infernasque*] Infernas q̃. A.C.

[8] *cum*] tamen. C.

[9] *transjecit*] transient. C.

[10] *invitatoque*] invitato q̃. A. Invitato que. C.

[11] *sopore*] somno. B.D.

premuntur. Tunc visum[1] est illi deam ante ipsum astare[2] et sibi in hunc modum affari:— The History of Brute.

Brute,[3] sub occasu solis trans Gallica[4] regna
Insula in Oceano est undique clausa mari,
Insula Oceani habitata gigantibus olim,
Nunc deserta quidem, gentibus apta tuis.
Hanc pete, namque tibi sedes erit illa perennis,
Hinc fiet[5] natis altera Troja tuis,
Hinc de prole[6] tua reges nascentur,[7] et ipsis
Totius[8] terræ subditus orbis erit.

Tali visione dux expergefactus in dubio mansit an somnus fuerat quod vidit, an dea viva voce prædixerat patriam quam aditurus erat; vocatisque sociis naves adiit. Illi magno gaudio fluctuantes patriam promissam inquirunt, æquora sulcant cursu XXX. dierum; tandem Africam veniunt, nescii[9] quorsum proras verterent, veniunt[10] enim ad aras Philistinorum ad montes Azare; ibi ab incursu piratarum periclitati sunt, victoriam tandem adepti, spoliis eorum et captivis ditati sunt. Refectis navibus columnas Herculis petierunt; ibi Syrenes visebantur, quæ ambiendo naves fere ipsas obruerunt. Inde elapsi ad æquor Tyrrhenæum pervenerunt. Ibi juxta litora invenerunt IIII. generationes de exulibus Trojæ ortas, quæ Antenoris fugam comitatæ fuerant.[11] Dux autem illorum Co-

---

[1] *visum*] visi. C.

[2] *astare*] stare. B.D.

[3] *Brute*] Brutu. C. Responsio Dianæ. in marg. A. Versus in marg. D.

[4] *trans Gallica*] Transgallica. A.B.C.D.

[5] *fiet*] fient. C.

[6] *prole*] probe. C.

[7] *nascentur*] nācestur. A.C. Nota in marg. A. in rubric.

[8] *Totius.*] The *ocius* written in a different hand from the text on an erasure in B. Istud verificatum est in Belino rege et Maximiano et Constantino filio Sanctæ Helenæ et Arthuro. in marg. B. in a different hand (γ?) from that of the text; the last two words having been added subsequently to the preceding, perhaps by another hand.

[9] *nescii*] nesciunt. B.

[10] *nescii quorsum . . . . veniunt*] om. C.

[11] *fuerant*] sunt. B.D. De Corinæo. in marg. B.

The history of Brute.

rinæus dictus erat, vir modestus, consilii optimi, magnæ virtutis, giganteæ molis et roboris. Agnita igitur veteris originis prosapia associaverunt sibi illum necnon et populum cui præsidebat; ab illo Corinæo Cornubia nominata est. Ille Bruto in omni decertatione præ cæteris auxilium præstabat.

Cap. IV.

Navigantes ad Aquitaniam perveniunt et ostium Ligeris fluminis,[1] ingressi anchoras fixerunt.[2] Regnabat in illa terra quidam rex nomine Goffar, cui ut fama indicavit externam gentem cum magna classe in fines regni sui applicuisse, quæsivit per legatos an pacem quærerent an bellum. Nuntii vero classem petentes obviaverunt Corinæo de navi egresso cum viris ducentis, ut infra nemora venationem adquireret. Mox illi allocuti quærunt cujus licentia saltus regis ingressi feras necarent. Quibus Corinæus respondit: Licentiam hujus rei nequaquam[3] debere petiri. Irruit unus ex illis in Corinæum, Ymbertus nomine, et curvato arcu sagittam ad ipsum direxit; vitavit eam Corinæus, cucurritque ocius in Ymbertum et arcu quem tenebat caput ei in frustra concidit. Cæteri

---

[1] *fluminis*] The first col. of f. 118. B. ends in the middle of this word. Below it, and extending to the breadth of the column, is written the following note in the same hand as the marginal note noticed above:—Iste Brutus interim militia et probitate vigere cœpit, ita ut a regibus et principibus præ omni juventute patriæ amaretur. Erat enim inter sapientes sapiens, inter bellicosos bellicosus, et quicquid auri vel argenti sive ornamentorum adquirebat totum militibus erogabat. Fluxerunt a creatione Mundi usque ad adventum hujus Bruti in hanc insulam anni tria milia nongenti nonaginta octo, hoc est, ante urbem conditam anno quadringentesimo quinquagesimo, ante Incarnationem Christi anno MCC.

[2] De Rege Aquitanniæ. in marg. B.

[3] *nequaquam*] nunquam. C.

vero diffugerunt, vix e manibus ejus elapsi, atque Goffario necem socii nuntiaverunt. The history of Brute.

Contristatus Goffar dux Pictauensium collegit exercitum, ut in ipsos mortem nuntii vindicaret. At Brutus, cognito ipsius adventu, naves munit, mulieres et parvulos infra ipsas[1] jubet manere. Ipse cum sua multitudine, cui vigor florebat, obvius exercitui progreditur.

Cap. V.

Certamine tandem inito dira pugna utrobique committitur. Et cum multum diei in agendo cædem consumpsissent, puduit Corinæum quod[2] Aquitanni tam audacter resistissent;[3] unde resumpta audacia socios revocat in cornu dextro prœlii, et facto agmine celerem in hostes impetum fecit, et seipsum in acie eorum densissima intromisit; plures prostravit, omnes ei cedunt. Casu[4] fortuito amissa spata bipennem lucratus est, cum qua quemcumque benedicebat, a summo vertice usque ad genitalia disjungebat. Hostes vero bipennem fugientes Corinæus magno rugitu[5] post eos clamat:[6] Quo fugitis, timidi; quo, segnes?[7] Revertimini et congressum cum bipenne facite. Proh pudor! tot milia me solum diffugitis? Attamen ne pudeatis me fugere, quia quamplures gigantes pedibus me altiores ad Tartara transmisi.

Ad hæc verba revertitur quidam consul, nomine Siwardus, cum Corinæo congrediens; ille[8] vero levans bipennem ipsum super galeam percutiens usque in

---

[1] *ipsas*] eas. B.D.

[2] *quod*] Written upon an erasure in A.

[3] *resistissent*] restitissent. B. corrected from *resistissent*.

[4] Nota. in marg. A.

[5] *magno rugitu*] om. B.D.

[6] *clamat*] A few erased letters follow in A.

[7] *segnes*] signes. C.

[8] *ille*] ipse. B.D.

The History of Brute.

imum in duas partes ipsum dissecuit. At ipse verbum derisorium prorupit, dicens: Eligite vos, major pars minus valet. Sed et confestim irruens in cæteros bipennem rotat, stragem acerrimam facit. Omnes in illum solum et ipse in omnes irruebat. Brutus cum suo exercitu post tergum venit Corinæo in auxilium. Tunc oritur clamor, tunc crebri ictus geminantur. Nec mora, victoria potiuntur Troes, regem Goffarum cum Pictauensibus in fugam propellunt.

Erant[1] enim his temporibus XII. reges in Gallia, quorum regimine tota patria pari dignitate regebatur, ad quos Goffar confugiens benigne ab eis susceptus est, auxilium illi[2] promittendo.

Brutus igitur loca apta inspiciens castrum metatus est, ut si opus accidisset ad illud confugeret. Urgebatur enim propter adventum Goffari regis cum cæteris regulis Galliæ.[3] Goffarius igitur videns castrum Bruti a[4] longe dixit: Proh fatum[5] triste! alieni castra metantur in regno meo. Torvo lumine illud aspexit[6] et dixit: Armate vos, inquit, armate, et per densas turmas incedite. Nulla mora erit quin semimares istos capiemus velut oves, ut cæteri metum habeant nobiscum congredi.

Ex utraque parte parati sunt. Illi de foris castrum obsident. Illi intus viriliter resistunt. Insultatione facta[7] trium dierum, Corinæus de castro nocturna hora latenter exivit cum suis. Die sequenti Brutus

---

[1] . . . xij. reges Galliæ. in marg. B.

[2] *illi*] ei. B.

[3] *Galliæ*] terræ. præm. B. [D]e Regulis Galliæ. in marg. B.

[4] *a*] om. B.D.

[5] *Proh fatum*] ꝓfatum. A.C.

[6] *aspexit*] Effaced in D. by a stain.

[7] *facta*] In the middle of this word the first column of f. 118 v. B. terminates. Below it commences the paragraph added in the text at the end of the chapter. It is written in the hand designated by the letter (*a*).

cum suis de castro egrediens cum Aquitannis regibus bellum commisit fortissimum. Nec mora, supervenit Corinæus cum acie[1] sua a tergo regum Aquitannorum et tantam stragem faciens, qualis in illa patria non est ante visa. Cedunt Troes, fugiunt[2] Aquitannes, de quibus quinque reges occisi sunt et cæteri diffugerunt; victoria tamen potiuntur Trojani, unde inter eos maxima fluctuat exultatio, et in[3] parte adversa magna lamentatio.

The History of Brute.

Erat[4] ibi quidam Troes, nomine[5] Turnus, Bruti nepos, quo fortior sive audacior nullus, excepto Corinæo, aderat.[6] Hic solus spata sua sexcentos peremit; sed Gallis irruentibus nimis citius[7] interfectus est. De nomine ipsius prædicta[8] civitas Turonis[9] vocabulum nacta est, quia ibidem sepeliebatur.

Brutus enim in dubio existens utrum diutius eos expugnaret præelegit naves suas, salva adhuc majori parte sociorum suorum necnon et reverentia victoriæ, abire atque insulam quam Diana sibi prædixerat investigare. Nec mora, suorum assensu classem suam petivit, oneratis navibus omnimodis divitiis, ventis prosperatis promissam insulam exigens in Totenesio litore applicuit. Erat[10] quoque nomen insulæ Albion, quæ a nemine, exceptis paucis gigantibus, inhabitabatur. Amœna tamen situ locorum et copia[11] piscosorum fluminum, nemoribus præelecta, affectum habitandi Bruto sociis[12] inferebat. Insula vero optima in

---

[1] *acie*] facie. C.
[2] *fugiunt*] om. C.
[3] *in*] Interlined in A.
[4] Turnus. in marg. A.
[5] *nomine*] om. B.D.
[6] *aderat*] nemo. præm. B.D.
[7] *citius*] cito. B.D.
[8] *prædicta*] om. C.
[9] *Turonis*] Toronis. A.; the o subpuncted for omission and the u written over it.
[10] Albion. in marg. A. De applicatione Bruti in Albion. in marg. B. *prima manu.* Commendatio Albion. in hand of addition to chapter.
[11] *copia*] copiosa. B.D.
[12] *sociis*] sociisque suis. B.D.

The History of Brute.

Occidentali Oceano inter Galliam et Hiberniam sita, octinginta[1] miliaria[2] in longum, ducenta in latum continens. Quicquid mortalium usui congruit indeficienti fertilitate ministrat.[3]

Peragratis ergo provinciis repertos gigantes ad cavernas montium fugant; patriam, duce donante, sortiuntur. Agros colunt, domos ædificant, ita ut brevi tempore terram ab ævo inhabitatam[4] censeres.

Denique Brutus de suo nomine insulam[5] Brutanniam vocat. Corinæus vero portionem suam, quam sibi Brutus dederat, Corinæam vocat, ab sui nominis appellatione. Deinde per syncopen[6] Cornuagallie vocitatur. Delectabatur enim illam provinciam præ aliis, quia inhabitata fuit gigantibus, et maxime diligebat dimicare cum eis; plus enim ibi abundabant[7] quam in aliis provinciis[8] quæ distributæ[9] fuerant[10] sociis suis.

The first colonization of Albion.

Anno[11] a Creatione Mundi III.M.DCCCC., erat in Græcia rex potentissimus, supra cæteros reges obtinens principatum; vir magnæ staturæ et similem habens uxorem, ex qua XXX. filias magnæ staturæ genuerat, quas regibus maritavit, et senior vocabatur Albina; quæ, more feminarum, singulæ petulantes noluerunt maritis suis se subjici, sed supra eis extolli; et super eo inter illas inito consilio ordinaverunt, per juramentum suum præstitum, quod omnes una et eadem hora suos maritos interficerent, dum ipsæ in salaciis et carnali coitu fuerant cum eisdem: sed earum junior, dominum suum diligens, hujusmodi ordinatis consentire noluit, sed tamen præ timore mortis contradicere non audebat;

---

1 *octinginta*] 80. B. octoginta. C.

2 *miliaria*] miliario. C.

3 *ministrat*] ministratur. D.

4 *inhabitatam*] The *tat* interlined in A.

5 *insulam*] om. C.

6 *syncopen*] cincopam. A. sincopam. C. sincopiam. D.

7 *abundabant*] abundant. B.D.

8 A short erasure follows in A.

9 *quæ distributæ*] distributæ quæ. A; the letters *a* and *b* being written respectively over the two words. Gogmagog. in marg. A.

10 *fuerant*] erant. B.D.

11 Prima inhabitatio Angliæ. (*a*) in marg. B.

quo doloso facto consilio, omnes ad propria redierunt; et illarum junior, cum maritum suum vidisset, statim ab ejus oculis lachrymæ erumpebant. Cujus ploratus maritus inquirens causam ipsa veniam genuflectendo humiliter postulans, sibi hujusmodi proditionem ordinatam narravit per ordinem et qualiter timore mortis sibi illatæ occisioni suæ consenserat verbaliter et non corde. Quo per maritum audito ipse uxorem suam in amplexibus osculatus est, dicens quod super hoc Deus apponeret remedium. Mane autem facto ipsi simul ad regem Græciæ accedentes retulerunt sibi omnia per ipsas filias suas tam proditionaliter ordinata, quod rex Græciæ moleste gerens statim direxit suas literas, annulo regis signatas, quod dicti reges cum suis uxoribus ad suum conspectum venirent. Quibus omnibus accersitis, dictis filiabus per patrem suum super his seorsum examinatis et subtiliter victis, filias suas capi et incarcerari mandavit, donec seniorum consilio et sapientum quid contra eos fieri deberet ad plenum deliberaretur in hac parte. Et licet ipsæ vilissimam mortem propterea meruerant, quia tamen de tanti regis sanguine fuerant, idem rex adjudicavit eas mitti debere in exilium, juniore excepta; ordinans quod dictæ filiæ suæ absque remis, vehiculis, gubernatoribus, et cibariis, et potibus ponerentur in navibus, quod et factum est: unde dictæ mulieres absque anchoris in nave sic positæ, et in altum mare per undas et fluctus huc et illuc miserabiliter deductæ in magno periculo ponebantur, et fere fame et doloribus perierunt, cadentes sæpius in extasim, tempestatibus undique conquassatæ tribus diebus et noctibus; nullatenus se moventes postmodum, navis earum ad terram deducta est, et mari se retrahente Albina quæ senior fuerat terram cepit, cæteris sororibus suis præ dolore in terram pronis jacentibus; resumptis viribus herbas crudas atque fructus arborum comederunt; reperientes terram Cornubiæ absque habitatore, quam Albina suo nomine vocavit Albion. Terra autem hujusmodi feris et bestiis erat plena, de quibus ipsæ mulieres comedere appetebant, sed ad capiendas eas, arma aliqua non habentes, subtiliter ordinaverunt quod de virgulis et vigiminibus virentibus fierent sibi trappas pro dictis bestiis capiendis, et eas cum petris a . . . tis de silice excoriantes, et in coreis earum carnes coquentes, sic ingeniose de silice ignem traxerunt et carnes coctas comederunt; taliter et pingues devenerunt, et cum tempore calore naturæ abundaverunt statim de luxuria tentabantur, quod incubi considerantes cum oblectamentis coitus habuerant, tales incubi carnaliter coinstebant cum eis, neminem videntes sed spermata sentientes; sic quod dicti incubi ex eis gigantes horribiles genuerunt, et terram illam hujusmodi gigantibus repleverunt; qui totam terram occupantes et cum ad ætatem venerant ex matribus propriis filios et filias

genuerunt, sibi in montibus cavernas subterraneas facientes, foveis profundis et muris contractis circumdederunt undique et muraverunt ibidem; ante Nativitatem Christi M.CXXXVI. annis. Britones denique terram illam per conquæstum habentes nomen Albion ex toto delentes terram Britanniæ vocaverunt, et sic gigantes expulsi CXI. annis terram Angliæ tenuerunt in pace. [B. *a*.]

CAP. VI.

The History of Brute.

QUADAM die cum Brutus in portu quo applicuerat festivum diem [1] pueris suis et diis et maxime Dianæ deæ maris, qui [2] insulam istam sibi et suis prædestinavit, constituerat, supervenit Gogmagog cum XX. gigantibus fortissimis; eminebat enim ipse super alios, nam fuit in longitudine XII. cubitorum.[3] Hic cum suis dirissima cæde Britones affecit. At Britones prævalentes omnes occiderunt præter Gogmagog; hunc Brutus reservari præceperat, volens ipsum videre cum Corinæo colluctare, nam ipse cum talibus congredi affectabat.

Corinæus maximo gaudio fluctuans succinxit se, et alium ad luctandum provocat. Inito certamine, hinc stat Corinæus, hinc stat gigas, et alter alterum vinculis brachiorum annexi crebris afflatibus aera verberant. Nec mora, gigas Corinæum maximis [4] viribus astringens et ad terram projiciens tres fregit ei costas, duas in dextro latere, unam [5] in sinistro; unde iratus Corinæus vires suas revocat, gigantem in humeris allevat, et quantum velocitas [6] pro [7] pondere sinebat

[1] *diem*] diē. A. the *e* being written upon an erasure.
[2] *qui*] quæ. B.D.
[3] *XII. cubitorum*] om. C.
[4] *maximis*] maxās. C.
[5] *unam*] et. præm. B.D.
[6] *velocitas*] velocitatis. B.
[7] *pro*] præ. B.D.

ad proximum montem cucurrebat;[1] deinde summitatem montis nactus monstrum quod in humeros ferebat in mare projecit. Ille per rupta saxorum cadens in multa frustra dilaceratus est, et fluctus sanguine maculavit. Locus ille ex præcipitatione gigantis nomen adeptus est; Saltus Gogmagog vocitatur in hunc diem. The History of Brute.

Diviso[2] itaque regno affectat Brutus civitatem ædificare; affectum suum prosequens totius patriæ situm circuivit ut congruum locum inveniret. Perveniens igitur ad Tamensum[3] fluvium deambulavit litora, locumque nactus[4] est proposito suo perspicuum.[5] Condidit itaque ibidem[6] civitatem, Trojam[7] Novam vocavit eam, multis postmodum temporibus hoc nomine appellata.[8] Tandem per corruptionem[9] vocabuli Trinovantum appellata.[10] At postquam Lond, frater[11] Cassibalauni, qui cum Julio Cæsare dimicavit, adeptus fuit regnum, cinxit eam muro valido et eam Kaerlond[12] nominavit, quod sonat Civitas Lond.

Postquam vero dux prædictus urbem condiderat, dedicavit eam civibus jure victuris, eis deditque legem qua pacifice tractarentur.

Præerat tunc in Judæa populo Israelitico Heli sacerdos, et Arca Testamenti capta est a Philistæis. Regnabant[13] in Troja filii Hectoris expulsis posteris Antenoris.[14] Regnabat in Italia Silvius Æneas, Æneæ filius, avunculus Bruti, Latinorum III. Ab origine mundi IIII.M.LX.XXIIII.[15]

---

1 *cucurrebat*] currebat. B.D.
2 *Diviso*] Divisio. C.
3 *Tamensum*] Tamense. B.D.
4 *nactus*] natus. C.
5 *perspicuum*] prospicuum. C.
6 *ibidem*] ibi. B.D.
7 *Trojam*] et. præm. B.D.
8 *appellata*] est. præm. B.D.
9 *corruptionem*] correptionem. B.D.
10 *appellata*] appellabatur. B.D.
11 *frater*] Written upon an erasure in B. om. C.
12 *Kaerlond*] Caerlond. B.
13 *Regnabant*] Regnabat. C.
14 *Antenoris*] Añnoris. A.C.
15 *IIII.M.LX.XXIIII.*] Written 4000. 60. 20. 4. in A.C. 4084. B. om. D.

CAP. VII.

The History of Brute.

BRUTUS vero[1] in regione sua existente,[2] coronam portavit auream circiter XXIIII. annos. Cognovit enim uxorem suam Inogwen, ex qua generavit tres filios pulcherrimos; primus vocabatur Locrinus, II. Albanactus, III. Kamber. Inter se tantum amabant quod tota patria mirabatur. Brutus[3] autem leges condidit, et statuta in scriptis ordinavit, quas Britones post ejus obitum per longa tempora tenuerunt; hoc est, usque ad adventum Romanorum in Angliam, scilicet, per spatium CC. annorum et LXXV.

Brutus igitur postquam filii sui ordinem susceperunt militarem acriter excogitavit[4] quomodo illos posset promovere. Ipse vero totam terram de Albion circuiens in longum et latum, invenit duo vasta loca ad illum adjacentia, scilicet, in parte Boreali, unam quam dedit filio suo Albanacto, et illam nomine filii sui[5] Albaniam nominavit, quæ nunc Scocia dicitur. Aliam invenit vastam quam dedit filio suo Kambri,[6] et illam nomine suo Kambriam nominavit, quæ nunc Gwallia nuncupatur, et habet idioma per se aliquantulum Britannicum. Primus vero filius jure hæreditario Britanniam possidebat, quam terram post mortem patris fecit vocari Loegriam, a nomine suo Locrino.

Death of Brute.

Brutus cum XXIIII. annis regnasset diem clausit extremum, et sepultus est in Nova Troja quam condiderat. Duo filii ejus secesserunt in partes proprias.

---

[1] *vero*] vi. add. B. in. add. D.
[2] *existente*] existens. B.D.
[3] Leges Bruti. in marg. B.
[4] *excogitavit*] cogitavit. B.D.
[5] *sui*] om. C.
[6] *Kambri*] Kambro. B.

Tunc Britones Locrinum coronaverunt in regem, vivente Corinæo. Nam Brutus desponderat[1] Corinæo quod Locrinus filius ejus filiam Corinæi desponsaret. Iste autem Locrinus duxit regnum in magna prosperitate et felicitate et summa tranquillitate. Ab omnibus amabatur non timore sed amore.

Coronation of Locrinus.

Accidit autem quod Albanactus felicem duxit vitam, per longa tempora. Tandem quidam rex de Hundland,[2] cui nomen Hymbar, Albanactum supervenit ipsum debellando, a quo in brevi occisus est. Homines vero Albaniæ ad Locrinum fugerunt nuntiantes ei necem fratris sui, rogantes ut ipsum vindicaret.

Locrinus vero multum condolens convocavit omnes Britones et facta multitudine maxima, misit post fratrem suum Kamber, ut cum toto robore suo veniret et mortem fratris sui vindicaret; qui de morte fratris multum condolens cum magno exercitu ad[3] fratrem suum Locrinum[4] apud Notingham[5] festinanter advenit. Quibus peractis, regem Hymbar undique explorabant. Ipso invento, irruunt in eum duo fratres cum exercitibus suis subito supervenientibus; Hymbar vero nimis territus misit se in aquam ubi statim demersus est. Prius[6] enim fluvius ille vocabatur Trenta, tunc assumpsit nomen a rege in illo submerso et vocatur Humber.[7] Tota familia regis submersi[8] omnino fuit destructa, ita[9] quod non[10] unus remansit vivus nisi unica puella inventa in navi, Estrilda nomine.

Visa[11] puella rege Locrino eam duxit ad Novam Trojam, et statim in amorem ejus laqueatus[12] est, et

[1] *desponderat*] spospondcrat. B.D.
[2] *Hundland*] Hundeland. B.
[3] *ad*] apud. B.
[4] *Locrinum*] om. B.
[5] *Notingham*] Notyngham. B.
[6] Humber. in marg. A.
[7] *Humber*] Humbar. C.
[8] *submersi*] submersa. B.D.
[9] *ita*] om. C.
[10] *non*] Interlined in A.
[11] Estrilda. in marg. A.
[12] *laqueatus*] illaqueatus. B.D.

eam voluit desponsare. Corinæus vero ista audiens perrexit ad regem Locrinum et ipsum in his verbis aggreditur: O inique[1] hominum, O ingrate, quam pessimam remunerationem mihi redditis[2] pro tot plagis, verberibus, vulneribus mihi impositis pro patre tuo et pro te, cum olim mihi promissum fuit a patre[3] tuo, te filiam meam desponsasse? Et nunc extraneam vis conducere? Vere juxta demeritum tuum vices tibi rependam. Et elevans unum magnum securim, quem in manu solitus erat gestare, caput suum usque ad spatulas voluit secasse. Puella vero Estrilda pacem inter eos reformavit. Talis fuit inter eos pacis conventio, quod rex Locrinus filiam Corinæi desponsaret; quod et factum est. Filia Corinæi Gwentolen[4] vocabatur. Rex autem Estrildam[5] nimis dilexerat; qui fecit ei domum in subterraneo et ibi ea[6] fruebatur ad libitum. Genuit enim ex ea filiam pulcherrimam nomini[7] Habran.

Corinæo igitur debitum solvente, rex Locrinus Estrildam reginam[8] coronavit, uxorem propriam Guendolenam omnino recusavit. Guendolen in terram propriam[9] secessit, et exercitum collegit, et contra dominum suum Locrinum in pugnam festinavit. Commisso prœlio, victoria Guendolenæ remansit. Rex in bello occiditur. Regina triumphavit; quæ Estrildam[10] capiens cum filia sua Habran ligatis manibus et pedibus, in illo flumine quod[11] est inter Kambriam et

---

[1] *— rexit ad regem. . . O inique*] om. C.

[2] *redditis*] reddis. B.D.

[3] *a patre*] Interlined in A.

[4] *Gwentolen*] Gwendolen. B.D.

[5] *Estrildam*] On an erasure in darker ink in D.

[6] *ea*] eam. C.

[7] *nomini*] nomine. B.D. Habran, in marg. A. in rubric.

[8] *reginam*] om. B.

[9] *Guendolenam omnino . . . . terram propriam*] om. D.

[10] *Estrildam*] Estrilda. C.

[11] *quod*] q̃. A. quæ. C.

Loegriam ipsas præcipitari jussit; quod et factum est, et mortui[1] sunt. Regnavit autem Locrinus XV.[2] annis.

Ante illud tempus aqua nomen non habuit. Edixit autem regina per totam Britanniam ut flumen nomine puellæ vocaretur; quia maritus suus eam genuerat, honorem puellæ impendebat; unde usque in præsentem diem per corruptionem[3] Sabrina nominatur; lingua vero Britannica Habran dicta. Regina autem prædicta prædictum regnum Britanniæ XV. annis honorifice gubernabat, usque dum filius ejus quem de Locrino susceperat, nomine Madhan, ad ætatem maturam pervenerat. Adulto puero, sceptro regni illum insignivit; illa contenta de regione Cornubiæ dum reliquum vitæ duceret.

Guendolen queen of Britain.

She resigns the crown to Maddan.

Tunc Samuel propheta regebat populum Israel in Judæa, et Silvius Æneas ad hunc[4] vivebat. Homerus clarus rhetor et poeta habebatur.[5]

Cap. VIII.

Maddan[6] igitur regnante duxit uxorem ex qua genuit duos filios, Mempricium et Malim; regnum in summa pace per[7] annos XL.[8] tractavit. Quo defuncto discordia inter prædictos fratres generatur propter

Mempricius and Malim sons of Maddan.

---

[1] *mortui*] mortuæ. B.D.

[2] *XV.*] 14. B. the 4 being written on an erasure.

[3] *corruptionem*] correptionem. B.D.

[4] *ad hunc*] ad hūc. A.C.; probably a mistake for *adhuc*. adhuc. B.D.

[5] *Homerus . . . habebatur*] Apparently added subsequently in A. by the author. Samuel. in marg. A.

[6] *Maddan*] Madhañ. B.

[7] *per*] Interlined in B.

[8] *XL*] Blank in D.

Mempricius murders Malim.

regnum, quia uterque totam insulam possidere æstuabat. Mempricius mortem fratris machinans colloquium cum Malim inivit quasi concordiam facturus, sed tæda proditionis inflammatus ipsum inter prolocutores interfecit. Deinde adepto regno tantam tyrannidem exercuit in populum quod fere omnes nobiles perimebat; sed et totam progeniem[1] suam exosus, quemcumque in regno sibi succedere timebat vel vi vel proditione opprimebat. Relicta uxore propria ex qua inclytum juvenem Ebrancum nomine genuerat sese sodomitariæ voluptati dedit, usum[2] Veneris naturalem in[3] contra naturam præferens. Vicesimo enim regni sui[4] anno dum venaret secessit a sociis suis in quamdam convallem, ubi a multitudine rabiosorum luporum circumdatus miserrime devoratus est. Illo tempore Saul[5] regnabat in Judæa, et Eristeus[6] in Lacedæmonia.

Mempricius devoured by wolves.

Cap. IX.

Ebrancus king of Britain.

Defuncto itaque Mempricio Ebrancus filius ejus, vir magnæ staturæ et miræ fortitudinis, regnum suscepit et xl. annos in summa pace educavit. Hic primus post Brutum classem in partes Galliarum duxit, civitates et oppida in magna cæde et virorum oppressione destruxit, infinitaque auri et argenti copia ditatus cum victoria reversus est. Deinde trans Humbrum civitatem condidit, quam de suo nomine Kaer-

---

[1] *progeniem*] progeniam. C.
[2] *usum*] usu. C,
[3] *in*] vi. B.
[4] *sui*] om. C.
[5] Rex Saul in marg. A.
[6] *Eristeus*] i.e. Ægisthus.

brank vocavit, id est, Civitas Ebranci.[1] Tunc autem David[2] rex regnabat in Judæa, et Silvius Latinus in Italia, Gaad, Nathan, et Asaph prophetabant in Israel. He builds the city of Caerbrank.

Condidit etiam Ebrancus urbem Alcluid versus Albaniam, et oppidum Montis Agned, quod nunc dicitur Castrum Puellarum,[3] secundum quosdam Edanburgh a quodam rege Scottorum vocato Edan. Condidit etiam[4] Montem Dolorosum.[5] Genuit xx. filios[6] ex totidem uxoribus et xxx. filias. Erant enim nomina filiorum hæc: Brutus Viride[7] Scutum, Margadus, Sisillius, Regin, Morin, Bladud, Jagon, Bodloan, Kyngar, Spaden, Gaul, Gardan, Eldad, Tuor, Tangu, Hector, Kerin,[8] Rud, Assarach,[9] Buel. Puellarum nomina sunt hæc: Glorigin,[10] Innogin, Houdas, Guenthlian,[11] Guadird,[12] Angarad, Guendoloe,[13] Tangustel, Gorgon, Medlaan, Mechiel, Onrar,[14] Mailour,[15] Kambreda, Regau,[16] Gael, Ecub, Nest, Chem, Sadud,[17] Gladus, Ebrem, Blangan, Aballac,[18] Angaes, Galaes,[19] omnium pulcherrima quæ tunc fuerunt in Britannia sive Wallia, Edra, Anor, Stadial, Egron. Has omnes

He founds Alcluid, and Mount Agned, now Edanburgh.

The names of his twenty sons, and of his thirty daughters.

---

[1] Civitas Eboraci conditur. in marg. D.

[2] Rex David. in marg. A. David regnavit in Judæa. Propheta in Israel. in marg. D.

[3] Castrum Puellarum. in marg. A. Edinburgus in Scotia ab Ebranco condita. in marg. D.

[4] *etiam*] et. D.

[5] *Dolorosum*] The last three syllables on an erasure in C.

[6] *filios*] interlined in A.

[7] *Viride*] vmde. C.

[8] *Kerin*] Keryn. B.

[9] *Assarach*] Ossarach. C.

[10] *Glorigin*] Glorigyn. B.

[11] *Guenthlian.*] The *l* interlined in A. Gwenthlañ. B.

[12] *Guadird*] Gaudird. B.

[13] *Guendoloe*] Enea Doloe. C

[14] *Onrar*] Ourar. C.

[15] *Mailour*] Medloar. B.

[16] *Regau*] Regan. B.D.

[17] *Sadud*] Badud. B.

[18] *Aballac*] The *Ab* on an erasure in B. Alballac. C.

[19] *Galaes*] Gallaes. B.

direxit pater illorum[1] in Italiam ad Silvium Albam qui post Silvium Latinum regnabat. Fuerunt ibi nuptæ nobilioribus de Troja, quorum cubilia Latinæ et Sabinæ diffugiebant.

At filii,[2] duce Assaraco, duxerunt classem in Germaniam, et auxilio Silvii Albensi subjugato populo adepti sunt regnum.

Brutus Viride Scutum king of Britain.

Brutus, cognomento Viride Scutum, cum patre remansit, regnum post patrem suscepit, annos[3] XII. regnavit.

Leyl, king of Britain.

He founds Caerleil.

Huic successit Leyl,[4] filius suus, pacis amator, æquitatis et justitiæ. Hic urbem in Aquilonari Britannia ædificavit, et eam nomine suo insignivit[5] Kaerleil. Tunc Salomon[6] cœpit perficere Templum Domini quod pater suus inceperat. Tunc regina Saba[7] venit audire sapientiam ejus. Tunc Silvius Epicus, pater Albæ, in regnum successit. Vixit[8] Leil post sumptum regnum V.[9] annis, sed in fine regnum tepide[10] rexit.

Ruthudibras king of Britain.

He founds Caerkeyn, Caerguent, and Schaftesburi.

Post hunc regnavit Rudhudibras filius Leyl.[11] Hic populum educavit in magna concordia et amore per annos XXXIX. Hic condidit Kaerkeyn,[12] quæ nunc Cantuaria dicitur. Condidit etiam Kaerguent,[13] id est, Wyntonia,[14] et oppidum montis Paladur quod nunc est Schaftesburia.[15] Ibi aquila[16] locuta est vaticinium,

---

[1] *illorum*] illarum. B.D.

[2] *filii*] filio. B.

[3] *annos*] annis. B.D.

[4] *Leyl*] Leil. C.

[5] *insignivit*] nominavit, id est. B. id est. add. D.

[6] Salomon. in marg. A.

[7] Saba regi . . . . in marg. A., the remainder having been cut off in binding.

[8] *Vixit*] Vix. C.

[9] *v*] 25. B., the 2 having been evidently added by a late hand.

[10] *tepide*] tepite. A.B.C.D.

[11] *Leyl*] The *l* written over some erased letters in B.

[12] *Kaerkeyn*] Caerkeyn. B.

[13] *Kaerguent*] Caerwent. B.

[14] *Wyntonia*] Wyntoniam. B.D.

[15] *Schaftesburia*] Scheftysbur'. B.D.

[16] Aquila loquitur. in marg. A. De Aquila vaticinante. in marg. B.

dum murus ædificaretur. Tunc Capis, filius Epici, regnabat; et prophetæ[1] Aggæus, Amos, Joel, Jeu, Azarias.

Successit ei Bladud filius ejus. Regnum rexit annos xx. Hic condidit Kaerbadon[2] quod nunc est Bathonia.[3] Fecit in ea calida balnea ad usus mortalium. Tunc Elyas[4] oravit Dominum ne[5] plueret, et non pluit[6] annos III. et menses VI. Et iterum oravit et cœlum dedit pluviam. Hic docuit nigromantiam in Britannia, nec præstigia facere quievit donec paratis sibi alis per summitatem aeris ire tentavit, cecidit namque super templum Apollonis in urbe Trinovantum in multa frustra contritus. Ferunt multi hoc templum fuisse ubi nunc est monasterium Sancti Pauli.[7]

Bladud king of Britain. He founds Caerbadon.

Bladud frustrato,[8] Leyr,[9] filius ejus, in regem erigitur, et regnavit annos LX.[10] Hic ædificavit super fluvium Soram civitatem nomini[11] suo dicatam,[12] hoc est, Kaerleyr,[13] quæ nunc Leyrcestria[14] dicitur. Cui negata masculini sexus prole natæ sunt ei tres filiæ tantum, quorum[15] nomina Gorgonilla, Regav,[16] Cordeilla. Pater eas valde dilexerat[17] sed juniorem præ cæteris diligebat,[18] scilicet, Cordeillam.

Leyr king of Britain. He founds Caerleyr.

Cumque in senectute[19] vergere cœpisset cogitavit regnum inter eas æquis portionibus dividere, et eas talibus maritare qui regnum et eas possent defendere;

The story of king Leyr.

---

[1] Prophetæ. in marg. A.
[2] *Kaerbadon*] Caerbadon. B.
[3] *Bathonia*] Batonia. B.D.
[4] Elyas propheta. in marg. A.
[5] *ne*] ut non. B.D.
[6] *plueret, et non pluit*] plu. sr. t. & no. plu. B.
[7] *Pauli*] *auli* erased in D.
[8] *frustrato*] frustato. B.D.
[9] *Leyr*] Leir. B.D.
[10] *LX*] 40. B., the 4 on an erased 6.
[11] *nomini*] nomine. B.D.
[12] *dicatam*] dedicatam. B.
[13] *Kaerleyr*] Caerleir. B.
[14] *Leyrcestria*] Leircestria. B.
[15] *quorum*] quarum. B.D.
[16] *Regav*] Regan. B.
[17] *dilexerat*] delexerat. A.
[18] A mark follows this word in A. in blacker ink than that of the context. It is repeated in the margin, but no side note is visible.
[19] *senectute*] senectutem. B.D.

The story of king Leyr.

sed quis [1] earum magis ipsum diligeret prius investigavit.[2] Unde responsum acceptum a duabus quod plus quam semetipsas ipsum diligerent de responsione contentus est. Quæsitum a tertio [3] quantum ipsa diligeret, respondit: [4] Quantum habes, tantum vales; tantum te diligo. Nempe semper dilexi te ut patrem, et adhuc a proposito meo non divertor. Porro pater iratus juramentum præstat se nunquam daturum cum ea in maritagium valorem minutæ. Non dico tamen, cum filia mea sis, quin te alicui externo si illum fortuna optulerit utcunque maritarem. Illud autem affirmo quod te nunquam in honorem cum sororibus [5] habebo.

Concilio procerum regni sui duas filias duobus ducibus maritavit, scilicet, duci Cornubiæ et duci Albaniæ, tantum cum medietate insulæ dum ipse viveret; post obitum ejus totam monarchiam Britanniæ concessit habendam. Contigit autem quod Aganippus, rex Francorum, audita fama pulchritudinis Cordeillæ, nuntios suos ad regem direxit, rogans ut ipsa [6] conjugali tæda copulanda traderetur. At pater in pristina ira perseverans respondit, se illam libenter daturum sed sine terra vel pecunia. Cumque id Aganippo nuntiaretur, respondit se thesaurum habere sufficientem, et quod sibi sufficeret virginem habere, quod prolem ex ea posset generare, quia tertiam partem Galliæ possidebat. Denique confirmato fœdere mittitur Cordeilla [7] ad Galliam Aganippo maritandam.[8]

---

[1] *quis*] quæ. B., corrected from *quis*.
[2] *investigavit*] investigabat. B.D.
[3] *tertio*] tertia. B.D.
[4] De Cordeilla. in marg. A.
[5] *sororibus*] tuis. add. B.D.
[6] *ipsa*] ipsam. B.
[7] *Cordeilla*] Cordoilla. B. passim.
[8] *maritandam*] maritanda. B.D.

Cap. X.

Leyr torpente senio, insurrexerunt in eum prædicti duces Albaniæ et Cornubiæ, quibus Britanniam cum filiabus dimiserat. Abstulerunt ab eo regnum regiamque potestatem quam usque ad illud tempus viriliter et gloriose tenuerat. Concordia habita, retinuit eum alter generorum, Margannus dux Albaniæ, cum XL. militibus ne secum inglorius maneret. Indignata Gonorilla uxor ducis et filia regis Leyr de tanta familia maritum suum affatur ut patrem suum XXX. militum obsequio fore esse contentum. Unde rex iratus petivit Conedagium, ducem Cornubiæ, cui[1] alteram natam Regan maritaverat, a quo honorifice susceptus[2] usque ad tempus, sed infra annum desistebat[3] ab amore et honore. Nam uxor ducis marito suo per numina cœli juravit quod nullatenus secum commaneret nisi, postpositis cæteris, solo milite contentus fuisset.[4] Increpabat etiam[5] eum senem et in nulla re abundantem velle cum tanta familia incedere; necessitate urgente paruit Leyr et cum solo milite remansit. The story of king Leyr.

At cum in memoria pristinæ dignitatis reductus fuisset, detestando miseriam in qua steterat, cogitare cœpit quod filiam juniorem in partibus transmarinis adiret, sed dubitabat ipsam nil boni sibi facere, quoniam eam tam ingloriose dedisset. Indignans tamen miseriam suam diutius ferre Gallias transfretavit. Sed cum terram[6] Francorum aspexisset cum fletu et singultu in hæc verba prorupit: O irrevocabilia seria

[1] *Conedagium . . . cui*] Written upon an erasure in A.

[2] *susceptus*] est. add. B.

[3] *annum desistebat*] desistebat annum. A. the letters *a* and *b* being superscribed.

[4] *fuisset*] esset. B.

[5] *etiam*] et. D.

[6] *terram*] terra. D.

The story of king Leyr.

fatorum quæ solito cursu fixum iter tenetis, O fortuna irata, venietne[1] dies unquam qua[2] ipsis vicem rependam qui me in tantam miseriam obstrixerunt? O Cordilla, quam vera sunt verba tua! Heu me quod unquam genitus fui![3] Heu me quod unquam generavi, quod jam in tanta vilitate tentus sum! O sors dura! O mors, accede! Vita rogo discede![4] Olim rex fui regnando, jam totus mundus mihi regnum. O sors dura, mihi ruinam minando! O vera verba filiæ meæ Cordillæ! O vera sunt illa: Quantum habeo tantum valeo. Nil[5] habeo, nil[5] sum, nec aliquis personam meam respicit, sed quisque despicit et merito. O sors dura! Omnes reges miserias enim meas lugete, speculum vestrum aspicite, et dum bene vobis fuerit de me recolite. Dum habui quod dare potui visus fui[6] hominibus valere, et non mihi sed muneribus meis amici fuere. Dilexerunt enim me, sed magis munera, nam muneribus abeuntibus et ipsi abiere.[7] Sed qua fronte, carissima filia, a te exigam quicquam cum nihil tibi dederam? Tandem his gemitibus fatigatus venit ubi filia sua morabatur. Expectans autem extra urbem misit ei nuntium suum, qui indicaret ipsum in tantam miseriam collapsum,[8] et quia non habebat[9] quid comederet vel indueret, misericordiam[10] illius flagitabat. Quo indicato com-

---

[1] *venietne*] veniet ne. A.B.C.D.

[2] *qua*] q̄. A. qua. B.

[3] *fui*] sum. B.D.

[4] A grotesque profile is traced in black and red ink in the margin of A., opposite these words: it extends from the second to the tenth line in the MS. The features are turned away from the text, but the eye looks askance towards it with an expression of "knowing" mistrust. From the exact similarity between the colour of the ink in which this head is drawn and of that in which the contiguous parts of the MS. are written, I should judge it to be the work of the author at the time.

[5] *nil*] nihil. B.D.

[6] *fui*] sum. B.D.

[7] *abiere*] The first *e* interlined in A.

[8] *collapsum*] om. B. added in margin.

[9] *habebat*] haberet. B.D.

[10] *misericordiam*] m̂iam. B. written over *miseriam* erased.

mota est Cordilla[1] et flevit amare. Quæsivit autem illa quot milites secum habuisset; qui respondit ipsum neminem habere nisi unum armigerum cum eo foris expectantem. The story of king Leyr.

Tunc illa quantum opus erat auri et argenti nuntio attribuit, præcipiens ei ut patrem ad aliam civitatem dirigeret, ibique ipsum infirmum fingeret, balnearet, indueret, et foveret. Jussit etiam ut XL. milites bene indutos et paratos retineret et tunc demum mandaret regi Aganippo sese[2] advenisse. Nuntius illico præceptum reginæ Cordeillæ[3] in omnibus complevit.

Mox ergo,[4] ut regio apparatu, ornamento et[5] familia fuerat insignitus, regi Aganippo mandavit et filiæ suæ Cordeillæ[3] sese a regno Britanniæ a generibus suis expulsum fuisse et necessitate urgente ad ipsos venisse, ut freto[6] eorum auxilio regnum suum recuperare valuisset. At illi cum consulibus et proceribus obviam venientes illum honorifice susceperunt, totius Galliæ potestatem illi[7] dederunt donec in regno suo[8] debito modo illum restaurassent.

Moram faciente Leyr cum rege Aganippo, præcepit rex per totum regnum Franciæ homines armatos[9] colligere; quibus collectis cum Leyr et cum Cordeilla uxore sua in[10] Britanniam transmisit. Ipsis vero navigantibus et mare sulcantibus, tandem ad portum Douoriæ applicuerunt. Magna pars populi in adventu illorum[11] eis favebat, et occurrebat ad inimicos suos superandos et debellandos.

Devictis inimicis et occisis, scilicet, rege Scociæ et comite Cornubiæ, Leyr iterum apud Trinovantum

---

1 *Cordilla*] Cordeilla. B.D.
2 *sese*] se. B.D.
3 *Cordeillæ*] Cordoillæ. B.
4 *ergo*] igitur. B.
5 *et*] om. B.D.
6 *freto*] fretus. B.D.
7 *illi*] ei. B.D.
8 *regno suo*] regnum suum. B.
9 *armatos*] armotos. A.
10 *in*] ipsos. præm. D.
11 *illorum*] eorum. B.D.

The story of king Leyr.

coronatus est, et in summa prosperitate tribus annis regnavit, et mortuus est, et in civitate Leircestriæ per filiam suam Cordeillam honorifice sepultus.[1]

Cap. XI.

Cordelia queen of Britain.

Mortuo rege, Cordeilla regnum vendicavit et obtinuit, et infra III. menses tanquam vera hæres a regni proceribus in civitate Trinovantum coronata est, et ipsa per annos quinos regnum Britannicum[2] feliciter educavit. Medio enim tempore Aganippus, rex Franciæ, debitum solvit humanum.

Regina regnante duo nepoti[3] ejus contra eam machinati sunt, quod aut regnum eis redderet aut pro eo decertaret. Dies belli constituta[4] et pars[5] utraque in pugnam conversa, cædes fit magna, conflictio dira, sed Cordilla superata et in carcerem detrusa, ob doloris nimietatem finem fecit miserrimum.

Marganus and Cunedagius divide the kingdom.

Cordeilla mortua, juvenes illi regnum Britannicum in duas partes dividebant; pars autem illa quæ trans Humbrum vergit usque Catenesiam Margano[6] cessit. Alia vero quæ[7] in altera parte fluvii ad Occasum solis vergit Cunedagio submittitur. Emensis igitur duobus annis magna inter eos oritur contentio. Accesserunt autem quibus turbatio placebat ad Marganum,[8] animumque illius subducentes aiebant turpe et dedecus esse, cum primogenitus esset, totius insulæ non dominari. Ipso ita excitato exercitum ducit per provincias Cunedagii ignem accumulando. Obviavit ei Cunedagius cum multitudine maxima, et facto con-

---

[1] *sepultus*] est. præm. B.D.

[2] *Britannicum*] Britanniæ. B.D.

[3] *nepoti*] nepotes. B.D.

[4] *constituta*] est. add. B.D.

[5] *pars*] parte. B.

[6] *Margano*] The *o* is written upon an erasure in A. Margono. D.

[7] *quæ*] qȝ. A. the usual contraction for *que*.

[8] *Marganvm*] Merganum. B.

gressu cædem intulit copiosum[1] et Marganum in fugam propulit. Cunedagio ipsum[2] insequente ipsum intercepit in provincia Kambriæ, qui post interfectionem illius nomine suo, videlicet,[3] Margan hucusque a pagensibus appellatus est.

Potitus ergo victoria, Cunedagius totius insulæ monarchiam adeptus est, eamque XXXIII. annis gloriose tractavit. Ysaias et Osee[4] tunc prophetabant. Tunc Roma condita est a gemellis[5] Remo et Romulo XI. Kalendas Maii. Cunedagius sole king of Britain.

CAP. XII.

CUNEDAGIO defuncto successit ei Riuallo filius ejus juvenis et fortunatus. Hic regnum tractavit cum omni diligentia per annos XXIII. In ejus tempore sanguis pluit per III. dies continuos et muscarum affluentia,[6] unde de fœtore et aeris putrefactione homines moriebantur. Riuallo king of Britain.

His successors:

Post Riuallo successit Gurgustius filius ejus. Gurgustius,

Cui Cisillius:[7] Cisillius,

Cui Laco[8] Gurgustii nepos: Laco,

Cui Kimmar: Kimmar,

Cui Cisillii[9] filius:[10]

Cui Gordobugo;[11] huic nati fuerunt duo filii, quorum unus Ferreus, alter Porrex nuncupabatur. Cum autem pater in senium vergisset orta est contentio inter eos quis eorum in[12] regno succederet. At[13] Porrex majori cupiditate subductus, paratis insidiis, Ferrentem fratrem Gordobugo. His sons Ferreus and Porrex. Porrex murders Ferreus.

---

[1] *copiosum*] copiosam. B.D.
[2] *ipsum*] om. B.D.
[3] *videlicet*] id est. B.D.
[4] Ysaias, Osee prophetæ. in marg. A.
[5] *gemellis*] duobus. præm. B.
[6] Mirabile. in marg. B.
[7] *Cisillius*] Sisillius. B.D.
[8] *Laco*] Ieco. B. Jaco. D.
[9] *Cisilii*] Sisilii. B.D.
[10] A short blank follows in A.
[11] *Gordobugo*] Borgoduco. B.
[12] *in*] inter. D.
[13] *At*] et. B.D.

suum interfecit. Quod cum illi compertum fuisset, adivit Gallias ad regem Francorum[1] Siwardum. Porro mater eorum, cui nomen Indon, cum de nece filii[2] didicisset ultra modum commota in odium filii sui viventis versa est. Diligebat namque illum altero magis: unde tanta ira ob mortem alterius ignescebat ut mortuum fratrem in vivum affectaret vindicare.

Scater, Lendowalyn, Rudak, and Cloten.

Nacto[3] tempore suæ dormitionis cameram ingreditur cum ancillis, et filium proprium vivum in plurimas minutas sectiones dilaceravit.[4] Exinde civilis discordia multo tempore populum afflixit et regnum IIII. regibus submissum est. Primus illorum Scater vocabatur et hic regnavit in Scocia. Secundus Lendowalyn; hic[5] regnavit in Loegria, quæ fuit terra Locrini filius[6] Bruti. Tertius Rudak; hic regnavit in Wallia. Quartus Cloten; hic juxta commune dictum verus fuit hæres, sed quia minoris potestatis, minoris fuit valoris; ideo deputatum[7] sibi fuerat[8] patria Cornubiæ. Et sic viventes annis pluribus, tres sine prole mortui sunt. Quartus Cloten dictus in vita remansit et prolem procreavit; creditur Deum operasse pro eo quia verus hæres.[9]

CAP. XIII.

Dunwallo son of Cloten.

CLOTEN vero generavit unum filium, nomine Dunwallo, qui ab omnibus amabatur, nam patre suo vi-

---

[1] *Francorum*] Interlined in A.

[2] *filii*] sui. add. B.

[3] *Nacto*] The initial in A. is either an *N* corrected into a *P* (crossed for *Per*), or a *P* corrected into an *N*; more probably the former, as the *N* is the more finished letter. Mater occidit filium proprium. in marg. A. Nacto. C. In D. the *N* is omitted.

[4] *dilaceravit*] laceravit. B.D.

[5] *hic*] et. præm. B. Quatuor reges in Anglia. in marg. B.

[6] *filius*] filii. B.D.

[7] *deputatum*] deputata. B.D.

[8] *fuerat*] fuit. B.D.

[9] *hæres*] fuit. add. B.D.

vente multum congregavit exercitum contra Rudak regem [1] Scociæ.

Cum vero post patris obitum regnare cœpisset, insurrexit contra eum Pinneren rex Loegriæ. Clouten enim [2] in congressu ipsum interfecit. Rudak rex Kambriæ et Scaterius rex Albaniæ confœderatis [3] et exercitibus collectis [4] xxx. milium virorum contra Cloten insurrexerunt; commissoque [5] prœlio, nocte superveniente discesserunt. He succeeds his father.

Cumque secunda die decertarent et multum diei præterisset nec alicui victoria pervenisset, de suis ad se vocavit sexcentos audacissimos juvenes [6] et eos armari præcepit armis defunctorum hostium. Ipse autem projectis armis propriis, talibus indutus est. Deinde illos duxit in exercitum hostium incedendo quasi ex ipsis essent; nactus quoque locum quo Rudaucus et Scaterius erant commilitonibus dixit ut in illos irruerent. Facto ergo impetu perimuntur [7] duo reges prædicti et plures alii cum illis.

Nec mora, potitus est victoria; hostibus fugatis ac superatis. Deinde totam insulam omnino sibi subjugavit; fecit sibi coronam auream, et regnum in pristinum statum reduxit. Hic leges quæ inter Britones Molemontinæ dicebantur [8] constituit quæ usque huc inter Anglos celebrantur. Hic omnibus amabilis, laudabilis, fortis, formosus, jocundus, facetus, statura procerus; breviter omnes virtutes quæ humano generi competebant in ipso vigebant. Huic fuit cognomen The laws of Dunwallo.

---

[1] *regem*] Twice in A. the second subpuncted.

[2] *Clouten enim*] Cloten vero. B.

[3] *confœderatis*] confœderati. B.D.

[4] *exercitibus collectis*] exercitus colligentes. B.D.

[5] *commissoque*] comisso q̃. A.

[6] Nota. in marg. A.

[7] *perimuntur*] The *tur* is interlined in A. perierunt. B. the *peri* corrected by erasure and addition, apparently *prima manu* from *perim*. The *peri* is still visible, the *m* having been altered into *pi*.

[8] *dicebantur*] dicuntur. B.D. Constitutor legum Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.

Molmount, sed quare ignoratur. Ante ipsum nullus rex Britannicus corona utebatur.[1]

He establishes weights and measures, and makes laws. He institutes sanctuary for homicides and thieves. He founds Malmesburgh, Tetonburgh and Lacok. His death.

Hic ordinavit statera,[2] mensuras, et pondera; leges condidit quæ adhuc utuntur. Hic[3] de homicidis et latronibus constituit ut si post factum ad templum confugerent salvi fierent. Si templum sanguine violarent extra templum plecterentur.

Hic tres civitates condidit cum tribus castellis, scilicet, Malmesburgh, Tettonburgh, Lacock.[4] Iste genuit duos filios, scilicet, Belyn et Bren, et cum regnasset XLIII. annis mortuus est, et sepultus ad Trinovantum in templo Concordiæ, quod ipse construxerat ad legum confirmationem.

Cap. XIV.[5]

Liber secundus Britonum. A. The kingdom is divided between his sons Belyn and Bren.

Duo[6] igitur fratres Belyn et Bren, prout pater eorum suo[7] vivente illis regnum dividerat, per quinos annos in amore fraterno vitam pacificam[8] conduxerunt. Sed quia discordia in prosperis rebus sese commiscere nititur, affuerunt quidam fabricatores mendacii qui ad Brennium accesserunt, dicentes: Utquid ignavia te tantum occupat, cum idem pater, eadem mater, et una nobilitas te ei parificet? Adde quod in pluribus debellationibus expertus es.[9] Rumpe fœdus quod tibi dedecori est,[10] et duc filiam Elfyngle regis Norwegiæ ut ipsius auxilio dignitatem amissam recuperes. Post-

[1] Primus coronatus in Anglia. in marg. B.

[2] *statera*] stateras. B.

[3] . . . . . ventor immunitatis templi. in marg. B. the commencement having been burnt off.

[4] Malmesburia, Tetburi, Lako[k]. in marg. A. the last letter having been partly cut off in binding.

[5] Incipit liber II. Britonum. præm. B., Incipit liber II. in Historiis Britonum. præm. D., as a heading in rubric.

[6] *Duo*] Something is erased between the *D* and the *u* in A.

[7] *suo*] se. B.D.

[8] *pacificam*] in pace. B.D.

[9] *es*] e⁹. A.

[10] *est*] e⁹. A.

quam pluries[1] talibus consiliis juvenis animum excitarent, consiliis eorum adquievit Norwegiam adiendo, voluntatem suam integram de regno suo per fratrem suum injuriose detentum conquerendo; promisitque filiam regis maritare si sibi auxilium dirigeret ad regnum suum recuperandum. Quod audiens rex Norwegiæ omnem armatum suæ[2] sibi promiserat et adimplevit.[3]

Belyno talia audiente, quod talia sine suo consilio et licentia peregisset, ultra modum iratus terras Brenni et oppida destruere et castella obruere satagebat. Porro Brennio[4] audito quæ acta fuerant a fratre suo, parato navigio, magnam copiam Norwegensium in magna classi[5] navium secum in Britanniam adduxit. Ipso æquora sulcante et prospero vento flante obviavit ei Gwithlacus rex Dacorum cum classe non parva. Æstuaverat enim amore puellæ quam Brennius[6] duxerat longo tempore inter ipsum et puellam tacite. Navali igitur bello sic facto navem cepit[7] fortiter in qua[8] predicta puella fuit, uncis illam inter consocios suos attraxit. Illis autem in profundo congredientibus, ruunt ex improviso adversi venti, factoque turbine naves dissipant,[9] dissipatas vero in diversa[10] litora compellunt.

Rex igitur Daciæ vi ventorum compulsus peracto v. dierum spatio in Northumbriam cum timore[11] applicuit cum puella, nescius quam partem inopinabilis ventus optulisset. Expectantibus Brenni[12] adventum custodibus super maritimam illos Belino præsentabant. In-

---

[1] *pluries*] plures. B.D.
[2] *suæ*] terræ. add. B.D.
[3] *adimplevit*] implevit. B.D.
[4] *Brennio*] Brennius. B.D.
[5] *classi*] classe. B.
[6] *Brennius*] Briennius. B.
[7] *cepit*] impugnare. add. B.D.
[8] *qua*] om. D.
[9] *dissipant*] dissipantur. B.
[10] *diversa*] diverso. D.
[11] *cum timore*] om. B.D.
[12] *Brenni*] Brennii. B.D.

dicato regi Belino qui essent illi captivi, admodum gavisus est quod tantum de fratre posset vindicare.

Emensis diebus paucis Brennius naves resociavit;[1] resociatis in Albaniam applicuit. Exinde captis[2] navibus et puella[3] misit ad fratrem suum Belinum, ut puellam cum regno et[4] naves in pace remitteret; qui dedit responsum nullum istorum deliberare sed si personam suam haberet ipsum[5] in vinculis distringeret, collectoque omni milite insulæ venit Albaniam contra[6] ipsum pugnaturus.

At Brennius ipsum sciens[7] omnino esse repulsum ivit ei in obviam ut cum eo congrederetur. Ipsis oppugnantibus victoria cessit Belino. Et cum fugam facerent Norwagenses, insequitur eos Belinus cædem faciens sine pietate. Ceciderunt in illo prœlio XV.M.[8] Norwagensium, nec ex residuis mille superfuerunt quin vulnerati discederent. At Brennius vix navem nactus ut fortuna conduxerat Gallicana litora petivit. Cæteri vero qui cum eo advenerant quo casus ducebat latebras exigebant.

Cum igitur Belino victoria cessisset vocavit omnes regni proceres ad Eboracum consilio ipsorum[9] tractaturus quod[10] de rege Dacorum esset faciendum. Concesserat enim rex Daciæ regnum suum tenere de rege Belino inperpetuum, reddendo ei annuum tributum ita quod[11] ipsum[12] cum amisia[13] sua liberos sineret abire. Illud tributum redditum fuit toto tempore usque ad adventum Hauelok qui fuit filius regis

[1] *resociavit*] associavit. B.D.
[2] *captis*] raptis. B.D.
[3] *et puella*] ella. D.
[4] A short erasure follows in A.
[5] *ipsum*] om. B.D.
[6] *contra*] Twice in B.
[7] *ipsum sciens*] sciens se. B.D.
[8] *XV.M.*] 50,000. B.
[9] *ipsorum*] eorum. B.
[10] *quod*] quid. B. Submissio regni Daciæ regi Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.
[11] *quod*] ut. B.D.
[12] *ipsum*] eum. B.
[13] *amisia*] amasia. B.D.

Dacorum. Hic[1] nupsit veram hæredem[2] Britanniæ nomine Goldbourgh, et tunc perdonatum[3] est toto tempore.[4] Convocatis proceribus assensum præbuit Belinus petitioni Gwithlaci cum prædicta petitione, et liberatus est cum amasia sua et in Daciam cum navibus reversus est.

Hic etiam Belinus nemine sibi resistente leges quas pater suus fecerat confirmavit, et præcipue de viis regiis quas de cæmento et lapidibus construi ordinavit. Ratificavit omnes leges quas Dunwallo Molmuncius ordinaverat,[5] quas Gyldas de Britanno[6] in Latinum transtulit, et rex Aluredus de Latino in Anglicum commutavit,[7] qui quidem liber adhuc manet in abbatia Wintoniæ.

Belyn confirms his father's laws.

They are translated by Gyldas into Latin, and from that by king Aelfred into Anglo-Saxon.

Brennius igitur de patria natali fugatus, miseriam suam intra se[8] lamentans, principibus Galliæ se adjunxit cum XII. militibus tantum comitatus. Pluribus enim infortunium suum ostendit sed nullum auxilium invenit.

Tandem venit ad ducem Seginum Allobrogum et ab eo honorifice susceptus est; tantus[9] duci fuit familiaris ut non fuit alter in curia qui sibi[10] præferretur. In omnibus suis negotiis tam in pace quam in guerra probitatem suam monstrabat, ita ut dux illum amore patris diligeret. Erat enim pulcher aspectu, procera et gracilia membra habens. In venatu

---

[1] *Hic*] Huic. B.D.

[2] *veram hæredem*] vera hæres. B.D.

[3] *perdonatum*] condonatum. B.C. D.

[4] *Illud tributum . . . toto tempore*] Added as a marginal note in A. in the author's smaller hand, and referred to its place in the text by a mark. The last word is so obscure as to be very doubtful, and is omitted in C. The passage is in the text of B.C.D.

[5] *Ratificavit . . . . . ordinaverat*] om. D. Confirmatio legum Angliæ. in marg. B. in blacker ink than the context.

[6] *Britanno*] Britannico. B.D.

[7] *commutavit*] transtulit. B.

[8] *intra se*] om. B.

[9] *tantus*] tantum. B.D.

[10] *sibi*] ei. B.

et in[1] aucupatu[2] edoctus, ut decebat. In tantam ducis amicitiam incidebat ut dux ordinavit unicam filiam suam quam habebat maritali lege sibi copulari. Et si masculinum deinceps sexum non haberet, dedit ei regnum Allobrocum post obitum suum cum filia possidendum. Si vero filium generaret auxilium ei promittebat ad regnum[3] Britannicum debellandum et lucrandum; et non solum hoc a duce sed etiam[4] ab omnibus sibi subditis[5] concedebatur.

Cap. XV.

Nec mora; puella maritatur, principes patriæ Brennio subduntur, solium regni ei donatur. Nec annus quo hæc facta sunt integre emensus fuerat cum suprema dies[6] ducis advenerat, ipse ex hac luce migravit. Tunc Brennius princeps patriæ quos prius amicitiæ innexerat obnoxios sibi facere non diffugit, largiendo æs[7] thesaurum ducis, qui a[8] tempore atavorum suorum collectum fuerat, et quod Allobroges pro maximo habebant. Profusus erat in dandis cibis, nulli januam suam prohibens.

Attractis quibusque in dilectionem suam deliberavit[9] apud se qualiter sese in Belinum fratrem suum vindicaret; quod cum populo suo indicasset assensum præbuerunt omnes cum illo ire.

Nec mora, collecto grandi exercitu fœdus cum Gallis[10] inivit ut per provincias illorum[11] Britanniam cum tranquillitate adire sineretur. Parato[12] navigio

[1] *in*] om. B.D.
[2] *aucupatu*] acupatu. B.D.
[3] A short erasure follows in A.
[4] *etiam*] om. B.D.
[5] *subditis*] subjectis. B.D.
[6] A short erasure follows in A.
[7] *æs*] eis. B.D.
[8] *qui a*] quod. B.D.
[9] *deliberavit*] deliberabat. B.
[10] *Gallis*] Galliis. B.
[11] *illorum*] eorum. B.
[12] *Parato*] Pacto. B.D.

Britanniam adivit. Divulgato Belino adventum[1] fratris omnem exercitum contra eum collegit et in manu forti ei obviavit. Sed cum hinc et inde statutæ fuerint cohortes et cum fere commiscere incepissent, acceleravit mater amborum, nomine Conwen, quæ adhuc vivebat, per turmas incedens; æstuabat enim filium videre quem multo tempore non aspexerat. Mater quoque nudatis uberibus illum in hunc modum affata est, sermonem impediente singultu :—

Memento, fili, memento uberum istorum quæ suxisti, matrisque tuæ uteri angustiis mea viscera cruciantibus; petitioni meæ adquiesce, fratrique tuo veniam concede atque inceptam iram compesce. Memento nullam iram adversus eum habere debes, qui tibi nullam contumeliam incepit. Non enim te fugavit a regno, ut deterius tibi contingeret, sed coegit deteriora postponere ut potiora susciperes. Subditus namque illi partem regni possideas[2] quam ut amisisti, par sibi factus es regnum Allobrogum[3] adeptus. Adde ergo quod dissidium inter vos ortum non per ipsum sed per te cœptum fuit, qui auxilio regis Norwegiæ fretus in ipsum insurgere æstuaveras.

Super fletu matris[4] Brennius sedatus galeam deposuit, et cum ea ad fratrem perrexit. Belinus igitur ipsum pacatum videns, abjectis armis, in amplexus ejusdem cum osculo cucurrit.

CAP. XVI.

PACIFICATIS regibus et cohortibus exarmatis urbem Trinovantum advenerunt. Ibi consilio cœpto quid facerent paraverunt exercitum communem in Galliarum

---

[1] *adventum*] adventu. B. the circumflex rubbed out.
[2] *possideas*] possidebas. B.D.
[3] *Allobrogum*] Allobricum. B.D.
[4] *matris*] maris. B. the *t* interlined.

partes ducere, cunctasque provincias eorum potestati submittere. Ipsis igitur in Franciam adeuntibus omnes regulos[1] devicerunt et totam terram potestati eorum submiserunt; Italiam, Almaniam dominio eorum[2] manciparunt; Romam vero venientibus[3] ipsam fortiter debellabant. Resistentibus consulibus Sabino et Porssenna, post multas enim decertationes voluntati eorum regum Roma submissa est; una die de proceribus civitatis XXIIII. suspensi sunt et tracti.[4]

Iste Belinus cum tota Italia ei non sufficeret, auro et argento omni asportato totam Germaniam occupavit. Eaque delinquens in Asia quæ voluit regna sibi retinuit, et quæ noluit suis dedit. Hic fuit suis temporibus hominum summus, fortium decus, æternum Britanniæ sidus. Habita ergo victoria permansit Brennius in Italia papam inaudita tyrranide afficiens; Belinus vero in Britanniam reversus cum tranquillitate reliquis vitæ suæ diebus patriam tractavit Renovavit etiam ædificatas urbes ubicunque collapsæ fuerunt et multas novas ædificavit; inter cæteras composuit unam super Oscam flumen prope Sabrinum Mare quam Kaernse nominavit. Postquam vero Romani venerunt, præfato nomine deleto, vocata est Urbs Legionum. [B.β.][5]

Habita igitur victoria reversi sunt fratres in Britanniam et ibi per annos quinos in summa pace perstiterunt. Medio enim tempore Brennius civitatem condidit in Occidentali[6] parte Britanniæ et eam nomine suo appellavit, scilicet, Brenstou;[7] nunc vero per syncopen Bristow[8] vocitatur. Postea rediit in terram propriam, cujus cæteros actus et exitum quia Romanæ Historiæ declarant, nequaquam tractare curavi.

Bren founds Brenstou.

Belinus autem[9] apud Trinovantum super fluvium de Thamise[10] fecit unam portam pulcherrimam et eam nomine suo nominavit Belyngate.[11] Fecit etiam in

Belyn builds Belyngate.

[1] *regulos*] regiones. B.D.
[2] *eorum*] suo. B.
[3] *venientibus*] venientes. B.D.
[4] *et tracti*] om. B.D.
[5] This passage is referred to the text of B. by a mark.
[6] *Occidentali*] Orientali. A., corrected.
[7] *Brenstou*] Brenstow. B.
[8] Bristow. in marg. A.B.
[9] *autem*] vero. B.
[10] *Thamise*] Tamise. B.D.
[11] Belynesgat. in marg. A. Belyngate. in marg. B.

porta unam turrim in qua, ipso mortuo et corpore combusto, cineres præcepit reponi in una capsa aurea, et ibidem collocari; quod et ita factum est. Regnavit xxxvii.[1] annis.

Cap. XVII.

Corbacrus king of Britain.

Belino mortuo, filius ejus Corbacrus[2] regnavit pro eo, homo nobilis, generosus, omnibus amabilis. Rex igitur Dacorum tributum debitum reddere renuebat. Rex vero Britannicus exercitum adunavit copiosum et terram Dacorum adivit, et eam subjectam fecit; regem in bello occidit et totam illam terram suo dominio mancipavit.

Rex igitur ad Britanniam rediens mare sulcans venit per Orcades et ibi invenit naves xxx. Principem navium ad se adduci præcepit; ipso vento, rex petivit ab eo unde esset et quo tenderet. Ipse vero flexis genibus de Hispania dicit ipsum[3] fuisse et de illa patria exulatum esse, et a rege petivit sibi dari aliquam terræ particulam, licet vastam, ubi possent habitare et ædificare, et illam a rege terram tanquam a summo[4] domino tenere, et ei annuum tributum reddere. Nam in mare[5] ita fatigati fere per annum, sub alis regis, si sibi placet,[6] petunt[7] obumbrari.

Ut igitur rex ipsos ex[8] Hispania venisse, et Basclenses vocatos esse, petitionem[9] eorum edoctus fuit,

---

[1] *xxxvii.*] 30. 7. A. At the bottom of the page in B. in the hand [α] is written: In diebus hujus Belini tanta divitiarum copia abundavit quanta ante eum nec post affluxisse perhibetur.

[2] *Corbacrus*] Gurbadrug. B. Corbacrut. D.

[3] *ipsum*] se. B.D.

[4] *summo*] suo. B.D.

[5] *mare*] mari. B.D.

[6] *placet*] placeret. B.D.

[7] *petunt*] petivit. B.D.

[8] *ex*] de. B.D.

[9] *petitionem*] petitione. B.D.

misit homines cum eis ad insulam Hiberniæ, quæ omni incola carebat ab ævo, illamque eis concessit. Creverunt et multiplicati sunt usque in hodiernum diem. Principem illorum vocaverunt[1] Irnalaphum, unde ab eo[2] dicta est Ir Terra, id est, Irlande.[3] Alii tenent opiniones diversas huic contrarias de illa terra. Rex vero Gurbadruc, dum vitæ suæ finem fecisset, sepultus fuit[4] in Urbe Legionum, quam post obitum patris ædificiis et muris decorare studuerat.

CAP. XVIII.

Guentolinus king of Britain.

POST illum[5] regnavit filius ejus, Guentolinus nomine, ætate[6] VII. annorum, bonus, sapiens, et providus; regnum in summa pace educavit. Erat ei mulier nobilis,

Marcia queen of Britain.

Marcia nomine, omnibus artibus erudita. At ut Guentolinus obiit, remansit regni gubernaculum reginæ prædictæ et filio suo qui Sisillius vocabatur. Erat enim ætate VIII. annorum cum pater[7] obierat. Defuncta

Sisillius, Kimmarus, Damus, Morwid, kings of Britain.

regina Sisillius coronatus est et regnavit XIIII. annis. Post illum regnavit Kimmarus,[8] cui successit Danius ejusdem filius; quo defuncto insignitus est Morwid[9] quem ex Tangulstella[10] concubina genuerat. Hic nimia probitate famosissimus esset ni nimio crudelitati indulsisset.

Tempore suo rex Morianorum Northumbriam vastare cœpit; at ipse illi[11] resistens manu valida regem interfecit. Plus ipse solus in pugna proficiebat quam maxi-

---

[1] *vocaverunt*] vocabatur. D. Prima habitatio Hiberniæ. in marg. B.D.

[2] *eo*] Interlined in A.

[3] *Irlande*] Yrlande. B.

[4] *fuit*] est. B.D.

[5] *illum*] ipsum. B.

[6] *ætate*] ætatis. B.

[7] *pater*] ejus. add. B.D.

[8] *Kimmarus*] Kīmarus. A.B. Kunnarius. D.

[9] *Morwid*] The *r* interlined in A. Morwyd. B.

[10] *Tangulstella*] Tanguestella. B. D.

[11] *ipse illi*] ille ipsi. B.

ma pars exercitus[1] cui principabatur. Tantæ fuit[2] crudelitatis ut homines[3] vivos excoriari fecit.[4] Finem autem fecit miserrimum; deglutivit[5] eum quidam[6] bellua monstruosa de mare[7] Hibernico insurgens nigri coloris, aspectu terribilis super litus maris lento pede gradiens. Rex vero balistam suam tendens omnes suas[8] sagittas emisit ad bestiam, ipsa illæsa. Bellua vero versus regem cursu velociori properans in ictu oculi regem devoravit.

Cap. XIX.

Quinque autem filios ipse generavit, quorum primogenitus Gorbonianus solium regni suscepit; nullus tempore suo justior aut omnibus amantior. Hic templa deorum ædificabat, civitates renovabat. Duas[9] de novo ædificabat, scilicet Grantham et Grantabrigia,[10] et eas nomine suo insignivit. Juvenes contumeliosos[11] auro et argento ditabat, ita ut nulli opus erat alterum injuriare. Finem fecit honestum et ad Trinovantum sepultus.[12] Hic enim IIII. fratres habuit; primus post ipsum Artogallo vocatur;[13] secundus Elidur; tertius

Gorbonianus king of Britain.

He founds Grantham and Grantabrigia.

Artogallo king of Britain;

[1] *exercitus*] om. B.D.

[2] A grotesque profile is traced in red ink in the margin of A. opposite this. It extends over six lines of the MS.

[3] *homines*] On an erasure in D.

[4] *fecit*] fecerit. B.D.

[5] *deglutivit*] autem. add. B.

[6] *quidam*] quædam. B.D.

[7] *mare*] mari. B.D.

[8] *suas*] suos. B.

[9] *Duas*] Duos. B.

[10] Granthame. Grantabrigia. in marg. A. in rubric. in marg. D.

[11] id est bellatores. in marg. B. in hand. [β?]

[12] *sepultus*] est. add. B D.

[13] A caret in marg. B. here refers to the following note in hand [β]: —Arthagallo secundum Brutum in omnibus suis actibus germano suo diversus exstitit. Nobiles ubique laborabat deponere et ignobiles exaltare, divitibus quoque sua auferre, infinitos thesauros accumulans. Ideo fuit depositus a regno.—As it could not have been conveniently inserted in the text where it was perhaps intended to stand by the annotator I have placed it in a note.

Hygames vel Vigenius; quartus Peridur. Artogallo primus de quatuor a[1] Britonibus rex coronatur; hic in principio regni sui ita crudelis et rigidus fuit quod Britones ipsum a regia potestate privaverunt et fratrem suum, Elydurum nomine, loco suo regem statuerunt.

Elidur king of Britain.

He abdicates in favour of Artogallo.

Et quando v. annos[2] regnaverat,[3] super fratre suo pietate motus ac misericordia qui rex fuerat, ipsummet deposuit et fratrem suum Artogalle manibus propriis coronavit.

Tunc ita modeste, mansuete erga Britones se gessit in largitate, in bonitate, in misericordia quod ab omnibus vocabatur "rex pietatis;" nam omnem pietatem et justitiam et fidelitatem fieri fecit omnibus, personas hominum[4] non respiciendo. Hic regnavit x. annis et sepultus est ad Kairleyr.[5]

Cap. XX.

Elidur crowned again.

Imprisoned by Vigenius and Peridur.

Erigitur iterum Elidurus in regem et pristinæ dignitati restituitur. Duo[6] fratres ejus Vigenius et Peredurus cum illo prœliari aggrediuntur; potiti victoria illum infra turrim Trinovantum incluserunt. Partiti enim sunt regnum inter se æquis portionibus.

Peridur sole king of Britain.

Emensis inde vii. annis obiit Wigenius[7] et tunc totum regnum cessit Pereduro. Insignito ipso in toto regnum ita benigne educavit ut de fratribus antecedentibus nulla fuit[8] mentio, et illos in bonitate excellere diceretur. Sed cum mors nemini parcit, repentino cursu adveniens, ipsum vita privavit. Eripitur continuo Elidurus e[9] carcere et tertio in solium[10]

Elidur a third time king.

---

[1] *a*] om. D.
[2] *annos*] annis. B.
[3] *regnaverat*] regnavit. B.
[4] *hominum*] om. B.D.
[5] *Kairleyr*] Caerleir. B.
[6] *Duo*] Duos. B.D.
[7] *Wigenius*] Vigenius. B.D.
[8] *fuit*] fuerit. B.D.
[9] *e*] de. B.D.
[10] *solium*] solio. B.D.

regni sublimatur et tunc in dilectione populari[1] omnem vitam suam conduxit. Cum enim aliquis tristis ad ipsum adduceretur, lætus et gaudens ab eo discessit; ita quod "pater desolatis" vocabatur, quia populum suum de pietate et misericordia semper informavit. Tandem mortuus est et Kaerliolo sepultus. Regnavit enim tertio novem annis.

CAP. XXI.

DEFUNCTO Eliduro[2] sine prole filius Gorboniani regni regimen suscepit. Avunculum suum in sensu et prudentia imitatus est; postposita namque tyrannide justitiam et misericordiam imitatus est.

Post illum[3] regnavit Margannus, Artogallonis filius, qui gentem Britannicam cum tranquillitate tractavit. **Margannus reigns.**

Huic successit Enniaunus[4] frater suus qui longe ab eo in bonitate distabat, nam sexto anno regni sui per Britones a sede regia depositus est. **Enniaunus king.**

Loco suo Idwallo nepos suus Wigenii[5] filius eligitur in regem; qui per prædecessorem correctus, postposita tyrannide, omnem justitiam colebat. **Idwallo succeeds.**

Huic successit Rimo, Pereduri filius. **Rimo king.**

Cui Geroncius frater ejus. Post illum Catellus.[6] Post illum Coillus. **Geroncius, Catellus, Coillus,**

Post illum Porrex. Post illum Cheryn,[7] cui nati sunt tres filii, scilicet, Fulgentius, Eldadus, et Androgeus, qui quilibet post alterum regnaverunt. **Porrex, Cheryn, Fulgentius, Eldadus, Androgeus.**

Successit inde Urianus Androgii filius. **Urianus,**

---

[1] populari. in marg. A. in a different hand from that of the text.
[2] *Eliduro*] Eluduro. B.D.
[3] *illum*] ipsum. B.
[4] *Enniaunus*] Enmamis. B.
[5] *Wigenii*] Vigenii. B.D.
[6] *Catellus*] Catelus. B.D.
[7] *Cheryn*] Cherin. B.

Eliud, Cui Eliud.

Eledaucus, Cui Eledaucus.[1]

Clotenus, Cui Clotenus.

Gurguncius, Cui Gurguncius.

Merianus, Cui Merianus.

Bledudo, Cui Bledudo.[2]

Caph, Cui Caph.

Oueno, Cui Oueno.

Sisillius, Cui Sisillius.

Belgabred the singer, Cui Beldgabred;[3] hic omnes cantores quos retro ætas habuerat in modulis et in musicis cantilenis excedebat, ita ut "deus joculatorum" diceretur.

Arthinail, Cui frater suus Arthinail.

Eldol, Cui Eldol.

Tedion, Cui Tedion.

Redergius, Cui Redergius.

Penissel, Cui Samnel Penissel.

Pir, Cui Pir.

Capoir, Cui Capoir.

Digwallus. Cui Digwallus [4] filius Capoir, vir in omnibus circumspectus et prudens, qui super omnia [5] rectam justitiam exercebat.

Ely. Post illum successit Ely [6] filius ejus. Hic [7] regnum XL. annis in summa pace tractavit. Hic III. filios generavit: Lude,[8] Cassibalan, et Nennium; quorum primogenitus, scilicet Lude,[8] post patris obitum regnum suscepit, exinde gloriosus ædificator existens, nam muros Trinovantum multis turribus decoravit. Fuit enim bellicosus et in dandis epulis profusus. Condiderat autem portam pulcherrimam in ea civitate quæ

Lude king of Britain, builds Porthlud

[1] *Eledaucus*] Elidaucus. B.D.

[2] *Bledudo*] Bledududo. B.D.

[3] *Beldgabred*] Geldgabred. B.

[4] *Digwallus*] Dignallus. A. the *n* being corrected in paler ink into a *w*. Digwanus. B.D.

[5] *omnia*] cætera. add. B.D.

[6] *Ely*] Heli. B.D.

[7] *Hic*] qui. B.D.

[8] *Lude*] Lud. B. the *e* and some letter preceding the word having been erased. Lude. in marg. A.D. in rubric once.

lingua[1] Britannica Porthlud[2] vocabatur, Saxonica Ludgat.[3] or Ludgat in Trinovantum.

Urbs[4] autem illa nomen antiquorum, scilicet, Nova Troja, vel Trinovantum, tempore illius regis omnino amisit, et vocata est Kaerlud', deinde per corruptionem Kaerlundeyn, post per commutationem linguarum a Francigenis et Romanis vocatur Londres,[5] ultimo a Saxonibus Lunden,[6] quod nomen hucusque tenet. Defuncto eo, corpus ejus in urna aurea reconditum sepultum fuit in turri de Ludgate quam ipse fecit. Nati fuerant ei duo filii, Androgeus et Tennancius qui[7] ob defectum ætatis regnum tractare nequivissent; Cassibaliaunus frater suus loco illorum sublimatur, unde ipso insignito, ita large, valide, et discrete vivebat, ut fama ipsius per remota regna divulgabatur.

The names of Trinovantum: Nova Troja or Trinovantum, Caerlud, Caerlundeyn, Londres, Lunden.

Cassibalan succeeds Lude.

Cassibalan pietati indulgens noluit juvenes expertes regni esse; uni dedit Londoniam cum ducatu Canciæ, scilicet Androgeo, ducatum Cornubiæ Tennancio; ipse vero præ omnibus totius[8] insulæ principibus imperabat.

Interea contigit, ut in Romanis[9] reperitur, Julium Cæsarem, subjugata Gallia, ad litus maris Britanniam aspexisse. Quæsivit a circumstantibus quæ patria, quæ gens inhabitasset.

Julius Cæsar first sees Britain.

Cumque nomen regni didicisset et populi, dixit: Hercle, ex eadem prosapia nos Romani et Britones orti sumus, quia ex gente Trojana processimus. Nobis Æneas post Trojæ subversionem primus pater fuit, illis autem Brutus, quem Silvius Ascanii filii Æneæ fuit progenuit[10] sed ni[11] fallor, a nobis sunt valde degene-

---

[1] Ludgat. in marg. A.D.

[2] *Porthlud*] Portlud. B.D.

[3] *Ludgat*] Ludgate. B.

[4] De nominibus Londoniæ. in marg. A.D.

[5] *Londres*] Loundres. B.

[6] *Lunden*] Londen. B.

[7] *qui*] cum. add. B.D.

[8] *totius*] om. B.

[9] *Romanis*] Actibus. add. B.D.

[10] *progenuit*] genuit. B.D.

[11] *ni*] nisi. B.D. Nota. in marg. A.

rati; nec quid sit militia noverunt, cum infra Oceanum extra orbem commaneant; leviter erunt coegendi[1] nobis tributum reddere et continuum obsequium Romanæ dignitati præstare. Prius tamen mandandum est eis, ut Romano populo vectigal reddant, ut cæteræ etiam gentes subjectionem senatui faciant, ne nos ipsorum cognatorum nostrorum sanguinem fundentes antiquam nobilitatem patris nostri Priami[2] offendamus. Qui cum literas suas Cassibalino[3] de tributo reddendo mandasset, indignatus de tributo non reddendo epistolam suam despectuosam Julio Cæsari transmisit.

He demands tribute of Cassibalan, who refuses it.

Visis epistolis iratus Julius navigium parat, prosperos ventos expectat, ut optatum perficeret. Optato vento instante velam erexit et in ostium Thamensis fluminis cum exercitu suo applicuit. Jamque rates[4] terram appulerant. Cassibilanus in manu forti illi occurrit. Aderat secum Belinus princeps militiæ suæ et duo nepotes sui; Androgius dux Trinovantum et Canciæ, et Tennancius dux Cornubiæ.

Cæsar invades Britain. B.C. 55. He is met by Cassibalan.

Dispositis[5] in utraque parte catervis, commiscuerunt, pila pilis et ictus ictibus objicientes. Magis visum[6] est super terram sanguis et cerebrum quam de terra.

Casu igitur fortuito concurrerunt[7] insimul Nennius cum Julio. Nennius lætatus[8] quod cum tali milite possit congredi spatam vibrat, hastam sublevat, et ictus ingeminat.[9] Tandem Julius juvenis et fortis spatam levat et Nennium ita viriliter in clypeo percutit quod spatam de clypeo extrahere non potest. Nennius gladium Cæsaris prædicto modo adeptus abjecit suum quod[10] tenebat, et, abstracto altero, ut leo irruit; quemcumque cum illo percutiebat, vel vulnus lethale indidit vel mancum vel

---

1 *coegendi*] cogendi. B.D.

2 *nostri Priami*] Priami nostri. A. the letters *a* and *b* being superscribed.

3 *Cassibalino*] Cassibalauno. B.D.

4 *rates*] rate. A.B.D.

5 *Dispositis*] Dispotis. A.

6 *visum*] visus. B.

7 *concurrerunt*] occurrerunt. B.

8 *lætatus*] est. add. B.D.

9 *ingeminat*] ingiāt. A.

10 *quod*] quem. B.D.

gravitur sauciatum dimisit. Illis itaque irruentibus, Deo volente, victoria Britonibus remisit, navibus vero Romam festinantibus Neptunum pro castris habere lætantur.

The Romans are repulsed.

Cassibaliaunus ob receptum triumphum lætus diis suis libamina solvit, socios suæ victoriæ convocavit et muneribus eos ditavit. Augebatur enim ex alia parte ejus dolor, quia frater suus Nennius lethaliter vulnerabatur in illa congressu, qui infra xv. dies sequentes[1] obiit, et in urbe Trinovantum cum spata imperatoris juxta portam Aquilonarem sepultus est. Nomen vero gladii erat Crocea Mors, quia nullus ab eo vulneratus evasit ad vitam.

Cap. XXII.

The Gauls rebel in the absence of Cæsar.

Terga igitur Julio vertente rebellionem moliuntur. Galli dominium Julii abjicientes; putabant ipsum esse debilitatum ita[2] ut nullatenus amplius eis timori esset. Unde audaciores effecti cogitabant quomodo Cæsarem a finibus suis expellerent; quod Julius callens, thesauros suos aperuit, nobiliores munificatos in concordiam reduxit, plebi libertatem pollicetur, exhæredatis et servis amissas possessiones restaurare. Nec ab his[3] blanditiis quievit donec pacificatis cunctis amissam potestatem et dignitatem recuperavit. Nullus enim dies præteribat[4] quin fugam suam de Britannia recolebat.

Cæsar invades Britain a second time. B.C. 54.

Emenso biennio iterum parat navigium et in Britones disponit se vindicare; quod rex Britonum comperiens urbes munivit, mœnia diruta renovavit, cœtus militum in singulis portibus statuit. Præterea quo Cæsar erat navigaturus in Tamensi fluvio, palis ferreis atque plum-

---

[1] *sequentes*] om. B.
[2] *ita*] om. B.D.
[3] *his*] aliis. B.
[4] *præteribat*] prœteriebat. B.

batis et ad modum humani femoris grossis subtus[1] amnem infixit ut naves Julii supervenientes emergerentur.[2] Collecta etiam tota juventute insulæ mansionem juxta maritima[3] fecit, adventum hostium expectans.

Destruction of his fleet in the Thames.

Julius vero paratis navigiis Britanniam adiit. Nam dum per Tamensem[4] prædictam civitatem appeleret, naves prædictis palis affixæ subito corruerunt.

Cassibalan attacks the Romans.

Cumque id Cæsari compertum esset[5] velis maxima vi retortis ad terram revertere festinavit; quorum ruinam Cassibalan aspiciens ultra modum lætatus est. Dato militibus suis signo impetum maximum in Romanos fecit; at Romani viriliter resistentes, et audaciam pro muro habentes, stragem non minimam ingesserunt. Britonum vero pars semper augmentando victoria potiuntur.

The Britons are victorious.

Cap. XXIII.

Devicto Cæsare cum paucis ad naves diffugit. Instantibus ventis voluntariis vela erexit, litus Morianorum petivit, turrim quam prius[6] construxerat, propter metum Francorum, ne et ipsi in eum insurgerent, intravit.

Triumph of Cassibalan.

Cassibaliaunus secundo triumpho potitus, gaudio magno fluctuavit. Edixit ut omnes Britanniæ proceres cum uxoribus suis convenirent, et quod debitas solemnitates patriis diis celebrarent,[7] qui victoriam sibi de tanto imperatore concesserant. Cumque omnes postposita mora advenissent, diversa sacrificia facientes occisioni pecudum indulserunt. Paratis sacrificiis mu-

---

[1] *subtus*] sub^{t}. B.

[2] *emergerentur*] immergerentur. B. mergerentur. D.

[3] *maritima*] maritimam. D.

[4] *Tamensem*] Thamensem. D.

[5] *esset*] est. B.

[6] *prius*] ipse. præm. B. add. D.

[7] *celebrarent*] The *le* interlined in A.

nera diis suis[1] obtulerunt; mox cum diis libamina obtulissent refecerunt se residuis epulis, ut in sacrificiis fieri solebant.[2] Ultimo vero illis ludis indulgentibus contigit inclytos juvenes, quorum unus nepos erat regis, alter vero nepos Androgei, in palæstra contendere. Nomen vero nepotis regis Hirenglas, alterius vero Euelinus; qui ut[3] certarent, nepos ducis Androgii caput nepotis regis amputavit. Quo interfecto perturbata[4] est curia, et rumor ad Cassibaliannum[5] volavit. Commotus ergo rex super casum nepotis sui Androgeo præcepit ut Ouelinum[6] in curia coram ejus præsentia adduceret.

Cumque animum regis dubitasset Androgeus, respondit: Curiam habeo et in illa definiri debet quicquid aliquis in homines suos clamaret. Rex igitur cum propositum suum nequivisset perficere Androgeo comminatus est, testans[7] se ferro et flamma provinciam suam populaturum.[8] Indignatus Androgeus distulit petitioni regis parere, quod rex videns acceleravit provincias ejus vastare.[9] At Androgeus per notos et cognatos misericordiam regis flagitans nullo modo potuit[10] acquirere. Et cum furorem ejus mitigare non quivisset diversas meditationes inivit[11] qualiter illi resistere valuisset. Denique ab omni alia spe decidens auxilium[12] Cæsaris appetere[13] decrevisset,[14] literas suas ei transmisit, de injuria regis conquirendo.

Literis inspectis consuluit Cæsar cum suis quod Britanniam non adiret nisi tales obsides misisset[15] quibus

---

[1] *suis*] om. B.
[2] *solebant*] solebat. B.D.
[3] *ut*] dum. D.
[4] *perturbata*] turbata. D.
[5] *Cassibaliannum*] Cassibalaunum. B.D.
[6] *Ouelinum*] Euelinum. B.D.
[7] *testans*] contestans. D.
[8] *populaturum*] ppolaturū. A. depopulaturum. B.D.
[9] *vastare*] devastare. B.
[10] *potuit*] illam. add. B.D.
[11] *inivit*] iniit. B.D.
[12] *auxilium*] Written upon an erasure in A.
[13] *appetere*] impetrare. B.D.
[14] *decrevisset*] decrevit. B.D.
[15] *misisset*] mitteret. B.D.

securius applicare quivisset. Nec mora, misit ei Androgeus Sceuam filium suum et XXX. nobiles propinquos juvenes ex sua cognatione.[1]

Cæsar invades Britain a third time.

Datis obsidibus securius factus est Cæsar; navigium paravit et instante vento in Rutupi portu applicuit. Interea obsidebat Cassibalan Trinovantum urbem, sed audito eventu Cæsaris ab obsidione distulit et erga[2] Romanos se[3] festinavit.

The Romans and Britons meet in a plain near Dorobornia.

Obviantibus igitur Romanis Britonibus in quodam plano juxta Doroborniam, insimul congressi sunt. Non distulerunt mortalia tela emittere nec ictus lethiferos ingeminare. Concidunt in utraque parte vulnerati sicut folia arborum in autumno. Cassibalan igitur sociis dissipatis arrepta fuga campum deseruit. Astabat prope quidam mons in cacumine saxosus, densum habens conletum;[4] ad illum confugit Cassibalan[5] cum sociis, postquam in debiliorem partem ceciderat. Montem quoque Britones ascendentes, et[6] ejus cacuminis arduitas et saxorum multitudo pro castro Britonibus habebatur. Saxa de alto concurrentes[7] stragem non minimam hostibus ingesserunt. Obsedit itaque Cæsar montem illum nocte sequenti,[8] omnes exitus præcludens; affectabat namque regem fame opprimere, quem armis nequiverat.

Cap. XXIV.

Cassibalan begs Androgeus

Emenso itaque[9] die secundo cum non haberet Cassibalaunus[10] in monte quid comederet, timuit ne fame

---

[1] *quibus . . . . . . cognatione*] The greater portion of this sentence on erasures in D.
[2] *erga*] contra. B.D.
[3] *se*] om. B.D.
[4] *conletum*] cōletū. B. colletum. D.
[5] *Cassibalan*] Cassibal'. B.
[6] *et*] om. B.D.
[7] *concurrentes*] concurrentia. B.D.
[8] *sequenti*] sequente. D.
[9] *itaque*] namque. B. jamque. D.
[10] *Cassibalaunus*] Cassib. A.B. Cassibalan. D.

caperetur, Cæsaris[1] carcerem subiturus. Mandavit Androgeo ut sese cum Julio pacificaret ne dignitas gentis ex qua natus est capto rege deleretur.[2] Mandavit etiam[3] ei se non[4] promeruisse ut mortem ipsius optaret quamvis inquietudinem sibi intulisset. to make peace with Cæsar.

Cumque hæc Androgeo[5] pervenissent, ait: Non est diligendus princeps qui in bello est mitis ut agnus, in aula severus ut leo. O mira![6] Nunc orat me dominus meus, qui mihi prius imperabat, pacificari Cæsari, et subjectum[7] esse desiderat cujus pacem prius Cæsar desideraverat. Proinde debuerat illum per quem tantum imperatorem ex regno suo pepulit honorare et non exhæredare. Insipientia obducitur qui commilitones quibus triumphat injuriis vel contumeliis infestat. Non enim est ullius ducis victoria sed illorum qui pro eo sanguinem suum pugnando diffundunt, tamen pacificabo eum si potero, quia injuria quam mihi intulit satis vindicata est in illo, cum misericordiam meam imploret. Festinavit Androgeus Julio[8] genua ejus curvando, eum[9] in hunc allocutus est sermonem:

Cap. XXV.

Ecce satis vindicasti te in Cassibalaunum, misericordiam de illo habe. Quid amplius agendum est quam ut subjectionem faciens vectigal Romanæ dignitati reddatur? Cumque nil respondisset[10] Cæsar

---

[1] *Cæsaris*] om. D.
[2] *ne . . . . deleretur*] This sentence is in a clearer hand and blacker ink than context in D.
[3] *etiam*] et. D.
[4] *non*] Interlined in B.
[5] *Androgeo*] ad Androgium. B.D.
[6] Nota. in marg. A. in rubric. Nota contra principes malitiosos. in marg. D.
[7] *subjectum*] subjectus. B.D. on an erasure in B.
[8] *Julio*] Julia. D.
[9] *eum*] et. præm. B.D.
[10] *respondisset*] responderet. D.

averso dorso, ait Androgeus: Hoc solum pactus sum tibi, ut Cassibalan tibi tributarium redderem; ecce victus est Cassibalan, et Britannia tibi auxilio meo subdita. Nolit Creator omnium ut dominum meum misericordiam meam petentem de injuria mihi illata justitiam offerentem patiar in vinculis unquam vinciri. Non enim leve est Cassibalan interficere me vivente, cui auxilium meum reddere non erubescam nisi consilio meo parueris?

Cæsar exacts tribute from Cassibalan, is reconciled to him, winters in Britain, and returns to Rome.

Timore Androgii mitigatus Cæsar concordavit cum Cassibalan annuum tributum ab eo recipiendo.[1] Erat enim vectigal argenti tria milia librarum. Exinde amici facti sunt Julius Cæsar et Cassibalan mutuaque[2] donaria alter alteri dederunt. Deinde hiemavit Cæsar in Britanniam[3] et redeunte vere transfretavit Gallias. Succedente postmodum tempore collectis ex omni genere militibus Romam contra Pompeium[4] perrexit.

Cap. XXVI.

Tenuancius succeeds Cassibalan.

Cum[5] postmodum septem anni præterissent defunctus est Cassibalan, et in[6] Eboraco sepultus. Cui successit Tenuancius dux Cornubiæ frater Androgei, nam Androgeus Romam cum Cæsare profectus fuerat. Diademate ergo[7] insignitus Tenuancius omni diligentia regnum educavit; erat ipse[8] bellicosus vir qui et justitiæ vigorem colebat.

He is succeeded by Kymbelinus.

Post illum ad culmen regale promotus est Kymbelinus filius suus,[9] miles strenuus quem Cæsar Augustus

[1] Regnum Angliæ tributarium. in marg. B.

[2] *mutuaque*] The second *u* interlined in A. Mutua quoque. B.D.

[3] *Britanniam*] Britannia. B.D.

[4] *Pompeium*] Pompum. B.

[5] *Cum*] Cumque. B.D.

[6] *in*] om. B.D.

[7] *ergo*] igitur. D.

[8] *ipse*] enim. B.

[9] *suus*] ejus. D.

nutrierat et armis decoraverat. Hic in tantam amicitiam Romanorum inciderat, ut si vellet, tributum eorum posset detinuisse; gratis tamen reddidit.

CAP. XXVII.

IN diebus suis natus est Dominus Noster Jesus Christus, cujus pretioso sanguine humanum genus redemptum est, quod ante acto tempore dæmonum catena obligabatur. Birth of Christ.

Kymbelinus cum X. annis Britanniam gubernasset duos genuit filios, quorum primus Gwider vocabatur, secundus autem[1] Arviragus; ipso discedente sepultus est ad Trinovantum.

Kymbelinus fuit miles strenuus quem Augustus Cæsar nutrierat et armis decoraverat. Hic in tantam amicitiam Romanorum inciderat ut, cum posset tributum eorum detinere, gratis impendebat. In diebus illis natus est Dominus Jesus Christus, XLII. anno regni Augusti, scilicet, Octaviani, XXX. anno regni Herodis, nocte Dominicæ diei, ex filiis Seth, universo orbe pacato anno ab Urbe condita DCCLII., anno Beatæ Virginis XIIII., anno ab Origine Mundi quinque millesimo C. nonagesimo nono. Fluxerant quidem ab Habraham II.M.II. secundum LXX. Interpretes, secundum Hebræos multo pauciores. Tempore quo natus est Christus bos in Roma, agnus in Ægypto humana voce locutus est; Romæ Templum Pacis funditus corruit. Romani pro pace perfecta quæ toto orbi sub Augusto Cæsare imminebat, Templum Pacis mirificum construxerant, de quo consulentes quamdiu duraret, responsum est: Donec virgo pariat. Qui gaudentes intulerunt: Igitur erit in æternum. Sed in illa hora Nativitatis Dominicæ funditus corruit. [B. β.]

Mortuo Kymbelino filius ejus Gwider regnavit pro eo. Hic tantæ superbiæ fuit quod tributum Romanum suffocavit; supervenit Claudius qui in imperium subrogatus fuerat. Claudio indignato, magnum congregavit exercitum versus Britanniam se disponens, ad eam expugnandam. Gwider[2] vero, exercitum colligens, mag- Kymbelinus succeeded by Gwider.

[1] *autem*] om. B.D. | [2] *Gwider*] Gwyderius. B.

Claudius invades Britain. A.D. 43.

nam multitudinem Romanorum occidit. Imperator vero[1] unum senescallum habuit,[2] nomine Hamonem, astutum, versutum, malitiosum. Hic videns populum Romanum cito deficientem[3] deposuit arma propria et assumpsit arma unius Britonis occisi, et cito his armis indutus est. Didicerat enim linguam Britannicam et mores illorum, quia inter obsides Britonum Romæ nutritus fuerat. Ipso armato adivit regis exercitum et semper regi adhærebat. Rege de pugna[4] fatigato sub umbra unius coruli accubuit, ad membra lassata[5] quiescenda.[6] Romanus vero regem percipiens[7] fatigatum irruit in eum et latrunculose illum[8] occidit. Arviragus autem videns fratrem suum occisum arma regis fratris sui viriliter induit, et Britones ad pugnam fortiter animabat,[9] illis credentibus illum[10] esse regem Gwiderium.[11]

Death of Gwider.

Arviragus enim illum traditorem insequens ipsum tandem interimebat et membratim in illo vado quod fluit prope Hampton[12] jactabat. Nam ab eo villa nomen accepit; seductor ille Haumond vocabatur, et multo tempore post villa vocata fuit a Britonibus Haumondestoun,[13] nunc per syncopen Hampton[12] dicitur.

[A.D. 46.] Acta sunt hæc anno Incarnationis Dominicæ XLVI. Eodem tempore[14] Petrus Apostolus Antiochenam ecclesiam fundavit, et missam celebravit solummodo dicendo;

[1] *vero*] om. B.

[2] *habuit*] Interlined in B.

[3] *deficientem*] deficere. B.D.

[4] *de pugna*] sub umbra. B.

[5] *lassata*] lassa. D.

[6] *quiescenda*] recreanda. B.D.

[7] *percipiens*] percutiens. B. perspiciens. D.

[8] *illum*] eum. B.D.

[9] *animabat*] animavit. B.D.

[10] *illum*] eum. B.D.

[11] At the bottom of the page in B. in the hand (β) is this note: Guiderius plures Romanos cum gladio suo quam major pars exercitus supervenit.

[12] *Hampton*] Hamptoñ. B.D.

[13] *Haumondestoun*] Haumondestoñ. A. The last letter being clearly an *n* and the circumflex placed neither over the *o* nor over the *n*, but between the two. Hampton'. in marg. A. Hamptoñ. in marg. B.D.

[14] *tempore*] anno. B.

Pater Noster.[1] Postea Romam veniens Marcum Evangelistam misit in Ægyptum ad Verbum Dei prædicandum quod scripserat.

Cap. XXVIII.

Cla[u]dius[2] igitur resociatis suis civitatem Kaerperis debellavit: nunc autem[3] Porcestria dicitur. Mœnia civitatis diruebat, et villam omnino prostrabat, Arviragum usque Wyntoniam insequendo: Kaergwent tunc vocabatur. Arviragus autem videns ipsum a Romanis obsessum, apertis portis viriliter cum suis exivit, congressum cum Claudio volens excitare. Claudius, miles providus et discretus, ea quæ pacis sunt rogavit, timens Britonum audaciam et fortitudinem et animositatem. Nuntiavit Arvirago quod si Britanniam de Romanis teneret filiam suam, nomine[4] Gewisam,[5] pulchritudinis admirandæ sibi daret in conjugem. Ille vero graviter ferens, sed tandem victus prece Britonum, consilio eorum paruit, et tunc a Britonibus coronatur in regem. Arviragus king of Britain.

Missis igitur nuntiis Romam post filiam Claudii, ipse, auxilio Arviragi freto,[6] Orcades et multas alias insulas, quorum[7] nomina sunt ignota, suo dominio subjugavit. Emensa deinde hyeme redierunt legati cum filia eamque patri tradiderunt. Tantæ fuit pulchritudinis ut intuentes in admirationem duxit;[8] cumque lege maritali copulata fuit[9] tanto amoris fervore regem succendit ita ut ipsam solam cunctis rebus præferret. Copulati ergo fuerunt in quadam valle pulcherrima juxta aquam Sabrinam, in confinibus Demeciæ et

---

[1] Petrus Apostolus. in marg. A.D.

[2] *Claudius*] Cladius. A.

[3] *nunc autem*] quæ nunc. B.D.

[4] *nomine*] om. B.D.

[5] *Gewisam*] Gewysiam. B.

[6] *freto*] fretus. B.D.

[7] *quorum*] quarum. B.D.

[8] *duxit*] duceret. B.D.

[9] *fuit*] fuerat. D.

Loegriæ, ubi ob memoriam nuptiarum civitas ædificata est et ab imperatore Kaerglou[1] nuncupata est; lingua Saxonica Gloucestria dicitur.

Dicunt tamen quidam quod Cla[u]dius[2] ibi filium genuerat, qui vocabatur Gloy, qui fuit dux Walliæ; ob quam causam dicunt illum civitatem nominasse Gloycestre, et sic de binomio cedit[3] in ambiguum.

Cap. XXIX.

Arviragus, ut Claudius Romam rediit,[4] cœpit sensum et probitatem [habere], civitates renovavit, oppida ædificavit, populum regni tanta justitia deducebat[5] ut longe positis regibus esset timori. Hinc autem ingruente superbia tributum Romanum denegavit,[6] omnia sibi vendicavit. Quo audito missus est Vespasianus a Claudio ut Arviragum pacificaret vel restitueret Romanæ subjectioni.

Vespasian sent to Britain by Claudius. A.D. 43.

Vespasiano mare sulcante, ut portum Douoriæ applicaret,[7] ab Arvirago prohibita est terra. Iterum mare repetit, et ad portum Totenesiæ applicavit, villam vero Excestriæ per dies VII. obsedit; tunc vocabatur Kaerpenhuelgoit. Tandem Arvirago superveniente cum exercitu suo prœlium commisit.[8] Die vero illa valde laceratus est utrorumque exercitus, sed neuter potitur victoria.

Mane autem facto, mediante Gewisa[9] regina, concordes facti sunt principes, commilitones[10] suos miserunt

---

[1] *Kaerglou*] Caergloñ. B. Gloucestria. in marg. B.D.

[2] *Claudius*] Cladius. A. Gloucest[r]e. in marg. A.

[3] *cedit*] cecidit. B.D.

[4] *rediit*] adiit. B.D. In D. the letters 're' are written over the 'ad' which however remains unobliterated.

[5] *deducebat*] educavit. B.

[6] *denegavit*] denegabat. D.

[7] *applicaret*] applicuerat. B. applicaverat. D.

[8] *commisit*] commiserunt. B.D.

[9] *Gewisa*] Gewysia. B.

[10] *commilitones*] et. præm. D.

in Hiberniam. Hyeme vero emensa redivit[1] Vaspasianus[2] Romam, et Arviragus in Britanniam[3] remansit, vitam suam ducens in summa prosperitate et pace. Hic etiam genuit unum filium ex uxore sua Gewisa,[4] nomine Mario. Fama vero regis[5] per totam Europam divulgata est. Diligebant eum Romani et timebant, ita ut præ omnibus regibus apud Romam sermo ejus fieret, unde dictum est: Nullus Arvirago in bello ferocior,[6] nullus in pace mitior; nullus in dandis muneribus profusior, longe nec late in regia potestate existens non est quis qui ei potest comparari.

At ut dies vitæ suæ explevit, sepultus est Claudiocestriæ[7] in quodam templo quod in honore Claudii dicaverat.[8]

Successit ei in regnum filius ejus[9] Marius, vir miræ prudentiæ et sapientiæ. Ipso regnante venit quidam rex de Aquitannia, nomine Rodrik,[10] cum magno exercitu in partibus Boreæ ad ipsum debellandum; quod ille audiens exercitum copiosum Britonum colligit,[11] et versus regem alienum se dirigit,[12] et ei obviavit in quodam vasto quod vocatur[13] Staynesmor. Illis coeuntibus cædes fit magna, sed victoria Britonibus remisit. Rex Marius[14] regem Rodericum propriis ma-

Marius king of Britain.

---

[1] *redivit*] rediit. B.D.

[2] *Vaspasianus*] Vespesianus. B.D.

[3] *Britanniam*] Britannia. B.D.

[4] *Gewisa*] Gewysia. B.

[5] *regis*] Interlined in A.

[6] *ferocior*] felicior. B. Commendatio Arviragi. in marg. B.

[7] *Claudiocestriæ*] in Claudiocestria. B. in Claudiocestre. D.

[8] *dicaverat*] dedicaverat. D.

[9] *ejus*] suus. D.

[10] *Rodrik*] Rodryk. D. Iste Rodrik fuit rex Pictorum de Sichia, quæ Albania appellatur. in marg. B. in hand (γ).

[11] *colligit*] collegit. B.D.

[12] *dirigit*] direxit. B.D.

[13] *quod vocatur*] q̃. vocatur. A. vocato. B.D.

[14] Iste Marius fuit rex Scociæ et cum totam insulam pace composuisset cœpit amorem cum Romano populo habere tributa solvens quæ exigebantur ab illo; exemplo etiam patris incitatus justitiam et pacem, leges et omnia quæ honesta erant, per regnum exercebat. in marg. B. in hand (γ).

nibus trucidavit, unde lapidem magnum erexit in titulum, in quo usque hodie visa est talis scriptio: "Her the king Westmer slouth [1] the king Rothinger.[2]"

Derivation of the name "Westmoreland."

Primo [3] vocabatur Marius, deinde victoria habita vocabatur Westmarius a quo dicitur Westmerland, nam illam partem patriæ multum de cætero dilexerat.

De hominibus Roderici remanserunt nongenti qui fidelitatem et homagium regi Westmer faciebant. Dedit enim eis quandam vastam terram [quæ Cathanencia nuncupatur,] [4] ad inhabitandum per se, ne cum aliis commiscerent.

Berwick founded. [A.D. 142.]

Fuit autem [5] unus [6] magnas inter eos qui vocabatur Berengarius; [7] erat enim princeps eorum; hic fecit [8] villam inter eos quem [9] post nomen suum nominavit, et vocavit illam [10] Berwyk [11] quod [12] usque hodie ita nominatur. Acta sunt [13] anno Domini CXLII. Ibi vero morantes et terram colentes ultra modum locupletati, uxores a Britonibus petierunt; Britones vero indignati omnino eis negaverunt, qui transeuntes in Hiberniam ibi uxores acceperunt; unde nec uxor viri nec vir uxoris idioma intelligere sciebat.[14] Nam vir Aquitannus et mulier Hispannus,[15] nec mirum si non se mutuo intelligerent.

Ex illis duabus nationibus inter se unam loquelam colligentes, quod [16] nec fuit Aquitannicum [17] nec Hispan-

---

[1] *slouth*] slow. B.D.

[2] *Rothinger*] Royingere. B. The *th's* in this sentence in A., are the Anglo-Saxon "hard;" in B.D., these are converted into *th*.

[3] Westmerland. in marg. A.

[4] *quæ . . . . nuncupatur*] added in marg. B. in hand (γ) and referred to the text by a mark.

[5] *autem*] enim. B.

[6] *unus*] quidam. B.

[7] *Berengarius*] Beringarius. D.

[8] *fecit*] Interlined in A.

[9] *quem*] quam. B.D.

[10] *illam*] eam. B.

[11] Berwyk. in marg. A.

[12] *quod*] quæ. B.D.

[13] *sunt*] hæc. add. B.D.

[14] *intelligere sciebat*] intelligebat. B.D.

[15] *Hispannus*] Hyspann̄. A. Hispana. B.D.

[16] *quod*] quæ. B.D.

[17] *Aquitannicum*] Aquitannica. B.D.

nicum[1] sed Britonibus videbatur ridiculosum;[2] unde longo tempore vocabant eos Sottos, sed per additionem c literæ[3] vocabant illos[4] Scottos, quod nomen tenent usque in hodiernum diem.

Cap. XXX.

Rex igitur Westmer fecit civitatem Cestriæ. Hic genuit unum filium, quem vocavit[5] Coil. Rege vero Westmer discedente apud Carliolum regio more sepultus est. Westmer founds Chester.

Coil igitur post patrem suum per longa tempora in bona[6] pace terram suam educavit; in tempore suo nulla fuit guerra in tota Britannia, et sibi hoc imputatum est quia in operibus rectus fuit et justus et judiciis[7] discretus, pius et misericors. Hic etiam filium procreavit, nomine Lucium. Tandem rex obiit et Eboraco sepultus est. Acta sunt hæc circa annum Domini CLVI.[8] Coil king of Britain. [A.D. 156.]

Cap. XXXI.

Lucius igitur coronatus est, et regnum in summa prosperitate[9] educavit. Hic enim audiens de miraculis Domini nostri Jesu Christi, et de prædicatione Apo- Lucius king of Britain.

---

[1] *Hispannicum*] Hispannica. B.D.
[2] *ridiculosum*] ridiculosa. B.D.
[3] De hoc nomine Scot. in marg. A.B.
[4] *illos*] eos. B.D.
[5] *quem vocavit*] nomine. B.
[6] *bona*] summa. B.D.
[7] *judiciis*] in. præm. D.
[8] Iste Coil fuit Romæ ab infantia nutritus Romanorumque mores edoctus, in maximam ipsorum amicitiam inciderat, tributum solvit eis adversari diffugiens; in pace quod possidebat obtinuit; nullus in regibus majorem reverentiam nobilibus regni præstabat, quia ipsos in pace manere permittebat aut assiduis muneribus et donariis munerabat. add. B. in a note just below this in hand (γ). Just below in hand (α) is: Anno ab Origine Mundi V.M.CCXIII. fundata est prima ecclesia London' per Lucium regem.
[9] *prosperitate*] pace. B.D.

stolorum misit ad papam Eleutherium ut sibi aliquos dirigeret ad fidem rectam illis declarandam; papa vero Deo gratias agens cecinit canticum Angelicum, scilicet, Gloria in excelsis Deo.

Mission of SS. Fuganus and Damianus. A.D. 181.

Misit autem papa ad Britanniam duos doctores,[1] Fuganum et Damianum, qui eis omnem fidem Catholicam declaravit,[2] et regem cum toto regno baptizavit.[3] Hi doctores per[4] totam Britanniam constituerunt archiepiscopos III., unum Londoniis, alium Eboraco, tertium in Urbe Legionum; episcopos constituerunt XXVIII., quia perprius tot erant flamines, et III. archiflamines, id est, magistri idolorum; nam ubi fuit fabricatum templum deorum,[5] ordinaverunt ecclesiam sanctorum. Exinde Romam reversi cum magno gaudio papæ nunciaverunt quæ facta fuerant. Rex igitur vitam suam ducens in senectute bona[6] sine hærede discessit.[7] Britannia namque orbata ab omni principe per annos L. et ultra; fuerunt attamen[8] plures magnates quorum nullus sineret alium regnare super se. Quod audientes Romani miserunt quendam ducem ad Britanniam, nomine Severum, cum XII.[9] legionibus armatorum ad jura et leges observandas.[10] Severus male

Expedition of Sept. Severus. A.D. 208.

---

[1] *doctores*] scilicet. add. B.

[2] *declaravit*] declara$\overset{t}{\text{u}}$. A. declararunt. B.D.

[3] *baptizavit*] So in A. baptizarunt. B. baptizaverunt. D. Prima Christianitas in Britannia. in marg. A.D. in rubric. Prima Christianitas in Anglia. in marg. B. and in hand (α?): Anno Domini CXC.

[4] *per*] Twice in D.

[5] *deorum*] ydolorum. D.

[6] *senectute bona*] senectutem bonam. B.

[7] At the foot of the page in B. in hand (γ) is this note: Gloriosus rex Lucius cum infra regnum suum cultum veræ fidei magnificatum esse vidisset, maximo gandio fluctuans possessiones et territoria quæ prius templa idolorum possederant ecclesiis fidelium permanere concessit. Augmentavit etiam eas agris amplioribus et mansis omnique libertate sublimavit. Inter hæc in urbe Gloucestriæ obiit, et in ecclesia primæ sedis honorifice sepultus est, anno ab Incarnatione Domini CLXXXVI.

[8] *attamen*] attn̄. A. attamen. B. erased in D.

[9] *XII.*] 11? B.

[10] *observandas*] observanda. B.D.

gerens se[1] inter[2] Britones in brevi tempore extinctus est. Hoc audientes Romani alium tyrannum crudeliorem illuc miserunt, Allek nomine. Hic etiam multa mala fecit in Britannia, et ita sunt Britones deducti quod necessitate compulsi regem Britannicum sibi elegerunt qui[3] Ascliopades vocabatur. [Alias Asclepeodotus.][4]

Death of Severus. 4th Feb. A.D. 211.

Defuncto Lucio sine hærede Brytones rebellaverunt Romanis; sed imperator Severus veniens in Brytanniam cum duabus legionibus bello perdomuit eos, et cum a Fulgenio duce Pictorum infestaretur, fecit vallum inter Deiram et Albaniam a Mari Orientali usque ad Mare Occidentale, scilicet de Novo Castro super Tinam usque Carliolum, quod multo tempore post hostium accessus detinuit; postea vero ab eodem Fulgenio apud Eboracum occiditur et ibi sepelitur; qui reliquit duos filios, sicilicet, Bassianum ex matre Britannica et Getam ex matre Romana. Bassianum Britanni et elegerunt in regem, Getam abnegantes. Postmodum fratres commisere pugnam, unde Geta interficitur, Bassianus regno potitur. Bassianus rex interfectus est a Caraucio, faventibus sibi Britonibus. Iste Caraucius in Britannia ex infima gente procreatus cum probitatem suam in multis debellationibus examinasset profectus est Romam, petivitque a senatu ut maritima Britanniæ ab incursione barbarica tueretur, quod cum impetrasset mox collectis navibus accersiit sibi magnam virtutem juventutis patriæ. Confluebant etiam ad illum omnes qui aliena anhelabant, et ingressus mare circuit omnia litora regni, et tumultum magnum per populum faciebat. Interea in conprovincialibus insimul a populo agros populando, civitates et urbes diruendo, incolis omnia sua deripiebat: tandem gubernaculum regni suscepit. Hunc occidit Allectus, missus a senatu cum tribus legionibus, qui maximam cladem intulit Britonibus, quia societati Caraucii adhæserunt; quem occidit Asclepeodotus, dux Cornubiæ, quem Britones erexerunt in regem, communique assensu Allectum cum multis milibus peremerunt, Gallum etiam socium ejus in Londonia decollaverunt super torrentem, quæ postea de nomine ducis Gallebrock nuncupatur, alias Walbrok. Triumphatis Romanis Asclepeodotus cœpit tractare patriam recta justitia et pace. In diebus ejus orta est Diocletiani imperatoris persecutio, qua fere deleta fuit Christianitas in insula,

Severus builds a wall from Newcastle to Carlisle. A.D. 209.

Murder of Geta. A.D. 212.

Carausius murdered by Allectus. A.D. 293.

Allectus slain by Asclepeodotus. A.D. 296.

---

[1] *se*] om. B.D.
[2] *inter*] in. B.D.
[3] *qui*] Interlined in A
[4] *Alias Asclepeodotus.*] add. B. in a later hand than the text.

quæ a tempore Lucii regis integra et intemerata permansit. Supervenerat enim Maximianus Hercules princeps militiæ prædicti tyranni, cujus imperio subversæ sunt omnes ecclesiæ et cunctæ sacræ scripturæ quæ inveniri poterant in mediis ignibus exustæ, atque electi sacerdotes cum fidelibus sibi subditis cruciati. Inter cæteros utriusque sexus summa magnanimitate in acie perstantes passus est Sanctus Albanus. Hæc Brutus. [B. β.]

CAP. XXXII.

REX igitur Britannicus collecta manu armatorum Trinovantum adiit, illam obsedit, obsessam vi et armis cepit, Allec [1] ducem Romanum occidit. Alius fuit Romanus qui sibi associabatur, qui et senator fuit, nomine Wallo. Hic fortiter pugnans et multos occidens tandem captus,[2] et ligatis manibus et pedibus in quodam vado civitati annexo præcipitatur;[3] unde vadum hoc ab eo nomen assumpsit, quod usque hodie vocatur Wallebrok.[4]

Walbrook.

Tunc rex ille per multa tempora summa pace quietavit. Tandem unus comes de Britannia, Coel nomine, fecit unam pulcherrimam villam, nomine Colchestre, post nomen suum nominatum;[5] Kaercolin tunc vocabatur.[6] Rex vero indignatus quod talia faceret sine sui licentia guerram in eum movit durissimam.[7] Comes autem regi in omnibus resistebat. Ipsis autem dimicantibus Coel victoria potitur, et rex Britonum in stragem occisus.[8]

Colchester founded.

Coel igitur coronatur in regem et regnat. Romani regem antiquum audientes occisum valde lætantur.

Coel king of Britain.

---

[1] *Allec*] Allek. B.D.

[2] *captus*] est. add. B.D.

[3] *præcipitatur*] præcipitavit. D.

[4] *Wallebrok*] Wallebroke. B. Wallebrok. in marg. A.D. Wallebroke. in marg. B.

[5] *nominatum*] nominatam. B. vocatam. D.

[6] *Kaercolin tunc vocabatur*] Added in the margin of A. in the author's hand, and referred to its place in the text by a caret.

[7] *durissimam*] dirissimam. D.

[8] *occisus*] est. add. B.D.

Miserunt ad[1] Britanniam quendam senatorem ad annuum tributum vendicandum ; rex vero respondens[2] modo faceto se velle daturum omnia quæ jura legalia expetebant.

Romanus iste Constans[3] nomine in regis responsione placatur et pacificatur. Coel[4] vero rex quendam[5] filiam habuit pulcherrimam, nomine Helenam; hanc dedit Constantio Romano in conjugem ad amoris vinculum affirmandum.[6] Tempore parvo elapso rex Coel cessit et ad Colchestre more regio sepultus.[7]

Marriage of Constantius and Helena. A.D. 273.

Cap. XXXIII.

Constans igitur Romanus, quia filiam regis Britonum desponsaverat, in regem est electus et ad Trinovantum coronatus. Helena igiter regina Christianissima, nobili prosapia oriunda, in omnibus artibus bene literata, circumspecta et discreta.[8] Constans igitur rex de regina prædicta filium protulit,[9] nomine Constantinum. Rex autem cum xv. annos et tres menses et ix. dies regnasset debitum solvit et Eboraco est humatus.

Constantius governor of Britain. A.D. 296.

Birth of Constantine. A.D. 274.

Death of Constantius at York. A.D. 306.

Cap. XXXIV.

Constantio mortuo regnum accepit filius ejus Constantinus. Scribitur quod Stabularia vocata fuit quia omnibus indigentibus bonum hospitium præparabat.

Hieronymus. A.B.D.

---

[1] *ad*] in. B.

[2] *respondens*] respondit. D.

[3] . . . . alias Constantius. in marg. B. in hand *a*.

[4] Colchestre. in marg. A. . . . . Helena Constantin . . . natus filia Regis Angliæ. in marg. B. the omitted portions being taken up in binding.

[5] *quendam*] quandam. B.D.

[6] *affirmandum*] confirmandum. D.

[7] *sepultus*] est. præm. B.D.

[8] *discreta*] fuit. add. D.

[9] *protulit*] procreavit. D.

A.D. 306. Dicitur quod Sanctam Crucem Hierosolymis invenit. De Constantino inter imperatores satis aperte declaratur.

Constantine emperor.

Constantinus, quando de Britannia versus Romam transiret,[1] comitem quemdam[2] Octovianum nomine in Britanniam[3] reliquit, sibique custodiam commisit. Quidam enim tyrannus, vocabulo[4] Maxentius, Romanos cives, etiam senatores, exhæredare conabatur. Ingruente illius sævitia exterminati ad Constantinum in Britanniam diffugientes ibidem honorifice suscepti sunt. Illis enim confluentibus Constantinum in odium adversus tyrannum[5] excitaverunt, unde et dixerunt: Quousque calamitatem nostram et exilium nostrum patieris, Constantine? Ut quid moraris nos in natale solum restituere? Tu solus ex generatione nostra es, tu quod amisimus nobis[6] reddere vales, expulso Maxentio. Obsecramus te, redde nobis possessiones[7] et conjuges nostras cum liberis, Romam cum exercitu nobiscum petendo.

Usurpation of Maxentius.

His[8] igitur et aliis incitatus Romam adiit illamque sibi subjugavit et postmodum totius mundi monarchiam obtinuit. Conduxit secum tres avunculos Helenæ, Leulinum, Trahern,[9] et Marium, ipsosque in senatorium promovit.

Rebellion of Octavius.

Interea insurrexit Octavius[10] dux Gewiseorum,[11] contra dignitatem Romanam, cui commissum fuerat[12] regimen insulæ. Constantinus ista audiens indignatus est valde, et misit Trahern[9] in Britanniam ad Octavium expugnandum, cum tribus legionibus armatorum. Congredientes autem insimul primo victus est Trahern,[9]

[1] *transiret*] rediret. præm. B. crossed out.
[2] *quemdam*] quendam. B.D.
[3] *Britanniam*] Britannia. B.D.
[4] *vocabulo*] nomine. B.D.
[5] *tyrannum*] tirannem. B. tyrrannem. D.
[6] *nobis*] om. B.D.
[7] *possessiones*] nostras. add. B.
[8] *His*] The initial is omitted in A.D.
[9] *Trahern*] Trahern̄. B.
[10] *Octavius*] Octavianus. B.D.
[11] *Gewiseorum*] Gewysiorum. B.
[12] *fuerat*] est. B. fuit. D.

et fugit in Albaniam itinere marino.[1] Insequens ipsum [2] Octavius [3] iterum congrediuntur et victus est. Octavius,[3] et fugit in Norwegiam ad regem Gumpertum, auxilium ab eo flagitando. Freto [4] auxilio Gumperti Octavio [5] iterum repatriavit et Trahern [6] super Staynesmore occidit, et omnes Romanos de Britannia fugavit, et iterum coronatur. Ipso usque ad mortem ægrotante filiam suam Conano Meriadok reliquit ad maritandum. Ista per regem ordinata, regni proceres omnino resistebant, dicentes non esse bonum regem facere sine consensu imperatoris, quia licet majorem dignitatem haberet, rectus fuit rex et hæres. Ad hoc omnes concordati sunt, et quendam ducem, nomine Cadorum, Romæ [7] miserunt, comes enim fuit Cornubiæ. Hic vero Romæ veniens ab imperatore honorifice suscipitur; hic etiam negotia et missoria modo et ordine quo in Britannia dicta fuerant, imperatori patefecit.

Death of Octavius.

Cap. XXXV.

Audiens ista imperator in corde suo retinuit et per mensem super illo consuluit, et misit cum Cadoro duce Cornubiæ filium avunculi sui, Maximianum nomine, virum fortem, pugilem, curialem, bellicosum, et [8] ut ipse ancillam illam Britannicam cum regno possideret ex dono imperatoris.

Maximianus (Maximus) sent into Britain.

Cadorus autem voluntatem imperatoris perficiens in civitate Trinovantum infra undecim dies ab eventu [9] illorum venit [10] de Roma ad Britanniam.

---

[1] *marino*] maximo. B.
[2] *ipsum*] eum. B.
[3] *Octavius*] Octavianus. B.D.
[4] *Freto*] Fretus. B.D.
[5] *Octavio*] Octonio. A. Octavianus. B.D.
[6] *Trahern*] Traherñ. B.
[7] *Romæ*] Romam. D.
[8] *et*] om. B.D.
[9] *eventu*] adventu. B.D.
[10] *venit*] Interlined in A.

Maximiano maritato et in regem coronato cum honore et maximo Britonum amore regnum educavit. Ipso quadam die cum militibus suis[1] alludente audivit de quadam terra extranea, nomine Armoricana, de thesauris et de divitiis aliqualiter fabulari. Hoc rex in corde retinens homines colligit, cœtum adunat, et versus illam terram se viriliter dirigit.

Rex enim terræ, Imbald[2] nomine, ista nova audiens proposse resistere conatur, nihil autem profuit quia in bello succubuit, et membratim jacuit.

Armorica given to Conanus.

Maximianus igitur rex illam terram Armoricanam Conano Meriadok contribuit,[3] dicens: Nisi ego impedissem tu rex Britanniæ fuisses, propterea vices tibi recompendo;[4] volo quod tu sis rex in terra ista, et quod perdat nomen pristinum, scilicet, Armoricam et vocetur Britannia Minor,[5] quia a Britonibus conquæsta.[6] Quod nomen adhuc retinet.

Iste Maximianus non solum regnum Armoricum sed Ulteriorem Galliam adquisivit, gravissimisqne prœliis illatis subjugavit eam et totam Germaniam; in omni prœlio victoria potitus est. Thronum autem imperii sui apud Treveros statuens ita debacchatus est in duos imperatores, Gratianum et Valentinianum, quod Gratianum Lugduni perimens Valentinianum ex Roma fugavit, qui postea dolo Arbogasti apud Viennam strangulatus est. Iste Maximianus in Britannia a militibus imperator constitutus fuit, anno ab Incarnatione Domini CCCLXXXI.; qui tandem a Theodosio primo apud Aquiliam occisus est.

Maximus elected emperor by the army in Britain. A.D. 383.

Tunc Conanus coronatus est a rege[7] Maximiano, faciendo ei fidelitatem et homagium, et regnum ab eo tenendo. Rex vero Maximianus Romam adiens, Majorem Britanniam orbatam relinquens,[8] quia fere a munitione hominum desolata[9] est. Rex autem Co-

---

[1] *suis*] om. B.D.
[2] *Imbald*] Imbald.' B.
[3] *contribuit*] tribuit. B.
[4] *recompendo*] recompenso. B.D.
[5] Britannia Minor. in marg. A.B.D.
[6] *conquæsta*] est. præm. B.D.
[7] *rege*] The *ge* interlined in A.
[8] *relinquens*] derelinquit. D.
[9] *desolata*] liberata. B.

nanus videns homines suas accrescere et volens eos augere misit ad comitem Cornubiæ, Diamot nomine, ut sibi transmitteret II.M. hominum aratorum, qui scirent terram colere et fructum producere, qui statim sibi missi sunt et quilibet illorum in suo gradu[1] est[2] promotus. Conanus cum suis uxores volentes accipere et indignati cum Francigenis commisceri, miserunt ad Diamot comitem quod eis mitteret X.M. puellarum et virginum et liberarum et VIII.M. cæterarum pro populi communitate, quod et statim factum est. Nam propriam filiam, nomine Ursulam pro rege Conano transmisit, quæ fuit ductrix omnium virginum; qualiter autem expediti[3] sunt satis declaratur in Historia XI.M. Virginum.

CAP. XXXVI.

FACTA strage virginum in Colonia, quidam reges Pagani nomine Gnavius alius Melga cum magna multitudine Danorum, Hunorum, Pictorum versus Britanniam se dirigunt tum quia sunt Christiani, tum quia patria orbata est ab omni auxilio virili. Rex Maximianus omne robur armatorum secum conduxit ad regnum Armoricum debellandum. Irruption of Danes, Huns, and Picts.

Venientibus Paganis totam Britanniam Majorem ferro et flamma devastabant; quod videntes Britanni Romæ miserunt auxilium[4] ab eis flagitando, subjectionem perpetuam promittendo. Venientes igitur Romani omnes inimicos a Britannia expulerunt; fugatis inimicis Romam adierunt, dicentes se[5] omnino The Britons send to Rome for aid.

[1] *gradu*] statu. D.

[2] *est*] Interlined in A.

[3] *expediti*] expeditæ. B.D. undecim mille Virgines. in marg. D.

[4] *Romæ miserunt auxilium*] Romam auxilium miserunt. B.D. with a caret on each side of *auxilium* in B.

[5] *se*] om. D.

tributum citius[1] relinquere quam sic terra et ponto fatigari. In libro Britannico quem edidit Gildas apertius declaratur.

Martyrdom of SS. Alban and Amphibalus. A.D. 303.

Eo tempore[2] fuit occisus Sanctus Albanus ab illis Paganis et Sanctus Amphibalus[3] qui legem Christianam et baptismum Sancto Albano revelavit.

Maximianus condolens Romæ quod Britanniam ab omni auxilio armato destituerat, misit unum virum validum, nomine Gratianum, cum IIII. legionibus armatorum, qui portum arripuit ubi nunc est Portesmouth.[4] Gratianus igitur Paganos explorans ipsis dormientibus omnes trucidavit, nec unus evasit nisi solus Gwanus; ipse[5] per II. dies inter occisos latitans nocturno tempore fugam arripuit. Maximiano Romæ per traditionem occiso, Gratianus in Britannia se fecit in regem coronari.

Gratianus Municeps governs Britain.

Regnante Gratiano factus est ita crudelis et maleficus quod Britones ejus malitiam non ferentes ipsum occiderunt. Hoc audiens Gwanus iterum collecta manu armata Britanniam navigavit et dolorem Britannis[6] in duplo augmentavit; quidam vocant ipsum[7] Gurmundum de Africa. Willielmus Malmesburiensis vocat eum Gutrum.

Bishop Gocelinus persuades Aldredus to send his brother against the barbarians.

Episcopus[8] Londoniæ Gocelinus[9] nomine, ob nimiam doloris compassionem regem Parvæ Britanniæ accersivit, cui omnes passiones, occisiones, incendia, quas[10] Major Britannia patiebatur, revelavit, dicens se Romam[11] fuisse et auxilium ab eis petivisse et omnino

---

[1] *tributum citius*] Written beyond the end of the line in A.

[2] Sanctus Albanus. in marg. A.B.D.

[3] Sanctus Amphibalus. in marg. A.D.

[4] *Portesmouth*] Portesmowth. B.

[5] *ipse*] om. B.D.

[6] *Britannis*] Britanniæ. B.

[7] *ipsum*] eum. D.

[8] In the blank left in B. for the initial *E* is written *archie.* in hand (*a*). The initial blank in D.

[9] *Gocelinus*] alias Gythelinus. in marg. B. in hand *a* ?

[10] *quas*] quæ. B.D.

[11] *Romam*] Romæ. B.D.

sibi negatum est.[1] Argumentum enim regi[2] opposuit dicens de jure naturali ipsum[3] debere eis subvenire, quia Minor Britannia de Majori procedebat[4] in prole et sanguine.

Gocelinus vero episcopus tantum regi Aldredo[5] promisit quod si fratrem suum Constantinum cum eo misisset,[6] Deo dante victoriam Paganorum, ipsum in regem coronaret. Episcopus cum Constantino[7] mare sulcantes[8] ad portum de Tottenasse[9] pervenerunt. Ibi de mari fatigati per v. dies quieverunt. Gwanus hoc audiens fortem exercitum Paganorum contra Christianos congregavit; illis enim congredientibus juxta Calne, nutu Divino Constantius[10] ducem Paganorum Gwanum propria manu interemit.[11] Omnes autem Saraceni ad fidem rectam nolentes converti, gladio ad Tartara missi sunt; Constantius[10] Londoniis ab episcopo Gocelyno[12] coronatus[13] et rex Britonum est acclamatus.[14]

Constantine crowned at London. A.D. 407.

Cap. XXXVII.

The sons of Constantine.

Regnante Constantio,[15] nondum uxorato, per consensum procerum Britanniæ uxorem duxit, de qua tres filios procreavit, quorum nomina,[16] primus Constantius,[17] secundus Aurelius Ambrosius, tertius Uther-

[1] *est*] esse. B.D.
[2] *regi*] om. B.D.
[3] *ipsum*] om. D.
[4] *procedebat*] præcedebat. B.D.
[5] *Aldredo*] alias Abdroeno. in marg. B. in hand (β).
[6] *misisset*] mitteret. B. De Constancio alias Constantino. in marg. B. in hand α.
[7] *Constantino*] Constantio. B.
[8] *sulcantes*] sulcans. B.D.
[9] *Tottenasse*] Totnesse. B.
[10] *Constantius*] Constantinus. D.
[11] *interemit*] interfecit. B.D.
[12] *Gocelyno*] Gocelino. B. Gocellino. D.
[13] *coronatus*] coronatur. B.
[14] *est acclamatus*] acclamatur. B.
[15] *Constantio*] Constantino. D.
[16] *nomina*] om. B.D.
[17] *Constantius*] al. Constans. in marg. B. in hand (β).

Constantius (Constans) the monk.

pendragon.[1] Constantius monachatur in monasterio Amphibali in Wyntonia, cæteri duo parvuli ad custodiam deputati sunt.

Death of Constantine. A.D. 411.

Constantinus rex ab uno Picto[2] qui se nuntium finxit secreta sua quasi in aure regis revelans[3] cultro suo regem interfecit, ipse vero per cameras et fenestras exsiliens, sine læsione evasit. Tunc mœstitia magna[4] Britanniæ ingruebat, tanquam corpori capite privato, ignorantes inter se qualiter principem idoneum possent habere, cum enim[5] pueri immaturæ fuerant ætatis ad regnandum,[6] scilicet, Uther et Aurelius.

Cap. XXXVIII.

The treachery of Vortigern.

Fuit autem tunc in Britannia quidam magnas comes de Westsex, nomine Vortogirnus;[7] callidus et fraudulentus habebatur;[8] communitas populi maxime hæsitabat[9] quem regem statuerent, a Vortigerno[10] consilium petierunt. Ipse vero omni malitia et nequitia imbutus, falsitatem in multis machinavit quam postea subsecutus[11] est; consilium tale Britonibus ostentavit, asserens se velle Wyntoniam adire et rectum hæredem latenter abstrahere et illum in regem erigere; quod audientes Britones lætati sunt, timentes ne terra orbata foret principe.

Vortigernus autem ut ostentaverat omnino adimplevit. Ipso Wintoniæ[12] adienti[13] et monacho volun-

---

1 *Utherpendragon*] Uterpendragoñ. B.

2 *Picto*] nuntio. præm. B.

3 *revelans*] revelaturus. B.D.

4 *magna*] magnæ. B.

5 *enim*] om. B.D.

6 *ad regnandum*] om. B.D.

7 *Vortogirnus*] Vortegirnus. B. D.

8 *habebatur*] om. B.D.

9 *hæsitabat*] hæsitantes. B.D.

10 *Vortigerno*] Vortegirno. B.D.

11 *subsecutus*] consecutus. D.

12 *Wintoniæ*] Wyntoniæ. B. Wyntoniam. D.

13 *adienti*] adiente. B.D.

tatem suam ostendenti[1] valde gavisus est monachus, nam cum eo Londoniis[2] equitavit. Infra enim v. dies subsequentes, episcopo Londoniæ ægrotante, a nefandis manibus Vortigerni[3] ille profanus monachus coronatur in regem, sine benedictione episcopali.

Cap. XXXIX.

Nunc regnat Constantius Apostata, nunc imperat Vortigernus,[4] et talia verba regi proponit, quod nisi regnum bene regat sui detrimentum imminere videret. Rex de verbis suis expavescens totum sibi regnum commisit ad justificandum salvo regio sibi nomine. Constantius (Constans) the monk.

Vortigernus[4] igitur imperat, dominatur, extraneos sibi coadunat ita quod ab omnibus rex acclamatur; Constans[5] autem[6] nullius valoris approbatur, totum Vortigerno reputatur.

Rege a nullo dubitato fraudenter ab uno Picto est occisus, et post decapitatus; nam centum milites Pictorum sumptibus[7] regiis fuerunt retenti per Vortigernum[8] qui omnes plus comitem amabant et timebant quam regem. Death of Constantius (Constans). A.D. 411.

Rege itaque occiso, comes præcepit omnes Pictos Londoniis[9] adduci et ibidem decollari; quod et ita factum est.

Cum ab omni populo Britannico Vortigernus[10] acclamatur[11] in regem, mense elapso Londoniis ab episcopo coronatur. Ipso itaque regnante per duos Vortigern elected. A.D. 447?

---

[1] *ostendenti*] ostendente. B.D.

[2] *Londoniis*] Londonias. B.D.

[3] *Vortigerni*] The *ti* interlined in A. Vortegirni. B.D.

[4] *Vortigernus*] Vortegirnus. B.D.

[5] *Constans*] Constantius. B.D.

[6] *autem*] om. B.D.

[7] *sumptibus*] sumptis. B.D.

[8] *Vortigernum*] Vortegirnum. B.D.

[9] *Londoniis*] Londonias. B.D.

[10] *Vortigernus*] Vortegirnus. B.D. passim.

[11] *acclamatur*] acclamaretur. B.D.

Irruption of Picts, Danes, and Scots.

annos in summa pace tandem inimicis circumvallatus et a patriis circumjacentibus expugnatus[1] ita quod nescit[2] qua parte diverti;[3] scilicet, a Pictis, Dacis, Scottis, et pluribus aliis.

Landing of Hengist and Horsa. A.D. 449?

Casu autem fortuito venerunt tres ciulæ[4] de Germania plenæ hominibus armatis (ciulas[5] longas naves vocamus); venerunt etiam[6] in partibus[7] Doroborniæ, quæ nunc Cantuaria vocatur, quibus duo fratres, scilicet Horsus et Hengistus, ducatum præstabant. Cui[8] cum vidissent nuntii ignotos viros homines[9] magnæ staturæ, dedit[10] eis pacem, ipsosque adduci præcepit[11] et causam[12] adventus illorum sciscitavit.[13] Cui Hengistus præ aliis respondere incepit:—

Rex cæterorum nobilissime, Saxonica tellus nos edidit, una ex regionibus Germaniæ. Consuetudo in patria nostra est ut cum homines cœperint multiplicare,[14] conveniunt principes provinciarum et totius regni juvenes coram se venire præcipiunt. Deinde projecta sorte fortiores eliguntur ut exteras regiones petant, et victum sibi perquirant. Deinde principes nostri juventutem istam elegerunt, nosque duos Germanos eis duces præfecerunt. Nam ex ducis progenie ducti fueramus, obedientes eorum decretis ingressi sumus maria, quo nos Mercurius ducat ignorantes. Ad nomen itaque Mercurii erecto vultu rex inquirit cujusmodi religionem haberent. Cui Hengistus: Deos patrios Saturnum, Jovem et cæteros qui mundum gubernant colimus, maxime autem Mercurium, quem Woden lingua nostra appellamus. Huic veteres nostri

---

[1] *expugnatus*] est. præm. B.D.
[2] *nescit*] nesciret. B.D.
[3] *diverti*] diverteret. B. se diverteret. D.
[4] *ciulæ*] ciubæ. B.D.
[5] *ciulas*] ciubas. B.D.
[6] *etiam*] enim. D.
[7] *partibus*] partes. D.
[8] *Cui*] Quos. B.D.
[9] *homines*] om. B.D.
[10] *dedit*] dederunt. D.
[11] *præcepit*] rex. add. D.
[12] *causam*] Written upon an erasure in A.
[13] *sciscitavit*] sciscitatus est. B.D.
[14] *multiplicare*] multiplicari. B.D.

quartam feriam hebdomadæ dicaverunt,[1] quæ usque hodie Wodenesdai[2] appellatur. Post illum colimus deam inter cæteras potentissimam, vocabulo Fream, cui etiam dicaverunt sextam feriam quæ de nomine ejus Frydai[3] vocamus.

Wodenesdai.

Frydai.

Ad hæc rex: De fide vestra multum condoleo, de vestro adventu multum congaudeo, quia in tempore congruo sive Deus sive alius mihi vos obtulit. Rex autem concessit eis cum se ipsos[4] conversari, ita quod cum Christianis non commiscerent. Tandem dedit eis vastam unam ad colendum ita[5] ut per se conversarent, fidelitatem vero[6] et homagium ab eis recepit.

Genuerat enim rex de uxore Christiana tres filios, quorum nomina sunt,[7] Vortimer, Katigern, Pascent. Moti sunt enim Picti contra regem propter occisionem confratrum suorum qui decapitati fuerunt[8] Londoniis pro morte regis Constantii monachi.

The three sons of Vortigern.

Congrediuntur itaque Christiani et Pagani in auxilium Vortigerni contra Pictos; pugnabant ita viriliter Pagani contra Pictos quod Christiani non indigebant pugnare. Rex igitur victoria potitus multa dona eis contulit, atque duci Hengisto dedit agros plurimos in Lyndeseia. Hengistus vero callidus et versutus petivit a rege civitatem muratam dicens: Ditasti me largis agris et culturis, nec[9] tamen eo honore quo ducem decuerat cum duces me progenuerint. Cui rex Vortigernus: Prohibitus[10] talia donaria vobis largiri quia alienigæ[11] estis et Pagani, nec adhuc mores vestros

---

[1] *dicaverunt*] dedicaverunt. B.D. Wodenesdai. in marg. A. Wodenysday. in marg. B.D.

[2] *Wodenesdai*] Wodenysdai. D.

[3] *Frydai*] Fryday. B. Frydai. in marg. A. Fryday. in marg. B. Freyday. in marg. D.

[4] *se ipsos*] seipsis. B.D.

[5] *ita*] om. B.D.

[6] *vero*] om. B.D.

[7] *sunt*] hæc. add. D.

[8] *fuerunt*] fuerant. D.

[9] *nec*] non. B.

[10] *Prohibitus*] sum. add. B.D.

[11] *alienigæ*] alienigenæ. B.D.

cognosco. Cui Hengistus: Da mihi servo tuo quantum una corrigia possit ambiri[1] infra terram quam dedisti mihi, ut ibidem promontorium ædificem; fidelis semper tibi fui et ero. Motus igitur rex petitionem suam ei concessit. Nec mora, cepit Hengistus corium tauri et illud in unam corrigiam redegit; exinde[2] saxosum locum quem maxima cautela elegerat cum corrigia circuivit, et infra spatium metatum castellum ædificavit; quo ædificato, nomen ex corrigia[3] traxit, unde dicebatur Twhancastre Saxonice, Britannice Kaerkerri,[4] Latino sermone Castrum Corrigiæ; nunc enim appellatur Lancastre.[5]

Lancaster founded.

Hengistus, missis nuntiis in Germaniam, conduxerunt in Britanniam nuntii ejus[6] XVIII. naves electis militibus plenas cum filia Hengisti nomine Rouwen,[7] cujus pulchritudo nulli secunda videbatur.

Cumque venissent, intravit Hengistus curiam regis, ut filiam suam et novos milites qui applicuerant videret. Rege illos vidente, eos retinuit. Invitavit etiam Hengistus regem ad videndum suum novum ædificium. Rege igitur privatim veniente opus tam subito factum laudavit.

Ut ergo regiis epulis[8] refectus fuit, egressa est puella de thalamo aureum ciphum plenum vino regi offert,[9] more Saxonico dicens: Lauerd kyng wassail.[10] At ille in faciem puellæ aspiciens in amorem ejus exarsit. Denique interrogavit quid puella dixerat[11] et quid ei responderet; unde dixit: Drinkhail,[12] unde[13] accepto

---

[1] *ambiri*] ambire. B. corrected from *ambiri.*

[2] *exinde*] deinde. B.

[3] Twhangcast[re]. in marg. A. the bracketed letters having been cut off in binding.

[4] *Kaerkerri*] Kaerkern̄. B.

[5] Lancastre. in marg. B.D.

[6] *nuntii ejus*] om. D.

[7] *Rouwen*] Rouwen̄. B.

[8] *epulis*] epuliis. B.

[9] *offert*] offerens et. B.D.

[10] *wassail*] wassayl. D. wassail. in marg. A.B. wassayl. in marg. D.

[11] *dixerat*] diceret. B.D.

[12] *Drinkhail*] Drynkhayl. D. Drinkhail. in marg. A.B. Drynkhayl. in marg. D.

[13] *unde*] et. D.

cipho potavit et puellam osculavit.[1] Consuetudo illa adhuc utitur.

Rex igitur inebriatus puellam, licet Paganam, a patre petiit in conjugem, qui et obtinuit. Puella desponsata Hengistus cœpit in curia regis dominari, et talia verba regi protulit: Nunc ego tibi pater et tu mihi filius, sine me nihil agere debes, nec ego sine te. Quod audientes Britones indignati sunt et eum a regno expulerunt, et filium suum Vortimerium in rêgem erexerunt. Ipso vero[2] in regem coronato prosecutus est omnes Paganos et cum Hengisto dimicavit.

Vortigern expelled, and Vortimer elected.

Cap. XL.

Regnante Vortimerio Hengistus clam misit in Germaniam post armatos[3] qui venientes cum trecentis navibus armatorum, præfectis ducibus Otta et Ebissa et Cherdich,[4] quos omnes suscepit Vortigernus in detrimentum filii sui, quibus resistebat Vortimerius rex, viriliter oppugnando.

The four battles of Vortimer with the Saxons.

Primum bellum[5] fuit super flumen Derwent, secundum super vadum Epiford, ubi convenerunt Horsus et Catigernus; ibi ambo ceciderunt alter alterum lethaliter[6] vulnerando; tertium super ripam maris; quartum in Cancia ubi omnino eos fugavit. Rouwen, patris uxor et Pagana, muneribus datis ad servos regis, Vortimerii ipsum potionavit; qui et extinctus est.

Death of Horsa. A.D. 455?

Vortimer is poisoned.

Unde consensu Britonum iterum coronatus est Vortigernus,[7] promittens regnum suum regere cum consensu Britonum. Ipso coronato callida vipera Pagana

Vortigern crowned a second time.

---

[1] *osculavit*] osculatus est. B.D.

[2] *vero*] om. B.D.

[3] *armatos*] armotos. A.

[4] *Cherdich*] Cherdych. B.

[5] De IIII. bellis Vortimerii. in marg. A.D.

[6] *lethaliter*] om. B.D.

[7] *Vortigernus*] Vortigirnus. B. Vortegirnus. D.

misit ad patrem ut in Britanniam veniret armata manu. Comperto ejus adventu paraverunt se Britones ad pugnandum; quod videns Hengistus dixit se amicabiliter venisse, si gratiam de terra de Cancia[1] in conspectu regis poterat[2] invenire.

Britones nullum falsum cogitantes adquieverunt. Constituerunt diem amoris in civitate Ambri,[3] ubi nunc est le Stonhenge; præcepit namque suis[4] ut quilibet illorum haberet longum cultellum in caliga sua et quando diceret; Nimeth oute ȝour sexes,[5] quod quilibet illorum occideret socium suum, et ita factum est in re. Illa enim die amisit Britannia nomen suum et vocata est Hengistlond, nunc per syncopen dicta Henglond.[6] Tunc captus est Vortigernus et omnes Britoni occisi præter comes[7] Gloucestriæ, Eldolf nomine. Hic rastro pastorali se defendens multos Saxones[8] occidit et evasit.

Massacre of the Britons.

Hengistus et cæteri Saxones juxta cœnobium Ambri interfecerunt de Britonibus circiter quadringentos octoginta, principes, barones, et consules, qui sine armis advenientes nihil aliud nisi de pace tractanda æstimarunt; non impune tamen hoc egerunt Pagani, quia multi eorum perempti fuerunt; eripiebant enim Britones ex tellure lapides et fustes atque sese defendere volentes proditores illidebant. [B. β.]

Vortigernus, amisso nomine regio, in Kambriam fugit, ut munitionem[9] faciat ad ipsum[10] salvandum.

---

[1] *de Cancia*] Canciæ. B.D.

[2] *poterat*] posset. B.D.

[3] *Ambri*] āb[i]. A. Ambri. B. Amnesbery. in marg. D.

[4] *suis*] Hengistus. add. B.D.

[5] *Nimeth oute ȝour sexes*] Nimetħ owte your[ꝰ] sexes. B. Nemith oute zoure sexes. D. Saxonicum. in marg A.D. in rubric in A.

[6] England. in marg. A. England. in marg. B. Nota hoc nomen England. in marg. D. A mark in marg. B. here refers to the following passage written at the top of the page in a late hand :—Est et alia opinio super mutatione nominis Britanniæ per regem Egbertum, qui dicitur primum instituisse nomen Angliæ, et cætera.

[7] *comes*] comitem. B.D.

[8] videlicet LXX. in marg. B. in hand α.

[9] *munitionem*] The *ni* interlined in A.

[10] *ipsum*] seipsum. D.

Timebat enim filios Constantini regis,[1] scilicet, Aurelium et Uther fratrem suum.[2] De ædificatione turris et de vaticinio Merlini[3] jam intendimus.

Cap. XLI.

Incipit vita Merlini cum Prophetiis.

Merlinus autem qualiter conceptus, natus, in mundo procreatus[4] Historia Vortigerni non ostendit, ideo plenius intendimus explanare. Vortigerno itaque dubitante de adventu duorum fratrum, scilicet, Aurelii Ambrosii et Uterpendragon, munitionem cœpit facere, turrim[5] ædificare, qui[6] sibi tutamen foret cum cæteras amisisset. Peragratis ergo quibusdam locis congruis, cæmentariis de diversis partibus coadunatis jussit turrim construere. Convenientes igitur lapidarii cœperunt fodere, sed quicquid una die operabantur, absorbebat tellus illud in altera, ita ut nescirent quorsum opus illorum[7] evanesceret. Cumque id Vortegerno nuntiatum fuisset consuluit magos suos ut causam rei indicarent. Qui dixerunt, ut juvenem sine patre quæreret, quæsitumque interficeret, ut sanguine ipsius lapides et cæmentum aspergerentur. Id enim prodesse asserebant ut fundamentum constaret. Nec mora, mittuntur legati per universas provincias ut talem hominem invenirent. At cum in urbem quæ postea Kairmerdin[8] vocata fuisset[9] venissent, conspexerunt juvenes ante portam ludentes, et ad ludum accesserunt; fatigati autem itinere sederunt explora-

The History of Merlin.

[1] *regis*] The *gis* written upon an erasure in A.
[2] *suum*] ejus. B.D.
[3] *Merlini*] Interlined in A.
[4] *procreatus*] est. add. D.
[5] *turrim*] et. præm. B.D.
[6] *qui*] quæ. B.D.
[7] *illorum*] suum. D.
[8] *Kairmerdin*] Kaermerdin. B.
[9] *fuisset*] fuit. D.

The History of Merlin.

turi quod quærebant. Denique cum multum diei[1] præterisset subito lis orta est inter duos juvenes, quorum nomina fuerunt[2] Merlinus et Dinabucius. Certantibus illis dixit Dinabucius ad Merlinum: Quid contendis mecum, fatue? Numquid eadem nobis erit[3] nobilitas? Ego enim ex origine regum editus sum, ex utraque parte generationis; de te autem nescitur quis sis, cum patrem non habeas. Ad hoc verbum erexerunt legati vultus suos intuentes[4] in Merlinum, interrogaverunt[5] circumstantibus quis esset. Qui dixerunt: Nescimus quis pater eum progenuerat,[6] mater ejus filia fuit regis Demeciæ, quæ in ecclesia Sancti Petri in eadem urbe inter monachas degebat.

Festinantes itaque nuntii venerunt ad præfectum urbis, præceperunt[7] ex parte regis illi ut Merlinus cum matre sua ad regem mitterentur.[8] Præfectus illico cum causam legationis eorum cognovisset[9] misit[10] puerum et matrem ad regem Vortigernum ut de eis libitum suum perficeret. Cum vero in præsentia ipsius[11] ducti fuissent excepit rex diligenter matrem, quia eam sciebat nobilibus ortam natalibus; deinde inquirebat ab illa ex quo viro[12] conceperat. Cui illa dixit: Vivit anima tua et mea, domine mi rex, quia neminem[13] agnovi; nec illum qui in me generaverit;[14] unum autem scio quod cum essem in camera cum consociis[15] meis apparebat[16] mihi quidam in specie pulcherrimi juvenis et sæpissime amplectens me strictis

---

[1] *diei*] dei. D.
[2] *fuerunt*] sunt. B.D.
[3] *erit*] erat. D.
[4] *intuentes*] om. B.
[5] *interrogaverunt*] et. præm. B.D. a. add. B.
[6] *progenuerat*] genuerat. D.
[7] *præceperunt*] que. add. B.D.
[8] *mitterentur*] The mark of contraction over the last *e* in A. is on an erasure.
[9] *cognovisset*] cognovissent. A. the *n* being subpuncted.
[10] *misit*] patrem suum. add. B. crossed out.
[11] *ipsius*] ejus. B.D.
[12] *viro*] om. B.D.
[13] *neminem*] nemoinem. A. the *o* subpuncted.
[14] *generaverit*] generaverat. B.D.
[15] *consociis*] sociis. B.D.
[16] *apparebat*] apparuit. D.

brachiis deosculabatur,[1] et cum aliquantulum moram fecisset subito evanescebat, ita ut nihil ex eo viderem. Multotiens alloquebatur me cum in secreto sederem, nec usquam comparebat.[2] Cumque me diu in hunc modum frequentasset, coivit mecum in specie hominis sæpius, atque gravidam in alvo deseruit. Sciat prudentia vestra, domine mi rex, quod aliter virum non cognovi. The History of Merlin.

Admirans itaque rex jussit Maugancium[3] philosophum ad se vocari, et[4] sibi manifestaret si id quod dixerat mulier fieri posset. Auditis omnibus, Maugancius dixit ad Vortigernum: In libris philosophorum et in multis historiis reperi multos homines talem procreationem habuisse; nam ut Apulegius de deo Socratis perhibet:[5] Inter lunam et terram habitant spiritus, quos incubos dæmones appellamus; hi partim habent naturam hominum, partim vero angelorum, et cum volunt[6] assumunt sibi humanas figuras et cum mulieribus coeunt; forsan unus ex eis[7] huic mulieri apparuit et juvenem istum in illam generavit.

Cum autem omni auscultasset Merlinus accessit ad regem et ait: Ut quid mater mea et ego in præsentia tua adducti sumus? Cui Vortigernus: Magi mei mihi consilium dederunt ut hominem sine patre perquirerem, ut opus meum sanguine ipsius[8] irrigaretur et staret. Tunc ait Merlinus: Jube magos tuos venire coram me et convincam illos mendacium adinvenisse. Admirans continuo[9] rex super verbis illius jussit[10] venire magos et coram Merlino sedere, quibus ait Merlinus: Nescientes quid fundamentum incepti turris impediat

---

[1] *deosculabatur*] osculabatur. B.

[2] *comparebat*] comperebat. B. corrected into *comparebat* in blacker ink.

[3] *Maugancium*] The first *u* interlined in A. Māgancium. B.

[4] *et*] ut. B.D.

[5] Nota. in marg. A.

[6] *volunt*] velint. B.

[7] *eis*] hiis. B.D.

[8] *ipsius*] illius. D.

[9] *continuo*] om. B.D.

[10] *jussit*] continuo. præm. B.D.

The History of Merlin.

laudastis ut sanguis meus spargeretur in cæmentum, et quasi illico opus constaret?[1] Sed dicite mihi quid sub fundamento latet? Nam aliquid sub illo est quod ipsum stare non permittit. Expavescentes autem magi conticuerunt. Tunc ait Merlinus: Domine mi rex, voca operarios tuos et jube terram fodere, et invenies stagnum sub ea, et sub[2] stagno duos lapides concavos, et in illis duos dracones dormientes. Credidit rex verbis ejus quod verum dixerat de stagno et jussit aquam hauriri; admirabantur etiam cuncti qui astabant tantam in eo sapientiam, existimantes numen esse in illo, et sedentes auscultabant verba prophetica quæ de ore suo procedebant.

Cap. XLII.

Hic incipiunt Prophetiæ.[3]

The Prophecy of Merlin.

Sedente itaque Vortigerno super ripam exhausti stagni egressi sunt duo dracones, quorum unus erat albus, alter rubeus. Cumque alter alteri appropinquasset, commiserunt diram pugnam, et ignem anhelitu procreabant. Prævalebat enim albus draco, rubeum usque ad ultimum lacus fugabat; ille vero se expulsum cum vidisset doluit et impetum fecit in album, ipsum[4] retroire coegit. Ipsis autem in hunc modum pugnantibus præcepit rex Ambrosio Merlino dicere quid prœlium draconum portendebat. Mox ille in fletum erumpens spiritum exhausit prophetiæ et ait: Væ rubeo draconi, nam exterminatio ejus festinat; cavernas ipsius occupabit albus draco, qui Saxones quos invitasti significat. Rubeus vero gentem designat[5] Bri-

[1] *constaret*] staret. B.D.
[2] *sub*] in. D.
[3] *Hic . . . . prophetiæ*] om. B.D.
[4] *ipsum*] et. præm. B.D.
[5] *designat*] significat. D.

tannicum[1] quæ ab albo deprimetur: Montes ejus ut valles æquabantur et flumina vallium sanguine manabunt: The Prophecy of Merlin.

Cultus religionis delebitur et ruina ecclesiarum patebit.

Prævalebit tandem oppressa et sævitiæ exterorum resistet:

Aper Cornubiæ succursum præstet et colla eorum sub pedibus suis conculcabit:

Insulæ Oceani potestati ipsius subdentur et Gallicanos saltus possidebit:

Tremebit Romulea[2] domus sævitiam ipsius[3] et exitus ejus dubius erit:

In ore populorum celebrabitur et actus ejus cibus erit[4] narrantibus. Sex posteri ejus sequentur et post ipsos exsurget Germanicus vermis:

Sublimabit eum æquoreus lupus quem[5] Africana nemora comitabuntur. Delebitur iterum religio et transmutatio primarum sedium fiet:

Dignitas Londoniæ adornabit Doroborniam et pastor Eboracensis[6] septimus in Armorico Sinu fabricabitur;

Menevia[7] pallio Urbis Legionum[8] induetur[9] et prædicator Hiberniæ propter infantem in utero crescentem obmutescet. Pluet sanguineus imber et dira fames mortales afficiet.

His indignantibus dolebit rubeus, sed demisso[10] labore vigebit.

Tunc infortunium albi festinabit et ædificia hortulorum ejus dirimentur.

---

[1] *Britannicum*] Britannicam. B.D. Nota. in marg. A.D.

[2] *Romulea*] Romula. D.

[3] *ipsius*] ejus. B.

[4] *erit*] ert. A. erit. B.

[5] *quem*] q̃. A. quē. B.

[6] *Eboracensis*] Eboransis. D.

[7] *Menevia*] Menia. B.D.

[8] *Legionum*] Leonum. D.

[9] *induetur*] induentur. B.D.

[10] *demisso*] dem̃so. A. demenso. B.D.

The Prophecy of Merlin.

Septem sceptrigeri[1] perimentur et unus eorum sanctificabitur:

Ventres matrum secabuntur et infantes abortivi erunt.

Supplicium ingens erit hominum ut indigenæ restituentur.[2]

Qui faciet hic[3] æneum virum induet et per multa tempora super equum[4] æneum Londoniæ portas servabit.

Exinde in proprios mores revertetur rubeus draco et in seipsum sevire laborabit:

Superveniet itaque tonantis ultio quia omnis ager colonos decipiet.[5] Accipiet mortalitas populum civitasque nationes evacuabit,

Residui natale solum deserent et exteras culturas seminabunt.

Rex benedictus parabit navigium et in aula XII. inter beatos annumerabitur:

Erit ingens regni desolatio et in arte mensium infructuosos saltus redibunt.[6]

Exsurget iterum albus draco et filiam Germaniæ invitabit,

Replebuntur iterum hortuli nostri semine alieno et in extremite[7] stagni languebit rubeus.

Exinde coronabitur Germanicus vermis et æneus princeps humabitur;

Terminus illi positus est quem transvolare nequibit,

Centum quinquaginta annis in quietudine[8] et[9] subjectione manebit, tercentum[10] vero insidebit.

---

[1] *sceptrigeri*] septgeri (with i written above). A. septrigeri. B.. ceptrigerii. D.

[2] *restituentur*] restīentur. B.

[3] *hic*] h'. A.B. hæc. D.

[4] *equum*] eqũe. A. equem. B.

[5] *decipiet*] despiciet. B.D.

[6] *redibunt*] redibt̄. A. This line is evidently corrupt. Corr. et areæ messium in infructuosos saltus redibunt.

[7] *extremite*] extremitate. B.D.

[8] *quietudine*] inquietudine. B.D.

[9] *et*] Written upon an erasure in A.

[10] *tercentum*] trecentis. B.D.

Tunc exsurget in illum Aquilo et flores quos Zephyrus procreavit eripiet, The Prophecy of Merlin.

Erit deauratio in templis nec acumen gladiorum cessabit.

Vix obtinebit cavernas suas Germanicus draco, quia ultio proditionis ejus superveniet.

Vigebit tandem paulisper sed decimatio Neustriæ nocebit,

Populus namque in ligno et ferreis tunicis superveniet qui vindictam de nequitia ipsius[1] sumet;

Restaurabit pristinis incolis mansiones[2] et ruina alienigenarum patebit,

Germen[3] albi draconis ex hortulis nostris abradetur et reliquiæ decimationis ejus decimabuntur;

Jugum perpetuæ servitutis ferent, matrem[4] suam ligonibus et aratris vulnerabunt.

Succedent II. dracones, quorum alter invidiæ spiculo suffocabitur, alter vero sub umbra nominis redibit.

Succedet justitiæ leo, ad cujus rugitum Gallicanæ turres et insulam dracones tremebunt;

In diebus illis aurum de lilio[5] et urtica extorquebitur et argentum ex ungulis mugientium manabit,

Calamistrati vellera varia[6] vestibunt et exterior interiora signabit,

Pedes latrantium truncabuntur, pacem habebunt feræ,

Humanitas supplicium dolebit, findetur forma commercii, dimidium rotundum erit;

Peribit milvorum rapacitas, et dentes luporum hebetabuntur,

---

[1] *ipsius*] ejus. B.

[2] *mansiones*] mansionē. B. mansionem. D.

[3] Conquestus. in marg. B. in a late hand in which many short notes are written, containing interpretations of the prophecy. They have not been printed, as being unimportant.

[4] *matrem*] que. add. B.D.

[5] *lilio*] lolio. D.

[6] *varia*] Interlined in rubric in A.

The Prophecy of Merlin.

Catuli leonis in æquoreos pisces transformabuntur et aquila ejus super montes[1] avium[2] nidificabit;

Venedocia rubebit materno sanguine et domus Corinæi VI. fratres interficiet:

Nocturnis lachrymis madebit insula, unde omnes ad omnia provocabuntur,

Nitentur posteri transvolare superna, sed favor novorum sublimabitur,

Nocebit possidenti ex impiis pietas donec sese genitore[3] induerit.[4]

Apri igitur dentibus accinctus cacumina montium et umbram galeati transcendet;

Indignabitur Albania et convocatis collateralibus sanguinem effundere vacabit.

Dabitur maxillis ejus frenum quod in Armorico[5] sinu fabricabitur,

Deaurabit illud aquila rupti fœderis et tertia nidificatione gaudebit.

Evigilabunt rugientes catuli et præpositis nemoribus infra mœnia civitatum venabuntur,

Stragem non minimam ex obstantibus facient et linguas taurorum abscident; Colla rugientium onerabunt catenis et aucta tempora renovabunt; Exinde[6] de primo in quartum, de quarto in tertium, de[7] tertio in secundum rotabitur pollex in oleo;

Sextus Hiberniæ mœnia subvertit et nemora in planitiem mutabit,[8]

Diversas portiones in unam reducet et capite leonis coronabitur;

---

[1] *montes*] montē. B. montem. D. A short erasure follows in A.

[2] *avium*] araneum. B. aranium. D.

[3] *genitore*] genitori. B.

[4] Væ tibi, Neustria, quia cerebrum leonis in te effundetur, dilaceratisque membris a patrio solo elimabitur. præm. B.D.

[5] *in Armorico*] in amorico. B.D.

[6] *Exinde*] Exin. B.D.

[7] *tertium, de*] Interlined in B.

[8] Nota. in marg. A. not underlined.

Principium ejus affectui vago succumbet sed finis ipsius ad superos convolabit,[1] The prophecy of Merlin.

Renovabit beatorum sedes per patrias et pastores in congruis locis locabit,

Duas urbes duobus palliis induet et virginea munera virginibus donabit;

Promerebitur inde favorem tonantis et inter beatos collocabitur.

Egredietur ex eo[2] lynx penetrans omnia, quod[3] ruinæ gentis proprie imminebit;

Per illam enim utramque insulam amittet Neustria et pristina dignitate spoliabitur.

Deinde revertentur cives in insulam, nam discidium alienigenarum orietur,

Niveus quoque senex in niveo equo fluvium Pironis divertet, et cum candida virga molendinum super ipsum metabitur,

Kadwaladrus[4] Conanum vocabit, et Albaniam in societatem accipiet.

Tunc erit strages alienigenarum et flumina sanguine manabunt,

Tunc erumpent Armorici montes et diademate Bruti coronabuntur,

Replebitur Kambria[5] *lætitia et robora Cornubiæ* virescent,

Nomine Bruti vocabitur insula et nuncupatio extraneorum peribit.

Ex Conano procedet[6] aper bellicosus qui infra Gallicana nemora acumen dentium suorum exacuet,

Truncabit namque quæque majora robora, minoribus vero tutelam præstabit;

---

[1] *Principium . . . . . convolabit*] om. D.

[2] *ex eo*] om. B.

[3] *quod*] quæ. B.D.

[4] *Kadwaladrus*] Cadualaradus. B. Cadualadrus. D.

[5] Nota. in marg. D.

[6] *procedet*] præcedet. B.D.

The prophecy of Merlin.

Tremebunt illum Arabes et Africani, impetum cursus sui in ulteriorem Hispaniam protendet.

Succedet vero[1] hircus Venerii castri, aurea habens cornua et argenteam barbam, qui ex navibus suis tantam efflabit nebulam, quanta superficies[2] insulæ obumbrabitur;

Pax erit in tempore suo et ubertate glebæ multiplicabuntur seges,[3]

Mulieres in[4] incessu serpentes fient et omnis gressus earum superbia replebitur;[5] Renovabuntur[6] castra Veneris nec cessabunt sagittæ Cupidinis vulnerare,

Fons animæ[7] vertetur in sanguinem et duo reges duellum propter leænam de vado baculi committent,

Omnis humus luxuriabit et humanitas fornicari non desinet.

Omnia hæc tria sæcula videbunt donec sepulti reges in urbe Londoniæ[8] propalabuntur.

Cap. XLIII.

Redibit iterum fames, redibit mortalitas, et desolationem urbium dolebunt cives,

Superveniet aper commercii qui dispersos greges ad amissam pascuam revocabit,

Pectus ejus cibus erit egentibus et lingua ejus sedabit scientes,

Ex ore ejus[9] procedent flumina quæ arentes[10] hominum fauces rigabunt.

---

[1] *vero*] om. B.D. Edward. in marg. A. in a hand different from that of the text and in very pale ink.

[2] *superficies*] tota. præm. B.D.

[3] *seges*] corrected from *segetes* in A. segetes. B.D.

[4] *in*] Interlined in A. om. B.D.

[5] *replebitur*] replebuntur. B.

[6] *Renovabuntur*] Replebuntur. B. D.

[7] *animæ*] amne. B.D.

[8] *Londoniæ*] Londoniarum. B.D.

[9] *ejus*] ipsius. D.

[10] *arentes*] arantes. B.

Exinde[1] super Turrim Londoniæ[2] procreabitur arbor, quæ tribus solummodo ramis contenta superficiem totius insulæ latitudine foliorum obumbrabit; The prophecy of Merlin.

Huic[3] adversarius Boreas superveniet atque iniquo flatu suo tertium ramum[4] eripiet,

Duo vero locum[5] extirpati occupabunt donec alter alterum adnihilet;[6]

Inde[7] locum duorum obtinebit ipse et volucres regionum exterarum sustentabit.

Patriis volatilibus nocivus erit,[8] nam timore umbræ ejus liberi[9] volatus amittent.

Succedet asinus nequitiæ in fabricatores auri velox, sed in luporum rapacitate[10] piger.

In diebus illis ardebunt quercus per nemora et in ramis tiliarum nascentur glandes,

Sabrinum Mare per VII. ostia discurret et fluvius Oscæ[11] per VII. menses fervebit,[12]

Pisces illius calore morientur et ex eis procreabuntur serpentes,

Frigebunt[13] Badonis balnea et salubres aquæ illorum[14] mortem generabunt,

Londonia necem XX. milium lugebit et Tamensis in sanguinem mutabitur;

CAP. XLIV.

CUCULLATI[15] ad nuptias provocabuntur et clamor eorum in montibus Alpium audietur.

---

[1] *Exinde*] Exin. B.D.
[2] *Londoniæ*] Londoniarum. B.D.
[3] *Huic*] Hinc. B.D.
[4] *ramum*] illi. præm. B.D.
[5] *locum*] residui. præm. B.D.
[6] *adnihilet*] foliorum multitudine adnihilabit. B.D.
[7] *Inde*] Deinde vero. B.D.
[8] *erit*] habebitur. B.D.
[9] *liberi*] corrected from *liberos* in A. liberos. B.D.
[10] *rapacitate*] rapacitatem. B.D.
[11] *Oscæ*] Osse. B.
[12] *fervebit*] ardebit. B.D.
[13] *frigebunt*] frigescent. D.
[14] *illorum*] eorum. B.D.
[15] Nota. in marg. A. in rubric.

The prophecy of Merlin.

Tres fontes in urbe Wintoniæ[1] erumpent, quorum rivuli insulam in tres[2] portiones[3] secabunt; qui bibet de uno diuturniori vita fruetur nec superveniente languore gravabitur;

Qui bibet de altero indeficiente fame peribit et in facie ipsius pallor sedebit;

Qui bibet de tertio subita morte morietur nec corpus illius poterit subire sepulchrum.

Tantam ingluviem[4] vitare volentes diversis tegumentis eam occultare nitentur.

Quæcunque ergo moles superposita fuerit formam alterius corporis recipiet;

Terra in lapides, lapides[5] in lympham, lignum in cineres, cinis in aquam, si superjecta fuerint, vertentur.

Adhuc ex urbe Canuti nemoris eliminabitur puella ut medelæ curam adhibeat,

Quæ ut omnes artus ingerit, solo anhelitu[6] suo fontes nocivos siccabit.

Exinde ut sese salubri liquore refecerit, gestabit in dextera sua nemus Calidonis, in sinistra vero murorum Londoniæ propugnacula;

Quacunque incedet passus sulphureos faciet qui duplici flamma fumabunt;

Fumus ille excitabit rutenos et cibum sub marinis conficiet,

Lachrymis miserandis manabit ipsa et clamore horrido replebit insulam;

Interficiet eam cervus X. ramorum, quorum IIII. aurea diademata gestabunt,

Sex vero reliqui in cornua bubalorum vertentur quæ nefando sonitu tres insulas Britanniæ commovebit.[7]

---

[1] *Wintoniæ*] Wyntonia. B.D.
[2] *tres*] om. D.
[3] *portiones*] partes. B.
[4] *ingluviem*] ingluviam. A.
[5] *lapides*] et. præm. D.
[6] *anhelitu*] anehelitu. A. the first *e* subpuncted.
[7] *commovebit*] commovebunt. D.

Excitabitur Daneium nemus, in humanam vocem erumpens clamabit: The prophecy of Merlin.

Accede, Kambria, et junge lateri tuo Cornubiam et dic Wintoniæ: Absorbebit te tellus;

Transfer sedem pastoris ubi naves applicant, et cætera membra caput sequantur,

Festinat namque dies qua cives perjurii ob scelera peribunt,

Candor lanarum nocuit atque[1] tincturæ ipsarum diversitas.

Ves[2] perjuri genti quia urbs inclyta propter[3] eam ruet;

Gaudebunt naves augmentatione tanta et unum ex duobus fiet;

Reædificabit eam ericius oneratus pomis ad quorum odorem diversorum nemorum convolabunt volucres,

Adjiciet palatium ingens et sexcentis turribus ipsum vallabit.

Invidebit ergo Londonia et muros suos tripliciter augebit;

Circuibit eam undique Tamensis fluvius et rumor operis transcendet Alpes,

Occultabit infra illam ericius poma sua et subterraneas vias machinabitur.

In tempore suo loquentur lapides, et mare quo ad Gallias navigatur infra breve spatium contrahetur;

In utraque ripa audietur homo[4] et solidum[5] insulæ dilatabitur,

Revelabuntur occulta submarinorum et Gallia præ timore tremebit.

---

[1] *atque*] itaque. D.
[2] *Ves*] ve. B.D.
[3] *propter*] prope. D.
[4] *homo*] ab homine. add. B.D.
[5] *solidum*] solum. D.

CAP. XLV.

The prophecy of Merlin.

POST hæc ex Calaterio nemore procedet ardea quæ insulam per biennium circumvolabit,

Nocturno clamore convocabit volatilia et omne genus volucrum associabit sibi;

In culturas mortalium irruent et grana [1] messium devorabunt.

Sequetur fames populum et dira mortalitas famem;

Et [2] cum calamitas [3] cessaverit, adibit detestabilis ales vallem Galabes atque eam in excelsum montem levabit,

In cacumine ipsius [4] plantabit quercum et infra ramos nidificabit;

Ova tria procreabuntur in nido ex quibus vulpis, lupus, et ursus procreabuntur; [5] devorabit [6] matrem et asininum caput gestabit.

Monstro igitur assumpto terrebit fratres suos ipsosque in Neustriam fugabit,

At ipsi excitabunt aprum dentosum in illam et navigio revecti cum [7] vulpe congredientur;

Quæ cum certamen inierit finget se defunctam et aprum in pietatem movebit.

Mox adibit ipse cadaver et dum superstabit anhelabit in oculos ejus et faciem;

At ipsa non oblita præteriti doli mordebit sinistrum pedem ipsius [8] totumque ex corpore evellet,

Saltu quoque facto eripiet ei dextram aurem et caudam et infra cavernas montium delitebit.

Aper ergo illusus requiret lupum et ursum ut ei amissa membra restituant,

---

[1] *grana*] omnia. præm. B.D.

[2] *et*] at. B.D.

[3] *calamitas*] tanta. add. B.D.

[4] *ipsius*] quoque. præm. B.D.

[5] *procreabuntur*] egredientur. B. D.

[6] *devorabit*] vulpis. add. B.D.

[7] *cum*] Interlined in B.

[8] *ipsius*] ejus. B.D.

Qui cum causam inierint[1] promittent ei duos pedes vulpis et aures et caudam, et ex eis porcina membra component: The prophecy of Merlin.

Adquiescet ipse, promissam[2] restaurationem expectabit.

Interim descendet vulpis[3] de montibus et sese in lupum mutabit et quasi colloquium habitura cum apro adibit illum callide ipsumque totum devorabit;

Exinde[4] transvertet sese in aprum et quasi sine membris expectabit germanos,

Sed et ipsos postquam advenerint subito dente interficiet atque capite leonis coronabitur.

In diebus ejus nascetur serpens quæ[5] nece[6] mortalium imminebit; longitudine sua circuibit Londoniam et quoscunque[7] prætereuntes devorabit.

Bos montanus caput lupi assumet dentesque suos in fabrica Sabrinæ dealbabit,

Associabit sibi greges Albanorum et Kambriæ[8] qui Tamensem potando siccabunt.

Vocabit asinus hircum prolixæ barbæ et formam ipsius[9] mutabit;[10]

Indignabitur igitur montanus[11] vocatoque lupo cornua[12] taurus in ipsos figet;[13]

Cum[14] autem sævitiæ indulserit, devorabit carnes eorum et ossa sed in cacumine uriam cremabitur.

Favillæ regis[15] mutabuntur in cygnos, qui in sicco quasi in flumine natabunt;

Devorabunt pisces in piscibus et homines in hominibus deglutient.

---

[1] *inierint*] inerint. B.D.
[2] *promissam*] que. add. B.D.
[3] *vulpis*] Written in marg. A. *lupus* being written in the text and subpuncted.
[4] *Exinde*] Exiñ. A. Exin. B.D.
[5] *quæ*] qui. D.
[6] *nece*] neci. B.D.
[7] *quoscunque*] quosque. B.D.
[8] *Kambriæ*] Cambriæ. B.
[9] *ipsius*] ipsi. B.D.
[10] *mutabit*] mutuabit. B.D.
[11] *montanus*] bos. add. D.
[12] *cornua*] cornutus. B.D.
[13] *figet*] faciet. B. the *a* and *c* subpuncted. fiet. D.
[14] *Cum*] Ut. B.D.
[15] *regis*] rogi. B.D.

The prophecy of Merlin.

Superveniente[1] senectute efficientur submarini luces atque submarinas insidias machinabuntur,

Submergent navalia[2] et argentum non minimum congregabunt.[3]

Fluctuabit iterum Tamensis, convocatisque fluminibus ultra metas alvei procedet,

Urbes vicinas occultabit, oppositosque montes subvertet,

Adhibebit sibi fontem Galahes,[4] dolo et nequitia repleti,[5]

Orientur ex eo seditiones provocantes Venedotos ad prœlia.

Convenient nemorum robora et cum saxis Gewiseorum congregentur,[6]

Advolabit corvus cum milvis et corpora peremptorum devorabit.

Super muros Claudio-Cestriæ nidificabit bubo et in nido suo procreabitur asinus,

Educabit illum serpens Malverniæ et in plures dolos commovebit,

Sumpto diademate transcendet excelsa et horrido rechinnatu[7] populum patriæ terrebit.

In diebus ejus titubabunt montes Pacacii et provinciæ nemoribus suis spoliabuntur,

Superveniet vermis ignei anhelitus, qui emisso vapore comburet arbores,

Egredientur ex eo VII. leones capitibus hircorum deturpati,

Fœtore narium mulieres corrumpentur et proprias communes facient,

---

[1] *Superveniente*] vero. add. D.

[2] *navalia*] vanalia. B.

[3] *congregabunt*] congregabitur. B.D.

[4] *fontem Galahes*] fontē Galahes. A. fontes Galabes. B. fontes Galahes. D.

[5] *repleti*] repletus. B.D.

[6] *congregentur*] congredientur. B.D.

[7] *rechinnatu*] So A.B.C.D. the *r* perhaps corrected into a *c* in A.

Nesciet pater filium proprium quia more pecudum lascivient. The prophecy of Merlin.

Superveniet gigas nequitiæ qui oculorum acumine terrebit universos;

Exsurget in illum draco Wigorniæ et eum exterminare conabitur; facto congressu superabitur[1] draco et nequitia victoris opprimetur;

Ascendet[2] draconem et exuta veste insedebit nudus,

Feret illum draco ad sublimia, erecta cauda verberabit nudatum.

Resumpto iterum vigore gigas fauces illius cum gladio confringet;

Implicabitur tandem sub cauda sua draco et venenatus interibit.

Succedet post illum Totonesius[3] aper[4] et dira tyrannide opprimet populum,

Eliminabit Claudiocestriæ[5] leonem, qui diversis prœliis inquietabit sævientem,

Conculcabit eum sub pedibus suis[6] et apertis[7] faucibus terrebit;

Cum regno tandem litigabit leo et terga nobilium transcendet.

Superveniet taurus litigiosus[8] et leonem dextro pede percutiet,[9]

Expellet illum per regni diversoria sed cornua sua in muros Exoniæ confringet,

Vindicabit leonem vulpes[10] Kaerdubali[11] et totum suis dentibus consumet,

Circumcinget[12] eam Lindecolinus coluber, præsen-

---

[1] *superabitur*] superabit. B.D.
[2] *ascendet*] namque. add. B.D.
[3] *Totonesius*] Totenensis. B.D.
[4] *aper*] apex. B.
[5] *Claudiocestriæ*] Claudiocestriam. B. Claudiocestria. D.
[6] *suis*] ejus. B.D.
[7] *et apertis*] apertisque. B.D.
[8] *litigiosus*] litigio. B.D.
[9] *percutiet*] percussiet. B.
[10] *vulpes*] vulpis. B.D.
[11] *Kaerdubali*] Caerdubali. B.D.
[12] *Circumcinget*] Circumcincinget. A. Sircumcinget. B.

The prophecy of Merlin.

tiam[1] suam draconibus multis horribili sibilo testabitur.

Congredientur deinde[2] dracones et alter alterum diliniet,[3]

Opprimet alatus carentem alis et ungues in genas venenatas configet.[4]

Ad certamen convenient alii, et alius alium interficiet;

Succedet quintus interfectis residuos et[5] diversis machinationibus confringet,

Transcendet dorsum unius cum gladio et caput a corpore separabit,

Exuta veste ascendet alium et dexteram caude lævamque injiciet,

Superabit eam nudus cum nihil indutus proficeret;[6]

Cæteros tormentabit a dorso et in[7] rotunditatem regni compellet.

Superveniet leo rugiens immani feritate timendus, ter v. portiones in unum reducet et solus possidebit populum;

Splendebit gigas colore niveo et candidum[8] populum generabit,[9]

Deliciæ principes enervabunt et subditi iu belluas mutabuntur.

Orietur in illis leo humano cruore turgidus; supponetur ei in segete saltifer[10] qui dum laborabit mente[11] opprimetur ab illo;

Sedabit illos[12] Eboracensis auriga expulsoque domino in curru quem ducit[13] ascendet,

---

[1] *præsentiam*] que. add. B.D.
[2] *deinde*] inde. D.
[3] *diliniet*] dilaniet. B.D.
[4] *configet*] confinget. B.
[5] *et*] om. B.D.
[6] *proficeret*] perficeret. B.
[7] *in*] i̅. A. vi. B.
[8] *candidum*] ad. præm. B.D.
[9] *generabit*] germinabit. B.D.
[10] *saltifer*] falsifer. B.D.
[11] *mente*] mentem. B.D.
[12] *illos*] eos. B.D.
[13] *ducit*] ducet. D.

Abstractoque[1] gladio minabitur Orienti et rotarum suarum vestigia replebit[2] sanguine; The prophecy of Merlin.

Fiet deinde piscis in æquore qui sibilo serpentis revocatus coibit cum illo.

Nascentur inde tres tauri fulgurantes qui consumptis pascuis convertentur in arbores;

Gestabit primus flagellum vipereum[3] et postgenito[4] dorsum suum divertet,

Nitetur ipse flagellum eripere sed ab ultimo corripietur,

Avertent mutuo a sese facies donec venenatum ciphum projecerint.

Succedet eis colonus Albaniæ cui a dorso imminebit serpens,

Vacabit ipse tellurem subvertere ut patriæ segetibus candeant,

Laborabit serpens venenum diffundere ne herbæ in messes proveniant,

Lethali clade deficiet populus et mœnia urbium desolabuntur.

Dabitur in remedium urbs Claudii quæ alumnam flagellantis interponet.

Stateram medicinæ gestabit et in brevi renovabitur insula.

Deinde duo subsequentur sceptrum quibus cornutus draco ministrabit;

Adveniet alter in ferro et volantem equitabit serpentem,

Nudato corpore insidebit[5] dorso et dexteram caudæ injiciet;

Clamore ipsius excitabuntur maria et timorem[6] secundo injicient.

---

[1] *Abstractoque*] Abstracto. B.D.

[2] *replebit*] replebit. add. A.

[3] *vipereum*] impium. B.D.

[4] *postgenito*] primogenitum post. B.D.

[5] *insidebit*] insedebit. B.D.

[6] *timorem*] timore. B.D.

The prophecy of Merlin.

Secundus itaque associabitur leoni, sed exorta lite congressum facient;

Mutuis cladibus succumbent mutuo, sed feritas belluæ prævalebit.

Superveniet quidam in tympano et cithara et demulcebit leonis sævitiam,

Pacificabuntur nationes regni et leonem ad stateram provocabunt.

Locata sede ad pensas studebit[1] sed palmas in Albaniam extendet;

Tristabuntur Aquilonares provinciæ et ostia templorum reserabuntur,

Signifer[2] lupus conducet turmas et cauda sua Cornubiam circumcinget;

Resistet ei miles in curru qui populum illum in aprum mutabit.

Vastabit aper provincias et in profundo Sabrinæ ocultabit caput.

Amplexabitur homo leonem[3] in vino et fulgor auri oculos intuentium excæcabit,

Candebit argentum in circuitu et diversa torcularia vexabit,

Inposito[4] vino inebriabuntur mortales, postposito cœlo in terram respicient.[5]

Ab eis vultus avertent sidera et solitum cursum confundent;

Segetes arebunt his indignantibus et humor convexi negabitur,

Radices et rami vices mutabunt, novitas rei erit[6] in miraculum,[7]

Splendor solis electro Mercurii languebit et erit horror inspicientibus,

---

[1] *studebit*] stridebit. B.D.
[2] *Signifer*] Significer. D.
[3] *leonem*] om. B.D.
[4] *Inposito*] Imposito. B.D.
[5] *respicient*] aspicient. B.D.
[6] *erit*] exit. B.
[7] *miraculum*] remedium. præm. B. crossed out.

The prophecy of Merlin.

Mutabit Stilbon clypeum Archadiæ, vocabit Venerem galea Martis,

Galea Martis umbram conficiet, transibit terminos furor Mercurii,

Nudabit ensem Orion[1] ferreus, vexabit nubes Phœbus æquoreus,

Exibit Jupiter licitas semitas, et Venus deseret statutas[2] lineas;

Saturni sideris livido corruet et fasce curva mortales perimet.

Bissenus[3] numerus domorum siderum deflebit hospites ita transcurrere,

Omittent Gemini complexus[4] solitos et urnam in gentes provocabunt,

Pensa Libræ oblique pendebunt donec Aries recurva cornua sua supponat,

Cauda Scorpionis procreabit fulgura et Cancer cum Sole litigabit,

Ascendet Virgo dorsum Sagittarii et flores Virgineos obfuscabit,

Currus Lunæ turbabit Zodiacum et in fletum prorumpent Pleiades;

Officio jam nulla redibunt sed clausa janua in crepidinibus Adrianæ delitebit,

In ictu radii exsurgent æquora et pulvis veterum renovabitur,

Confligent venti diro[5] sufflamine et sonitum inter sidera conficient.

Cum[6] hæc et alia prophetasset Merlinus, ambiguitatem verborum suorum astantes in admirationem commovit.

---

[1] *Orion*] Orreon̄. B. Orĕea, D.
[2] *statutas*] statuas. D.
[3] *Bissenus*] Bis senus. B.D.
[4] *complexus*] amplexus. D.
[5] *diro*] duo. B.D.
[6] *Cum*] Igitur. add. D.

Cap. XLVI.

Death of Vortigern.

Vortigernus vero sensum juvenis multum admirans verbis suis nec[1] fidem adhibuit. Infra enim IX. dies in quodam[2] turri est obsessus et in eo[3] per regem Aurelium est combustus; Gesta Britonum diffusius enarrant.

Aurelius Ambrosius rex, secundum Brutum (?), fortis et audax, largus, sedulus in divinis obsequiis, modestus in cunctis, et super omnia mendacium vitans, fortis pede, fortior equo, et ad regendum exercitum doctus. Redit in Britanniam, unde prius aufugerat; ad quem convenerunt undique Britones, convocatoque clero unxerunt eum in regem, moxque persequitur Vortigernum, quem, quia patrem suum et fratrem perdiderat, in castro suo combussit. Post hoc committit bellum cum Saxonibus; quibus debellatis, Eldol alias Eldolf, dux Gloucestriæ, cum Hengysto dimicat, quem tenens per vasale cassidis infra concives extraxit. Britones tamen non cessant Paganos expugnare donec potiti sunt victoria. Postea apud Kemingburg consilio Eldaldi episcopi Gloucestriæ Escol decollavit Engistum. Otta filius Engisti et cæteri Saxones a rege petunt misericordiam et accipiunt; quibus dedit rex nationem juxta Scociam, et fœdus cum eis confirmavit. Volens ergo rex honorare sepulturæ locum ubi proceres Britonum Engystus dolo ceciderat, misit propter Choream Gigantum in Hiberniam qui eam per artem Merlini attulit, et circa sepulchrum nobilium occisorum statuit Choream prædictam, quæ nunc vocatur Lapis Pendens et Anglice Stonehenges. Post hæc periit rex veneno apud Wyntoniam, anno XLIIII. regni sui. Sepultusque est in cœmeterio quod ipse præparaverat, scilicet, infra Choream Gigantum. [B. β.]

Uther Pendragon, king of Britain. Stonehenge.

Mortuo Aurelio coronatus est Uther frater ejus. Tempore tamen Aurelii regis per artem Merlini de Hibernia ducti sunt lapides illæ magnæ quæ nunc[4] apud le Stonhenge sitæ[5] sunt. In Hibernia vocatæ

---

[1] *nec*] om. B.D.

[2] *quodam*] corrected by another hand into *quadam* in B.

[3] *eo*] Similarly corrected into *ea* in B.

[4] *illæ magnæ quæ nunc*] illi magni qui. B.D.

[5] *sitæ*] siti. B.D.

fuerunt[1] Gigantum Choreæ. Merlinus autem cum primo regi de lapidibus[2] tetigerat rex solutus est in risum, dicens an lapides Britanniæ tanti valoris essent et tanti[3] pulchritudinis sicut Hiberniæ? Cui respondit Merlinus: Ne moveas rex vanum risum, quia hæc absque vanitate profero. Mystici[4] sunt lapides illæ[5] et ad diversa medicamina salubres; nam olim gigantes illos asportaverunt ex ultimis finibus Africæ et posuerunt in Hiberniam[6] dum ibi habitarent; erat autem hæc causa: Cum aliquis illorum infirmabatur vel vulnerabatur, statim infra[7] lapides confecerunt[8] balneum de[9] herbis et de lotione lapidum quia tanti fuerunt medicaminis quod, lapidibus lotis et aqua potata vel in balneum missa, ægroti vel vulnerati statim sanitatem recipiunt. Non enim est ibi lapis qui médicamento careat; steterunt autem in monte Killarao. De lapidibus satis est.

CAP. XLVII.

MORTUO Aurelio, ut prius tactum est, coronatus est Uther frater ejus; quo regnante, post plura bella cum Saxonibus, Hibernicis, Scottis, Pictis, Norwagensibus, et multis aliis nationibus, stabilimentum fecit populi et regni. Unde omnes majores natu regni sui cum uxoribus, filiis et filiabus apud Trinovantum ad convivium invitavit.

Aderat namque inter cæteros[10] Gorlois dux Cornubiæ cum uxore sua, Igern nomine, cujus pulchritudo omnes mulieres Britanniæ superabat. Cum inter alias The History of king Arthur.

---

[1] *vocatæ fuerunt*] dicti sunt. B. vocati sunt. D.
[2] *de lapidibus*] Interlined in A.
[3] *tanti*] tantæ. B.D.
[4] Nota. in marg. A.D.
[5] *illæ*] illi. B.D.
[6] *Hiberniam*] Hybernia. B.D.
[7] *infra*] inter. B.D.
[8] *confecerunt*] conficiebant. D.
[9] *de*] et. præm. B.D.
[10] *cæteros*] {eos. B.

The History of king Arthur.

eam inspexisset[1] rex subito incaluit amore mulieris. Hæc enim sola erat cui fercula incessanter dirigebat, cui aurea pocula familiaribus internuntiis mittebat. Multotiens ei arridebat, jocosa[2] verba interserebat. Quod cum comperisset maritus ejus confestim[3] iratus et illicentiatus de curia recessit. Iratus itaque Uther præcepit ei redire in curiam, ut de illata[4] injuria rectitudinem ab eo sumeret. Qui[5] cum Gorlois parere diffugisset, rex juramentum sposponderat se omnem nationem Gorlois vastaturum nisi ad satisfactionem festinasset.[6] Nec mora, ira inter eos accrescente, rex magnum exercitum adunavit, Cornubiam petivit, atque ignem in urbes et oppida accumulavit. Gorlois[7] non ausus cum rege congredi auxilium ab Hibernicis petivit; et, cum plus pro uxore quam pro seipso anxiaretur, ipsam posuit in oppido Tintagol, tanquam pro loco tutiori[8] quam habebat, ipse autem alium ingressus est castellum, ne si infortunium supervenisset ambo insimul periclitarentur.

Cumque id regi nuntiatum fuisset, ivit ad oppidum in quo Gorlois inerat, et illum[9] obsedit, omnem[10] aditum suum præclusit.[11] Emensa tandem hebdomada, reminiscens amoris Igernæ, vocavit Ulfin[12] de Ridcaradoc, familiarem sibi commilitonem, indicavitque[13] ei omnia quoque[14] quæ optaverat, dicens: Uror amore Igernæ, nec periculum corporis mei evadere existimo nisi ea potitus fuero; tu igitur[15] adhibe consilium quo voluntatem meam expleam, aut[16] internis[17] anxietatibus

---

[1] *inspexisset*] aspexisset. B.D.
[2] *jocosa*] et. præm. B.D.
[3] *confestim*] statim. D.
[4] *illata*] illa. B.D.
[5] *Qui*] Cui. B.
[6] *festinasset*] veniret festinanter. D.
[7] *Gorlois*] autem. add. D.
[8] *tutiori*] tutiore. B.D.
[9] *illum*] illud. D.
[10] *omnem*] et. præm. B.D.
[11] *præclusit*] præcludit. B.D.
[12] *Ulfin*] Ufin. D.
[13] *indicavitque*] indicaverat. D.
[14] *quoque*] om. B.D.
[15] *igitur*] ergo. B.
[16] *aut*] aũ. A.
[17] *internis*] interius. B.D.

interibo. Ad hæc Ulfin: Et quid[1] tibi consiliari valuerit cum nulla vis accedere[2] quoad[3] qua eam infra oppidum Tintagol adeamus? Est enim situm in mari, et undique circumclausum ab ipso, nec est alter introitus nisi quem angusta rupis præbeat; ipsum tres armati prohibere queunt, licet cum toto regno Britanniæ astitisses; attamen si Merlinus vates operam dedisset æstimo te consilio ipsius desiderio tuo potiri. Credulus itaque rex jussit vocari Merlinum, nam et ipse ad obsidionem venerat. Merlino vocato, et super regis desiderio consulto commotus est super tanto amore ipsius et ait: Ut voto tuo potiaris, utendum est novis artibus et tempore tuo inauditis. Scio medicaminibus meis tibi dare figuram Gorlois, ita ut per omnia ipse videaris. Si itaque parueris faciam te prorsus simulare[4] eum, Ulfin vero Jordanem de Tintagol familiarem suum, alia autem specie sumpta adero tertius, poterisque tutius oppidum adire ad Igernam atque aditum habere. Paruitque rex diligentem animumque adhibuit.

The History of King Arthur.

Postremo commissa familiaribusque[5] suis obsidione commisit se medicaminibus Merlini et in speciem Gorlois transmutatus est. Mutatus est Ulfin in Jordanum, Merlinus in Britahelem, ita ut[6] nemini quod fuerant comparerent. Denique aggressi sunt viam versus Tintagol et cum crepusculo ad oppidum venerunt. Indicato ocius janitori[7] quod consul adveniret, apertæ sunt januæ et intromissi sunt viri; quid enim aliud accessisset cum prorsus ipse Gorlois putaretur adesse? Commansit itaque tota illa nocte cum Igerna et sese desiderata Venere refecit.[8] Deceperat

[1] *quid*] quis. B.D.
[2] *accedere*] valeat. add. B.D.
[3] *quoad*] q̄ad. A. om. B.D.
[4] *simulare*] similare. D.
[5] *familiaribusque*] familiaribus. B.D.
[6] *ut*] Interlined in A.
[7] *janitori*] janitari. A. the *a* scraped so as to resemble an *o*.
[8] *refecit*] satiavit. B.D.

The History of King Arthur.

etiam fictitiis sermonibus quos ornate componebat; dicebat etiam se egressum esse furtim ab[1] oppido suo obsesso, ut sibi tam dilectæ rei atque oppido suo disponeret, unde ipsa credula nihil quod poscebatur abnegavit. Concepit quoque[2] eadem nocte illum celeberrimum regem Arthurum qui postmodum ut celebrabilis esset, mira probitate promeruit.

Interea cum compertum esset pro[3] obsidione[4] regem non adesse, exercitus inconsulte agens muros diruere conatur et obsessum comitem ad prœlium[5] provocare, qui etiam inconsulte faciens[6] egressus est cum commilitonibus suis, arbitrans parva manu tot armatis se posse resistere.

Pugnantes ergo hinc et inde inter primos interfectus est Galois, et socii ejus dissipati; captum enim[7] est oppidum[8] quod obsederant, et opes intropositæ non æqua sorte divisæ sunt.[9] Peracta tandem hujus rei audacia venerunt nuntii ad Igernam qui et necem ducis et obsidionis eventum[10] indicarent; sed cum regem in specie consulis juxta eam residere inspexissent,[11] erubescentes admirabantur ipsum quem in obsidione interfectum deseruerant ita incolumem prævenisse; nesciebant enim quæ medicamenta Merlinus confecerat. Ad tales ergo rumores arridebat rex atque cum his verbis comitissam amplexabatur dicens: Non equidem interfectus sum sed ut vides vivo, doleo tamen oppidi mei destructionem, sociorumque[12] meorum necem; unde nobis tinendum est ne superveniat rex

---

[1] *ab*] de. B.D.

[2] *quoque*] que. B.D. Conceptio Arthuri. in marg. B.

[3] *pro*] per. B.D.

[4] *obsidione*] obsidiōm. A. obsidionem. B. obsidionē. D.

[5] *prœlium*] prœlia. B.D.

[6] *faciens*] agens. D.

[7] *enim*] om. D.

[8] *oppidum*] om. B. added in another hand.

[9] *sunt*] Interlined in A. in rubric.

[10] *obsidionis eventum*] obsidionem. B.

[11] *inspexissent*] conspexissent. D.

[12] *sociorumque*] sociorum q̃. A.

et nos in oppido isto intercipiat. Ibi[1] igitur prius in obviam et ne pacificabo cum ipso ne deterius nobis contingat. Egressus itaque rex petivit exercitum suum et exuta specie Gorlois in Uther Pendragon redivit. Cum omnem eventum didicisset ob cædem Gorlois condoluit sed ob Igernam a maritali copula solutam gavisus est. Reversus itaque ad oppidum Tintagol cepit eam et Igernam et voto suo potitus est; commanserunt inde pariter non minimo amore ligati, progenueruntque filium et filiam; nomen vero filii Arthurus, nomen filiæ Anna. Dederat autem rex filiam suam Annam cuidam comiti, nomine Leil. Hic ut dicebatur miles fuit strenuus, fortis, audax, largus, et famosus. Post aliquot annos et plura bella commissa cum Germanicis, rege infirmante et debitum solvente, cum magno luctu populi more regio cum omnibus regni proceribus ad Cœnobium[2] Ambri infra Choream Gigantum humatus est. Erat enim ibi cœnobium monachorum CCC. quæ[3] omnes destructæ[4] fuerunt per Gurmundum Paganum, filium regis Africæ; steterat enim hoc monasterium inhabitatum per plura tempora. Anno Domini DXIIII.[5]

The History of King Arthur.

Death of Uther Pendragon. [A.D. 514.]

Utherpendragon missus a fratre suo Aurelio in Kambriam contra Pastencium filium Fortigerni et Gyllomannum regem Hiberniæ, cum quibus congressus juxta Meneuiam civitatem eos occidit; mortuoque rege coronatur. Contra quem insurrexerunt Octa filius Engisti et Eosa cognatus suus, quos primo cepit et incarceravit, et iterum per dolum libertati redditos rebellantes interfecit. Postea veneno periit. Hoc Brutus. [B. β.]

Hengistus non minus fraudibus quam violentiis urgens multumque sævitiæ genuinæ indulgens omnia cruentius quam civilius agere mallet. Cui successit Oist filius ejus, Oiric cognomento,

---

[1] *Ibi*] Ibo. B.D.
[2] Ambresbur^{9}. in marg. A.D.
[3] *quæ*] q̃. A. qui. B.D.
[4] *destructæ*] destructi. B.D.
[5] *Anno Domini DXIIII.*] Added by the author in A. subsequently to the context.

The History of King Arthur.

qui consumptis XXIIII. annis filium suum Ochta ejusdemque filium Ermericum habuit successores LIII. annis, sed an singillatim vel communiter regnaverunt non discernitur. [B. γ.]

CAP. XLVIII.

Coronation of Arthur by Dubritius, archbishop of Caerleon.

TUNC[1] coronatus est Arthurus in regem ætate circiter XV. annorum in civitate Cilcestriæ a Dubritio archiepiscopo Urbis Legionum; urgebat[2] enim eos necessitas, quia audito obitu regis prædicti Saxones cives suos ex Germania invitaverant, et duce Colgrino ipsos exterminare nitebantur; subjugaverant etiam[3] sibi[4] partem insulæ quæ a flumine Humbri usque[5] Cathenesium Mare extenditur.

Dubritius[6] igitur calamitatem patriæ dolens, associatis sibi episcopis, Arthurum regni[7] diademate insignivit. Erat autem XV. annorum inauditæ virtutis atque largitatis, in quo tantam gratiam innata bonitas præstiterat ut a cunctis fere populis amaretur. Insignibus itaque regiis initiatus solitum morem servans largitati indulsit. Confluebat ad eum tanta multitudo militum ut ei quod dispensaret deficeret. Sic cui inest naturalis[8] largitio cum probitate, licet ad tempus indigeat, nullatenus tamen continua paupertas ei nocebit.[9] Arthurus ergo, quia in illo probitas largitati comitabatur, statuit Saxones inquietare, ut eorum opibus quæ ei famulabantur ditaret familiam. Commonebat etiam id rectitudo cum totius insulæ monarchiam jure debuerat[10] hæreditario obtinere.

---

[1] Arthurus coronatur in regem. in marg. D.

[2] *urgebat*] On an erasure in A.

[3] *etiam*] enim. D.

[4] *sibi*] om. B.D.

[5] *usque*] ad. add. D.

[6] *Dubritius*] The capital is omitted in A.

[7] *regni*] om. B.D.

[8] *naturalis*] om. B.D. Nota largitatem principis. in marg. D.

[9] *nocebit*] non nocebit. D.

[10] *debuerat*] deberet. D.

Collecta deinde sibi subdita juventute Eboracum petivit. Cum id Colgrino compertum, esset, collegit Saxones, Scottos, Pictos, venitque ei[1] obviam cum multitudine maxima juxta fluvium Duglas in Scocia, ubi facto congressu utrorumque exercitus in majori parte periclitatus fuit, victoria tamen potitus Arthurus Colgrinum fugientem insecutus est ingressumque infra Eboracum obsedit. Audita itaque fratris sui fuga Baldulphus cum VI. milibus virorum obsidionem petivit, ut ipsum inclusum liberaret; quando autem frater suus pugnaverat ipse erat expectans eventum Childerici ducis juxta maritima, qui eis ex Germania in auxilium venturus erat. The History of King Arthur.

Cum itaque esset spatio X. miliariorum[2] ab urbe, statuit[3] nocturnum iter arripere[4] ut furtivam irruptionem faceret. Quod edoctus Arthurus jussit[5] Cadorem, ducem Cornubiæ, cum VI. milibus armatorum et III. milibus peditum eadem nocte illi obviare, qui viam[6] quam hostes præteribant nactus inopinum impetum fecit, dilaceratis atque interfectis Saxonibus fugam facere coegit. Hic autem ultra modum anxius, quod fratri suo auxilium subnectare nequiret, deliberavit apud se qualiter colloquio suo frueretur. Existimabat enim aditum salutis amborum consilio machinari posse si illius præsentia quivisset potiri. Cum igitur alterius modi aditum non haberet, rasit capillos suos et barbam cultumque joculatoris cum cithara[7] aditum invenit; deinde infra castra deambulans modulis quos in lyra componebat sese citharistam exhibebat. Cum enim nulli suspectum[8] esset accessit ad mœnia urbis paulatim, cæptam similitatem[9] faciens; postremo cum in-

---

[1] *ei*] om. B.D.
[2] *miliariorum*] miliariariorum. A.
[3] *statuit*] statim. B.D.
[4] *arripere*] arripuit. B.D.
[5] *jussit*] misit. B.
[6] *viam*] via. D.
[7] *cithara*] induens. add. D.
[8] *suspectum*] suspectus. B.D.
[9] *similitatem*] simĭtatem. A.B. simultatem. D.

The History of King Arthur.

clusis compertus[1] esset tractus est funiculo infra muros et ad fratrem conductus, et tunc viso germano osculis et amplexibus desideratis sese refecerunt.

Denique post multas desperationes egrediendi remeabant jam[2] legati ex Germania qui duce Cheldrico[3] sexcentas naves milite forti armatas et oneratas in Albaniam conduxerant; quo audito dissuaserunt consiliarii Arthuro obsidionem diutius tenere, ne si tanta multitudo hostium supervenisset dubium certamen commisissent.[4]

Paruit igitur Arthurus domesticorum suorum consilio, recepitque sese infra urbem Londoniarum; ibi,[5] convocato clero et totius regni primatibus, quærit consilium quid optimum, quid saluberrimum contra Paganorum irruptionem faceret. Communi tandem consensu illato mittuntur Armoricam nuntii ad regem Hoelum, qui ei calamitatem Britanniæ notificarent. Erat autem Hoelus filius sororis Arthuri ex Budicio rege Armoricanorum Britonum generatus, unde audita inquietatione quæ avunculo suo ingerebatur, jussit navigium parari, collectisque XV. milibus armatorum, proximorum flatu ventorum portum Hamonis applicuit. Excepit illum Arthurus honore quo decebat.[6]

CAP. XLIX.

EMENSIS postmodum paucis diebus urbem Kaerludcoit petivit, a Paganis quos supra memoravi obsessam. Hæc autem in Lindesey provincia inter duo flumina super montem locata, alio nomine Lindicolinum nuncupatur. Ut igitur cum omni multitudine sua eo venerunt, prœliati sunt cum Saxonibus, inauditam

---

[1] *compertus*] compertū. B.
[2] *jam*] inde. D.
[3] *Cheldrico*] Childerico. B.
[4] *commisissent*] committerent. D.
[5] *ibi*] ibique. B.
[6] *decebat*] decuit. D.

cædem incedentes.[1] Ceciderunt namque ex illis ea[2] die VI. milia, partim submersi, partim telis occisi, vitam amiserunt; unde cæteri stupefacti relicta obsidione fugam fecerunt, quos Arthurus insequens[3] usque ad nemus Colidonis.[4] Ibi undique ex fuga confluentes conati sunt Arthuro[5] resistere. Conserto itaque prœlio stragem Britonibus faciunt, sese viriliter defendunt;[6] usi enim arborum auxilio tela Britonum minus dubitabant,[7] quod Arthurus intuens jussit arbores circa[8] illam partem nemoris succidi et truncos ita in circuitu locari ut egressus eis negaretur; volebat itaque ipsos inclusos tam diu obsidere donec fame interirent. Quo facto, jussit turmas ambire nemus, mansit[9] tribus diebus ibidem.

The History of King Arthur.

Cumque igitur Saxones quo vescerentur indigerent, ne subita fame perirent, petierunt eo pacto egressum ut relictis omnibus cum solis navibus Germaniam redire sinerentur. Promiserunt[10] quoque se daturos ei[11] tributum[12] ex Germania, obsidesque inde mansuros. Tunc Arthurus quæsito consilio petitioni eorum adquievit; retinuit namque ipsorum[13] opes reddendique vectigal obsides solumque abscessum largitus est.

Cumque illi domum redeundo æquora sulcarent peractæ piguit pactionis, retortisque velis redierunt Britanniam et Totonesium[14] litus adiverunt. Nacti deinde tellurem patriam usque ad Sabrinum Mare depopulant,[15] colonos lethiferis vulneribus afficientes; inde arrepto

---

[1] *incedentes*] inferentes. B.D.
[2] *ea*] illa. B.
[3] *insequens*] fugavit. add. B.D.
[4] *Colidonis*] Calidonis. B. Collidonis. D.
[5] *Arthuro*] $\overset{\text{ro}}{\text{Aa}}$. A.
[6] *defendunt*] The last two syllables in A. are written beyond the end of the line in the author's hand, very tremulously. defendendo. D.
[7] *dubitabant*] dubitant. B.D.
[8] *circa*] juxta. D.
[9] *mansit*] et. præm. B.D.
[10] *Promiserunt*] ei. add. B.D.
[11] *ei*] om. B.D.
[12] *tributum*] om. B. added *prima manu*.
[13] *ipsorum*] eorum. B.
[14] *Totonesium*] Totenesium. B.
[15] *depopulant*] depopulabant. B. D.

The History of King Arthur.

itinere versus pagum Badonis urbem obsident. Idem[1] cum regi nuntiatum esset admirans ultra modum illorum facinus judicium fieri jussit de illorum obsidibus,[2] brevi mora suspendendis; prætermissa etiam inquietatione quæ[3] Scottos et Pictos opprimere inceperat obsidionem dispergere festinavit. Maximis vero angustiis est cruciatus quum Hoelum nepotem suum in civitate Alcluyd morbo gravatum deserebat. Postremo Sumersetensem provinciam ingressus visa cominus obsidione[4] hæc verba locutus est: Quoniam impiissimi Saxones fidem mihi servare dedignati sunt, ego fidem Deo meo servans sanguinem concivium meorum in ipsos hodie vindicare conabor. Armate vos, viri, armate, et proditores istos viriliter invadite quos proculdubio auxiliante Christo triumphabimus.

Hæc eo dicente Sanctus Dubritius, Urbis Legionum metropolis[5] ascenso cujusdam montis cacumine excelsa voce clamavit:[6] Viri Christiana professione insigniti, maneat in vobis concivium vestrorum pietas et patriæ qui proditione Paganorum exterminati sunt; vobis sempiternum erit opprobrium nisi ipsos[7] defendere institueritis. Pugnate pro patria et mortem si supervenerit ultro pro eadem patimini. Ipsa enim victoria est et animæ remedium; quicunque enim pro fratribus suis mortem inierit, vivam hostiam se præstat Deo, Christumque sequi non ambigitur qui pro fratribus animam ponere dignatus est. Si aliquis vestrum in hoc bello mortem subierit sit ei mors illa peccatorum suorum pœnitentia et absolutio, dum eam hoc modo recipere non diffigerit. Nec mora, benedictione beati[8]

The battle of Caerbadon. A.D. 520.

---

[1] *Idem*] Idȝ. A. Idque. B.D.

[2] *obsidibus*] obsidionibus. B.

[3] *quæ*] qua. B.D.

[4] *obsidione*] A short erasure follows in A.

[5] *metropolis*] corr. metropolitanus. om. D. archiepiscopus. B.

[6] Consilium archiepiscopi ad bellandum. in marg. B.

[7] *ipsos*] eos. D.

[8] *beati*] sancti. B.D.

The History of King Arthur.

viri hila[ra]ti,[1] festinavit quisque armare se. Ipse autem Arthurus lorica tanto rege digna indutus, auream galeam simulacro draconis insculptam capiti adaptat; humeris quoque suis clypeum,[2] nomine[3] Prudwen, in quo imago Sanctæ Mariæ Dei Genitricis inpictam[4] ipsam in memoriam sæpissime invocabat. Accinctus etiam gladio optimo,[5] nomine Caliburno,[6] in insula Avallonis fabricato, lancea dextram suam decorat nomine Ron; hæc erat ardua lata[7] lancea cladibus apta.

Deinde dispositis catervis Saxones in suo more in cuneos dispositos audacter invasit, ipsi tota die viriliter resistebant Britones usque insequentes. Vergente tandem ad occasum sole proximum occupaverunt montem pro castro eum habitaturi. Multitudine etenim sociorum confisi solus mons sufficere[8] videbatur; at ut[9] posterus sol diem reduxit, ascendit Arthurus cum exercitu suo cacumen, sed in ascendendo multos suorum amisit.[10] Saxones namque ex summitate[11] occurrentes[12] facilius vulnera ingerebant, dum ipsos citior cursus in descensu ageret quam eos in ascensu. Britones tamen cacumen maxima vi adepti dextris hostium dextras suas confestim conferunt, quibus Saxones pectora prætendentes omni nisu resistere nituntur.

Cumque multum diei in hunc modum præterisset indignatus est Arthurus, ipsis ita successisse nec sibi victoriam advenire. Abstracto ergo Caliburno gladio nomen Sanctæ Mariæ proclamat et sese in impetu infra densas hostium acies immisit. Quemcumque enim attingebat Deum invocando solo ictu perimebat;

---

[1] *hilarati*] hilati. A.

[2] *clypeum*] om. B. added in a later hand.

[3] *nomine*] vocabulo. B.D. Prudwen. in marg. A.D.

[4] *inpictam*] inpicta. B. erat inpicta. D.

[5] *optimo*] erat. add. D.

[6] Caliburn. Ron. in marg. A.D.

[7] *lata*] que. add. B.D.

[8] *sufficere*] ipsis. add. B.D.

[9] *ut*] ubi. D.

[10] *amisit*] perdidit. B.

[11] *summitate*] montis. add. D.

[12] *occurrentes*] accurrentes. D.

The History of King Arthur.

nec quievit impetum suum facere donec quadringentos et LXX. viros solo Caliburno peremit. Quod videntes Britones densatis turmis illum sequuntur, stragem undique facientes. Ceciderunt illico Colgrinus et Baldulfus frater ejus et multa milia aliorum; at Cheldericus viso sociorum periculo continuo in fugam cum cæteris versus est.

CAP. L.

REX igitur potitus victoria Cadorem ducem Cornubiæ illos prosequi jussit, dum ipso[1] Albaniam petere festinaret, nunciatumque illi fuerat Scottos, Pictos obsedisse Hoelum in urbe Alcluyd, qua[2] ipsum supradixi[3] infirmitate, gravatum; quocirca properabat ei in auxilium ne a barbaris occuparetur. Dux itaque Cornubiæ X. milibus comitatus fugientes Saxones nondum insequi voluit, immo naves eorum festinanter exigere ut ipsis ingressum prohiberet.

Mox ut ipsis potitus est munivit eas militibus optimis qui introitum abnegarent Paganis si ad easdem[4] confugerent. Deinde festinat hostes sequi,[5] sectatos[6] sine pietate trucidare, præcep[tum][7] Arthuri facturus. Qui modo genuina[8] feritate fulminabant, nunc timido corde fugientes, aliquando montes et cavernas petebant ut vivendi spatium haberent. Postremo cum nihil eis tutamini accessisset, insulam Thanet lacerato agmine ingrediuntur. Insequitur eos ibidem dux Cornubiæ solitam cædem inferens, nec requievit donec perempto Cheldrico cunctos deditioni compulit receptis obsidibus.

---

[1] *ipso*] ipse. B.D.
[2] *qua*] in. præm. B.D.
[3] *supradixi*] dixi supra. D.
[4] *easdem*] eas. B.D.
[5] *sequi*] insequi. D.
[6] *sectatos*] secutos. D.
[7] *præcep*] præceptum. B.D.
[8] *genuina*] gemina. B.D.

CAP. LI.

PACE itaque firmata cepit exercitum et profectus est[1] ad Alcluyd ad Arthurum, ubi Hoelus deliberatus est ab obsidione. Ipso vento, Arthurus movit exercitum suum ad Murryf, et ibi obsidebat Scottos et Pictos, qui tertio contra regem et nepotem suum dimicati sunt, ipsos enim usque ad provinciam hanc rex fugaverat. Ingressi autem stagnum quod Lumocio nuncupatur habitaverunt. Occupaverunt insulas multas quæ in stagno fuerant,[2] securum refugium avide conquirentes. Hoc autem stagnum LX. continet insulas et LX. flumina, nec ex eis nisi unum ad mare[3] decurrit. In insulis vero LX. rupes manifestum est esse totidem aquilæ[4] nidos sustentantes, quæ singulis annis convenientes prodigium quod in regnum futurum esset celso clamore communiter edito notificabant;[5] hæc enim erat opinio Scottorum.[6] Ad has inquam[7] insulas diffugerant[8] hostes[9] ut præsidio stangni fruerentur, sed parum vel nihil[10] illis profuit; nam rex[11] collecto navigio flumina circuivit, ipsos[12] inclusos[13] per XV. dies[14] tanta fame afflixit ut mille[15] morerentur.

The History of King Arthur.

Dum[16] illos in hunc modum opprimeret quidam rex Hibernicus, Gyllamurius nomine,[17] cum magna classe barbarorum in subsidium obsessorum supervenit,[18] ut

---

[1] *est*] ejus. B.
[2] *fuerant*] erant. D.
[3] *ad mare*] om. D.
[4] *aquilæ*] aquilarum. B.D.
[5] *notificabant*] vociferabant. B.D.
[6] *hæc . . . . . Scottorum*] om. B.D.
[7] *inquam*] itaque. B.D.
[8] *diffugerant*] confugerant. B.D
[9] *hostes*] prædicti. add. B.D.
[10] *vel nihil*] om. B.D.
[11] *rex*] Arthurus. B.D.
[12] *ipsos*] que. add. D.
[13] *inclusos*] om. B.D.
[14] *dies*] obsidendo. add. B.D.
[15] *mille*] ad milia. B.D.
[16] *Dum*] que. add. B.D.
[17] *quidam . . . . . nomine*] Gillamurius rex Hyberniæ. B.D.
[18] *Cum . . . . supervenit*] cum maxima barbarorum copia classe supervenit. B.D.

The History of King Arthur.

ipsis oppressis auxilium subnectaret. Prætermissa itaque[1] obsidione cepit rex[2] arma vertere in Hibernenses, quos sine pietate laceratos coegit domum redire.[3] Potitus ergo[4] victoria Hiberniensium[5] vacavit delere gentem[6] Scottorum Pictorumque[7] incommutabili sævitiæ indulgens,

Cumque nulli qui[8] reperiebatur parceret, convenerunt omnes episcopi miserandæ patriæ cum omni clero subdito,[9] reliquias sanctorum et ecclesiastica sacra nudis ferentes pedibus, misericordiam regis pro salute populi miserabilis imploraturi.[10] Mox ut in præsentia[11] regis[12] convenerunt[13] flexis genibus deprecati sunt ut pietatem super contrita gente haberet. Sufficerat enim sibi non omnes delere usque ad unum,[14] sineret illos portiunculam patriæ habere perpetuæ servitutis jugum ultro gestaturos. Cumque regem in hunc modum rogavissent, commovit eum pietas in lachrymas, sanctorum[15] virorum eorum[16] petitioni adquiescens veniam condonavit.[17]

Cap. LII.

His itaque gestis explorat Hoelus situm prædicti stagni, admiransque tot flumina, tot insulas, tot rupes, tot nidos aquilarum, tot aquilas[18] numero adesse.

---

[1] *itaque*] igitur. B.D.
[2] *rex*] Arthurus. B.D.
[3] *redire*] remeare. B.D.
[4] *ergo*] igitur. B.D.
[5] *Hiberniensium*] om. B.D.
[6] *delere gentem*] iterum gentem delere. B.D.
[7] *Pictorumque*] atque Pictorum. B.D.
[8] *qui*] prout. B.D.
[9] *subdito*] sibi. præm. B.D.
[10] *imploraturi*] sui. præm. B.D.
[11] *in præsentia*] præsentiam. B.D.
[12] *regis*] ipsius. B.D.
[13] *convenerunt*] habuerunt. B.D.
[14] *Sufficerat . . . ad unum*] Satis etenim periculi intulerat, nec erat opus perpaucos qui remanserant usque ad unum delere. B.D.
[15] *sanctorum*] que. add. B.D.
[16] *eorum*] om. B.D.
[17] *condonavit*] donavit. D.
[18] *tot aquilas*] om. B.D.

Cum[1] id in mirum contulisset Hoelus[2] dixitque illi Arthurus quod[3] aliud stagnum magis esset[4] mirandum in eadem provincia. Erat quippe haud longe illinc, latitudinem[5] habens XX. pedum eademque mensura longitudinem cum V. pedum altitudine; in quadrum[6] vero sine hominum arte fabricatum,[7] IIII. genera piscium infra IIII. angulos procreabat, nec in aliqua partium pisces alterius partis reperiebantur. Adjecit etiam aliud stagnum in partibus Gualiarum prope Sabrinam esse, quod pagenses Linliwan[8] appellant, quod cum in ipsum mare fluctuat recipitur in modum voraginis, sorbendo[9] fluctus maris[10] nullatenus impletur[11] ut riparum marginem operiat, at dum mare decrescit eructat[12] ad instar montis absorptas aquas quibus demum ripas tegit.[13] Interim si gens totius patriæ[14] facie versa prope astaret recepta infra vestes undarum aspergine vel vix vel nunquam elabi valeret quin a stagno voraretur;[15] tergo autem verso non est irroratio[16] timenda, etiam si ripis[17] astaret.

The History of King Arthur.

Data etiam[18] venia Scottorum populo petivit rex Eboracum, instantis Natalis Domini Festum celebraturus; cum[19] urbe[20] visa[21] sacrarum ecclesiarum desolatione condoluit. Expulso namque Beato[22] Sampsone archiepiscopo per Paganos[23] cæterisque sanctæ reli-

---

[1] *Cum*] que. add. B.D.
[2] *Hoelus*] Arthurus. B.D. accessit. præm. B.D.
[3] *Arthurus quod*] om. B.D.
[4] *esset*] esse. B.D.
[5] *latitudinem*] latitudine. B.
[6] Nota. in marg. A. Nota. mira varia. in marg. D.
[7] *fabricatum*] sive natura constitutum. B.D.
[8] *Linliwan*] Linligwen. B.D.
[9] *sorbendo*] que. add. B.D.
[10] *maris*] om. B.D.
[11] *impletur*] repletur. B.D.
[12] *eructat*] eructuat. B.D.
[13] *tegit*] et aspergit. add. B.D.
[14] *patriæ*] illius. add. B.D.
[15] *voraretur*] devoraretur. D.
[16] *irroratio*] irrigatio. B.D.
[17] *ripis*] in. præm. B.D.
[18] *etiam*] om. B.D.
[19] *cum*] que. add. B.D.
[20] *urbe*] urbem intrasset. B.D.
[21] *visa*] videns. B.
[22] *Beato*] Sancto. B.
[23] *per Paganos*] om. B.D.

The History of King Arthur.

gionis viris templa semiusta ab officio Dei cessabant. Tanta enim[1] Paganorum insania furiabatur.[2]

Exinde[3] convocato clero et populo Piramum capellanum suum metropolitani sede[4] destinavit, ecclesias usque ad solum destructas renovat, atque[5] religiosis cœtibus virorum ac mulierum exornat.[6] Proceres autem inquietudine Saxonum expulsos patriis honoribus restaurat.[7]

Erant ibi tres fratres regali prosapia exorti,[8] scilicet, Loth, Urianus, et Angesulus,[9] qui antequam Saxones prævaluissent principatum illarum partium habuerant; hos igitur ut cæteros paterno jure dotare[10] volens reddit Anguselo regiam potestatem Scottorum, fratrem[11] suum[12] Urrianum sceptro Murifensium insignivit, Loth vero,[13] qui tempore Aurelii Ambrosii sororem ipsius duxerat, ex qua Walwanum[14] et Mordredum genuerat, ad consulatum Thotonesiæ[15] cæterarumque conprovincialium[16] quæ[17] ei pertinebant, reduxit.

Denique cum totius patriæ statum in pristinam dignitatem reduxisset duxit uxorem Genwaram ex nobili genere Romanorum editam,[18] quæ in thalamo Cadoris ducis educata totius insulæ mulieres pulchritudine et bonitate[19] superabat.

---

[1] *enim*] etenim. B.D.
[2] *insania furiabatur*] insania prævaluerat. B. sævitia prævalebat. D.
[3] *Exinde*] Exin. D.
[4] *metropolitani sede*] Evidently a mistake for *metropolitane(æ) sedi* in A. metropolitanæ sedi. B. metropolitano sedi. D.
[5] *atque*] ac. B.
[6] *exornat*] ornat. D.
[7] *restaurat*] restituit. B.D.
[8] *exorti*] orti. B.D.
[9] *scilicet . . . . Angesulus*] Loth, videlicet, atque Urianus necnon et Anguselus. B.D. guselus. in marg. A. in the author's smaller hand.
[10] *dotare*] donare. B.D. Præfectio regis Scottorum per Ar[thurum]. in marg. B.
[11] *fratrem*] que. add. B.D.
[12] *suum*] om. D.
[13] *vero*] autem. B.D.
[14] *Walwanum*] Walgainum. B.
[15] *Thotonesiæ*] Corrected from *Lodonesiæ* in A. Ledenesiæ. B.D.
[16] *conprovincialium*] conprovinciarum. B.D.
[17] *quæ*] qꝫ. A.
[18] *editam*] ortam. B.D.
[19] *et bonitate*] om. D.

CAP. LIII.

ADVENIENTE itaque[1] sequenti[2] æstate paravit classem suam adivitque Hiberniam[3] quam sibi subdere desiderabat. Applicanti autem sibi prædictus rex Gillamurius cum innumerabili gente obvius venit contra illum dimicaturus. Cumque prœlium incepisset confestim gens ejus nuda et inermis mire lacerata confugit, quo ei locus refugii patebat. The History of King Arthur.

Nec mora, captus est Gillamurius et deditioni coactus unde cæteri principes patriæ stupefacti exemplo regis deditionem fecerunt; subjugatis itaque totius Hiberniæ partibus classem suam direxit in Yslandiam, eamque debellato populo subjugavit.[4]

Exinde[5] divulgato per cæteras insulas[6] rumore quod ei nulla provincia resistere poterat, Doldautus[7] rex Gutlandiæ[8] et Gervasius[9] rex Orcadum ultro venere[10] promissoque vectigali subjectionem fecerunt.[11] Emensa deinde hyeme reversus est in[12] Britanniam statumque regni in firmam pacem renovans moram XII. annis ibidem fecit.—ita quod nullus cum eo bellavit nec ipse cum aliquo; et postea devenit ipse ita facetus, ita sapiens, et ita largus, et ita se habuit in tam magno honore quod curia imperatoris Romæ nec aliqua alia per totam Christianitatem vel per totum Paganismum fuit ita commendatus sicut ipse fuit; et ideo meliores homines de omnibus terris veniebant directe ad commorandum cum eo et ipse eos omnes liberaliter recepit ad magnum honorem, et ipsi tam boni erant et tam valentes quod nullus novit ipsis meliores; et

---

[1] *itaque*] deinde. B. denique. D.
[2] *sequenti*] sequente. B.D.
[3] *Hiberniam*] Hyberniæ insulam. B.D.
[4] Subjugatio Hiberniæ et Islandiæ per Arthurum, etc. in marg. B.
[5] *Exinde*] Exin. D.
[6] *insulas*] provincias. B.
[7] *Doldautus*] Coldamus. B. Doldanius. D.
[8] *Gutlandiæ*] Godlandiæ. B.D.
[9] *Gervasius*] Gunvasius. B.D.
[10] *venere*] venerunt. B.D.
[11] *fecerunt*] promiserunt. B.
[12] *in*] om. D.

The History of King Arthur.

ideo Arthurus fecit Rotundam Tabulam, quod cum illi nobiles milites deberent sedere ad prandendum, non unus altius altero sed omnes æqualiter sederent, et omnibus æqualiter serviretur, ita quod nullus de alio superioritatem prætenderet. [B. α?].

Cap. LIV.

Tunc invitatis probissimis quibusque ex longe positis regnis cœpit familiam suam augmentare, tantamque facetiam in domum suam [1] habere ita [2] ut æmulationem longe manentibus populis ingereret; unde nobilissimus quisque incitatus nil pendebat se nisi sese sive[3] induendo sive in arma ferendo ad modum militum Arthuri haberet.

Denique fama largitatis[4] atque probitatis illius[5] per extremos mundi cardines divulgata, tanquam secundus Alexander,[6] reges transmarinorum regnorum nimius invadebat timor ne inquietatione ejus oppressi nationes sibi subditas amitterent. Mordacibus ergo curis anxiati urbes et [7] urbium turres renovabant, oppida in congruis locis ædificabant, ut [8] si impetus Arthuri in illos irrueret [9] refugium, si opus esset, haberent.

Cumque id Arthuro notificatum esset extollens se quia cunctis timori erat,[10] totam Europam sibi subdere affectabat.[11] Paratis inde [12] navigiis Norguegiam prius adivit, ut illius diademate Loth sororium suum insigniret. Erat enim [13] Loth nepos Sichelini regis Norwegensium qui ea tempestate defunctus regnum suum eidem destinaverat At Norwagenses indignati illum

---

[1] *domum suam*] domo sua. B.D.
[2] *ita*] om. D.
[3] *sese sive*] sive in. B. in. D.
[4] *largitatis*] ejus. add. B.D.
[5] *illius*] om. B.D.
[6] *tanquam . . . . Alexander*] om. B.D.
[7] *et*] atque. B.D.
[8] *ut*] ne. B.D.
[9] *irrueret*] duceret. B.D.
[10] *erat*] esset. D.
[11] *affectabat*] affectat. B.D.
[12] *inde*] deinde. B.D.
[13] *enim*] autem. B.D.

The History of King Arthur.

recipere erexerant jam quendam Riculfum in regiam potestatem. Munitisque urbibus Arthuro se posse resistere æstimabant.[1] Erat tunc Walwanus[2] filius prædicti Loth XII. annorum juvenis obsequio Sulpicii papæ ab avunculo traditus, a quo arma accepit.[3]

Arthuro[4] in Norwagensi litore applicante[5] obviavit ei rex Riculfus cum[6] patriæ populo, prœliumque commisit; et cum multum cruoris in utraque parte diffusum esset prævaluerunt tandem Britones et facto[7] impetu Riculfum cum multis peremerunt. Victoria igitur potiti Britones[8] civitates accumulata flamma invaserunt. Dispersisque pagensibus sævitiæ indulgere non cessaverunt donec[9] Norwegiam totamque[10] Daciam dominio Arthuri submiserunt; quibus subactis, cum Loth in regem Norwegiæ[11] promovisset, navigavit[12] Arthurus[13] ad Gallias, factis[14] turmis patriam undique vastare incepit.[15] Erat tunc Gallia[16] Romæ tributaria,[17] Folloni[18] tribuno commissa, qui eam sub Leone imperatore regebat. Qui cum adventum Arthuri comperisset, collegit omnem militem armatum qui potestati suæ parebat, et cum Arthuro congressus[19] est, sed minime resistere quivit. Nam tantum habuit exercitum quantum erat difficilis[20]

---

[1] *æstimabant*] existimabant. B.

[2] *Walwanus*] Walguainus. B. Walguanius. D.

[3] *accepit*] recepit. B.D.

[4] *Arthuro*] Ut igitur Arthurus ut dicere inceperam. B.D.

[5] *applicante*] applicuit. B.D.

[6] *cum*] universo. add. B.D.

[7] *et facto*] factoque. B.D.

[8] *Britones*] om. B.D. Subjugatio Norwegiæ et Daciæ per Arthurum. in marg. B. Arthurus conquæritur Norwegiam et Daciam. in marg. D.

[9] *donec*] totam. add. B.D.

[10] *totamque*] necnon et. B.D.

[11] *Norwegiæ*] Norgwegiæ. B. Norwagiæ. D.

[12] *navigavit*] natavit. B.D.

[13] *Arthurus*] Ar. A.

[14] *factis*] que. add. B.D.

[15] *incepit*] cœpit. B.D.

[16] *Gallia*] provincia. add. B.D.

[17] *tributaria*] om. B.D.

[18] *Folloni*] Fulloni. D.

[19] *congressus*] prœliatus. B.D.

[20] *Nam . . . . . difficilis*] Nam Arthurum juventus omnium insularum quas subjugaverat comitabatur, unde tantum perhibebatur habere exercitum quantum erat difficilis. B.D.

The History of King Arthur.

ab ullo posse superari; famulabatur enim[1] ei melior pars Gallicanæ militiæ.[2]

Follo igitur cum sese in deteriorem partem prœlii[3] incidere vidisset,[4] Parisius cum paucis diffugit. Ibi lapso populo resociato[5] urbem munivit, iterum cum Arthuro prœlium committere affectavit.[6] At dum exercitum suum vicinorum auxilio roborare intenderet venit ex aruperto[7] Arthurus ipsumque infra civitatem obsedit. Emenso deinde mense cum Follo gentem suam fame[8] perire doluisset, mandavit Arthuro ut ipsi[9] duellum ivissent[10] et cui victoria perveniret alterius regnum obtineret. Erat enim magnæ[11] staturæ[12] et fortitudinis,[13] unde confisus est, quia ita[14] mandaverat ut hoc modo aditum salutis haberet;[15] quod cum Arthuro nuntiatum fuisset placuit ei vehementer affectus Follonis,[16] renuntiavit sese paratum[17] prædictam tenere conventionem. Dato[18] igitur in amba parte fœdere conveniunt[19] uterque in insulam quæ erat extra civitatem populo expectante quod[20] de eis futurum erat.

Ambo enim[21] erant decenter armati, super equos[22] miræ velocitatis residentes,[23] nec erat promptum dignoscere cui triumphus proveniret.

---

[1] *enim*] quoque. B.D.

[2] *militiæ*] quam sua largitate sibi obnoxiam fecerat. add. B.D.

[3] *prœlii*] om. D.

[4] *vidisset*] relicto confestim campo. add. B.D.

[5] *lapso populo resociato*] resociato dilapso populo. B.D.

[6] *iterum . . . . . affectavit*] iterumque affectavit cum Arthuro dimicare. B.D.

[7] *aruperto*] improviso. B.D.

[8] *fame*] om. D.

[9] *ipsi*] solum. add. B. soli. add. D.

[10] *ivissent*] inirent. B.D.

[11] *magnæ*] om. B.D.

[12] *staturæ*] et audaciæ. add. B.D.

[13] *fortitudinis*] magnæ. add. B.D.

[14] *unde . . . . . ita*] quibus ultra modum confisus ista. B.D.

[15] *Erat enim . . . . haberet*] om. B. added in a foot note *prima manu*.

[16] *Follonis*] et. add. D.

[17] *paratum*] fore. add. B.D.

[18] *Dato*] Data. D.

[19] *conveniunt*] convenerunt. D.

[20] *quod*] quid. B.

[21] *enim*] om. B.D.

[22] *equos*] etiam. add. B.D.

[23] *residentes*] insedentes. B.D.

CAP. LV.

ERECTIS itaque[1] lanceis[2] confestim subdentes equis calcaria sese maximis ictibus percusserunt. At Arthurus gestans cautius lanceam Follonem in summitate pectoris infixit, ejusque telo vitato quantum vigor sinebat illum[3] in terram prostravit. Evaginato[4] quoque ense festinabat eum ferire, tamen[5] Follo velocius erectus prætensa lancea occurrit illatoque infra pectus equi Arthuri lethifero vulnere utrumque concidere coegit. The History of King Arthur.

Britones ut regem prostratum viderunt, timentes eum peremptum esse, vix potuerunt retineri quin fœdere rupto unanimiter in Gallos irruerent. At dum metam pacis egredi[6] meditarentur[7] erectus est ocius Arthurus, prætensoque clypeo[8] Follonem valido[9] cursu petivit. Instantes ergo cominus ictus[10] ingeminant, alter neci[11] alterius insistens.[12] Denique Follo invento aditu percussit Arthurum in frontem[13] et nisi callisio[14] cassidis mucronem hebetasset lethiferum[15] vulnus forsitan induxisset. Manante ergo[16] sanguine cum Arthurus loricam et clypeum rubere vidisset ardentiori ira succensus est, atque erecto totis viribus Caliburno impressit eam[17] super[18] galeam Follonis[19] quam[20] in duas partes cum capite[21] dissecuit; quo vulnere cecidit Follo, tellurem calcaneis[22] pulsans et spiritum in auras emisit.

---

[1] *Erectis itaque*] ut itaque erectis. B.D.

[2] *lanceis*] in adversis partibus steterunt. add. B.D.

[3] *illum*] om. B.D.

[4] *Evaginato*] que. add. D.

[5] *tamen*] cum. B.D.

[6] *egredi*] jam. add. B.D.

[7] *meditarentur*] The *ta* is written in marg. A. very faintly, apparently in the author's hand.

[8] *clypeo*] imminentem sibi. add. B.D.

[9] *valido*] cito. B.D.

[10] *ictus*] mutuos. præm. B.D.

[11] *neci*] om. D.

[12] *insistens*] insistentes. B.

[13] *frontem*] fronte. D.

[14] *callisio*] collisione. B.D.

[15] *lethiferum*] mortiferum. B.D.

[16] *ergo*] itaque. B.D.

[17] *eam*] eum. B.D.

[18] *super*] per. B.D.

[19] *Follonis*] in caput. præm. B.D.

[20] *quam*] quod. B,D.

[21] *cum capite*] om. B.D.

[22] *calcaneis*] calcaribus. B.D.

The History of King Arthur.

Cum hoc[1] per exercitum divulgatum fuisset concurrerunt cives apertisque januis[2] civitatem Arthuro tradiderunt. Qui deinde victoria potitus exercitum suum divisit in duo; unam partem Hoelo duci commisit, præcepit[3] illi ut expugnaret Guichardum, Pictavensium ducem. Ipse cum reliqua parte cæteras provincias sibi subjugare vacavit.[4]

Mox Hoelus Aquitanniam ingressus urbes patriæ invasit, Guichardum pluribus prœliis anxiatum deditioni coegit, Wasconiam ferro et flamma depopulans principes ejusdem subjugavit. Emensis itaque duobus mensibus, cum totius Galliæ partes potestati suæ submisisset, venit iterum Arthurus Parisius tenuitque ibidem curiam suam, ubi convocato clero et populo statum regni pace et lege confirmavit.

Tunc largitus est Beduero pincernæ suo Estrusiam quæ nunc Normannia dicitur, Kayo dapifero suo Andegavensium provinciam; plures quoque alias provincias nobilibus viris qui in obsequio erant illius. Deinde pacificatis civitatibus et populis incipiente vere in Britanniam reversus est.

CAP. LVI.

De Festo Arthuri Regis.[5]

Cum[6] igitur solemnitas Pentecostis[7] advenisset post tantum triumphum maxima lætitia[8] fluctuans Arthurus affectavit curiam tenere regnique diadema capiti suo imponere, reges et duces sibi subditos ad

---

[1] *Cum hoc*] Cumque id. B.D. Subjugatio Galliæ et Parisius per Arthurum. in marg. B.

[2] *januis*] valvis. B.D.

[3] *præcepit*] que. add. B.D.

[4] *vacavit*] vacabat. D.

[5] *Regis*] om. D.

[6] De festo Arthuri. in marg. B.

[7] *Pentecostis*] Pentecostes. B.D.

[8] *lætitia*] exultatione. B.D.

ipsam festivitatem convocare ut illam venerabiliter celebraret et inter proceres suos firmam pacem renovaret. The History of King Arthur.

Indicato autem familiaribus suis quod affectaverat, consilium cepit ut in Urbe Legionum suum exequeretur propositum. In Glammorgannia [1] super Oscam fluvium, non longe a Sabrino Mare, amœno situ locata, præ cæteris civitatibus divitiarum copiis abundans, tantæ solemnitati apta erat.

Ex una enim parte prædictum nobile flumen juxta eam fluebat, per quod transmarini reges et principes qui venturi erant navigio advehi poterant. Ex alia vero parte pratis atque [2] nemoribus vallata regalibus præpollebat palatiis, ita ut aureis tectorum fastigiis Romam imitaretur. Duabus autem eminebat ecclesiis, quarum una in honore Julii Martyris erecta virgineo dicatarum [3] choro perpulchre ornabatur; alia [4] quidem in Beati Aaron ejusdem socii nomine fundata canonicorum conventu subnixa; [5] tertia metropolitanam sedem Britanniæ habebat, qui astronomia atque aliis artibus erudita [6] cursus stellarum diligenter observabant et prodigia eo tempore ventura regi Arthuro veris argumentis prædicebant. Tot igitur deliciarum copiis præclara festivitati edictæ disponitur.

Missis deinde per diversa regna legatis invitantur tam ex Galliis quam ex collateralibus insulis Oceani qui ad curiam venire deberent. Venerunt ergo [7] Anguselus rex Albaniæ, quæ nunc Scocia dicitur, Urianus rex Murefensium, Cadwallo rex Venedotorum, qui [8] nunc Norgwalenses dicuntur; Scater [9] rex Demetorum, id est, Suthgualensium, Cador rex [10] Cornubiæ; trium

[1] *Glammorgannia*] Glamorigancia etenim. B. Glamoricancia enim. D.
[2] *atque*] et. B.
[3] *dicatarum*] Deo dicatarum puellarum. B.D.
[4] *alia*] alii. B.
[5] *subnixa*] erat. præm. D.
[6] *erudita*] eruditi. B.D.
[7] *ergo*] om. D.
[8] *qui*] q̃. A.
[9] *Scater*] Scather. B. Sather. D.
[10] *rex*] dux. D.

The History of King Arthur.

etiam metropolitanarum sedium archipræsules, scilicet, Lundoniensis,[1] Eboracensis et Urbis Legionum, Dubritius. Hic fuit Britanniæ primus[2] et Apostolicæ sedis legatus, tanta enim religione clarebat ut quemcumque aliquo languore gravatum suis orationibus sanaret.

Venerunt etiam civitatum nobilium consules: Morwid consul Claudiocestriæ,[3] Mauron Wygorniensis,[4] quæ nunc Warwink[5] appellatur, Ingwen ex Legecestria, Cursalis ex Caircestria,[6] Kymmar dux Doroborniæ, Galluc Saresburiensis,[7] Vrgenius[8] ex Badone, Jonathal Dorocestrensis, Bosoridochensis,[9] id est, Oxenfordiæ;[10] præter consules venerunt non[11] minoris dignitatis proceres, scilicet Donaut, Mappapo, Cheneus, Mappoil, Peredur, Malberidur,[12] Grifud, Mapnogoid, Regni, Mapelaudeddelin, Mapledauc, Kincar,[13] Gorbonian, Kilbelin,[14] Mapcatel; plures quoque alii quorum nomina longum est enarrare.

Ex collateralibus enim insulis: Gillamurius rex Hiberniæ, Malmauasius rex Islandiæ, Doldamus rex Godlandiæ, Gunuasius rex Orcadum, Lorth rex Norguegiæ, Aschillus rex Dacorum.

Ex transmarinis[15] quoque partibus: Holdinus dux Ruthonorum,[16] Leodegarius consul[17] Coloniæ, Bedwerus pincerna dux Normanniæ, Borelus[18] Cenomannensis, Kaius dapifer dux Andegaviæ, Guichardus Pictavensis,

---

[1] *Lundoniensis*] Londoniensis. B. D.

[2] *primus*] primas. D.

[3] *Claudiocestriæ*] Claudiocessæ. D.

[4] *Wygorniensis*] Wygorniæ. D.

[5] *Warwink*] Warwynk. B.D.

[6] *Caircestria*] Caercestria. B.

[7] *Saresburiensis*] Sarisburiensis. B.D.

[8] *Vrgenius*] Urgenius. B. Vigenius. D.

[9] *Bosoridochensis*] Bosor Ridochensis. B. Bosor Rodocensis. D.

[10] *Oxenfordiæ*] Oxonfordiæ. D.

[11] *venerunt non*] non venerunt. B.

[12] *Malberidur*] Malleridur. B.D.

[13] *Mapnogoid . . . . . Kincar*] om. B. supplied by a later hand in marg. B.

[13] *Kincar*] Kyncar. B.D.

[14] *Kilbelin*] Kylbelin. D.

[15] *transmarinis*] marinis. D.

[16] *Ruthonorum*] Ruthenorum. B.D.

[17] *consul*] dux. D.

[18] *Borelus*] Borellus. D.

duodecim pares Galliarum quos Gerinus Carnotensis conducebat, Hoelus dux Amoricanorum Britonum cum proceribus sibi subditis, qui tanto apparatu ornamentorum, mulorum, equorum incedebant quod difficile est[1] describere. Præter hos non remansit prince[p]s[2] alicujus pretii citra Hispanniam quin ad istud edictum veniret; nec mirum, largitas regis Arthuri per totum mundum divulgabatur, cunctos[3] in amorem ipsius[4] illexerat. The History of King Arthur.

Cap. LVII.

Omnibus denique in urbe congregatis, solemnitate instante, archipræsules ad palatium ducuntur ut regem diademate regali coronent. Dubritius quia in sua diœcesi curia tenebatur, paratus ad celebrandum obsequium[5] hujus rei curam suscepit.

Rege tandem insignito ad templum metropolitanæ sedis conducitur, a dextro enim et a lævo latere duo archipontifices[6] ipsum tenebant. Quatuor vero reges, scilicet, Albaniæ, Cornubiæ, Demeciæ, et Venedociæ, quorum jus id[7] fuerat, IIII. aureos gladios ante illum ferebant; conventus quoque multimodorum ordinatorum[8] miris modulis præcinebant.

Ex alia autem parte reginam suis insignibus laureatam, archipræsules et episcopi ad templum dicatarum puellarum conducebant. Quatuor quoque prædictorum regum reginæ IIII. albas columbas ante illam præferebant; mulieres quæ aderant illam cum maximo gaudio sequebantur.

---

[1] *est*] erat. D.
[2] *princes*] princeps. B.D.
[3] *cunctos*] et. præm. B.
[4] *ipsius*] illius. D.
[5] *obsequium*] officium. B.
[6] *archipontifices*] archipræsules. B.D.
[7] *jus id*] primus idem. D.
[8] *ordinatorum*] The *i* interlined in A.

The History of King Arthur.

Postremo peracta processione tot organa, tot cantus in utrisque fiunt templis ita ut nimia dulcedine milites qui aderant quod templorum citius peterent nesciebant.[1]

Catervatim ergo nunc ad hoc nunc ad illud confluebant, et si totus dies celebrationi vacaret nullum tædium alicui generaret. Divinis tandem obsequiis in utroque celebratis rex et regina diademata sua[2] deponunt, assumptis levioribus ornamentis, ipse ad suum palatium cum viris, ipsa vero ad aliud cum mulieribus epulatum incedunt, antiquam enim[3] consuetudinem Trojæ observantes; nam inter magnates Trojæ in diebus festivalibus semper fuit usitatum.

Collocatis cunctis ut dignitas singulorum expetebat, Kaius dapifer herminio ornatus mille nobilibus comitatus, qui omnes herminio induti, fercula cum ipso ministrabant.

Ex alia vero parte Bedweram pincernam vario totidem amicti veste ministrando sequuntur, portantes ciphos et multimoda pocula cum ipso distribuebant. In palatio quoque reginæ innumerabiles ministri diversis ornamentis induti obsequium suum præstabant ministerium suum exercentes, quem[4] si describerem omnino[5] nimiam historiæ prolixitatem generarem. ¶ Ad tantum enim statum dignitatis Britannia tunc reducta erat[6] quod copia divitiarum, luxu[7] ornamentorum, facetia incolarum, cætera regna excelleret. Quicunque[8] enim famosus probitate miles qui in ea curia erat, unius coloris vestibus atque armis utebatur, Facetæ etiam[9] mulieres consimiles vestes habentes nullius

[1] *nesciebant*] Interlined in A.
[2] *sua*] om. D.
[3] *enim*] om. D.
[4] *quem*] quæ. D.
[5] *describerem omnino*] omnino describere pergerem. B.D.
[6] *erat*] est. B.D.
[7] *luxu*] vestium et. add. D.
[8] Nota. in marg. A.D.
[9] *etiam*] etenim. D.

amorem habere dignaba[n]tur[1] nisi trina vice in militiam probatus fuisset. Efficiebantur ergo milites meliores et probiores et ob amorem illarum castius viventes, tantus erat in eis ardor amoris.[2] The History of King Arthur.

CAP. LVIII.

REFECTI tandem diversis epulis diversos ludos composituri,[3] campos extra civitatem adeunt. Mox milites simulacrum prœlii sciendo[4] equestrem ludum componunt. Mulieres indicio[5] murorum inspicientes[6] in furiales amores more joci irritant. Alii cum celtibus, alii cum hasta, alii ponderosorum lapidum jactu, alii cum scaccis, alii cum aleis, cæterorumque ludorum diversitate contendentes, quid dici potest, postposita lite totum diem prætereunt.

Quicunque ergo victoriam ludi sui adeptus erat[7] ab Arthuro largis muneribus ditabatur.

Consumptis autem tribus diebus in hunc modum, instante quarta vocantur cuncti qui ei honores præstabant, et singuli singulis possessionibus, civitatibus, castellis, archiepiscopatibus, episcopatibus, abbatatibus[8] donantur.

Beatus igitur Dubritius in eremiticam vitam anhelans ab archiepiscopali sede cessavit, in cujus loco consecratur Sanctus David,[9] avunculus regis, cujus vita exemplum totius bonitatis erat. In loco autem Sancti Sampsonis Dalensis archiepiscopi, destinatur

[1] *dignabatur*] dignabantur. B.D.
[2] Nota propter amantes. in marg. A.D.
[3] *composituri*] compisituri. D.
[4] *prœlii sciendo*] ludi scientes. D.
[5] *indicio*] indicem. B.
[6] *inspicientes*] aspicientes. D.
[7] *erat*] fuerat. D.
[8] *abbatatibus*] abbitibꝫ. A. abbathiis. B.D.
[9] *David*] Dd'. A. Sanctus David avunculus Arth[uri]. in marg. B.

The History of King Arthur.

Theliaus illustris presbyter Landauiæ, annitente Hoelo, rege Armoricanorum Britonum. Episcopatus Silcestriæ,[1] Maugano, Wyntoniæ Dumano decernuntur, dignitas archiepiscopatus Alcluyd Eledenio.[2] Dum hæc inter eos distribueret,[3] XII. viri maturæ ætatis vultus reverendi ramos olivæ in signum legationis in dextris ferentes moderatis passibus ingrediuntur et salutato rege literas ei ex parte Lucii Hiberii in hæc verba obtulerunt.

Cap. LIX.

Litera imperatoris missa Arthuro.[4]

Lucius reipublicæ procurator Arthuro regi Britanniæ quod meruit. Admirans vehementer admiror super tuæ tyrannidis protervia. Admiror, inquam, et injuriam quam Romæ intulisti recolligens indignor quod extra te egressus eam cognoscere diffugias nec animadvertere festines[5] quid sit injustis actibus senatum offendisse,[6] cui totum orbem famulatum debere non ignoras. Etenim tributum Britanniæ quod tibi senatus præceperat, quia Caius Julius cæterique[7] Romanæ dignitatis viri illud temporibus suis habuerunt, neglecto tanti ordinis imperio, detinere præsumpsisti. Eripuistique Galliam et Allobrogum provinciam et omnes Oceani insulas quarum reges, dum Romana potestas in illis partibus prævaluit, vectigal veteribus meis reddiderunt. Quia ergo de tantis injuriarum tuarum cumulis senatus rectitudinem petere decrevit, mediantem Augustum proximi anni terminum præfigens Romam tibi[8] venire jubeo, ut dominis tuis satisfaciens sententiæ quam

[1] *Silcestriæ*] Cilcestriæ. B.

[2] *dignitas . . . . Eledenio*] om. D.

[3] *distribueret*] distribuerent. D.

[4] *Litera . . . Arthuro*] om. B.

[5] *festines*] festinas. D.

[6] *offendisse*] offendere. D.

[7] *cæterique*] cæteri. B.

[8] *tibi*] te. B.D.

eorum dictaverit justitia adquiescas. Sin autem ego ipse partes tuas adibo et quicquid vesania tua reipublicæ eripuit eidem mediantibus gladiis restituere viribus meis conabor.

The History of King Arthur.

Literæ vero istæ cum in præsentia regum et consulum recitatæ fuerunt[1] secessit Arthurus cum eis in gigantæam turrim quæ in introitu erat civitatis, tractaturus quæ contra talia mandata disponi deberent. At[2] dum gradus ascendere incepissent, Cador dux Cornubiæ, ut erat læti animi, in hunc sermonem cum risu coram rege solutus est: Hucusque timui ne Britones longa pace quietos otium quod ducunt ignavos illos faceret, famamque militiæ qua cæteris gentibus clariores[3] censentur in eis omnino deleret. Quippe ubi usus armorum videtur abesse, aleæ et mulierum inflammationes[4] cæteraque oblectamenta adesse, dubitandum non est ne id quod erat virtutis, quod honoris, quod audaciæ, quod famæ ignavia commaculet. Fere namque transacti sunt v. anni ex quo prædictis deliciis dediti exercitio Martis caruimus; Deus igitur ne[5] nos liberaret segnitiam[6] Romanos in hunc affectum induxit,[7] ita ut in pristinum statum nostram probitatem reducerent. Hæc et his simillima[8] illo cum cæteris dicente venerunt tandem ad sedilia ubi, collocatis singulis, Arthurus illos in hunc modum affatus est:—

Consocii, inquit, prosperitatis et adversitatis quorum probitates hactenus et in dandis consiliis et in judiciis[9] agendis expertus sum, adhibete nunc unanimiter sensus vestros, et sapienter prævidete quæ sub talibus mandatis nobis agenda esse noveritis. Quicquid enim

---

[1] *fuerunt*] fuissent. D.
[2] Nota. in marg. A.D.
[3] *clariores*] esse. add. B.D. Nota pacis pericula. in marg. D.
[4] *inflammationes*] inflammatio. B. D.
[5] *ne*] ut. B.D.
[6] *segnitiam*] segnitia. B.D.
[7] *induxit*] adduxit. D.
[8] *simillima*] similia. B.D.
[9] *judiciis*] militiis. B.D.

The History of King Arthur.

a sapiente prævidetur diligenter cum ad actum accedit facilius toleratur. Facilius enim inquietationem Lucii tolerare poterimus si communi studio præmeditati fuerimus, quibus modis eam debilitare instituerimus, quam non multum nobis timenda[1] esse existimo, cum irrationabili causa exigat tributum quod ex Britannia habere desiderat. Dicit enim ipsum sibi dari[2] debere, quia Julio cæterisque successoribus[3] suis redditum fuerit, qui dissidio veterum nostrorum invitati cum armata manu applicuerunt, atque patriam domesticis motibus vacillantem suæ potestati vi et violentia submiserunt. Quia ergo eam hoc modo adepti fuerunt, vectigal ex ea injuste ceperunt. Nihil enim[4] quod vi et violentia adquiritur juste ab ullo possidetur; qui violentiam intulit irrationabilem causam prætendit qua nos in re[5] sibi tributarios esse arbitratur.

Quum autem id quod injustum est a nobis præsumpsit exigere, consimili ratione petamus ab illo tributum Romæ, et qui fortior fuerit ferat quod habere[6] exoptavit.[7] Nam quia Julius Cæsar cæterique Romani reges Britanniam olim subjugaverunt vectigal nunc debere sibi ex illa reddi decernit, sic et ego censeo quod Roma mihi tributum dare debet quia antecessores mei eum antiquitus obtinuerunt.

Belinus etenim ille serenissimus rex Britonum auxilio fratris sui Brennii usus suspensis in medio foro XXIIII. nobilioribus Romanis urbem ceperunt, captamque multis temporibus possiderunt.

Constantinus, Helenæ filius, necnon Maximianus, uterque mihi cognatione propinquus, alter post alterum

---

[1] *timenda*] timendam. B.D.

[2] *dari*] dare. B. Nota. in marg. D.

[3] *successoribus*] antecessoribus. D.

[4] Nota. in marg. A.D.

[5] *in re*] jure. B.D.

[6] *habere*] om. B.D.

[7] *exoptavit*] exoptat. D.

diademate Britanniæ insignitus thronum Romani imperii adepti sunt. Censetisne ergo vectigal ex[1] Romanis petendum? De Gallia autem sive de collateralibus insulis non est respondendum cum illas diffugerent defendere quando easdem[2] potestati eorum[3] subtrahebamus. Hæc et alia eo dicente, Hoelus rex Armoricanorum Britonum cæteros præcedere jussus in sermone in his verbis regi Arthuro respondit:— The History of King Arthur.

CAP. LX.

LICET unusquisque nostrum totus[4] in se reversus omnia et de omnibus animo retractare valeret, non existimo eum præstantius consilium posse invenire quam istud quod modo discretio solertis providentiæ tuæ redoluit. Provide enim providit nobis tua deliberatio Tulliano liquore lita; unde constantis viri affectum, sapientis animi effectum,[5] optimi consilii profectum laudare indesinenter debemus. Nam si juxta rationem[6] Romam adire volueris non dubito quin triumpho potiamur dum libertatem nostram tueamur, cum juste ab inimicis nostris exigamus quod a nobis injuste petere inceperunt. Quicumque enim sua alteri eripere conatur merito quæ sua sunt per eum quem[7] impetit amittit. Quia ergo Romani nostra demere affectant sua illis proculdubio auferemus, si licentia nobis congrediendi præstabitur. En congressus cunctis Britonibus desiderandus, en vaticinia Sibyllæ quæ veris testantur,[8] en[9] Britannico genere tertio nasci-

---

[1] *ex*] de. D.
[2] *easdem*] om. D.
[3] *eorum*] eas. add. D.
[4] *totus*] om. B. added in marg in a later hand than that of text, and referred to its place by a caret.
[5] *effectum*] affectum. B.
[6] *rationem*] prædictam. præm. B. D.
[7] *quem*] q̄. A.
[8] *testantur*] sermonibus. add. D.
[9] *en*] ex. B.D.

The History of King Arthur.

turum qui Romanum obtinebit imperium. De duobus autem adimpleta[1] sunt oracula, cum manifestum sit præclaros ut dixisti principes, Belyn atque Constantinum imperii Romani gessisse insignia, nunc vero tertium habemus cui culmen honoris promittitur; festina ergo recipere quod Deus non[2] differt largiri, festina subjugare quod vult subjugari, festina nos omnes exaltare qui ut exalteris nec vulnera recipere nec vitam amittere diffugiam. Ut autem hoc perficias x. milibus armatorum præsentiam tuam comitabor.

Anguselus rex Albaniæ, ut Hoelus finem dicendi fecerat, quod super hac re affectabat in hunc modum manifestare incepit:—Ex quo dominum meum ea quæ dixit[3] affectare conjeci tanta lætitia animo illapsa est quantam nequeo in præsenti exprimere. Nihil enim in transactis debellationibus quas tot tantis[4] regibus intulimus egisse videmur dum Romani et Germani illæsi permaneant, nec in illos clades quas olim nostratibus[5] ingesserunt viriliter vindicemur. At nunc, quoniam nobis licentia congrediendi permittitur, gaudens ultra modum gaudeo, et desiderio diei quo conveniemus exæstuans sitio cruorem illorum quem admodum fontem si triduo prohiberet[6] ne biberem.

O si illam lucem videbo! Quam dulcia erunt vulnera quæ vel recipiam vel inferam, quando dexteras conseremus. Ipsa etiam mors dulcis erit, dum eam in vindicando patres nostros, in tuendo libertatem nostram, in exaltando regem nostrum, perpessus fuero. Aggrediamur semiviros illos et aggrediendo perstemus ut devictis ipsis eorum honoribus cum læta potiamur

---

[1] *adimpleta*] impleta. B.D.
[2] *non*] om. B.
[3] *dixit*] dix̄. A.
[4] *tantis*] et. præm. B.D.
[5] *nostratibus*] nr̄atibꝫ A. urantibus. B.D.
[6] *prohiberet*] prohiberer. B.D.

victoria. Exercitum autem nostrum duobus milibus armatorum militum exceptis peditibus augebo. The History of King Arthur.

Postquam etiam cæteri ad hæc quæ dicenda erant dixerunt, promiserunt ei singuli quot in obsequium suum debebant,[1] ita ut præter eos quos promiserat dux Armoriæ[2] ex sola insula Britanniæ LX. milia[3] omnibus armis armatorum computarentur. At reges[4] cæterarum insularum quoniam non duxerant in morem milites habere pedites quisque[5] debebant promittunt ita ut[6] VI. insulis, scilicet, Hiberniæ, Hislandiæ, Gothlandiæ, Orcadum, Norguegiæ, et Daciæ sexcies XX.M. essent annumerata; ex Gallorum autem ducatibus, Rutinorum, Potinencium[7] LXXX. milia; ex XII. consulatibus illorum qui cum Gerino Carnotensi aderant, XII.C. quod fuit in toto C.LXXX. milia et III.M. et II.C.[8] præter pedites qui sub numero non cadebant.

Cap. LXI.

Rex vero[9] Arthurus accipiens[10] omnes in obsequium suum unanimiter parantes,[11] præcepit eis repatriare et exercitum promissum disponere, et in kalendas Augusti ad portum Barbæ fluvii festinare, ut illinc Allobrogum fines cum ipso adituri et[12] Romanis in obviam venirent. Imperatoribus autem per eorumdem legatos mandavit se nequaquam eis reddíturum tributum, nec ob id ut sententiæ eorum adquiesceret Romam aditurum, immo ut ex illis appeteret quod ab illo judicio suo appetere decreverant.

---

[1] *debebant*] ei. præm. B.D.
[2] *Armoriæ*] Armoricæ. B.D.
[3] *LX. milia*] 40,000. B.D.
[4] Numerus bellatorum regis Arthuri. in marg. D.
[5] *quisque*] quot. præm. B.D.
[6] *ut*] ex. D.
[7] *Potinencium*] Portinensium. B. D. Nota. in marg. A.D.
[8] *CLXXX. milia, etc.*] 183,200. B.D.
[9] *vero*] om. B.
[10] *accipiens*] videns. B.D.
[11] *parantes*] paratos. B.D.
[12] *et*] om. B.D.

The History of King Arthur.

Digrediuntur ergo legati, digrediuntur reges et proceres, et quod eis præceptum fuerat, perficere non diffugerunt.

Cap. LXII.

Lucius Hiberius agnito hujus responsi edicto, jussu senatus Orientalibus edixit regibus, ut parato secum exercitu ad subjugandum[1] Britanniam venirent. Convenerunt ocius Epistrophus rex Græcorum, Mustensar rex Africanorum, Aliphatima rex Hispaniæ, Hirtacus rex Parthorum, Bottus rex Medorum, Sertorius rex Libyæ, Seres rex Ituræorum, Pandrasus rex Ægypti, Micipsa rex Babyloniæ, Politetes[2] dux Bithyniæ, Theuser dux Phrygiæ, Evander dux Syriæ, Echion dux Boeciæ, Ipolitus dux Cretæ. Numerus Romani exercitus contra Arthurum cum regibus, ducibus, et proceribus sibi subditis, ex senatorio quoque ordine Lucius, Catellus, Marius, Leppidus, Gaius, Metellus, Cotta Quintus, Milvius,[3] Catulus Quintus, Carucius, tot etiam alii quod inter totum[4] xl. milia et xl.c.[5] computati fuerunt.

Dispositis itaque quibuscunque necessariis, incipientibus kalendis Augusti iter versus Britanniam arripiunt. Comperto igitur adventu ipsorum Arthurus Mordredo nepoti suo et Ganhumatæ[6] reginæ Britanniam ad conservandum permittens[7] cum exercitu suo portum Hamonis adivit, ubi tempestivo ventorum afflatu mare ingressus est. Dum autem innumeris navibus circum-

---

[1] *subjugandum*] subjugandam. B. D.

[2] *Politetes*] Politeces. B.D.

[3] *Milvius*] Milinus. B.D.

[4] *inter totum*] in toto. D.

[5] *xl. milia xl.c*] An *et* has been erased in A. between the *l* and the *c*. 49,100. B. 40m. 900. D.

[6] *Ganhumatæ*] Ganhumaræ. B.D.

[7] *permittens*] committens. B.D.

septo[1] cursu et cum gaudio altum secaret[2] quasi media hora noctis instante[3] gravissimus somnus[4] eum intercepit. Sopitus etiam per somnum vidit ursum quemdam in aere volantem, cujus murmure tota litora intremebant, terribilem vero draconem ab Occidente advolare qui splendore oculorum suorum patriam illuminabat. Alterum vero alteri occurrentem diram pugnam commisere,[5] sed præfatum draconem in ursum sæpius irruentem ignito anhelitu comburentem combustumque in terram prosternere. Expergefactus igitur Arthurus astantibus quod somniaverat indicavit; qui exponentes dicebant draconem eum significare, ursum vero aliquem gigantem qui cum eo congrederetur, pugnam autem eorum bellum portendere quod inter ipsos futurum erat, victoriam vero[6] draconis illam[7] quæ ei proveniret.[8] At Arthurus aliud conjectabat existimans ob se et imperatorem talem visionem contigisse. Rubente tandem post cursum noctis Aurora in portu Barbes fluvii[9] applicuerunt. Mox tentoria sua figentes expectabant ibidem insulanos reges, et conprovincialium provinciarum duces venturos.

The History of King Arthur.

CAP. LXIII.

De Gigante.[10]

ARTHURO interea nuntiatur quendam miræ magnitudinis gigantem ex partibus Hispanniarum advenisse et Helenam neptem Hoeli custodibus ejusdem eripu-

---

[1] *circumsepto*] circumseptus prospero. B.D.
[2] *secaret*] sulcaret. B.D.
[3] *instante*] instaret. D.
[4] *somnus*] sopor. D.
[5] *commisere*] committere. B.D.
[6] *vero*] que. B.
[7] *illam*] illi. B.
[8] *proveniret*] præveniret. D. eveniret. B.
[9] *Barbes fluvii*] Barbefluvii. B.
[10] *De Gigante*] om. B.

The History of King Arthur.

isse,[1] et in cacumine montis, quæ nunc Michaelis dicitur, cum illa diffugisse; milites autem patriæ insecutos nihil adversus eum proficere. Nam sive mari sive terra illum invadebant, aut naves eorum ingentibus saxis obruebat aut diversorum generum telis interimebat, sed[2] plures capiebat quos semivivos devorabat.

Nocte igitur sequenti in secunda hora, assumpto Kayo dapifero et Bedwero pincerna, clam cæteris tentoria egressus, viam versus montem arripuit. Tanta namque virtute prævalendo negligebat contra talia monstra exercitum ducere, cum et suos hoc modo maniaret ut[3] solus ad illa destruenda sufficeret. Ut igitur prope montem venerunt aspexerunt quendam rogum super eum[4] ardere, alium vero super minorem, qui non longe ab altero distabat. Dubitantes illico super quem illorum habitaret gigas Bedwerum dirigunt ut certitudinem rei exploret; at ille inventa quadam navicula prius ad minorem navigavit quem aliter nequibat adire quoniam infra mare situs erat; cujus dum cacumen incepisset ascendere audito desuper femineo ululatu primo inhorruit, quia dubitavit monstrum illud adesse. Revocata ocius audacia gladium evaginavit et montem ascendit; ipso ascenso nihil reperit præter rogum quem a longe prospexerat et tumulum recentem factum, et juxta eum anum flentem et ejulantem. Quæ ut eum aspexit confestim fletu impediente in hunc modum profata est: O infelix homo, quod infortunium te in hunc locum subvexit? O inenarrabilis mortis pœnas passure, miseret me tui, misere[5] quia tam detestabile monstrum florem juventutis tuæ in hac nocte consumet. Aderit namque sceleratissimus ille invisi nominis gigas qui neptem

[1] *eripuisse*] arripuisse. B.
[2] *sed*] et. add. B.D.
[3] *ut*] et. B.D.
[4] *eum*] eo. B.
[5] *misere*] miseret. A., the *t* erased. miseret. B.D.

ducis Hoeli, quam modo hic intumulavi, et me illius alitricem [1] in hunc montem advexit, qui inaudito mortis genere te absque cunctamine afficiet. Proh,[2] tristia fata! Serenissima alumna recepto infra tenerrimum pectus timore dum eam nefandus ille amplectaretur [3] vitam diuturniori luce dignam finivit. Ut igitur illam quæ erat mihi alter spiritus, altera vita, fœdo coitu suo deturpare requivit, detestanda Venere succensus mihi invitæ, Deum et senectutem meam testor,[4] vim et violentiam ingessit.[5] Fuge ergo, dilecte mi, fuge, ne si more suo mecum coiturus advenerit te hoc modo repertum miserabili cæde dilaniet. At ille quantum humanæ naturæ possibile est commotus eam blandis sedavit verbis et promisso festinanti [6] auxilii solamine ad Arthurum reversus est, et omnia quæ invenerat [7] indicavit.[8]

The History of King Arthur.

Arthurus igitur casum ingemiscens puellæ præcepit eis ut sibi soli illum invadere permitterent, sed si necessitas accideret, in auxilium procedentes viriliter aggrederentur. Direxerunt inde ad majorem montem, et equos suos armigeris commiserunt, et montem [9] Arthuro præcedente ascenderunt.[10]

Aderat namque inhumanus ille gigas [11] ad ignem [12] portans secum semiustorum porcorum cadavera, quos partim devoraverat, partim vero verubus infixos suppositis prunis torrebat. Mox ut illos, nihil tale præmeditatus, aspexit, festinavit clavam suam arripere, quam duo juvenes vix a terra erigerent.

---

[1] *alitricem*] altricem. B.D.

[2] *Proh*] Proth. A.B.D.

[3] *amplectaretur*] amplecteretur. B.D.

[4] *testor*] teste. B. contestor. D. Deo. præm. B. in a later hand.

[5] *ingessit*] Interlined in A.

[6] *festinanti*] festinati. B.D.

[7] De gig[ante]. in marg. A. the remainder having been cut off in binding. De gigante. in marg. D.

[8] *indicavit*] ei. præm. D.

[9] *montem*] eum. B.D.

[10] *et equos . . . . . ascenderunt*] So much injured by moisture in A. as to be almost illegible.

[11] *gigas*] om. B.D.

[12] *erat namque . . . . . ignem*] Injured by moisture in A. illitus ora tabo. add. B.D. erat enim . . . . ignem. B.

The History of King Arthur.

Evaginavit ergo rex Caliburnum et prætenso clypeo quantum velocitas sinebat properabat[1] eum in ictu præcedere[2] antequam clavam cepisset. At ille non ignarus suæ meditationis jam eam ceperat regemque interpositum clypeum tanto conamine percussit quod sonitus ictus et[3] tota litora replevit et aures ejus ultra modum hebetavit. Rex vero acri ignescens ira, erecto in frontem ejus ense vulnus intulit licet non mortale, unde sanguis[4] in faciem et oculos ejus profluens eorumdem excæcavit aciem. Interposuerat namque clavam suam ictui regis et frontem suam a lethali vulnere muniebat. Excæcatus autem profluente sanguine acrior insurgit, et velut aper per venabulum in venatorem ita irruit per gladium in regem, et complectendo eum per medium coegit illum humo[5] genua flectere. Arthurus igitur revocata virtute ocius elabitur et celeriter nunc hinc nunc illinc nefandum gladio verberabat,[6] nec requievit donec lethali vulnere illato totum mucronem capiti impressit, quo cerebrum testa protegebatur. Exclamavit vero invisus ille et velut quercus ventorum viribus eradicata cum maximo sonitu corruit. Rex illico invisum solutus præcepit Bedwero amputare ei caput et dare[7] uni armigerorum ad deferendum ad castra ut esset[8] spectaculum intuentibus.[9] Dicebat enim[10] se non invenisse alterum tantæ fortitudinis postquam Rithonem gigantem in Aravio monte interfecit, qui ipsum ad prœliandum invitaverat. Hic Rithon ex barbis regum quos perimerat

---

[1] *properabat*] properat. B.D.
[2] *præcedere*] procedere. B.
[3] *et*] om. B.D.
[4] *sanguis*] tamen. præm. B.D.
[5] *illum humo*] eum humi. B.D.
[6] *et celeriter . . . . . verberabat*] Injured by moisture in A. et celeriter . . . . . diverberat. B.D.
[7] *dare*] dari. B.D.
[8] *esset*] fieret. B.D.
[9] *Exclamavit vero . . . . spectaculum intuentibus*] Much injured by moisture in A.
[10] De Rithone gigante. in marg. A.D.

fecerat sibi pelliceum et regi Arthuro mandavit ut barbam suam festinanter excoriaret et excoriatam sibi dirigeret, et quia ipse cæteris præerat regibus ita in honore ejus barbam illius cæteris altius superponeret, sin autem provocabat eum ad prœlium et qui fortior fuisset pelles et barbam devicti tulisset. Inito itaque[1] certamine, triumphavit Arthurus, et barbam alterius cepit,[2] et postea nulli fortiori isto obviaverat ut prius asserebat.

The History of King Arthur.

Victoria igitur, ut prædictum[3] est, potitus, in secundo noctis diluculo ad tentoria sua cum capite remeaverunt, ad quod admirandum catervatim concurrebant, ascribentes ei laudes qui patriam a tanta ingluvie liberaverat. At Hoelus ob casum[4] neptis suæ tristis fuit, præcepitque basilicam ædificari super corpus[5] Helenæ in monte quo jacebat, quod usque hodie Tumba Helenæ vocitatur.[6]

Cap. LXIV.

Congregatisque cunctis quos expectaverat, Arthurus illinc Augustudunum progreditur, quo imperatorem adesse existimabat; ut autem ad Album fluvium venit nuntiatum est ei[7] illum[8] castra sua non longe posuisse, et tanto incedere exercitu quanto, ut aiebant, ipse resistere nequiret.

Idcirco[9] perterritus cœptis suis resistere[10] noluit, et super ripam fluminis castra sua metatus est, unde

[1] *Inito itaque*] Initoquė. D.
[2] *cepit*] et spolium. add. B.D.
[3] *prædictum*] prius dictum. D.
[4] *casum*] causū. D.
[5] *corpus*] ipsius. add. B.D.
[6] *quod usque hodie Tumba Helenæ vocitatur*] qui nomen ex tumulo puellæ nactus Tumba Helenæ usque in hodiernum diem vocitatur. B.D.
[7] *ei*] illi. B.D.
[8] *illum*] om. B.D.
[9] *Idcirco*] Nec. præm. B.D.
[10] *resistere*] desistere. B.D.

The History of King Arthur.

posset exercitum suum libere conducere et si opus accidisset sese infra ea recipere. Duos etiam consules Bosonem de Uadobon[1] et Gerinum de Carnotense[2] et Walwanum nepotem suum Lucio Hiberio direxit ut suggererent ei quatenus recederet a finibus Galliæ, aut postera die ad expetendum[3] veniret quis eorum majus[4] jus in Galliam[5] haberet. Juvenes vero curiæ cœperunt maximo gaudio fluctuare et Walwanum stimulare, ut infra castra imperatoris inciperet, quo occasionem haberent congrediendi cum Romanis.

Porrexerunt[6] illi ad Lucium et præceperunt[7] ex parte Arthuri a Gallia recedere aut in[8] postero die ad pugnandum venire. At[9] dum responderet eis se nolle recedere immo ad regendum[10] illam accedere, interfuit Quintianus[11] Lucii nepos. Hic[12] dicebat Britones magis jactantia et minis abundare quam audacia et probitate valere. Iratus illico[13] Walwanus evaginato ense quo accinctus erat irruit in eum et caput amputavit, et statim ad equos cum sociis digreditur. Insequuntur itaque Romani partim pede partim in equis ut concivem suum in legatos omni nisu diffugientes vindicent.

Gerinus Carnotensis dum quidem[14] eorum ipsum attingere inciperet ex improviso reversus lanceam suam direxit, et ipsum per medium corpus perforatum prostravit.

Invidit ergo Boso quod tantam probitatem fecisset Carnotensis, equum[15] suum retorquens cui prius obiavit

---

1 *Uadobon*] Vadoboñ. B.D.

2 *de Carnotense*] Carnotensem. B.D.

3 *expetendum*] pugnandum. B.D.

4 *majus*] magis. B.D.

5 *Galliam*] Gallia. B.D.

6 *Porrexerunt*] Perrexerunt. A.B. D.

7 *præceperunt*] illi. add. B.

8 *in*] om. D.

9 *At*] Et. D.

10 *regendum*] regendam. D.

11 *Quintianus*] Quintillianus. B.

12 *Hic*] qui. B.D.

13 *illico*] itaque. B.D.

14 *quidem*] quidam. B.D.

15 *equum*] et. præm. B.D.

lanceam suam in gulam ingessit, et lethaliter vulneratum coegit eum equum suum deserere. The History of King Arthur.

Interea Marcellus mutuus maximo affectu volens Quintilianum vindicare Walwano jam imminebat a tergo et eum cœperat retinere; ipse continuo reversus galeam cum capite usque ad pectus gladio quem tenebat abscidit, præcepit etiam ei ut Quintiliano quem infra castra occiderat[1] in infernum renuntiare[2] Britones jactantias suas adimplere. Sociis deinde resociatis hortatur ut pari impetu reversi quisque suum prosternere laboraret. Adquiescentes ejus dictis revertuntur, et quisque suum prosternit; at Romani usque insequentes quandoque cum lanceis eos percutiebant, quandoque cum gladiis, sed nec retinere nec prosternere quemquam Britonum prævalebant.

Dum autem prope quendam[3] silvam, ut ductum[4] est, insequerentur, confestim congrediuntur[5] ex illa circiter VI.M. Britonum qui fugam consulum comperti infra silvam delituerant[6] ut eis auxilium subnectarent. Egressi autem subduxerunt calcaria equis suis, et aera clamore replentes et clypeos pectoribus prætendentes, Romanos ex arupto[7] invadunt et confestim propellunt in fugam; sed Britones[8] unanimiter insequentes quosdam retinent quosdam interficiunt. Quod cum Petreio senatori nuntiatum est[9] X.M. comitatus subvenire sociis suis[10] festinat; cogit[11] Britones ad silvam ex qua egressi fuerant revertere, nec sine detrimento Romanorum. Diffugiendo Britones reversi sunt in strictis locis atque insequentes stragem ingerebant non minimam. Quibus

---

[1] *occiderat*] occidederat. A. the first *de* subpuncted. Ridic[ulum]. in marg. A. the remainder having been cut off in binding. Ridiculum. in marg. D.

[2] *renuntiare*] renunciaret. D.

[3] *quendam*] quandam. B.

[4] *ductum*] dc̄m. B. dictum. D.

[5] *congrediuntur*] egrediuntur. B. D.

[6] *delituerant*] dilituerant. D.

[7] *arupto*] abrupto. D.

[8] *Britones*] et. præm. B.D.

[9] *est*] ẽ. A. esset. B.D.

[10] *subvenire sociis suis*] socios subvenire. B. subvenire sociis. D.

[11] *cogit*] et coegit. B.D.

The History of King Arthur.

hoc modo cedentibus Hiderus filius Ur cum V.M. accelerabat ut eisdem subveniret. Resistunt nunc Britones, qui paulo ante terga dederant nunc pectora opponentes[1] validos ictus ingeminant. Resistunt Romani, quandoque prosternunt, quandoque prosternuntur; at Britones toto affectu militiam adoptabant sed nec multum curabant in quem eventum inciderent dum eam incipiebant. Petreius autem suos sapienter docebat, more boni ducis, nunc diffugere, nunc oppugnare quod maximum damnum Britonibus impendebat; quod cum Bosoni compertum esset, plures suorum quos audaciores noverat sejunxit a cæteris et eos hoc modo affatus est:—

Quoniam nesciente Arthuro istud[2] prœlium incepimus cavendum nobis est ne in pejorem partem incepti nostri decidamus. Nam si in illam deciderimus et maximum damnum militum nostrorum incurrimus[3] et regem nostrum ad execrandum nos commovebimus. Resumite audaciam et sequimini me per catervas Romanorum ut si fortuna faverit Petreium interficiamus sive capiamus. Subduxerunt calcaria equis suis et cuneos hostium pari impetu penetrantes ad locum quo Petreius socios suos commonebat venerunt. In quem ocius Boso irruens eundem per collum amplectitur, et sicut præmeditatus fuerat cum illo in terram corruit. Concurrunt ergo Romani ut eum hostibus eripiant, concurrunt autem Britones ut Bosoni auxilientur.

Fit itaque inter eos maxima cædes, fit clamor, fit turbatio, dum hi ducem suum liberant,[4] illi eundem retinere conarentur. Invicem ergo vulnerabant et vulnerabantur,[5] prosternebant et prosternebantur.[6] Il-

---

[1] *opponentes*] apponentes. B.D.
[2] *istud*] hoc. B.
[3] *incurrimus*] incurremus. B.D.
[4] *liberant*] liberare. B.D.
[5] *vulnerabant et vulnerabantur*] vulnerant et vulnerantur. D.
[6] *prosternebant et prosternebantur*] prosternunt et prosternuntur. D.

lic itaque videri poterat quis hasta, quis gladio, quis telo prævaleret. Denique Britones densata caterva incedentes, impetumque Romanorum ferentes sese infra fortitudinem prœlii sui cum Petreio recipiunt, sed confestim impetum fecerunt in illos jam rectore suo orbatos, jam in majori parte debilitatos, atque terga eisdem ostendentes. Incumbentes igitur ipsos a tergo cædunt, cæsos prosternunt, prostratos dispoliant, spoliatos prætereunt ut cæteros insequantur, sed et plures capiunt quos regi præsentant.

The History of King Arthur

Postremo, postquam satis periculi ipsis ingesserunt, remeaverunt[1] cum spoliis captivis[2] ad castra, et indicantes quid sibi acciderant;[3] Petreium et cæteros captivos Arthuro cum lætitia obtulerunt. Quibus ille congratulans honores et honorum augmentationes promisit, quoniam eo absente tantam probitatem commiserunt.[4] Captivos autem in carceribus[5] trudere nolens[6] ad se quosdam vocavit qui eos in crastino Parisius ducerent et custodibus oppidi servandum[7] traderent, donec ex illis aliud fieri præcepisset. Jussit ergo Cadorem ducem, Bedwerum pincernam, necnon et duos consules Borellum[8] et Richerium cum famulis suis ipsos conducere donec venirent, eo quod[9] minime distirpationem[10] Romanorum timuissent.

At Romani forte comperientes apparatum istum imperatore jubente elegerant XV.M.[11] suorum, qui nocte illa iter eorum præcedunt[12] atque cum ipsis congressuri suos liberare præstarent.[13] Ipsis quoque præfecerunt Guite-

---

[1] *remeaverunt*] remearunt. B. D.

[2] *captivis*] et. præm. B.D.

[3] *acciderant*] accederat. B. acciderat. D.

[4] *commiserunt*] commiserant. D.

[5] *carceribus*] carcere. D.

[6] *nolens*] volens. B.D.

[7] *servandum*] servandos. D.

[8] *Jussit ergo . . . . Borellum*] Injured by moisture in A.

[9] *quod*] quo. B.D.

[10] *distirpationem*] disturbationem. B.D.

[11] *XV.M.*] $\overline{\text{XV}}$. A.

[12] *præcedunt*] præcederent. B.D.

[13] *præstarent*] perstarent. B.D.

The History of King Arthur.

rium, Catellum, Quintum, et Carucium, senatores, Evandrum etiam regem Syriæ, et Sertorium regem Libyæ, qui nocte illa cum prædictis milibus jussum iter arripuerunt, et locum latibulis convenientem adepti delituerunt quo[1] ipsos ituros arbitrabuntur. Mane autem facto Britones ineunt viam cum captivis et jam prope locum incedunt, nescii quos dolos versuti hostes instituerant. Cum vero præterire incepissent egressi ex improviso Romani ipsos nihil tale præmeditatos[2] occupaverunt et penetraverunt, at illi tametsi[3] ex improviso occupati et dissipati fuissent tandem tamen resociati viriliter resistunt, et quosdam circa captivos statuunt, quosdam per catervas distribuunt qui cum hostibus congrediantur; agmini autem illi quod ad conservandum[4] captivos statuerunt Richereum, Bedwerum[5] præfecerunt. Cador Cornubiæ dux et Borellus cæteris præponuntur; sed Romani omnes sine ordine eruperant, nec curabant suos per turmas disponere, dum semetipsos defendere elaborarent, unde ultra modum debilitati illos[6] quos conducebant turpiter amisissent nisi fortuna optatum auxilium eis accelerasset.[7]

Guichardus enim dux Pictauensium, comperto prædicto dolo, cum tribus milibus[8] advenerat, cujus freti auxilio tandem prævaluere et vicem prædictæ stragis impudentibus grassatoribus reddidere;[9] multos enim[10] suorum in primo congressu amiserunt. Occisus est enim Borellus, qui cum Evandro rege Syriæ congressus est,[11] lancea autem[12] ipsius infra gulam Borelli[13] infixus vitam cum sanguine eructavit. Amiserunt quoque tres proceres nobiles Britanni, scilicet, Hirel-

[1] *quo*] quos. B.D.
[2] *præmeditatos*] *meditatos. B.D.*
[3] *tametsi*] *tam et si. A.B.D.*
[4] *conservandum*] *conservand.' A. conservandos. B. servandos. D.*
[5] *Bedwerum*] et. præm. B.D.
[6] *illos*] et. præm. D.
[7] *accelerasset*] acceleraret. B.D.
[8] *tribus milibus*] *300. B.*
[9] *reddidere*] *redire. B.*
[10] *enim*] attamen. *B.D.*
[11] *est*] *ē. A. esset. D.*
[12] *autem*] om. *D.*
[13] *Borelli*] om. B.D.

gas,[1] Mauricum[2] Cardorcanensem, Alidur[3] de Tyntagol, Heer filium Hyder, quibus audaciores non facile reperiri poterant. The History of King Arthur.

Romani tandem congressum eorum ferre non valentes ocius reliquerunt campum et castra sua petere cœperunt, at Britones insequentes stragem inferunt, quamplures capiunt, nec quieverunt donec Gwiterio Catello et Evandro rege Syriæ peremptis cæteros penitus dissipaverunt. Habita igitur victoria captivos quos ducebant miserunt Parisius atque cum illis quos recenter ceperant ad regem suum repedantes[4] summæ victoriæ promittebant cum admodum pauci de tot supervenientibus hostibus triumphum habuissent.

CAP. LXV.

LUCIUS autem Hiberius, tales casus moleste ferens, animum suum diversis cruciati[5] nunc huc nunc illuc revolvit hæsitando an cœpta prœlia, cum Arthuro committat an infra Augustudunum receptus[6] auxilium Leonis imperatoris expectet. Adquiescens tandem formidini[7] nocte sequenti prædictam civitatem aditurus Lengias[8] cum exercitibus suis ingreditur. Quod ut Arthuro compertum est, affectans iter ejus præcedere eadem nocte relicta a læva civitate[9] quamdam vallem quam Lucius ingressurus erat transgreditur, quæ usque huc[10] Siesia vocatur; commilitones suos[11] per catervas disponere volens legionem unam cui præfecerat Morwyd

---

[1] *Hirelgas*] Hirelglas. B. Hyrelglas. D.
[2] *Mauricum*] Mauricium. D.
[3] *Alidur*] Perhaps Alidus. A. Aliduc. B.D.
[4] *repedantes*] spem. add. B.D.
[5] *cruciati*] An erased letter terminates this word in A. cruciatibus cruciatum. B. cruciatibus vexatum. D.
[6] *receptus*] Interlined in A.
[7] *formidini*] fortitudini. B.D.
[8] *Lengias*] Lengrias. B.D.
[9] *civitate*] ejus. præm. D.
[10] *usque huc*] om. B.D.
[11] *suos*] igitur. præm. B.D.

The History of King Arthur.

Claudiocestriæ consulem jussit adesse, ut si opus accidisset sciret ubi posset recipere sese,[1] et resociatis turmis iterum hostibus prœlia ingerere, cæteros etiam per catervas septenas distribuens, et in unaquaque caterva quinquies mille et quingentos et LV. viros omnibus armis instructos collocavit. Pars[2] statutarum turmarum disponitur equestris, pars autem[3] altera pedestris.[4]

Datur itaque præceptum tale inter eos ut dum pedestris[4] turma ad invadendum intendat equestris illico ab obliquo superveniens stricto agmine hostes dissipare nitatur. Erant autem pedestres catervæ Britannico more cum dextro et sinistro cornu in quadrum statutæ, quarum uni[5] Anguselus rex Albaniæ et Cador dux Cornubiæ, unus in cornu dextro et alius[6] in sinistro, præficiuntur; alii vero duo insignes consules, Gerinus Carnotensis et Boso de Richeden,[7] quæ lingua Saxonica Oxenford nuncupatur.

Tertiæ vero turmæ Aschil rex Dacorum et Loth rex Norguegiæ.

Quartæ[8] Hoelus dux[9] Armoricorum et Walwanus nepos regis. Post has autem IIII. fuerunt aliæ IIII. a dorso statutæ quarum uni præponitur Kayus dapifer et Bedwerus pincerna, alii autem præficitur[10] Holdinus dux Ruthenorum et Guichardus[11] dux Pictauensium, tertiæ Ingenis[12] de Legecestria et Jonathil Dorcestrensis et Cursalis de Kaircestria, quartæ vero Urbgennius de Badone. Ipse quoque post hos elegit sibi legionem

---

[1] *sciret . . . . . sese*] scire posset ubi sese reciperet. D.

[2] *Pars*] quoque. add. B.D.

[3] *autem*] om. B.

[4] *pedestris*] pedistris. A.

[5] *uni*] vi. B. uni. D. the *i* interlined.

[6] *et alius*] alter. D.

[7] *Richeden*] Rydechen. B. the *dechen* on an erasure in a different hand.

[8] *Quartæ*] Quarto. B.

[9] *dux*] rex. B.

[10] *præficitur*] præficiuntur, B.D.

[11] *Guichardus*] The *r* interlined in A.

[12] *Ingenis*] Vigenis. B.

unam quam sibi adesse affectaverat, et coram se aureum draconem infixit quem pro vexillo habebat, ubi vulnerati et fatigati, si necessitas compulisset, quasi ad castra diffugissent. Aderant autem in legione illa quam secum habebat VI. milia sexcenti et LXVI. The History of King Arthur.

Dispositis ergo[1] cunctis commilitones suos in hæc verba præfatur:[2] Domestici mei, qui Britanniam ter denorum regnorum dominam fecisti[3] vestræ congratulor probitati quam nullatenus deficere, immo magis vigere considero, licet V. annis in oblectamentis otii inexercitati potius quam militiæ usui hactenus dediti sitis. Nequaquam tamen ab innata bonitate[4] degeneravistis sed in ipsa perseverantes Romanos propulistis in fugam, qui, instimulante[5] superbia sua, libertatem a nobis demere affectaverunt,[6] qui ampliori numero incedentes ingerere prœlia inceperunt,[7] qui congressui vestro[8] resistere non valentes sese turpiter infra civitatem istam receperunt, ex qua ad præsens egressuris et per illam[9] Augustudunum vallem petituris obviam poteritis adesse et nihil tale præmeditatos velut pecudes occupare. Sane Orientalium gentium segnitia[10] in vobis[11] esse existimabant dum patriam vestram[12] facere tributariam et vosmet[13] ipsos subjugare affectarent. Numquid noverunt quæ bella Dacis ac Norguensis[14] Gallorumque ducibus intulistis quos meæ subdidistis potestati et ab eorum pudendo liberavistis?[15] Quid igitur in graviori decertatione valuimus, in hac leviori sine dubio prævalebimus[16] si pari

---

[1] *ergo*] itaque. B.D.
[2] Nota. in marg. A.D.
[3] *fecisti*] fecistis. B.D.
[4] *bonitate*] probitate. B.D.
[5] *instimulante*] stimulante. D.
[6] *affectaverunt*] propulerunt. B.
[7] *inceperunt*] cœperunt. D.
[8] *vestro*] nr̃o. B.
[9] *illam*] istam. B.D.
[10] *segnitia*] segnitiam. B.D.
[11] *vobis*] nobis. B.D.
[12] *vestram*] nr̃am. B.D.
[13] *vosmet*] nosmet. B.D.
[14] *ac Norguensis*] aut Norgueensibus. B.D.
[15] *liberavistis*] dominio. præm. B. liberastis. D.
[16] *prævalebimus*] valebimus. B.

The History of King Arthur.

affectu semiviros illos elaboraverimus opprimere. Quantos honores quisque vestrum[1] possidebit si voluntati meæ atque præceptis meis ut fideles commilitones adquieveritis. Subjugatis enim ipsis continuo Romam petetis, petitam capiemus,[2] captam possidebimus,[3] et sic aurum, argentum, palatia, terras, oppida, civitates, et cæteras victorum divitias habebitis. Adhuc autem ipso talia loquente omnes uno clamore assentiunt, parati mortem prius recipere quam vivente ipso campum relinquere fugiendo.

At Lucius imperator comperiens insidias ei paratas noluit ut affectaverat diffugere, sed revocata audacia ipsos in eandem vallem[4] aditurus duces suos convocat, atque his verbis ad suos allocutus est: Patres venerandi, quorum imperio et Orientalia et Occidentalia regna subjici deberent, veterum nostrorum memores estote, qui ut adversarios reipublicæ superarent non abhorrebant effundere sanguinem suum, sed exemplum probitatis et militiæ posteris suis relinquentes, ita ut[5] decertabant ac si in prœlio Deus non providisset[6] eos morituros. Triumphabant igitur sæpius et triumphando mortem evadebant, quia nulli alia erant proventura quam ex providentia Dei condescendebant. Augebatur respublica et quod honestatis, quod largitatis in generosis esse solebat, in eis diutius vigens, ipsos et ipsorum posteros in dominium totius orbis promovebat. Id ergo in vobis excitare desiderans, hortor vos ut habitam bonitatem desiderans[7] revocetis atque in eadem perstantes et inimicos nostros[8] in valle qua vobis[9] insidiantur petentes quod nostrum est ab illis exigere contendatis. Ne[10] existimetis me infra illam[11] civi-

[1] *vestrum*] nrm. B.
[2] *capiemus*] capietis. B.D.
[3] *possidebimus*] possidebitis. B.D.
[4] *eandem vallem*] eadem valle. B. D.
[5] *ut*] om. B.D.
[6] *providisset*] prævidisset. B.
[7] *desiderans*] om. B.D.
[8] *nostros*] vros. B.
[9] *vobis*] nobis. B.D.
[10] *Ne*] Nec. B.D.
[11] *illam*] istam. D.

tatem receptum esse ut vel eos vel congressum eorum abhorruissem, immo arbitrans quod nos stulte prosequerentur et ut prosequentibus[1] ex improviso obviaremus atque ipsos segregatim irruentes magna strage infestaremus. The History of King Arthur.

Nunc autem quoniam aliter quam rati eramus[2] fecerunt et nos aliter faciamus. Petamus enim[3] illos et[4] audacter invadamus, vel si convaluerunt unanimiter resistamus et primum impetum tolleremus et sic proculdubio triumphabimus. In pluribus enim decertationibus qui in primo congressu perstare potuit[5] cum victoria sæpissime abivit. Ut his itaque et[6] pluribus aliis finem dicendi[7] fecit omnes uno assensu faventes socias quoque[8] manus jurejurando[9] promittentes ad armandum sese festinaverunt. Armati tandem Lengrias egrediuntur atque[10] prædictam vallem adierunt, ubi Arthurus catervas suas statuerat.

Porro et illi[11] XII. cuneata agmina atque omnia pedestria[12] fecerunt Romano quæ admodum cuneo ordinata VI.M.[13] militum cum VI.C.LXVI. exercitum suum disponentes continebant, sed et unicuique suos ductores dederunt ut monitu eorum et invaderent et cæteris irruentibus resisterent; uni etiam[14] præfecerunt Lucium Castellum et Alifatinam[15] regem Hispaniæ, alteri vero Hirtacum regem[16] Parthorum et Maurium Lepidum senatorem, tertio Bottum regem

---

[1] *prosequerentur et ut prosequentibus*] persequerentur . . . . . persequentibus. B.D.
[2] *rati eramus*] arbitrati sumus. D.
[3] *enim*] autem. B.
[4] *et*] Interlined in A.
[5] *potuit*] poterit. B.
[6] *et*] atque. B.D.
[7] *dicendi*] dd'i. A.
[8] *quoque*] que. B.D.
[9] *jurejurando*] Written upon an erasure in A. and joined to the following word.
[10] *atque*] et. B.
[11] *illi*] ills. A. with an accent over the *s* correcting it into an *i*.
[12] *pedestria*] prædestria. B.
[13] *VI.M.*] $\overline{\text{VI}}$. A.
[14] *etiam*] enim. B.D.
[15] *Alifatinam*] Alifatimam. B.D. passim.
[16] *regem*] om. D.

The History of King Arthur.

Medorum, et Gaium Metellum senatorem, quarto Sertorium regem Libyæ et Milvium senatorem; hæc IIII. agmina in prima acie statuta fuerunt, et post ipsa[1] alia IIII., a dorso quorum uni Sersem regem Iturorum[2] præposuerunt, alteri Pandrasum regem Ægypti, tertio Policetem ducem Phrygiæ,[3] quarto Teucrum ducem Bithyniæ. Post hæc quoque alia IIII.; primo dederunt Quintum Carucium senatorem, secundo Lælium Ostiensem, tertio Sulpicium Subbuculum, quarto Mauricium Silvanum; ipse autem inter eos nunc hac nunc illac incedebat suggerendo, docendo, qualiter sese[4] haberent. In medio etiam auream aquilam, quam pro vexillo duxerat, jussit firmiter poni[5] ut et quoscunque casus segregasset submonuit ut ad eam reverti festinanter conarentur.

CAP. LXVI.

POSTQUAM autem in adversa parte hinc Britones illinc[6] Romani erectis steterunt telis, confestim audito classicorum sonitu agmen illud cui Alifatina ex Hispannia et Lucius Catellus præerant in catervam illam quam rex Scociæ et dux Cornubiæ ducebant audacter irruit, sed illam stricte irruentem nequaquam[7] disgregare potuit.[8] Cui itaque sævissime invadenti occurrit caterva quam Gerinus et Boso regebant, et dum alia, ut prædictum est, resisteret, subito cursu equorum impetum in eadem fecit, et penetrata illa obviavit agmini quod rex Parthorum ducebat contra turmam Ascilli regis Dacorum. Nec mora, concurrunt undique

---

[1] *ipsa*] hæc. B.
[2] *Iturorum*] Ituræorum. B.D.
[3] *Phrygiæ*] Frisiæ. B.
[4] *sese*] eos. B.
[5] *poni*] apponi. B.
[6] *illinc*] hinc. B.D.
[7] *nequaquam*] om. B.D.
[8] *potuit*] non. præm. D.

hinc et inde catervæ et sese mutuo penetrantes maximam pugnam [1] lacescunt. The History of king Arthur.

Fit itaque miseranda cædes inter eos cum summo clamore, et terram vertice calcaneis [2] pulsantes vitam cum sanguine in utraque parte eructant. Sed prius damnum Britonibus illatum est, quia Bedwerus pincerna peremptus fuit,[3] et Kayus dapifer lethaliter vulneratus. Nam dum Bedwerus Botto regi Medorum [4] obviaret, lancea ejus in gula confossus inter hostes peremptus [5] interiit; Kayus autem dapifer, dum ipsum vindicare conaretur, infra [6] Medorum turmas circumdatus lethale vulnus recepit;[7] qui tamen, more boni militis, cum alia [8] quam ducebat viam aperiens, cæsis et dissipatis Medis, sese infra suos integra caterva recepisset, nisi [9] in obviam venisset agmini regis Libyæ, cujus irruptio illos quos ducebat omnino disgregavit, utrumque [10] tamen cum paucis retrocedens ad aureum diffugit draconem cum corpore Bedweri.

O quanta lamentatio Estrusiensium dum corpus sui ducis tot vulneribus dilaniatum aspicerent! O quantos Andegauensium planctus dum Kaii consulis sui vulnera plurimis modis tractarent! Sed non opus erat querela quia undique sanguinolentæ acies mutuo irruentes non permittebant spatium [11] prædicti gemitus quin ipsos ad defendendum sese coegissent.

Hirelgas,[12] nepos Bedweri, ultra modum ob mortem ipsius commotus CCC. suorum sibi associavit, et, velut aper infra turmam canum frendens, sic per

---

[1] *maximam pugnam*] om. B.D.

[2] *calcaneis*] et. præm. B.D.

[3] *peremptus fuit*] interemptus est. B.D.

[4] *Medorum*] om. B.D.

[5] *peremptus*] interemptus. D.

[6] *infra*] inter. B.D.

[7] *recepit*] accepit. B.D.

[8] *alia*] corr. ala ?

[9] *nisi*] ubi. B.

[10] *utrumque*] utcunque. B.D. corrected in B.

[11] *spatium*] eis. præm. B.D.

[12] *Hirelgas*] Herilglas. D. Nota. in marg. A.D.

The History of king Arthur.

hostiles catervas subito cursu equorum locum ubi vexillum regis Medorum aspexerat petivit, parum excogitans quid sibi contingeret dum avunculum suum vindicaret. Adeptus tandem locum quem affectaverat[1] prædictum regem peremit, peremptumque ad socios suos deportavit, et juxta corpus Bedweri membratim dilaniavit.

Denique maximo clamore concivium suorum turmas inanimando hortabatur in hostes irruere crebris irruptionibus, dum eis virtus recenter fervebat, dum illis formidolosis pectus tremebat, dum cominus imminentes sapientius quam cæteri per catervas dispositi sæpius essent atque crudelius damnum ingerere valuissent. Inanimati igitur[2] hortamine illius impetum in hostes undique fecerunt, quo maxima strages utrisque fuit; in parte namque Romanorum, exceptis innumerabilibus aliis, Aliphatina rex Hispaniæ et Micipsa Babyloniæ; Quintus quoque Milvius, et Marius Lepidus, senatores, corruerunt: ceciderunt in parte Britonum, Holdinus rex Rutenorum, Leodegarius Bolonensis, Cursalis Caicestrensis,[3] Gaulauc Salesburiensis et Urbgenius[4] de Badone, consules Britanniæ; unde turmæ quas conducebant[5] multum debilitatæ retrocesserunt donec venerunt[6] ad aciem Armoricanorum Britonum quam Hoelus et Walgaynus regebant. Quæ velut flamma ignescens impetum facit in hostes et revocatis illis qui retrocesserant illos qui paulo[7] insequentes nunc ipsos fugientes[8] prosternit, nunc interficit, nunc stragem ingerere cessat[9] donec ad turmam imperatoris pervenit, qui visa calamitate sociorum properat ipsis succursum præstare.

---

[1] *affectaverat*] affectaret. B.

[2] *igitur*] ergo. D.

[3] *Caicestrensis*] Caircestrensis. B.

[4] *Urbgenius*] The *r* interlined in A.

[5] *conducebant*] ducebant. B.D.

[6] *venerunt*] venirent. D.

[7] *paulo*] ante insequebantur, diffugere coegit sed et usque. add. B.D.

[8] *fugientes*] diffugientes. B.D.

[9] *cessat*] non. præm. D.

Cap. LXVII.

Congressu itaque inito debilitantur Britones, Chinmarchus quoque Trigeriæ[1] et secum duo milia corruerunt. Corruerunt etiam tres inclyti proceres: Richomarius, Blottorius, et[2] Laguinus de Bodloano, qui si principes fuissent regnorum ob tantam probitatem quam habebant ventura ætas famam eorum celebraret. Nam et dum prædictum impetum cum Hoelo et Walguaino facerent non evadebat hostis cui imminebant quin ei vitam vel gladio vel lancea eripuissent. Sed postquam infra aciem Lucii ventum fuit, undique a Romanis circumsepti cum prædictis consulibus conciderunt.[3] The History of king Arthur.

Hoelus igitur et Walguainus,[4] quibus meliores præterita sæcula non genuerant, comperta strage suorum, acriores instituerunt, nunc hac nunc illac discurrentes cuneum imperatoris infestabant. At Walwainus[5] semper[6] recenti virtute exæstuans nitebatur ut aditum congrediendi cum Lucio haberet, nitendo ut audacissimus miles irruebat, prosternebat, et cædebat.

Hoelus non inferior illo ex alia parte fulminabat, socios suos hortabatur, inimicos feriebat, eorumque ictus haud timidus recipiebat, nec ulla deficiebat hora quin sæpissime percuteretur et percuteret;[7] non facile definiri poterat quis horum alterum excederet.

---

[1] *Trigeriæ*] consul. præm. B.D.
[2] *et*] atque. B.D.
[3] *conciderunt*] ceciderunt. D.
[4] *Walguainus*] Walgwainus. B.
[5] *Walwainus*] Wgwainus. B.
[6] *semper*] om. D.
[7] *percuteretur et percuteret*] percuteret et percutiebatur. D.

Cap. LXVIII.

The History of king Arthur.

Porro Walwainus[1] turmas, ut prædictum est, infestans invenit tandem aditum quem optabat, in imperatorem irruit et cum illo congressus est. At Lucius, prima juventute florens, multum audaciæ, multum vigoris, multum probitatis habebat, nihilque majus desiderabat quam congredi cum milite tali, qui eum voluisset experiri quantum in militia voluisset.

Resistens itaque Walwaino congressum ejus mire lætatur et gloriam,[2] quia tantam famam de eo audierat. Commisso diutius prœlio inter se dant ictus validos et[3] clypeos ictibus præten[den]do uterque neci alterius imminere[4] acriter elaborat.[5] Dum autem acrius in hunc decertarent modum, ecce Romani subito recuperantes impetum in Armoricanos faciunt et imperatori suo subvenientes Hoelum et Walwainum[6] cum suis turmis cedendo[7] pepulerunt, donec in obviam[8] Arthuro et ejusdem[9] agmini ex improviso venerunt, ipse enim[10] audita suorum strage, quæ paulo ante eisdem[11] dabatur, cum legione sua irruebat, et abstracto Caliburno gladio optimo, celsa voce commilitones suos his verbis inanimabat: Quid facitis, viri, quid facitis, ut[12] permittitis muliebres[13] illæsos abire? Ne abscedat ullus vivus. Mementote dextrarum vestrarum quæ tot prœliis exercitatæ terdena regna potestati meæ subdiderunt! Mementote avorum vestrorum quos Romani, dum for-

---

[1] *Walwainus*] Walguainus. B.D.
[2] *gloriam*] gloriatur. B.D.
[3] *et*] om. B.D.
[4] *imminere*] immine. B.
[5] *elaborat*] laborat. B.D.
[6] *Walwainum*] Walgwanum. B.D.
[7] *turmis cedendo*] turmiscendo. B.D.
[8] *in obviam*] om. B.D.
[9] *ejusdem*] ejus. B.D.
[10] *enim*] autem. B.D.
[11] *eisdem*] eis. B.D.
[12] *ut*] quid. add. B.D.
[13] *muliebres*] illos. add. B.D.

tiores erant, tributarios fecerunt! Mementote libertatis vestræ quam semiviri isti et vobis[1] debiliores demere affectant! Ne abeat ullus vivus, ne abeat. Quid facitis? Hæc et alia vociferando irruebat in hostes, prosternebat, cædebat, et cuicumque obviabat aut ipsum aut ipsius equum uno ictu interficiebat. Diffugiebant ergo ipsum, velut belluæ ferocem leonem, quem sæva fames instimulat[2] ad devorandum quicquid casus subvectat, arma sua nihil eis proficiebat[3] quin Caliburnus dextra tam virtuosi regis vibratus cogeret ipsos animas cum sanguine eructare. The History of king Arthur.

Duos reges, scilicet, Sertorium Libyæ, Polictetem Bithyniæ, abscisis capitibus, ad Tartara direxit. Britones igitur regem suum in hunc modum decertare videntes majorem audaciam capessunt,[4] Romanos unanimiter invadunt, densata caterva incedunt, et dum ex una parte pedestres hoc modo infestarent, equestres ex alia parte prosternere et penetrare conabantur.

Resistunt autem acriter Romani, et monitu Lucii illustris regis vicem illatæ cladis Britonibus reddere elaborant. Tanta igitur vi in utraque parte pugnatur ac si tunc primum recenter[5] convenirent; hinc autem Arthurus sæpius, ut prædictum est, percutiens,[6] Britones ad perstandum hortabatur;[7] illinc vero Lucius Romanos suos monebat et in præclaras probitates multotiens ducebat, nec ipse cessabat ferire sed in omnes partes turmas ejus circumeundo quemcumque hostem casus offerebat vel lancea vel gladio perimebat.

Fiebat itaque in utraque parte cædes inaudita, quia quandoque Romani[8] versa vice prævalebant. Postremo dum talis decertatio inter eos fieret, ecce

[1] *vobis*] nobis. B.D.
[2] *instimulat*] stimulat. B. stimulabat. D.
[3] *proficiebat*] proficiebant. B.D.
[4] *capessunt*] capesserunt. B.D.
[5] *recenter*] om. B.D.
[6] *percutiens*] hostes. præm. B.D.
[7] *hortabatur*] hortatur. B.D.
[8] *Romani*] Britones. B.D.

The History of king Arthur.

Morwid, consul Claudiocestriæ, cum legione, quam esse infra colles superius dixi, subito cursu occurrit et hostes nihil tale præmeditantes a dorso invasit, penetravit, et dissipavit, et magnam stragem fecit. Tunc milia Romanorum ceciderunt, tunc Lucius imperator infra turmas occupatus lancea cujusdam militis confossus interiit; at Britones usque insistententes victoriam, licet maximo labore, habuerunt.

Disgregati igitur[1] Romani partim devia et nemora coegente[2] timore carpebant, partim ad civitates et oppida et ad quæque tutissima loca diffugiebant, quos Britones omni nisu insequendo miseranda cæde afficiunt, capiunt, despoliant, itaque[3] maxima pars eorum ultro procedebat manus suas muliebriter vinciendas ut paucillum spatium vivendi habuissent.

Habita denique victoria illa, Arthurus corpora procerum suorum ab hostilibus cadaveribus[4] separari jubet,[5] separata autem regio more parari, parata autem[6] ad conprovinciales abbatias deferri ut ibidem honorifice sepelirentur. At Bedwerus pincerna ad Baiocas civitatem suam, quam Bedwerus primus et proavus suus ædificaverat, ab Estrusiensibus cum maximis lamentis deportatur, ibi in quodam cœmeterio quod in Australi parte civitatis erat juxta murum honorifice positus fuit.[7]

Kayus autem ad Camum oppidum, quod ipse construxerat, graviter vulneratus asportatur, et paulo post eodem vulnere defunctus in quodam nemore in cœnobio eremitarum, qui ibidem non longe ab oppido erant, ut decuit Andegauensium ducem, humatus est.

Holdinus quoque dux Rutenorum Flandrias delatus in Tiruana civitate[8] sepultus est. Cæteri autem con-

---

[1] *igitur*] ergo. B. om. D.
[2] *coegente*] cogente. B.D.
[3] *itaque*] ita quod. B.D.
[4] *ab hostilibus cadaveribus*] a cadaveribus hostilibus. B.D.
[5] *jubet*] jussit. B.D.
[6] *autem*] enim. D.
[7] *fuit*] est. B.D.
[8] *civitate*] civitatate. A. the first *ta* being subpuncted.

sules et proceres, ut præceperat Arthurus, ad vicinas abbatias delati sunt. Hostes quoque suos miseratus præcepit indigenis illos sepelire, corpus vero Lucii ad senatum deferre,[1] mandans non debere alium[2] tributum de Britannia deferri vel reddi. The History of king Arthur.

Deinde[3] post subsequentem hyemem in partibus illis moratus est, et civitates Allobrogum subjugare vacavit. Adveniente vero æstate dum Romam petere affectaret et montes transcendere incepisset, nuntiatur ei Mordredum nepotem suum, cujus tutelæ permiserat Britanniam, ejusdem diademate per tyrannidem et proditionem insignitum esse, reginamque Ganhumaram violato jure primarum nuptiarum ejusdem[4] nefanda Venere copulatum fuisse.[5]

Cap. LXIX.

De[6] hoc quidem, consul auguste, Gaufridus Munemutensis [tacebit];[7] sed ut in præfato Britannico sermone invenit et a Galtero[8] Oxenfordensi in multis historiis peritissimo viro audivit, vili licet stylo tamen breviter propalabat quæ prœlia inclytus ille rex Arthurus post victoriam istam in Britanniam reversus cum nepote suo commiserat. Ut igitur infamia prænuntiati[9] sceleris aures ipsius attigit continuo dilata inquietatione quam Leoni regi Romanorum ingerere affectaverat, dimisso Hoelo duce Armoricanorum cum exercitu Galliarum ut partes illas pacificaret, confestim

---

[1] *deferre*] deferri. D. De Lucio. in marg. A.

[2] *alium*] aliud. B.D.

[3] *Deinde*] Denique. B.D.

[4] *ejusdem*] eidem. B.D.

[5] *copulatum fuisse*] copulatam fuisse. B. copulatam esse. D.

[6] *De*] Nec. B.D.

[7] *Munemutensis*] Monemutensis. B. Monumetensis. D. tacebit. add. B.D.

[8] *Galtero*] Waltero. B.D.

[9] *prænuntiati*] præfati. B.D.

The History of king Arthur.

cum insulanis tantummodo regibus et eorum exercitibus Britanniam remeavit.

Prædictus autem sceleratissimus proditor Mordredus Chelricum Saxonum ducem Germaniam direxerat, ut in illa quoscumque posset associaret sibi et associatos reduceret. Spoponderat etiam[1] seipsi hoc pacto daturum partem illam insulæ quæ a flumine[2] Humbri usque ad Scociam porrigebatur, et quicquid in Cancia Horsus et Hengistus tempore Vortigerni possederant. At ille peractis suis præceptis octingentis navibus plenis armatis Paganis applicuerat, et fœdere dato huic proditori quasi regi suo parebat. Associaverat sibi Scottos, Pictos,[3] Hibernienses et quoscumque callebat habuisse avunculum suum odio.[4] Erant autem omnes numero quasi octoginta milia tam Paganorum quam Christianorum auxilio fretus, quorum multitudine comitatus Arthuro in Rutupi portu applicanti in[5] obviam venit, et commisso prœlio maximam dedit applicantibus cædem.

Anguselus rex Albaniæ et Walwainus[6] nepos regis cum innumerabilibus aliis in die illa[7] corruerunt. Successit autem Anguselo in regnum quidam juvenis, fratris sui Uriani filius, qui postea in[8] decertationibus istis multis præclaruit probitatibus. Postquam tandem, etsi tam magno labore, litora adepti fuerint, mutuam reddendo cladem Mordredum et ejus exercitum in fugam propulerunt. Assiduis namque debellationibus usi sapienter turmas suas disposuerant, qui partim[9] equo distributæ tali modo decertabant quod cum pedestre agmen ad invadendum vel resistendum

---

[1] *etiam*] om. B.D.

[2] *flumine*] fluminibus. D.

[3] *quasi regi . . . . . Pictos*] om. B. added in marg. *prima manu.*

[4] *habuisse . . . . . odio*] avunculum ejus odio habuisse. D.

[5] *in*] om. B.

[6] *Walwainus*] Walgwanius. B.D.

[7] *in die illa*] om. B.

[8] *in*] vi. B.

[9] *qui partim*] quæ partim pede partim. B.D.

The History of king Arthur.

intenderet equestre illico ab obliquo irruens omni nisu hostes penetrare conantur,[1] unde. eos ad diffugiendum coegerunt.

Perjurus ille revocatis undique suis in sequenti nocte Wintoniam ingressus est; quod ut Ganhumaræ nuntiatum est confestim desperans ab Eboraco ad Urbem Legionum diffugit, atque in templo Julii[2] martyris inter monachas ibidem caste vivere proposuit.

Arthurus autem acriori ira accensus[3] quod tot centena militum suorum amiserat in tertia die, datis prius sepulturæ peremptis, civitatem adivit atque infra receptum nebulonem obsedit. Qui tamen cœptis suis desistere nolens, sed ipsos qui si adhærebant multis modis inanimans, cum agminibus suis egreditur atque cum avunculo suo prœliari disposuit.

Certamine igitur inito facta est maxima cædes in utraque parte, quæ tandem in parte Mordredi illata est et eum coegit campum turpiter relinquere, qui deinde, non multum curans quæ sepelitio peremptis suis fieret, cito remige fugæ evectus versus Cornubiam iter arripuit.

Arthurus autem interna anxietate cruciatus quamtotius[4] evasisset confestim persecutus est eum in prædictam patriam usque ad fluvium Cambla, ubi ille adventum ejus expectabat.

Mordredus vero, ut erat omnium audacissimus, confestim milites suos per catervas disponit,[5] affectans prius vincere vel mori quam prædicto modo diutius fugere. Remanserant ei[6] adhuc ex predicto numero sociorum suorum LX.M,[7] ex quibus fecit VI. turmas et in unaquaque posuit VI.M.[8] armatorum, et VI.C. et

---

[1] *conantur*] conatur. B.D.

[2] *Julii*] Cæsaris. add. B. crossed out.

[3] *accensus*] ignescens. B.D.

[4] *quamtotius*] quam totiens. B.D.

[5] *disponit*] disposuit. D.

[6] *ei*] enim. D.

[7] *LX.M.*] LX. A.

[8] *VI.M.*] VI. A.

The History of king Arthur.

LXVI.; præterea fecit unam turmam ex cæteris qui superfuerant, et unicuique aliarum ductoribus datis eam tutelæ suæ permisit. His itaque distributis, quemque illorum maniabat, promittens cæterorum possessiones eis si ad triumphandum perstarent.

Arthurus quoque suum exercitum in adversa parte statuit, quem per IX. agmina divisit, pedestria cum dextro et sinistro cornu quadrata et unicuique præsidibus commissis, hortatur ut perjuros et latrones interimant,[1] qui monitu proditoris sui de externis regionibus in insulam advecti suos ei honores demere affectabant. Vicit[2] etiam diversos diversorum regnorum barbaros imbelles atque belli usus ignaros esse, et nullatenus ipsis virtuosissimis et pluribus debellationibus usis resistere posse, si audacter invadere et viriliter decertare affectarent.

Ipsis itaque hinc et inde commilitones suos confortantibus subito impetu concurrunt acies et commisso prœlio crebros ictus innectere[3] elaborant. Fiunt itaque in utrisque partibus tantæ strages, tanti morientium gemitus, tanti invadentium furores, quantos et dolorosum et laboriosum est describere; undique enim vulnerabant[4] et vulnerabantur, perimebant et perimebantur.

Postquam autem multum diei in hunc modum duxerunt[5] irruit tandem Arthurus cum agmine uno, quo VI.M.VI.C. et LXV. posuerat, in turmam illam ubi Mordredum sciebat esse, et viam gladiis aperiendo eam penetravit et tristissimam cædem ingessit.

Concidit namque proditor ille nefandus et multa milia secum, nec tamen ob casum ejus diffugiunt cæteri, sed ex omni campo confluentes quantum audacia dabatur resistere conantur. Committitur ergo dirissima

[1] *interimant*] intermiat. A.
[2] *Vicit*] Dicit. B.D.
[3] *innectere*] immittere. B.D.
[4] *vulnerabant*] et. præm. D.
[5] *duxerunt*] ducerent. B.D.

pugna inter eos, quia omnes fere duces qui in ambabus partibus affuerant[1] cum suis catervis corruerunt. Corruerunt etiam[2] in parte Mordredi, Chelricus, Eilafius, Egbrithtus, Bruniggus, Saxones; Gillapatrik, Gillamor, Gillasel, Gillawm, Hibernienses; Scotti etiam[3] Picti cum omnibus fere[4] dominabantur. The History of king Arthur.

In parte autem Arthuri corruerunt Odbrithtus[5] rex Norwegiæ, Aschillus rex Daciæ, Cador Limenic, Cassibaliaunus cum multis milibus suorum tam Britonum quam cæterarum[6] gentium quas secum adduxerat. Sed et inclytus ille rex Arthurus lethaliter vulneratus est, qui illinc ad sananda vulnera sua in insulam Auallonis evectus, et ibidem de eodem vulnere interiit, regnum et coronam relinquens[7] Constantino nepoti suo et filio Cadoris ducis Cornubiæ, anno ab Incarnatione Domini DXLV.[8] Sepultusque est in civitate[9] Auallonis in ecclesia monasteriali; quod quidem sepulchrum tempore regis Ricardi illustris inventum est profundius sexdecim pedum, in cœmeterio Glastoniensi,[10] juxta vetustam ecclesiam, que tunc in magna ecclesia conventuali, ut decet tali regi,[11] sepultus est mausolæo[12] marmoreo; quod quidem dignoscitur suum fuisse[13] tumulum[14] per epitaphium aureum in suo tumulo inventum in his verbis sculptum: Death of king Arthur. A.D. 542.

Hic jacet inclytus rex Arthurus a Mordredo proditore occisus. His epitaph.

---

[1] *affuerant*] fuerant. B.D.
[2] *etiam*] autem. D.
[3] *etiam*] et. B.D.
[4] *fere*] quorum. add. B.D.
[5] *Odrithtus*] Odbericus. B.D.
[6] *cæterarum*] aliarum. D.
[7] *relinquens*] reliquit. B.D.
[8] Moritur Arthurus. in marg. A. B.D.
[9] *civitate*] ecclesia. B.
[1] *Glastoniensi*] Glastoniæ. B.D.
[11] *tali regi*] talem regem. B.D.
[12] *mausolæo*] in. præm. B.D.
[13] *fuisse*] esse. D.
[14] *tumulum*] sepulchrum. B.

Cap. LXX.

Constantine succeeds.

Constantino igitur insignito insurrexerunt Saxones et duo filii Mordredi, nec in eum prevalere quiverunt, sed post plurima bella diffugiendo unus Londonias alter Wyntoniam ingressus eas obtinere cœperunt. Tunc defunctus est Sanctus Daniel Bangornensis [1] ecclesiæ antistes. Tunc obiit sanctissimus Urbis Legionum archiepiscopus David in Meneuia civitate infra [2] abbatiam suam, quam præ cæteris suæ diœcesis monasteriis [3] dilexerat, quia Beatus Patricius qui nativitatem [4] prophetaverat [5] ipsam fundavit. Dum enim apud confratres suos moram faceret subito languore gravatus defunctus est, et jubente Mangone, Venedetorum rege, iñ eadem ecclesia sepelitur.

Pro eo ponitur in metropolitana sede Kynocus Lampaternensis ecclesiæ antistes, et ad altiorem dignitatem [6] promotus.

At Constantinus insecutus est Saxones et eos potestati suæ subjugavit, et prædictas civitates cepit, et alterum juvenem Wyntoniæ in ecclesia Sancti Amphibali diffugientem ante altare trucidavit; alium vero Londoniis in quorundam fratrum cœnobio absconditum, et tandem juxta altare inventum, crudeli morte affecit; et ipse in tertio anno a Conano nepote suo interfectus est, et juxta Utherpendragon infra lapidum structuram sepultus,[7] quæ haud minimum [8] ab Ambrosbiria [9] mira arte composita, lingua Saxonica Stonheng nuncupatur.

---

[1] *Bangornensis*] Bangorniensis. B.

[2] Sanctus David, Sanctus Daniel archiepiscopi. in marg. A.D.

[3] *monasteriis*] om. B.

[4] *nativitatem*] suam. add. B.D. interlined in B.

[5] *prophetaverat*] prophau^{9}at. A.

[6] *dignitatem*] est. add. B.D.

[7] *sepultus*] est. præm. B.

[8] *minimum*] longe. B.D.

[9] *Ambrosbiria*] Ambrosburia. B. D.

Cui successit Aurelius Conanus[1] qui duos annos regnum obtinuit.[2] Aurelius Conanus.

Cui successit Malgo, omnium ducum Britanniæ pulcherrimus, multorum tyrannorum depulsor, robustus armis, largior cæteris, et ultra modum probitate præclarus, nisi sodomitica peste involutus sese odiosum Deo exhibuisset. Malgo.

Cui successit Katericus,[3] civilium bellorum amator, invisus Deo et Britonibus, cujus inconstantiam comperientes Saxones iverunt ad Gurmundum regem Africanorum in Hiberniam, in quam maximis navigiis advectus gentem patriæ subjugaverat. Venerat enim in Angliam cum CLX. milibus Africanorum qui regem Katericum ita[4] insequentes usque Cilecestriam compulerunt,[5] ibi diutina obsidione inclusum;[6] tandem ultra Sabrinam in Guallias est elapsus, relinquendo civitatem in manus[7] Africanorum. Kateric.

Mox depopulans agros ignem cumulavit[8] in finitimas[9] quasque[10] civitates, qui non adquievit accensus donec superficiem insulæ a mari usque ad mare exussit.

---

[1] *Conanus*] Miræ probitatis juvenis, et ipsius nepos, qui monarchiam totius insulæ tenens ejus diademate dignus esset, si non foret civilis belli amator. add. B.D.

[2] Iste Aurelius avunculum suum qui post Constantinum regnare debuit incarceravit, ejusque duos filios interfecit. Cui successit Vortiporius, secundum Brutum, contra quem insurrexerunt Saxones, cum quibus inivit bellum et vicit et monarchiam, totius regni adeptus, IIII. annis gubernavit populum cum pace et diligentia. Cui successit Malgo qui totam insulam obtinuit et sex conprovinciales insulas, videlicet, Hiberniam atque Hulandiam, Godlondiam, Orcades, Norwegiam et Daciam. in marg. B. in hand (β.)

[3] *Katericus*] Over this in A. is faintly traced *k'terticus* i.e. *katerticus.* Catericus. B.

[4] *ita*] om. D.

[5] *compulerunt*] fugere. præm. B. D.

[6] *inclusum*] inclusus. B.D.

[7] *manus*] manibus. B.D.

[8] *cumulavit*] accumulavit. B.D.

[9] *in finitimas*] infinitas. B.D.

[10] *quasque*] quoque. B.D.

Gurmundus [1] majorem partem insulæ quæ Lœgria vocatur præbuit Saxonibus. Secesserunt itaque Britonum reliquiæ in Occidentales partes, Cornubiam atque Guallias. Tunc archipræsules, Thronus Londoniensis et Thadiocus Eboracensis, cum omnes ecclesias sibi subditas usque ad humum destructas esse vidissent, cum omnibus ordinatis qui superfuerant in Guallias diffugerunt cum reliquiis Sanctorum. Plures autem Minorem Britanniam magno navigio ierunt, ita ut tota ecclesia duarum provinciarum Loegrie, scilicet, et Northamhumbriæ a conventibus suis desolaretur. Post obitum Gurmundi Africani Saxones regnare cœperunt in diversis locis, quidam in regno Cantuaritarum, quidam in regno West-Saxonum, quidam in regno Merciorum, quidam in regno Northamhumbrorum, quidam in regno Orientalium Anglorum, quidam in regno Orientalium Saxonum, secundum Brutum. [B. β.]

Amiserunt deinde Britones regni diadema multis temporibus et insulæ monarchiam, nec pristinam dignitatem recuperare nitebantur, immo partem illam patriæ quæ eis adhuc remanserat non uni regi sed tribus etiam tyrannis subditam civilibus prœliis sæpissime vastabant; sed nec Saxones diadema insulæ adhuc adepti sunt, qui tribus etiam regibus subditi, quandoque [2] sibi ipsi quandoque Britonibus inquietationem ingerebant.

Cap. LXXI.

The mission of St. Augustine. A.D. 597.

Eo [3] tempore missus est Sanctus Augustinus in Angliam a Beato Gregorio papa in Britanniam, ut Anglis Verbum Dei prædicaret, qui Pagana superstitione excæcati [4] in illam insulæ partem quam habebant totam deleverant Christianitatem. In parte

---

[1] De regnis Saxonum supra libro quarto. in marg. B. in hand (α.). This shews that the additions in the hand (β) were made before those in the hand (α).

[2] *quandoque*] quandoquoque. B.

[3] *Eo*] Eodem. D. Missio Augustini in Angliam. in marg. B. anno ab Incarnatione Domini 592. add. α. Augustinus mittitur in Angliam. in marg. D.

[4] *excæcati*] cæcati. B.D.

autem [1] Britonum semper vigebat Christianitas quæ a tempore Eleutherii papæ habita inter eos nunquam defecerat. A.D. 597.

Inter cætera [2] in civitate Bangor tantus erat numerus monachorum ut cum in septem portiones esset [3] cum præpositis sibi prioribus monasterium divisum, nulla harum portio minus quam trescentos monachos haberet, qui omnes opere manuum suarum [4] vivebant. Abbas [5] autem eorum [6] Dinohot [7] vocabatur, miro modo liberalibus artibus eruditus, qui Augustino petenti ab episcopis Britonum subjectionem et suadenti ut secum genti Anglorum communem evangelizandi laborem susciperent, diversis argumentis ipsos nullam ei subjectionem debere cum et suum archipræsulem haberent, et gens Saxonum patriam propriamque [8] eis auferre perstarent, unde eos summo odio habebant; fidemque Britonum ac [9] religionem Saxones pro nihilo habebant, Britones vero citius canibus quam Anglicis communi[ca]bant.[10]

S. Augustine sends to Aethelbert.

Sanctus Augustinus in insula quæ dicitur Thanetos cum sociis XL. applicuit, et mittens ad Adelbertum regem mandavit se venire de Roma ac nuntium ferre optimum qui sibi obtemperantibus æterna in cœlo gaudia et regnum sine fine cum Deo vivo et vero futurum sine ulla dubietate promittit. Qui hoc audiens manere illos in ea insula et eis necessaria ministrari jussit, donec videret quid eis faceret. Post dies ergo aliquot venit ad insulam rex, et residens sub divo jussit Augustinum cum sociis ad suum ibidem venire colloquium, et illi Divina virtute præditi veniebant, Crucem pro vexillo ferentes argenteam, et imaginem Salvatoris in tabula depictam cum letania quæ pro sua et eorum propter quos

---

[1] Nota. in marg. A.D.

[2] *cætera*] cæteras. B.D.

[3] *esset*] essent. D.

[4] *suarum*] om. B.D. Modus vivendi monachorum. in marg. B.

[5] Abbas Dinohot. in marg. A. Abbas Dinohoth. in marg. D.

[6] *eorum*] So badly written in A. as to be hardly decipherable.

[7] *Dinohot*] Dinohoth. D.

[8] *que*] om. B.D.

[9] *ac*] atque. D.

[10] *communi*[*ca*]*bant*] commūi[an erasure]bant. A. The *b* and the remains of the erased letter being in blacker ink than the context. communicabant. B.D.

A.D. 597. venerant salute æterna supplicantes. Cumque ad jussionem regis residentes Verbum ei Vitæ una cum omnibus qui aderant ejus comitibus prædicarent, respondet ille dicens: Pulchra quidem sunt verba et promissa quæ affertis. At illi postea appropinquantes civitati Cantuariæ more suo cum Cruce Sancta et imagine Magni Regis Domini nostri Jesu Christi, hanc letaniam consona voce modulantur: Deprecamur te, Domine, in omni misericordia tua ut auferatur furor tuus et ira tua a civitate et de domo sancta tua, quoniam peccavimus: Alleluia. At ipse rex inter alios delectatus vita mundissima Sanctorum et promissis eorum suavissimis, quæ vera esse miraculorum quoque multorum ostensione

Baptism of Aethelbert. firmaverant, credens cum multis aliis baptizatus est, nec distulit rex quin etiam ipsis doctoribus locum sedis eorum congruum in Dorobernia, id est, Cantuaria, metropoli sua donaret et necessarias in diversis speciebus possessiones conferret, sicque primus eorum archiepiscopus factus est, videlicet, Cantuariensis; fuerat enim sedes metropolis prius in civitate Londoniarum. Iste Aldelbertus rex

His death. A.D. 616. Cantuaritarum post regnum temporale quod XXXVI. annis gloriosissime tenuerat æterna cœlestis regni gaudia subiit, anno ab Incarnatione Domini DCXIII., qui est annus XXI. ex quo Augustinus cum sociis ad prædicandum genti Anglorum missus est. Cui successit Edbaldus filius ejus in regno Cantuariæ, qui non

Eadbald. solum Christi fidem suscipere noluit sed et aliud scelus perpetravit, ut uxorem patris haberet, et utroque scelere occasionem dedit ad priorem vomitum revertendi his qui sub imperio parentis sui fidei et castimoniæ jura susceperant; nec supernæ flagella districtionis perfido regi castigando et corrigendo defuere, nam crebra mentis vesania et spiritus immundi invasione premebatur, secundum Bedam de Gestis Anglorum li. II. cap. 5 et 6. Iste Eabaldus ad prædicationem Sancti Laurentii Cantuariensis archiepiscopi anathematizatus, tandem omni idolatriæ cultu abdicato et connubio non legitimo spreto, suscepit fidem Christi et baptizatus, in quantum valuit in omnibus ecclesiæ consulere ac favere curavit. Non enim tanta ei erat quanta patri ipsius regi pietas, verumtamen ipse cum sua gente ex quo ad Dominum conversus est Divinis studuit mancipare præceptis. Denique in monasterio Beatissimi Apostolorum principis ecclesiam Sanctæ De[i] Genitricis fecit, quam consecravit archiepiscopus Mellitus. Iste monasterium extra muros Cantuariæ quod pater ejus fundaverat ingentibus prædiis

His death. A.D. 640. et amplissimis donariis illustravit. Hic obiit anno Dominicæ Incarnationis DCXL.; cui post XXV. annos regni sui defuncto suc-

Earcombert. cessit filius ejus Ercombertus rex, secundum Bedam li. 3, c. 7. Hic primus regum Anglorum in toto regno suo idola relinqui ac destrui simul et jejunium XL. dierum observari principali auctoritate præcepit, quæ ne facile a quoquam possint contemni in

transgressores dignas et competentes punitiones proposuit. Hic fidem Christi multum per omnem modum dilatavit, unde per hoc Dei favore tutus rebusque domi et foris ex sententia cedentibus tranquillissime consenuit. Cui successit Egbertus filius ejus, post quem Lotharius, secundum Bedam, frater ejus, anno Domini DCLXXXV. et post XII. annos in pugna Australium Saxonum vulneratus et defunctus. Post quem Edricus, filius Egberti, anno et dimidio regnavit, secundum Bedam, li. 4, ca. 24; quo defuncto, regno propter reges dubios disperso atque rebus Canciæ desperatis, circiter sex annos ad regia successione clauditus est, donec legitimus rex Wythredus, filius Egberti, confortatus in regno religione simul et industria gentem suam ab extranea invasione liberaret. Iste Wythredus, secundum Willielmum Malmesburiensem, fuit domi civilis et bello invictus, Christianam religionem sanctissime coluit, potestatem amplissime porrexit et, ut nihil felicitati deesset quod beatissimi mortales putant, post XXX. annos regni sui, tribus liberis relictis, obiit anno Domini DCCXXI., quorum Edbertus XXI., Edelbertus XI. et Alricus XXIIII. annis paterna tenentes instituta regnum continuavere. Post illos nobile germen regium exaruit, generosus sanguis effriguit. Tunc impudentissimus quisque, cujus lingua, divitiæ, vel factio terrorem comparaverat, ad tyrannidem anhelare cœpit; deinde ejusdem factionis et calamitatis hæres, Cuthredus VIII. annis solo scilicet nomine regnavit. Huic regiæ dignitatis abortivo successit Aldredus qui postquam Canciam XVIII. annis rexit, ab Egbrihto rege Westsaxonum prœlio pulsus in exilium secessit, itaque regnum Canciæ quod ab anno Incarnationis Domini CCCXLIIII. steterat annis CCCLXXV. alterius potestati accessit. [B. β.]

Ecgberht. A.D. 664. Hlotheri. A.D. 673. Edric. A.D. 685. Wihtraed. A.D. 690. His death. A.D. 725. Cuthred, A.D. 796. Baldred, A.D. 805. Fall of the kingdom. A.D. 824.

Athelbertus autem rex Canciæ ut vidit Britones dedignantes subjectionem Augustino facere et prædicationem suam omnino spernere, hoc gravissime ferens, Edelfredum regem Northambrorum,[1] et cæteros regulos Saxones instimulavit ut collecto grandi exercitu in civitatem Bangor abbatem Dinohot et cæteros clericos qui eos despexerant perditum irent. Adquiescentes igitur consilio ejus collegerunt mirabilem exercitum, et provinciam Britonum petentes venerunt Legecestriam ubi consul urbis, Brotmayl nomine, eorum adventum expectabat.

Aethelbert incites Aethelfrith of Northumbria to punish the monks of Bangor. A.D. 613.

---

[1] *Northambrorum*] Northanhimbrorum. B. Northanhymbrorum. D.

A.D. 613. Venerant autem ad eandem civitatem ex diversis Britonum provinciis innumerabiles monachi et eremitæ, et maxime de civitate Bangor, ut pro salute populi sui orarent. Collectis igitur indique exercitibus Edelfridus[1] rex Northamhimbrorum prœlium inivit cum Brotmail, qui pauciori numero militum resistens, ad ultimum relicta civitate, sed prius maxima strage hostibus illata, diffugit. At Edelfridus civitate capta cum intellexisset causam adventus prædictorum monachorum jussit in eos primum arma verti, et sic mille CC. eorum in ipsa die martyrio decorati regni cœlestis sedem adepti sunt.

Massacre of the monks.

Deinde[2] prædictus Saxonum tyrannus Bangornensem urbem peteret; audita ipsius insania venerunt undique obviam ei duces Britonum, scilicet, Bledericus dux Cornubiæ, Margadud rex Demetarum, Cadwanus Venedorum,[3] et conserto prœlio tyrannum vulneratum in fugam propulerunt, sed et tantum numerum exercitum[4] ejus peremerunt, ita quod X.M. et XLVI. corruerunt.[5] In parte etiam[6] Britonum cecidit Bledericus dux Cornubiæ, qui ducatum in eisdem prœliis cæteris præstabat.

Election of Cadwan.

Exinde convenerunt principes Britonum in civitate Legecestriæ communemque assensum habuerunt ut Cadwanum sibi in regem eligerent, ipsoque duce Edelfridum ultra Humbrum insequerentur. Cumque id Ethelfrido[7] nuntiatum esset associavitque[8] sibi omnes reges Saxonum obviusque Cadwano perrexit. Amicis inde intervenientibus pax inter eos sic est formata[9] ut Ethelfridus[10] trans Humbrum, Cadwanus

---

[1] *Edelfridus*] Ethelfridus. D.
[2] *Deinde*] cum. add. B.D.
[3] *Venedorum*] Venedetorum. B. D.
[4] *exercitum*] om. B.D.
[5] *corruerunt*] ceciderunt. D.
[6] *etiam*] autem. B.D.
[7] *Ethelfrido*] Edelfrido. B.D.
[8] *que*] om. B.D.
[9] *formata*] reformata. B.D.
[10] *Ethelfridus*] Edelfridus. B.D.

citra fluvium Humbrum [1] Britanniam possiderent.[2] Conventione facta tanta est [3] inter eos amicitia ut omnia sua communia haberent. Interea Edelfridus uxorem propriam a regno expulit, tamen prægnantem et in utero habentem; quæ expulsa Cadwano adiit ut eam cum marito suo [4] pacificaret, qui cum nihil proficeret eam cum uxore propria et gravida in thalamo suo retinuit. Quæ ambæ in utero habentes uno prope tempore partum ediderunt; filius autem Cadwani Cadwallo vocitatur, filius Edelfridi Edwinus appellatur. Exinde nutriti sunt pueri ut regium genus decebat.

A.D. 585. Birth of Cedwalla and Eadwin of Northumbria.

Missi sunt tandem pueri ad regem Salomonem Armoricanorum, qui benigne ab eo recepti sunt. Denique frequenter ante illum in prœliis congressum cum hostibus faciebant, virtutes suas præclaris [5] probitatibus famosas agebant.[6]

Succedente tandem tempore defunctis parentibus in Britanniam reversi sunt, susceptoque regni gubernaculo paternam amicitiam quam patres eorum simul tenebent, exercebant.

Emenso igitur biennio rogavit Cadwallonem Edwinus ut sibi diadema habere liceret, qui [7] tamen primo juxta fluvium Duglas concedente, postea consilio habito concessum revocante, altercantibus utrisque inter eos magna [8] discordia orta est; utitur enim Edwinus corona sua regia sine Cadwallonis licentia; quod cum Cadwalloni indicatum esset, nuntiavit ei per legatos se amputaturum illi caput cum [9] diademate si infra regnum Britanniæ coronari presumeret.

Orta igitur inter eos discordia, insimul congressi

---

[1] *Humbrum*] om. B.D.
[2] *possiderent*] possideret. B.D.
[3] *est*] fuerit. B. fuit. D.
[4] *suo*] Interlined in A.
[5] *præclaris*] festivitatibus. add. B. crossed out.
[6] An erasure in A. and in marg. A.
[7] *qui*] quo. B.D.
[8] *magna*] maxima. B.D.
[9] *cum*] Interlined in A.

magnum prœlium commiserunt, et in parte Cadwallonis multa milia ceciderunt,[1] et ipse tandem in fugam versus Hiberniam adiit. Edwinus vero triumpho potitus provincias Britonum, civitates et oppida et habitantes colones[2] pluribus tormentis affecit. Cogitante Cadwallone repatriare, et naves parare, paratas[3] mare sulcare, nequaquam ad aliquem portum Britonum poterat naves suas vectare. Erat autem in comitiva Edwini quidam[4] augur de Hispania natus, Pellitus nomine, qui volatus volucrum cursusque stellarum et brutorum animalium edoctus ei omnia infortunia quæ accidebant[5] prædicebat; unde reditu Cadwallonis notificato, obviabat ei Edwinus navesque Cadwalli illidebat, ita ut submersis sociis ei omnem portum[6] armis munitum abnegaret.[7]

Tandem versus terram Armoricanorum divertens a rege ibidem Salomone honorifice ut decuit susceptus est, et auxilium sibi promittendo in hæc verba prorupit:—

Cap. LXXII.

Dolendum nobis est, egregii juvenes, patriam avorum vestrorum a barbara gente esse oppressam, et vos ignominiose expulsos, et cum cæteri homines regna sua tueri queant, mirum est populum vestrum tam fœcundam insulam amisisse et genti Anglorum quam vestrates pro vili habuerant resistere non posse. Unde debilitatem populi vestri condoleo, cum ex eodem genere simus et sic Britones nominati [estis] sicut et

---

[1] *ceciderunt*] Added beyond the end of a line in A.
[2] *colones*] colonos. B.D.
[3] *paratas*] paratis. B.D.
[4] *quidam*] om. B.
[5] *accidebant*] acciderent. D.
[6] *portum*] portam. B.
[7] *abnegaret*] denegaret. D.

nos,[1] quæ patriam quam videtis omnibus vicinis adversatam viriliter tuetur.[2]

Postquam autem his et aliis finem dicendi fecit aliquantulum verecundatus Cadwallo in hunc verbum [3] respondit: Grates multimodas tibi ago, rex, regibus atavis edite, quia auxilium mihi promittis ut regnum meum recuperem. Hoc enim quod dicebas mirum [4] esse gentem nostram non servasse avorum dignitatem, postquam Britones ad provincias venerunt, nequaquam admirandum censeo.

Nobiliores manu totius regni prædictos duces secuti fuerunt et ignobiles remanserunt, qui ipsorum potiti sunt honoribus. Qui cum vicem nobilium obtinere cœpissent extulerunt se [5] arroganter ultra quam dignitas expetebat et ob affluentiam divitiarum superbiri [6] cœperunt et tanti [7] fornicationi indulgere qualis inter gentes prius audita non est, et ut Gildas historiographus testatur, non solum hoc vitium sed omnia quæ humanæ naturæ accidere possent.[8] Et præcipue quod totius boni evertit statum, odium veritatis cum assertoribus suis, amor mendacii cum fabricatoribus suis, susceptio [9] mali pro bono, veneratio nequitiæ pro bonitate, excepto Sathana pro Angelo

---

[1] *nos*] vos. B.D.

[2] *tuetur*] tuemur. D.

[3] *verbum*] modum. D.

[4] *mirum*] miram. B.

[5] *se*] om. B. Destructio Angliæ per vitia. in marg. B. At the foot of that column of B. in which this note occurs and close to the text are the words following in the hand (γ):—Destructio Britonum, secundum Gildam et Willielmum Malmesburiensem, fuit propter avaritiam et rapinam principum, propter iniquitatem et injustitiam judicum, propter desidiam prædicationis episcoporum, propter luxuriam, perjuria et malos mores populi. The last addition in the hand (β) is continued from the bottom of the preceding column *below* this, proving that the additions in the hand (β) were made after those in the hand (γ).

[6] *superbiri*] superbire. B.D.

[7] *tanti*] tantæ. B.D. Nota. in marg. D.

[8] *possent*] Added beyond the end of a line in A. possunt excercuerunt. D.

[9] *susceptio*] susceptor. B.

lucis.[1] Ungebantur reges non propter Deum sed quod præ cæteris crudeliores exstarent. Si quis vero eorum mitior et veritati aliquatenus prior[2] videretur in hunc quasi Britanniæ subversorem omnium odio[3] telaque torquebantur.[4] Denique omnia quæ Deo placebant et displacebant æquali lance inter eos pendebant, si non graviora essent displicentia. Itaque agebantur cuncta quæ saluti fuerant[5] contraria et non solum hoc sæculares viri sed et grex Domini ejusque pastores sine discretione faciebant.

Non igitur admirandum est degeneres tales ob scelera talia Deo invisos patriam illam amittere quam prædicto modo maculaverant. Volebat enim Deus ex ipsis vindictam sumere dum extraneum populum in eos supervenire[6] passus est. Dignum tamen esset si Deus permitteret cives pristinæ dignitati restituere ne generi opprobrium sit. Idem enim nobis atavus fuit unde securius auxilium tuum postulo.

Malgo namque quartus post Arthurum duos filios genuit, quorum unus Enmaunus,[7] alter Rum vocabatur. Enmaunus[7] inquietatione Saxonum post obitum fratris expulsus hanc provinciam adivit deditque filiam suam Hoelo duci, filio Magni Hoeli, qui cum Arthuro patriam subjugaverat. Ex illa natus est Alanus, ex Alano Hoelus pater tuus, qui dum vixit toti Galliæ non minimum inferebat timorem.

Cap. LXXIII.

Eo itaque hyemante cum Salomone consilium inierunt ut Brianus nepos Cadwalli in Britanniam navi-

---

[1] *lucis*] habebatur. add. D.
[2] *prior*] pior. A. proprior. D.
[3] *odio*] odia. B.D.
[4] *torquebantur*] vertebantur. D.
[5] *fuerant*] erant. B.D.
[6] *in eos supervenire*] in eis supervenire. B. super ipsos venire. D.
[7] *Enmaunus*] Ennianus. B.D.

garet magumque regis Edwini aliquo modo perimeret, ne solita arte adventum Cadwallonis indicaret, quod et ita prudenter ac latenter in civitate Eboraci factum est. Erat enim ibi rex et magus similiter.

Perempto igitur mago per Brianum adivit Exoniam eamque fortiter munivit cum victualibus et Britonibus, et ea quæ fecerat Cadwalloni nuntiavit. Cadwallo talia comperiens auxilio Salomonis fretus in Britanniam adivit.[1] Cadwallo mare sulcante Penda rex Merciorum cum multitudine maxima Saxonum Brianum in Exonia obsedit. Cadwallo autem terram capiente[2] gentem suam in quatuor turmis[3] divisit, commisso prœlio inimicos interfecit, regem Peandam in vinculis detinuit. Pean[4] alium aditum salutis non inveniens Cadwalloni se subdidit, promittens sese cum illo Saxones inquietaturum. Triumphato illo, convocatis proceribus suis antiquis inivit congressum cum Edwino in campo quæ[5] dicitur usque hodie Hedfeld;[6] ibi occisus est Edwinus cum filio suo Offrido, et Godboldus rex Orcadum qui eis venerat in auxilium.

A.D. 633. Alliance of Cedwalla and Penda of Mercia. Battle of Hatfield Moor and death of Eadwin. 14 Oct.

Habita igitur victoria Cadwallo universas Anglorum provincias pervagando ita debacchatus est in Saxones ut[7] nec sexu[i][8] muliebri vel[9] parvulorum ætati parceret quin omne genus Anglorum ex finibus Britanniæ abradebat; quoscunque reperiebat inauditis tormentis afficiebat.

Deinde commisit prœlium cum Osrico[10] qui Edwino successerat et illum occidit et duos nepotes ejus qui post illum regnare debuerant. Eadanum autem occidit regem Scottorum qui eis auxiliari venerat.[11]

A.D. 643. Osric of Deira slain by Cedwalla.

---

[1] *adivit*] Added beyond the end of a line in A.

[2] *capiente*] carpente. B.D.

[3] *turmis*] turmas. B.D.

[4] *Pean*] Pianda. B. Penda. D.

[5] *quæ*] q̃. A. qui. B.D.

[6] *Hedfeld*] Edfeld. D.

[7] *ut*] ita. præm. D.

[8] *sexu*] sexui. B.D.

[9] *vel*] nec. B.D.

[10] *Osrico*] Ofrico. B.

[11] *venerat*] venerant. D.

CAP. LXXIV.

S. Oswald of Northumbria. A.D. 634.

HIS itaque peractis successit Oswaldus[1] in regnum Northumbriæ, quem vehementer Cadwallo insecutus est. Postea misit Cadwallo Merciorum regem Peandam in congressum contra Oswaldum, qui eum obsidens in quodam campo qui dicitur Heuenfeld, id est, cœlestis campus, Oswaldus ibi crucem erigens et[2] omnibus suis indixit ut in his verbis ad cœlum clamarent: Flectamus genua omnes et Deum Omnipotentem vivum[3] et verum in communi deprecemur ut nos ab exercitu superbo Britannici regis et ejusdem nefandi ducis Piandæ[4] defendat. Et sic incipientes diluculo in hostes progressi juxta meritum suæ fidei victoria potiti sunt, quod ut Cadwalloni nuntiatum est acri ira ignescens collegit exercitum et sanctum regem insecutus est, et collato prœlio in loco qui Burn[5] vocatur mediante Peanda interfectus est.

A.D. 642. Slain by Penda. Oswy of Bernicia. A.D. 642.

Perempto Oswaldo frater ejus Oswi[6] successit[7] qui cum Edelfrido filio regis Oswaldi et cum Oswaldo filio fratris sui inquietationem semper movens a patria natali propulit, qui adientes[8] regi Merciorum Peandæ[9] conquesti sunt auxilium flagitando. At Peanda timens pacem infringere quam Cadwallo per regnum Britanniæ statuerat, distulit sine licentia sua inquietationem incipere donec illum aliquo modo incitaret, vel ut ipse in Oswium regem insurgeret vel sibi copiam congrediendi cum eo concederet. Petivit etiam[10] Peanda a rege Cadwallone[11] licentiam congrediendi

---

[1] Sanctus Oswaldus. in marg. D.
[2] *et*] om. B.D.
[3] Sanctus Oswaldus. in marg. A.
[4] *ducis Piandæ*] principis Peandæ. B. principis Pendæ. D.
[5] *Burn*] Burñ. B.
[6] *Oswi*] Oswy. B.D. passim.
[7] *successit*] ei. præm. D.
[8] *adientes*] adeuntes. B.
[9] *Peandæ*] Piandæ. B. Pendæ. D.
[10] *etiam*] autem. D.
[11] *a rege Cadwallone*] om. D.

cum rege Oswio ut vel ipsum interficeret vel a regno fugaret. A.D. 642.

Licentiam tandem obtinuit Penda [1] a Cadwallone congrediendi cum Oswio,[2] at Oswi necessitate compulsus multa donaria et ornamenta regia Peandæ promittens [3] ut patriam suam vastare desineret. Ille enim [4] precibus ejus nullatenus adquievit.[5] Rex autem ad Divinum respiciens [6] auxilium licet minorem habuisset exercitum inivit cum illo in prœlium juxta fluvium Humbrum ;[7] Peanda et XXX. duces cum suis exercitibus ibi [8] interempti sunt Oswio triumphante. A.D. 655. Penda slain by Oswy.

Peanda interfecto Wlfredus filius ejus donante Cadwallone successit ei in regnum, qui consociato sibi Eba et Edberto Merciorum ducibus rebellavit adversus Oswi, sed jubente tandem Cadwallone pax inter eos perpetua reformata est.

Completis tandem XLVIII. annis, nobilissimus ille atque potentissimus rex Cadwallo senio et infirmitate gravatus, XV. kalendas Decembris debitum solvit humanum, anno Incarnationis [9] Domini DCLXXVII. Cujus corpus Britones balsamo et aromatibus conditum in quadam ænea imagine ad mensuram staturæ suæ [10] fusa mira arte posuerunt ;[11] imaginem autem illam super æneum equum [12] miræ pulchritudinis armatam et super Occidentalem [13] portam Lundoniarum [14] erectam in signum prædictæ victoriæ et in terrorem Saxonibus statuerunt. Sed et ecclesiam subtus in honore Sancti A.D. 635? Death of Cedwalla. [A.D. 677.]

---

[1] *Penda*] Peanda. B.
[2] *Oswio*] Edwyno. D.
[3] *promittens*] promisit. B D.
[4] *enim*] om. B.
[5] *adquievit*] inclinavit. D.
[6] *respiciens*] aspiciens. B.
[7] *Humbrum*] Humbri. B.
[8] *ibi*] om. B.D.
[9] *Incarnationis*] ab Incarnatione. B.
[10] *staturæ suæ*] suam. B.D.
[11] *posuerunt*] composuerunt. D.
[12] *equum*] eqū. A. the terminal letter having been erased.
[13] *Occidentalem*] om. B. added in marg. *prima manu.*
[14] *Lundoniarum*] Londoniarum. B.D.

Martini ædificaverunt in qua pro ipso et omnibus[1] fidelibus defunctis divina celebrantur obsequia.

Havelok the Dane.

Non enim[2] est prætermittendum de quodam Dano generoso ætate juvenili florente, Hauelok nomine, qui tempore regis Edelfridi casualiter Angliam adiit, qui a propria patria expulsus[3] per quendam ducem falsissimum, cui pater ejus illum commiserat ipso moriente et ducem rogavit ut[4] puerum nutriret usque dum posset Danemarchiæ regnum viriliter gubernare. Dux vero malitiam machinans juvenem hæredem rectum, Hauelok nomine, voluit occidisse. Puer vero comperiens[5] aufugit per latibula usque dum quidam Anglicus et mercator in illis partibus adventaret; nomen autem[6] mercatoris Grym[7] vocitabatur. Hauelok autem, Grym[7] rogans[8] ut ipsum in Angliam transvectaret, ipse autem annuens, puerum secum conduxit et cum eo per aliquot tempus apud Grymesby[9] morabatur. Tandem ipsum[10] ad curiam regis Edelfridi conduxit et ibi[11] in coquina regis moratus est.

Rex autem Edelfridus quamdam habuit sororem nomine Orwen et illam maritavit regi Athelberto, quod conjugium inter duos reges vinculum amoris catenavit. Rex autem Athelbert[12] terram citra Trentam[13] cum regio diademate occupavit, cum terra de Northfolk' et de Southfolk' et eis adjacentibus. Rex vero Edelfrid[14] comitatum Lincolniæ et Lyndeseye[15] et eis[16] spectantibus. Ante maritagium puellæ Orwen

---

[1] *omnibus*] pro. præm. D.
[2] *enim*] om. B.
[3] Hauel[ok]. in marg. A. the remainder having been cut off in binding; entire in marg. D.
[4] *ut*] et. D.
[5] *comperiens*] illud. præm. B.D.
[6] *autem*] vero. B.D.
[7] *Grym*] Grim. B.
[8] *rogans*] rogavit. B.D.
[9] *Grymesby*] Grymmysby. B.
[10] *ipsum*] om. B.D.
[11] *ibi*] i. A. originally *u*.
[12] *Athelbert*] Athelbertus. B.D.
[13] *Trentam*] On an erasure in A.
[14] *Edelfrid*] Edelfride. B.
[15] *Lyndeseye*] Lyndesey. B.
[16] *eis*] cum. præm. D.

illi duo reges semper debellabant, post matrimonium factum nulla fuit divisio, nec in familia inter eos nec in dominio. Havelok the Dane.

Rex vero Ethelbert[1] de uxore sua quamdam filiam genuit, nomine Argentile, pulcherrimam[2] valde. Athelberto obiente, vel ante mortem ejus, regem rogavit Edelfridum ut filiam suam homini fortissimo ac validiori totius sui regni in conjugium copularet, nihil doli vel mali machinans.

Rex autem Adelfrid omnem malitiam ingeminans de[3] conjugio puellæ malitiose[4] disponens, cogitans[5] se habere unum lixam in coquina sua qui omnes homines regni sui in vigore et fortitudine superabat, et juxta votum patris puellæ ad illum hominem fortissimum illam generosam juvenculam toro maritali copulavit, ob cupiditatem regni puellæ ipsam ita enormiter maritabat. Hauelok in patria Danemarchiæ[6] et Argentile in Britannia æquali sorte ad custodiendum deputati sunt, totum tamen nutu Divino cedebat eis in honorem. Nam Hauelok post paucos annos regnum Britanniæ adeptus est, et a Saxonibus tandem occisus et apud le Stonhenge est sepultus. Pater ejus Kirkeban[7] vocabatur. De[8] Hauelok satis dictum est; ad pristinam Britonum materiam licet redire.

CAP. LXXV.

SUSCEPIT itaque regni gubernaculum Cadwaladrus filius Cadwalli, quem Beda Diedwaldam juvenem vocat, et in initio viriliter et pacifice regnum tractavit. Caedwalla of Wessex? A.D. 685.

---

[1] *Ethelbert*] Athelbert. B. Athelberth. D.
[2] *pulcherrimam*] pulchram. B.D.
[3] *de*] et. præm. D.
[4] *malitiose*] male. B.D.
[5] *cogitans*] cogitavit. B.D.
[6] *Danemarchiæ*] Denemarchiæ B.D.
[7] *Kirkeban*] Kirkebañ. B. Kyrkeban. D.
[8] *De*] Da. D.

At cum XII. annos[1] post sumptum diadema præterisset[2] in infirmitatem cecidit et civile discordium inter Britones exortum est. Mater ejus fuerat[3] soror Peandæ[4] ex nobili genere Gewiseorum[5] eamque memoratus rex Cadwallo post factam cum fratre concordiam[6] in societatem tori accepit[7] et Cadwaladrum ex illa[8] generavit.

Quomodo ergo ut dicere cœperam ingruente discordia afficiuntur Britones et quomodo opulentam patriam detestabili discidio destruunt.

A famine

Accessit[9] autem et aliud infortunium, quia fames dira ac[10] famosissima insipienti populo adhæsit, ut ita totius[11] cibi sustentaculo quæque vacuarentur provincia[12] excepto venatoriæ[13] artis solatio. Quam vero famem pestiferam mortis lues consecuta est, quæ in brevi tantam populi multitudinem stravit quantam vivi non poterant mortuos[14] humare, unde miseræ reliquiæ factis patriam agminibus diffugentes transmarinas petebant regiones cum ululatu magno sub velorum sinibus hoc modo cantantes et dicentes; ipse etiam rex Cadwaladrus cum navigio miserabili Armoricam petens prædictum planctum hoc modo augebat:—

and pestilence.

Caedwalla crosses to Armorica.

Væ[15] nobis peccatoribus ob immania scelera nostra quibus Deum offendimus dum pœnitentiæ spatium habebamus! Incumbit ergo illius[16] potestatis ultio quæ nos ex natali solo[17] extirpat, quos nec olim Romani nec deinde Scotti vel Picti, nec[18] versutæ proditionis

---

[1] *annos*] Altered by erasure into *anni* in B. ā. D.
[2] *præterisset*] præterissent. B.D.
[3] *fuerat*] fuit. B.D.
[4] *Peandæ*] Pendæ. D.
[5] *Gewiseorum*] Gewyseorum. B.
[6] *concordiam*] discordiam. B.D.
[7] *accepit*] suscepit. D.
[8] *illa*] ea. D.
[9] *Accessit*] Accidit. B.D.
[10] *ac*] et. B.D.
[11] *totius*] sibi. præm. B. crossed out.
[12] *provincia*] provinciæ. B.D.
[13] *venatoriæ*] venatore. B.
[14] *mortuos*] Interlined in A. om. B.D.
[15] Nota. in marg. A.D.
[16] *ergo illius*] igitur ipsius. B.D.
[17] *solo*] solio. B.D.
[18] *nec*] vel. B.D.

Saxones quiverunt exterminare, sed in vanum patriam totiens super illos recuperavimus, cum non fuit[1] Dei voluntas ut in ea perpetue regnaremus. Verus ipse Judex cum vidisset nos nullatenus a sceleribus nostris cessare velle ac neminem genus nostrum a regno expellere posse, volens corripere stultos indignationem suam direxit qua propriam nationem catervatim deserimus. Redite ergo Romani, redite Scotti et Picti, redite Ambrones Saxones, ecce patet vobis Britannia ira Dei deserta, quam vos desertam facere nequivistis. Non nos fortitudo vestra expellit sed Summi Regis potentia, quam nunquam offendere distulimus.

CAP. LXXVI.

UT igitur inter hos et alios gemitus in Armoricano litore appulsus fuit venit cum tota multitudine sua ad Alanum regem Salomonis nepotem at ab illo digne susceptus est. Britannia ergo cunctis[2] civibus, exceptis paucis quibus in Galliarum partibus mors pepercerat, desolata per IX. annos Britonibus horrenda fuit, Saxonibus quoque[3] eadem tempestate ingrata, quia in illa sine intermissione moriebantur; quorum residui cum tam feralis lues cessavisset,[4] continuum morem servantes, nuntiaverunt concivibus suis in Germaniam insulam indigena gente carentem facilem illis subdendam si in illam[5] habitaturi convenirent. Quod cum illis indicatum fuisset,[6] nefandus ille populus collecta innumerabili virorum multitudine et mulierum applicuit in partibus Northumbriæ et desolatas provincias ab Albania[7] usque ad Cornubiam inhabitavit.

Immigration of the Saxons.

---

[1] *fuit*] fuerit. B.D.
[2] *cunctis*] totis. B.
[3] *quoque*] ingrata. add. D.
[4] *cessavisset*] cessasset. B.
[5] *illam*] illa. B.D.
[6] *fuisset*] esset. D.
[7] *ab Albania*] Albaniæ. B.D.

Non enim aderat habitator qui prohiberet præter pauperculas Britonum reliquias qui[1] superfuerant, quæ infra abdita nemorum in Gualiis[2] commanebant. Ab illo tempore[3] potestas Britonum in insula cessavit et Angli regnare cœperunt.[4]

Subjection of the Britons.

Denique cum aliquantulum temporis emensum esset et prædictus populus roboratus fuisset, recordatus Cadwaladrus regni sui jam a supradicta contagione purificati[5] auxilium ab Alano petivit, ut pristinæ potestati restitueretur. At cum a rege id impetravisset[6] intonuit ei vox Angelica ut classem pararet et cœptis suis desisteret. Nolebat enim Deus Britones in insulam[7] Britanniæ diutius regnare antequam tempus illud venisset quod Merlinus Arthuro prophetaverat. Præcepit etiam illi ut Romam ad Sergium papam iret ubi, peracta pœnitentia, inter beatos annumeretur. Dicebat etiam[8] populum Britonum per meritum suæ fidei insulam[9] adepturum, postquam fatale tempus Merlini superveniret; nec id tamen prius futurum quam Britones reliquiis ejus potiti illas ex Roma in Britanniam asportarent. Tunc demum revelatis cæterorum sanctorum reliquiis quæ propter Paganorum invasionem absconditæ fuerant amissum regnum recuperarent, quod cum auribus beati viri intimatum[10] fuisset, accessit illico ad Alanum regem et quod sibi revelatum fuisset[11] indicavit.

---

[1] *qui*] quæ. B.D.
[2] *Gualiis*] Gualliis. B.
[3] *tempore*] om. B.
[4] *cœperunt*] inceperunt. B. Cessat potestas Britonum in Anglia. in marg. B. et regnare cœperunt Saxones anno Domini DLXXXXI. add. *a*.
[5] *purificati*] purificari. B.D.
[6] *impetravisset*] impetrasset. B.D.
[7] *insulam*] insula. B.D.
[8] *etiam*] enim. B D.
[9] *insulam*] On an erasure in B.
[10] *intimatum*] nuntiatum. B.D.
[11] *fuisset*] fuit. B.D.

Cap. LXXVII.

Alanus tunc sumptis diversis libris et de[1] Prophetiis Aquilæ quæ Seftoniæ[2] prophetavit et de Carminibus Sibyllæ ac Merlini, cœpit scrutari omnia ut videret an revelatio Cadwalladri in scriptis ad[3] oraculum concordaret. Et cum nullam discrepantiam reperisset suggessit Cadwalladro ut divinæ dispensationi pareret, et Britannia postposita quod Angelus ei præceperat perficeret.

Filium autem suum Yuor ac Yni[4] nepotem suum ad reliquias Britonum regendas in insulam dirigeret, ne antiquo genere gens illorum edita libertatem barbarica irruptione amitteret.

Cadwalladrus tunc abjectis mundialibus propter Dominum regno terreno[5] propter[6] perpetuum[7] venit Romam et a Sergio papa confirmatus etiam inopino languore correptus[8] XII. die kalendarum Maiarum anno Incarnationis Domini DI.LXXX.IX.[9] a contagione carnis solutus cœlestis regni aulam ingressus est.

A.D. 688. Caedwalla goes to Rome.

A.D. 689. His death. 30 April.

---

[1] *de*] om. B.

[2] *Seftoniæ*] Over this are written in A. the words: *vel Paladur*. There are no carets nor marks referring them to their place in the text. Schephtoniæ. B. Shephtoniæ. D.

[3] *ad*] Interlined in A.

[4] *Yni*] Yny. B.

[5] *regno terreno*] regnum terrenum. B.D. relinquens. add. B.D.

[6] *propter*] om. B.D.

[7] *perpetuum*] Above and between this and the next word in the text is written in A. the word *liq͞ns*, the second and third letters of which are written upon an erasure. It is probably meant for *linquens*. There are no marks of reference to the text. om. B.D.

[8] *correptus*] gravatus. B.

[9] DI.LXXX.IX.] The 9 on an erasure in B. 688. D.

Cap. LXXVIII.

Invasion of Iuor and Ini.

Cum[1] autem Yuor et Yni naves sibi collegissent, quos potuerunt sibi associaverunt et applicuerunt in insulam, atque LXIX.[2] annis gentem Anglorum sævissima inquietatione affecerunt, sed modicum[3] profuit. Supradicta namque mortalitas et fames atque consuetudinarium dissidium in tantum coegerat populum superbum degenerare quod hostes longius arcere nequiverant.

Barbarie[4] etiam irrepente[5] jam non vocabantur Britones sed Gwalenses;[6] vocabulum vero[7] sive a Gwalone[8] duce eorum sive a Galeas[9] regina sua, sive a Barbaris trahentes. At Saxones sapientius agentes pacem etiam[10] et concordiam habentes agros colentes et oppida reædificantes et sic abjecto dominio Britonum jam toti Loegriæ imperaverant,[11] duce Ethelstano qui primus[12] inter eos diadema portavit.

Degenerati autem a Britannica nobilitate Gwalenses[5] nunquam monarchiam insulæ postea recuperaverunt, immo nunc sibi interdum Saxonibus ingrati consurgentes externos ac domesticos clades incessanter agebant. Reges autem eorum qui in Gwaliis[13] ab illo tempore successerunt scribenti committo.

Reges[14] Britonum amplius regnare non sunt auditi,

---

[1] *Cum*] Dum. D.

[2] *LXIX.*] 48. B., on an erasure. 69. D.

[3] *modicum*] non multum. B.D.

[4] *Barbarie*] Barbaricis. B., corrected in a later hand.

[5] *irrepente*] irrepentibus. B. the first syllable interlined; the two last on an erasure in a later hand.

[6] *Gwalenses*] Gualenses. B.

[7] *vero*] om. B.D.

[8] *Gwalone*] Gualone. B.

[9] *Galeas*] Gualaes. B. the *u* interlined in a later hand. Galaes. D.

[10] *etiam*] om. B.D.

[11] *imperaverant*] imperabant. B.D.

[12] *primus*] On an erasure in B.

[13] *Gwaliis*] Gualliis. B.

[14] Mr. Hindley's transcript (MS. Mus. Brit. Add. 6914) commence. with this paragraph. See Preface

cessat ultroneus[1] eorum potestas, Saxonibus enim[2] omnino sunt subjugati. Merum autem haurientes et in conviviis Britones madidantes[3] Arthurum eructant fore venturum et regnum Britannicum a Saxonibus fabulantur lucraturum. Rex autem Cadwaladrus dicit hoc sibi fore in Armorica per Angelum nuntiatum, cum quo Vaticinium Merlini concordat ubi dicit rubeum draconem album compellere retroire; albus enim draco Saxones significat, rubeus autem Britones. De regibus Saxonum jam procedit narratio.

---

[1] *ultroneus*] ultraneus. D.
[2] *enim*] autem. D.
[3] *madidantes*] madientes. B.

END OF VOL. II.

LONDON:
Printed by GEORGE E. EYRE and WILLIAM SPOTTISWOODE,
Printers to the Queen's most Excellent Majesty.
For Her Majesty's Stationery Office.

LIST OF WORKS

PUBLISHED

By the late Record and State Paper Commissioners, or under the Direction of the Right Hon. the Master of the Rolls, which may be had of Messrs. Longman and Co.

PUBLIC RECORDS AND STATE PAPERS.

ROTULORUM ORIGINALIUM IN CURIA SCACCARII ABBREVIATIO. Henry III.—Edward III. *Edited by* HENRY PLAYFORD, Esq. 2 vols. folio (1805—1810). *Price*, boards, 12*s.* 6*d.* each, or 25*s.*

CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM SIVE ESCAETARUM. Henry III.—Richard III. *Edited by* JOHN CALEY AND J. BAYLEY, Esqrs. 4 vols. folio (1806—1808 ; 1821—1828), boards: vols. 2 and 3, separately, *price*, boards, each 21*s.*; vol. 4, boards, 24*s.*

LIBRORUM MANUSCRIPTORUM BIBLIOTHECÆ HARLEIANÆ CATALOGUS. Vol. 4. *Edited by* The Rev. T. H. HORNE, (1812) folio, boards. *Price* 18*s.*

ABBREVIATIO PLACITORUM, Richard I.—Edward II. *Edited by* The Right Hon. GEORGE ROSE, AND W. ILLINGWORTH, Esq. 1 vol. folio (1811), boards. *Price* 18*s.*

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY-BOOK, INDICES. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Small folio (1816), boards (Domesday-Book, vol. 3). *Price* 21*s.*

LIBRI CENSUALIS vocati DOMESDAY, ADDITAMENTA EX CODIC. ANTIQUISS. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. Small folio (1816), boards (Domesday-Book, vol. 4). *Price* 21*s.*

STATUTES OF THE REALM, in very large folio. Vols. 1 to 11 (except vols. 5 and 6.) including 2 vols. of Indices (1810—1828). *Edited by* Sir T. E. TOMLINS, JOHN RAITHBY, JOHN CALEY, and WM. ELLIOTT, Esqrs. *Price* 31*s*. 6*d*. each.

*** The Alphabetical and Chronological Indices may be had separately, *price* 30*s*. each.

VALOR ECCLESIASTICUS, temp. Henry VIII., Auctoritate Regia institutus. *Edited by* JOHN CALEY, Esq., and the Rev. JOSEPH HUNTER. Vols. 4 to 6, folio (1810, &c.), boards. *Price* 25*s*. each.

*** The Introduction is also published in 8vo., cloth. *Price* 2*s*. 6*d*.

ROTULI SCOTIÆ IN TURRI LONDINENSI ET IN DOMO CAPITULARI WESTMONASTERIENSI ASSERVATI. 19 Edward I.—Henry VIII. *Edited by* DAVID MACPHERSON, JOHN CALEY, AND W. ILLINGWORTH, Esqrs., and the Rev. T. H. HORNE. 2 vols. folio (1814—1819), boards. *Price* 42*s*.

"FŒDERA, CONVENTIONES, LITTERÆ," &c.; or, Rymer's Fœdera, A.D. 1066—1391. New Edition, Vol. 2, Part 2, and Vol. 3, Parts 1 and 2, folio (1821—1830). *Edited by* JOHN CALEY and FRED. HOLBROOKE, Esqrs. *Price* 21*s*. each Part.

DUCATUS LANCASTRIÆ CALENDARIUM INQUISITIONUM POST MORTEM, &c. Part 3, Ducatus Lancastriæ. Calendar to the Pleadings, &c. Henry VII.—Ph. and M.; and Calendar to Pleadings, 1—13 Elizabeth. Part 4, Calendar to Pleadings to end of Elizabeth. *Edited by* R. J. HARPER, JOHN CALEY, and WM. MINCHIN, Esqrs. Part 3 (or Vol. 2) (1827—1834), *price* 31*s*. 6*d*.; and Part 4 (or Vol. 3), boards, folio, *price* 21*s*.

CALENDARS OF THE PROCEEDINGS IN CHANCERY IN THE REIGN OF QUEEN ELIZABETH, to which are prefixed examples of earlier proceedings in that Court from Richard II. to Elizabeth, from the originals in the Tower. *Edited by* JOHN BAYLEY, Esq. Vols. 2 and 3 (1830—1832), boards, each, folio, *price* 21*s*.

PARLIAMENTARY WRITS AND WRITS OF MILITARY SUMMONS, together with the Records and Muniments relating to the Suit and Service due and performed to the King's High Court of Parliament and the Councils of the Realm. Edward I., II. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. (1830—1834). Vol. 2, Division 1, Edward II., 21*s*.; Vol. 2, Division 2, 21*s*.; Vol. 2, Division 3, folio, boards, *price* 42*s*.

ROTULI LITTERARUM CLAUSARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI. 2 vols. folio (1833—1844). The first volume commences A.D. 1204 to 1224. The second volume 1224—1227. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. Together, *price* 81*s*. cloth; or the volumes may be had separately. Vol. 1, *price* 63*s*. cloth; Vol. 2, cloth, *price* 18*s*.

THE GREAT ROLLS OF THE PIPE FOR THE SECOND, THIRD, AND FOURTH YEARS OF THE REIGN OF KING HENRY THE SECOND, 1155—1158. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 4*s.* 6*d.*

THE GREAT ROLL OF THE PIPE FOR THE FIRST YEAR OF THE REIGN OF KING RICHARD THE FIRST, 1189—1190. *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6*s.*

PROCEEDINGS AND ORDINANCES OF THE PRIVY COUNCIL OF ENGLAND, commencing 10 Richard II.—33 Henry VIII. *Edited by* Sir N. HARRIS NICOLAS. 7 vols. royal 8vo. (1834—1837), cloth 98*s.*; or any of the volumes may be had separately, cloth. *Price* 14*s.* each.

ROTULI LITTERARUM PATENTIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1201 to 1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. folio (1835), cloth. *Price* 31*s.* 6*d.*

*** The Introduction is also published in 8vo., cloth. *Price* 9*s.*

ROTULI CURIÆ REGIS. Rolls and Records of the Court held before the King's Justiciars or Justices. 6 Richard I.—1 John. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 2 vols. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 28*s.*

ROTULI NORMANNIÆ IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1200—1205. Also from 1417 to 1418. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 12*s.* 6*d.*

ROTULI DE OBLATIS ET FINIBUS IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, tempore Regis Johannis. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1835), cloth. *Price* 18*s.*

EXCERPTA E ROTULIS FINIUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATIS. Henry III., 1216—1272. *Edited by* CHARLES ROBERTS, Esq. 2 vols. royal 8vo. (1835, 1836), cloth, *price* 32*s.*; or the volumes may be had separately, Vol. 1, *price* 14*s.*; Vol. 2, cloth, *price* 18*s.*

FINES SIVE PEDES FINIUM SIVE FINALES CONCORDIÆ IN CURIA DOMINI REGIS. 7 Richard I.—16 John (1195—1214). *Edited by* the Rev. JOSEPH HUNTER. In Counties. 2 vols. royal 8vo. (1835—1844), together, cloth, *price* 11*s.*; or the volumes may be had separately, Vol. 1, *price* 8*s.* 6*d.*; Vol. 2, cloth, *price* 2*s.* 6*d.*

ANCIENT KALENDARS AND INVENTORIES (THE) OF THE TREASURY OF HIS MAJESTY'S EXCHEQUER; together with Documents illustrating the History of that Repository. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 3 vols. royal 8vo. (1836), cloth. *Price* 42*s.*

DOCUMENTS AND RECORDS illustrating the History of Scotland, and the Transactions between the Crowns of Scotland and England; preserved in the Treasury of Her Majesty's Exchequer. *Edited by* Sir FRANCIS PALGRAVE. 1 vol. royal 8vo. (1837), cloth. *Price* 18*s.*

ROTULI CHARTARUM IN TURRI LONDINENSI ASSERVATI, A.D. 1199—1216. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. folio (1837), cloth. *Price* 30*s*.

REGISTRUM vulgariter nuncupatum "The Record of Caernarvon," e codice MS. Harleiano, 696, descriptum. *Edited by* Sir HENRY ELLIS. 1 vol. folio (1838), cloth. *Price* 31*s*. 6*d*.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF ENGLAND; comprising Laws enacted under the Anglo-Saxon Kings, from Æthelbirht to Cnut, with an English Translation of the Saxon; the Laws called Edward the Confessor's; the Laws of William the Conqueror, and those ascribed to Henry the First; also, Monumenta Ecclesiastica Anglicana, from the 7th to the 10th century; and the Ancient Latin Version of the Anglo-Saxon Laws; with a compendious Glossary, &c. *Edited by* BENJAMIN THORPE, Esq. 1 vol. folio (1840), cloth. *Price* 40*s*.

—— 2 vols. royal 8vo. cloth. *Price* 30*s*.

ANCIENT LAWS AND INSTITUTES OF WALES; comprising Laws supposed to be enacted by Howel the Good; modified by subsequent Regulations under the Native Princes, prior to the Conquest by Edward the First; and anomalous Laws, consisting principally of Institutions which, by the Statute of Ruddlan, were admitted to continue in force. With an English Translation of the Welsh Text. To which are added a few Latin Transcripts, containing Digests of the Welsh Laws, principally of the Dimetian Code. With Indices and Glossary. *Edited by* ANEURIN OWEN, Esq. 1 vol. folio (1841), cloth. *Price* 44*s*.

—— 2 vols. royal 8vo. cloth. *Price* 36*s*.

ROTULI DE LIBERATE AC DE MISIS ET PRÆSTITIS, Regnante Johanne. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. royal 8vo. (1844), cloth. *Price* 6*s*.

DOCUMENTS ILLUSTRATIVE OF ENGLISH HISTORY in the 13th and 14th centuries, selected from the Records in the Exchequer. *Edited by* HENRY COLE, Esq. 1 vol. fcp. folio (1844), cloth. *Price* 45*s*. 6*d*.

MODUS TENENDI PARLIAMENTUM. An Ancient Treatise on the Mode of holding the Parliament in England. *Edited by* THOMAS DUFFUS HARDY, Esq. 1 vol. 8vo. (1846), cloth. *Price* 2*s*. 6*d*.

REPORTS OF THE PROCEEDINGS OF THE RECORD COMMISSIONERS, 1800 to 1819, 2 vols., folio, boards. *Price* 5*l*. 5*s*. From 1819 to 1831 their proceedings have not been printed. A third volume of Reports of their Proceedings, 1831 to 1837, folio, boards, 8*s*. 3 vols. together, boards. *Price* 5*l*. 13*s*.

THE ACTS OF THE PARLIAMENTS OF SCOTLAND. 11 vols. folio (1814-1844). Vol. I. *Edited by* THOMAS THOMSON and COSMO INNES, Esqrs. *Price* 42*s.*

*** Also, Vols. 4, 7, 8, 9, 10, 11, 10*s.* 6*d.* each Vol.

THE ACTS OF THE LORDS OF COUNCIL IN CIVIL CAUSES. A.D. 1478—1495. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10*s.* 6*d.*

THE ACTS OF THE LORDS AUDITORS OF CAUSES AND COMPLAINTS. A.D. 1466—1494. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1839). *Price* 10*s.* 6*d.*

REGISTRUM MAGNI SIGILLI REGUM SCOTORUM in Archivis Publicis asservatum. A.D. 1306—1424. *Edited by* THOMAS THOMSON, Esq. Folio (1814). *Price* 15*s.*

ISSUE ROLL OF THOMAS DE BRANTINGHAM, Bishop of Exeter, Lord High Treasurer of England, containing Payments out of His Majesty's Revenue, 44 Edward III., 1370. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1835), cloth. *Price* 35*s.*

—— Royal 8vo. cloth. *Price* 25*s.*

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing similar matter to the above, temp. Jac. I., extracted from the Pell Records. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1836), cloth. *Price* 30*s.*

—— Royal 8vo. cloth. *Price* 21*s.*

ISSUES OF THE EXCHEQUER, containing like matter to the above, extracted from the Pell Records; Henry III. to Henry VI. inclusive. *Edited by* FREDERICK DEVON, Esq. 1 vol. 4to. (1837), cloth. *Price* 40*s.*

—— Royal 8vo. cloth. *Price* 30*s.*

LIBER MUNERUM PUBLICORUM HIBERNIÆ, ab an. 1152 usque ad 1827; or, The Establishments of Ireland from the 19th of King Stephen to the 7th of George IV., during a period of 675 years; being the Report of Rowley Lascelles, of the Middle Temple, Barrister-at-Law. Extracted from the Records and other authorities, by Special Command, pursuant to an Address, an. 1810, of the Commons of the United Kingdom. With Introductory Observations by F. S. THOMAS, Esq. (1852.) 2 vols. folio. *Price* 42*s.*

NOTES OF MATERIALS FOR THE HISTORY OF PUBLIC DEPARTMENTS. By F. S. THOMAS, Esq. Demy folio (1846). *Price* 10*s.*

HANDBOOK TO THE PUBLIC RECORDS. By F. S. THOMAS, Esq. Royal 8vo. (1853.) *Price* 12*s.*

State Papers during the Reign of Henry the Eighth. 11 vols. 4to. (1830—1852) completing the work in its present form, with Indices of Persons and Places to the whole. *Price 5l. 15s. 6d.*

Vol. I. contains Domestic Correspondence.

Vols. II. & III.—Correspondence relating to Ireland.

Vols. IV. & V.—Correspondence relating to Scotland.

Vols. VI. to XI.—Correspondence between England and Foreign Courts.

*** Any Volume may be purchased separately, *price* 10*s*. 6*d*.

Monumenta Historica Britannica, or, Materials for the History of Britain from the earliest period. Vol. 1, extending to the Norman Conquest. Prepared, and illustrated with Notes, by the late Henry Petrie, Esq., F.S.A., Keeper of the Records in the Tower of London, assisted by the Rev. John Sharpe, Rector of Castle Eaton, Wilts. Finally completed for publication, and with an Introduction, by Thomas Duffus Hardy, Esq., Assistant Keeper of Records. (Printed by command of Her Majesty.) Folio (1848). *Price* 42*s*.

Historical Notes relative to the History of England; embracing the Period from the Accession of King Henry VIII. to the Death of Queen Anne inclusive (1509 to 1714). Designed as a Book of instant Reference for the purpose of ascertaining the Dates of Events mentioned in History and in Manuscripts. The Name of every Person and Event mentioned in History within the above period is placed in Alphabetical and Chronological Order, and the Authority from whence taken is given in each case, whether from Printed History or from Manuscripts. By F. S. Thomas, Esq., Secretary of the Public Record Office. 3 vols. 8vo. (1856.) *Price* 40*s*.

CALENDARS OF STATE PAPERS.

[IMPERIAL 8vo. *Price* 15*s.* each Volume.]

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGNS OF EDWARD VI., MARY, ELIZABETH, 1547—1580, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* ROBERT LEMON, Esq., F.S.A. 1856.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF JAMES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1857-1859.

Vol. I.—1603—1610.
Vol. II.—1611—1618.
Vol. III.—1619—1623.
Vol. IV.—1623—1625, with Addenda.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN. 1860.

Vol. I.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq. V.P.S.A. 1858-1859.

Vol. I.—1625-1626.
Vol. II.—1627-1628.
Vol. III.—1628-1629.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to SCOTLAND, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARKHAM JOHN THORPE, Esq., of St. Edmund Hall, Oxford. 1858.

Vol. I., the Scottish Series, of the Reigns of Henry VIII., Edward VI., Mary, Elizabeth, 1509—1589.

Vol. II., the Scottish Series, of the Reign of Queen Elizabeth, 1589—1603; an Appendix to the Scottish Series, 1543—1592; and the State Papers relating to Mary Queen of Scots during her Detention in England, 1568—1587.

CALENDAR OF STATE PAPERS relating to IRELAND, 1509-1573, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* H. C. HAMILTON, Esq. 1860.

Vol. I.

In the Press.

CALENDAR OF STATE PAPERS RELATING TO IRELAND, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* H. C. HAMILTON, Esq.

Vol. II.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES II., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* MARY ANNE EVERETT GREEN.

Vol. II.

CALENDAR OF STATE PAPERS, DOMESTIC SERIES, OF THE REIGN OF CHARLES I., preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* JOHN BRUCE, Esq., V.P.S.A.

Vol. IV.

CALENDAR OF STATE PAPERS OF THE REIGN OF HENRY VIII. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.

CALENDAR OF STATE PAPERS, FOREIGN SERIES, OF THE REIGN OF EDWARD VI. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law, and Correspondant du Comité Impérial des Travaux Historiques et des Sociétés Savants de France.

CALENDAR OF STATE PAPERS, COLONIAL SERIES, preserved in the State Paper Department of Her Majesty's Public Record Office. *Edited by* W. NOEL SAINSBURY, Esq.

Vol. I.

THE CHRONICLES AND MEMORIALS OF GREAT BRITAIN AND IRELAND DURING THE MIDDLE AGES.

[ROYAL 8vo. *Price* 8*s*. 6*d*. each Volume.]

1. THE CHRONICLE OF ENGLAND, by JOHN CAPGRAVE. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.
2. CHRONICON MONASTERII DE ABINGDON. Vols. I. and II. *Edited by* the Rev. J. STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.
3. LIVES OF EDWARD THE CONFESSOR. I.—La Estoire de Seint Aedward le Rei. II.—Vita Beati Edvardi Regis et Confessoris. III.—Vita Æduuardi Regis qui apud Westmonasterium requiescit. *Edited by* H. R. LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.
4. MONUMENTA FRANCISCANA; scilicet, I.—Thomas de Eccleston de Adventu Fratrum Minorum in Angliam. II.—Adæ de Marisco Epistolæ. III.—Registrum Fratrum Minorum Londoniæ. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.
5. FASCICULI ZIZANIORUM MAGISTRI JOHANNIS WYCLIF CUM TRITICO. Ascribed to THOMAS NETTER, of WALDEN, Provincial of the Carmelite Order in England, and Confessor to King Henry the Fifth. *Edited by* the Rev. W. W. SHIRLEY, M.A., Tutor and late Fellow of Wadham College, Oxford.
6. THE BUIK OF THE CRONICLIS OF SCOTLAND; or, A Metrical Version of the History of Hector Boece; by WILLIAM STEWART. Vols. I., II., and III. *Edited by* W. B. TURNBULL, Esq., of Lincoln's Inn, Barrister-at-Law.
7. JOHANNIS CAPGRAVE LIBER DE ILLUSTRIBUS HENRICIS. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.
8. HISTORIA MONASTERII S. AUGUSTINI CANTUARIENSIS, by THOMAS OF ELMHAM, formerly Monk and Treasurer of that Foundation. *Edited by* C. HARDWICK, M.A., Fellow of St. Catharine's Hall, and Christian Advocate in the University of Cambridge.
9. EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS), Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. Vols. I. and II. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A.

10. MEMORIALS OF KING HENRY THE SEVENTH: Bernardi Andreæ Tholosatis de Vita Regis Henrici Septimi Historia; necnon alia quædam ad eundem Regem spectantia. *Edited by* J. GAIRDNER, Esq.

11. MEMORIALS OF HENRY THE FIFTH. I.—Vita Henrici Quinti, Roberto Redmanno auctore. II.—Versus Rhythmici in laudem Regis Henrici Quinti. III.—Elmhami Liber Metricus de Henrico V. *Edited by* C. A. COLE, Esq.

12. MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS; Liber Albus, Liber Custumarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. I., Liber Albus. Vol. II. (in Two Parts), Liber Custumarum. *Edited by* H. T. RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law.

13. CHRONICA JOHANNIS DE OXENEDES. *Edited by* Sir H. ELLIS, K.H.

14. A COLLECTION OF POLITICAL POEMS FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII. Vol. I. *Edited by* T. WRIGHT, Esq., M.A.

15. The "OPUS TERTIUM" and "OPUS MINUS" of ROGER BACON. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.

16. BARTHOLOMÆI DE COTTON, MONACHI NORWICENSIS, HISTORIA ANGLICANA (A.D. 449—1298). *Edited by* H. R. LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.

17. The BRUT Y TYWYSOGION, or, The Chronicle of the Princes of Wales. *Edited by* the Rev. J. WILLIAMS AB ITHEL.

18. A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. Vol. I. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.

19. THE REPRESSOR OF OVER MUCH BLAMING OF THE CLERGY. By REGINALD PECOCK, sometime Bishop of Chichester. Vols. I. and II. *Edited by* C. BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge.

20. THE ANNALES CAMBRIÆ. *Edited by* the Rev. J. WILLIAMS AB ITHEL.

In the Press.

RICARDI DE CIRENCESTRIA SPECULUM HISTORIALE DE GESTIS REGUM ANGLIÆ. (A.D. 447—1066.) *Edited by* J. E. B. MAYOR, M.A., Fellow and Assistant Tutor of St. John's College, Cambridge.

THE ANGLO-SAXON CHRONICLE. *Edited by* B. THORPE, Esq.

LE LIVERE DE REIS DE BRITTANIE. *Edited by* J. GLOVER, M.A., Chaplain of Trinity College, Cambridge.

RECUEIL DES CRONIQUES ET ANCHIENNES ISTORIES DE LA GRANT BRETAIGNE A PRESENT NOMME ENGLETERRE, par JEHAN DE WAURIN. *Edited by* W. HARDY, Esq.

THE WARS OF THE DANES IN IRELAND: written in the Irish language. *Edited by* the Rev. Dr. TODD, Librarian of the University of Dublin.

A COLLECTION OF POLITICAL POEMS FROM THE ACCESSION OF EDWARD III. TO THE REIGN OF HENRY VIII. Vol. II. *Edited by* T. WRIGHT, Esq., M.A.

ORIGINAL LETTERS AND PAPERS ILLUSTRATIVE OF THE HISTORY OF ENGLAND DURING THE FIFTEENTH CENTURY. *Edited by* the Rev. J. STEVENSON, M.A., of University College, Durham, and Vicar of Leighton Buzzard.

A COLLECTION OF SAGAS AND OTHER HISTORICAL DOCUMENTS relating to the Settlements and Descents of the Northmen on the British Isles. *Edited by* GEORGE W. DASENT, Esq., D.C.L. Oxon.

A COLLECTION OF ROYAL AND HISTORICAL LETTERS DURING THE REIGN OF HENRY IV. Vol. II. *Edited by* the Rev. F. C. HINGESTON, M.A., of Exeter College, Oxford.

THE WORKS OF GIRALDUS CAMBRENSIS. *Edited by* the Rev. J. S. BREWER, M.A., Professor of English Literature, King's College, London, and Reader at the Rolls.

LETTERS AND PAPERS OF THE REIGNS OF RICHARD III. AND HENRY VII. *Edited by* JAMES GAIRDNER, Esq.

MUNIMENTA GILDHALLÆ LONDONIENSIS; Liber Albus, Liber Custumarum, et Liber Horn, in archivis Gildhallæ asservati. Vol. III. Translations from the Anglo-Norman portions of the Liber Albus; Appendix; Glossaries; and Index. *Edited by* H. T. RILEY, Esq., M.A., Barrister-at-Law.

EULOGIUM (HISTORIARUM SIVE TEMPORIS), Chronicon ab Orbe condito usque ad Annum Domini 1366; a Monacho quodam Malmesbiriensi exaratum. Vol. III. *Edited by* F. S. HAYDON, Esq., B.A.

DESCRIPTIVE CATALOGUE OF MANUSCRIPTS RELATING TO THE EARLY HISTORY OF GREAT BRITAIN. *Edited by* T. DUFFUS HARDY, Esq.

In Progress.

HISTORIA MINOR MATTHÆI PARIS. *Edited by* Sir F. MADDEN, K.H., Chief of the MS. Department of the British Museum.

LETTERS AND TREATISES OF BISHOP GROSSETETE, illustrative of the Social Condition of his Time. *Edited by* the Rev. H. R. LUARD, M.A., Fellow and Assistant Tutor of Trinity College, Cambridge.

CHRONICON ABBATIÆ EVESHAMENSIS, AUCTORIBUS DOMINICO PRIORE EVESHAMIÆ ET THOMA DE MARLEBERGE ABBATE, A FUNDATIONE AD ANNUM 1213, UNA CUM CONTINUATIONE AD ANNUM 1418. *Edited by* the Rev. W. D. MACRAY, M.A., Bodleian Library, Oxford.

A ROLL OF THE IRISH PRIVY COUNCIL OF THE 16TH YEAR OF THE REIGN OF RICHARD II. *Edited by* the Rev. JAMES GRAVES.

POLYCHRONICON RANULPHI HIGDENI, with Trevisa's Translation. *Edited by* C. BABINGTON, B.D., Fellow of St. John's College, Cambridge.

November 1860.